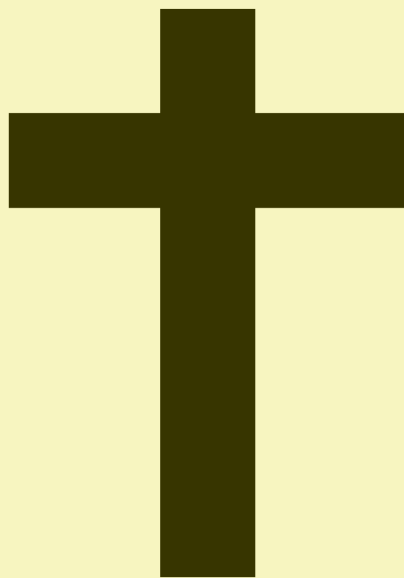

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tųų / Nanbí Sedó Jôesiví

Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tũũ / Nanbí Sedó Jôesiví Tun
New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tũũ (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
 f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997

Contents

MARK	1
LUKE	33
JOHN	88
ACTS	128
ROMANS	182
PHILIPPIANS	208
1 THESSALONIANS	214
2 THESSALONIANS	219
1 TIMOTHY	222
2 TIMOTHY	230
TITUS	235
PHILEMON	238
JAMES	240
1 PETER	247
1 JOHN	255
2 JOHN	261
3 JOHN	262

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Mark Ita'nandi'

John i' p'ó'p'oekandi'di Jôesiví tun in t'owa ovâytunphadende'

¹ Nă'i-ân namuu i' híwó'di tun Jesus-ví'gedi, i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i' bá Jôesi Tádáví ay ûnmuu. ² Hân'oe Jôesi Tádáví tukhe'bi', Isaiah gin nakháwǎ'i', ita'n nan háa Jôesi Tádá iví ay itú'annin, ginnân:

³ Ót'ôeyanbe, naví t'ôepa'aa'i' uví páadé wînsankhâymáa.

I' dān ugi' in p'ôe wōnkhây'amí.

Oe ahkon deedi i' t'ôepa'aa'i' ûntuhkwintúuní,

“In p'ôe binkhây'an i' shánkí natsonji'igi'.

Hă'i p'ôe'ây-á wá' igi' binta'ge'an.”

⁴ John i' p'ó'p'oekandi-ân i' t'ôepa'aa'i' namuu. Oe ahkon deedi Jôesiví tun in t'owa ovâyt'ôekanhondi ovâytumáa, “Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedānho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídí, ihaydānho naadi wâyp'ó'p'oe'amí.” ⁵ Hedi hânho báyéki t'owa Judea nangewin hedá Jerusalem bú'windá ee naji' iwepiye dimää, hedi in to'wên dívít'aywó'dihäätsi'annin in Jordan p'o'k'ay iwe ovâyp'ó'p'oe'an.

⁶ John-bí aa kamäyo phódi ũnpa'an, hedá napújeba'áamuu, hedi khowi'dá hedá thaawää áp'o ishaa'i-á ik'oe. ⁷ Hedi ginnân in t'owa ovâytumáa: “Wí to'wí naví shánkí tsonan, hedānho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídí, ihaydānho naadi wâyp'ó'p'oe'amíkhū imáa'i naví tí'úugé napowagi'o, hedi naa ihay híwó'di wó'muupí dáy't'ää-ídí iví anto wānbo dōnma'p'äädi-ídí. ⁸ Naadá p'oe'dida' wâyp'ó'p'oe'o', hewānbo i'dá i' Yă'dāa'i P'oewaahâa wovâysankhâymáa wí p'ó'p'oekan waagibá.”

Jesus óep'ó'p'oe'an

⁹ Ihayhääbá Jesus oe Nazareth bú'dí napówá, Galilee nantaa búgedi, hedi in Jordan p'o'k'ay iwe John-di óep'ó'p'oe'an. ¹⁰ Hedi Jesus ee p'oe iwedi nats'anpee'ä' ihaydi, makówá nakhuudeemāndi i' Yă'dāa'i P'oewaahâa wí k'o'wee waagibá nawāndi imû', hedi iví'di isóge. ¹¹ Hedi wí tun makówádí napeedi ginnân natú: “U-á naví ay wísigi'i-ân unmuu. Hânho u'di ohíhchan.”

Penísendi ikhääde Jesus óehíwóhpíkannamídi

¹² Ihaydi i' Yă'dāa'i P'oewaahâadi Jesus ahkónupiye óeho'. ¹³ Jónántä (40) thaa iwe naji', hedi Satan i' Penísendi namuu'i' ikhääde' óehíwóhpíkannamídi. Ihayhäädi wíyá to'wí i-ádi wína'ānpí, in ahkónuwin animāa hääwēnda'mān iwe diji', hewānbo in makówāwin t'ôepa'aa'i' indihó óekhäge'nān.

Jesus-di jónu paawó'in ovâytuhkánnan i-ádi dimú-ídí

¹⁴⁻¹⁵ John i' p'ó'p'oekandi' oe Judea óepansóge, hedi tí'úugedí Jesus oe Galilee-piye namää, Jôesi Tádáví híwó'di tun in t'owa ovâyt'ôekanhondi. Ovâytumáa, “Năa-ānho híwó' diwe naná, Jôesi Tádá nakhâymuu wovâysíghóenídí. Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedá nă'i Jôesi Tádáví híwó'di tun bíwâyú.”

¹⁶ Iwáy Galilee p'oekwí kíngé Jesus naphademān dihaydi, Simon-dá iví tí'ū Andrew-ádi dānpa'akanundedi ovānmû', indá paawó'in damuudi.

¹⁷ Hedi ovāntu'an, “Naa-ádi bákä've. Năa dānpaahónde', hewānbo naagi'

dînt'owahóení'in wänhá'ámí." 18 Wesebo inbí pa'akanu'i dänjoe'andi i-ádí damää.

19 Wíyá háy namää ihaydi, James-ádí iví tí'úu John-dádí ovänmû', indá Zebedee-ví ây damuu. Inbí pa'akanu'i dänkodi'o' inbí kophé iwe. 20 Hedi ovänmû'di ovântu'an i-ádí damú-i'in, hedi inbí tádá Zebedee ee kophé iwe in t'ôe'indádí ovâyjoe'andi i-ádí damää.

Jesus-di wíyã'dâapî' p'oewaahâa wí senbí'wedi óekhehpiye

21 Capernaum bú'ay dipówá, hedi i' kaykhanwówá thaa naná' dihaydi Hudíyoví méesate'ay ee Jesus nats'ú, hedi in t'owa ovâyhá'an. 22 Háa Jesus-di ovâyhá'o waa ovâyháa'an, gá in sená' in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dívíhée'an waagibá wí'ihée'anpídân, hewänbo i'dá ovâyhá'an ta'gendi itsonkhumáa waagi.

23 Ihaydibá wí sen i' méesate ee nats'ú, i-á wíyã'dâapî' p'oewaahâadi óemáa, hedi ituwínú, 24 "Ánpí dí'an, u' Jesus Nazareth bú'wi'. Ti un'ää dí't'aháanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in. U-á i' t'ähkí yã'dâa'i' unmuu, i' Jôesi Tádádí wóesandi'." 25 Jesus-di i'yã'dâapî' p'oewaahâa óet'e'yandi óetu'an, "Hânda'dibo', ná'i senbí'wedi ópeeve." 26 Hedi i' yã'dâapî' p'oewaahâa ituwínúdáhá' i' sen óethathakannan iví'wedi napee'ädi.

27 T'ähkí in t'owa ovâyháa'an, hedi dívítu'an, "Hânnan namuu ná'in? Wên ts'aamin háhkannân imáa, hedá itsonkhumáa waa i'o'. In yã'dâapí'in p'oewaahâa wänbo ovâytsónmáa, hedi indi óe'a'gindo'." 28 Hedi oe Galilee nange i'ge t'ähkí t'owa iví'gedi dit'oe.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháa'an

29 I' méesate iwedi dipee, hedi Jesus oe Simon-dá Andrew-ádí inbí tewhá iwepiye namää. James-ádí John-dádí wá' damää. 30 Dipówá ihaydi Jesus óetu'an Simon-bí jahkwíjo ûntsáwäp'ídehay'in. 31 Hedi i' kweeví whohte iwepiye namäädi man diwedi óeyã'dí óeshaa. I' tsáwäp'íde wesebo ûnhán, hedi ovâyhúujôn.

32 Nathants'ú' dihaydi i' kaykhanwówá thaa naphade, hediho in t'owadi in dihay'in t'ähkí hedá in to'wên yã'dâapí'in p'oewaahâadi ovâyamáa'indá wáy Jesus na'an diwepiye ovâyhúja'. 33 In bú'wnmáa, hedi indi óe'a'gindo'.in t'owa t'ähkí ee tewhá phódi dívíwé'ge'an. 34 Hedi báyéki t'owa ovâyhehkháa'an, tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo', hedá báyéki yã'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhehpiye. Hewänbo in p'oewaahâa wí'ovâyhi'mägipí, gá to'wí namuu'in dínhanginnândân.

Jesus wí'bo ijúusu'an

35 Wa'déedí Jesus ishaa, hedi bú'dí napeedi oe hânda' naná' diwepiye namää, hedi iwe ijúusu'an. 36 Simon-dá in wé'gen i-ádí diji'indádí dimää óenuuwã-ídí. 37 Hedi óeshaa ihaydi óetu'an, "T'owa t'ähkí wóetuwãmáa." 38 I'di ovâytu'an, "Jaho gimú-í o'i wé'ge'i bú' nãwe tsowa naná' diwepiye, eeje wá' Jôesi Tádáví tun dovâyt'ôe'amídí. Hangí'ânkun o'ää."

39 T'ähkí Galilee nange i'ge Jesus namändi inbí méesate eeje Jôesi Tádáví tun ovây't'óekanhon, hedá in yã'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhehpiyende'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ónehkháa'an

40 Wí sen naphéetaymuu'i' Jesus-ví'piye na'ää, hedi idége'disógedi pín ta'gedi nakhäge'da'póe. Óetu'an Jesus, "Dínhanginná u-á úkodi'in ná'i phéetay dínjãa'amídí, unda'di." 41 Jesus iví'piye hânho nasehkanápóe, hedi ikhóhtãädi

iví mandi óetäge, hedí óetu'an, "Naa oda'áakun wínhehkháa'amí'in. Unhehkháapúuwí." ⁴² Wesebo i' phéetay ûnhándí nahehkháapóe. ⁴³⁻⁴⁴ Hedí Jesus-di óepunjôn, hewänbo páadé kaygindi óetu'an, "Óet'óeyan, to'wí wänbo ná'i úpóe i'gedí wínâat'óe'amípi. Moses ita'nän Jôesi Tádáví ta'nin diwe, únkâh'ä' wí hääwí i' owha'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemäänídí, in t'owa ovâyhangin'ânnamídí íhehkháapóe'in. Nää ópûn, ha'wâa ó'an." ⁴⁵ Hewänbo i' sen iwedi namäädi báyéki ihée'an ni'gedí, hedá háa ûnpóe'indá t'ämäpiye in t'owa ovây't'óe'an. Háa i' sen i'annin namuudi Jesus wí'ûnkodipí kee'eedí i' bú' nats'úunídí, hedího bú'dí já'wébo wáy tóebo nathaapí iwe iwóyí'. Hewänbo ee na'än diwe in t'owa t'ämäphá'gedí dipóya'.

2

Jesus-di wí sen ûn'a'yäkankodipí' ònhehkháa'an

¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wíyá oe Capernaum-piye namää, hedí iví' na'ännin in t'owa dínhanginpóe. ² Báyéki t'owa iwe diwé'gepóe, hedího wínajâanáhpí phódi nú' wänbo joe, hedí Jôesi Tádáví tun ovây't'óe'an. ³ Wây-á t'owa di'ää, hedí in diwedi jónu senä'di wí sen ûn'a'yäkankodipí' whohpá' k'léwédí óekán. ⁴ Hewänbo dit'owabá'yendi wídkodipí Jesus-ví nú' óekáanídí, hedího wha'k'aypiye dipeedí Jesus nawin dee ta'ge dâypohkídi, hedí whohpá' wóegé i' sen ûn'a'yäkankodipí' oe áagépiye óewaje. ⁵ Dâywäyümáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' nahay'i' óetu'an, "Naví ay, uví t'aywó'di ú'owó'jen."

⁶ Hewänbo wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in iwe dikw'ó'nin ginnân díví'ánshaamáa: ⁷ "Háadan ná'i sen gin ihí'máa? Jôesi Tádáda'mân ûnk'óe t'aywó'di i'owóje-ídi, hedího gin ná'i sen ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'."

⁸ Wesebo Jesus wí'bo ûnhanginpóe háa kaadibo díví'ánshaamáa'in, hedí ovâytu'an, "Hedí háadan ha'wâa úv'ánshaamáa? ⁹ Ná'i sen ûn'a'yäkankodipí' dótú'andá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa dótú'andá, 'Uví whohpá'ay mänke'di ójyé,' wé'i-an shánki wínabâapu'wanpí hedânho bínmúunídí háa ta'gendí dínkodí'in háa joe? ¹⁰ Nää hääwí dókhây máa wâykeeyamídí naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i dínk'óe'in nää oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóje-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ûn'a'yäkankodipí' óetu'an, ¹¹ "Wítumáa, ówínú, uví whohpá'ay mänke'di uví'piye unmu-í." ¹² Hedí i' sen wesebo iwínú, hedí iví whohpá' iké'di napee. T'ähkídi'bo óemú'di ovâyháa'andi ditú, "Wên hääwên gi'min wáymúu wänbo wí'âymu'pí," hedí Jôesi Tádá kw'áayébo óemáa.

Jesus-di Levi óetu'an óeyuuhúuwí'in

¹³ Jesus i' bú'dí napeedi oe p'oekwí kíngépiye wíyá namää. Báyéki t'owa iví'piye dimää, hedí ovâyhá'o'. ¹⁴ Hedí Capernaum-piye nawáymän dihaydi wí sen Levi gin nakháwä'i' óemú' i' phahsan chá' dâywé'ge'o'i tewhá'ay ee na'ändí, i-á Alpheus-ví ay ûnmuu, hedá tax phahsandi-ân namuu. Jesus-di Levi óetu'an, "Naa-ádi óká've," hedí iwínúdi Jesus-ádi namää.

¹⁵ Báyéki wây-á tax phahsannin hedá wây-á t'owa-á Jesus-ádi diji', ná'in wé'gen t'owa in Pharisees-di ovâytumáa t'óeyanpí'in gin. Wí thaa Levi-ví tewhá ee ná'in t'owa Jesus-ádi iví khäge'nindádi dívíhúujo'. ¹⁶ Hedí wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in senä', indá Pharisee t'owa iwedi'in dimuu'indi Jesus óemú' ná'in gi'min t'owa-ádi ihúujo'di. Hedí Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Háadan ná'in tax phahsannindádi hedá ná'in t'óeyanpí'indádi ihúujo'?" ¹⁷ Jesus nat'oedi ovâytu'an, "In dihay'inda'mân wí woekandi dítáy, in dihaypí'indá joe. Naa o'ää in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in

dínhanginná'nin dovâytu'âamídí inbí t'aywó'di dâyjoe'ámídí, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus óetsika'yan haadä i'gedi

¹⁸ Ihayhääbá John i' p'ó'p'oekandiví khäge'nindáđi in Pharisee t'owavi khäge'nindáđi dívíhaadä'o', hedi wên t'owa Jesus ûnpówá'indi óetsika'yan, "Háadan John-bí khäge'nindáđi in Pharisees-vi'indáđi dívíhaadä'o', uvînda joe?" ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhóhtsaashánki'eediná' dihayđi, ti i' soyingiví k'ema'in dívíhaadä'o wa'di indáđi najidibo"? Joe, há'to ha'wâa díví'amí wa'di indáđi dín'ándi. ²⁰ Hewänbo owáy hääđi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymaa, ihayđanho dívíhaadäkhâymaa." *

Jesus-di ovâythayyan in Húđiyóvi hay owáyđi' i' kuu-á hedá ivi ts'aabi kuu-á wíđänwóndepi'in

²¹ "To'wí wänbo wên to khannin deedi wên aa'ay ts'aamin wí'it'i'k'úya'pí. Ha'wâagi i'andá, dâyo'owíđidi in aa'ay nat'i'k'óe'in nats'úuní, hedá shánki wänbo-á in to-á nasivedee-í. ²² Hedi to'wí wänbo wí úuva p'oe ts'aabi wí'ikuudepi wí k'úwá khowa p'oemúu khandi eeje. Ha'wâagi i'andá, i' úuva p'oe nakaypóedi nasóedi i' p'oemúu napání, hedá i' méena-á nacha'dee-í. Úuva p'oe ts'aabi-á p'oemúu ts'aabi eejân ûnkuukhây'ä'."

Jesus óetsika'yan kaykhanwówa thaa i'gedi

²³ Wí thaa, kaykhanwówa thaa naná'di', wí táhtân nava i'ge Jesus-ádi ivi khäge'nindáđi dimän, hedi in khäge'nin dâyták'éthehondi dâykoehon. ²⁴ Hedi in Pharisee t'owadi Jesus óetu'an, "Háadan uvi khäge'nin ha'wâa díví'o'? Háa díví'o'in kaykhanwówa thaa naná' diwe nakhâak'óe."

²⁵⁻²⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Hewänbo bîntunnapí'an háa David hân'oe i'annin, Abiathar na'owha'p'ó'déđi'ân dihayđi. David-dá hedá in sená' i-ádi diji'indáđi diha'sendi wí hääwí dâyk'o'i'in wíđâymaa'pí, hediho Jôesi Tádávi tewhá ee dits'ú, hedi i' pává ee nasaa'i David ihógiđi ik'oe, hedá in sená' i-ádi diji'indá wá' ovâyma'gi, tobá i' pává Jôesi Tádági' ûnwijesaa wänbo', hediho in owha'da'mân dínk'óe dâyk'o'íđi. ²⁷ Jôesi Tádáđi t'owa ovâykhíje i' kaykhanwówa thaa dâywänpí'a'geenídá joe, hewänbo i' kaykhanwówa thaa-á t'owa ovâyma'gi ovâykhäge'namíđi. ²⁸ Hediho naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dínk'óe otúníđi háa t'owa kaykhanwówa thaa iwe wänbo dínkodi'in díví'amíđi."

3

Kaykhanwówa thaa iwe Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' onhekháa'an

¹ Jesus i' Húđiyóvi méesate'ay ee wíyá nats'ú, hedi wí sen wáyhángéđi namant'aamuu'i' iwe na'än. ² Hedi in t'owadi Jesus áyngiđi óemúnde', tigúba kaykhanwówa thaa i' sen onhekháa'amí, hedi onhekháa'andá ont'e'p'êede-í. ³ Jesus-di i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ná'in t'owavi páadépiye ówínú."

⁴ Hedáhá' Jesus-di ovâytsika'yan, "Kaykhanwówa thaa wé'i-an gínk'óe ivi'amíđi: Ti wí to'wí áykhäge'namí háa áywa'amí? Ti gínkhây'ä' wí to'wí ivi wówátsi áy'aywoeni'in háa áyháyji'in?" Indá háabo wíđitúhpí. ⁵ Hedi Jesus ibéedí tyngiđi óemúnde', tigúba k'aygi ovây'umúnde', gá wídisígítaachanpoe'opíđân, hedi wídisihkanápóepíđi óewa'an. Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtää." Hedi ikhóhtäädi ivi man ûnwówadi páadéđi ûnmuu

* **2:20** Jesus wí'bo ivi'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedi ivi khäge'nindá i' soyingiví k'ema'in waaginbá-á dimuu.

waagibá ûnpóe. ⁶ In Pharisee t'owa dipee, hedi wesebo Herod-ví k'ema'in ovâyhée'an wên hí' dâyk'úuwídí hádídí Jesus óháyí'in.

Báyékí t'owa oe p'oekwí k'ingépiye Jesus-ádí dimää

⁷ Jesus-ádí iví khäge'nindádí iwedi dívíjâa'an, hedi oe p'oekwíngépiye dimäädí báyékí t'owa dínwóemää. Ná'in t'owa di'ää oe Galilee nangedí, Judea nangedá, ⁸ Jerusalem bú'dá, Idumea nangedá, Jordan p'o' p'ânädá, hedá Tyre bú' Sidon bú' tsowadá. Ná'in t'owa-á háa i'o' i'gedí dit'oedi iví'piye dimää. ⁹ Hedi Jesus iví khäge'nin itú'an wí kophé ûnkhâychaní'in, in báyékí t'owadi wí'óet'äämá've-ípídí. ¹⁰ Báyékího ovâyhekkháa'an, hediho náa-á t'âhkí in dihay'in iví'piye dívít'ä't'ä'máa óetäägé-ídí. ¹¹ Hedi in t'owa in yä'dâapí'in p'oewaahâadi ovâymaa'indi óemú'dí iví páadépiye dívídege'dikw'ódi, hedi dívítuwínú, "U-á Jôesi Tádáví ay-ân unmuu." ¹² Hewänbo kay'indi in yä'dâapí'in p'oewaahâa ovâykhâak'ú' wíditú'be-ípídí to'wí namuu'in.

Jesus-di tä'dí wíje senä' ovâyde'man iví khäge'nin dimúunídí

¹³ Jesus okú i'piye namää, hedi in to'wên nada'in ovâytuhkánnan, hedi ee nají' iwepiye dimää. ¹⁴ In diwedi tä'dí wíje senä' ovâyde'man i-ádí dimú-ídí, hedá ovâypunjôenídí iví tun in t'owa ovâytuphaadé-ídí. ¹⁵ Hedá inbá ovâyk'ú' in yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhehpeeyé-ídí.

¹⁶⁻¹⁹ Ginnân in senä' dikháwä: Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekhâwämägi), James-á John-dá (ná'indá Zebedee-ví ây ûnmuu, hewänbo Jesus-di ovânkhâyä' Boanerges gin, hedi ná'in kháwä Boanerges-á Greek-ví tundi "Kwâhtaä" gân namuu), Andrew-á, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), Thaddeus-á, Simon-dá (i-á in Zealot t'owa iwedi'i namuuwän*), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhâymaa'i-á namuu).

Ditú Penísendídi Jesus óekhäge'máa'in

²⁰ Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi báyékí t'owa wíyá diwé'gepóedí Jesus-á iví khäge'nindá húu wänbo wí'ovâymahpí. ²¹ Hedi iví maatu'in háa ûnpoe'o'in dínhanginpóedí ûnkenmäa. "Hádée iví hangintan wí'imáapí" gin ditú'.

²² Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in oe Jerusalem bú'dí di'ää'in wá' ditú', "Jesus-á Penísendídi óemáa. In yä'dâapí'in p'oewaahâaví p'ó'dédí' dínmuu'i', Beelzebul gin nakháwä'i'dân óekhäge'máa in yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhehpeeyé-ídí." ²³ Hedi Jesus-di in t'owa iví'we ovâywé'ge'andi ná'i hí' wên ó'gédí'ay waagi'ba namuu'i' ovâytu'an ovâyhá'amídí: "Hádídan Satan i' Penísendi namuu'i' ûnkodi wí'bo ipikhehpeeyé-ídí? ²⁴ Ti wí'únhanginnáhpí'an wí nangewin t'owa wí'bo dívípihánbodá, há'to inbí nange dínkáypúuwí. ²⁵ Hedi t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívípiyádedáho', há'to híwó inbí k'aygi dínpuuwí. ²⁶ Hedi hanbá Satan iví khäge'nindádí iyádedá, há'to nakáypúuwí, hewänbo iwebo iví kay ûnháaní.

²⁷ "To'wí wänbo wí'ûnkodipí wí sen nakay'iví tewhá ee nats'úunídí iví háäwí ónsänhóenídí, páadé i' sen nakay'i' óewhisógepídíbo?. Óewhisógedída'mânho ónsänhóení iví háäwí.

²⁸ "Ta'gendi wâytumáa, nakodi ovây'owóje-ídí t'owaví t'aywó'di t'âhkí hedá t'âhká inbí hí'dí Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'i-á. ²⁹ Hewänbo to'wí i' Yä'dâa'i P'oewaahâaví'gedí a'ginkhanudi ihí'máadá, Jôesi Tádádí há'to hánhay wänbo ón'owóje-í. Wên t'aywó'nin i'o há'to hánhay wänbo

* **3:16-19** In Zealot t'owa-á Israel nangegi' dívíhänbo' in Rome-'in ovâykhehpeeyé-ídí

na'owójeéde-í'in." 30 Ha'wâagi Jesus ihée'an gá in Hudíyoví kuuu dâyhá'o'in ditúđân, "I-á wí yä'dâapî' p'oweahhâđi óemáa."

Jesus-ví jíyá-á tí'úuwindá ûnpówá

31 Ihayhãäbá Jesus-ví jíyá-á iví tí'úuwindá i' tewhá wáy na'ân diwe dipówá, hedi já'wé dívítsíkhawindi wí to'wí Jesus ûntuhkánts'ú. 32 Báyéki t'owa ee na'ân dee dikw'ôn, hedi óetu'an, "Uví jíyá-áđi uví tí'úuwindáđi oe já'wé diji' hedi wóetu'wámáa." 33 Jesus-di ovâytu'an, "Wây-á t'owa diji' jíyá-á tí'úuwindá waaginbá dimuu'in naagí'." 34 Hedi in t'owa dibûukw'ó'nin ovâybépuwámáađi natú, "Ná'in wá' naví jíyá-á naví tí'úuwindá đinmuu. 35 To'wên háa Jôesi Tádá nada' waa díví'o'innânho naví tí'úuwindá naví jíyá-á đinmuu."

Jesus-di wên háhkangí'in ó'gedí ko'ji i'gedi in t'owa ovâytu'an

4

1 Jesus-di in t'owa oe p'oe'kwí kینگé wíyá ovâyhá'o', hedi ee naji' iwe báyéki t'owa dívíwé'ge'andi wí kophé na'ân diwe itógidi isóge, hedi t'áhkí in t'owa ee nange p'oe'kwí kینگé dívíwóyí'. 2 Iwe ovây'ó'gedí'an báyéki hãäwí ovâyhá'amídí. Wên ó'gedí ovâytu'annin ginnân namuu: 3 "Bít'ôeyan. Wí ko'jikwo'i namáa iví ko'ji wóegé, hedi ee nava i'ge iko'jiwáde. 4 Wáy wí ko'ji in p'ôe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedi in tsidé dipówáđi t'áhkí dâyk'oe. 5 Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, báyéki wínanankw'óhpí iwe, hedi wâhphade wínanank'aanáhpídí i' nan nasúwáđi wesebo nat-sijópúpóe. 6 Hewänbo i' than napee ihayđi, t'áhkí nat'aađi óephahánú, ihay wínapúutsiyedipídí. 7 Wíyá ko'ji-á wãä'i phé'yävi jâa-á najemu, hedi i' phé'yävi nasôedi i' ko'ji óe'ánhógidi hãäbo wínapaapí. 8 Hewänbo wíyá ko'ji-á híwó'di nan diwá najemu, hedi napeedi nasôe, hedi wáy wí ko'ji iweđi powintä ma'kw'anukí shánkí napaa, wíyá iweđi sígintä-á, hedá wíyá iweđá tãgintä-á. 9 To'wên naví hí' dit'oe'indá híwó dívít'ôeyaaní'in dínkhây'ä'."

10 Jesus wí'bo naji' ihayđi, iví tã'di wíje khãge'nindá hedá in wé'gen i-áđi diji'indá oetsika'yan hânnan ná'in ó'gedí natunda'in. 11 Ovâythayyandi natú, "Jôesi Tádáđi wovâymägi íka'póewídí háđídí i'đi nää t'owa ovâysíghónde' i'gedi, hewänbo in wé'gen t'owa dika'powada'pí'indáho dovâyhá'odi ó'gedíđa' dovâytu'máa hedânho wídika'póewípídí. 12 Jôesi Tádáví ta'nin diwe ginnân inbí'gedi nata'muu:

Tobáháa hãäđi wänbo t'áhkí dâymúnde wänbo

wídínkeepoe'opí,

hedá hãäđi wänbo t'áhkí dit'oe'o

hewänbo wídika'póya'pí.

Dínkeepoe'odá hedá dika'póya'dá Jôesi Tádáví'piye dívíbee-í hedi i'đi ovây'owóje-í."

Jesus-di ovâythayyan i' ko'ji i'gedi

13 Hedi Jesus-di ovâytsika'yan, "Ti ná'in háhkangí'in ó'gedí i' ko'ji i'gedi wí'íka'póya'pí'an? Háđídan i' wé'ge'i háhkangí' ó'gedí wâytu'máa'i' íka'póewí? 14 Ná'i ko'ji i' sen ikoe'i Jôesi Tádáví tun waagi'ba' namuu. 15 Wí ko'ji in p'ôe'ay i'gepiye najemu nanankâymuu eedi, hedi wên t'owa ná'i nan waaginbá dimuu. Ná'i Jôesi Tádáví tun dit'oeđi wesebo i Penísendi Satan na'ãäđi inbí'wedi ovâyhónde'. 16 Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, hedi wây-á wên t'owa-á ná'i wâhphade k'aa'pí' nan waaginbá dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oeđi wesebo híhchandi dâysígí'o'. 17 Hewänbo wídipúumuupí waaginbá dimuu. Pín ta'gedi wídívíwâyundepídí háy tãhkíđa' diyãäpoe'o. Dâyt'ôephadendedáhá' t'owadá ovâywá'o' ná'i Jôesi Tádáví tun namuudi,

hedihó wesebo inbí wäyü dínhánde? 18 Wíyá ko'ji-á wää'i phé'yävi jáa-á najemu, hedi wáy-á wên t'owa-á i' tun dit'oedi ná'i nan waaginbá dimuu. 19 Báyéki háäwí náä oepáa k'aydiwidi ovây'áyîngimä', hedi hânho dâychä'sígídi in ta'gen namuu iwedi dívihänge'o', hedá báyéki wíyá háäwí-á didá', hedihó i' ko'ji óe'ánhógi waagibá dínpo'e'o, indá Jôesi Tádávi hí' dâý'ódé'dedi wên híwó wänbo wí'ovây'ohpí. 20 Wíyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedi wáy-á wên t'owa-á ná'i híwó'di nan waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe'odi dâýsígí'o', hedi híwó'di háäwí díví'o'. I' ko'ji powintä háa sígintä háa tãgintä ma'kw'anukí shánki napaa waagibá, ná'in t'owa iwedi wáy wên shánki híwó díví'o wáy-á wênbí'wedi."

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

21 Hedi wá' ovâytu'an, "Ti wên phakó bînts'úya' wên t'un napekichá'nin pho' háa whohte pho' bînkênídi? Joe, wên phakóbay-á dâýké'e'í wáy nakohkeet'ôení iwepí'an. 22 Hedi hanbá t'ähki háäwí náä nakaamuu wänbo nakeepúuwí, i díví'o'. I' ko'ji powintä háa sígintä háa tãgintä ma'kw'anukí shánki napaa waagibá, ná'in t'owa iwedi whedi háäwí náä naka'powamuupí wänbo-á naka'powadee-í. 23 To'wên naví hí' dit'oe'indá dínkhây'ä' híwó dívít'ôeyaani'in.

24 "Hewänbo áyîngidi bít'ôeyanbe. Wí híyääwän úvít'ôeyandáho', wí híyääwän íka'póewí. Hewänbo híwó úvít'ôeyandá híwó wá' íka'póewí, hedá shánká íhâhpúuwí. 25 To'wí naka'pówá'i-á shánki óeka'powamääni. Hewänbo to'wí híwó naka'pówápí-á, i' waagibá, ná'in t'owa iwedi whíyää naka'pówá'i' ónkaayamí."

Wíyá wí ko'ji i'gedi ovâytu'an

26 "Naadi wáythayyamí háa Jôesi Tádávi háhkan ûnmuu waa. Ginnân waaginbá namuu: Wí sen nava iwe iko'jiwáde. 27 Khun waagi i' sen najókhâyä', hedá hédén waagá ishaade'. I' ko'ji-á natsijópupuwamändi nasôemän, hewänbo i' sen wí'ûnhanginnáhpí háadí gin napoe'o'in. 28 I' nan diwedi napipee. Páadé napee, hedá natútodee, hedá nakâypo'e. 29 Hedi nakâypo'e ihaydá i' táhtsaa tsijódi its'á', táhtsaa ihaydi nanândi."

Mustard ko'ji i'gedi ovâytu'an

30 Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naadi wáytu'hkankhâymaa háawin Jôesi Tádávi háhkan ûnmuu'in. Ná'i háhkaní' hí' wáytu'amí wáythayyamídi háa ûnwadedee-í'in: 31 Únpúuwí háa wí mustard tân ûnpoe'o waagibá. Ná'i tândá shánki hínchää'i namuu i' wé'ge'i ko'ji t'ähkíwí'wedi, 32 hewänbo óekoedi napee ihaydi, shánki nasôe'o i' wé'ge'i nako'ondíwí'wedi. Hedi nasôedi he'endi nawa'jáykhóepoe'o, hedá in tsidé'ây-á i' wa'jáykhóe eedá na'óhkhunná' deedi dâyyähpa'."

33 In t'owa ovâyhá'odi báyéki háhkaní' ó'gédí'ây gi'bibá ovâytu'an, háyú dín't'ôeyankodi ihay. 34 Gi'bi hí'dída' ná'in t'owa ovâyhá'an, hewänbo wí'bo iví khäge'nindádi naji' ihaydi indáho i'di háäwí t'ähki ovâythayjo'.

Jesus i' wäq hânda' i'an

35 I' thaabá nakin dihaydi iví khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe p'oekwí' p'änäpiye." 36 Hediho t'ähki in t'owa ovâyjoe'andi in tä'di wíje khäge'nin i' kophé iwe dívítógidi indádi óeho'. Wáy-á kophé wá' iwe dikw'ó. 37 Hedi wí wäq hânho kay'i napówá, hedi i' kophé búge nap'o'ts'úya'di nap'ohpidemän. 38 I' kophé tí'ûupiye p'ônwédé eedi Jesus najókhawák'óe, hedi iví khäge'nindi óejóhsandi óetu'an, "Háhkandi', ti áyîngi wíwóemähpí'an na'in díp'ot'akhänukhây'o'?"

³⁹ Jesus ishaa, hedi kaygindi óehé?an i? waa, heda i? p'oekwinda óetu?an, “Ánpí ók'u?” Hedi i? waa nahandi t'ahki nahangipoe. ⁴⁰ Hedi Jesus ivi khage?nin itu?an, “Háadan íkhunwóeda? Ti in wáyü wíwínmáapí?an?” ⁴¹ In khage?nin hânho dikhunwóeda?, hedi dívítumáa, “Háawi sennan ná?i namuu? Waađi wânbo p'oedi wânbo-á óe?a?gindo?”

5

Jesus-di báyéki yä?dâapí?in p'oewaahâa wi senbí?wedi ovâykhepiye

¹ P'oekwi? p'ânäpiye diphadedi in Gerasene-bí nange iwe dipowá. ² I? kophé iwedi Jesus nawá? dihaydi, wí sen peníbégedi napee óejay-ídi. Ná?i sendá wí yä?dâapí? p'oewaahâadi óemáa. ³ I-á t'owápho eeje nathaa, wáy dâypeníkhä?kw'óe?ó iwe. Óewhi?owän, hebo wínawhisogedee?ipí, kadénadi wânbo joe. ⁴ Hâyänbo óekwák'ukhúwhi?an, heda kadénadá óemanwhi?an, hewänbo i? kadéna itäadi its'ánde?, i? kwák'ukhúto-á ithánde?, hedi náa to?wí wânbo wí?únkodipí óesaháanú-ídi, íwíwo nakaydi. ⁵ Khuu-á thaa-á penípho eeje heda okú i?gá najidi ituwínunde?, heda k'uudá ipits'ánde?.

⁶ Hedi Jesus kayi? najidi óemú?di ivi?piye i?ää, hedi ivi páadépiye idége?disóge. ⁷⁻⁸ Jesus-di i? yä?dâapí? p'oewaahâa óetu?an, “Ná?i senbí?wedi ópeeve.” Hedi kaygi ituwínúdi i? p'oewaahâa natú, “Háadan ánpí wídí?ohpí, Jesus, u Jôesi Tádá i? shánki kw'áye na?ándivi ay unmuu?i? Naadi Jôesi Tádávi páadépiye wída?máa, wídít'ôephadekannamípi.” ⁹ Jesus-di óetsika?yan, “Hânnan unkháwä?” “Gá Báyéki gân” gin natú i? sen, “gá na?indá báyéki gijidân.” ¹⁰ Hedi kay?indi i? sendi Jesus óeda?máa ná?in yä?dâapí?in p'oewaahâa wí?ovâysaanípi ná?i nagedi.

¹¹ Iwe tsowa wáy báyéki pehtsude dihúuji? ee okú wáhkí, ¹² hedi in yä?dâapí?in p'oewaahâadi Jesus kay?indi óedaa?an, “Na?in o?in pehtsudevi?ge dísan inbí tú? eeje ívítôenídi.” ¹³ Háa dida?poe?in Jesus-di ovâymagi, hediho in yä?dâapí?in p'oewaahâa i? senbí?wedi dipeedi in pehtsude eeje dívítógi. In pehtsude-á oe wáhkídi p'oekwi? diwepiye díví?ääwávedí dívíp'ot'ahánú. Ná?in pehtsude mađi wíje maapaasôn (2,000) ihay diji?.

¹⁴ In dâypehtsude?áyinmáa?in dishavemää, hedi iwáy bú? heda bú?dí já?wé-á háa napoe?in dâyt'ôeho?. Hediho in t'owa dâymúunídi dimää. ¹⁵ Jesus-ví?we dipowá ihaydi i? sen báyéki yä?dâapí?in p'oewaahâa ivi?wedi ónkhepiye?i? óemú?. Náa-á na?aamuu heda ivi hangintandá imáa. Óemú? ihaydi dikhunwóeda?poe. ¹⁶ In t'owa háa napoe?in dâymú?indi in t'owa dipowá?in ovâytu?an i? senbí?gedi háa óe?annin, heda háa in pehtsude dínpoé?indá. ¹⁷ Ihaydáhá? in t'owadi hânho kay?indi Jesus óedaa?an inbí nagedi ijâatä-ídi.

¹⁸ Jesus i? kophé iwe itohon dihaydi, i? sen in yä?dâapí?in p'oewaahâa ivi?wedi ónkhepiye?i?di pín ta?gedi óedaa?an, “U-ádi dípunmää.” ¹⁹ Hewänbo Jesus-di wí?óepunmägipi. Óetu?an, “Uví?piye ópûndi uví t'owa ovây't'ôe?ámí t'ahki háa i? shánki natsonji?i?di ugi? wôn?annin, heda háa uví?piye nasehkanápoe?indá.” ²⁰ Hediho i? sen i? nange Tä Bú?wi Nange gin dâytú?o? iwepiye namää, hedi háa Jesus-di ón?annin ovây't'ôe?an. T'ahki in t'owa dit'oe?in ovâyháa?an.

Jesus-di wí kwee ûn?ûnp'oepee?i? ónehkháa?an, heda wí a'yü nachuu?i-á óewówápa

²¹ Jesus i? kophé iwedi p'oekwi? p'ânädi nawáy?ää ihaydi, p'o kíngé wáy naji? iwe báyéki t'owa diwé?gepoe. ²² Hedi wí sen, Jairus gin nakháwä?i na?ää, i-á in Hudíyoví méesate?aywi p'ó?dédí? namuu. I?di Jesus óemú?di ivi páadépiye idége?disóge óekhage?daa?ámídi, ²³ hedi pín ta?gedi óetu?an, “Naví

ayúkáy dínchuwamää'ä. Naví k'aygiyiye unmu-í hedí uvi mandi nâatäägé-í, hedânho nawôewa-í hedá nawówayêeni." 24 Hedího Jesus i-ádí namää.

Báyékí t'owa dänwóemää, hedí indi Jesus óet'ä't'ä'chänuhon. 25 Wí kwee wá' ünwóemän, i-á nap'óehaydi tä'di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí'ünwóyí'dee'ipí. 26 Ikhäge'tuwämäadí iví hääwí t'ähkí iku'ch'áadáhá' iví chä'dá ihánú, hewänbo in woekannindi shánkí óewänpit'ôephadekannan, hedí óekhäge'namíví'wedi shánká nahaypóe. 27 Nää'i kwee-á Jesus-ví'gedí nat'oe, hedího iví tí'ûupha'gedí t'owa jâa nats'ú iví k'éwé'in to ôntäägé-ídí. 28 Ginnân i'ánshaamáa: "Jesus-ví k'éwé'in to k'áygedí wän dôntägedíbo owôewa-í." 29 Hedí ôntägedí wesebo iví ûnp'oe ünwóyí'dee, hedí iví tú' iwe nataachanpóe iví tawä ünhekháapóe'in.

30 Wesebo Jesus ûnhanginpóe iví pinnándí to'wí nahekháapóe'in, hedí in t'owa jâadi ibéedí natú, "To'dan naví aa dîntäge?" 31 Iví khäge'nindi óetu'an, "Nää'in báyékí t'owadi u' wóet'ä't'ä'chänumáadí ovâymundepí'an, hedího háadan untú', 'To'dan naa dítäge?' gin" 32 Hewänbo Jesus-á ibémáa, to'dan óetäge'in óemúunídí. 33 I' kwee ûnhanginpóe háa ûnpóe'in, hedí nakhunwôeda'póedáhá' nathathapóe, hedí Jesus-ví'piye namäädi iví páadépiye idége'disóge, hedí óetu'an ta'gendi háa i'annin. 34 Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uvi wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpidíbo ópün. Unhekháamúuní-áhay."

35 Wa'di ihí'máa ihaydibo wên senä' i' méesatewi p'ó'dédí'ví'wedi dipowá, hedí óetu'an, "Janbo Jesus-á ibémáa, to'dan irus, i' háhkandi ánpí ó'an, uvi ayúkáy-á ho úchuu." 36 Hewänbo Jesus-di háa dítú' wänbo wí'ovây'áyíngi'anpí, hedí nää'i tsondi óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ipí, ówänpiwäyü." 37 Hedí Peter-á James-á hedá John-dá, James-ví tí'ûu ûnmuu'i', inda' i-ádí ovâypunmägi. 38 I' tsondiví tewhá já'wé napowá ihaydi hânho dîntú'di nat'oe. Wáy wên diséji', wây-á wëndá dívísíhtuwínunde'. 39 Hedí nats'ú' dihaydi ovâytu'an, "Háadan hânho untú', háadan íséjei'? I' ayúkáy-á wínachuupí, nawänpijókhawák'óe-á." 40 In t'owadi ônwänpip'áhkaa. Hedího Jesus-di t'ähkí ovâykhepiye, hedí i' ayúkáyví tädá-á jiyá-á in poje khäge'nindá i-ádí ovâyhondi i' wêe íve i' ayúkáy nak'óe ee dits'ú. 41 I' ayúkáyví man ônyä'di Hudíyoví tundi óetu'an, "Talítha kum." (Nää'i hí' ginnân natunda': "Óshaa ayúkáy gân wítumáa.") 42 Wesebo ishaadi ijíyé (i-á tä'di wíje paayo ihay'i namuu), hedí hânho ovâyháa'an. 43 Jesus-di kay'indi ovâykhäq'an to'wí wänbo wídayhangin'annamípí'in háa napóe'in, hedí ovâytu'an i' ayúkáy óehújôeni'in.

6

Oe Nazareth bú' Jesus óejoegi'an

1 Iwedi Jesus napeedi iví khäge'nindádí iví ówîngepiye namää. 2 I' kaykhanwówa thaa napowá ihaydi Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o', hedí in báyékí t'owa iwe dikw'ó'nin dívít'ôeyannin ovâyháa'an, hedí dítú, "Wähhä-an nää'i natú'di t'ähkí ûnhanginpóe, hedí to'dan óehangintanmägi? Hádídan nää'i pinnán t'oe i'o'?" 3 Ti i-á i' phé't'ôe'i'da' wínamuupí'an, Mary-ví ay-á? Ti nää'in senä' James-á Joses-á Judas-á Simon-dá iví tí'ûuwín wí'ünmuupí'an? Hedá in kwiyä' iví tí'ûuwín ûnmuu'in wá', ti na'indádí wídijihpí'an?" Gin in t'owa dítú' gá i-ádí híhchan wídínpóepídân.

4 Hedí Jesus-di ovâytu'an, "Wí Jôesi Táavi tukhe'bi-á wähhä wänbo t'ähkí óe'a'gin, hewänbo iví nange iwá joe, iví t'owa-á dá joe, hedá iví k'aygi wänbo-á joe." 5 Hedí wên híyäädidá' t'owaví'di imank'ú'di hekháa ovâymägi,

hewänbo wíyá pínán t'ôe wänbo wí'ûnkodipí i'amídí. ⁶ Inbí wäyupídí óhää'an.

Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin isan iví t'ôe díví'amídí

Ee bú'ây i'ge Jesus namändi ovâyhähkanhon. ⁷ Hedá in tã'di wíje (12) khäge'nin iví'piye ovâywé'getu'andi wí'jendi ovâypuwa'an, hedí iví t'ôe díví'amídí ovâysan. Dimääpídíbo' i'di ovâyk'ú' in yã'dâapí'in p'oewaahâa ovâyt'aanídí. ⁸ Ginnân ovâyjôn: “Ímân dihaydi uduphêda'mân bînñuúwí, wíyá hääbo-á joe – wí koegí' wänbo joe, hediháa wí müu bînñäwíkuu-ígí' wänbo joe, hediháa wí chã' únmúhto'ondi wänbo joe. ⁹ Unbí anto únto'onda' bînñuúwí, hedá wíje to-á wíwínñuúwípí.” ¹⁰ Ovâytu'an wá', “Wähää ímää wänbo', wí tewhá ee wovâysígí'andi eebo úwíwóyí'ní, i' bú'dí ímää píhay. ¹¹ Hewänbo wähää wovâysígí'anpídá, hediháa wovây't'ôeyanpídá, iwedi ípeemân dihaydi unbí anto iwedi bînña'jeepêdi-í in t'owa dínhanginnánídí híwó wídíví'anpí'in.”

¹² Hediho iví khäge'nin iwedi dimäädi in t'owa ovây't'ôe'an inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí. ¹³ Báyéki yã'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhehpiye, hedá báyéki t'owa dihay'indá olive ka'p'oe-á ovây'äyudi hekháa ovâymägi.

John i'p'ó'p'oe kandi óhay

¹⁴ Hedí Herod i' nangewi tsondi namuu'i' ûnhanginpóe háa napuwamännin, in t'owa t'ähki Jesus-ví'gedí dívíhí'máadi. Wên ditû', “I-á John i'p'ó'p'oe kandi namuu nawáywówápóe'i', hedân kavêe ná'i pínán t'ôe i'o'.” ¹⁵ Wây-á ditû', “Elijah-ân namuu.” Hedá wây-á wëndá ditû', “In wé'gen Jôesi Tádávi tukhe'min diwedi'i-ân namuu, in hân'oe'in tukhe'min waagi'ba namuu.”

¹⁶ Hewänbo Herod nat'oe ihaydi, i-á natú, “John i'p'ó'p'oe kandi-ân namuu, i' to otsonpóe óek'é'ts'âa-í'i-ân nawáywówápóe.” ¹⁷ Ha'wâa Herod natú gá hânhay natsonpóedân John óepankáyjídí hedá pantewhá ee óewhisôege-ídí. Iví kwee Herodias-gí' ginho i'an. Ná'innânho napóe: Herod wí tí'úu ûn'ân, Philip gin nakháwã'i', hedí tobá Herodias-á Philip-ví kwee ûnmuu wänbo', Herod-di óekhó'yã'. ¹⁸ Hedí John-di Herod óetumáa, “Híwó wínamuupí uví tí'úuvi kwee mánkáyjídí.” ¹⁹ Hedânho Herodias-di John óet'aydi nada' to'wídí óeháyjí'in, hewänbo wí'ûnkodipí, ²⁰ gá Herod-di John óekhunwôeda'dân. Herod-dá ûnhanginná John iví wówátsi ta'ge ihonnin hedá yã'dâa'i-á namuu, hedího òn'aywonde'. Herod óehí'an John-bí hí' òntôeyaanídí, hewänbo ònt'ôeyandedí háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaadepí.

²¹ T'ôediwän híwó ûnpóe Herodias. Herod-ví aycha thaa ûnnândi ishánkí'eedipaa, hedí in tsonnindá in sundado p'ó'dédí'indá hedá in kodit'owa senä' Galilee-windá ovâyhúutu'an. ²² Hedí Herodias-ví a'yú ûnts'ûndi ovâyjáde, hedí Herod-á in ovâyhúutu'annindá ovâyhí'an iví shade. Hediho Herod-di i' a'yú óetu'an, “Dídaa'an naa hääwí unda'i', hedí naadi i' wímääní.” ²³ Iví tun imägi Jôesi Tádávi páadépiye ginnân: “Hääwí unda'póe'i', naadáho wímääní, naví nan wänbo píngé haydi wímääní.” ²⁴ Hedí i' a'yú napeedi iví jíyá óetsika'yan, “Hää-an oda'púuwí?” Iví jíyádí óetu'an, “Gá John i'p'ó'p'oe kandi ví p'ònnân unda'púuwí.” ²⁵ I' a'yú iwänäho'di wesebo ee Herod na'ân dee nats'ú, hedí óetu'an: “Naa oda' wesebo dímäni'in wên sä'wé pháagîn diwedi John i'p'ó'p'oe kandi ví p'òn.”

²⁶ Herod nat'oe di báyéki nachanpóe, hewänbo in senä' dikw'ó'ninbí páadépiye iví tun imägi'in namuudíbo wínada'pí “joe” gin óetu'amí'in. ²⁷ Hediho wí sundado áyí'di' óepunjôn John óek'é'ts'âa-ídí pan tewhá ee, iví p'òn ònkáyjídí. ²⁸ Hedí i' sundado han i'andi John-bí p'òn wên sä'wé

pháagîn diwedi ônmaa. I' a'yú ôn'andáhá' i a'yúdá iví jiyá-á ôn'an. ²⁹ John-ví khäge'nin dínhanginpóe ihaydi di'ää i' pení dâykáyjídí, hedi dâykhä'k'û'.

Jesus in p'ánú maapaasôn (5,000) senä'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

³⁰ Jesus-ví t'ôekhuwa'in Jesus-ví'piye diwáy'ää, hedi t'ähkí háa díví'an waa hedá hääwí t'ähkí dâyhá'annindá óet'ôe'an. ³¹ Báyéki t'owa di'ää'ädá dimää'ädá Jesus-á iví khäge'nindá húu wänbo wí'ovâymähpí. Hediho Jesus iví khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe hânda' naná' diwepiye wí'bo giyêenídí, hedi owe ívikaykhanwówá'ámí." ³² Hediho kophé iwedi oe hânda' naná' diwepiye dimää.

³³ Hewänbo dívíjâ'andi báyéki t'owa i' bú'ây i'ge'indi ovâymû', hedi ovâytaa, hedi oe p'oekwí kíngé nangedibo díví'a'yúu'andi Jesus-ví páadébo dipówá. ³⁴ Jesus i' kophé iwedi nawhave'ädi in báyéki t'owa ovâymû', hedi inbí'piye nasehkanápóe gá wên k'úwá waagibá áyí'dipídíbo dijidân, hediho báyéki hääwí ovâyhá'an. ³⁵ Nakinmän dihaydi iví khäge'nin iví'piye di'äädi óetu'an, "Näwe na'ahkonná, hedá nää-á nakinmän. ³⁶ Nä'in t'owa ovâypunjônbe i' nava hää tsowa nanân deejepiye hedá i' bú'ây eejepiyá, dâyhäawíkuumä-ídi dívíhúuyamídí." ³⁷ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Undidânho bínhúujôení." Indi óetu'an, "Hádídan ây'ámí? Ti unda' gimú-í'in wáygin tágintä (200) thaa t'ôe díví'andi wá'âa âyháanú-ídi koegí' âykuumä-ídi, hedá âymääni dâyk'o'ídi?" ³⁸ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyú-an koegí' bînmáa? Ja binmú'dí." Hâyú dâymáa'in dínhanginpóe ihaydi ditú, "P'ánú pává'ây hedá wíje pa'ây-á."

³⁹ Hedi in t'owa t'ähkí ovâytu'an ee táa tsáwä eedi dívíboedíkw'ôení. ⁴⁰ Hedi dívíwhaadíkw'ódi tágín tágindá (100's) hedá p'ánán tágindá (50's). ⁴¹ Jesus i' p'ánú pává hedá in wíje paa-á ihógi, hedi makówápiye ibéedí ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídi. ⁴² T'ähkí in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, ⁴³ hedi iví khäge'nin tá'di wíje (12) t'ún p'éedí i' dínphadé'i pává hedá paa-á dâywé'ge'an. ⁴⁴ In senä'da'bo dívíhúuyannin p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji'.

Jesus p'oe kw'áayé naji'

⁴⁵ Wesebo Jesus iví khäge'nin ijôn i' kophé iwe dívítôenídí, hedi ovâytu'an oe p'oekwí' p'ánäpiye dipáadémú-í'in, Bethsaida bú'ây naná' diwepiye. Hebo i-á iwebo iwóyí' in t'owa ovâypunjôenídí. ⁴⁶ Hedi in t'owa ovâyjoe'andi okú kw'áepiye namää ijúusu'ámídi.

⁴⁷ Nakhunpóe ihaydi i' kophé oe p'oe pinudi namän, hedi Jesus-á wí'bo-á ee nan deedi naji'. ⁴⁸ Hânho dívít'ôekanhondi ovâymû', i' wáadi páadépiye wí'ovâypunmähpídi. Hédénpiye naná' dihaydi p'oe kw'áayé naji' ovâykäänídi, hedi ovâyphadekhâyamáawän. ⁴⁹ In khäge'nindi p'oe kw'áayé najídi óemû', hedi wí p'oewáahâa i' namuu gin di'âandi dívítuwínú dikhunwôeda' waa, ⁵⁰ gá t'ähkídi óemû'di dívípíhäädân. Hewänbo wesebo ovâytu'an, "Unbí pí'nä khó'jé íkaymúuní. Naa Jesus-ân omuu. Wí'íkhunwôeda'ípi." ⁵¹ Hedi i' kophé iwe indádí ipitógi, hedi i' wáa nahán. Hânho ovâyháa'an, ⁵² gá dika'powakâymuudân. Wa'di wídika'póya'pí ta'gendi to'wí namuu'in, tobá i' pávadí wí pínán t'ôe i'an wänbo.

Oe Gennesaret nange Jesus-di in dihay'in ovâyhekháa'an

⁵³ Oe p'o' p'ánäpiye diphadedi Gennesaret nange dipówá, hedi i' kophé dâywhisóge. ⁵⁴ I' kophé iwedi dipee ihaydi wesebo in t'owadi Jesus óetaa. ⁵⁵ Wáyge naji'in dínhanginpóe ihaydi, in t'owa t'ähkí díví'a'yúu'an in dihay'in inbí whohpa' wógege ovâykäänídi. ⁵⁶ Wähää Jesus namää wänbo', háa bú'ây i'ge, háa bú' he'endi i'ge, hediháa bú' já'wé iwe in t'owadi ná'in dihay'in búu

pingé iwe ovâykw'óe'ó, hedá pín ta'gedi óedaa'o' iví to' k'áygédí wän óntäägé-ídí, hedi t'ähki in óetäge'in dihekháapóe.

7

In hân'oe'inbí hâhkan

¹ In Pharisee t'owa-á hedá wên Hudíyoví kuuu dâyhá'o'indá Jerusalem-di di'äädí Jesus-ví'we dívíwé'ge'an. ² Hedi indi ovâymû' Jesus-ví khäge'nin dívíhúujodi dívíman'owídipídíbo' in Hudíyoví kuuu waa.

³ Nâ'in Pharisees-á hedá t'ähki in wé'gen Hudíyo-á wídívíhúujopí páadé dívíman'owídipídíbo', háa in hân'oe'in Hudíyoví kuuu dínmuu waagi. ⁴ Hedi wáy dâyhäawíku'ch'áade' iwedi di'äädí wídívíhúujopí páadé gin dívíman'owídipídíbo'; hedá báyéki ha'bi kuuu-á dâya'gindo'. Inbí k'édé-á p'onbay-á sänbáy-á dâyo'owídinde háa namúuní waagi. Gin dínmuu inbí kuuu.

⁵ Hedi nâ'in Pharisees-á nâ'in Hudíyoví kuuu dâyhá'o'indá indi Jesus óetsika'yan, "Háadan uví khäge'nin in hân'oe'in se'daaví kuuu dâya'ginnamí'wedi, inbí húugi' dâyk'o' wa' dívíman'owídipídíbo háa nakhây'ä' waagi?" ⁶⁻⁷ I'di ovâytu'an, "Un paa waaginbá úvjánúmáa'in ímuu'in, hân'oe híwó Isaiah-di unbí'gedi ita'nan háawin t'owa ímúuní'in. Ginnân háa Jôesi Tádá natú'in ita'nan:

Nâ'in t'owa híwó naví'gedi dívíhée'o sóphogedi,

hewänbo inbí pí'náda han wídichaapí.

Ditú' naa dí'a'gin, hewänbo wídínchä'muupí,

gá t'owaví hí'da' dâyhá'odân, hedá ditú' inbí hí'-á naví hâhkan dínmuu.

⁸ Háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bînjoegi'o', hedi t'owaví kuuu-á bínhónde'.

⁹ "Íchanpóe hânho únhanginnân waa, háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bínhänge'odi unbí kuuu bîn'a'ginnamí. ¹⁰ Moses natúhpi'an, Unbí tádá'in jíyá'in bîn'a'ginnamí.

Hedá wá' natú,

To'wí iví tádá'v'gedi háa iví jíyá'v'gedi híwóhpi ihée'andi, i-á óeháyjí.

¹¹⁻¹² Hewänbo undá ginnân ítú': Wí to'wí ún'ä' iví tádá háa iví jíyá itu'âamí'in, 'Naví hääwí i'gedi otú' Korban gin.' (Hudíyoví tundá Korban natunda', 'Nâ'i hääwí-áho Jôesi Tádá dómägi' gin.) Hedi tobá i' hääwídí i' tádá háa i' jíyá óekhäge'namí wänbo', nâ'i to'wí gin natú'i hääwí wänbo ingí' wíwínkanmäänípí. ¹³ Báyéki hääwí ha'wáagi bîn'o', hediho unbí kuuu bínhá'odi Jôesi Tádá'v' hí' wí'únchä'muupí waa bínkanmáa."

I' hääwí Jôesi Tádá natú'di yä'dâapí' namuu'in

¹⁴ In t'owa wíyá ovâywé'ge'an dihaydi, Jesus-di ovâytu'an, "T'ähki díbo bít'óeyan, hedânho íka'póewí. ¹⁵ Háawi wí hääwí namuu wänbo t'owa dâyk'o'i'dá yä'dâapí'in wídipoe'opí. Hewänbo hääwí híwóhpi' inbí pí'ná khó'jé iwedi dínpee'i'dáho yä'dâapí'in dipoe'o. ¹⁶ To'wí naka'powada'i-á únkhây'ä' it'óeyaani'in."

¹⁷ In t'owa ovâyjoe'an dihaydi iví tewhá ee nats'ú, hedi iví khäge'nindi óetsika'yan nâ'i hí' hânnan natunda'in. ¹⁸ Hedi ovâytu'an, "Ti un wá' ka'powapí'in ímuu? Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí yä'dâapí' wínapoe'opí wí hääwí iví já'wedí únst'ündidi, ¹⁹ gá nâ'i hääwí wí'únst'úya'pídân iví pí'ná khó'jé, hewänbo iví see iwáho', hedi iví tú' iwedi únwänpiphade'." (Nâ'i ovâytu'andi Jesus-di ovâyhá'an t'ähki koegi'-á híwó'di namuu óek'o'ígí').

²⁰ Hedáhá' ovâytu'an, "Hääwí wí to'wí'v' pí'nádí únpee'i'dibâa yä'dâapí' napoe'o. ²¹⁻²² Híwóhpi' ánskaa wí to'wí iví pí'ná khó'jé imáadí i-á nasända'; nat'owat'akhánuda'; wínakhóhtsaä'ánpí wänbo to'wí-áadí iwíhohkumáa; háa

tobá nakhóhtsaq'án wänbo', wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádí iwihohkumáa; háäwí wé'gen t'owa dâymáa'i-á nada'; jänäkíkandi namuu; nahójo; háa nawänpida' waagi i'o'; nathúut'óe; t'owaví'gedi híwóhpí ihée'o'; ichaa'o'; t'ôeyanpí' namuu. ²³ Nă'i yă'dâapî' háäwí wí to'wíwí pí'nă khó'jé iwedi ûnpeedi, i'dîbâa yă'dâapî' óepa'."

Wí kweeví wäyü

²⁴ Jesus i' nange ijoe'andi Tyre bú' tsowapiye namää, hedi wí tewhá ee nats'ú. Wínada'pí to'wí wänbo ûnhanginnáani'in ee na'ännin, hewänbo wí'ûnkođipí ikaayamí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedi wí kwee Jesus-ví'gedi nat'oedi we-sebo ee na'än deepiye namää. Nă'i kwee-á Syrophoenicia-wi namuu, hediho kodi Hudíyo wínamuupí. Iví ayúkáy wí yă'dâapî' p'oewaahâadi ônmáa, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi kaygindi óedaa'an i' yă'dâapî' p'oewaahâa iví a'yúví'wedi ônkhehpeeyé-ídí. ²⁷ Jesus-di i' kwee óetu'an, "Naa wíđínkhây'âhpí in wé'gen t'owa dovâykhäge'namí'in, in Hudíyo t'owa dovâykhäge'nanpíđibo'. U' páadé wíkhäge'nandá, in áyyäáví húugi' in tsé'ây dovâymá' waagibá namúuní." ²⁸ I' kweedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háa untú waa ta'gen namuu. Hewänbo i' pávátă mäsa pho' in áyyäá dínjemu'i' in tsé'ây wänbo dâyk'o'." ²⁹ Jesus-di óetu'an i' kwee, "Híwó untúđího naadi i' yă'dâapî' p'oewaahâa uví ayúkáyví'wedi dônkhhepiye. Jaho uví'piye ópûn." ³⁰ Hedi i' kwee iví' napówá ihayđi, i' a'yú whohte eedi nak'óedí óemú', hedi i' yă'dâapî' p'oewaahâa ho ûnpee.

Jesus-di wí sen tunpî' namuu'i' ônehkháa'an

³¹ Tyre bú'đí Jesus napeedi Sidon bú' i'ge naphade, hedá iwedá Galilee p'oekwíngépiye nawáymää, i' nange Tă Bú' Nange gin dâytu'o' iwe. ³² Hedi wí sen ojet'aa'i namuu'i' hedá tunpî'-á ônkán, hedi pín ta'gedi óedaa'an i' sen óetäägé-ídí ônehkháa'amídí. ³³ Jesus-di i' sen in t'owaví'wedi wí'bo' óejâa'an, hedi iví mankhú i' senbí oje phóge itógi, hedáhá' imankhúsóp'o'andi i' senbí hân ôntäge. ³⁴ Hedi makówápiye ibeedí kaygi ihâa'an, hedi i' sen óetu'an, "Ephatha" gin. (Nă'i tun Ephatha-á "nakhuudee-i" gân natunda' Hudíyoví tundi.) ³⁵ Wesebo i' senbí ojepho ûnkhuudee, iví händá ûnjuđeđe, hedi thay'eedi ihée'an. ³⁶ Hedi Jesus-di in t'owa ovâykhaa'an to'wí wänbo wíđâyt'ôe'amípidí, hewänbo indá shánkí ovâykhaa'andá shánká dâyt'ôe'an. ³⁷ In t'owa dit'oedi hânho ovâyháa'an, hedi ditú, "Hääwí t'âhkí híwó i'o'. In ojet'aa'in wänbo dit'oe'o, in tunpî'indá dívíhée'o'."

8

Jesus-di in jónu maapaasôn (4,000) t'owa ovâyhúujôn

¹ Ihayhääbá wây-á báyékí t'owa diwé'gepóe, hedi háäwí wänbo dâyk'o'ígí' wíđâymáapí. Jesus iví khäge'nin itu'andi ovâytu'an, ² "Naa nă'in t'owaví'piye osehkanápóe. Poje thaa naa-áđí diji', hedi năa-á háäwí koegí' wänbo wíđínphade'pí. ³ Hedi dihâhsêndibo inbí'piye dovâypunjônda, wáy p'óegébo haadi dikaanú-í, wáy wên kayi'di di'äädi." ⁴ Iví khäge'nindi óetsika'yan, "Wâhâä-an năa ahkon deedi wí koegí' âyhóení, nă'in t'owa âyhúujôenídí?" ⁵ Jesus-di ovâysika'yan, "Hâyú pává-an bînmáa?" Ditú, "Tsé ihay."

⁶ Jesus-di in t'owa ovâytu'an ee nange dívíkw'ôení gin. Hedáhá' i' pává ihógídi ikú'daa'an, hedi ihávedí iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí, hedi han díví'an. ⁷ Wên háyú pa'ây wá' in khäge'nin dâymáa, hedi Jesus ikú'daa'andi in khäge'nin ovâytu'an dâypaadé-í'in. ⁸ In t'owa dívíhúuyandi híwó dívíshu'an, hedi in khäge'nin tsé ihay t'ún p'éedí i' dínphade'i' koegí' dâywé'ge'an. ⁹ Nă'in t'owa dívíhúuyannin mađi jónu maapaasôn (4,000) ihay

diji? ¹⁰ Hedi Jesus-di in t'owa ovâypunjôndi wesebo i' kophé iwe itógi ivi khäge'nindádí, hedi Dalmanutha nangepiye dimää.

In Pharisee t'owadi Jesus óedaa'an wên pínnán t'ôe i'amídí

¹¹ In Pharisee t'owa di'ää hedi Jesus óetuhänmäa. Óeda'máa wên taa makówádí ovâykeeyamídí, gá óetayi'ní'in dida'dân. ¹² Jesus kaygi ihâa'andi ovâytu'an, "Háadan un nääwin t'owa wên taa bînmúuní'in ída'? Ta'gendi wâytumáa, un t'owa wí hääwí ha'wâagi'i-á wíwâykeekankhâymaapi." ¹³ Hedi ovâyjoe'andi wíyá ivi kophé iwe itógi, hedi iwáybun oe wáyhänäpiyebá.

Jesus ivi khäge'nin ihée'an in Pharisee t'owa-á hedá Herod-á inbí háhkan ni'gedi

¹⁴ Jesus-ví khäge'nin dín'óde dâypáváhûuwídí – wí wêe pávada' i' kophé iwe indádí dâymaa. ¹⁵ I'di ovâytu'an, "Bí'áyîngi'an hä'in Pharisee-ví oewáaseedi, hedá Herod-ví'dá." * ¹⁶ Hedi in khäge'nin wí'ná táye dívítu'an, "Háadan gin natú? Gá madi wí'âypávámaapidân." ¹⁷ Háa ditû'nin Jesus ûnhanginpóe, hedi ovâytsika'yan, "Háadan ítû' wíwînpávámaapi'in? Ti háa otunda'in wa'di wí'ûnhanginpoe'opí'an, hedi háa wa' wí'íka'póya'pí'an? Ti íka'powakâymuu? ¹⁸ Ítséemuu, hedi háadan handi wí'únkeet'óepí? Hedá í'ojemuu, hedi háadan handi wí'ít'oe'opí? ¹⁹ Ti wí'ún'ánshaapi'an háa dáy'annin? Ná'i p'ánú pává in p'ánú maapaasôn (5,000) t'owagi' dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegi' bînwé'ge'an?" Óetu'an, "Tä'di wíje (12) ihay." ²⁰ "Hedá tsé ihay pává in jónu maapaasôngí-á (4,000) dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegi' bînwé'ge'an?" Ditú, "Tsé ihay." ²¹ Hedi ovâytu'an, "Hedi háadan wa'di wí'íka'póya'pí i' oewáasee i'gedi wâytu'andi?"

Oe Bethsaida bú'ay Jesus-di wí sen tsí't'aa'i namuu'i' onhehkháa'an

²² Oe Bethsaida bú'ay dipówá, hedi wên t'owadi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' Jesus-ví'we óekán. Pín ta'gedi indi Jesus óedaa'an ná'i tsí't'aa'i' óetäägé-ídí onhehkháa'amídí. ²³ Jesus-di i' tsí't'aa'i' óepakhê', hedi oe bú'dí já'wépiye óepaho'di tsée eedi wí só'p'oe'di óe'äyü, hedá ivi mandá óetägedi óetsika'yan, "Ti hääwí úkeepoe'o?" ²⁴ I' tsí't'aa'i' ipuwábéedi natú, "T'owa dijidi dovây múnde', hewänbo hääwí wí tay waagibá dínchaa." ²⁵ Hedi wíyá i' senbí tsée Jesus-di óntäge. Náa-á i' tsí't'aa'i' hânho ipuwäkhäädí nawówa, hedi wesebo hää t'ähkí kee'eedi ûnkeepóe. ²⁶ Hedi Jesus-di i' sen ivi'piye óepunjôndi óetu'an, "Hää bú' wí'unwáyts'úunípi."

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

²⁷ Jesus ivi khäge'nindádí i' bú'ây eeje Caesarea Philippi bú' tsowa eejepiye namää. Dimän dihaydi ivi khäge'nin itsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa ditû'?" ²⁸ Óetu'an, "Wên ditû' John i' p'ó'p'oe'kandi-ân unmuu. Wây-a wëndá ditû' Elijah-ân unmuu, hedá wa'di wáyjé wëndá ditû' wí Jôesi Tádáví tukhe'min diwedí-i-ân unmuu." ²⁹ Hedi ovâytsika'yan, "Hedi undá, to-á naa-á omuu gân í'ánde'?" Peter-di óetu'an, "Gá i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-ân unmuu." ³⁰ Hedi kaygindi ovâykhâak'û' wíyá to'wí wänbo wídayhangin'ännamípidí to'wí namuu'in.

Jesus ihée'an it'ôephadekhâymaa i'gedi hedá nachuwagi'o i'gedá

³¹ Hedi ihaydi háa ûnpuwagi'o i'gedi ovâyhée'andi ovâytu'an, "Ná'in nakhây'ä' napúuwí'in: Naa, t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' báyéki dont'ôephadekhâymaa, hedi in Hudíyo tsonnindádí in owha'

* **8:15** Jesus "oewáasee" gin natúdi inbí háhkan ni'gedân ihí'máa, hewänbo in khäge'nin wídika'pówápi.

p'ó'dé'dí'indádí hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádí wé'ge naa díjoegikhây máadá wídísí'gíkaykhây máapí. Díkhe'khây máa, hewänbo poje thaa iwe owáywówápuwagí'o." 32 Nǎ'i hǎäwí thay'eedi ovâytü'an, hedi Peter-di óehänge'andi óetu'an, "Ha'wâa wí'untú'üní'pí." 33 Jesus ibéedí in wé'gen khǎge'nin ovây munde', hedi Peter óet'e'yandi óetu'an, "Satan, Penísendí', naví'wedi óhǎdi. U-á t'owa waabá bi'ánshamáa, Jôesi Táadá i'ánshaa'o waagá joe."

Háa t'owa dínkhây'ǎ' díví'amí'in Jesus óeyuuhúuwí'in dida'dí

34 Hedáhá' iví khǎge'nindá in wé'gen t'owa t'ǎhká ovâywé'ge'andi ovâytü'an, "To'wên naa-ádí dikǎ'ǎǎda'indá wídínkhây'ǎhpí háa diwǎnpida' waa díví'amí'in, hewänbo inbí phé'win dâyhúuwí, hedá naa-á díyuuhúuwí. † 35 To'wên inbí wówátsi dâywǎnpi'aywoeni'in dida'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên inbí wówátsi naagí' hedá Jôesi Táadáví híwó'di tungí'-á dívímǎgi'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. 36 Tobá wí to'wí hǎäwí t'ǎhki náa oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo', wé'innan wên híwó óekhây máa iví wówátsi iwáyho'dí? 37 Wí to'wí wí'únkodipí hǎäwí wänbo imǎänídí iví wówátsi nawáyt'anpúuwídí. 38 In náäwin t'owa t'aywóhkannin dimuu'in Jôesi Táadá dâyoegi'an, wí kwee iví sen ijoegi'an wíyá pi'wíwí sendádí ithaayé-ídí waagibá. Naa t'ǎhki t'owagí' o'aypuyǎ'i' omuu'i náa oepáa k'aydipiye owáy'ǎ', naví Táadáví sa'wó'di kohthay wógegé hedá in yǎ'dǎa'in makówáwin t'óepa'ǎǎ'in wóegá o'ǎ'. Hedi to'wên náa naa díwóeda'in hedá naví háhkandá dínwóeda'indá, naadi wá' dovâywóeda'khây máa owáy i' thaa owáy'ǎ'i napówá ihaydi.

9

1 "Ta'gendi wáytumáa, Jôesi Táadáví iví kay únmuu'in wovâykeeyamí hedi bñpüwǎkhây máa naa tsondi omuu'in. Nǎ'in napúuwí wa'dí wáy wên náwe íji'in íhánpídíbo'.

Háa Jesus únchǎq waa ún'egópóe

2 Sí thaa naphade ihaydi Jesus-di Peter-á James-á John-dá i-ádí ovâyho', hedi wên p'in tųwǎ'in kw'áye'piye wí'bo dimáa, hedi inbí páadépiye Jesus háa únchǎq'in ún'egópóe. 3 Iví aa hânho ts'ǎ'i ún'ots'ápóe, tóebo há'to i' aa ihay ts'ǎ'i'í'owéedi-í. 4 Hedi Moses-ádí Elijah-ádí tsíkhagipí dakeepóe, hedi Jesus-ádí dǎnhí'máa. 5 Peter-di Jesus óetu'an, "Háhkandi', híwó namuu náwe gikw'óndi. Jaho poje ókhun tewhá'ây áyk'wóení, wêe u'gí', wíyá Moses-gí'-á, hedá wíyá Elijah-gí'-á." 6 Moses-ádí Elijah-ádí dakeepóedi in khǎge'nin hânho ovâyphǎǎ, hedá hânho ha'wâa Peter natú, gá háa natú'üní'in wí'únhanginnáhpídán. 7 Hedi wí okhúwá napówádí ovây'ókhunnan, hedi ná'in tun okhúwá jáadidi napee: "Nǎ'i-ân naví ay dñmuu donsígí'i'. I' bñnt'óeyaani." 8 Wesebo i'ge t'ǎhki dívíbee, hewänbo Jesus-dá'mân dâymú', wíyá hǎäwí wänbo-ájoe.

Jesus óetsika'yan Elijah nawáy'ǎ' i'gedí

9 Oe p'in kw'áye'di diwhave'ǎ' ihaydi Jesus-di ovâytü'an, "To'wí wänbo hǎäwí bñnmú'in wíwínt'óe'amí'pí, owáy naa t'ǎhki t'owagí' o'aypuyǎ'i' ochuudi wíyá owáywówápóe píhay." 10 Iví tun ón'a'gin, hewänbo wí'nǎ táye dívítsika'yan, "Hánnan namuu ná'in tun, wíyá nawáywówápúuwí i'gedí?" 11 Hedi Jesus óetu'an, "In Hudíyoví kuu dâyhá'o'in ditú', i' to'wí Jôesi Táadá óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoeni'dí na'ǎǎpídíbo' Elijah-á napowagí'o.

† 8:34 Nǎ'in natunda', díkhây múuní dâyt'óepaháde-ídí, Jesus in phé'win deedi it'óephade waagibá.

Háadan ha'wâa ditû'?" 12 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi Elijah páadébo na'ää-í'in nakhây'ä'-ákun, hääwí t'ähki ikhây'amídí. Hedi hânnan nata'muu naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'ivi'gedi? Gá ginnân: Báyéki dont'ôephadekhâymaa, hedá t'owadá díjoegikhâymaa. 13 Hewänbo naadi wâytumáa, Elijah ho na'ää-ákun, hedi híwóhpi óe'an in t'owadi háa dida' waagi. Jôesi Tádávi ta'nin diwe ivi'gedi ûnta'muu háa óekhâymaa'in." *

Jesus-di wíyä'dâapí' p'oewaahâa wí enúkáyví'wedi ônkhepiye

14 Jesus-ví wé'gen khäge'nin diji' iwe tsowa dipówa, hedi báyéki t'owa búuk'úwákí diwindi dâymû'. Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in khäge'nindá dívítuhänmáa. 15 In t'owadi Jesus óemû'di ovâyháa'an, hedi ivi'piye díví'ää óesengitu'âmídí. 16 Jesus-di ovâytsika'yan, "Háadan úvítuhänmáa?" 17 Nã'in t'owa jáagedi wí sendi óetu'an, "Háhkandi', naví e'nú wínmaa, i-á wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáadi wí'ûnhí'kodipi. 18 Hedi häädi wänbo ná'i p'oewaahâa it'ôe'andi i' e'nú oe nangepiye óekanunde', hedi i' e'nú-á nasó'okhópee'idá iwäpúts'indo', hedá taasuugi'bo-á napoe'o. Uví khäge'nin dovâydaa'an ná'i p'oewaahâa ônkhepeeyé-ídí, hewänbo wídínkodipi." 19 Jesus-di ovâytu'an, "Un t'owa-á wäyupí'in ímuu. Häädi puwahay-an undádí oyêení úvívääyú-ídí, häädi puwahay-an undádí dáyyä'amí? Ja' i' enúkáy naví'piye binmá'." 20 Hedi óemaadi i' p'oewaahâadi Jesus óemû'dibo ná'i enúkáy óethathakannan, hedi i' e'nú nakanudi ijánúmáa, hedá nasó'okhópee'i. 21 Jesus-di i' enúkáyví tádá óetsika'yan, "Häädi waabon gin ûnpoe'o?" I' tádádí óetu'an, "Gá híyää'i namuudibo-ân. 22 Hedá háyän wänbo i' p'oewaahâadi phaa iwe hedá p'oe eewá óechänunde' óeháyjídí. Úkodidáho nanbí'piye dísehkaná'an, háawin wên wänbo wên khäge' dí'an." 23 Jesus-di óetu'an, "Háadan ditumáa, 'Úkodidáho'?" To'wí iwâyunde'i-á ûnkodi hääwí namúuge i'amídí." 24 Wesebo ná'i enúkáyví tádá kaygindi natú, "Naa dáywâyunde', díkhäge'nan wíyá shánki dáywäyú-ídí."

25 Jesus-di wây-á báyéki t'owa a'yuugi dívíkhadímá'dí ovâyímû', hedi wesebo ná'i yä'dâapí' p'oewaahâa óet'e'yandi óetu'an, "U yä'dâapí' p'oewaahâa, u'di t'owa ovây'ojet'aa'o'i', tunpí'indá ovâypa'i', naadi wítumáa, ná'i enúkáyví'wedi ópeeve, hedi wíyá wí'unts'úunípi." 26 I' p'oewaahâa ituwínúdí ná'i enúkáy óekanudi hânho óethathakannan, hedáhá' ivi'wedi ûnpee. I' enúkáy wí pení waabá ûncháa, hediho in t'owadi óemû'di ditú, "I-áho nachuu." 27 Hewänbo Jesus-di i' enúkáyví man ônyâ'di óekwínukhäge'nandi iwínú. 28 Hedi Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi iví khäge'nindi wí'bo óetsika'yan, "Háadan na'in wígínkodipi i' yä'dâapí' p'oewaahâa äykehpeeyé-ídí?" 29 Jesus-di ovâytu'an, "Úvíjûusu'odida'mân únkoedí-í wí yä'dâapí' p'oewaahâa gi'bibá bínkehpeeyé-ídí."

Jesus nachuwagi'o i'gedi wíyá ihée'an

30 Jesus-adí iví khäge'nindádí iwedi dimää hedi Galilee nange i'ge diphade. Jesus wínada'pí to'wí wänbo ûnhanginpúuwí'in wähää naji'in, gá dimändibo iví khäge'nin ovâyhâhkanhondân. 31 Ovâytumáa, "Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i wây-á t'owaví mangepiye díkáani. Indáho díkke'khâymaa, hewänbo poje thaa iwá wíyá owáywówápuwagi'o." 32 In khäge'nin ná'i hääwí Jesus-di ovâytumáa'i wídika'póya'pí, hewänbo diwôeda' óetsika'yâamídí i'gedi.

To-an i' shánki hay'i namuu?

33 Capernaum bú'ay dipówa, hedi wí tewhá ee dits'ú. Jesus-di in khäge'nin ovâytsika'yan, "Oe p'óegé gi'ädi hää i'gedan úvítuhänmáa?" 34 Indá

* 9:13 "Elijah" gin Jesus natúdí, John i' p'ó'p'oekandivi'gedi ihí'máa.

hânda' dik'wó, gá oe p'óegé dijidi wé'i-angú in diwedi i' shánkí hay'i namuu i'gedi dívítuhánmá'dân. ³⁵ Jesus isóge, hedi ná'in tã'di wije (12) khãge'nin ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "To'wí i' p'ó'dé'dí' namúuní'in nada'dá, i-á ûnkhây'ã' t'í'úugé'i namúuní'in, hedá t'ãhkíví khãge'di-á." ³⁶ Hedi Jesus-di wí ay óepahké'di inbí páadépiye óeho', hedáhá' ná'i ay óeba'aa'andi ovâytu'an, ³⁷ "To'wídí naa dída'di wí ay ná'i ay waabá óesígíkéndedi, naa wá' dísigíkénde waabá i'o'. Hedi to'wí naa dísigíkénde'i'dá naada'ba wídísígíkéndepí, hewänbo i' to'wí naa dísendi' wá' óesígíkénde'."

To'wídí Jesus-ví'piye háa nachaapi'-á iví'näpiye napoe'o

³⁸ John-di óetu'an, "Hãhkandi', tóewí sen âymú' yã'dãapí'in p'oewaahãa t'owaví'wedi ovâykhepiyendedi uví khãwã natú'di, hedi âytu'an han wí'i'amípí'in, na'in diwedi'i wínamuupídí." ³⁹ Hewänbo Jesus natú, "To'wí gi'bi wíwínkhã'ã'mípí. To'wí namuu'i naví khãwã natú'di ipínnánt'óe'andi-á wesebo híwóhpí naví'gedi wí'ihée'ã'mípí. ⁴⁰ To'wí nanbí'piye háa wínachaapi'-á nanbí'näpiyebá napoe'o. ⁴¹ Ta'gendi wãytumãa, to'wí wí p'oe wänbo wovâysuwãjõndi, naví'in ímuu'in ûnhanginnãndi, i-á Jõesi Tãdãdí óewã'ãakhãymãa."

Jesus t'aywó'di i'gedi ihée'an

⁴² "Hedi to'wídí wêe wänbo ná'in hí'ínnin naví'piye dívíwãyunde'in diwedi óet'aywóhá'andá, shánkí híwó i' to'wí ûnpúuwíwän wa'di han óehã'anpídíbo wí k'uu khãa'i iví k'áy eedi ónwhisóege-í'in hedi mãap'oe iwe óechãänú-í'in. ⁴³ Hedi wéhpêe mandi úvít'aywó'dodá, shánkí híwó namuu bînts'ãa-í'in, wíyá indi úvít'aywó'nãamíví'wedi. Tobá wéhpêeda' ímanmuu wänbo', shánkí híwó namuu wówãtsi nahãndepí'in bînkãyjídí, péyégépiye ímú-íví'wedi wí'gín ímanmuudi. ⁴⁴ Oe péyégá t'owa hãnhay wänbo t'ãhkí dãyt'óephãdekhãymãa, hedá i' phaa hãnhay wänbo napãã'apí'dá ovâyphãkhãnukhãymãa. ⁴⁵ Hedi wéhpêe ândi in ta'ge'in p'óegé'dí wovâyhãnge'odá, shánkí híwó namuu bînts'ãa-í'in wíyá indi úvít'aywó'nãamíví'wedi. Tobá wéhpêeda' í'ãmmuu wänbo', shánkí híwó namuu wówãtsi nahãndepí'in bînkãyjídí, péyégépiye wovâychãänú-íví'wedi wí'gín í'ãmmuudi. ⁴⁶ Oe péyégá t'owa hãnhay wänbo t'ãhkí dãyt'óephãdekhãymãa, hedá i' phaa hãnhay wänbo napãã'apí'dá ovâyphãkhãnukhãymãa. ⁴⁷ Hedi wéhpêe tséedí híwóhpí hããwí wovâypuwã'odá, shánkí híwó namuu bînwahkãyjí'in, wíyá indi úvít'aywó'nãamíví'wedi. Tobá wéhpêeda' ítséemuu wänbo', shánkí híwó namuu oe makówãpiye ímú-ídí, péyégépiye wovâychãänú-íví'wedi wí'gín ítséemuu. ⁴⁸ Oe péyégá t'owa hãnhay wänbo t'ãhkí dãyt'óephãdekhãymãa, hedá i' phaa hãnhay wänbo napãã'apí'dá ovâyphãkhãnukhãymãa.

⁴⁹ "To'wên t'ãhkí phaadi ovây'ãayããkhãymãa. †

⁵⁰ Aayãã híwó'di namuu, hewänbo i' aayãã na'ãhhãndãho', há'to wíyá áhsãã'i napúuwí. Undá ûnkhây'ã' aayãã na'ãhhãndepí' waaginbã ímúuní'in, hedi tsãaginpídíbo wé'ge íthãaní."

10

Jesus khótsaawije i'gedi óetsika'yan

† 9:49 Nã'i hí'-á kãy'i namuu gika'póewídí. Wáy wên t'owa di'ãnde ginnãn natunda'in: Hãn'oe in Hudíyo dãyt'animãahãnunde Jõesi Tãdã óemããnídí, hedi dínkhãy'ã' i' píví dãyt'aayãã'ã'mí'in wínaha'dãnpúuwípídí. In t'owa Jõesi Tãdãví'piye dívípimãgi'indá dãyt'óephãde-í, hããwí phaadi ovâyphãkhãnunde waagibã, hebo ná'i t'óephãde namuudi shánkí híwó'nin dímuuní.

¹ Jesus iwedi ijâa'an, hedi Judea nangepiye namâadi Jordan p'o' p'ânäpiye naphade. Iwe wây-á báyekí t'owa iví nú' dívíwé'ge'an, hedi hãädi waa i'an waagi in wá' ovâyhá'an.

² Hedi wên Pharisee t'owa ûnpówádi óetsika'yan, "Ti híwó namuu wí sen nakhóhtsaa'ãndi' iví kweevi'wedi ithaaweejé-ídi? Hân i' tsontun natû'?" Gin ditú Jesus óetayi'nídi, tigúba híwóhpí natuhpee-í. ³ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hân Moses-di wovâyjôn?" ⁴ Indi óetu'an, "Moses-di ná'in tun dînjo'e'an: Wí sen wên khóhtsaa'wije ta'nin ita'namí hedi handidi iví kwee ijoe'amí." ⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Hewänbo Moses-di ha'wâagi wovâyta'k'û' gá t'öeyanpí'in ímuudân, unbí kwiya' bînwânpjoekanmáadi'bo'. ⁶ Hewänbo oe ts'anpáadé nanân diwe Jôesi Tádádi sendádi kwee-ádi ovânkhíjé. ⁷ Hedi natú wí sen ikhó'yâ'dáho', iví tádá-á iví jíyá-á ijoe'amí'in ûnkhây'ã'. ⁸ Hediho i' sendá i' kwee-á wêe tûu ûnp'oeda' dapoe'o, hediho wíje wídamuupí, wêeda' damuu. ⁹ Hedânho in to'wên Jôesi Tádádi ovânwónnindá to'wí wänbo wí'ûnkhây'ãhpí ovânweejé-í'in."

¹⁰ I' tewhá ee diwáyts'ûndi iví khäge'nindi ná'i hí' i'gedi óetsika'yan. ¹¹ Hedi ovâytu'an, "Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-ádi ikhó'yâ'dá, iví kweevi'piye t'aywó i'o'. ¹² I' kwee wá', iví sen ijoe'andi wíyá sendádi ikhó'yâ'dá, iví senbí'piye t'aywó i'o'."

Jesus-di in hí'innin ovâysiqíhógi

¹³ Wên t'owa inbí áyyäã Jesus-vi'we dâykán i'di ovâyttäagé-ídi, hedi iví khäge'nindi in t'owa ovâyte'yandi ovâytu'an ha'wâa wídíví'amípi. ¹⁴ Hedi Jesus-di in khäge'nin háa díví'o'in ovâymu'di inbí'piye híhchan wínachaa'pi, hedi ovâytu'an, "In hí'innin áyyäã naví'piye binkä'ããmää, wíwínkhâa'amípi, gá to'wên ná'in áyyäã waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádávi'in úmuudân. ¹⁵ Ta'gendi wâytumáa, to'wí wänbo Jôesi Tádávi' wínapúuwípi wí hínchã'i' ay waagibá iwâyupídi." ¹⁶ Hedáhá' in áyyäã ovâyba'aahógidi wí'inbo ovâyta'gedi ingí' ovâyjûusu'an.

Wí sen kodit'owa namuu'i' Jesus-vi'piye na'ää

¹⁷ P'óegé wíyá Jesus nats'anmân dihaydi wí sen iví'weää naví'piye binkä'ãäpiye i'ääkán, hedi idége'disógedi óetu'an, "Híwó'di háhkandi', hân dáy'amí hedânho in wówátsi nahánde'pí'in donkáyjídí?" ¹⁸ Jesus-di óetsika'yan, "Háadan naa híwó'di gin dítu'o'?" Jôesi Tádáda'mân híwó'di namuu, wíyá to'wí-á joe. ¹⁹ Jôesi Tádávi' tsontun ho mântaa. I-á natú wíwínt'owat'aháanú-ípi, wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi wí'úvíwhohkwomá've-ípi, wí'úvísã'mamípi, t'owaví'gedi wí'úvíhójo'amípi, hójo waagidibo t'owaví hãäwí wíwínhóenípi, unbí tádá-á jíyá-á bín'a'ginmá've-í." ²⁰ Óetu'an i' sendi, "Háhkandi', naa enúkáy omuudibo' t'ähki ná'i tsontun dó'a'gin." ²¹ Jesus-di sígídí ta'gebo óemúndedi óetu'an, "Wa'di wây-á háawên útáy bi'amí'in. Jaho ópûn, hãäwí úkw'ó'di t'ähki mänku'ch'hâaní, hedi i' chã' mánhógi'i' in t'owa sehkanäwó diwówáji'in ovâymaa'ni, hedânho oe makówa kodit'owa unmúunídí. Hedi náaku'ch'áadá ovâymagidá naa-ádi óká've." ²² Ná'in nat'oe ihaydi i' sen nabo'aats'aypóe, hedi iví pí'ná khó'jé ûnkháapóedi iwedi namää, gá báyekí hãäwí ûnk'w'ôndân hediho wínakuchada'pi.

²³ Jesus ipuwäbéemáa, hedi iví khäge'nin itu'an, "Báyekí kây'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i' háa Jôesi Tádá natú waa díví'amídí hedânho ovây'aywoenídí." ²⁴ Ná'i hí'dí in khäge'nin ovâyháa'an, hewänbo Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naví ay, ívíwo nabâapu'wan wí to'wí háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ôn'aywoenídí. ²⁵ Nabâapu'wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i'ge nats'úunídí, hewänbo shánkí nabâapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i'

háa Jôesi Tádá natú waa i'ámídí hedânho ôn'aywoenídí." ²⁶ Nábâa shánkí ovâyháa'an in khäge'nin, hedi wí'ná táye dívítsika'yan, "Gin namuudá to-an ûnkodi ûn'aywondée-ídí?" ²⁷ Jesus-di ta'gebo ovâymundedi ovâytu'an, "To'wí wânbo wí'bo wí'ûnkodipí. Jôesi Tádáda'mân ûnkodi t'owa ovây'aywoenídí. Jôesi Tádá-á hääwí t'ähkí ûnkodi i'ámídí."

²⁸ Peter-di óetu'an, "Úhanginná hääwí t'ähkí äyjo'e'annin u-ádi gimú-ídí." ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, naa omuudibo hedá Jôesi Tádáví híwó'di tun ûnmuudibo-á, to'wí ijoe'andi iví tewhá, háa iví tí'úuwindá pá'dâyindá, háa iví tádá-á jíyá-á, háa iví ây-á, háa iví nava-á, ³⁰ i-á ta'gendi tãgintã (100) ma'kw'anukí shánkí ihóení, tewhá-á, tí'úuwindá pá'dây'indá, jíyá'indá, ây-á, nava-á — hedá it'ôephadekhâymaa iví wäyü ûnmuudi. T'ähkí ná'i ihóení wa'nää oepáa k'aydi nawówáji' ihaydi, hedá iví wówátsi náa oepáa k'aydi ûnbo'wan dihaydá wówátsi nahánde'indá ikáyji. ³¹ Hewânbo báyéki t'owa náa p'ó'dé'dí'in dimuu waa dínchã'indá tí'úugé'in dipúuwí; hedi báyéki t'owa-á náa tí'úugé'in dimuu waa dínchã'indá p'ó'dé'dí'indá dipúuwí."

Powingí' Jesus iví khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³² In p'óegé dimän Jerusalem bú'piye, hedi iví khäge'ninbí páadé Jesus namän. In khäge'nindá wídnhanginnáhpí háa díví'ánshaa'ámí'in, hedá in wé'gen t'owa iví tí'úugé dimännindá dikhunwôeda'. In tã'di wíje khäge'nin iví'piye wíyá ovâyhänge'an, hedi háa ûnpúwági'o'in ovâytu'an. ³³ Natú, "Bít'ôeyan, náa-á Jerusalem-piye gimän, hedi naa, t'ähkí t'owagi' o'aypuyã'i' omuu'i' t'owadi díkáani in owha' p'ó'dé'dí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhã'o'indá inbí mange. Indáho ditúuní naa dínkhây'ã' ochuu-i'in, hedá in Hudíyo dimuupí'in t'owaví mangá díkáani. ³⁴ Ná'indi dînp'áhkaakhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. Púwhí'dí díwhã'dikhâymaa, hedá díkhe'khâymaa. Hewânbo poje thaa iwe owáywówápúuwí."

James-ádi John-dádi hääwí dada'póe

³⁵ Ihaydibá James-ádi John-dádi Zebedee-ví äy damuu'in Jesus-ví'piye damää, hedi óetu'an, "Hähkandi', na'in hääwí gadapúuwí hedi u'di dín'ámí'in gada'." ³⁶ Ovãntsika'yan, "Häa-an dada' wân'ámí'in?" ³⁷ Óetu'an, "Owáy untsondisogedee ihaydi, na'in uví khóe gamúuní'in gada', wêe ko'díngédí, wêe-á yã'mängédá." ³⁸ Jesus-di ovãntu'an, "Undá wídnhanginnáhpí hääwí dada'in. Tí dãn Kodi dânt'ôepaadé-ídí naa dont'ôephadekhâymaa waabá? Hedi naa hääwí kháa'i donphadekhâymaa waabá, ti dãn Kodi dãnphaadé-i'in?" ³⁹ Óetu'an, "Gãnkodi-á kun." Jesus-di ovãntu'an, "Ta'gendi undá wá' dânt'ôephadekhâymaa, hedá hääwí kháa'i dãnphadekhâymaa, naa dînpúuwí waabá. ⁴⁰ Hewânbo naa wídnk'óepí naví khóe wãnde'mamí'in ko'díngédá yã'mängédá. Jôesi Tádáda'mân ûnk'óe ovâyde'mamídí to'wên hã'min dimúunídí."

⁴¹ In wé'gen tã khäge'nin James-á John-dá inbí hí' i'gedi dínhanginpóe ihaydi inbí'piye dit'ayyaapóe. ⁴² Hedího Jesus t'ähkí iví khäge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Úhanginná in Hudíyo dimuupí'in t'owaví tsonnin hânho ditsont'óe, hedá inbí t'owa-á ovâytsomá've-i'indá diwãnpida'. ⁴³ Hewânbo undá wí'únkhây'ãhpí hã'min ímúuní'in. To'wí un diwedí hay'i namúuní'in nada'dá, i-á unbí khäge'dida' namúuní'in ûnkhây'ã'. ⁴⁴ Hedi to'wí p'ó'dé'dí' namúuní'in nada'dá, i-á wí pant'ôe'i un t'ähkí' waagi'bá namúuní'in ûnkhây'ã'. ⁴⁵ Naa wânbo', t'ähkí t'owagi' o'aypuyã'i' omuu-i-á o'ãã t'owa dovâykhäge'namídí, indi naa díkhäge'namídá joe. O'ãã ochuu-ídí,

hedá naví wówátsi-á dáywá'áa-ídí t'ähkí t'owa dínkoedí-ídí inbí t'aywó'di iwedi dima'p'ánídí."

Jesus-di wí sen natsí't'aamuu'i' iví keetan óemägi

⁴⁶ Oe Jericho bú' Jesus iví khäge'nindádí báyékí t'owa-ádí dipówá, hedi iwedi dipeemän dihaydi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'ôe hángé wáy nahääda'än, i-á Bartimaeus gin nakháwä, Timaeus-ví ay ûnmuu'i'. ⁴⁷ Bartimaeus-á nat'oe Jesus oe Nazareth bú'wí na'ä'in, hedi ituwínú, "Jesus, u David-ví äy iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ósekanäpuwawe." ⁴⁸ Báyékí t'owadi i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Händä'dibo'." Hewänbo i-á shánkí kaygá ituwínú, "U David-ví äy iwedi'i' unmuu'i', dísekanä'an." ⁴⁹ Jesus iwóyí'dí ovâytu'an, "Bintu'an na'ä-ídí." Indi i' tsí't'aa'i' óetu'an, "Jesus-di wóetu'khánmáa. Ówínú, óhíhchanpuwawe." ⁵⁰ I' sen iví k'éwé'in to ip'ädi, hedi wesebo iwínúdí Jesus-ví'piye namää. ⁵¹ Jesus-di óetsika'yan, "Hännan wín'amí'innan unda'?" I' sendi óetu'an, "Gá dínkeepúuwí'innân oda', Nanbí sedó." ⁵² Jesus-di óetu'an, "Ópûn, uví wäyü úmuudânkun unwówa." Hedi wesebo i' sen ûnkeepóedí Jesus-ádí namää.

11

Jesus oe Jerusalem bú' óesíqíkê'

¹ Jesus-á iví khäge'nindádí Jerusalem bú' tsowa dipówá. Iwe wí okú nak'óe "Olive Okú" gin dâytü'o', hedi nã'i okú iwe nú' wáy nã'in wíje bú'ây daná, Bethpage-ádí Bethany-ádí. Hedi wíje iví khäge'nin ovãnsan dapáadémú-ídí. ² Ovântü'an, "Jaho bápûn hä'i bú'ay nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedi dats'ú' dihaydá wí búdu'ay dänshaa-í nawhiwindi, i-á wa' wáy müu wänbo to'wí wänbo wí'i'íhsógepí. Dänwhisuudi dänmá'í näwe. ³ Hedi to'wídí wovãntsika'yandáho', 'Háadan ha'wáa dän'o'?', ginnân dântü'amí: 'Gá Nanbí Sedó i' ûntáyðân, hedi háy napóedíbo wönwáymá'í.' "

⁴ Damäädi wí búdu'ay p'ôe hángé wên phódi nú' nawhiwindi dänshaa. ⁵ Hedi dänwhisuudedi in t'owa iwáygé diwinnindi ovãntsika'yan, "Hännan dän'o'?' Háadan hä'i búdu'ay dänwhisuude'?" ⁶ In khäge'nin háa Jesus-di ovântü'an waa datú, hediho ovãnmägi. ⁷ I' búdu'ay Jesus ônhó', hedi inbí k'éwé'in to dänp'äddi i' búdu k'éwé'ônpa'k'û', hedi Jesus i'íhsóge. ⁸ Hedi wáy Jesus óe'íhon ni'ge báyékí t'owa inbí k'éwé'i to oe te'p'óegé ônpa'kwohon, hedi wáy-á wé'gendá dâytaykhóepa'kwohon, i' nava iwe dâyt's'â'i'. ⁹ Hedi in to'wên páadé dimännindá hedá in tí'úugé ûnwóe'ä'indá dívítu'kwínuhon, "Wísíqíkénde'." "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wóesan, hediho híwó wóe'â'amí." ¹⁰ "Híwó úpúuwí gá untsondisogedee-íðân, nanbí thehtáy pahpâa David natsondi'än waagibá." "Jôesi Tádá oe makówá na'ändi-á hay'i namuu."

¹¹ Hedi Jerusalem bú'piye Jesus namäädi i' méesate hay'i ee nats'ú, hedi ibéemáadí häawí t'ähkí imúnde'. Hebo nathí'êemändibo in tä'di wíje (12) khäge'nindádí oe Bethany bú'aypiye namää.

In fig tay nabaymuup'in

¹² Wíyá tháwän Bethany-di dipee, hedi Jesus naháhséhpóe. ¹³ Háy kayí' diwe wên fig tay nachândi imú' nakaamuudi. Iwepiye namää imúunídí tigúba na-fig-muu'in, hewänbo iwe napówá ihaydi fig wänbo wí'ishaapí, wa'di na-fig-púuwí ihaydi wínanáhpídí. ¹⁴ Hedi Jesus-di in tay óetu'an, "Uvíwedá to'wí wänbo wíyá wí'i-fig-k'o'ípi." Iví khäge'nin háa natú'in dit'oe.

Jesus i' méesate hay'i iwedi in dâyhäwíku'cháade'in ovâykhepiye

15 Jerusalem bú'piye wíyá dimää, hedi Jesus i' méesate hay'i eepiye namää, hedi in t'owa dâyhääwíku'ch'áade'indádí in dâyhääwíku'ch'áade'indádí iwedi ovâykhepiye, hedi in dâychä'egó'o'inbí määsa-á hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'inbí púwédé-á ovâyjánú. 16 Hedi to'wí wänbo oe-á nää-á ee méesate íve wí'ovâyphademägipí inbí hääwí wóegé. 17 Hedi in t'owa ovâyhá'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá iví ta'nin diwe ginnân natúhpi'an: Naví tewhá-á t'ähkí nange'in t'owa dívíjûusu'amígí' namuu, hewänbo undá bîn'egó'andi sänmin dívíkaakw'ôenígí' napóe."

18 In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá háa natú'in dit'oe, hedi iwedi páadépiye hádídí óhéyji'in dâytuwámáa, hewänbo óekhunwôeda', iví hí'dí in t'owa ovâyháa'odi.

19 Nakin dihaydi Jesus-á iví khäge'nindádí ee bú'dí dipee.

Háa in fig tay iwedi diháhpóe waa

20 Hédéndí napóe ihaydi p'óegé dimändi in fig tay Jesus-di óhéé'annindá pú'díbo nat'aadi dâymû'. 21 Peter háa Jesus natú'in ûn'ánpówá, hedi óetu'an, "Háhkandi?, in tay untú'in há'to híwó napúuwí'in t'ähkí nat'aa." 22 Jesus-di ovâytu'an, "Bíwâyú Jôesi Tádá-á hää t'ähkí i'amí'in ûnkođi. 23 Ta'gendi wâytu'máa, to'wí nã'in p'in itu'andi, 'Ótége, oe mâap'oe iwe ópichänú, hedi háa natú waa napúuwí gin iwâyundedá, ôn'amí-á kun. Hewänbo pín ta'gedi iwäyü-i'in ûnkây'ä'. 24 Hedân wâytu'máa, úvíjûusu'andi i' hääwí bîndaa'andi ta'gendi bînhóení'in úvíwâyundedáho', hedáho bînhóení-áhe'. 25 Hewänbo häädi úvíjûusu'o' ihaydi, to'wíwí'piye híwó wí'ichaapídí, i-á bîn'owóejé-í, hedânho unbí Tádá oe makówá na'ändi'di unbí t'aywó'di wá' wovây'owóejé-ídí. 26 Hedi wên t'owa bîn'owóejépidá, Jôesi Tádá oe makówá na'ändi'di há'to unbí t'aywó'di wovây'owóejé-í."

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'û' iví t'ôe i'amídí

27 Jerusalem bú' diwáypówá ihaydi i' méesate hay'i ee nats'ú. Iwe naji' ihaydi in owha' p'ó'dédí'indá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá wây-á in Hudíyoví tsonnindá ûnpówá. 28 Indi óetsika'yan, "Háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bi'o waa bi'amídí? To'dan in ta'gen wônk'û' nã'i hääwí nã'amídí?" 29 Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' un wéhpêe tsika wâytsika'yamí, hedi ditú'andá, naadá wâytu'âamí to'wídí in ta'gen dînk'û'in nã'i hääwí dó'amídí. 30 Ditú'an, to'dan John ônk'û' t'owa ovây'p'oe'amídí, ti Jôesi Tádádí háa t'owadi ônk'û'?" 31 Hedi wí'nã táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ônk'û' gin gitúdáho', Jesus-di dítikagí'o, 'Hedi háadan handi háa John natú'in wí'úvíwâyupí?'. 32 Hewänbo wígitúunípí, 'T'owadiđá' ônk'û' gin." (In t'owa dâykunwôeda'dibo ha'wâa ditú, gá t'ähkí in t'owa dívíwâyundedân John-dá Jôesi Tádávi tukhe'bi ûnmuu'in.) 33 Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhanginnáhpí to'wídí ônk'û'in." Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadi wänbo wá' wíwâytu'amípí to'wídí in ta'gen dînk'û'in dó'amídí nã'i hääwí dó'o'i'."

12

Jesus-di in yä'dâapi'in úuva áaphää áyi'ninbi'gedi ovâytu'an

1 Jesus-di in tsonnin nã'i háhkangí'in ó'gédí ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhâhsaa, hedi i' nava iphé'ahkhaayan, i' k'uu iwá iphoyää i' úuva ip'omap'ee-ígí', hedi wí tewhá tuwä'i-á ik'û' iví nava i'áyi'namídí. Hedáhá' i' nava wên senä' úuva áaphää áyi'nin dimuu'in ovâypiyémagídi wíyá pi'wí nangepiye namää. 2 I' úuva nap'e'yin dihaydiho wí t'ôe'i' i' nava iwepiye óesan hedânho in senä' dâynavapiyé'annindi i' úuva nayämu'i' óemäänídí.

³ Hewänbo indi i' t'öe'i' öeyâ'di öewhädi, hedi manda'dibo öewáybun. ⁴ Hedi i' sendá wíyá t'öe'i-á óesan. Indi i-á p'ó'dá öewhädi, hedá jänákí-á óe'an. ⁵ Hedá wíyá t'öe'i-á óesandi-á óehay. Hedá wáy-á wên t'öe'indá ovâysan. Wáy wên in ovâywhädi, wáy-á wëndá ovâyhánú. ⁶ Hedi iví ayda' ûnjoekandee, i' isígí'i'. Nă'ihó t'ă'gediho in dâynavapíyé'anninbí'wepiye óesan. Natú, 'Madân naví ay-á dîn'a'geeni.' ⁷ Hewänbo indá wé'ge dívíhée'andi ditú, 'Nă'i-ânkun namuu nă'i hăäwí t'ăhkí ûnjoepuwagí'o'i'. Jaho âyhájí, hedi nă'i hăäwí nayâmu'i-á nanbí-á gínmúuní.' ⁸ Hediho i' ay öeyâ'di óehay, hedi i' nava iwedi óep'égi."

⁹ Hedi Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân nă'i nava iví' ûnmuu'i' i'amí? Gá namăädá in senă' dâynavapíyé'annin ovâyhánú-í, ihaydá i' nava-á wáy-á to'wëndá ovâypiyé'măäní. ¹⁰ Bîntunnapí'an nă'i hí' Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'i':

I' k'uu in tewhátehpaa'in dâyoegi'andi-á,
năä shánkí natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

¹¹ I' shánkí natsonji'i gin i'an,
hedi na'in âymú'di díhá'an."

¹² In Hudíyoví tsonnin dínhanginná Jesus-á nă'i hí' inbí'gediho ihée'annin, hedi dida' óepankáyí'in, hewänbo in t'owa dâykunwôeda'măádi wí'óepankê'pí, hedi iwedi dimăä.

Jesus tax wá'âa i'gedi óetsika'yan

¹³ Tí'úugédí in Hudíyo tsonnindi wên Pharisee t'owa-á hedá Herod-ví k'ema'indá Jesus-ví'piye ovâypunjon hăäwí óetsika'yamídí. Dida' óekáyí'in híwó wí'ihí'măapídí. ¹⁴ Hedi ûnpówádí óetu'an, "Hăhkandi', gínhanginná uví hí'-á ta'gen úmuu'in, u'dá t'ăhkí t'owa handa'bá ovâymăa, háa t'owa dínwânpichaa waa háabo wí'unmuupí, hediho ta'gendá Jôesi Tádáví khuu i'gedá t'owa ovâyhá'o'. Dítu'an, hânnan nanbí tsonnun gíntú'? Ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar ây-tax-wá'âa-ídí háa joe? Ti gínkhây'ă' âywá'âa-í'in háa joí óetsika'yamídí. Dida' é?" ¹⁵ Hebo Jesus ûnhanginná gin óetsika'măádi inbí ánshaaho ta'ge wídâymăapí'in, hediho ovâytu'an, "Háadan dítayinde'? Wí denarius chá' dînmă' naa dómúunídí." ¹⁶ Ônmaadi ovâytsika'yan, "To'ví ts'ayan nă'i chá' eedi ûnk'óe, hedá to'ví khăwă-á?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', hăäwí Caesar-ví' ûnmuu'i Caesar-bá binmăä, hedi wá' hăäwí Jôesi Tádáví' ûnmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmăä." Hedi iví hí'dí báyéki ovâyháa'an.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi

¹⁸ Nă'in Sadducee t'owa Jesus-ví'piye di'ăä, hăäwí óetsika'yamídí. (In Sadducees-á dívíwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwówápúuwí.) ¹⁹ Indi óetu'an, "Hăhkandi', Moses-di nă'in tsonnun dînta'nan: Wí sen âypídíbo nachuudi iví kwee wa' ûnwówájídá, i' senbí tí'ûu ûnkhây'ă' i' kwee-ádí ikhó'yă-í'in, hedânho dăn'âykw'ôenídí i' pá'dâyví khăwă ônhúuwídí. ²⁰ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'ûuwín senă' diji'. I' shánkí páadé'i' ikhó'yă', hebo âypídíbo nachuu. ²¹ I' eedi'i-á wá' i' kwee-ádí ikhó'yă', hedi nă'i sen wá' âypídíbo-áho nachuu. Hedi i' powage'i-á hanbá ûnpóe. ²² Hedi handa' t'ăhkí in tsédí diji'in tí'ûuwín dînpóe, t'ăhkí wí'inbo i' kwee-ádí dívíkhó'yă'di wêe wänbo wí ay wídâysógepí. T'ă'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ²³ Nă'in tsé ihay tí'ûuwín i' kwee-ádí dikhóhtsaakw'ônwân, hediho dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an ûnmúuní?"

²⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Gindidân ípedeekw'ó, wí'ûnhanginnáhpídí Jôesi Tádáví ta'nin háa ûntú'nin, hedá wá' wí'ûnhanginnáhpí Jôesi Tádá-á hânho nakay'in. ²⁵ Owáy in dít'ahánnin t'owa diwáywówápóe ihaydi, senă'dá kwiyă'dá

há'to wíyá dívíkhó'yâa-í, gá gindidi in makówáwin t'ôepa'aa'in waaginbá dimúunídân. ²⁶ In t'owa dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi dítsika'máa, hewänbo bîntunnapí'an háa Moses-ví ta'nin diwe ûnta'muu'in in wäã'i phé'yävi nakoje' ní'gedi ita'nan diwe. Ihaydi Jôesi Tádádí ginnân Moses óehée'an:

Naa-ân omuu Jôesi Tádá,

Abraham-dá Isaac-á Jacob-á inbí Jôesi omuu.

²⁷ Nã'in senä' dichuu wänbo ta'gendi diwówáji', gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi dínmuudân, in dichumuu'inbí-á joe. Hedânkun t'âhki ípedeekw'ó úvíwâyundedi in dichuu'in há'to diwáywówápúuwí'in."

In shánki kay'in tsontun

²⁸ Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in diwedi'i nat'oe dívíhí'máadí, hedi Jesus-di híwó'nin hí' ovâymägi'in ûnhanginná, hediho Jesus-ví'piye namáadi óetsika'yan, "Wé'innan t'âhki Jôesi Tádáví tsontun diwedi in shánki kay'in ûnmuu?" ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Nã'innân in shánki kay'in namuu:

Un Israel t'owa bít'ôeyan,

Nanbí Jôesi i' shánki natsonji'i namuu'i' i' wêeda' Jôesi na'ândi' namuu,

³⁰ hedi undá únkây'ä' nã'i shánki natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i-á pín ta'gedi bînsígí-í'in,

unbí pí'nã khó'jé-á, unbí hâa iwá, unbí ánshaadá, hedá unbí kay t'âhkídá.

³¹ Hedi nã'indá in eedi'in tsontundá namuu:

Háa un wí'bo úvípisígí waagibá

wé'gen t'owa wá' bînsíghûuwí.

Wây-á tsontun nã'in wíjeví shánki hay'in namuu'in wínak'óepí."

³² Nã'i Hudíyoví khuu ovâyhá'o'i'di Jesus óetu'an, "Hâhkandi', híwó bihée'an. In ta'gen namuu untú waa, wêeda' Jôesi na'ân, hedi wíyá Jôesi-á wína'ânpí, i'da'. ³³ Híwó namuu animáa âyhûuwí'in oe méesate eepiye âyphamá-ídi Jôesi Tádá âymäänídi, hedá wíyá hääwí-á âymääní'in. Hebo shánki híwó'nin namuu Jôesi âysígí-í'in nanbí pí'nã khó'jé-á, nanbí hang-intandá, nanbí kay t'âhkídá, hedá wá' wây-á t'owa-á âysíghûuwí'in ívípisígí waabá." ³⁴ Jesus ûnhanginná nã'i sendi híwó'di hí' óemägi'in hedi óetu'an, "U-á híyääda' útáy unkhây múunídi Jôesi Tádáví tsonkhuu mânsíghúuwí." Hedi iwedi t'âhkídíbo diwôeda'poe Jesus wíyá hääwí óetsika'yâamídi.

I' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi, to'ví ay-an ûnmuu?

³⁵ Jesus-di i' méesate hay'i ee ovâyhá'odi ovâytu'an, "Heháadan in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditú, i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídi David-ví ây iwedi'i'da' ûnmuu? ³⁶ I' Yã'dâa'i P'oweahhâadi David óehá'andi David-bo ginnân natú:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an naví tsondi hay'i',

'Naví ko'díngedí ósoge,

hedi uví hânmin dovây'taaní hedá uví mange wínkáaní.'

³⁷ Nã'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídi David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví ây iwedi'i'da'mân ûnmúuní?"

Jesus iví khäge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wídimúunípi

In báyéki t'owa híhchangidi dívít'ôeyande Jesus-di ovâyhá'odi. ³⁸ Ovâytu'an, "Nã'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedi bí'áyíngi'an. To whaadi'in dito'ondi diji' dâykeeyamídi to'wên dimuu'in, hedá ovâyhí'an t'owadi a'gindi ovâysengitú'âamí'in i' bú' pingé i'ge dijidi, ³⁹ hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánki'eediná' dihaydá in tsonninbí soge eedi

dívíkw'ôeni'in dida'. ⁴⁰ Kwiyä' inbí senä' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'ähkí dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípida'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shánkí ovâyutuhchänukhâymaa."

Wi kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chä' t'ähkí Jôesi Tádáví'piye imägi

⁴¹ Jesus i' méesate hay'i íve i' chä' phébay nú' isógedi in t'owa inbí chä' dâykuudeđi ovâyúmunde'. Báyéki in kodit'owa dimuu'indá báyéki dâychä'kuude'. ⁴² Hedi wí kwee iví sen ûnchuu'i sehkanäwó nawówáji'i-á napówáđi wíje chä' p'í'in itógi, híyääđá' i' chä' namuu. ⁴³ Hedi Jesus iví khäge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu'âamí, ná'i kwee iví sen ûnchuu'i sehkanäwó nawówáji wänbo i' chä' phébay iwe shánkí itógi t'ähkí in wé'gen dâykuu'inbí'wedi. ⁴⁴ In wé'gendáho i' chä' dínphade iwedi dívímägi, hewänbo ná'i kwee-á báyéki ûnkw'ôhpí wänbo háyú imáa'i t'ähkí itógi — iví wówátsi i'ámígi' t'ähkí imägi."

13

Jesus iví khäge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

¹ Jesus i' méesate hay'i iwedi napeemän dihaydi, wêe iví khäge'nin diwedi'i'đi óetu'an, "Háhkandi', námú'đi ná'i sa'wó'đi tewhá náwe nakw'ó'đi', hedá i' sa'wó'đi k'uudi napa'andi-á." ² Jesus-di óetu'an, "Ná'i tewhá he'endi náa nâamúndepí'an. Hewänbo t'ähkí hä'i-á t'owa dâynayukhâymaa, hedi wêe wänbo wí k'uu hä'i tehpa iwedi wínate'đeegi'opí."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ä'in

³ Jesus i' okú "Olive Okú" gin dâytu'o' eedi napeedi wí'bo isóge, hedi p'ohuuge onä p'änäbo i' méesate hay'i imunde'. Hedi Peter-á, James-á, John-dá, Andrew-á di'ääđi óetsika'yan, ⁴ "Ti dítu'âamí, hânhay-an ná'i hääwí i'gedi dítu'andi napuwagi'o? Hää-an nakeepúuwí hedânho ginhanginnáníđi háäđi nats'anpúuwí'in?"

⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'áyîngi'an to'wíđi wänbo piháa wíwovâywâyu'amípidí. ⁶ Báyéki t'owa naví khává i'gedi dikä'äägi'o, hedi wí'inbo dítu'úní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi. Gindiđi báyéki t'owa inbí hójo ovâywâyukankhâymaa. ⁷ Hewänbo t'owa tsowa dithaa'in háa kayi' dithaa'in dívíhänbo' i'gedi ít'oadá, wíwovây'áyîngimäänípi. Nakhây'ä' ná'i hääwí napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge'i' thaa wa'đi wína'ähpi. ⁸ T'owa wêe nangewin dívíhänkhâymaa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindáđi, hedá nangewin tsonnindá wá' dívíhänkhâymaa. Wáyje t'ähkí nanan'a'yäpuwagi'o, hedá báyéki dihaapuwasagi'o. Hewänbo ná'i hääwí-á wí kwee páadé na'ejehay waagi'ba namuu, wa'đi shánkí napuwagi'o.

⁹ Undá wí'bo bí'áyîngi'an. Wovâypankhonkhâymaadá tunjó wháagépiyá wovâyhúuwí, hedi i' Hudíyoví méesate eeje wovâywhäđikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'đedí'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí, naví'gedi bînt'ôe'amíđi. ¹⁰ Hewänbo wa'đi i' t'ä'ge'i' thaa napówápíđibo, Jôesi Tádáví híwó'đi tun t'ähkí nange'in t'owa ovây't'ôe'amí'in nakhây'ä'. ¹¹ Owáy wovâypanhógidi tunjó wháagé wovâykándí, wa' ípówápíđibo wíwovây'áyîngimäänípi háa iwe ítúuní'in, hewänbo ihaydi i' hí' Jôesi Tádádí wovâte eeje wovâywhäđikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'đedí'inbí'piye hedá wé'aymági'i-áho ítúuní. Undá wí'bo wí'úvípíhi'khâymaápi, i' Yä'đâa'i P'oweahâđân wovâykhäge'khâymaa bînhée'amíđi. ¹² T'owa inbí tí'úuwíin páadé'in inbí hânminbí mangepiye ovâykáani ovâyháanu-íđi, hedi in tádá'indá hanbá inbí ây dâykhâymaa, hedá

in ây-á inbí tádá?in jiyá?inbí?piye dívihãnsaadi tson diwe ovâykwokhâymaa ovâyháanú-ídí. ¹³ Báyékí t'owadi wovây't'aykhâdédí?inbí?piye hedá wé?ymáa naví?in íwãnpimuudi, hewãbo in to?wên dívít'ôephadeyãã?annin dichuu píhay, indá ovây?aywoeni."

Jesus-di i? Nahá?dãnkant'ôe?iví?gedi ovâytu?an

¹⁴ "Jôesi Tádáví ta?nin diwe Daniel ita?nan i? Nahá?dãnkant'ôe?iví?gedi, i? Jôesi Tádáví wãbo óet'ay?i?. (Bîntunnapí?an, hedi únkhây?ã? íka?póewí?in.) Owáy ee únkhây?ãhpí?we nawindi bînmú?dí, ihaydáho un Judea nange íkw'ó?nin únkhây?ã? oe okú i?piye íjáani?in. ¹⁵ Hedi wí to?wí iví wha?k'ay iwe naji?i? iwedi nawãndi wí?únkhây?ãhpí ihayjêe?amí?in i? tewhá ee nats'úunídí wí hããwí wãbo ikáyjídí. ¹⁶ Hedi to?wí nava iwe naji?i-á wí?ibuunípí iví k'éwé?in to wãbo ikáyjídí. ¹⁷ Owáy i? thaa napówa ihaydá, sehkanã in kwiyã? disãamuu?in hedá in dâyt'âytsãã?o?indá, gá ingí-á nakâypuuwídãn dijáaniídí. ¹⁸ Úvíjûusu?amí ná?i hããwí te?núdí wínapúuwípí, ¹⁹ gá báyékí t'ôephade na?ãdãn. Jôesi Tádá ná?i nan oepãa ikhíjé waabo t'owa dâyt'ôephadende?, hewãbo owáy i? thaa napówa ihaydá shãnkí báyékí dâyt'ôephadekhâymaa, hedi há?to wiyá ha?wãa dâyt'ôepaadé-í. ²⁰ Hewãbo in to?wên Nanbí Sedó Jôesi Tádáví ovâyde?mannin dimuudiho?, in t'owa báyékí thaa wí?ovây't'ôephadepãkhâymaapí, gá imãgidá to?wí wãbo há?to nawówayêenídãn.

²¹ "Hedi ihaydá t'owa ditúdáho?, 'Binmú?dí, nããwãn naji? i? to?wí Jôesi Tádáví óesóge?i? t'owa ovây?aywoeniídí, hediháa wã-á ditúdá, 'Oe-ãn naji?,' háa ditú waa wí?úvíwããyú-ípí, ²² gá hójo?in t'owa dikã?ããgí?odãn hedi wên ditúuní innãnho dimuu i? to?wí Jôesi Tádáví óesóge?i? t'owa ovây?aywoeniídí, hedá wëndá ditúuní Jôesi Tádáví tukhe?mindá dimuu. Ná?in hójo?indá wên pínnãn taa-á dâykeeyamí in t'owa ovâyháa?amídí, hedi inbí hójo?dibo in Jôesi Tádáví ovâyde?mannin in ta?gen namuu?in diwedi ovâyhãnge?amí, ho nakodí. ²³ Undá bí?áyíngi?an. Wãytumãa hããwí t'ãhkí napúuwí i?gedi wa?napóepí?dibo?."

I? to?wí t'ãhkí t'owagi? na?aypuyã?i nawáy?ã?

²⁴ "Hedi i? thaa naná? dihaydi hã?in t'ôephade nahãn dihaydi, i? than nakhunpuwagi?o, i? p'óethay wãbo wínapúuwípí. ²⁵ In agóyó-á makówãdá dijaymú-í, hedá t'ãhkí oe makówa nasaa?i-á na?aypúuwí. ²⁶ Hedi ihaydi in t'owadi naa t'ãhkí t'owagi? o?aypuyã?i? omuu?i? okhúwã jãa o?ãdi dímuuní, báyékí pínnãn kay wóegé hedá sa?wó?di kohthay wóegã o?ãã-í. ²⁷ Hedi in makówãwin t'ôepã?ãã?in dovãypunjôeni in dovãyde?mannin ovâywé?ge?amídí p'inpíyedã tsãnpíyedã aakonpíyedã thanpíyedã, wéngé t'ãhkí nãã oepãa k'aydi dikw'ó?nin deejedã ovâywé?ge?amí."

Jesus-di wên fig tay i?gedi ihé?an hããwí ovâyhá?amídí

²⁸ "Wên fig tay binmú?dí hããwí íhãhpúuwídí. I? taykhóe?ây na?ohphuupoe?odi nats'antsãwãpuwãmãn dihaydi, únhanginnã natã?ãnpowa?ã?in pí?an. ²⁹ Hedi gíndí?dibã owáy ná?i hããwí i?gedi wãyt'ôe?an bînmú? ihaydá únhanginnãni púnú? naná?nin naa owáy?ãã-ídí, phódi nú? owin waagi namúuní. ³⁰ Ta?gendi wãytumãa, t'ãhkí in nããwin t'owa há?to dihãani wa?di ná?i hããwí t'ãhkí páadé nats'anpoe?opí?dibo?. ³¹ Makówa-á hedá oepãa k'aydá t'ãhkí nakhangí?o, hewãbo naví tundá há?to dínhãani."

Hããdi Jesus nawáy?ã?in to?wí wãbo wí?únhanginnãhpí

³² "Hewãbo hããdi ná?i hããwí napuwagi?o?in to?wí wãbo ta?gendi wí?únhanginnãhpí. In makówãwin t'ôepã?ãã?in wãbo wídínhanginnãhpí, hedá

naa Jôesi Tádávi ay omuu'i wänbo-á wíðinhanginnáhpí. Jôesi Tádáda'mân ûnhanginná. ³³ Hedihó bíkhây'andá bí'áyîngi'an, hãädi ná'i hãäwí napuwagi'o'in wí'ûnhanginnáhpí. ³⁴ Gin waagibá napúuwí: Wí sen iví tewhá ijoe'andi wáy kayi'piye namãädi iví t'ôe'in ovâyk'û' iví hãäwí òn'áyîngi'amídí hedá háa inbí t'ôe dâý'amí'indá ovâyjôn, hedí i' phódi áyí'dí' óetu'an nakhây múunídí. In t'ôe'in wíðinhanginnáhpí hãädi ná'i sen nawáy'ã'in. ³⁵ Ná'i sen waagi'bá naa omuu, hedihó íkhây múuní, wí'ûnhanginnáhpí hãädi owáy'ã'in – hádeewáy kindí, háa khun pinudí, háa hédénpíye, háa nathanpee'ã' ihaydi. ³⁶ Úví'áyîngi'anpídá wáy tsíkhagipí opówádí íjó'kw'òndibo wâyshaa-í. ³⁷ Háa un wâytu'an waa, t'ãhkí t'owa-ân hanbá dovâytumáa: Íkhây múuní'in únkhây'ã'."

14

Wên hí' dâýk'û' Jesus óekáyjídí

¹ Wa' wíje thaa ûntáy in Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dâytú'o'i dínpóewídí, ihaydi i' pává oewáaseepí' dâýk'o'. In owha' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá dâytuwámáa hádídí kaadibo Jesus óekáyjí'in óeháyjídí. ² Ditú, "Nãä-á wa'dí ná'in shánkí'eedi napoe'odi wí'ívi'amípi. Ha'waa ívi'andá, wáy ná'in t'owađi na'in díyã-í."

Oe Bethany bú'ay Jesus sa'wó nasundi ka'p'oe òn'ewe

³ Ihayhãädi bá Jesus oe Bethany bú'ay nají', hedí wí sen Simon gin nakháwã'ívi' ihúho', ná'i sendá naphéetaymuuwän. Jesus nahúu'ân dihaydi wí kwee wên p'onbay'ay imáadi nats'ú, indá k'uu ts'ã'i'dí ûnpa'an hedí wí ka'p'oe "nard" gin dâytú'o'i' ûnku'un. Ná'i ka'p'oe-á sa'wó'gí nasun hedá hânho-á nachã'muu. Hedí i' kwee in p'onbay'ay k'áy iháve, hedí ná'i ka'p'oe-á Jesus-ví p'ó'dé òn'ewe. ⁴ Wên t'owa iwe dikw'ó'nin dâymú'dí dit'ayjí', hedí wí'nã táye dívítumáa, "Háadan ná'i ka'p'oe-á ipedee'an? ⁵ Powin tãgintã (300) thaa t'ôe dívi'andi wá'ãadi nakuhchadee-íwän, háa mađi shánkí wänbo', hedí i' chã' in sehkanãwó diwówáji'in ovây máäníwän." Hedí i' kwee-á hânho óetunsú'an. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "I' kwee ánpí bin'an. Háadan bint'aymáa? Híwóho sa'wó'gí naa dí'an. ⁷ Hãädi wänbo in sehkanãwó diwówáji'in t'owa undáđí únkwo'ní, hedihó hãädi wänbo náwe hãäwí híwó bín'amí'in ída'dá, únkodi bín'amídí. Hewänbo naa-á náwe hãnhay wänbo t'ãhkí undáđí wí'ochangi'opí. ⁸ Ná'i kwee háyú únkodi ihay i'an. Wa'dí in pení ovâykhã'kw'ódipídíbo' inbí'dí dâýka'p'oe'ewende', hedí hanbá i'dí naa dí'an wa'dí ochuupídíbo'. ⁹ Ta'gendi wâytumáa, wãhãä wänbo ná'in Jôesi Tádávi híwó'dí tun ònphadende' eeje náä oepáa k'aydi t'ãhkí, háa ná'i kwee i'annin ovây t'ôe'amí, iví'gedí dívi'ánshaa'ã'amídí."

Judas nahíje Jesus óeku'p'âyínídí

¹⁰ Hedí Judas Iscariot, wí in tã'dí wíje khãge'nin diwedi'i namuu'i', in owha' p'ó'dédi'inbí'wepíye namãä Jesus óeku'p'âyínídí. ¹¹ Hedí ná'in owha' dit'oe ihaydi t'ãhkí dihíhchanpóe, hedí inbí tun Judas óemãgi chã' óewá'ãa-ídí. Hedihó iwedi Judas ituwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáani'in, hãädi únkodi ihaydi.

Jesus-áđí iví khãge'nindáđí dimän i' Passover shánkí'eedi koegí' dâýk'o'íđí

¹² In Hudíyo dínshánkí'eepíoe'o, i' oewáaseepí' pává dâýk'o'i'. I' páadé'i shánkí'eedi thaa in k'úwá'ây dâyhánunde', Passover koegí' gin dâytú'o'i dâýk'o'íđí. Hedí Jesus-ví khãge'nindi óetsika'yan, "Wãhãä-an na'in gimú-í'in unda' hãäwí áykhây'amídí i' Passover koegí' áyk'o'íđí?" ¹³ Hedí wíjedi

in khäge'nin ovãnsan dãn'ãmídí. Ovãntu'an, "Oe Jerusalem bú'piye bápûn, hedi wí sen wên p'onbay ihondi'di wovãnjay-í. I-ádíba damú-í. ¹⁴ Hedi wáy i-á nats'úndá i' sen iví tewhá ûnmuu'i' dãntu'âãmí, 'Nanbí háhkandi'di dítu'an wítsika'yâãmídí, Wé'i íve-an naagí' dînmuu, eewân naví khäge'nindádí ná'i Passover koegí' âyk'o'í?' ¹⁵ Hedi i' sendi wí wha'k'ay íve hay'i wovãnkeeyamí, háä t'ãhkí gíntáy'i nakw'õndi. Ee-áho i' koegí' dãnkhây'amí." ¹⁶ Hediho in khäge'nin damäädi i' bú' iwe dats'ú, hedi háäwí t'ãhkí háa Jesus natú waagibá dãnshaa, hediho i' Passover koegí' dãnkhây'an.

¹⁷ Nakin dihaydi Jesus-á iví khäge'nindádí i' tewhá eepiye dimää. ¹⁸ Dihúukw'õn dihaydi Jesus-di ovãytu'an, "Ta'gendi wãytumáa, wêe un naa-ádí úvihuújo'in diwedi'i'di naa díkuhpekhâyamáa." ¹⁹ In khäge'nin diháachanpóe, hedi wí'ínbo óetu'an, "Ti naa-ân gin dáy'amí? Naa-á há'to?" ²⁰ Jesus-di ovãytu'an, "Wêe un tã'di wíje iwedi naa-ádí iví pává ná'i sãä iwe ip'ohtõení'i', i'dân díkuhpekhâyamáa. ²¹ Naa t'ãhkí t'owagí' o'aypuyã'i' ochuwagí'o, Jõesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu waagi. Hewãnbo ná'i to'wí díkuhpekhâyamáa'i-á t'õephade ûnpúuwí. Shánkí híwó i' sen ûnpúuwíwãn na'aypuyãpídí."

Jesus-ví t'ã'ge'in kindi'in húukan

²² Dívihuújo' ihaydi Jesus wí pává ikê'di Jõesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá iví khäge'nin ovãymági, hedi ovãytu'an, "Binhó'gí, ná'i-á naví tú' dînmuu." ²³ Hedáhá' wên k'édé ikê'di wíyá Jõesi Tádá óekú'daa'andi ovãymági, hedi t'ãhkídíbo wí dâysuwã. ²⁴ Hedi ovãytu'an, "Nã'i-á naví ûnp'oe dînmuu. Naví ûnp'oe-á t'ãhkí t'owagí' doncha'gí'o, hedi owáy gin naa dáy'andiho Jõesi Tádáví tun imági'i ho ûnpúuwí. ²⁵ Ta'gendi wãytumáa, há'to wíyá dóméenasuwã-í owáy Jõesi Tádádí naa dítsondisóge píhay, hedi ihaydá wíyá pí'wí méena waagibá dósuwãkhâyamáa." ²⁶ Hedi dáyjûusukha'wandi i' tewhá iwedi dipee, hedi oe Olive Okú gin dãytu'o' iwepiye dimää.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuní naa wídítaapí'in"

²⁷ Dimãndi Jesus-di ovãytu'an, "Jõesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
hedi in k'úwá díwíwadegí'o.

Ha'wãabá un únpuwagí'o. Naa díkhe'khâyamáadáhá' undá t'ãhkídí díjoe'andi úwíwadekhâyamáa. ²⁸ Hedi owáy owáywówápóe ihaydá Galilee nangepiye unbí páadé omãn." ²⁹ Peter-di óetu'an, "Tobá t'ãhkídí wóejoe'an wãnbo', naadá há'to?" ³⁰ Hewãnbo Jesus-di óetu'an, "Nã'in ta'gendi wítu'âãmí: Nããaví ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
hedi in k'úwá díwíwadegí'o.

Ha'wãabá un únpuwagí'o. Naa díkhe'khâyamáadáhá' undá t'ãhkídí ná'i khunbo', wí dee sen wa'di wáygín ikinpídíbo' u-á powin untúuní naa wídítaapí'in." ³¹ Hewãnbo Peter-di shánkí kay'indi óetu'an, "Tobá u-ádí naa díhay wãnbo', naa há'to hãnhay wãnbo otúuní wíwítaapí gin." Hedi t'ãhkí in wé'gen khäge'nin hanbá dítú.

Jesus oe Gethsemane ijûusu'an

³² Ná'i tay jáa iwe dipówá, Gethsemane gin dãytu'o', hedi Jesus iví khäge'nin itu'an, "Nãwe bikw'o'. Naaáadáhá' undá t'ãhkídí o'ããmú-í dáyjûusu'ãmídí." ³³ Hewãnbo Peter-á James-á hedá John-dá i-ádí ovãyho'. Ihaydi khunwõeda'di óemáa hedá iví pí'nã ûnkháapóe. ³⁴ Hedi ovãytu'an, "Naví pí'nã khó'jé hãnho otaachanpoe'odi háäwí ochuu-í waa ochãa.

Näwebo úvítikhakw'ôení hedá áyîngidi bíkwo'be.” 35 Wíyá háy namäädi iwe nange iseewhaadik'û?, hedi ijûusu'an nã'in nats'anpuwagi'o'in wí'ûnpúuwípí, nakodidáho? 36 Ginnân ijûusu'an: “Naví Tádá, u-á háä t'ähkí úkodi bí'amídí. In t'ôephade donkhâymáa'in naa oda' dínjâa'amí'in. Hewänbo tobá napúuwí háa u-á unda' waa, háa naa oda' waagá joe.”

37 Hedi in poje khäge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymäädi dijókhawäkw'ôndi ovâymu?, hedi ovâyjósandi Peter óetu'an, “Simon, háadan unjókha? Ti wí háy tãhkí wänbo wí'úkodipí'an áyîngidi unchanídí? 38 Áyîngiddi bíkwo'be hedá bijûusu'an, hedânho wovâytoyinde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amípí. Pín ta'gedi híwó úví'amí'in ída', hewänbo unbí tú'dá wí'íkaypí.”

39 Hedáhá? nawáymäädi háa hãnhay ijûusu'an waagibá wíyá ijûusu'an. 40 Hedi iví khäge'ninbí'wepiye nawáy'äädi wíyá ovâyjóhshaa, hânho dikayhándí, hedi wídínhanginnáhpí háa óetu'amí'in.

41 Hedi powingí? ijûusu'andi nawáy'äädi ovâytu'an, “Ti wa'di íj'kw'ó hedá úvíkaykhanwówá'o? Hãhayda'dibo? Ihaydiho naná. Nää-á to'wídí in t'aywóhkanninbí mange díkãaní naa, t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i? 42 Bíwínú, gimú-ího? Binmú'dí, i' díku'p'égi'i ho napówá.”

Jesus óepankê?

43 Wa'di ihí'máa ihaydi Judas napówá, i-á wêe in tã'di wíje khäge'nin diwedi'i'vá namuu. Báyéki wây-á t'owa i-ádí diji?. In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in Hudíyoví tsonnindá nã'in t'owa ovâysan tsijó phá'-á phé-á wóegé. 44 Dipówápídíbo Judas, i' Jesus óeku'p'égi'i'di ho ovâytu'an in t'owa, “I' sen dóp'ohtsãäkhâymáa'i-áho i' namuu. Bînpankáyjî hedi áyîngidi bînhûuwí.”

45 Hedi Judas wesebo Jesus-ví'piye namäädi óetu'an, “Hãhkandi?,” hedi óep'ohtsãä, 46 hedi in t'owadi Jesus óeyâ'di óepanho?. 47 Wí Jesus-ví khäge'di' iwe nú? nawindi iví tsijó phá' iwahakê'di i' owha' p'ó'dédí'ví t'ôe'i' p'ó'dé óewhãdi, hedi iví oje he'yinbo ônt'ó'ts'á?. 48 Hedi Jesus-di in t'owa ovâytu'an, “Háadan tsijó phá'-ádí phé-ádí íkhehpówá dípankáyjídí wí jãnakikandi? omuu waabá? 49 Thamuwaagi i' méesate hay'i ee naa undádí oji' wâyhá'odi, hedi wídípankê'pí. Hewänbo nää-á gin úví'o', háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûntú' waa napúuwídí.” 50 Hedi t'ähkí iví khäge'nindi óejoe'andi dijân.

51-52 Wí e'nú wá? wên aa ts'ã'indá? na'aamuudi Jesus ûnwóeji?, hedi in t'owadi óeyâ?, hewänbo najândi in aada' dínjoepóe.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus iví'gedi óetsika'máa

53 Jesus i' owha' shánkí p'ó'dédí'ví'piye óeho?. Eebá in wé'gen p'ó'dédí'in owha'-á, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá díwíwé'ge'an. 54 Jesus óehon dihaydi Peter-á tí'úugá kayi'didibo-á nawóemän, hedi i' p'ó'dédí' owha'ví tewhá tehpaá búge nats'ú, hedi in sundado áyí'nindádí isóge isúwá'amídí ee naphaa iwe. 55 Oe íve in owha'-ádí hedá in tunjowa' dimuu'indádí dâytuwãmáa wí to'wí híwóhpi Jesus-ví'gedi ihée'amídí, hedânho Jesus óeháyjídí, hewänbo wídâyshaapí. 56 Báyéki t'owa iví'gedi dívíhójo'an, hewänbo handá? wídítúhpí.

57-58 Ihaydi wên hójo'in díwíwínúdí ginnân ditú: “Git'oe natúdí, 'Nã'i méesate hay'i t'owa dâytege'i dónayukhâymáa, hedi poje thaa iwe wíyá méesate t'owa dâyk'ú'pí' naa dótegegi'o.” 59 Hewänbo nã'in t'owa wänbo wí'inbo handá? wídítú'pí.

60 Hedáhá? i' owha' p'ó'dédí' in t'owa t'ähkíwí páadépiye iwínúdí Jesus óetsika'yan, “Ti háabo wí'untúunípí'an nã'i háäwí indi wônchãnunde'i'gedi?” 61 Hebo Jesus-á tunginpi nawindi háabo wí'óetu'anpí. Wíyá i' owha?

p'ó'dédí'di óetsika'yan, “Ti ɯ-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí? Ti ɯ-ân i' ây'a'ginmä'iví ay unmuu?” ⁶² Jesus natú, “Naa-ânkun omuu, hedi un t'âhkídí dípuwâkhâymáa naa, t'âhkí t'owagí' o'aypyä'i' o'ändí i' to'wí t'âhkí kay imáa'iví ko'díngédí. Hedá makówádí okhúwá jáadi o'ädi dípuwâkhâymáa.”

⁶³ Ha'wâagi Jesus natúdí i' owha' p'ó'dédí' iví k'léwé'in to isíve, in t'owadi óemúunídí nat'ay'in, hedi natú, “Wây-á to'wên wígintáypí iví'gedí dívíhée'amídí. ⁶⁴ Háa natú'in ít'oepí'an. Natú i-á Nanbí Sedó Jôesi Tádá waagi'bá namuu. Hânnan ída' ây'amí'in?” T'âhkídíbo ditú, “Gá óeháyji-ân, híwóhpi áyshaadi.”

⁶⁵ Hedi wêndi Jesus óe'ohphay, hedi óetsíwhi'andi óemahpúudí óetu'an, “Dítu'an to'dan wóemahpúu'in.” Hedi in méesatewin sundadodi óeyâ'di háyänbo óemapháve.

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapí'in

⁶⁶⁻⁶⁷ Peter oe áagé i' tewhá tehpaá búgebo wa'di naji', hedi wí a'yú i' owha' p'ó'dédí'ví t'ôe'i namuu'i Peter-ví'we napówádí óemú' isúwá'odi, hedi óedamúndedi óetu'an, “U' wá' Jesus Nazareth-wi-ádí unjiwän.” ⁶⁸ Hewänbo Peter natú, “Joe, naa-á joe. Naa wí'oka'póya'pí hääwí i'gedí bihí'máa'in.” Hedi iwedi napeedi in tehpaá phódi nú'piye namää. ⁶⁹ I' a'yúdí wíyá óemú', hedi in iwe diwinnin ovâytu'an, “Nä'i sen in Jesus-ví'in diwedi'i' bá namuu.” ⁷⁰ Hebo Peter wíyá natú, “Naa-á joe.” Hây napóe ihaydi in diwin diwedi wí to'wídí Peter óetu'an, “Ta'gendi ɯ-á Galilee-wibá unmuudíbo Jesus-ádí bá unjiwän.” ⁷¹ Peter natú, “Jôesi Tádádí dítuhchäänú-í ta'ge dáyhí'máapídí. Hä'i sen iví'gedí úvihí'máa'i-á wídótaapí.” ⁷² Ihaydibá wesebo wí dee sen ikin. Hedi Peter ún'ánpówá háa Jesus-di hánwaa óetu'annin: “Wa' i' dee sen wáygin ikinpídíbo', ɯ-á powin untúuní naa wídítaapí'in.” Hedi Peter hânho isíhtää.

15

Jesus-á Pilate-ví'piye óetsondiwekán

¹ Wa'déedí nanân dihaydi in owha' p'ó'dédí'indá, in tsonnindá, in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá t'âhkí in tunjowa' dimuu'indá dívíwé'ge'an háa díví'amí i'gedí dívíhée'amídí. Hedi Jesus óewhi'andi iwedi óeho'di Pilate-ví mange óekán. ² Pilate-di Jesus óetsika'yan, “Ti ɯ-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?” Jesus-di óetu'an, “Háa ɯ'bo untú waa.” ³ Hedi in owha' p'ó'dédí'indi báyéki híwóhpi' Jesus ónchänunde'. ⁴ Hedáhá' Pilate-di wíyá óetsika'yan, “Ti háabo wí'untungí'opí'an? Ti ná'i báyéki híwóhpi' ɯ' wónchänundedi wí'unt'oepí'an?” ⁵ Hebo Jesus-á wa'di háabo wínatúhpi, hedi Pilate óeháa'an.

Jesus óeháyji, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

⁶ Paayo waagi ná'i Passover shánki'eedi dinnân dihaydi, wí wêe pan Pilate-di óema'p'ädinde', to'wí in t'owa dida'i'. ⁷ Wí sen Barabbas gin nakháwä'i-ádí wây-á senä'dádí dipankw'ó, indá i' bú' iwe'in t'owa ovây'te'ya'nandi in p'ó'dédí'indí'piye dívíhânsaa, hedi ihaydi dâyt'owat'ahánú. ⁸ In t'owa Pilate-ví nú'piye dívíhádi óedaa'amídí ovây'amídí paayo waa i'o waa. ⁹ Pilate-di ovâytsika'yan, “Ti ná'i Jesus wâyma'p'ädi-i'in ída', un Hudíyoví tsondi hay'i únmuu'i'?” ¹⁰ Ha'wâa Pilate natú gá únhanginnândân in owha' p'ó'dédí'indi Jesus óethúumáadíbo iví'we óemangekännin. ¹¹ Hewänbo in owha' p'ó'dédí'indi in t'owa báyéki ovâyhée'an Pilate óedaa'amídí Barabbas-ân óema'p'ädi-ídí, Jesus-á joe. ¹² Hediho Pilate-di wíyá in t'owa ovâytsika'yan, “Hedi hânnan dó'amí ná'i', i' bínkháyä'de'i Hudíyoví tsondi hay'i gin?” ¹³ In t'owa dívítuwinú, “Wên phé'win deedi nát'óhtägek'u'” ¹⁴ Pilate-di ovâytsika'yan,

“Háadan gin dó'amí? Háawin t'aywó'ninnan i'an?” Indá shánká dívítuwínú, “Phé'win deedi ná't'óhtägek'u'”¹⁵ Pilate nada' in t'owa ovâyhíhchannamí'in, hediho Barabbas óema'p'ädi. Ihaydá natsonpóe Jesus óewhääni'in, hedi in sundadoví mange óejoe'an phé'win deedi óet'óhtägek'úuwídi.

In sundadodi Jesus óejänäki'an

¹⁶ Páadé Jesus ee Pilate-ví tunjó tewhá tehpaá búge óets'úde, hedi in wé'gen sundado t'ähki ovâywé'getu'an. ¹⁷ Hedi wên p'í tsáawä'in k'éwé'in to óetógi, tsondi hay'ivi aa waagi'ba namuu'in, hedá wên wääkhän dây'ophidé'annindá óep'óhtógi. ¹⁸ Hedi óejänäkísengitu'andi óetu'an, “Hân un'an, Hudíyoví tsondi hay'i unmuu'i'.” ¹⁹ Hedi háyänbo p'ó'dé óewhá' wên phédi, hedá óe'ohphayde', hedá dívídege'dikw'óe'ódi óe'a'gin waa-á díví'an. ²⁰ Óesúgímáadi dívíbowa ihaydi, in p'í tsáawä'in to óep'ädidi ivínda óewáytógi. Ihaydáhá' iwedi óeho' phé'win deedi óet'óhtägek'úuwídi.

Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'ú'

²¹ Ihaydibá wí sen Simon gin nakháwä'i' oe nava iwedi i' bú' eepiye na'ä'. I-á Cyrene bú'wi namuu, hedi Alexander-ádi Rufus-ádi iví äy ûnmuu. In sundadodi ná'i sen óekaygi'an Jesus-ví phé'win ónhúuwídi, ²² hedi Jesus in okú Golgotha gin dâytü'o' iwe óeho'. (Nä'in tun Golgotha-á “p'óhkhúbay” ginnân namuu.) ²³ Hedi wí méena-ádi ná'i woe myrrh gin dâytü'o'i-ádi dawóemuu'i' óemägi, hewänbo wí'isuwäpí. ²⁴⁻²⁵ Hédéndí whänu iwe naná phé'win deedi óet'óhtägek'ú' ihaydi. In sundado-á díví'áywan iví aa dívíweejé-ídi. ²⁶ Hedi wên phéphá'ay phé'win kw'áye dâyt'í'k'ú' eedi háäwí dâyta'nan in t'owa dínhanginnánídi háäwí i'gedi óetuhchänunde'in. “In Hudíyoví tsondi hay'i'” gin dâyta'nan. ²⁷ Hedi wên wíje sänmin wá' i-ádi ovánt'óhtägek'ú', i' wêe ko'díngédi, i' wêe-á yä'mängéda. ²⁸ Hediho gin napóe háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûnta'muu waa:

“I-á wá' wí jänäkíkandi-ân namuu” gin t'owa ditúní.

²⁹ Hedi in t'owa diphade'nin dívíp'ónwáda'o' óeháachannamídi, hedá t'ämägá óetumáa. Ditú, “U-ân ná'i méesate hay'i nâanayukhâyamáawän, hedi poje thaa iwebo wíyá nâakuhkhâyamáawän. ³⁰ Nää-á wí'bo ópi'aywon, hä'in phé'win diwedi ówhanbe.” ³¹ In owá' p'ó'dédi'indádi hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádi wá' Jesus ónp'áhkaadi ditú, “Wé'gen t'owa-áho i'di ovây'aywonde', hewänbo wí'bo-á ipi'aywoenídi wí'únkodipí. ³² Ná'i sendá i' to'wí Jôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi namuudáho', hedá Israel nangewi tsondi hay'i-á namuudáho', i-á ûnkhây'ä' hä'in phé'win diwedi nawáani'in âymúunídi, hedânho iví'piye íwäyü'ídi.” Hedi in wíje i-ádi phé'win deedi dawhi'k'óe'indá wá' óejänäkítumáa.

Jesus nachuu

³³ Taagepiye naná' dihaydi i'ge t'ähki nakhunpóe thí'êedi poje puwahay. ³⁴ Hedi poje iwe napóe ihaydi, kaygibo Jesus Hudíyoví tundi natú, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” (Nä'i hí'-á ginnân namuu: Naví Jôesi, naví Jôesi, háadan díjoe'an?) ³⁵ Wên t'owa nú' diwinnin háa natú waa dit'oe, hedi ditú, “Bít'ôeyan, Elijah óekháyä'de’.” ³⁶ Wí to'wí i'ää wên háäwên nap'ohsaadee'in ikáyídi, hedi wí méena ojohay'i iwe ip'ohótógi wên poesú hay'in diwedi óntege ip'ohúunídi, hedi natú, “Âymúuní tigú Elijah na'ä-í ná'in phé'win diwedi óewâave-ídi.” ³⁷ Hedi Jesus kaygi ituwínúdi t'ä'gedi ihä'an.

³⁸ Ihaydibá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i kó'jé nawhi'wonnin nasivedee, kw'ayedibo áagéhay pínu-á nasivedee. ³⁹ Hedi i' sundado p'ó'dédi'

Jesus-ví páadépiye nawindi hádídí Jesus nachuu'in imû?, hedi natú, "Ta'gendi ná'i sendá Jôesi Tádáví ay ûnmuu."

⁴⁰ Wên kwiya' wá' iwe diji', indá háy kayi' diwedi dâymunde'. Ná'in poje dikháwá Salome-á, Mary-á (i-á Magdala bú'wi namuu), hedá wiyá wêe Mary-á (i-á Joses-á hedá James i' tí'úugé'i-á inbí jíyá dânmuu). ⁴¹ Ná'in poje kwiya' Jesus-ádi dimändi óekhäge'máa wa'di oe Galilee naji' ihaydi, hedi ná'indá í-ádi wây-á kwiya'dá'dí Galilee-di Jerusalem-piye wé'ge di'ää.

Jesus t'owápho ee óetógi

⁴²⁻⁴³ Ihay thaa-á in Hudíyo dívíkhây'o', gá wiyá tháwándá kaykhanwówá thaa nanáanídân. Hedi nakinpuwamân dihaydi wí sen Joseph gin nakháwá'i napówá, i-á Arimathea bú'wi namuu, in tunjowa' diwedi'i'ba namuu hedá na'a'ginmuu, hedi natsíkhaji' Jôesi Tádá'dí óesôege-ídí i' to'wí t'owa ovây'aywoení'i'. Wesebo khunwôeda'ginpidí Pilate-ví'piye namää i' pení óedaa'amídí. ⁴⁴ Jesus ho nachuu'in Pilate nat'oe'dí hânho óeháa'an, hedi in sundadoví p'ó'dédí' óetsika'yan háa ta'gendi Jesus nachuu'in háa joe. ⁴⁵ Óetu'an nachuu-á'kun, hediho Joseph i' pení óehûwi'in óemägi. ⁴⁶ Hedi Joseph wên aa ts'ä'in ikumä, hedi i' pení in phé'win diwedi óewávedi in aadi óe'ánnan. Hedáhá' i' pení wí t'owápho dâykídi iwe óetógi, hedi wí k'uu hay'i' i' pho iwe itidísóge. ⁴⁷ Mary Magdalene-dá, hedá wiyá Mary, i' Joses-ví jíyá unmuu'i-á, dânmû' wáyge Jesus óek'û'in.

16

Jesus nawáywówápóe

¹ I' kaykhanwówá thaa naphade ihaydi Salome-á, Mary Magdalene-dá, hedá wiyá Mary, i-á James-ví jíyá ûnmuu'i-á, wí sa'wó nasundi' woe dâykumä, Jesus óe'ääyú-ídí. ² Dumîngu iwe hédéndí hé'dibo nathanpee'ä' ihaydi, i' t'owápho eepiye dimää. ³ Wa' dimân dihaydi wí'ná táye dívítsika'máa, "To'dan i' k'uu dínhänge'amí i' t'owápho iwedi?" (Ná'i k'uu-á ívíwo hay'i namuu.) ⁴ Hedi dívíbéedí i' k'uu ho nahângemuudi dâymû'. ⁵ Hediho dits'ú ee t'owápho ee, hedi wí e'nú wên ts'ä'in to whaadi'in nato'ondi ko'díngedí na'ándí óemû', hedi ovâyphä. ⁶ Hebo i'di ovâytu'an, "Wí'íkhunwôeda'ípi. Jesus oe Nazareth-wi bîntuwämáa, i' phé'win deedi óet'óhtägek'û'i', hebo i-á náa wína'ánpí, i-á nawáywówápóe. Binmú'dí hää óek'û' iwe. ⁷ Bípûn, Peter-á in wé'gen khäge'nindá bîntu'âamí, 'Jesus unbí páadé oe Galilee-piye namän, hedi iwe bînmúuní, háa wovâytu'an waa.' " ⁸ Hedi i' t'owápho iwedi dipeedi dijân, ovâyphä'di dithathapoe'o. Hânho dikhunwôeda'di to'wí wänbo háabo wí'dâytu'anpí. *

Mary Magdalene-di Jesus óemû'

⁹ Dumîngu naná' diwe Jesus nawáywówápóe ihaydi, Mary Magdalene-bí'piye páadé ipikeeyan. Ná'i kwee-á namuu i' Jesus-di in tsé ihay yä'dâapí'in p'oewaahä änkhehpiye'i'. ¹⁰ Hedi Mary namä'di Jesus-ví k'ema'in dibo'aadi hedá diséejidi ovâyshaa, hedi háa ûnpóe'in ovây't'ôe'an. ¹¹ Hewänbo Jesus nawáywówápóedí Mary-di óemû'in dit'oe'di wídívíwâyupí.

Wíjedi Jesus óemû'

¹² Jesus piháa ûncháadi wên wíjeví'piye ipikeeyan, indá Jerusalem bú'dí i' nava iwepiye dapeemän. ¹³ In wíje i' bú'piye dânwáybun, hedi háa dânmû' waa in wé'gen Jesus-ví khäge'nin ovây't'ôe'an, hewänbo wídívíwâyupí.

* **16:8** Ná'i hí' náä 9-20 nata'muu'i-á i' shánkí hehääwi Mark-ví ta'di gínkw'ó' deeje wínata'muupí.

Jesus-ví tä'di wêe khäge'nindi óemû'

¹⁴ Tí'úgedí in tä'di wêe khäge'nin dívihújo' ihaydi Jesus inbí'piye wiyá ipikeeyan, heđi wäyupí'indá p'óhkây'indá dimuudi ovâyt'e'yan, in to'wêndi nawáywówápóe'in óemû'in wí'ovâywäyundepídi. ¹⁵ Heđáhá' ovâytu'an, "Ja' nää oepáa k'aydi t'ähki bípûn, heđá t'owa t'ähká Jôesi Tádávi híwó'di tun bîntunphaadé-í. ¹⁶ T'ähki to'wên dívíwäyunde'indá heđá ovâyp'ó'p'oe'annindá ovây'aywoeni. Hewänbo to'wên dívíwäyundepí'indá ovâytuhchänukhâymáa. ¹⁷ In dívíwäyunde'in naadi dovâyk'úuwí nã'i pinnán t'ôe dâý'amídi: In yä'dâapí'in p'oewâahhâ t'owaví'wedí dâykhehepeyé-í, heđá piháawi tundá dívíhée'amí. ¹⁸ Di'ânpídiibo dâypä'yuhógidi, háa hääwí nakhe't'óe'i dâysuwädi, há'to háabo dipúuwí; heđá inbí mandi in t'owa dihay'indá ovâytägedi, indá dihehkháapúuwí."

Jesus makówápiye napee

¹⁹ Heđi Jesus i' shánki natsonji'i'di ovâyhí'bowa ihaydi, makówápiye napee, heđi Jôesi Tádávi ko'díngedí isóge. ²⁰ Iví khäge'nin iwedí dimää t'owa wähhä t'ähki iví tun ovâyt'ôekanhúuwídi, heđi Jôesi Tádávi ovâykhäge'nan, heđi i' pinnán t'ôe napoe'o'i'di in t'owa ovâykeeyan ta'ge dívíhí'máa'in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Luke Ita'nandi'

1-2 Híwó'di k'ema Theophilus: Báyéki t'owa háa dínkodi waa dáyatanan t'ähki i' hääwí wáy wên nanbí tí'úwin páadé'in páadé iwedibo dáymu'i'. I'gedá na'in dítu'an, hedi áyíngidi háa dáymu' waa dáyta'nan. 3 Naa wá' hääwí páadé iwedibo nakodipóe'i' áyíngidi dónuwä, hedi naa ochanpóe híwó namúuni'in ugi' dóta'namídí ná'i hääwí háa napóe waagi. 4 Naa gin waagi dáy'o' hedânho úkodihanginnánídí i' hääwí Jesus-ví'gedi wóehá'andi' ta'gen namuu'in.

John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyägi'o

5 Herod oe Judea nange natsonnän dihaydi, wí owha' Zecharias gin nakháwä'i na'än. I-ádí wáy-á owha'-ádí wé'ge dívít'óemáa, indá Abijah-ví t'owa dimuu. Zechariah-ví kwee-á Elizabeth gin únkháwä, hedi i' wá' wí owha'ví ay únmuu. 6 Zechariah-ádí iví kwee-ádí inbí wówátsi ta'ge dänhon háa Jôesi Tádá nada' waagibá. Áyíngidi Jôesi Tádáví tsontun dän'a'gindo' hedá háa Jôesi Tádá natsonpóe waagibá dän'an. 7 Hebo Elizabeth-á äypí' namuudi wíðän'ay'änpí, hedá nää-á kwijó-á sedó-á dapaa.

8 In Zechariah-'inbí thaa dínpóe dívít'óe'amídí, hediho Zechariah-á Jôesi Tádá'gí' iví owha' t'óe i'o'. 9 In owha' dáykháwäwhahónde' dáyde'mamídí to'wí Nanbí Sedó Jôesiví méesate hay'i pingewi íve iwe nats'úuni'i', i' sa'wó nasundi' hääwí iphaháanú-ídí. Hedi nää Zechariah-ví kháwä ónwhahkê', hediho nats'ú. 10 Ee íve i'eyä'á'o' ihaydibá oe já'wé báyéki t'owa-á dívíjûusu'o'.

11 Tsíkhagipí i' máasa ko'díngedí i' eeyää nachá' diwe wí makówáwi t'óepa'aa'i Jôesi Tádáchariah-ádí iví kwee-ádí dí óesandi' nakwinudee. 12 Zechariah óepíhää i' makówáwi t'óepa'aa'i' óemú'dí, hedi khunwôeda'dí óemáa. 13 Hewänbo i' makówáwi t'óepa'aa'i'dí óetu'an, "Zechariah, wí'unkhunwôeda'ípi. Jôesi Tádádí uví jûusu wónsígí'an. Elizabeth uví kwee úmuu'i wí enúkáy i'ayyamí, hedi John gin náakháyá'ní. 14 Owáy na'aypuyä ihaydi báyéki híhchan uví' úmúuni, hedá báyéki wáy-á t'owa wá' dihíhchanpúuwí. 15 I-á Jôesi Tádáví he'ennin sená' diwedi'i namúuni. I-á wí'únkhây'ähpi iméenasuüwä-i'in háa wíyá hääwí naháapúuwí-i-á, hedi nats'an'aypuyädibo' i' Yä'däa'i P'oewaahhâa pín ta'gedi imá've-í. 16 I'dá báyéki in Israel-win t'owa inbí Jôesi i' shánki natsonji'i namuu'iví'piye' ovâywáymá'í. 17 Uví ay-á iví pí'nä khó'jé i Yä'däa'i P'oewaahhâa imá've-í, Elijah-dí iví pí'nä khó'jé óemáa waabá, hedá Elijah waabá-á natuhkáy-í. I-á Nanbí Sedó'gí' napáadémú-í Nanbí Sedóví tun wóegé, hedá tádá'indá ovâykhäge'namí inbí áyyä'á-á wíyá dáy sígí-ídí, hedá in dit'óeyanháhpí'indá ánskaa-á ovaymääni hedânho in to'wên inbí wówátsi ta'ge dáyhonnin waaginbá dimúunídí. I'dí in t'owa ovâykhây'amí hedânho i' shánki natsonji'i' óesígí'amídí" gin i' makówáwi t'óepa'aa'i'dí Zechariah óetu'an.

18 Zechariah-dí i makówáwi t'óepa'aa'i' óetu'an, "Hebo hândidan ta'gendi dínhanginnáani ná'i untú'i napúuwí'in? Naa ho sedó omuu, naví kwee-á wá' hânho kwijó dínmuu." 19 I' makówáwi t'óepa'aa'i'dí óetu'an, "Naa Gabriel-ân omuu. Naa häädi wänbo t'ähki Jôesi Tádáví nú' owin. I'dánkun naa dísan wíhéé'amídí hedá ná'i híwó'di tun wínmá'ídí. 20 Híwó' ót'óeyan. Híwó naná' dihaydi háa naa otú waa napúuwí. Hewänbo u-á ná'i wítu'andi' wíwíwäyupídího' tunpí' unpúuwí, i' ay na'aypuyä píhay."

21 Oe já'wé in t'owadi Zechariah wa'di óetsíkha'máa, hedi dívítumáa, "Heháadan thaa t'ähki óeho' i' méesate ívedi napee-ídí?" 22 Hedi napee ihaydá wí'únhí'kodipí, hediho' in t'owa dínhanginpóe wí hääwí ûnkeepóe'i' i' méesate íve imû'in. Tunpí' najoekandeedi iví mandiho ovâyhée'an.

23 Wí háyú thaa naphade ihaydi iví owaha'wi t'ôe ûnbo'wandi iví'piye iweeho'. 24 Wí háyú jáadi naphade ihaydá Zechariah-ví kwee ûnsáhpóe, i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an waa, hedi p'anú p'óe iví k'aygidi wínapeepí. 25 Hedi natú, "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí naagi'ná'i dín'an. Nábâa t'ôediwân naa-ádí híwó'di namuu. Naa owôeda'wân wíday'âyjohpídí, hewânbo náa-á naví wôeda' dínjâ'an."

Mary óetu'an nasáhpúuwí'in hedá iví ay-á i' aywondi namúuní'indá

26 Elizabeth sí p'óe nasâamuu ihaydi Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i Gabriel gin nakháwã'i' óesan i bú'ay Nazareth gin dâytu'o' iwepiye, oe Galilee nange naná' diwe. 27 Wí khóhtsaapi' a'yú Mary gin nakháwã'iví'piye Gabriel óesan. Mary-ádí wí sen Joseph-ádí dakhóhtsaatunpã'an, hedi Joseph-á David-ví ây iwedi'i'ba namuu. 28 Hedi Gabriel-di ná'i sengitundi Mary óejay: "Híhchandibo un múuní u Jôesi Tádádí hânho wóesígí'i'. Jôesi Tádá-á u-ádí naji'."

29 Mary ná'in nat'oe ihaydi háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaapí, hedi napitú, "Hângúba ná'i sengitun natunda'?" 30 Hedi i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, "Mary, wí'unxhunwôeda'ípi. Jôesi Tádádí wóesígí'in wônkeekankhâymáa. 31 Ót'ôeyan, u-á unsáhpúuwí, hedi wí enúkáy bi'ayyamí, i-á Jesus gin nâakháyã'ní. 32 I-á báyéki hay'i namúuní, hedi i' shánki kw'áye'i namuu'i'di óetu'âamí 'Naví ay unmuu' gin, hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádíba tsondi hay'i óesôege-í, iví hehääwi thehtáy pahpâa David-á tsondi hay'i namuu waagibá. 33 I'dá hânhay wânbo t'ähki in Israel t'owaví tsondi dín múuní. Iví tsonkhuu-á há'to hânhay wânbo ûnháani."

34 Mary-di i' makówáwi t'ôepa'aa'i' óetsika'yan, "Hândidan ná'i napúuwí wa'di wí sendádí wó'thaapídí?" 35 I' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, "I' Yã'dâa'i P'oweahãã úwãani, hedi i shánki kw'áye'i namuu'i'di iví pínndí wóetããgé-í, hediho i ay shánki yã'dâa'i bi'ayyandi' Jôesi Tádáví ay gin óetu'âamí. 36 Uví maatu'i Elizabeth wá' sí p'óe nasâamuu tobá ho nakwijópaa wânbo', hedi wí enúkáy i'ayyamí, tobáhãa âypí' namuu gin t'owa di'ân wânbo'. 37 Jôesi Tádá-á hää t'ähki ûnkodi." 38 Mary-di óetu'an, "Naa Nanbí Sedó Jôesi Táaví t'ôe'i' omuu. Oda' hää t'ähki untú'i naa dínpuuwí'in." Ihaydiho' i makówáwi t'ôepa'aa'i'di óejoe'an.

Mary oe Elizabeth-ví'piye namää

39 Wí háyú thaa ihaydi Mary ikhây'andi wí bú'ay iwepiye iwänäho', i' bú'-á oe Judea nange na'okúná' ni'ge nak'óe. 40 Zechariah-ví tewhá iwepiye namää, hedi nats'ûndi Elizabeth óesengitu'an. 41 Elizabeth-á Mary-ví sengitun nat'oe ihaydi i' ay iví seephoge imáa'i' i'a'yã'nán. Elizabeth i' Yã'dâa'i P'oweahãã pín ta'gedi imáadí kaygi natú, 42 "Jôesi Tádádá ugi' híwó'di hääwí wôn'an, shánki híwó wânbo t'ähki in wé'gen kwiyã'gí'ví'wedi, hedá wá' i' to'wí ú'aypuyãgi'o'i híwó'ba ôn'amí. 43 U-á Nanbí Sedóví jiyá unmuu, hediho háadan ná'i hääwí hay'i naa dínpuuwí naví' unpuwã'ããdi? 44 Ti úhanginná, unpówádí uví sengitun ot'oe ihaydibo', ná'i ay naví seephoge donmáa'i' nahíhchanpóedí i'a'yã'nán. 45 Hedi híhchandi u-á un múuní, gá Jôesi Tádáví tun wóemãgi'in úpuwãgi'o gin biwâyundedân."

Mary hânho híhchandi ihée'o'

46-47 Hedi Mary natú, “Pín ta’gedi otúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á hay’i namuu’in, hedi naví pí’ná khó’jé-á hânho ohíhchan gá i-á naví aywondi dînmuidân. 48 Jôesi Tádádí naa iví t’ôe’i’ omuu’i dí’ánshaa’an, tobá kw’áye’i wó’muupí wânbo’, hedi nää thaa iwedi páadépiyá t’ähki t’owa ditúuní i’dá naagí’ híwó dîn’annin. 49 Ta’gendi i’ shánki tsonkhuu imáa’i’dá báyéki naagí’ dîn’an. I-á yä’dâa’ida’ namuu. 50 Jôesi Tádá-á in to’wên i’ ôe’a’ginninbí’piye nasehkanäpoe’o, in ho di’âypuyä’indá hedá in di’âypuyä’gí’o’indá wá’. 51 Báyéki nakaydi he’endi hääwí i’o’, hedi in to’wên inbí pí’ná khó’jé dijengi’ánshaamuu’in t’ämäpiye ovâywádénde’. 52 In to’wên tsonkhuu dâymáa’in waa dichaa’in áagépiye i’di ovâywávénde’, hewânbo in he’ennin dimuupí’indá shánki kw’áye ovâytegende’. 53 In dihahsé’nindá híwó’di hääwí ovâymä’ dishu’ múunídí, hewânbo in kodit’owa dimuu’indá hääwípídíbo-á ovâyjâatäädé’. 54-55 Háa nanbí hehäwin thehtáy pahpá’in ovâytu’an waa i’o’. Na’in Israel’in iví t’ôe’in gimuu’in díkhäge’do’, hedi wí’ún’ódepí häädi wânbo t’ähki Abraham-dádí hedá t’ähki Abraham-bí ay iwedi’indádí ovâysehkanä’âamídí” gin Mary natú.

56 Hedi Mary poje p’ôe Elizabeth-ví’webo’ iwóyí’, hedáhá’ iví’piyá iweeho’.

John i’ p’ó’p’oekandi na’aypuyä

57 I’ thaa Elizabeth i’ayyamídí ûnpówá, hedi wí enúkáy i’ayyan. 58 In to’wên iví tsowa dithaa’indá hedá iví maatu’indá dínhanginpóe Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví’piye híwó’di namuu’in, hedá indá Elizabeth-á dá dívíhchanmáa.

59 Wí jâadi naphade ihaydi in t’owa diwáy’ää, i’ enúkáy in Hudíyoví k’ewe taadi óetaa’amídí. Iví tádá Zechariah waabá óekhayä’khâymaa in t’owadi, 60 hewânbo iví jíyá ûntú, “Ha’wâagá joe. John gân âykháyä’ní.” 61 Indi óetu’an, “Hewânbo wé’i wí wânbo uví maatu t’owa ha’wâa wínakháwäpí.” 62 Hedi inbí mandi i’ ayví tádá óehée’an óetsika’yamídí hânna i ay óekhayä’ní’in nada’. 63 I’di wên hääwên ovâydaa’an eedi ita’namídí, hedi wên phéphá’ay ôn’andi ginnân ita’nan: “John gin iví kháwä’ ûnmuu.” T’ähkídíbo ovâyháa’an. 64 Wesebo nahänjudedeedi nahí’dee, hedi natú’ Jôesi Tádá-á hay’i namuu’in. 65 T’ähki inbí tsowa dithaa’in di’ánde hânngú napóe, hedá t’ähki oe Judea nange na’okúná’ ni’ge dithaa’indá i’gedi dívíhí’máa. 66 T’ähki dit’oe’in ná’i hääwí i’gedi díví’ánshaamáa, hedi dívípitsika’máa, “Háawi-angú ná’i ay namúuní?” Hedi ta’gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví mange i’ ay óemáa.

Háawi John namúuní i’gedi Zechariah ihé’o’

67 John-bí tádá Zechariah ûnmuu’i’ i’ Yä’dâa’i P’oewaahâa pín ta’gedi imáadi wí Jôesi Tádáví tukhe’bi waabá ihé’andi ginnân natú: 68 “Jaho gitúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá hay’i namuu’in, i-á Israel-ví Jôesi dînmuu, gá na’in iví t’owa gimuu’inbí’piye gin’äädân díkhäge’namídí hedá nanbí hânminbí mangedá díma’p’äädi-í dá. 69 Jôesi Tádádá wí hânho kay’i aywondi na’in dímagi. David-á hân’oe Jôesi Tádáví t’ôe’i’ ûnmuu, hedá ná’i aywondi-á David-ví ay iwedi’i’bá ûnmuu. 70 Jôesi Tádádí dit’ôe’an gin ikhâymaa’in, hedi i’ hí’ iví hân’oe’in yä’dâa’in tukhe’minbí sóphogedi dînsan. 71 Natú na’inbí hânminbí’wedi dîn’aywoení, in dit’ay’inbí mangedi díjâa’amí. 72 Natú nanbí hehäwin thehtáy pahpá’inbí’piye nasehkanäpúuwí hedá wá’ in yä’dâa’in tun Abraham-dádí ik’ú’indá há’to ûn’óede-í. 73-74 Jôesi Tádádí iví tun ta’gendi Abraham óemági nanbí hânminbí mangedi díwhahónídí, hedânho gínkoedi-í khunwôeda’ginpídíbo’ i’ ây’a’ginmäänídí, 75 hedânho gin ívíkanhondibo t’ähki na’inbí wówátsi thaa yä’dâa’in gimúuní, hedá ta’gebo-á nanbí wówátsi-á âyhúuwí” gin Zechariah natú. 76 Ihaydá i ay-á óetu’an, “Naví ay, u-á i’ shánki kw’áye na’andi namuu’iví tukhe’bi gin wóetu’âamí. Hedá u-á i’

shánkí natsonji'íví páadé unmu-í in p'ôe igí' mánkhây'amídí. ⁷⁷ U'dá iví t'owa ovâyangin'ânnamí ovây'aywoení'in inbí t'aywó'di-á dín'owó'yendi. ⁷⁸ Nanbí Jôesi-á gin i'amí gá hânho nasehkanät'óedân, hedího i' to'wí i' thanbí muwâthay waagi'ba namuu'i' oe kw'áyeđi nanbí'piye nakä'ägi'o, ⁷⁹ hedí in to'wên in chuwa dâykunwôeda'di khun ni'ge dimännindáho i'di ovâykomääní. I'dáho na'in díkhäge'khâymaa hedânho ánsaaginpidíbo giyêenídí" gin Zechariah natú.

⁸⁰ John nasôedi iví hangintan wá' únsôe, hedí tí'úugedí ihaydá ahkónu-á nathaa, in Israel-'inbí jáa its'ant'ôe'an pihay.

2

Háa Jesus na'aypuyä waa

¹ John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyä iwáydíba i' Rome-wi tsondi shánkí hay'i Caesar Augustus gin nakháwä'i'di t'ähki t'owa i' nange itsonmaa eejewin ovâyt'ôephade dívíkháwäta'kwogihúuwídí. ² Nää páadé in t'owa dívíkháwäta'kw'ódi Quirinius oe Syria nange natsondimuu ihaydi. ³ Hedího t'ähki t'owa inbí thehtáy pahpá'inbí bú'piye dimää dívíkháwäta'kw'ôenídí.

⁴ Joseph wá' ikháwäta'kugiho'. I-á Galilee nange naná' diwedi Nazareth bú'aydi napee, hedí wíyá bú'ay oe Judea nange Bethlehem gin dâytu'o' iwepiye namää. Joseph-á David-ví ây iwedi'i'ba namuu, hedí David-á Bethlehem iwewi-á namuu, hedího Joseph iwepiye únpupóe. ⁵ Joseph-di Mary i-ádíba óeho'. Indá dakhótsaätunpä'an, hedí Mary-á nasáamuu. ⁶ Bethlehem daji' ihayháäbá i' thaa napówa Mary i'ayyamídí. ⁷ Hedí iví páadé'i' ay i'ayyan, hedí aa'ây iwe óe'ánnankídí i háäpanbí húuphébay iwe óek'û', gá ee dívíwho'kw'óe'ó'i tewhá iwe wínajâanáhpídân.

In makówáwin t'ôepa'aa'indi in k'úwá áyí'nin ovâyhé'e'an

⁸ Iwáy bú'ay tsowa wáy wên k'úwá áyí'nin dikw'ó, indá khu'déedí oe ahkónu inbí k'úwá dâ'yâyînmáa. ⁹ Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i' inbí'piye ovâysan, hedí inbí páadépiye tsikhagipí dínkwînuđee, hedí Nanbí Sedó Jôesiví kohthaydi ovây'ánhógidi hânho dikhunwôeda'póe. ¹⁰ Hedí i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di ovâytu'an, "Wí'íkhunwôeda'ípí. Bít'ôeyan, naadá híwó'di tun wâyamá', t'ähki t'owa hânho ovâyhíhchannamídí. ¹¹ Nää thaa oe David-ví bú' wí aywondi ungi' na'aypuyä. I-á i' to'wí namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-á i' shánkí natsonji'i namuu. ¹² Hedí ná'in bînmúuní únhanginnáanídí háa wáytu'an waa ta'gen namuu'in: Wí ay bînshaa-í aa'ây iwe na'ámmuudi, háäpanbí húuphébay iwe nak'óedí."

¹³ Tsikhagipí i' makówáwi t'ôepa'aa'i-ádí wây-á báyékí makówáwin t'ôepa'aa'in dikeepóe. T'ähkídíbo Jôesi Tádáví'gedí híwó dívíhí'maadí ditû', ¹⁴ "Makówa kw'áayé t'ähki ditúuní Jôesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in, hedí nää oepáa k'aydá in to'wên Jôesi Tádá óehíhchanmä'indá ánsaaginpidíbo dikwoní."

In k'úwá áyí'nin Jesus óemúunídí dimää

¹⁵ In makówáwin t'ôepa'aa'in makówápiye diwáypee ihaydi in k'úwá áyí'nin wí'ná táye dívítumáa, "Jaho Bethlehem-piye gimú-í ná'in napóe'in áymúunídí, i'gedí Nanbí Sedó Jôesi Tádádí na'in díhangin'ânnan." ¹⁶ Hedího dívíwânáho'di Mary-á Joseph-á hedá i' ay ee háäpanbí húuphébay iwe nak'óedá ovâyshaa. ¹⁷ I' ay óemû' ihaydi háa in makówáwin t'ôepa'aa'indi iví'gedí ovâytu'an waa ditunji'. ¹⁸ T'ähki in iwe diji'in ovâyháa'an i' háäwí in k'úwá áyí'nindi ovâyt'ôe'andi dit'oedi. ¹⁹ Mary-á ná'i háäwí t'ähki napóe'i wí'ún'ódepi, hedí háädi wânbo t'ähki i'gedí i'ánsaamáa. ²⁰ In k'úwá áyí'nin inbí k'úwá

diji' iwepiye diwáymää, hedi Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáadí ditû' hânho hay'i namuu'in, gá ná'i' háäwí dâymû'i-á dit'oe'i-á namuudân. Tâhki háa i makówáwi t'ôepa'aa'i'di ovâytu'an waagibá napóe.

Jesus i' méesate hay'i eepiye óeho'

²¹ Wí jáadi naphade ihaydi i' ay in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'an, hedi Jesus gin óekháyä'. Ná'in kháwä-á i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óemägi wa'di iví jiyá únsáhpóepídíbo'.

²² Hedi ihaydiho napóe dân'amídí háa Moses ita'nan waa, in Hudíyo inbí khuu dínmuudi dínkhây'ä' diví'amí'in wí ay na'aypuyä ihaydi, hediho' i' ay oe Jerusalem-piye dânho', i' méesate hay'i iwe Jôesi Tádá óetu'âamídí, "Nanbí ay wímääni." ²³ Gin dân'an gá ná'in tsontun Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûnk'óedân: T'âhki in páade di'âyuyä'in e'nûn áyyä-á Jôesi Tádá óemääni.

²⁴ Hedá wá' nata'muu in jiyá'indá wije k'o'wee háa wije tsidé'ây ha'wâagi'in dâyhûuwí, hedi ná'in tsidé dâyhaydi Jôesi Tádá óemääni. Hediho Mary-á wá' han ikhâymaa.

Háa Simeon Jesus-ví'gedi natú waa

²⁵ Oe Jerusalem wí sen nathaa Simeon gin nakháwä'i'. Iví wówátsi-á ta'ge ihon, hedá Jôesi Tádáví khuu-á ôn'a'gin. Natsíkha Jôesi Tádádí in Israel-'in inbí t'ôephade iwedi ovâywhahóenídí, hedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa i-ádí naji'.

²⁶ I' Yä'dâa'i P'oewaahâadibá Simeon óehangin'ânnan wínachuwagi'opí'in i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí óemû'pídíbo'. ²⁷ I' Yä'dâa'i P'oewaahâadi i' hay'i méesate ee Simeon óets'úde. Jesus-ví jiyá-ádí tádá-ádí i' wá' óets'úde, hedânho indi igi' ôn'amídí háa nakhây'ä'in Jôesi Tádá natsonpóe waagibá. ²⁸ Dits'ú' dihaydi Simeon-di i' ay óekê', hedi Jôesi Tádá óekú'daa'andi ginnân natú: ²⁹ "Nanbí Sedó Jôesi, nâbâa hîn naa uví t'ôe'i' omuu'i híhchandi díchuwamää, uví tun bimägi waagibá. ³⁰ Naa ohíhchan, gá nää-á navi tséedí i' aywondi u'di dínsandi' dópimû'dân. ³¹ Hedi ná'indá bí'an t'âhki nange'in t'owa dâymúunídí. ³² Ná'i aywondi-á wí ko waagibá namúuní uví p'ôe in Hudíyo dimuupi'in ovâykeeyamídí, hedi i' namuudi uví t'owa Israel-'indá he'ennin dipúuwí." ³³ Gin Simeon i' ayví'gedi ihée'andi i' tádá-á jiyá-á hânho ovânháa'an. ³⁴ Hedáhá' Simeon-di Jôesi Tádá óedaa'an híwó'di thaa ovânmäänídí, hedá Mary-á óetu'an, "Wáy wên in Israel-'in i' óesígikáyjî, hediho ovây'aywoení, hebo wây-á wëndá wí'óesígikáyjípí hediho dipede-í. I'dá t'âhki t'owa háa Jôesi Tádá nada' waagi ovâykeeyamí, hewânbo in t'owadá óejoegikhâymaa, ³⁵ hedi báyéki t'owa háa inbí pí'ná khó'jé di'ánshaamuu waa ovâykeeyamí. Hedi u-á báyéki mânt'ôephadekhâymaa'dí wí to'wídí wí tsijó phá'dí uví pín wônjún waagibá unchâa-í."

Anna ikú'daa'an

³⁶ Hedá iwebá wí kwee Anna gin nakháwä'i' wá' naji', i-á wí Jôesi Tádáví tukhe'bibá namuu. Ná'i kwee-á Phanuel-ví a'yú ûnmuu, hedi Asher-á iví hehääwi thehtáy pahpâa ûnmuu. ³⁷ Tsé ihay paayo nakhóhtsaq'ânwân, hedi khávéntä'di jónu (84) paayo ûnná iví sen ûnchuu iwedi. Häädi wânbo t'âhki i' méesate hay'i iwe naji', hedi háyânbo' ihäädä'odá ijûusu'odá khuu-á thaa-á Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. ³⁸ Wá'di Simeon ihí'máa ihaydibá i' kwee nats'ú, hedi i' aygí' Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá iví'gedá ovây't'ôe'an t'âhki in Jerusalem-wín ditsíkhakw'ó'nin Jôesi Tádádí ovâyma'p'äädi-ídí.

Joseph-ádí Mary-ádí oe Nazareth bú'aypiye dânweeho'

³⁹ Joseph-ádí Mary-ádí dân'an háa Nanbí Sedó Jôesiví tsontun diwe nak'óe waagibá, ihaydáhá' inbí bú'ay Nazareth-piye dânweeho', i-á Galilee nangá

nak'óe. ⁴⁰ Hedi i' ay nasô'di nakaypoe'o hedá báyékí hangintandá imáa, hedá Jôesi Tádádá báyékí óekháge'máa.

Jesus-di in háhkannin i' méesate hay'i ee ovâyhée'an

⁴¹ Paayo p'óe waagi i' Passover shánkí'eedi dinná' dihaydi, Jesus-ví jiyá-á tádá-á oe Jerusalem-piye damää'ä. ⁴² Hediho Jesus tä'di wije (12) paayo'i namuu ihaydi Jerusalem-piye dimää, háädi waa díví'o waag-ibá. ⁴³ I' shánkí'eedi dínk'ewe' dihaydi in t'owa dívíweehondi, Jesus-á Jerusalem-bo iwóyí'. Hewänbo iví tádá-á jiyá-á wíðänhanginnáhpí iwe iwóyí'nin. ⁴⁴ Indá da'ánde wây-á t'owa indádí bá dimännindádi naji'in, hedi wí thaa t'ähkí Jerusalem diwedi damää. Ihaydi inbí k'ema'in deeje hedá inbí maatu'in deejá óenuwä, ⁴⁵ hewänbo wí'óeshaapídí Jerusalem-piye dänwáybun óenuuwä-ídí. ⁴⁶ Wíje thaa naphade ihaydi i' méesate hay'i ee in Hudíyoví háhkannindádi óeshaa. Háa dívíhí'máa'in i'di ovâyt'óeyande hedáhá' báyékí háäwí ovâytsika'máa. ⁴⁷ Iví hangintandá hedá iví hí' in háhkannin ovâytumáa'i'dá t'ähkí t'owa dit'oe'in ovâyháa'an. ⁴⁸ Iví tádá-á jiyá-á wíðänhanginnáhpí háa dän'ánshaa'amí'in. Iví jiyádi óetu'an, "Naví ay, háadan gin na'in dí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an u'di báyékí áyíngi uví tádá-ádi naa-ádi dí mági, hedá t'ámäpiye wítuwämáa?" ⁴⁹ Jesus-di ovântu'an, "Ti wíðänhanginnáhpí'an naa dínkhây'ä' naví Tádáví tewhá ee ochani'in?" ⁵⁰ Hewänbo háa ovântu'annin wídaka'pówápí.

⁵¹ Iví tádá-á jiyá-á indádí bá oe Nazareth-piye nawáymää, hedi t'ähkí háa óetu'an waa i'a'gindo'. Iví jiyá ná'i háäwí t'ähkí napóe'i wí'ün'ódéndepí. ⁵² Hedi Jesus-á nasôemändi shánkí báyékí hangintandá ihónde', shánkí nasen-puwamän, hedi Jôesi Tádá-ádi in t'owa-ádi shánkí wänbo óesígí.

3

John i' p'ó'p'oekandi'di Jôesiví tun in t'owa ovây tunphadende'

¹⁻² Tiberius Caesar t'ähkí i' Rome-wi nange tä'di p'ánú (15) paayodi natsonji' ihaydi, Zechariah-ví ay John i' p'ó'p'oekandi' oe ahkónu naji', hedi Jôesi Tádádí óetu'an iví hí' ónt'óe'amídí. Ihayháäbá Pontius Pilate Judea nangewi tunjó namuu, Herod-á oe Galilee nangá natsonnän, Herod-ví tí'úu Philip-á oe Iturea nange hedá Trachonitis nangá natsonnän, Lysanius-á oe Abilene nangá natsonnän, hedá Annas-ádi Caiaphas-ádi owhá' p'ó'dédí'indá damuu. ³ Hedi John t'ámäpiye Jordan p'o'k'ay tsowa i'ge najidi in t'owa Jôesiví tun ovây't'óekanhon. Ovâytumáa, "Unbí t'aywó'di binjoe'an hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídí, hedá naadá wây'p'ó'p'oe'amí." ⁴ Hedi ná'i háa John i'o waa Jôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiiah iví ta'nin diwe ho ita'nan. Ginnän ûnta'muu:

Wí to'wí oe ahkon deedi ûntuhkwíntúuní,
 'In p'óe bínkhây'an i' shánkí natsonji'igí?
 Há'i p'óe'ây wá' igí' binta'ge'an.

⁵ T'ähkí hége'ây napidedee-í.
 T'ähkí okú-á p'indá natayedipúuwí.

Wáy namääginá' deejá nata'gepúuwí,
 hedi i' p'óe nabôebôená'di' nata'gepúuwí.

⁶ Hedi t'ähkí t'owa dâymúuní Jôesi Tádádá t'owa ovây'aywonde'in.'

⁷ Hânho báyékí t'owa dimää'ä John-di ovây'p'ó'p'oe'amídí. I'di ovâytumáa, "Un p'áyyu wí phaa iwedi íshavemännin waaginbá ímuu'in, to'dan wovâytu'an háa úví'amí'in, hedânho Jôesi Tádádí wíwovây'tuhcháänú-ípídí? ⁸ Híwó úví'âamí hedânho nakeepúuwídí unbí t'aywó'di ta'gendí bínjoe'annin. Wí'íjèngitúuní, 'Abraham-bíây iwedi'inbá gimuu.' Ná'in wâytu'amí, Jôesi

Tádá-á nada'dáho ûnkodi ná'i k'uu náäyê nak'wó'didi wây-á Abraham-bí ay ovâypa'idí. ⁹ Náäho gin waagibá napoe'o: Wí k'uuwée-á ho nakhâymuu wí tay púu nú' óets'âa-ídí. T'ähki i' tay nabaypoe'opi'-á óets'âa-í, hedi phaa iwe óechäänú-í."

¹⁰ Hedi in t'owadi óetsika'yan, "Hân gínkhây'ä' íví'amí'in háa untú waa wígnpúuwípídí?" ¹¹ I'di ovâytu'an, "Gá ginnân: Wí to'wí wíje k'éwé'in to ûnk'óedáho', i-á ûnk'hây'ä' wéhpêe wí to'wí ûnk'óepí' óemääní'in. Hedi wí to'wí ûnkoegí' bá'yendi-áho ûnk'hây'ä' wí to'wí ûnkoegí'kw'óhpí' óemääní'in." ¹² Wên tax phahsannin iví'piye dimää ovâyp'ó'p'oe'amídí, hedi ditsikapóe, "Háhkandi', heyâa na'indá, hân íví'amí?" ¹³ I'di ovâytu'an, "I' chá' háyú unbí tsonnindi wovâytu'an ihaydá'mân bínwé'ge'amí." ¹⁴ Hedá wên sundado-á ditsikapóe, "Heyâa na'indá, hândá íví'amí?" I'di ovâytu'an, "Háyú wovâywá'âa'i'di bíhíhchannan. T'owa wíwínkaygi'amípí wíyá shánkí wovâyäänídídí, hedi háa in t'owa híwóhpí wídíví'anpídáho', wí'ovâytu'â'amípí híwóhpí díví'annin wí chá' inbí'wedí bínhóenídídí."

¹⁵ In t'owa dichanpoe'o wí háäwí hay'i napuwagi'o waagibá, hedi John i p'ó'p'oe'kandiví'gedí báyéki díví'ánshaamáa, tigúba i-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâyamáa'i' t'owa ovây'aywoenídídí. ¹⁶ Hedi John-di t'ähkídíbo ovâytu'an, "Naadi p'oe'dida' wây'p'ó'p'oe'o', hewänbo wí to'wí naví shánkí tsonkhuu imáa'i napowagi'o, naa ihay híwó'di wó'muupí iví anto wänbo dônp'äädi-ídí. I'dá wíyá pí'wí p'ó'p'oe'kan waagibá wovâyääní. Wáy wên un i' Yä'dâa'i P'oe'wähâa wovâyääní, wáy wëndá phaadá wovây'atuhcháänú-í. ¹⁷ I-á nakhâymuu t'owa ovâyweejé-ídí, wí to'wí i' táhtân i' tákhowa iwedi iwijende waagibá. I' táhtân iwé'ge'an dihaydi tebay iwe ikuu-í, hewänbo i' tákhowa-á wí phaa hânhay wänbo naphahpaadipí' iwe ich'âani." ¹⁸ Shánkí wíyá tun gi'bibá John-di kay'indi in t'owa ovây'hée'an, Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'óe'odi.

¹⁹⁻²⁰ Hedá John-di Herod wá' óetu'an i' kwee Herodias-ádí t'aywó i'annin. Tobá Herodias-á Herod-ví tí'úuví kwee ûnmuu wänbo' ónké'. Báyéki wíyá t'aywó'di-á Herod i'an, hedá wá' John óepansóge, hedi ná'in in shánkí p'ändíkí' i'annin namuu.

Jesus óep'ó'p'oe'an

²¹ John-di t'ähki in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o' ihaydi Jesus wá' óep'ó'p'oe'an. Hedi iwebá Jesus ijúusu'o' ihaydi makówá nakhuudee, ²² hedi i' Yä'dâa'i P'oe'wähâa wí k'o'wee waagibá natú'muudi nawândi Jesus-ví'di isóge, hedá wí tun makówádí napeedi ginnân natú: "U-á naví ay wísígí'i-ân unmuu. Hânho u'di ohíhchan."

Jesus-ví páadé kã'ä'ä'in t'owa ûnmuu'in

²³ Jesus-á madi powintä (30) paayo'i namuu páadé its'anhákanjýyé ihaydi. T'owa-á di'ân i-á Joseph-ví ay namuu'in. Joseph-á Heli-ví ay ûnmuu. ²⁴ Heli-á Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-á Levi-ví ay ûnmuu, Levi-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Jannai-ví ay ûnmuu, Jannai-á Joseph-ví ay ûnmuu, ²⁵ Joseph-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Amos-ví ay ûnmuu, Amos-á Nahum-bí ay ûnmuu, Nahum-dá Esli-ví ay ûnmuu, Esli-á Naggai-ví ay ûnmuu, ²⁶ Naggai-á Maath-ví ay ûnmuu, Maath-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Semein-bí ay ûnmuu, Semein-dá Josech-ví ay ûnmuu, Josech-á Joda-ví ay ûnmuu, ²⁷ Joda-á Joanan-bí ay ûnmuu, Joanan-dá Rhesa-ví ay ûnmuu, Rhesa-á Zerubbabel-ví ay ûnmuu, Zerubbabel-á Shealtiel-ví ay ûnmuu, Shealtiel-á Neri-ví ay ûnmuu, ²⁸ Neri-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Addi-ví ay ûnmuu, Addi-á Cosam-bí ay ûnmuu, Cosam-dá Elmadam-bí ay ûnmuu, Elmadam-dá Er-ví ay ûnmuu,

29 Er-á Joshua-ví ay ûnmuu, Joshua-á Eliezer-ví ay ûnmuu, Eliezer-á Jorim-bí ay ûnmuu, Jorim-dá Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-dá Levi-ví ay ûnmuu, 30 Levi-á Simeon-bí ay ûnmuu, Simeon-dá Judah-ví ay ûnmuu, Judah-á Joseph-ví ay ûnmuu, Joseph-á Jonam-bí ay ûnmuu, Jonam-dá Eliakim-bí ay ûnmuu, 31 Eliakim-dá Melea-ví ay ûnmuu, Melea-á Menna-ví ay ûnmuu, Menna-á Mattatha-ví ay ûnmuu, Mattatha-á Nathan-bí ay ûnmuu, Nathan-dá David-ví ay ûnmuu, 32 David-á Jesse-ví ay ûnmuu, Jesse-á Obed-ví ay ûnmuu, Obed-á Boaz-ví ay ûnmuu, Boaz-á Salmon-bí ay ûnmuu, Salmon-dá Nahshon-bí ay ûnmuu, 33 Nahshon-dá Amminadab-ví ay ûnmuu, Amminadab-á Ram-bí ay ûnmuu, Ram-dá Hezron-bí ay ûnmuu, Hezron-dá Perez-ví ay ûnmuu, Perez-á Judah-ví ay ûnmuu, 34 Judah-á Jacob-ví ay ûnmuu, Jacob-á Isaac-ví ay ûnmuu, Isaac-á Abraham-bí ay ûnmuu, Abraham-dá Terah-ví ay ûnmuu, Terah-á Nahor-ví ay ûnmuu, 35 Nahor-á Serug-ví ay ûnmuu, Serug-á Reu-ví ay ûnmuu, Reu-á Peleg-ví ay ûnmuu, Peleg-á Eber-ví ay ûnmuu, Eber-á Shelah-ví ay ûnmuu, 36 Shelah-á Cainan-bí ay ûnmuu, Cainan-dá Arphaxad-ví ay ûnmuu, Arphaxad-á Shem-bí ay ûnmuu, Shem-dá Noah-ví ay ûnmuu, Noah-á Lamech-ví ay ûnmuu, 37 Lamech-á Methuselah-ví ay ûnmuu, Methuselah-á Enoch-ví ay ûnmuu, Enoch-á Jared-ví ay ûnmuu, Jared-á Mahalaleel-ví ay ûnmuu, Mahalaleel-á Cainan-bí ay ûnmuu, 38 Cainan-dá Enos-ví ay ûnmuu, Enos-á Seth-ví ay ûnmuu, Seth-dá Adam-bí ay ûnmuu, Adam-dá Jôesi Tádávi ay ûnmuu.

4

Penísendi Jesus óetayinde?

1 Jesus i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadí in Jordan p'o'k'ay naná' diwedi nawáymää, hedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi ahkónupiye óeho'. 2 Iwe jónántä (40) thaa i' Penísendi ikhääde' óet'aywóhkannamídí. I' jónántä thaa t'ähkí hääbo wí'ik'oepí, hedi t'ähkí i' thaa naphade ihaydi haadi óemáa. 3 Hedi Penísendi óetu'an, "Jôesi Tádávi ay unmuudáho ná'i k'uu náwe nakw'ó'di nâajôení napávapa'ídí." 4 Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûntû', T'owa-á wíyá shánkí dántáy páváví'wedi hedânho in kodi wówátsi dâymá've-ídí."

5 Hedáhá' i' Penísendidá owáy kw'áyepeye naná' diwe Jesus óepeye, hedi t'ähkí nange náa oepáa k'aydi wémúudibo' ónkeeyan, 6 hedi óetu'an, "Naadi t'ähkí tsonkhuu t'ähkí ná'i nan deeje wímääní, inbí sa'wó'di hääwí wóegé. Ná'i-á t'ähkí naví mange dínkw'ódího', hedi to'wí naa oda'i dómääní. 7 Hedânho naví páadépeye bidége'disógedi dí'a'ginmäänídídí, ná'i t'ähkí uví' úmúuní." 8 Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádávi ta'nin diwá ginnân ûnta'muu:

Jôesi Tádá i' shánkí natsonji'i' bá namuudi bîn'a'ginmääní.

I-á unbí Jôesi únmuu, hediho i'da'mân bîn'a'geení."

9 Ihaydá Penísendidá Jesus-á oe Jerusalem-piye óeho', hedi i' méesate hay'i shánkí natu'wân deedi óepeye, hedi óetu'an, "Jôesi Tádávi ay unmuudá náwedi óke't'ave, 10 gá Jôesi Tádávi ta'nin diwe gin nata'muudân:

Jôesi Tádá iví makówáwin t'ôepa'aa'in itu'amí wóe'áyíngi'amídí.

11 Hedá gin wá' nata'muu:

Indidânho inbí man diwe wóeyâa-í hedânho k'uu eedi wívi'ânchäänú-ípídí."

12 Jesus-di óetu'an, "Joe, háa untú waa há'to dáy'amí, gá iví ta'nin diwebá ûntû'dân,

Uví Jôesi i' shánkí natsonji'i namuu'i wínâatayi'nípi nâamúunídí háa in natú'in i'amí'in háa joe."

13 T'ämäge háa Jesus óet'aywóhkannamídí Penísendi ikháä ihaydi Jesus-ví'wedí ijáa'an wíyá wáygedí puwahay.

Jesus oe Nazareth bú'ay óejoegi'an

14 I' Yä'dâa'i P'oewaahâadâ Jesus báyéki pínán óemägi, hedí Galilee-piye iwáybun. T'ämäpiye i' bú' eeje t'ähki t'owa Jesus-ví'gedí dit'oe, 15 hedí t'ähki Hudíyoví méesate eeje i'di ovâyhá'o', hedí t'ähki t'owađi kw'áayébo' óemáa.

16 Jesus oe Nazareth bú'ay napówa, nasôe iwe'i bú' namuu. I' kaykhanwówa thaa in Hudíyoví méesate'ay ipiye namää, háädi wänbo t'ähki i'o waagibá. Iwínú Jôesi Tádáví ta'nin diwedí in t'owa ovâytunnamídí, 17 hedí indi in ta'nin Jôesi Tádáví tukhe'bi Isaiah ita'nannin ón'an, hedí imahsanusuudi ná'i hí' nata'muu iwe ishaa:

18-19 Nanbí Sedó Jôesi Tádáví i' Yä'dâa'i P'oewaahâa naa dînsan, hedího i-á naa-áđí nají',

gá naa díde'mandân in sehkanäwó diwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovâyt'ôe'amídí.

I'di naa dísan in pan dovâyt'ôe'amídí dovâymahpâđikhâymáa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dâywáykáyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-íđí,

hedá t'owa-á dovâytu'âamídá ihaydiho naná Nanbí Sedóđí ovâykeeyamídí hânho híwó'di namuu'in.

20 Hedáhá' Jesus in ta'nin iwáymahsanu, hedí i' méesate iwewi khäge'di' ónwáy'andi isóge. T'ähki ee méesdiwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovâyt'ôe'amídí.

I'di naa dísan in pan dovâyt'ôe'amídí dovâymahpâđikhâymáa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dâywáykáyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-íđí,

hedá t'owa-á dovâyttate dikw'ó'nindi Jesus hânho óedamúnde'.

21 Ihaydáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Ná'i háäwí Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'i-á ho napóe náä thaa ít'ôeyankw'ôndibo'."

22 T'ähkiđibo dichanpóe híwó ihée'annin. T'ähki ovâyháa'an, gá sa'wó'di tundi ovâyhée'andân, hedí ditû', "Háđidan ná'i háäwí ûnhanginná? Ti Joseph-ví ayđá'mân wí'ûnmuupí'an?" 23 I'di ovâytu'an, "Mađi undi ná'i tuní,

hedá t'owa-á dovâyt t'owa ditû'di ditû'âamí, 'Woekandi, páadé bipi-hekháa'amí.' Han ítúđáho unbí hí' ginnân úntunda'í: Un ít'oe háa ee Capernaum bú'ay dáy'annin, hedího náä-á náä naví ówíná wá' han waagibá naa dínkhây'ä' dáy'amí'in. 24 Hewänbo naadá ta'gendi wâytu'amí, wí Jôesi Tádáví tukhe'bi'-á iví nange iweho wí'óesígí'ohpí.

25-26 Naadá wâytu'amí háa báyéki paayo phade ta'gendi napóe'in, Jôesi Tádáví tukhe'bi' Elijah nawówáji' ihaydi. Pojedá píngé paayo wí'ikwá'nanpí, hedího t'ähki i' nange wáy báyéki dihaapóe. Hedí tobá Israel-win kwiyä' inbí senä' dînt'ahánnin báyéki diji wänbo', há'in kwiyä'bí'wepiye Jôesi Tádáví Elijah óesaaníví'wedí oe Sidon bú'piyân óesan, wí bú' Zarephath gin dâytü'o' iwepiye, wí kwee iví sen ûnchuu'í' óekhäge'namídí. 27 Hedá wá' Jôesi Tádáví tukhe'bi' Elisha nawówáji' ihayháä, báyéki in Israel-win diphéetaymuu, hedí wéná wänbo in wíđiwówapí. Wí sen Naaman kin nakháwä'íđá'mân nawówa, hedí i-á Syria nangewi-ân namuu." 28 In méesate ee dikw'ó'nin ná'i dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe. 29 Tsíkhagipí dívíwínúđí i' bú'đí já'wépiye Jesus óechänupiye. I' bú'-á okú wáhkí nak'óe, hedí oe okú kw'áyepiye óepiye t'owá k'áygédí óeke't'áave-íđí. 30 Hewänbo i-á inbí jáagé i'ge naphadedíbo' iwedí namää.

Jesus-di wí yä' dâapî' p'oewaahâa wí senbí' wedi óekhehpiye

³¹ Ihaydá Jesus-á wíyá Galilee nangewi bú'ay Capernaum gin dâytu'o' iwepiye namää, hedi i' Hudíyoví kaykhanwówa thaa dinná' dihaydi in t'owa ovâyhá'o'. ³² In t'owa háa Jesus-di ovâyhá'annindi ovâyhá'an, gá wí to'wí báyéki tsonkhuu imáa'i waagibá ihí'maadân. ³³⁻³⁴ Iwebá wí sen na'an wí yä' dâapî' p'oewaahâadi óemáa'i', hedi ituwínú, "Ívi'wän u' Jesus Nazareth-wí', ánpí dí'an. Ti un'äa' dí't'ahâanú-ídí gáhân? Naa dîhanginná to'wí unmuu'in – u-á i' t'ähki yä' dâa'i' unmuu, i' Jôesi Tádádí wóesandi'." ³⁵ Jesus-di i' yä' dâapî' p'oewaahâa t'aydi óehé'andi óetu'an, "Hânda'dibo', há'i senbí'wedi ópeeve." I' p'oewaahâadi i' sen in t'owaví páadépiye óekanu, hedi i' senbí'wedi napee wí'óewa'anpídíbo'. ³⁶ T'ähki dikw'ó'nin ovâyhá'andi dívítumáa, "Jesus-ví hí'-á hânho ûnkay. I-á báyéki tsonkhuu ûnk'oe in yä' dâapî'in p'oewaahâa to'wênbí'wedi ovâypeejôenídí, hediho dâya'gindo'." ³⁷ Hedi t'ämäpiye t'ähki in t'owa iwéngéwin iví'gedi dívíhí'máa.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhékháamägi

³⁸ Jesus in Hudíyo-ví méesate iwedi napee, hedi Simon-bí tewhá iwepiye namää. Simon-bí jahkwíjo ûnhaydi hânho natsáwäp'íde', hedi Jesus igí' ônkhä'ge'daa'an. ³⁹ Hediho Jesus namäädi i' kweeví whohte hânge iwínú, hedi i' tsáwäp'íde i' kweeví tú'dí napee-ídí ijôn. Wesebo i' tsáwäp'íde ûnhândí i' kwee ishaa, hedi ovâyhúujôn.

⁴⁰ Nathantsudemän dihaydi i' kaykhanwówa thaa ho naphade, hedi to'wên wây-á dihay'in dínkw'ó'nin Jesus-ví'piye dâyo', tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo', hedi iví mandi ovâytägedi t'ähki ovâyhékháamägi. ⁴¹ In yä' dâapî'in p'oewaahâa báyéki t'owaví'wedi dínpee, hedi dipee'ädi dívítuwínú, "U-á Jôeso Tádá-ví ay-ân unmuu." Hewänbo i'di t'aydi ovâyhé'andi wíyá wí'ovâyhí'mägipí, gá dîhanginnândân i-á nammu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi wa'di wínada'pí in t'owa dîhanginnáanídí to'wí namuu'in.

Jesus in Hudíyo-ví méesate'ây eeje in t'owa Jôesi Tádáví tun ovâyt'ôe'o'

⁴² Namuwäthay ihaydi Jesus ee bú'dí napee, hedi wä'häa' tóebo wínathaapí iwepiye namää. In t'owadi óetu'wäho', hedi óeshaa ihaydá dívíkhäade' inbí'wedi wí'ijâa'amípídí. ⁴³ Hewänbo i'di ovâytu'an, "Naa dînkây'ä' i' wé'ge'i' bú'ây eejepeye omú-i'in, hedânho dovâyt'ôe'amídí nã'i híwó'di tun hádídí Jôesi Tádádí in t'owa ovâysígíhónde' i'gedi. Hangí'ánkun naa dísan." ⁴⁴ Hediho Jôesi Tádáví tun i' Hudíyoví méesate'ây eeje in Hudíyoví nange i'ge t'ähki ovâyt'ôekanhon.

5

Jesus-di iví páadé'in khäge'nin ovâyde'man

¹ Wí thaa Jesus i' p'oekwîn Genessaret gin dâytu'o' iwe tsowa wáy nawin, hedi báyéki in t'owa dívíchânumáa shánkí iví nú'piye dívíhâadi-ídí hedânho shánkí híwó Jôesi Tádáví hí' dit'oe-ídí. ² Wíje kophé owáy p'o' k'áygé wáy da'ándí imû'. In paawó'indá wíyá wáygé diji' inbí pa'akanu'i dâyo'wêedi-ídí. ³ Wí kophé-á Simon-bí' ûnmuu. Jesus iwe itógidi Simon óedaa'an háy p'oe iwepiye ônhâadi-ídí, hedi iwáygé isógedi in t'owa ovâyhá'an.

⁴ Hedi ovâyhí'bowa ihaydi Simon óetu'an, "Uví kophé oe shánkí nawä'an diwepiye mänhâdi, hedi unbí pa'akanu'i binwhájé hedânho bînpaawhahóenídí."

⁵ Simon-di óetu'an, "Háhkandi', khun t'ähki hânho ívít'ôe'an, hedi wêe wänbo paa wí'âywhahké'pí. Hewänbo nää-á gin u' untúdího i' pa'akanu'i dówhaajé-í." ⁶ Hedi han díví'an dihaydi báyéki paa dâywhahógi, hedi inbí pa'akanu'i

dínsivekhâypóe. ⁷ Hediho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhäge'namídí, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'ähkí dínplídepóedí báyékí dínpaaku'undi ovây'ugekhây'an.

⁸ Simon Peter háa napóe'in imû' ihaydi Jesus-ví páadépiye idége'disóge hedi óetu'an, "Nanbí Sedó, naví'wedi óhadi, naa-á t'aywóhkandida' omuu."

⁹ Ha'wâa Peter natú gá óeháa'andân báyékí paa dâywahógidi, hedi t'ähkí in diho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhäge'namídí, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'ähkí dínplídepóedí báyékí dínpaaku'undi ovây-ádi diji'in wá' ovâyháa'an. ¹⁰ James-ádi John-dádi hanbá dachanpóe. Nă'in wíje sená'dá Zebedee-ví áy damuu, hedi indádi Simon-dádi wé'ge dânpaawó'o'. Hebo Jesus-di Simon óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi. Nă-á paa mánhónde', hewänbo năa iwedi páadépiyá t'owa-ân naagî' dínkhonkhâymaa." ¹¹ Inbí kophé oe p'o kíngépiye dâywáyhádidí hääwí dínkw'ó'di t'ähkí dâyjoe'an, hedi Jesus óeyuho'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ónhekhâa'an

¹² Wí thaa ee nangebá wí bú'ay iwe Jesus naji', hedi wí sen iví tú' t'ähkí naphéetaymuu'i' Jesus-ví páadépiye idége'disógedí ip'ó't'ää, hedi óekhäge'daa'andi óetu'an, "Dínhanginná u-á úkodi'in nă'i phéetay dínjâa'amídí, unda'di." ¹³ Hedi Jesus ikhóhtäädí iví mandi i' sen óetägedí óetu'an, "Oda-ákun wíhekhâamäänídí. Unhekhâapúuwí." Wesebo i' senbí phéetay ûnhán.

¹⁴ Hedi Jesus-di kay'indi óetu'an, "To'wí wänbo háa úpóe'in wínâat'óe'amípi. Moses-di wovâyjôn wí hääwí i' ow'á'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemäänídí, hedânho in t'owa ovâyhangin'annamídí íwówa'in. Năa ópûn, ha'wâa ó'an." ¹⁵ Hewänbo năa-á shánká báyékí t'owa Jesus-ví'gedí dínhanginpóe, hedi báyékí t'owa t'amäp'gedí di'äädi dívíwé'ge'an ónt'óeyaanídí hedá i'di ovâyhekhâamäänídá. ¹⁶ Hewänbo i'di ovâyjoe'andi oe ahkónupiye namäa ijûusu'amídí.

Jesus-di wí sen ûn'a'yäkankodipí' ónhekhâa'an

¹⁷ Wí thaa wí tewhá iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o', hedi wên Pharisees-ádi hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi iví tsowa wáy dikw'ó. Nă'indá di'ää i' bú'ây eejedi oe Galilee nange Judea nangá nakw'ó'di', hedá Jerusalem bú' iwedá. Nanbí Sedó Jôesi Tádádi Jesus báyékí kay óemägi in t'owa hekhâa ovâyamäänídí. ¹⁸ Ihaydibá wên sená' dipówá, indá wí sen ûn'a'yäkankodipí' wên whohp'ay eedi nak'óedí óekán, hedi dívíkhäá ívepiye óets'úude-ídi hedânho Jesus-ví páadépiye óek'úuwídí. ¹⁹ Hewänbo oe íve in t'owa dibá'yendi hádidí óets'úude-i'in wídâyshaapí, hediho oe wha'k'aypiye óepiye. I tekumu wáy wí dâyhádidí dâyk'ó'jéphokídí, hedi i' sen iví whohp'ay wóegé in t'owaví jáadi óewhaje Jesus-ví páadépiye. ²⁰ Dâywâyumáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' sen óetu'an, "K'ema, uví t'aywó'di-á ú'owó'jen."

²¹ In Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi in Pharisees-ádi dívítumáa, "To-an nă'i namuu gân na'ände'? Jôesi Tádáda'mân ûnkođi t'aywó'di i'owóje-ídi, wíyá to'wí wänbo-á joe. Hediho nă'i sen gin ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'."

²² Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedi ovâytsika'yan, "Heháadan gi'bi ánshaa bínmáa? ²³ Naa otúdá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa otúdá, 'Ówínúdá ójýé,' wé'i-an shánkí wínabâapu'wanpí hedânho bínmúunídí háa ta'gendi dínkođi'in háa joe? ²⁴ Năa hääwí dókhâymaa wáykeeyamídí naa t'owa t'ähkígi' o'aypuyä'i' dínk'óe'in năa oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóje-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ûn'a'yäkankodipí'-á óetu'an, "Naadi wítumáa, ówínú, uví whohp'ay mänke'di uví'piye unmu-í." ²⁵ Wesebo i' sen in t'owaví páadépiyebo' iwínú, hedi iví p'ay iwe ûnk'óe'i' ikê'di iví'piye iweeho',

Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadí namää. ²⁶ In t'owa hânho ovâyháa'an hedá dikhunwôeda'póe. Hedí indi wá' Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadí ditú, "Nää thaa âymû' wí hääwí hânhay wänbo âymû'pî'."

Jesus-di Levi óetu'an i-ádi namú-í'in

²⁷ Nää'i t'ähki napóe ihaydi Jesus i' bú'ay iwedi namäädi wí tax phahsandi Levi gin nakháwä'i' óemû' i' phahsan chá' dâywé'ge'o'i' tehvá'ay ee na'ándí. Jesus-di óetu'an, "Naa-ádi ókã've." ²⁸ Levi iwínúdí hääwí t'ähki ûnkw'ó'di ijoe'andi Jesus-ádi namää.

²⁹ Hedí Levi-di Jesus iví k'aygipiye óeho'di ônshánki'eedipaa. Wây-á báyéki tax phahsannindá hedá wây-á t'owa-á dikw'ó indádi dívihúujoí. ³⁰ In Pharisees-ádi hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi wí'ovâyhí'anpí Jesus-á ná'in t'owa-ádi ihúujo'in, hedího Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Heháadan ná'in tax phahsannindádi hedá ná'in wé'gen t'ôeyanpí'in dimuu'indádi úvíhúujo'?" ³¹ Jesus-di ovâytu'an, "In dihay'indá'mân wí woekandi dítáy, in dihaypí'indá joe. ³² Naa o'ää in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'âmídí inbí t'aywó'di dâyo'e'âmídí, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus haadä i'gedi óetsika'yan

³³ Wên t'owadi Jesus óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandiví khäge'nin ihayda' dívíhaadä'o hedá báyéki dívíjûusu'o', in Pharisees-ví khäge'nin wá' hanbá díví'o'. Heháadan uví khäge'nin húukandádi suwä-á'dída' díví'o'?" ³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhóhtsaashánki'eediná' dihaydi ti ûnko'di i' soyingiví k'ema'in bínhaadákannamí'in wa'di i' soyingi indádi najidibo' Hedân joe. ³⁵ Hewänbo owáy häädi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymaa, ihaydânho dívíhaadä'amí." *

Jesus-di ovâythayjo' in Hudíyoví hay'owáydi' i' khuu-á hedá iví ts'aabi khuu-á wíädänwóndepí'in

³⁶ Jesus-di ná'i háhkanngí' hí' wá' ovâytu'an: "To'wí wänbo wên to ts'aamin diwedi wí'isívéndepí wây-á to naphohchá'nin diwe it'i'k'úuwídí. Han waagi i'andá, in to ts'aamin wí pho ûnchaní, hedá in to ts'aamin diwedi'in t'ihku-á wá' há'to in to khannin deedi híwó nakeet'ôení. ³⁷ Hedá wá' to'wí wänbo wí méena ts'aabi' k'úwá khowa múu kayjee eeje wí'ikuudepí. Gin waagi i'andá, i' méenadi i' múu óephuudi óepâave-í, hedá i' méena nacha'dee-í hedí i' múu-á óepedee'amí. ³⁸ Nakhây'ä' méena ts'aabi-á wí k'úwá khowa múu ts'aabi' eeje óekuu-í'in. ³⁹ Hedá t'owa-á páadé méena kayjee dâysuwädá há'to méena ts'aabi-á disuwäda'í. Ditúuní, 'Nää'i méena kayjee-á shánki híwó'di namuu'."

6

Jesus-á kaykhanwówá thaa wá' natsonji'

¹ Wí thaa, Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná'di', Jesus-ádi iví khäge'nindádi wí táhtân nava i'ge dimän, hedí iví khäge'nin dâyták'éthohon, hedá inbí mandi dâyhoo'andi i' táhtân dâyk'o'. ² Wên Pharisees-di ovâytu'an, "Kaykhanwówá thaa háa úví'o waagá nakhâak'óe. Heháadan ha'wâa úvíkanhon?" ³ Jesus-di ovâytu'an, "Undá bintunnanpí'an háa David hedá in senä' i-ádi diji'indádi hân'oe díví'annin diha'sên dihaydi. ⁴ Jôesi Tádáví tewhá ee David nats'ûndi i' pává ee nasaa'i' ihógi hedí ik'oe, hedá in senä' i-ádi diji'indá wá' ovâymägi, tobá i' pává Jôesi Tádági' ûnwijesaa wänbo', hedího

* **5:35** Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedí iví khäge'nindá i' soyingiví k'ema'in waaginbá-á dimuu.

in owha'da'mân dínk'óe dâyk'o'ídí." ⁵ Jesus ná'in wá' ovâytu'an: "Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dínk'óe otúunídí háa t'owa kaykhanwówa thaa dínkodi'in díví'amídí."

Kaykhanwówa thaa Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ònhekhhá'an

⁶ Wíyá kaykhanwówa thaa naná' diwe Jesus wí Hudíyoví méesate'ay ee nats'úndi in t'owa ovâyhá'o'. Wí sen iví ko'díngedí'in man ûnt'aamuu'i' iwe na'än. ⁷ Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá wên Pharisees-á wá' dikw'ó. Indi áyíngidi óemúnde tigúba kaykhanwówa thaa wí to'wí hekhháa óemääni'in, hedí gin i'andáho' ònt'e'p'êede-í. ⁸ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedí i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ówínúdí náä páadépiye óká've." ⁹ Hedáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in tsika wâytsikakhâymaa: Kaykhanwówa thaa wé'i-an gínk'óe iví'amídí: Ti gínkhây'ä' wí to'wí iví wówátsi ây'aywoeni'in háa âyháji'in?" ¹⁰ Hedí ibeedí wí'inbo ovâymúnde', hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtää." Hedí ikhóhtäädi iví man ûnwówađi páadédí ûnmuu waagibá ûnpóe. ¹¹ Hewänbo in dikw'ó'nin hânho dit'aydi dívítumáa hânngú Jesus dây'amí'in.

Jesus-di tá'di wíje senä' ovâyde'man iví khäge'nin dimúunídí

¹² Ihayhäädhíki Jôesi Tádávi'piye ijûusu'an. ¹³ Nathay ihaydi iví khäge'nin iví'piye ituhkánan, hedí in diwedi tá'di wíje ovâyde'mandi ná'inbá ovâytu'an, "Undá naví t'òekhuwa'in ímuu." Ginnân dikháwä: ¹⁴⁻¹⁶ Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekháwämägi), hedá Andrew-á (i-á Simon-bí tí'ûu-á ûnmuu), hedá James-á, John-dá, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, hedá wíyá wêe James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), hedá wíyá wêe Simon-dá (i-á "I' Zealot namú'de'i'" gin wá' óetu'o'*), Judas-á (iví tádá-á James gân ûnkháwä), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhâymaa'i-á namuu).

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhekhháamägi

¹⁷ Okú kw'áyeđi t'ähkídíbo diwá, hedí Jesus nanantayedíná' diwe iwínú. Báyéki in óeyuuhonnin i-ádi diji' hedá báyéki wây-á t'owa-á wá', indá di'ää Jerusalem bú'dí, hedá wíyá wáygedá Judea nantaa búgedi, hedá i' mâap'oe p'o' k'áygéwin bú' Tyre-á Sidon-dá tsowadá wá' di'ää. ¹⁸ Ná'in t'owa-á di'ää Jesus ònt'òeyaanídí hedá inbí hay ovâyjáa'amídí. Hedá in yä'däapí'in p'oewahäädí ovây't'òephadekando'in wá' di'äädi dihekháapóe. ¹⁹ T'ähki in t'owa dívíkhäädé' óetäägé-ídi, gá wí pinnán ûnpee'i'di dihaywówa'dân.

Jesus-di in t'owa ovâytu'an to'wên dimuu dâyhíhchanmá've-i'indá hedá híwóhpi dínpuuwí'indá

²⁰ Jesus ibeedí iví khäge'nin imúndedi ovâytu'an, "Un sehkanäwó iwówáji'in híhchan bînmá've-í, gá Jôesi Tádávi t'owa ímuudân. ²¹ Un náä bînhahphadende'in híhchan bînmá've-í, gá íshuhpúuwídân. Un náä íséeji'in híhchan bînmá've-í, gá híhchandi úvíp'áhkaa-ídan. ²² Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuudi t'owadi wovây't'aydá hedá wovâyjoegimáadá hedá t'ämäge unbí'gedi dívíhí'máadá hedá t'aywóhkannin ímuu gin wovây'tumáadá, híhchan bînmá've-í. ²³ Gin waagi ûnpóedá íhíhchaa-í hedá úvíhíhchanchäänú-í, gá in t'owadi han wovây'andibo Jôesi Tádádí báyéki híwó'di háäwí oe makówa wovây'määnídan. Wí'ún'òede-ípi ná'in t'owavi hehääwin thehtáy pahpá'indi wá' in Jôesi Tádávi tukhe'min hanbá ovây'an.

* **6:14-16** In Zealot t'owa-á Israel nangegi' dívíhänbo' in Rome'in ovâykhehpeyé-ídi

24 “Hewänbo un nää ikodit'owamuu'in t'ôephade únpúuwí, gá undá unbí híwó'di thaa ho únphadedân. 25 Un nää íshu'muu'in t'ôephade únpúuwí, gá undá íhaapúuwídân. Un nää íp'âaji'in t'ôephade únpúuwí, gá undá íbo'aapúuwídân hedá íséeyêení. 26 T'âhkí t'owa unbí'gedi híwó dívíhí'máadá t'ôephade únpúuwí. Háadí? Gá ná'in t'owaví hehâäwin thehtáy pahpá'in híwó'báho dívíhée'andân in hójo'inbí'gedi ditú'in Jôesi Tádáví tukhe'min dimuu'in.”

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ä' inbí hânmin ovâysígi-l'in

27 “Hewänbo un naa dînt'ôeyande'in naadi wâytumáa, unbí hânmin bînsígi-í, hedá in wovây't'ay'indá híwó'dá bîn'amí. 28 Jôesi Tádá bîndaa'amí wí hâäwí híwó'di ovây'amí'in in to'wên híwóhpi' únpúuwí'in dida'in, hedá in to'wên unbí'gedi wovâyjânákíhée'o'ingí' ovâyjûusu'amí. 29 Wí to'wídí wéhángedí wovâyts'emaphávedí, oe wéhángedí wá' bînts'emaphavemääní. Wí to'wídí unbí k'éwé'in to wovâykê'dí, unbí to wá' wovâykáyjídí wívínkhâa'amípí. 30 Wí to'wídí wí hâäwí wovâydaa'andi bînmääní, hedí wí to'wídí wí hâäwí únmuu'i wovâykê'dá, wiyá wívíndaa'amípí. 31 Háa t'owadi un wovây'amí'in ída' waagibá, hanbá bîn'amí.

32 “In to'wên wovâysígi'indá'mân bînsígidá, ti t'owa unbí'gedi ditúuní híwó úví'o'in? Hedân joe. In t'aywóhkannindi wänbo wá' ovâysígi to'wên in ovâysígi'in. 33 Hedí in to'wên híwó wovây'o'ingí'dá'mân híwó bîn'odá, ti t'owa unbí'gedi ditúuní híwó úví'o'in? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá' híwó ovây'o' in to'wên híwó in ovây'o'in. 34 Hedí in to'wên wovâywáywá'âa-í'indá'mân bînchä'piyémadá, ti híwó úví'o gin t'owa ditúuní? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá' wây-á t'aywóhkannin dâychä'piyémä', dínhanginnândáho háyú dívípiyémagi ihaybá ovâywáywá'âa-í'in. 35 Ginnân úví'amí: Uví hânmin bînsígi-í, hedá híwó'dá bîn'amí. Bînpiyémääní hâäwí, hedí i'gedi wí'úví'ánshaa'amípí háa wiyá bínhóení háa joe. Gin waagi úví'andi, wiyá shánkí híwó bínhóení, hedí ta'gendi i' shánkí kw'áye na'ándiví ây ímuu gin t'owa ovâykeeyamí. I'dá in to'wên dikú'daapoe'o'pí'in wänbo' in dit'aywó't'óe'in wänbo-á híwó ovây'o'. 36 Únkhây'ä' t'owaví'piye ísehkanäpúuwí'in, uví Tádá Jôesi uví'piye nasehkanäpoe'o waagibá.”

Jesus-di ovâytu'an wây-á t'owa wí'ovây't'aywó'dichänu'be-ípi

37 “Ihaydá' t'owa wívínt'aywó'dichänu'be-ípi, hedânho un wíwovây't'aywó'dichänu'ípidí. Ihaydá' wí'ítú'be-ípi to'wên dimuu'in ovây'tuhchänu'í'in, hedânho wíwovây'tuhchänu'ípi. Wây-á t'owa bîn'owóejé-í hedânho wovây'owóejé-í. 38 In t'owa hâäwí bînmääní, hedânho Jôesi Tádá un wá' wovây'määní. Unbí t'ún wovây'p'íde waagibá únpúuwí, hedáhá' in t'ún wovây't'ä't'ä'nandá wovâywádá'amí shánkí báyéki únsadee-í, p'éedí ch'a'kí únsadee-í. Wây-á to'wêngí' bîntaajo waagibáho wovây'taayamí.”

39 Jesus-di ná'i háhkangí' hí' wá' ovâytu'an: “Wí tsí't'aa'i-á wúnkodipí wiyá tsí't'aa'i' óepahúuwídí. Gin i'andá wí'gíndíbo kwí'ónú dake't'áanípí'an. 40 Wí to'wí naháhpoe'o'i-á iví háhkandiví shánkí wínaháhpí, hewänbo ho naháhpóe ihaydá iví háhkandi waagi' bá namúuní.

41 “Heháadan i' phétä wiyá to'wíví tsée ûnto'ondi bînmúnde', hedí in phé unbí tsée únto'onnindá wívín'áyíngi'ohpi? 42 Wí'únkodipí bîntu'âamídí, 'Ókâ' k'ema, há'i phétä uví tsí'dí wínwhahkáyjí, gá wên phé uví tsí' úto'ondi híwó wí'únkeet'óepídân. Undá paa úvíjánúmáa'in waaginbá ímuu. Páadé há'in phé unbí tsí'dí bínwhahke' hedânho híwó únkeet'óení wiyá to'wíví tsí'dí há'in phétä bínwhahkáyjídí.”

I' bay napa'i wên bay tay iwe

43 “Wên bay tay híwó'nin deedi híwóhpî' bay wínapa'pí, hedi wên bay tay híwóhpî'in namuu'in deedi bay híwó'di namuu'i wínapa'pí. 44 Úhanginná háawin wên tay namuu'in i' háäwí napayedee iwedi. Figs-á phé'yävi nawäämuu iwedi wí'óetháy'épí, hedá úuva-á wên tsígu iwedi wí'óetháy'épí. 45 Hedi hanbá wí to'wí híwó'di namuu'i-á híwó i'o', gá iví pí'ná khó'jé báyékí híwó'di imáadân, hedi wí to'wí híwóhpî' namuu'i-á híwóhpî' i'o', iví pí'ná khó'jé-á híwóhpî' imáadí. T'ähkí t'owa háa inbí pí'ná khó'jé dâymáa waagibá dívíhée'o'.”

Wáy wên in Jesus-ví hí' dit'oe'in ná'i hí' dâysíqí'amí, wây-á wëndá joe

46 “Heháadan undi naa ihayda' díkháyá'de ‘Nanbí tsondi p'ó'dédí’ gin, hewänbo háa naadi wâytu'an waa wí'úví'ohpí? 47 To'wên naví'piye di'äädi naví hí' dit'oe'di dîn'a'gindodá naadi wâythayyamí háawin dimuu'in. 48 Indá wí sen wí tewhá ik'û'i waaginbá dimuu, iví tepúgí' báyékí iphoyää hedá k'uudá itepútógi. Hedi nap'ohsôe ihaydi i' p'oe'di i' tewhá óenán, hewänbo i' sen híwó ik'û'diho i' tewhá wí'óe'a'yä'nanpí. 49 Hewänbo in to'wên naví hí' dit'oe'di dîn'a'gindopí'indá wí sen itewhák'û'di tepúpídíbo waaginbá dimuu, hedi i' p'o'k'ay nap'ohsôe ihaydi i' p'oe'di iví tewhá hânho ônnándí wesebo t'ähkího ônp'onayu.”

7

Jesus-di wí Rome-wi sundadoví t'ôe'i ônehkháa'an

1 Ná'i t'ähkí Jesus-di in t'owa ûnt'ôeyanji'in ovâyhí'bowa ihaydihó iwáygedí oe Capernaum bú'aypiye namää. 2 Iwe wí sundado p'ó'dédí' naji', i-á wí t'ôe'i ûn'ân hânho ida'i', hedi ná'i t'ôe'i-á nahaydi chuwa k'áygé nak'óe. 3 I' sundado p'ó'dédí' Jesus-ví'gedi nat'oe ihaydi wên Hudíyo tsonnin ovâysan Jesus óedaa'amídí na'ää-ídí iví t'ôe'i' óehkháamäänídí. 4 Jesus naji' iwe dipówá ihaydi pín ta'gedi óekhäge'daa'an. Óetu'an, “Ná'i sundado p'ó'dédí'-á ihay híwó'di namuu ná'i i'gí' mân'amídí, 5 gá i'dá t'ähkí nanbí t'owa dînsígdân, hedá nanbí bú'wi méesate'ay dînkú'.”

6 Hediho Jesus indádí namää. Owáy i' sundadoví tewhá tsowa wáy dipowamän dihayhää i'di iví'wedi wên k'ema'in ovâysan Jesus óejay-ídí, hedi indi Jesus óetu'an, “Nanbí Sedó, wíyá áyíngi wí'úyëenípí, naa ihay híwó'di wó'muupí naví k'aygi unts'úunídí, 7 hedá wá' ochanpóe naa ihay híwó'di wó'muupí'in uví'piye wänbo omú-ídí. Naví t'ôe'i dînehkháapúuwí gin untúdí, nahekháapúuwí-ákun. 8 Ná'indá naa dînhanginná, gá naa wá' háäwí díjôndi dó'a'gindodân, hedi naadi wây-á sundado dovâytsónmáa, hedi dâya'a'gindo'. Wí sundado ‘Ópûn’ gin dótu'andi, i-á namää'ä, hedi wíyá wêe ‘Ókã've’ gin dótu'andá, i-á na'ää'ä. Naví pant'ôe'i ‘Ha'wâa ó'an’ gin dótu'andi, háa otú waa i'o'.” 9 Jesus óeháa'an ná'in nat'oe'di, hedi ibéedí in t'owa ûnwóe'ä'in ovâytu'an, “Ná'in wâytu'amí, hânhay wänbo wí to'wí báyékí wäyü ná'i sen waagi imáa'i wídóshaapí, Israel iwe'in wänbo-á joe.” 10 Hedi i' sundado p'ó'dédí'ví tewhá iwepiye in iví k'aygi'in di'ää'in diwáymää, hedi i' t'ôe'i nawówa'di óeshaa.

Jesus-di wí e'nú óewáywówápaa

11 Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wí bú'ay Nain gin dâytü'o' iwepiye namää. Iví khäge'nindá hedá wây-á báyékí t'owa-á i-ádíba dimää. 12 Ee bú' tehpaá phódi tsowa dimän dihayhää wí e'nú nachuu'i' óekhähkugihon. I' e'nú nachuu'i-á wí kweeví wêeda' ay ûn'ändi' ûnmuu, hedi i' kweeví sedó wá' ho ûnchuu. Báyékí i' bú'in t'owa i' jíyá-ádí diji'. 13 Nanbí Sedó Jesus-di i' kwee óemú' ihaydi iví'piye nasehkanápóe, hedi óetu'an, “Wívisíhtä-ípi'.”

14 Hedi ihádidi i' peníphébay itäge, hedi in dâyhonnin dívíwóyí', hedi Jesus natú, "E'nú, óshaa." 15 Hedi i' nachuu'i' idaygisógedi únhi'paa, hedi Jesus-di i' jiyá óetu'an, "Nää uví e'nú ú'än." 16 T'ähkídibo dikhunwôeda'póe, hedi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa. Ditú, "Wí Jôesi Tádávi tukhe'bi hay'i na'ää na'indádi nachanídí, Jôesi Tádá-á na'ää iví t'owa ikhäge'namídí." 17 In Hudíyoví nange t'ähkí hedá i' nange búu k'uwakí nakw'ó'di-á in t'owa háa Jesus i'annin dit'oe.

John i' p'ó'p'oekandi'di Jesus óetsika'yan to'wí namuu'in

18 John i p'ó'p'oekandiví khäge'nindi John óetu'an ná'i háäwí t'ähkí napóe i'gedi. 19 Hedi John-di wíje iví khäge'nin ovântuhkánnan, hedi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye ovânsan óetu'amídí, "Hän'oe ditú' wí to'wí Jôesi Tádádí dînsankhâymáa'in. Ti u-ân i' unmuu, háa wíyá to'wí âynuuwá-í?" 20 Jesus naji' iwe dapówá ihaydi óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandi'di na'in dîsan uví'piye wên háawên wítsika'yamídí," hedáhá' John-bí tsika óetsika'yan. 21 Dapówá ihayháädibá Jesus-di in t'owa t'ämäge dihay'in hehkháa ovâymá', hedá yä'dâapí'in p'oewaahâ-á in ovâymá'inbí'wedi ovâykhepiyende', hedá ditsi't'aamuu'indá inbí keetandá ovâymá'. 22 Hediho Jesus-di ovântu'an, "Jaho báwáypûn hedi John dântu'âamí háa dânmû' hedá dat'oe waagibá. In tsí't'aa'in inbí keetan dâwayhónde', in ditsi'dee'ipí'indá ditsi'dee, in diphéetaymuu'indá diwówa', di'ojet'aamuu'indá dit'oe'o, in dichuu'indá diwáywówapoe'o, hedá Jôesi Tádávi híwó'di tundá in sehkanäwó diwówáji'in ovâyt'ôe'o'. 23 I' to'wí iví wâyü navi'piye' wí'únhádepí'-á híhchan imá've-í."

Jesus híwó ihée'o' John i' p'ó'p'oekandiví'gedi

24 In John-bí'wedi da'ää'in dawáymää ihaydi Jesus-di in báyéki t'owa i-ádi diji'in ovâytsika'yan, "Ahkónupiye John ít'oe-ídi imáa ihaydi, háä-an í'ân bînmúni'in? Ti wí to'wí wên poesú waagibá wáadi óephedemáa'í?" 25 Hedi hangí' wí'imääpídí, háä-an handi bînmúunídí imáa? Ti wí to'wí kodit'owa waagi na'aamuu'í? Ti wí'únhanginnáhpí'an iowápoe'o, hedá Jôesi Tádán sa'wó'gí díví'awende'indá hedá háäwí t'ähkí dâymáa'indá tsonninbí tewhá he'endi eeje dithaa. 26 Hedi wí to'wí gi'bi' ípüwämääpídí háä-an handi ípüwämää? Ti wí Jôesi Tádávi tukhe'bi gáhân? Naadi wâyü'âamí John-dá wí Jôesi Tádávi tukhe'bi namuu-ákun, hewänbo shánki wänbo namuu. 27 John-nânkun namuu i' t'ôekhuwa'i Jôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedi nata'muu'í. Jôesi Tádádí i' to'wí óesogekhâymáa'í' t'owa ovây'aywoenídí óehí'máadi óetu'an,

Ót'ôeyan, naadi wí navi t'ôekhuwa'i' uví páadé wînsankhâymáa.

I'dân in p'ôe wónkhây'amí unpówápídibo'."

28 Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wâyü'máa, to'wí wänbo náa oepáa k'aydi náa puwahay na'aypuyä'i John-bí shánki kw'áye wínamuupí. Hewänbo náa phaapiyedi in to'wên Jôesi Tádávi tun t'owa ovâyt'ôe'o'indáho John-bí shánki kw'áye dimuu, tobá kw'áye dimuupí'in waagin dimuu.

29 "Hedi in tax phahsannindádi hedá wây-á báyéki t'owa-ádi John ónt'ôeyan, hedi John-di ovây'p'ó'p'oe'an. Gin díví'andá dâykeeyan dívíwâyunde'in Jôesi Tádá-á híwó i'o'in. 30 Hewänbo in Pharisees-á hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá wídihíjepí John-di ovây'p'ó'p'oe'amídí, hediho gindidi dâykeeyan dâyoegi'annin háa Jôesi Tádá nada' waa ingí' ovây'amí'in.

31 "Hânnan otúuní ná'in náa diwówáji'in t'owaví'gedi? Háawin t'owan dimuu? Háä waagi'innan dimuu? 32 Gá áyyä dimuu búu pinge dikw'ó'nin waagi'innân dimuu, wáy wêndi in wé'gen ovâyüwínúndedi, 'Wâykhóhtsaakha'púwhä'andi wí'úvíjádéndepí, hedá wâypeníkha'wandá wí'úvísíhtä'ádepí.' 33 Ginnân otunda': John i' p'ó'p'oekandi napówá ihaydi

ihããdã'an hedá wí'iméenasuwäpí, hediho un ítú, 'Wí yã'dãapi' p'oewãhããdi óemáa.' ³⁴ Hewänbo naa t'ãhkí t'owagí' o'aypuyã'i' wé'gen t'owa-ádí dáyhúujo hedá dósuwãnde', hediho ítú, 'Binmú'dí, i-á nahã't'aa, hedá suwãto'i-ân namuu, hedá hä'in tax phahsannindádi in wé'gen t'aywóhkannindádi inbí k'ema dínmuu.' ³⁵ Hebo tobá gin ítú' wänbo', in to'wên Jôesi Tãdãdí hangintan ovãymãgi'indá ditú', 'Ta'gendi Jôesi Tãdá báyéki ihangintanmãa'."

Wí kwee t'aywóhkandi namuu'i Jesus-ví ân deedi ikã'p'oe'äyu

³⁶ Wí Pharisee Simon gin nakhãwã'i'di Jesus óehúutu'an, hediho i' Pharisee-ví tewhá iwepiye namããdi ihúusóge. ³⁷ Ee bú'ba wí kwee t'aywóhkandi namuu'i nathaa. Nã'i kwee-á Jesus i' Pharisee-ví'we ihúujo'in ûhanginpóe ihaydi iwepiye namãã. Wên ts'ã'in p'onbay'ay sa'wó nasundi kã'p'oe ûnku'unnin i-ádí iho'. ³⁸ Jesus-ví ân nú' idége'disóge, hedi isihããde'. Iví tsí'p'oe Jesus-ví ân deedi ûnjemuði iví whãndi ònt'awe, hedi óe'ãnp'ohããsã', hedi i' kã'p'oe sa'wó nasundidã ân deedã òn'ewedãhá' óe'äyu. ³⁹ I' Pharisee Jesus óehúutu'andi' nã'i imú' ihaydi i'ãnsaamãã, "Nã'i sen ta'gendi Jôesi Tãdãví tukhe'bi namuudãho', ûhanginnããniwãn nã'i kwee óetãgende'iví'gedi to'wí hedã háawi namuu'in, i-á t'aywóhkandi namuudi."

⁴⁰ Jesus-di Simon óetu'an, "Naa u-ádí ohí'da'." Simon-di Jesus óetu'an, "Hedãho hãhkandi', hãã-an naa dítu'amí'in unda'?" ⁴¹ Jesus-di ginnãn óetu'an: "Wíje senã' wí chã' píyepã'i sen dachã'phaamuu. I' wêe p'ãnãn tãgintã (500) kwãk'u ts'ã'i naphaamuu, hedi i' wêe-á p'ãnãntã-á (50). ⁴² Hewänbo wídãnkodipí dãnwã'ãã-ídí, hediho wí'gíndí i' daphaamuu'i'di ovãn'owójé. Wé'idan in wíje senã' diwedi shãnkí óesígí? Hãn u-á un'ãnde'?" ⁴³ Simon-di Jesus óetu'an, "Gá i' shãnkí báyéki òn'owójé'i'dãn shãnkí óesígí, gin naa o'ãnde'." "Ta'ge untú" gin Jesus-di óetu'an. ⁴⁴ Hedi Jesus ibeedí i' kwee óemúnde', hedi Simon óetu'an, "Ti nã'i kwee nãamúnde'? Naa uví k'aygi ots'ûndi u'dã wí p'oe wänbo wídímãgipí naa dáy'ãn'owêedi-ídí, hewänbo i'dã iví tsí'p'oeði dí'ãnp'oe'an, hedã iví whãndã dí'p'oe'pídi. ⁴⁵ U'dã wídíp'ohããpí uví k'aygi dísigí'amídi, hewänbo i'dã ots'ûn waagibo dí'ãnp'ohããdi wí'iwóyí'pí. ⁴⁶ U'dã wídíp'ohãã'ãnpí dínkeeyãmídi uví k'aygi díhéegí'annin, hewänbo i'dã hä'i kã'p'oe sa'wó nasundi' naví ân deedi dí'äyu. ⁴⁷ Hediho wítu'ããmí, nã'i kwee-á iví báyéki sígí ûnmuudi ikeejo' báyéki t'aywó'di ûn'owó'jennin, hewänbo wí to'wí na'ãndedi hínchããdã' ûn'owó'jennin, i-á hínchããdã' sígí imãã." ⁴⁸ Hedãhá' Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví t'aywó'di-á ú'owó'jen." ⁴⁹ Wãy-á i-ádí dívíhúujo'in díví'ãnsaamãã, "Hãawi sennan nã'i namuu? Natú' t'aywó'di i'owójénde wã'." ⁵⁰ Hewänbo Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví wãyü úmuudiho wôn'owójé. Ænsaaginpídi'bo' ópûn."

8

Wên kwiya'di Jesus óeyuuhon

¹ Iwedi wí hãyü thaa iwe Jesus báyéki bú'ây eejepiye namãã, hedi i' híwó'di tun ovãyt'òekanhon háã Jôesi Tãdá nakhãymuu waa t'owa ovãysígíhónídi. Iví tã'di wíje (12) khãge'nin wã' i-ãdíba diji'. ²⁻³ Wên kwiya' wã' Jesus-ádí diji', indã Mary-á, Joanna-á hedã Susanna-á dimuu. Nã'in kwiya' dihaywãn hedã yã'dãapi'in p'oewãhããdã óemããwãn, hewänbo Jesus-di hehkhãã ovãymãgi. Mary-á t'owadi óekháyã'de' "Magdala bú'wi kwee" gin, hedã Jesus-di tsédi diji'in yã'dãapi'in p'oewãhããã iví'wedi ònkhehpiye. Joanna-ví sedó Chuza-á i' nanagewi tsondi Herod-ví k'aygi iwe ihããwí'áyí'do'. Wãy-á báyéki kwiya'

wá? Jesus-ádí iví khäge'nindádí dimän, hedí i' hääwí ná'in kwiyä' dínkw'ó'dí Jesus-á iví khäge'nindá diyämu.

Jesus-di wên háhkangí'in ó'gédí ko'ji i'gedi in t'owa ovâytu'an

⁴ T'owa báyéki bú'ây eejedi Jesus-ví'piye dimää, hedí báyéki dit'owawé'gepóe ihaydi Jesus-di ná'in háhkangí'in ó'gédí ovâytu'an: ⁵ “Wí ko'jikwo'i namää iví ko'ji wóegé, hedí ee nava i'ge iko'jiwáde. Wáy wí ko'ji in p'ôe'ay nava pínu nak'ôe i'ge najemu, hedí t'owa diphademändi i' ko'ji kw'áayé díví'ahsaa, hedí tsidé dívíshunwávedí i' ko'ji dâyk'oe. ⁶ Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, hedí natsijópúpóe wänbo wína'omúnáhpídí nat'aa. ⁷ Wíyá ko'ji-á wää'i phé'yävi jâa-á najemu, hedí i' phé'yävi nasôedi óe'ánhógi. ⁸ Hewänbo wíyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedí tägintä (100) má'kw'anukí shánkí napaa.” Gin Jesus-di ovâytu'an hedáhá' kay'indi natú, “To'wên naví hí' dit'oe'indá híwó dívít'ôeyaaní'in dínkhây'ä?”

⁹ Jesus-ví khäge'nindi óetsika'yan hân ná'in ó'gédí natunda'in. ¹⁰ Hedí Jesus-di ovâytu'an, “Jôesi Tádádí wovâymägi íka'póewídí hádídí i'di náä t'owa ovâysigíhónde' i'gedi, hewänbo in wé'gendá dovâyhá'odí ó'gédída' dovâytumáa, hedânho wídika'póewípídí. Jôesi Tádáví ta'nin diwe ginnân inbí'gedi nata'muu:

Tobáháa dâymünde wänbo wídínkeepoe'opí,
hedá dit'oe'o wänbo wídika'póya'pí.

Jesus-di i' ko'ji i'gedi ovâythayyan

¹¹ “Nä'i hí' i' ko'ji i'gedi ginnân natunda': I' ko'ji-á Jôesi Tádáví tun waagi'ba namuu. ¹² Wáy wên t'owa i' nan nava pínu nap'ôe'aymân ni'ge nakâymuu'i waaginbá dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oe, hewänbo Penísendi na'äädí i' tun inbí pí'ná khó'jé'dí ovâywhahónde', hedího wídívíwâyundepídí há'to ovây'aywoení. ¹³ Wây-á t'owa-á i' nan nak'uuná'di waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oedi híhchandi dâysígi'o', hewänbo wídípúumuupí waagibá dimuu. Hây tähkída' dívíwâyunde', hewänbo ovâystayinde' ihaydá wíyá wídívíwâyundepí. ¹⁴ Wây-á t'owa-á i' wää'i phé'yävi nasaa'i nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oe, hewänbo báyéki hääwí náä oepáa k'aydiwídi ovây'âyíngimä', dikodit'owamúuní'indá dida', hedá háa dihíhchanpúuwí i'gedída' díví'ánshaa'o'. Hedânho hanbá dínpo'e'o i' ko'ji óe'ánhógi'i waagibá, inbí'wedí hääbo wínapayedee'ipí waagibá napoe'o. ¹⁵ Hewänbo wây-á t'owa-á i' híwó'di nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jôesi Tádáví tun dit'oedi pín ta'gedi inbí pí'ná khó'jé dâyhónde', hedá híwó'nin ánshaa'in dimuudi wídâyjoe'opí, hedí dívíyää'odíbo híwó'di hääwí díví'o'.”

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

¹⁶ “To'wí wänbo wên phakó iko'ankídí wí sä'wedí wí'ikaajopí háa whohte pho' wí'itoe'opí. Hewänbo wên phakóbay iwân ikée'i, hedânho to'wí íve nats'ündi i' ko imúunídí. ¹⁷ Hedí hanbá hääwí t'ähki náä nakaamuu'i-áho owáy häädíbo nakeepúuwí, hedá hääwí náä naka'powamuupí-áho owáy häädíbo nathaypúuwí naka'powapúuwídí. ¹⁸ Hedânho áyíngídi naví hí' dín't'ôeyanbe. To'wí it'ôeyandedí naví hí' dínka'póya'di-á shánkí wänbo óeka'powamääni. Hewänbo to'wí naka'póya'pí-á, tobá naka'póya' gin na'ánde wänbo', i hýyää ho naka'pówá'i' ónkaayamí” gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-ví jiyá-á tí'úuwindá únpówá

¹⁹ Jesus-ví jiyá-ádí iví tí'úuwindádí ee Jesus na'án diwepiye dimää, hewänbo báyéki dit'owajídi wídínkodípí iví tsowa dívíhâadi-ídí. ²⁰ To'wídí Jesus

óetu'an, "Uví jíyá-áđí uví tí'úuwindáđí oe já'wé diwin hedi wóemúuní'in dida'." 21 Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "In to'wên Jôesi Tádáví tun dâyt'ôeyandedi dâyt'a'gindo'innânho navi jíyá-á navi tí'úuwindá dînmuu."

Jesus i' waa hânda' i'an

22 Wí thaa Jesus-áđí iví khâge'nindáđí wí kophé iwe dívítógi, hedi Jesus-di ovâytu'an, "Jaho oe p'oekwí' p'ânäpiye gimú-í." Hediho iwepiye dimää. 23 Wa' p'oe iwéngé dimän dihayhâä Jesus najókhâ. Ihaydibá wí waa hânho kay'i' i' p'oekwingé napówá, hedi hânho nap'oet'úkhúpoe'odi inbí kophé dín'ohkuudee hedi ovây'ugekhây'an. 24 Jesus nak'oe iwepiye dimääđi óejóhsan, hedi óetu'an, "Nanbí tsondi', díp'ot'akhânukhây'o'." Hedi Jesus ishaadi kay'indi i' waa-á i he'endi p'oet'úkhú-á ovânhée'an, hedi i' waa nawóyí'dee, i' p'oe-á nahángípoé. 25 Ihaydá iví khâge'nin itu'an, "Heháadan wâyupí'in ímuu?" In khâge'nindá dikhunwôeda'dá ovâyháa'an, hedi dívípítumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Waa-á p'oe-á wânbo ijôndi óe'a'gindo'."

Jesus-di báyéki yä'dâapí'in p'oewaaahâa wí senbí'wedi ovâykhehpiye

26 Oe p'oekwí' p'ânä ee Gerasene-bí nange dipówá, owáy hánä p'oekwí' p'ânädá Galilee-á naná. 27 Jesus owáy nange wâypiye i' kophé iwedi nawá' dihaydi, wí sen i' bú'wi namuu'i na'ää óejay-íđí. Ná'i sendá yä'dâapí'in p'oewaaahâadi óemáa, hedá báyéki paayo aapíđibo' ijíyénde', hedi tewhá ee wínathaapí, hewânbo t'owápho eejân nathaa, dâypenikhâ'kw'óe'ó iwe. 28-29 I' yä'dâapí' p'oewaaahâadi i' sen háyânbo óekaygi'an i'amíđi háa i' yä'dâapí' p'oewaaahâa nada' waagi, hedi tobáháa t'owadi i' sen wí pan waagibá kadénadi óemanwhi'o hedá óekwâk'ukhúwhi'o wânbo', ihaydá' iwihí'ts'â'di nama'p'ânde', hedá i' yä'dâapí' p'oewaaahâadi oe ahkónupiye óeshavekando'. Jesus-di i' yä'dâapí' p'oewaaahâa óejôn i' senbí'wedi napee-íđí, hedi i' sendi Jesus óemú'di iví páadépiye idége'disóge hedi ituwínú, "Heháadan u'di ánpí wíđi'ohpí Jesus, u Jôesi Tádá i' shánki kw'áye na'ándiví ay unmuu'i' Naadi kay'indi wída'máa, wíđit'ôephadekannamípi." 30 Jesus-di óetsika'yan, "Hân unkháwä?" Hedi natú, "Gá 'Báyéki' gân." Gin natú gá báyéki yä'dâapí'in p'oewaaahâadi óemáadan. 31 In yä'dâapí'in p'oewaaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an oe péyégepiye wí'ovâysaanípi. 32 Iwe tsowa wáy okú wáhkí báyéki pehtsude dihúuji'. In yä'dâapí'in p'oewaaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an ovâymaßáníđi in pehtsudeví tú' eeje dívítôeníđi, hediho ovâyma'gi. 33 In yä'dâapí'in p'oewaaahâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsudeví'ye dívítógi, hedi in báyéki pehtsude i' okú wáhkí oe áagépiye díví'ääwáve, hedi i' p'oekwí' diwe diwândi díví'ot'ahánú.

34 In pehtsude áyí'nin háa napóe'in dâymú'di dijân, hedi iwáy bú' hedá bú'đi já'wé-á i'gedi dâyt'ôeho', 35 hediho in t'owa dimää dâymúuníđi. Oe Jesus na'ân diwe dipówá ihaydá i' sen iví'wedi in yä'dâapí'in p'oewaaahâa ovâykhehpiye'i Jesus-ví ân nú' na'ándi dâyshaa. Náa-á na'aamuu hedá iví hangintandá imáa. Óemú' ihaydi dikhunwôeda'póe. 36 Hedi in t'owa háa napóe'in dâymú'indi in wé'gen dipówá'in ovâytu'an háđíđi i' sen ônhékháa'annin. 37 Hedi in Gerasene-win t'owa hedá in tsowa dithaa'indá dikhunwôeda'di Jesus óedaa'an inbí nagedi ijâatää-íđi. Hediho i' kophé iwe itógi p'o' p'ânäpiye nawáymú-íđi. 38 I' sen in yä'dâapí'in p'oewaaahâa iví'wedi ônjâa'andi'di Jesus pín ta'gedi óedaa'an, "Naa u-áđi dípunmää." Hewânbo Jesus-di óepunjôndi óetu'an, 39 "Uví'piye ópûn, t'âhkí háa Jôesi Tádáđi ugí' wôn'annin ovây't'ôe'amí." Hediho namäädi to'wên t'âhkí ee bú' ovâytu'an háa Jesus-di igí' ôn'annin.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i? ònehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápa

⁴⁰ Jesus oe p'oekwí' p'ânädi nawáy'ää, hedi napówá ihaydi báyéki t'owa óetsíkha'máa'indi óesígikê'. ⁴¹ Wí sen Jairus gin nakháwã'i na'ää, i-á in Hudíyoví méesate'aywi p'ó'dédí' namuu, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi pín ta'gedi Jesus óedaa'an iví tewhá ipiye namú-ídí. ⁴² Iví wêe a'yú ûn'ândi' ûnchuwamää'ä. I' a'yú-á mađi tã'di wíje (12) paayo'i namuu.

Jesus i' tádá-áđi namäädi in t'owa iví nú' dívít'ã't'ã'bóedímáa. ⁴³ Wí kwee wá' ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tã'di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipí, hedi to'wí wänbo wí'ûnkodipí ònehkháa'amídí. ⁴⁴ Nã'i kwee-á Jesus-ví tí'ûupha'gedi na'äädi iví k'éwé'in to' k'áygedí òntäge, hedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí'dee. ⁴⁵ Jesus natsikapóe, "To'dan naa dítäge?" Hewänbo t'ähki ditú, "Naa-á joe." Hedá Peter-dá óetu'an, "Hähkandi?, báyéki t'owa dijidi nää uví nú'piye dívíkhadimá'dí wóet'ã't'ã'chänumáa." ⁴⁶ Hewänbo Jesus natú, "To'widáho dítäge-ákun. Naa dínhanginná hehkháa pínán naví'wedí dínpee'in." ⁴⁷ I' kwee nää ûnhanginná há'to ikaamá've-í'in, hediho nathathapóedí na'äädi Jesus-ví páadépiye idége'disóge, hedi in t'owavi páadépiyebo ithayyan háadı Jesus óetäge'in hedá háa wesebo-á nahewówa'indá. ⁴⁸ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpídíbo' ópûn."

⁴⁹ Wa'di ihí'máa ihaydibo wí to'wí i' méesatewi p'ó'dédí'ví tewhá iwedi napówá hedi natú, "Jairus, uví ayúkáy ho úchuu. I' hähkandi' ánpí ó'an." ⁵⁰ Hewänbo Jesus nã'i nat'oedi Jairus óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ipí. Biwänpiwääyü-i-á nawóewa-í'in hediho nawóewa-í-ákun." ⁵¹ I tewhá ee dipówá ihaydi Peter-á John-dá James-á hedá i ayúkáyví tádá-áđi jíyá-áđi Jesus-di ovâytsudemägi, wíyá to'wí wänbo-á joe. ⁵² I' ayúkáy nachuudi t'ähkídíbo dívísíhtuwínúndedá dívípíhkhúmáhpúude?, hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wí'úvísíhtä-ípi. Wínachumuupi, nawänpijókhawäk'óe-á." ⁵³ Indi ònwänpip'áhkaa, dínhanginnândi i' ayúkáy-á ho nachuu'in. ⁵⁴ Hewänbo Jesus-di iví man ònyâ'di kaygi óetu'an, "Óshaa ayúkáy." ⁵⁵ I ayúkáy nawáywówápóe, hedi wesebo ishaa, hedi Jesus-di ovâytu'an, "Wí hääwí binmää ik'o'ídí." ⁵⁶ I' tádá-á i' jíyá-á hânho ovänháa'an, hewänbo Jesus-di ovänkhâk'ú' to'wí wänbo wíđänhangin'ännamípi'in háa napóe'in.

9

Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin isan iví t'òe díví'amídí

¹ Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin iwé'ge'andi pínán ovâymägi hedá ovâyk'ú' in yã'dáapí'in p'oewaahhã t'owavi'wedí ovâykhepeeyé-ídí, hedá inbí hay-á ovâyjáa'amídá. ² Hedáhá' ovâypunjôn in t'owa ovâytu'amídí Jôesi Tádávi'piye dívímääníđi, hedá ovâyhehkháa'amídí. ³ Ovâytu'an, "Häähwí wänbo wíwínhúuwípí ímändi, wên uduphé wänbo joe, háa wí múu bínhääwíkuu-ígí?, háa wí koegí?, háa wí chã?, háa wây-á wéhpêe to wänbo wíwínhúuwípí. ⁴ Wí tewhá iwe wovâysígí'an deebo úwíwóyí'ní, wíyá wáypiye ímää píhay. ⁵ Hewänbo wáygé wíwovâysígí'anpí'we, iwedi ípeemän dihaydi unbí anto iwedi bínna'jeepêedi-í in t'owa dínhanginnáanıđi híwó wíđíví'anpí'in" gin Jesus-di ovâytu'an. ⁶ Hediho iví khäge'nin iwedi dímmäädi i' bú'ây i'ge t'ähki dívítsi'hon. Jôesi Tádávi híwó'di tun in t'owa ovâyto'òekanhon, hedá in dihaymuu'indá hehkháa ovâypähon.

I' tsondi Herod Jesus-ví'gedi nat'oe

⁷ Herod i' Galilee nangewi tsondi namuu'i háa napuwamännin ûnhanginpóe, hedi wí'ûnhanginnáhpí háa ná'i háäwí'gedi i'ánshaa'amí'in, gá wáy wên t'owa Jesus-ví'gedi ditû'dân i-á John i' p'ó'p'oekandi namuu nawáywówápóe'i',
⁸ hedá wáy-á ditû' Elijah nawáykeepóe'in, hedá wá' wáy-á ditû' wéná wí in Jôesi Tádávi hán'oe'in tukhe'min nawáywówápóe'in. ⁹ Herod natú, "Naa otsonpóe John i' p'ó'p'oekandi óek'é'ts'âa-í'in. To-angú ná'i sen namuu, iví'gedi ná'i háäwí ot'oe'o'i'?" Hediho ikháäde Jesus óemúuní'in.

Jesus-di in p'ánú maapaasôn (5,000) sená'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

¹⁰ Jesus-ví t'ôekhuwa'in diwáypówá ihaydi Jesus óet'ôe'an háa díví'annin t'âhkí. Hedi oe Bethsaida bú'aypiye i-ádi ovâyho' wí'bo dikwonídi.
¹¹ Hewänbo in t'owa dínhanginpóe wáypiyé namää'in, hediho t'âhkídi bo ûnwóemää. I'dá t'âhkí ovâysígi'an, hedi ovâyhée'an háa Jôesi Tádá nakhâmmu waa t'owa ovâysíghóenídi i'gedi, hedá in to'wên dínhekháatáy'indá hekháa-á ovâymägi.

¹² Nakinmän dihaydi iví tã'di wíje (12) khäge'nin iví'piye ûn'äädí óetu'an, "Ná'in t'owa ovâypunjônbe i' bú'aypiye hedá nava háä tsowa nanân deejepiyá, wáygé dívíwho'kw'ôení'in dâynuuwã-ídi hedá dâykoegi'hóenídá, gá náäwá ahkonda' nanândân." ¹³ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Undânho bínhúujôení." Indi óetu'an, "Na'indá p'ánú pává'âyda' hedá wíje pa'âyda' bá äymáa. T'âhkí ná'in t'owagí' wígin'koegi'saapi, äykoegi'kumädida'mânho'." Gin ditú gá in sená'da'dibo p'ánú maapaasôn (5,000) ihay dijidân. ¹⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Bintu'an in t'owa p'ánán tãgin (50's) dívíwé'ge'amí hedá háä nangá dívíkw'ôení." ¹⁵ Hediho iví khäge'nin háa ovâytu'an waagi díví'andi t'âhkí in t'owa dívíkw'ôení gin ovâytu'an. ¹⁶ Hedi Jesus i' p'ánú pává-á hedá in wíje paa-á ihógi, hedi makówápiye ibéedi ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídi. ¹⁷ T'âhkí in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, hedi in khäge'nin tã'di wíje (12) t'un p'eedí i' naphadé'i koegi' dâywé'ge'an.

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

¹⁸ Wí thaa Jesus wí'bo ijúuso'o'. Iví khäge'nin iwáy tsowa diji', hedi ovâytsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa ditû'?" ¹⁹ Indi óetu'an, "Wên ditû' John i' p'ó'p'oekandi-ân unmuu. Wáy-á wéndá ditû' Elijah-ân unmuu, hedá wa'di wáy wéndá ditû' wí Jôesi Tádávi hán'oe'i tukhe'bi nawáywówápóe'i-ân unmuu." ²⁰ Hedi ovâytsika'yan, "Hedi undá, to-á naa-á omuu gân í'ánde'?" Peter-di óetu'an, "Gá i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi, i-ân unmuu." ²¹ Hedi kay'indi ovâykhâak'û' wíyá to'wí wänbo wídayhangin'ânnamípidí to'wí namuu'in, ²² hedá wá' ovâytu'an, "Naa t'owa t'âhkígi' o'aypuyä'i ta'gendi báyéki dont'ôephadekhây máa. In Hudíyo tsonnin hedá in owha' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyóvi khuu dâyhá'o'indá naa díjoegikhây máa. Díkhe'khây máa, hewänbo iwedí poje thaa iwe owáywówápuwagi'o'."

Háa t'owa dínkhây'ä' díví'amí'in Jesus óeyuuhúuwí'in dida'di

²³ Hedáhá' t'âhkí in t'owa ovâytu'an, "To'wên naa-ádi dikä'äada'indá wí dínkhây'ähpí háa diwänpida' waagi díví'amí'in, hewänbo háädi wänbo t'âhkí inbí phé'win dâyhúuwí, hedá naa-á díyuuhúuwí. * ²⁴ To'wên inbí wówátsi dâywänpi'aywoení'in didin hedá in owha' p'ó'déda'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên naagi' inbí wówátsi dívímägi'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. ²⁵ Tobá wí to'wí háäwí t'âhkí náä oepáa k'aydi

* 9:23 Ná'in natunda', dikhây múuní dâyt'ôepaadé-ídi, Jesus in phé'win deedi it'ôephade waagibá.

nakw'ó'di ihógi wänbo?, iví wówátsi ipedee?andi tuhchänu iwän napówáda wé'innan wän híwó ná'i hääwídi óekhâymáa? ²⁶ Naa t'ähkí t'owagí? o'aypuyä?i sa'wó'di kohthay wóegé owáy?ä?. Ná'in kohthay-á naví?-adí naví Tádávi?-adí in yä'dâa?in makówáwin t'ôepa'aa'inbí?-adí gínmuu. Hedi to'wän näa naa díwôeda?in hedá naví háhkan dínwôeda?indá, owáy naa owáy?ää ihaydi naadi wá? in dovâywôeda?í. ²⁷ Ta'gendi wâytumáa, naa tsondi omuu?in bînpwâkhâymáa, hedi ná'in napúuwí wa?di wáy wän näwe íji?in íhánpídíbo?."

Jesus háa ûnchaa waa ûn'egópóe

²⁸ Wí jáadi naphade ihaydi, Jesus-di t'ähkí ná'i ovâytu?an diwedi, Peter-á James-á John-dá oe p'in kw'áyepiye i-adí ovâyho? ijûusu?amídi. ²⁹ Hedi iwáygé ijûusu?o? ihaydi iví ts'ay háa ûnchaa?in piháa ûnkeepóe, hedi iví aa t'ähkí ts'ää ots'á?i? ûnpóe. ³⁰⁻³¹ Tsíkhagipí wíje sená? kohthay jáadidi dakeepóe, indá Moses-á Elijah-á damuu, hedi Jesus-adí dánhí?máa háa Jesus oe Jerusalem nachuwagí?o?i?gedi, Jôesi Tádá i'ánshaamági waagi. ³² Peter-adí in wé'gendadá téegíndi dijókhawâkw'ó, hewänbo dijósa?wo, hedi Jesus i? kohthay jáadidi dâymû?, in wíje sená? i-adí dawinnindádi. ³³ In wíje sená? Jesus-ví?wedi dänjáakhâymáawän, hedi Peter-di óetu?an, "Háhkandi?, híwó namuu näwe giji?in. Jaho poje ókhunte?ây âykw'ôení, wêe ugí?, wíyá Moses-gí?-á, hedá wíyá Elijah-gí?-á." Hewänbo i'ánshaa?anpídíbo natuhpee.

³⁴ Gín natú ihaydibo wí okhúwá napówádi ovây?ókhunnan, hedi i? okhúwádi ovây?ánhógidi dikhunwôeda?póe. ³⁵ Hedi ná'i tun okhúwá jáadidi napee: "Ná?i-ân naví ay dínmuu, i-ân dóde?man. I? bînt'ôeyaaní." ³⁶ I? tun nahán dihaydi, Jesus wí?bo naji? iví khäge?nindádi. Ná'in napóe?in iví khäge?nin inbí pí'nábo dâymáa, hedi ihaydi to'wí wänbo wídây't'ôe?anpí háa i? thaa dâymû?in, tí'úugédânho dâyhingin?ânnan.

Jesus-di wí yä'dâapí? p'oweahâa wí enúkáyví?wedi ônkhepiye

³⁷ Wíyá tháwän oe p'in kw'áyedi diwáywá? dihaydi báyéki t'owa Jesus ûn'ayjaymää, ³⁸ hedi in t'owa jáagedi wí sendi kaygi óetu?an, "Háhkandi?, kaygindi wída?máa un?ää-ídi naví e'nú dínmúunídi. I'da? dín'e'nú?än. ³⁹ Ginnân ná'i ûnpoe?o: Wí yä'dâapí? p'oweahâadi óekéndedáhá? tsíkhagipí óetuhkwínkando?, hedi tú? t'ähká nathathapoe?odi sóphogedi nasó?okhópee?i, hedi óechänundedi óeteetsáwä?o? tú? t'ähkí. Háy tãhkí wänbo ná'i yä'dâapí? p'oweahâadi wí?óejoe?ohpí. ⁴⁰ Naadi uví khäge?nin kaygindi dovâydaa?an ná'i p'oweahâa óekhepeeyé-ídi, hewänbo wídínkodipí." ⁴¹ Jesus natú, "Un näawin t'owa-á wâyupí?in ímuu hedá pí'wän p'ôe i?ge ímân. Ti undádi háadi wänbo t'ähkí dáyyää?amí gáhân?" Hedáhá? i? tádá óetu?an, "Uví enúkáy náäpiye mänmá?" ⁴² Wa? i? e'nú na?ä? ihaydi i? yä'dâapí? p'oweahâadi óekanu hedá óethathakannan. Jesus-di i? p'oweahâa óet'e?yan hedi i? e'nú óehekhámági, hedi i? e'núví tádá óetu?an, "Näwe uví e'nú ú?än." ⁴³ To'wän t'ähkí ná'i Jôesi Tádávi pinnán dâymû?di ovâyháa?andi ditú?, "T'ähkí Jesus ikanhondi-á wâyupíwó'di namuu."

Wa?di kin dívíhí?máadi Jesus iví khäge?nin itu?an, ⁴⁴ "Ná'in wâyutuhkankhâymáa?in híwó bít'ôeyan: Naa t'owa t'ähkígí? o'aypuyä?i? omuu?i wây-á t'owaví mangepiye díkáani." ⁴⁵ Iví khäge?nin wídínhanginnáhpí háa ná'i tun natunda?in. Inbí?wedi wa?di in tun nakaamuu, hedânho wídika?pówápí. Hewänbo diwôeda? óetsika?yâamídi i?gedi.

To-an i? shánki hay?i namuu?

⁴⁶ Jesus-ví khäge?nin dívíthkanmáa wénä wí in diwedi shánki hay?i namuu i?gedi. ⁴⁷ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu?in, hediho wí ay óeké?di iví hangedi óewínú, ⁴⁸ hedi ovâytu?an, "To'wídi naa dída?di ná'i ay

óesígíkéndedi, naa wá? dísígíkénde waabá i'o?. Hedi to'wí naa dísígíké'i'di i' to'wí naa dísandi wá? óesígíkénde?. Wí to'wí un diwedi shánkí híyãã'i' ipipa'i- á ta'gendi hay'i namuu."

To'wí Jesus-ví'piye háa nachaapi'-á ivi'näpiye napoe'o

⁴⁹ John-di Jesus óetu'an, "Háhkandi?, toéwí sen âymû? yã'dâapi'in p'oewaahâa t'owavi'wedi ovâykehpiyendedi uvi kháwã natû'di, hewänbo âykhâ'ámí'in gida?, na'in diwedi'i wínamuupídí." ⁵⁰ Hewänbo Jesus natú "To'wí gí'bi wíwínkhâ'ámípi. To'wí unbí'piye háa nachaapi'-á unbí'näpiye'i'ba napoe'o."

Wên Samaria-'in t'owadi Jesus wí'óesígíké'pi

⁵¹ I' thaa tsowa napowa'ã? Jesus wíyá oe makówápiye napee-ídí, hedi kaygindi i'ánshaamägi oe Jerusalem-piye nawáymú-ídí. ⁵² Hedi wên senä? ivi páadé ovâysan wáyge nachangi'o'in dâykhây'ámídi. Wí Samaria-wi bú'ay iwe dipówá, ⁵³ hewänbo in t'owa wídida'pi óesígíkáyji'in, gá oe Jerusalem-piye na'ahchândân. ⁵⁴ Wíje ivi khäge'nin James-ádi John-dádi damuu'in háa óe'an ní'gedi dat'oe, hedi óetu'an, "Nanbí Sedó, ti unda? wí phaa äntuhkännamí makówádi nawaanídí t'ähki ná'in t'owa ovâyphaháanú-ídí?" ⁵⁵ Hewänbo Jesus inbí'piye ibéedi ovântu'an, "Ha'wâagi wíðanhée'ámípi." ⁵⁶ Iwedi wíyá bú'aypiye dimää.

Nabâapu'wan ta'gendi Jesus óeyuuhûuwídi

⁵⁷ P'óegé dimän dihaydi wí sendi Jesus óetu'an, "Wáy unmäe eeje wänbo?, naa eejepiyebá u-ádi omú-í." ⁵⁸ Jesus-di óetu'an, "In dé'ây nan deedi dínphohsaa dívíthaayé-ídí, hedá in tsidé-á dínyähsaa, hewänbo naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä'i' omuu'i wáyge dáykaykhanwówá'ámígi? wíðinnáhpí." ⁵⁹ Jesus-di wíyá sen óetu'an, "Naa díyuumá'í." Hebo i' sendi óetu'an, "U-ádi omääpídíbo díwáypunmäe naví tádá dínchuu píhay hedânho donkhä'k'úuwídi." ⁶⁰ Jesus-di óetu'an, "In dichumuu'in waagin dimuu'indá inbí t'owa dínchuu'in ovâykhä'kw'ôení. U-áho ópûn t'owa ovâytu'ámídi Jôesi Tádávi'piye dívímääní'in." ⁶¹ Wíyá to'wídi óetu'an, "Nanbí Sedó, naa oda? u-ádi omú-í'in. Hebo u-ádi omääpídíbo dípunmäe naví k'aygi'in dovâysengitu'âámídi." ⁶² Jesus-di óetu'an, "Han bí'andáho wí'unchá'muupí Jôesi Tádági? bit'ôe'ámídi. Wí to'wí iwhããdedi ihayda? ti'ûupiye ibéede'i waagi'ba unmuu."

10

Jesus-di tségingtä'di wíje (72) senä? ovâysan ivi t'ôe díví'ámídi

¹ Ná'i naphade ihaydi Nanbí Sedó Jesus-di wây-á tségingtä'di wíje (72) senä'dá ovâyde'man, hedá wí'jengin ovâysan ivi páadé dimú-ídí, i' bú'ây eeje hedá ówinge eejá wáy namän deepiye t'ähki. ² I'di ovâytu'an, "Báyekí t'owa diji? Jôesi Tádági? ovâywé'ge'ámídi, t'owa dâyhããwé'ge'o? waabá, hebo t'ôe'indá háyú wänbo wídijihpi. In t'owa-á Jôesi Tádávi'in ûnmuu, hediho ivi'piye? úvíjûusu'ámí wây-á t'ôe'in ovâysaanídí hedânho báyekí ná'in t'owa ônwé'ge'ámídi. ³ Jaho bípûn, náa wên k'úwá'ây ímuu waaginbá naadi wâysande? in to'wên khunjó waaginbá dimuu'in diji? iwepiye. ⁴ Wíwínchá'hûuwípi, wí múu bínhããwíkuu-ígi? wänbo-á joe, in í'antomuu'indá'dibo ímú-í. Wí'úvíhayjêe'ámípi háã p'óegé t'owa bínjay'in thaa t'ähki bínhée'ámídi. ⁵ Hedi wáy wí tewhá íts'ú? deewá, páadé in t'owa bínsengitu'âámídi ginnân ítúuní, 'Jôesi Tádáho wovâykhäge'namí hedânho náa tewhá íthaa'in ánshaaginpídíbo? íkwoní.' ⁶ Wí to'wí háa bínthu'an waa isígí'i na'ándáho?, unbí sengitun i-ádi ûnjoekandee-í, hewänbo to'wí iwe

na'andi' ha'bi namuupída, unbí hí' wí'unchä'púuwípi. ⁷ I' tewhá eebo úvíwóyi'ní hedá indádá úvíhúuyamí, gá wí t'ôe'i-á iví wá'áaho it'andân. Nääwá hääwá oe-á wíyá tewhá eeje wí'ímú-ípi wovây'áyîngi'amídí. ⁸ Hedí wí bú' iwe íts'ûndi wovâysígí'andi, hääwí wovâysaa'i bînk'o'í. ⁹ In dihay'in i' bú' ee dikw'ó'nin bînehkháamääni, hedí ovâytu'âamí, 'Nää-á Jôesi Tádádí wovâytumáa iví t'owa ímúunídí. ¹⁰ Hebo wí bú' ee íts'ûndi wovâysígí'anpída, ee bú'wí p'óegé i'ge ímú-í hedí ovâytu'âamí, ¹¹ 'I' na'jee unbí bú'wí nanbí anto eeje dîntsîndi wânbo ívípêedi-í wâykeeyamídí híwó wí'úví'ohpi'in ída'pídí Jôesi Tádáví t'owa ímúunídí. ¹² Naadi wâytumáa, owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin ovâytu'an dihaydi, gi'bi bú'win t'owa shánkí dâyt'ôephadekhâymaa in Sodom bú'win t'owavi'wedi."

Háa in bú'ây Chorazin-dá Bethsaida-á Capernaum-dá dínpuuwí'in

¹³ Hedí Jesus ná'in wá' natú, "In t'owa i' bú'ây Chorazin gin dâytú'o' iwe'in t'ôephade dínpuuwí. In t'owa i' bú'ây Bethsaida gin dâytú'o' iwe'indá wá' t'ôephade dínpuuwí. Pínnán t'ôe-áho inbí jâa ovây'an, hebo inbí t'aywó'di wídívijâa'anpí. Nã'i pínnán t'ôebá in bú' Tyre-ádí Sidon-dádí gin dâytú'o' eeje hân'oe ovây'andáho', in Tyre-'indá in Sidon-'indá wídívihayjêe'amipiwân k'oe'i aa díví'aawé-ídí, hedá nûu ee-á dívíkw'ôeniwân, dâykeeyamídí inbí t'aywó'di dâyjoe'annin. ¹⁴ Hedânho in Chorazin-windá in Bethsaida-windá shánká dâyt'ôephadekhâymaa in Tyre-windá hedá Sidon-windá inbí'wedi owáy Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi. ¹⁵ Madi in t'owa Capernaum bú'aywin di'ánde' oe makówápiye ovâytegekhâymaa'in, hewânbo indá oe péyéyépiyânho diwhavemân."

¹⁶ Hedáhá' iví khäge'nin itu'an, "To'wên wovây't'ôeyande'indáho naa wá' dînt'ôeyande waagibá díví'o'. Hedí to'wên un wovâyjoegi'annindáho naa wá' díjoegi'o', hedí to'wêndi naa díjoegi'odá gindidi i' to'wí naa dísandi wá' óejoegi'o'."

In tséíntä'di wíje (72) Jesus-ví t'ôe'in diwáy'ää

¹⁷ Tí'úgedí in tséíntä'di wíje (72) senä' híhchangidi diwáy'ää, hedí ditú, "Nanbí Sedó, in yä'dâapí'in p'oweahâadi wânbo na'in dí'a'gin, uví khäwä wínkháyä'di." ¹⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wá' dómú' Satan i' Penísendi oe makówádí tsíkhagipi nake't'ândi, tsígówänú nawândi waabá. ¹⁹ Bit'ôeyan, naadi wâyk'ú' yä'dâapí'in p'oweahâa bînt'aanídí, wí pãäyu háa wí ts'e'k'âaví'di úví'ahsaa waagibá, hedá shánkí kay-á wâymagi in kay i' Penísendi unbí hânbi' únmuu imáa'iví'wedi, hedího há'to hääwí wânbo wovâywá'amí. ²⁰ Hewânbo tobá in yä'dâapí'in p'oweahâadi wovây'a'ginnandi íhíhchan wânbo', únkây'ä' shánkí íhíhchaa-i'in unbí khäwä oe makówá únta'muudi."

²¹ Ihaydibá i' Yä'dâa'i P'oweahâadi báyéki híhchan Jesus óemägi, hedí Jesus natú, "Naví Tádá, u-á oe makówá-ádí hedá nää oepáa k'aydá shánkí untsonji'i' unmuu. Hedí ná'i hääwí naví khäge'nin dâymú'i-á in báyéki dínhanginná'ninbíwedá in dihá'inbíwedá nâakaayan hedânho wídâymuunípídí, hedí ná'in namuudi naadi wíkú'daa'o'. Naví Tádá, gin bi'amídí wóehíhchanmägi." ²² Hedáhá' in t'owa ovâytu'an, "Naví Tádádí hääwí t'ähkí naví mange dînjoe'an. Tóebo ta'gendi wí'ûnhanginnáhpí to'wí omuu'in, naví Tádáda'mân ûnhanginná. Hedá tóebo-á wá' wí'ûnta'gendihanginnáhpí to'wí naví Tádá dînmuu'in, naa iví ay omuu'i'da'mân dínhanginná. Hedá wáy wéndidáho óetaa-í, to'wí namuu'in naadi dovâykeeyandáho'."

²³ Hedí iví khäge'ninbí'piye ibéedí Jesus-di ovâytu'an inda' dit'oe-ídí, "Undá híhchan bînmá've-í ná'i hääwí napóe'i bînmúndedi. ²⁴ Wâytu'âamí, báyéki in

hän'oe'in tsonnindá in Jôesi Tádávi tukhe'mindá dida' dâymúuni'in i' hääwí nää bînmunde'i', hewänbo wíðâymu'pí, hedá i' hääwí un ít'oe'o'indá dida' dit'oe-i'in, hewänbo wíðit'oe'pí."

I' híwó'di Samaria-wi sen

²⁵ Wí sen in Hudíyoví kuu dâyhá'o'in diwedi'i namuu'i Jesus-ví'we napówá óetayi'nídí, hedi óetsika'yan, "Háhkandi', hân dáy'amí in wówátsi nahánde'pí'in donkáyjídí?" ²⁶ Jesus-di óetsika'yan, "Hân natû' i' tsontun Moses ita'nandi'? Hää-an iwe nâatunnan?" ²⁷ I' sendi Jesus óetu'an, "Gá ginnân: I' shánkí natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i' undá únkhây'â' pín ta'gedi bînsígí-i'in, unbí pí'ná khó'jé-á, unbi hâa iwá, unbí kay t'âhkídá, hedá unbí ánsaadá."

Hedá wá' natú,

"Háa un wí'bo úvípísígí waagibá, wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí."

²⁸ Jesus-di óetu'an, "Híwó bihé'e'an, hediho háa untú waa bi'âamí, hedânho wówátsi wóemääní."

²⁹ Hewänbo in Hudíyoví háhkandi nada' ipikeeyamí'in híwó'di namuu waagibá, hediho Jesus óetsika'yan, "Wé'in t'owa dovâysígí-i'?" ³⁰ Jesus-di ónthayyamídí ginnân óetu'an: "Wí sen oe Jerusalem bú' iwedi i' bú' Jericho iwepiye namän, hedi wên sänmindi óeyâ'di iví aa óep'âdi hedi hânho óemahpúudí chu'i waagibá óejoe'an. ³¹ Hedi ihaydibá wí Hudíyo owha'-á ee p'óegá namän, hedi i' sen óemû' iwe nak'óedí, hedi p'ôe p'ânäpiye naphadedi iwedi namää. ³² Hây napóe ihaydá hanbá napóe. Wíyá wêe sendá na'ää, i-á i' méesate hay'iwi khäge'di namuu, hewänbo i' wá' p'ôe p'ânäpiye naphadedi iwedi namää. ³³ Hedi wí sen oe Samaria nangewi namuu'i' oe p'óegé namän, hedi i' sen nak'óe iwe nú' napówá, hedi óemû'di iví'piye nasehkanápóe. ³⁴ Hediho ee nak'óe iwepiye namäädi iví tsa eeje olive ka'p'oe-ádí méena-ádí ón'ewedi aa'âydi ónwhi'an, hedáhá' iví búdu eedi óe'í'k'û'di wí whohkwo tewhá iwepiye óeho', hedi iwe óe'âyîngi'an. ³⁵ I' tháwändá wíje thaa t'ôe'i chá' iví chá' múu iwedi iwhahógidi i' whohkwo tewháwi p'ó'dé'dí' ón'andi óetu'an, 'Nä'i sen nâa'âyîngi'amí, hedi wíyá shánkí úchá'muudáho' owáy owáy'ää ihaydi wíwá'âa-í.' " ³⁶ Hedi Jesus-di i' háhkandi óetsika'yan, "Hân un'ân, wé'idan in poje iwedi i' sen in sänmindi óeyâ'i' ta'gendi óeseegí?" ³⁷ I' háhkandi'di Jesus óetu'an, "Gá i' nasehkanápóe'i'dân." Jesus-di óetu'an, "Ja' ópûn, háa i'an waa ó'an."

Mary-á Martha-á inbi tewhá iwe Jesus na'á'dâaji'

³⁸ Jesus-ádí iví khäge'nindádí iwedi dimäädi wí bú'ay iwe dipówá, hedi wí kwee Martha gin nakháwä'i'di ovâysígí'andi iví tewhá epiye ovâyts'úde. ³⁹ Martha-á wí tí'ûu Mary gin nakháwä'i-á ún'ân, hedi i-á ee nange Jesus-ví ân nú' isóge iví háhkan ónt'ôeyaanídí. ⁴⁰ Martha hânho najashapoe'o báyékí t'ôe únjidi ovâyhúujôenídí, hediho Jesus-ví'piye namäädi óetu'an, "Nanbí Sedó, ti áyîngi wíwóemähpi'an naví tí'ûudi wí'bo díjoe'andi i' koegí' dókhây'amídí? Natú'an díkhäge'namí'in." ⁴¹ Jesus-di óetu'an, "Sehkanä Martha, u-á hääwí t'âhkí i'gedi báyékí áyîngidi wóemáa, ⁴² hebo wí hääwída'mânho ta'gendi natáy, hedi Mary-áho i' ide'man. Hedi ná'i shánkí híwó'di namuu'i' ide'mandi-á ivíwedi há'to óekwee-í."

11

Jesus-di iví khäge'nin jûusu i'gedi ovâyhá'o'

¹ Jesus-á wíyá wâhää ijûusu'o', hedi ibowa ihaydá wêe iví khäge'di'di óetu'an, "Nanbí Sedó, ná'in wá' díjûusuhá'an, John iví khäge'nin ijûusuhá'an

waabá.”² Jesus-di ovâytu’an, “Úvíjûusu’andá gin waagi ítúuní: Tádá, uví kháwă wîn’a’ginnamí. Úví tsonkhuu wóegé ówhanbe na’in dítsonnamídí.³ Thamuwaagi i’ húugi’ gíntáy’i dímää. ⁴ Nanbí t’aywó’di dîn’owójé, in na’inbí’piye dívít’aywó’nannin ây’owójénde waagibá. Hedí wígínpuuwípi wâhphade dítayi’nídí.”

⁵ Hedáhá’ Jesus-di ovâytu’an, “Heyâagú khunpinudi wí k’emaví tewhá eepiye ímäädi bîntu’andi, ‘K’ema, poje pává dípiyéää. ⁶ Wíyá k’ema nängé naphademändi náä naví’ napówá, hebo naa háäbo wídînsaapí dókoejôenídí.’⁷ Heyâagú i’di oe ívedi wovâytu’andi, ‘Ánpí dí’an, in phódi-áho naphéhto’on hedí naví áyyä-ádi naa-ádi giwho’kw’ó, hedího naa wídînkodipí dáyshaa-ídí háäwí wímäänídí.’⁸ Naadi wâytu’âamí, tobá háäwí wíwovâyymäänípí wânbo unbí k’ema únwânpimuudibo’, ihayda’ bînda’máadáho’ ishaa-í, hedí háäwí úntáy’i wovâyymääní. ⁹ Hedí hanbá namuu úvíjûusu’andi: Bînda’má’ve-í háäwí, hedího bînhóení. Bîntuwámá’ve-í háäwí, hedího bînshaa-í. Bînpópó’âamí, hedího in phódi-áho ungi’ wovâyhuu-í. ¹⁰ To’wên ihayda’ dâйда’máa’indáho dâyhóení, to’wên ihayda’ dâytuwámáa’indáho dâyshaa-í, hedí to’wên ihayda’ dâypópó’o’indáho in phódi ingí’ ovâyhuu-í.

¹¹⁻¹² “Un tádá’in ímuu’in, unbí e’núdí wí paa wovâydaa’andi ik’o’ídí, ti wí páäyu bînmääni? Hedíháa wí wáa wovâydaa’andi ti wí ts’e’k’âa bînmääni? Joe, há’to’.¹³ Tobá híwóhpi’in ímuu wânbo undá únhanginná hádídí híwó’di háäwí unbí áyyä bînmääni’in. Hedího shánki wânbo i’ Tádá oe makówá na’ândi’di in to’wên óedaa’annin i’ Yä’dâa’i P’oewaahâa ovâyymääní.”

Dítú Penísendi Jesus óekhäge’máa’in

¹⁴ Jesus-di wí sen tunpí’ví’wedi wí yä’dâapí’ p’oewaahâa ônkhepiye. I’ yä’dâapí’ p’oewaahâa napee ihaydi i’ sen únhi’kodi, hedí in t’owa ovâyháa’an.¹⁵ Hewânbo wáy wëndáho dítú, “I’ Penísendi Beelzebul gin nakháwä’i’, i’ yä’dâapí’in p’oewaahâavi p’ó’dédí’ dínmuu’i’dân Jesus óekhäge’do ná’in yä’dâapí’in p’oewaahâa t’owavi’wedi ovâykhepeeyé-ídí.”¹⁶ Hedá wây-á wëndá dida’ Jesus óetayi’ní’in, hedího óedaa’an wên pínnán taa makówádí ovâykeeyamídí, hedânho dínhanginnáandí háa Jôesi Tádádí óesandi’ namuu’in háa joe.¹⁷ Hewânbo háa díví’ánshamáa’in Jesus-á únhanginná, hedího ovâytu’an, “Wí nangewin t’owa wí’bo dívípihánbodáho’ inbí nangeho dâypihá’dânnamí. Hedí t’owa inbí k’aygi ee wí’bo dívípiyándedáho’, i’ k’aygá há’to nakâypúuwí. ¹⁸ Hedí hanbá Penísendi wí’bo ipiyándedáho há’to háädi wânbo natsonyêení. Undí dítu’an Penísendidânho naa díkhäge’máa, hedânho in yä’dâapí’in p’oewaahâa t’owavi’wedi dovâykhepiyende’.¹⁹ Hewânbo handídi dovâykhepiyendedáho’, hádídan unbí t’owa’indi ovâykhepiyende’? Unbí t’owaho dítúuní in ta’gen wí’úvíhée’opí’in. ²⁰ Hewânbo Jôesi Tádávi pínnándânho in yä’dâapí’in p’oewaahâa dovâykhepiyende’, hedí ná’indiho únhanginná Jôesi Tádádí naa dítsondisóge’in. ²¹ Wí sen kay’i t’âhkí iví k’uuphé háäwídi iví tewhá i’âyíngi’odi, t’âhkí i’ háäwí iví’ únmuu’i’ híwó únkw’ó. ²² Hewânbo wí to’wí iví shánki kay’i namuu’i’ na’âädá i’ sendádí iyâa-ídí, i’ sen óet’aaní, hedí tobá i’ sen kwâk’u hân aa nato’on wânbo’, hedá na’ánde’ ná’i kwâk’u aadi óekhäge’namí’in, ná’i wêe sen shánki kay’i namuu’i’di i’ senbí háäwí ônhóení, hedí iví k’ema’indádí dívíweejé-í. ²³ To’wí naví’nâpiye namuupí-á naví’piye háa nachâa, hedí to’wí in t’owa naví’piye ovâymayä’pí-áho’ ovâykhepiyende waagibá i’o’.

²⁴ “Wí yä’dâapí’ p’oewaahâa wí t’owavi’wedi napeedi oe ahkónupiye namändi wáy ithaayé-í iwe ítuwámáa, hedí ishaapídáho wí’bo natú’, ‘Wáy dójoe’an diwepiyebá owáymú-í, i’ to’wíwí’piye naví tewhá waagi’bá

dînmú'de'i? 25 Hedî nawáymää ihaydá ná'i to'wí'á óeshaade?, wí tewhá na'aanándá napi'dindá waabá namuu. 26 Hedáhá? wíyá napeedi tsé ihay wây-á yä'dâapi'in p'oewaahâ iví shánki yä'dâapi'in dimuu'in ovâymá?, hedî ná'i to'wí'á piyebá ovâyhon iwe dívíthaayé-ídí, hedîho ná'i to'wí-á shánki p'ándíkí-á napoe'o páadédi namuu'iví'wedî."

Háa ta'gendi gihhchanpúuwí'in

27 Gin Jesus natú ihaydá wí kwee oe t'owa jáadá kaygá natú, "I' kwee wóe'ayyandi? hedá wóetsää'andi-á hihchan imáa." 28 Jesus natú, "Hebo shánki dihíhchan in to'wên Jôesi Tádávi hí? dâyt'ôeyande'in hedá dâya'gindo'indá."

In t'owa dida? Jesus wí pinnán t'ôe i'qmí'in

29 In t'owa Jesus-ví'we shánki diwé'gepoe'o, hedî ovâytu'an, "Un náäwin t'owa-á yä'dâapi unbí wówátsi bînhon. Ihaydá? wí pinnán taa bînmúunídí Ída'poe'o, hewänbo wêeda? pinnán bînmúuní, i-á Jonah ikeeyandi? waagi'ba namúuní. 30 Háa Jonah ûnpóe'in namuudi in t'owa Ninevah bú'win dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádávi óesannin, hedî hanbá náa naa t'owa t'ähkígí? o'aypuyä'i háa dînpúuwí'in namuudi in náäwin t'owa dínhanginnáani ta'gendi Jôesi Tádávi dísannin. 31 Hedânho owáy i' thaa Jôesi Tádávi t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, i' kwee oe Sheba nange p'ó'dédí? namú'de'i? i'ahtuyedi un náäwin t'owaví wâyupí wovâykeeyamí. Hân'oe i-á kayi' wâhääwi nangedá na'ää häyú Solomon ûnhanginná'dí? ônt'ôeyaanídi, hewänbo tobá naa Solomon-bí shánki hay'i omuu wänbo hedá náwe undádi oji wänbo?, undi naa wí'dînt'ôeyandepí. 32 Hedá wá? owáy i' thaa Jôesi Tádávi t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, in t'owa i' bú? Ninevah-win díví'ahtuyedi un náäwin t'owaví wâyupí wovâykeeyamí. Hân'oe Jonah-di Jôesi Tádávi tun ovây't'ôe'odi hä'in Ninevah-win t'owa dit'oedi indá inbí t'aywó'di dâyjoe'an, hewänbo tobá naa Jonah-ví shánki hay'i omuu wänbo hedá náwe undádi oji wänbo?, unbí t'aywó'di wíwînjoe'ohpí."

Jesus-di ovâytu'an iví hí? ônjoe'gí'odáho?, wên ko wên t'ún pho? dâykée'í waagibá díví'o?

33 "To'wí wänbo wên phakó iko'andi pho iwe wí'ikaakée'ípi, háa wên t'ún napekichá'nin pho? wí'ikée'ípi, hewänbo wên phakóki eedân ikée'í hedânho to'wên dits'úya'nin i' ko dâymúunídí. 34 T'owaví tsée-á wên phakó ingí? namuu, hedî híwó'nin tsée dínmuudáho in tséedá t'ähki ovâyko?. Hewänbo híwóhpí'in tsée dínmuudáho? t'ähki ovâyphakhunjo? waagi'ba dínpo'e'o. 35 Hedânho úví'âyíngi'amí unbí tséedí in ko óetsudemääni'in, khun ni'ge wí'iyêenípídi. 36 Wí to'wí ta'gendi ûnkonándá hedá wáyge wänbo wí'ûnphakhunáhpídi, t'ähkího ûnkohkeenáani, wên phakó ûnkohkay waagibá."

Jesus-di in Pharisees-ádi in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádi ovâytu'an t'ôephade dînpúuwí'in

37 Jesus ihí'bowa ihaydá wí Pharisee-dá óehúutu'an, hedîho i' Pharisee-ví tewhá eepiye dats'ûndi Jesus ihúusóge. 38 I' Pharisee óeháa'an Jesus óemú'di ihúusógedi wa'di iman'owídipídi'bo? in Hudíyoví kuu waagibá. 39 Hedîho Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Naa dînt'ôeyan, un Pharisees-á t'owa waaginbá ímuu inbí húugi? k'édé-á sâ'wé woegi'-á já'wédída? dâya'owínde'in. Undá ída? híwó íkeet'ôení'in, hewänbo unbí pí'ná khó'jé nakeet'óepí iwá ha't'aa'inda? hedá yä'dâapi'inda? ímuu. 40 Un ánshaapí'in, Jôesi Tádá-á hääwi nakeet'óe'í? ipaa. Ti i'ba hääwí nakeet'óepí? wá? wí'ipaapí'an? 41 Únkây'ä? hääwí unbí sâ'wé únsaa'í? in sehkanáwó diwówáji'in bînmääni'in, handidibo yä'dâa'in wówátsi bînhúuwí.

42 “T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' su'ts'ígí'-á tsímáháa-á hedá wé'ge'i háäwí ha'wâagi'i' bînpaye iwedi tä taa únk'w'ôndi Jôesi Tádá wêe bînmä', hewänbo t'owa-áho ta'ge wíwîn'ohpí hedá Jôesi Tádá-á wíwînsígípi. Háäwí bînt'andedi ta'gendi únk'hây'ä' tä taa únk'w'ôn diwedi Jôesi Tádá wêe bînmääni'in, hewänbo wí'ún'ôede-ípi nä'i wé'ge'i híwó'di háäwí wá' úví'âamídi. 43 T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' méesate páadépiye úvíkw'ôeni'in wovâyhi'an, hedá oe bûu pinge wovâyhi'an t'owadi a'gindi wovâysengitü'âamí'in. 44 T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy pení ovâykhä'kw'ódi eeje nataamuupí' waaginbá ímuudân, t'owa díví'âhsahondi wídínhanginnáhpí iwe nakw'ó'nin.” *

45 Wí Hudíyoví khuu ovâyhá'o'i' di óetu'an, “Háhkandi', in Pharisees-bí'gedi ha'wâa bihé'e'odi na'inbí'gedi wá' jänákí bihé'e'o'.” 46 Jesus natú, “T'ôephade un Hudíyoví khuu bînhá'o'in wá' únpúuwí. In t'owa kây'i háäwí díví'amí'in bîntü'o', hewänbo undá háy wänbo wíwînk'häge'dopí dâ'y'amídi. 47-48 T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâykhä'kw'ódi eeje bînkodi'odân, inbá unbí hehääwin thehtáy pahpá'indi ovâyhánú. Hewänbo han bîn'andi nakeepoe'o únchanpóe'in háa unbí páadé kâ'ä'ä'in díví'annin híwó namuu'in, gá indá in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâyhánú wänbo undá inbí penípho bînwänpikodi'odân. 49 Hedânho Jôesi Tádá báyéki hangintan imáadi ginnân natú, ‘Navi tukhe'mindá hedá navi t'ôekhuwa'indá in t'owaví'piye donsaaní, hedi in t'owadi wáy wên in dovâysannin jänákí ovây'amí, wáy wëndá ovâyhánú-í.’ 50 Hediho un t'owa nääwin wovâychänukhâymaa in Jôesi Tádáví tukhe'min nää oepáa k'aydi nakhí'jen dihaydibo' ovâyhánúdi. 51 I' páadé óehay'i-á Abel namuu, hedi i' tí'úugé óehay'i-á Zechariah-á namuu, i-á i' méesate-á i' antáa já'wé nak'óe'i-á inbí pinudi óehay. Naadi wâytu'âamí, undáho in t'ähki ovâyhánúdi ta'gendi wovâyhtuhchänukhâymaa. 52 Un Hudíyoví khuu bînhá'o'in t'ôephade únpúuwí. In ta'gen namuu'in bînkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídiháhpúuwípidí. Undáho wí'íháhpóepí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúuwí'in didá'indáho wíwînmáhpí diháhpúuwídi.” 53 Jesus nä'i Pharisee-ví tewhá iwedi napee, hedi i' thaa iwedi páadépiye in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in Pharisees-á hânho i-ádi dit'ayyaapóe, hedá hânho-á dívíkhäde' t'âmäge i'gedi óetsika'yamídi. 54 Wên phay igí' nawhêe-ídi ônk'úya' waabá muu'in bînkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídiháhpúuwípidí. Undáho wí'íháhpóepí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúudíví'andi ditsíkha wên háawên híwóhpí'in natuhpee-ídi.

12

Jesus iví khäge'nin itu'an díví'áyîngi'amí'in

1-2 Ihaydi báyéki maapaasôn (1,000's) t'owa diwé'geji', hedi hânho dibá'yendi dívídachänu'o'. Jesus-di in t'owa ovâyhée'an, hebo iví khäge'nin páadé itu'an, “Úví'áyîngi'amí há'in Pharisees waaginbá wí'ípúuwípidí, indá paa dívíjánúmáa'in waaginbá dimuu. I' híwóhpí' díví'o'i-áho dínsôe-í oewáasee nä'i oewáa iwe nato'ondi nasô' waagibá. Hedi hanbá t'ähki nää nakumuk'óe wänbo nakumukhuudee-í, hedá t'ähki nää nakaak'óe wänbo óepeeyé-í napu'wääni'dí. 3 Hediho wên háawên phahkhun dee ítú'indáho', thaadi dit'oe-í, hedi wên háawên to'wíví oje phóge bînsänhée'andi in phódi nati'dindi, indáho wha'k'aydi dívítuwéenu-í, t'ähki dit'oe-ídi.”

Jôesi Tádáda'mân âykhunwôeda'í

* **11:44** In Hudíyo wí penípho iwe díví'âhsaadá, dínkhâk'óe inbí méesate ee dits'úuni'in páadé dívíkhây'anpídi'bo inbí khuu dínmuu waa.

4 “Navi k'ema'in, wâytu'âamí, wíwînkhunwôeda'ípí in to'wên unbí tú' dâyhâanú-ídí dínkodí wânbo shánkí wovây'amídí wídínkodípí. 5 Naadi wâythayyamí to'wí namuu'in i' bînkhunwôeda'í'i': Jôesi Tádá-ânho bînkhunwôeda'í. I-á ûnkodí wovâyhâanú-ídí hedá wá' ûnk'ôe péyégepiye wovâysaanídí. 6 P'anú ts'í' tsídé'ây wíje thígí'didibo ovâyku'ch'áade'pí'an. Hewânbo tobá wâhphade dichä'muupí wânbo Jôesi Tádádá wêe wânbo in diwedi wí'ôe'ódénde'pí. 7 Hewânbo undá Jôesi Tádágí' báyéki tsídévi shánkí íchä'muu. I-á ûnhanginná hâyú phó unbí p'ó'dé únsaa'in wânbo', hedího wí'íkhunwôeda'ípí.”

Jesus-ví'piye íwâyundedáho gínkhây'ä' han gitúuní'in

8 “Naadi wâytu'âamí, to'wên in t'owaví páadépiye naví'in dimuu'in ditú'in, naa t'âhkí t'owagí' o'aypuyä'i wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'ôepä'aa'inbí páadépiye otúuní innân naví'in dînmuu'in. 9 Hewânbo to'wên in t'owaví páadépiyebo ditú'in naví'in wídîmuupí'in, naa wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'ôepä'aa'inbí páadépiye otúuní naví'in wídînmuupí'in. 10 Nakodí t'âhkí t'owa dín'owó'jaynídí hääwí híwóhpí dívíhéé'annin naví'gedí, naa t'owa t'âhkígí' o'aypuyä'i' omuu'i', hewânbo to'wên jänäkí i' Yä'dâa'i P'oewaahâaví'gedí dívíhéé'annindáho há'to dín'owó'jaynî.

11 “Owáy in méesate eeje'in p'ó'dédí'inbí'piye háa in nangewin tsonnínbí'piye wovâytunjó'namídí wovâyho' ihaydí, wí'í'âyîngi-ípí háa ítúuní'in úví'aywoenídí, háa úvíhéé'amí'in wíwovây'âyîngimää'nípi, 12 gá ihaydáho i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi i' hí' wovây'mää'nídân hedânho híwó úvíhéé'amídí' gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di i' kodit'owa sen ánsaapí' namuu'iví'gedí ovâytu'an

13 Wí sen in t'owaví jâa naji'í'dí Jesus óetu'an, “Hâhkandi', naví pá'dây dîntu'an i' hääwí nanbí tádádí na'in dînjoe'andi naa-ádí iweejé-í.” 14 Hebo Jesus-di i' sen óetu'an, “To'wídí wânbo naa wídínk'û'pí otúunídí háa unbí hääwí dänweejé-í'in.” 15 Hedáhá' Jesus-di t'âhkí in t'owa ovâytu'an, “Häädí wânbo t'âhkí úví'âyîngi'amí hedânho ha't'aa'inda' wí'ímúunípídí. To'wí wânbo híwó'nin wówátsi wí'imáapí báyéki hääwí ûnwânpikw'ôndibo'.”

16 Hedáhá' nâ'in háhkangí'in ó'gédí ovâytu'an, “Wí kodit'owa sen ûnnavakw'ó, hedí báyéki ûnpayedee. 17 Hedího ginnân na'ân: “Wâhää naví hääwí dînpaa'i donkw'ôení wídînnáhpí. Hân hîn dá'y'amí? 18 Ma' ginnân dá'y'amí: Navi denkwo'i tewhá donts'ávedí wíyá shánkí he'endi donkw'ôení, hedího ee naví táhtândá naví wé'ge'i hääwí-á dondenkw'ôení. 19 Hedáhá' gindá opitúuní: ‘Nää-áho báyéki híwó'dí hääwí híwó hay paayogí' dîndenkw'óho', nää-áho wíyá wídáy't'ôe'amípi. Húukandá suwä-ádá dá'y'amí, hedá naví wówátsi-á híhchandi donhúuwí.’ 20 Hewânbo Jôesi Tádádí i' sen óetu'an, ‘U' ánsaapí', nää khunbo uví wówátsi wínkekhây'máa. Ihaydáho to-an hä'i hääwí ugí' mândenkwo'dí'i' ikhonkhây'máa?’ ” 21 Hedí Jesus-di in t'owa ovâytu'an, “Ha'wâagi'innânkun in t'owa dimuu báyéki hääwí dâydengkwo'ó'ín hewânbo Jôesi Tádá-á natú' ta'gendi kodit'owa wídîmuupí'in.”

Jesus-di ovâytu'an hääwí i'gedí wídí'âyîngi-ípí

22 Hedáhá' iví khâge'nin itu'an, “Hedânkun wây'tumáa, wâhphade wí'úví'ánsaamá've-ípí i' koegí' úntáydí íwówayêenídí, háa i' aa úntáydí unbí tú'gí'. 23 Unbí wówátsi-á shánkí únchä'muu koegí'da'bí'wedí, hedá unbí tú'-á aada'bí shánkí únchä'muu. 24 In odoví'gedí úví'ánsaa'amí. Indá wídâyko'jikopí, hedá wídâyhääwé'ge'opí, hedá wâhää dâyhääwídenkw'ôení'i' wânbo wídînnáhpí, hewânbo Jôesi Táadáho ovâyhúujómä'. Hedí undá shánkí

íchä'muu ná'in tsídéví'wedi. ²⁵ Wénä wí wänbo há'to unbí wówátsi wiyá wêe thaa wänbo bîntäá-í íwänpi'áyîngidibo'. ²⁶ Hääwí hýäá'i ha'wâagi'i wänbo há'to úví'amí, hediho háadan wiyá hääwí i'gedi úví'áyîngimä'? ²⁷ Úví'ánshaa'amí hä'i ahkónuwi póvi'ây háa nakeet'óe waa. Wídívít'óe'opí wídâypa'p'ándepí wänbo', Jôesi Tádá sa'wó'di aa waagi ovâymä'. Solomon-dá hânho hay'i namú'de wänbo' i' póvi waabá sa'wó wí'i'awepí. ²⁸ Jôesi Taa sa'wó'di aa waagi i' ahkónuwi phé'yävigí' ònpaa, tobá ná'i phé'yävi-á wêe thaada' nasaa wänbo hedá wiyá tháwándáho t'owa dâypa'kw'óení dâyhääháa'amídí, hediho un wá' shánkí híwó wänbo wovây'aawé-ípí'an. Undá únkây'ä' ná'in úvíwäyú-í'in, hewänbo hýäáda' wäyü bînmáa'in ímuu. ²⁹ Ihayda' wí'ítú'be-ípí, 'Hää-angú âyk'o'í, hää-angú âysuüwä-í?' Wähphade wí'úví'ánshaa'má've-ípí i'gedi. ³⁰ T'ähkí t'owa Jôesi Tádá òetaapi'indá hânho dívíwänpikhäáde ná'i hääwí dâyhóenídí, hebo unbí Tádá oe makówa na'ándi-á ho ûhanginná undá úntáy'in. ³¹ Undá shánkídí únkây'ä' Jôesi Tádáví tsonkhuu i'piye úvíkhäá-í'in, hedi gin úví'andáho ná'i hääwí úntáy'i bînhóení. ³² "Wí'íkhunwóeda'ípí tobá hýäádi wên k'úwá waa íji wänbo'. Unbí Tádá makówáwi-áho nahíhchan oe makówápiye wovâyhúuwídí. ³³ Hääwí únk'w'ó'dí' bînkü'ch'áaní, hedi i' chá'dá in sehkanáwó diwówáji'indá bînmääní. Gindidáho wí chá'múu há'to únwhéepúuwí'i' waagibá bînmá've-í, hedânho i' hääwí únchá'muu'i-á oe makówa údenkwódee-í. Iwá hääwí unbí' únmuu'i há'to únháaní, háa wên sänmin wänbo há'to dâytääge-í, háa wên kha'nin wänbo há'to dâyha'ní. ³⁴ Wähäá unbí hääwí únchá'muu'i' únk'w'ón diwebá unbí pí'ná khor'jé ída'í íkwoní'in."

Jesus iví khäge'nin itü'an dikhâymuuní'in

³⁵⁻³⁶ "Wên t'óe'in waabá únkây'ä' ímuuní'in, inbí p'ó'dédí' wên khorhtsaa shánkí'eedi iwedi iweemá'idí dâytsíkha'máa'in. Indá dívít'óe'amígí' dí'aamuu, inbí phakó-á dínkomuu, hedânho napówa ihaydi oe phódi ipópó'andi wese igí' dâyhúu-í. ³⁷ Ná'in t'óe'in inbí p'ó'dédí' dínpówa ihaydi áyîngidi dikw'ó'nin ovâyshaadá híhchan dâymá've-í. Wâytu'âamí, í-á ipí'aawé-í ovâyhúukhâysaa-ídí, hedi ovâytu'âamí dívíkw'óení dívíhúuyamídí, hedi hääwí ovâysaa-í. ³⁸ Tobá khun pinudi háa shánkí häädanho nanân wänbo na'ää ihaydi, dikhâymuudi ovâyshaadáho híhchan dâymá've-í. ³⁹ Ná'in ta'gendi ûhanginnáaní: Wí to'wí ûntewhák'óe'i häädi wí sänbi' i' tewhá eepiye na'ä'in ûhanginnándáho', há'to óemääní in phódi ithâaní'in háa wháphódi ihâave-í'in nats'úunídí. ⁴⁰ Hedi un wá' íkhâymuuní, gá naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i' omuu'i wá' häädi nanân wänbo' owáy'ädân, dítsíkha'máapí ihaydi o'ä'."

⁴¹ Peter-di Jesus óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti na'indá'mân ná'i hí' dítumáa, háa t'ähkí in wé'gen t'owa wá' ovâytumáa?" ⁴² Jesus-di óetü'an, "Wí t'óe'i hääwí nawó'ná'dí' híwó i'o'i hedá híwó'di hangintan imáa'i-á waaginbá únkây'ä' ímuuní'in. Gi'bi t'óe'i-ânho iví p'ó'dédí'dí óesóege-í i' tewhá ee in wé'gen t'óe'inbí tsondi dínmuunídí, hedi inbí koegí' hääwí ovâymaßân, dítsíkha'máaäänídí häädi ihaydi napóe ihaydi. ⁴³ Híhchan i' t'óe'i imá've-í iví p'ó'dédí'dí gin i'odi óeshaadi iví' iweemaa ihaydi. ⁴⁴ Ta'gendi wâytu'âamí, i' tewhá p'ó'dédí'dí gi'bi t'óe'i óesóege-í t'ähkí iví hääwí òn'áyînmá've-ídí. ⁴⁵ Hebo i' t'óe'i híwó i'amíví'wedi wí'bo natúdáho', 'Naví tsondi-á nahayjéepóe na'ää-ídí,' hediho in wé'gen t'óe'in kwiyä'dá sená'dá ovâymahpúovâymaßân, dítsíkha'máauchännumáadá, hedi i-á húukangí'-á suwägi'-á dída'ba-á namuudá, hedá naháapoe'odá, ⁴⁶ gin i'andáho' iví p'ó'dédí' ûnwáy'ää-í óetsíkha'máapídí, häädi i' t'óe'i' ûhanginnáhpí ihaydi, hedi i' p'ó'dédí'-á natsonpúuwí i' t'óe'i hânho óetuhcháänú-í'in, hedá óesaaní

in wé?gen t'owa t'ôeyanpi?indá? dimuu?in dikw'ôn diwepiye. ⁴⁷ Wí t'ôe?i-á háa iví p'ó?dédí? ûnda? waa ûnhanginnân wânbo háäbo wí?i?anpídí, i-áho báyékí whädidi ótuhchäänú-í. ⁴⁸ Hewänbo wí t'ôe?i híwóhpí i?andi gindidi ûnkây?ä? whädidi ótuhchäänú-í?in, hewänbo háa iví p'ó?dédí? ûnda?in ta?gendi wí?ûnhanginnáhpídí, i-áho wâhphade wí?óetuhchäänú-í. To?wên t'âhkí báyékí ovâymägi?indáho báyékí bá dínkhây?ä? dâywâymäáni?in, hedi to?wên inbí mange báyékí ovâykw'ódi?indáho báyékí bá dínkhây?ä? iwedi díví?amí?in.”

Jesus natú i? namuudi t'owa dívíwíjekhâymaa

⁴⁹ “Naa nää oepáa k'aydipiye o?ä? wí phaa waabá namuu?i dómá?ídí, hedi hânho oda? ho nakoje?ní?in. ⁵⁰ Naa dínkhây?ä? dont'ôephaadé-í?in, hedi naví pí?ná khó?jé hânho ochanpúuwí gin dínpóe píhay. ⁵¹ Hân í?ánde? Ti t'owa dívíwóení naa nää oepáa k'aydipiye o?ä?dibo? Joe, t'owa-á dívíweejé-í. ⁵² Nää iwedáho gin waagi namúuni: Madi p'ánú t'owa wêe tewhá iwe dithaa, hedi diwijedeedi wêege?in dipúuwí, wíjediho wé?ge, pojedá wé?gá, hedi in wíjediho in pojeví?piye háa dichaa-í, hedá in pojedá in wíjeví?piyá. ⁵³ I? tádá-áho iví e?núví?piye háa nachaa-í hedi i? e?nú-áho iví tádáví?piyá. I? jiyá-áho iví a?yúví?piye háa nachaa-í, hedi i? a?yú-á iví jiyáví?piyá. I? jahkwíjo iví sâa?iví?piye háa nachaa-í, hedi i? sâa?i-á iví jahkwíjoví?piyá.”

Jesus-di ovâytu?an híwó?di hangintan dâymá?ve-í t'âhkí háäwí i?gedi

⁵⁴ Hedáhá? in báyékí t'owa iwe dikw'ó?nin ovâytu?an, “Wí okhúwá oe tsânpiyedi na?ädi bînmú?di, wese ítú? ikwahkhâymaa?in, hedi híwó ítú? gá han napúuwídân. ⁵⁵ Hedi oe aakonpha?gedi wovâywaanámá?di, ítú? hânho itsáwâkhâymaa?in, hedi híwó ítú?, gá han napúuwídân. ⁵⁶ Undá paa dívíjánúmaa?in waaginbá ímuu. Nää oepáa k'aydá hedá makówá-á háa i? okhúwá-á waa-á nakeet'óe waa bînmúndedi ûnhanginná háa nanáani?in, hedi háadan handi wí?únkeepoe?opí háa natunda?in i? wé?ge?i háäwí nää ná?i thaa eeje Jôesi Tádá i?o?i?”

Jôesi-ádi híwó?gi ó?an wa?di úkodiibo?

⁵⁷ “Hedi háadan unbo wí?úvípi?ánshaa?ohpí ûnhanginnáanídí wé?i wí háäwí híwó?di namuu?in úví?amidí? ⁵⁸ Heyâagú wí to?wídí háawên wovâychânundedi hedá wovâyjunjó?diwehondá, wa? ímändibo? i-ádi úvíkodi?amí hedânho i?di wovâyma?p'ä?di-ídi hedá i? tsondiví páadépiye wíwovâyhúuwí. Eepiye wovâyho?dáho madi i? tsondidáho i? pan áy?diví mangá wovâyjoe?amí hedá i?dáho wovâypanhúuwí. ⁵⁹ Wâytu?âamí, gin únpóedáho há?to wovâyma?p'ä?di-í háyú íphaamuu t'âhkí úvíwá?âa píhay” gin Jesus-di ovâytu?an.

13

Jesus-di in t'owa ovâytu?an inbí t'aywó?di dâyjoe?anpídá dichuu-í

¹ Ihayháäbá wên t'owa iwe diji?indá Jesus-á óetu?an háa wên Galilee nangewin dínpóe?in. Ditú i? méesate hay?i ee Pilate-di ná?in Galilee-?in ovâyhánú wa? dây?animâahanúndedibo Jôesi Tádá óemäänídí. ² Jesus-di ovâytsika?yan, “Hedi hân í?ánde? Ti há?in Galilee-?in ha?wâa dínpóedíbo shánkí t'aywóhkannin dimuu in wé?gen Galilee-winbí?wedi? ³ Joe, há?to?. Wâytumáa, undá wá? unbí t'aywó?di bînjoe?anpídá íchuu-í. ⁴ Hedi in tä?di kháve (18) t'owa oe Siloam tsowa ovâyhánú?in i? tewhá tu?wändi dínkanudi, hândá inbí?gedi í?ánde? Ti indá shánkí híwóhpí díví?o?indá dimuuwän in wé?gen t'owa oe Jerusalem bú? dithaa?inbí?wedi? ⁵ Joe, há?to?. Wâytumáa, undá wá? unbí t'aywó?di bînjoe?anpídá íchuu-í.”

Jesus-di wên fig tay i'gedi ovâyhée'an hääwí ovâyhá'amídí

⁶ Hedáhá' ná'in háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an: "Wên fig tay wí senbí nava iwe ûnchá, hedi i' sen namää ihäap'aynuuwä-ídi, hebo hääbo wí'ishaapí. ⁷ Hediho iví nava t'ôe'i itu'an, 'Ót'ôeyan, nää-ádího poje paayoho o'ää donhääp'aynuuwä-ídi ná'in tay iwe, hewänbo wa'di hääbo wídonshaapí. Náts'a', nawänpidachá.' ⁸ Hebo i' nava t'ôe'i' di óetu'an, 'Naví tsondi', wiyá wêe paayowän nâasôemääni, hedi ee napúuji' i'ge dónahpaa-í hedá dósá'kw'ôeni. ⁹ Hediho nää wiyá paayo nahäap'aypóedáho', híwó, hebo napaapídáho nat-saadee-í.' "

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí kwee napháygípóedí ônehkháa'an

¹⁰ Wí kaykhanwówá thaa Jesus-di in t'owa in Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o'. ¹¹ Wí kwee wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa'i' iwe naji', hedi tä'di kháve (18) paayo óehay'an, hedi nadapháygípóedí wínata'gepoe'opí. ¹² Jesus-di i' kwee óemû'di óetu'an, "Kó'ôe, ná'i hay wóemáa'i wínjâa'amí." ¹³ Hedi i' kwee óetägedi wesebo nata'gepoe, hedi i'di Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáa.

¹⁴ Hewänbo i' Hudíyoví méesate'ay p'ó'dédí' nat'ayji', kaykhanwówá thaa Jesus-di i' kwee óehkháamägidi, hediho in t'owa ovâytu'an, "Sí t'ôe thaa naná jáadi waa, hedi iwedi wé'i wí thaa wänbo í'ää-í wovâyhekháamääni, i' kaykhanwówá thaa-á joe." ¹⁵ Nanbí Sedó Jesus-di ovâytu'an, "Un paa waaginbá úvíjánúmáa'in ímuu'in, ti kaykhanwówá thaa nanân wänbo to'wídi wänbo un diwedi unbí wáasí háa búdu wíwínwhisuudepí'an hedânho phékháa iwedi napee-í bînp'oemääni? ¹⁶ Hedi náwe ná'i kwee Abraham-bí ay iwedi i'wá namuu'i naji', i-á i' Penísendi Satan-di tä'di kháve (18) paayo óewhi'an waagibá. Ti híwó wínamuupí'an óema'p'äädi-ídi kaykhanwówá thaa nanân wänbo'?" ¹⁷ Hediho t'ähki in óetunsúumáa'in diwôeda'poe, hedá t'ähki in wé'gen t'owa-á dihíhchanpoe, t'ähki hääwí he'endi híwó i'andi.

Jesus-di ovâyhée'an mustard ko'ji i'gedi, hedá oewáasee i'gedá Jôesi Tádávi háhkan ni'gedi ovâyhá'amídí

¹⁸ Jesus-di wiyá ovâyhée'andi ovâytu'an, "Hân wâytu'amí únhanginnáanídí háawin Jôesi Tádávi háhkan únmuu waa. Hádídan wâythayyamí hää waagi namuu'in? Gá ginnân: ¹⁹ Wí hínchá'i mustard ko'ji wí sen ikê'di iví nava iwe ikoe'i waagi'wá namuu. Natsijópúpóedí nasôedá wên tay napaa, hedi in tsídé dívishunwáve i' wa'jáy khóe eeje dâyyähpá'ídi."

²⁰ Hedá wiyá ovâytu'an, "Hân wâytu'äämí wâythayyamídí hää waagi Jôesi Tádávi háhkan únmuu'in? ²¹ Gá ginnân: Wí oewáasee wí kwee báyéki khándádi iwóndi' waagi'wá namuu, hedi nasôedi hanwaapídi'bo' i' oewáa t'ähki napee."

Jesus-di ovâytu'an in makówáwin phódi híyää saygi'in namuu

²² Jesus oe Jerusalem bú'piye namän, hedi i' bú'ây eeje ówíngé eeja namändi t'owa ovâyháhkanhon. ²³ Hedi wí to'wídi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti wí híyäädi t'owada' ovây'aywoeni?" ²⁴ Jesus-di in iwe diji'in ovâytu'an, "In makówáwin phódi híyää saygi'inda' namuu, hediho hânho úvíkhää-í iwe íts'úunídí. Wâytu'äämí, báyéki un ítsudeda'í, hebo há'to únkoedí-í. ²⁵ Jôesi Tádá i' iwe'i' p'ó'dédí' namuu'i-áho in phódi it'êedi-í, hedi un ho íts'úhpi'indá já'wébo-áho wovâyjoe'amí, hedi bînpópó'odi ítuuni, 'Nanbí Sedó, ná'in phódi dínhuu hedânho gits'úunídí.' Hewänbo i-á natúuni, 'To'wên ímuu'in naa wídnhanginnáhpí. ²⁶ Hedi undi bîntu'äämí, 'U-ádi ívíhúuyan, hedi nanbí bú' iwe ú'di díhá'an.' ²⁷ Hewänbo i-á natúuni, 'Wâytu'anpí'an, to'wên ímuu'in naa wídnhanginnáhpí. Un yä'dâapí tsiyekannin ímuu'in, naví'wedi bíjáatää.' ²⁸ Hedi Abraham-dá Isaac-á Jacob-á hedá t'ähki in

Jôesi Tádáví tukhe'mindá oe makówá bînpuwâkhâymaa, hebo undá já'wébo-á wovâyjoe'amí. Ihaydiho ít'aydi úvísíhtââkhâymaadáhá' úvíwä'ts'eekhâymaa. ²⁹ Iwe t'owa-áho p'inpha'gedá tsânpha'gedá aakonpha'gedá thanpha'gedá diwé'gepóewí, hedi dínshánkí'eedinân waabá dínpuuwí. ³⁰ Hedi ihaydi wên to'wên náá tí'úugé'in waa dínchaa'indá p'ó'dédí'in dipúuwí, hedi wên to'wên p'ó'dédí'in dimuu gin di'ánde'indáho tí'úugé'indáho dipúuwí."

Jesus hânho Jerusalem isígí, hebo in Jerusalem-'indá óejoegi'an

³¹ Ihayhãäbá wên Pharisees-á oe Jesus na'ân diwá dipówádí óetu'an, "Shánkí híwó náwedi unmu-í, gá Herod i' p'ó'dédí' namuu'i wóehájí'in nada'dân." ³² Jesus-di ovâytu'an, "Ja' bintu'an há'i p'óséwhâa, wí háyú thaawän t'owa dovâyhekkháamá've-í, in yä'dâapi'in p'oewaaähâ-á dovâykehpiye'be-í, hedi ihaydânho naa naví t'oe donboewá-í. ³³ Hewänbo náá ná'i thaa eeje wa'di oe Jerusalem bú'piye omän. Wí Jôesi Tádáví tukhe'bi óehaydá, nakhây'ä' oe Jerusalem diwedá'mânho ûnpúuwí'in.

³⁴ "Un t'owa oe Jerusalem-win, in Jôesi Tádáví tukhe'min bîndahánunde', hedá in t'ôepa'aa'in Jôesi Tádádí unbi'piye wovâysannindá bînk'usâyunde'. Hâyännanho oðá' wâyba'aa'amí'in, wí dee iví dee'ây ik'u'aanú'hónde waabá, hewänbo undi wídímähpí. ³⁵ Hedânho wáy íthaa iwáho wí tayjee waabá únjoekandee-í. Wâytu'âamí, há'to wíyá undi dímúuní owáy i' thaa napówá píhay naví'gedi ítú ihaydi, 'Jôesi Tádádí híwó óe'âamí i' to'wí ònk'ú'i' na'ä-ídi'.

14

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen iví tú' ûnteemuu'i' ònehkháa'an

¹ Wí kaykhanwówá thaa Jesus wí p'ó'dédí' Pharisee-ví tewhá eepiye namää ihúuyamídí, hedi in t'owa dikw'ó'nindi hânho áyîngidi óemúnde'. ² Wí sen iví nú' na'ân, i-á iví tú' t'ähkí hânho ûnteemuu. ³ Jesus-di in Hudíyoví kuuu dâyhá'o'indá in Pharisees-á ovâytsika'yan, "Ti i' tsontundi na'in dímá' wí to'wí kaykhanwówá thaa nanân wänbo áyhekkháamäänídí háa joe?" ⁴ Hewänbo indá háabo wídítúhpí. Hediho Jesus-di i' sen óetägedi óehékkháamägi, hedi iwedi óesan. ⁵ Hedáhá' ovâytu'an, "Wéná wí un wí e'nú háa wí wáasí ú'ándi' wí p'obú' iwe nake't'ándi, ti wesebo wímänwhakkáyjípí'an tobá kaykhanwówá thaa nanân wänbo'?" ⁶ Hebo háawin wên wänbo wídínhanginnáhpí óetu'amídí.

Jesus-di ovâytumáa wídívípitaygé-ípi

⁷ Hedi Jesus-di ovâyumú' wáy wên ovâyhúutu'annin in shánkí kw'áye'inbí sogee eeje dívíkw'óe'ódí, hediho ná'i tumakhe ovâytu'an: ⁸ "Wí to'wídí wí khóhtsaá shánkí'eedi piye wovâytu'andá, in kw'áye'in dimuu'inbí sogee eejá wí'úvíkw'óenípí. Mađi wây to'wên unbi shánkí kw'áye'in dimuu'in wá' ovâyhúutu'an, ⁹ hediho i' to'wí in wé'gendádí undádí un t'ähkí ihúutu'andi'di wovâytu'âamí, 'Un bíhadi, ná'in wé'gen senä' náwe dívíkw'óení, hedi iwóeda'póedí úvíkw'óení wáy in shánkí áagé'in dívíkw'óe'ó eeje. ¹⁰ Hewänbo wovâyhúutu'andá gin úví'amí: In shánkí he'ennin dimuupí'inbí sogee eeje úvíuní, 'Hä'indá hîn kw'áye'innânkun dimuu.' ¹¹ To'wên t'ähkí he'ennin dívípipa'indáho hí'innin ovâypa'í, hedá to'wên hí'innin dívípipa'indáho he'ennindá ovâypa'í."

¹² Hedáhá' Jesus-di ná'i sen i' óehúutu'andi' óetu'an, "Wên shánkí'eedi mänpaadi tobá hãädi nanân wänbo', wímänhúutu'âamípí uvi k'ema'indá', háa uvi pá'dây'indá tí'úuwindá indá', háa uvi maatu'indá', háa uvi ówínn dimuupí'inbí sogee eeje úvíá'in kodit'owa dimuu'indá'. Indáho

wóewáyhúutu'âamí, hedi gindidiho wóewá'âa-í. ¹³ Hewänbo wên shánkí'eedi mänpaadá ovâyhúutu'âamí in sehkanäwó diwówáji'indá, in dikhóhaymuu'indá, in ditsi'dee'ipi'indá, hedá ditsít'aamuu'indá. ¹⁴ Gin bí'andáho báyéki unhíhchaaní. Indá há'to dínkoedí-í wóewáywá'âa-ídi, hewänbo owáy in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin diwáywówápóe ihaydi Jôesi Táadáho wóewáywá'âa-í."

Jesus-di wên shánkí'eedi i'gedi ovâytumáadi hääwi ovâyhá'an

¹⁵ Wí to'wí i' mäása na'ändi' ná'i nat'oedi Jesus óetu'an, "In to'wên oe makówá dikwoní'in híhchan dâymá've-í. Indá wí shánkí'eedi naná' diwe dikw'ôn waabá dínpuuí." ¹⁶ Hebo Jesus-di óetu'an, "Wí sen wí hay'i shánkí'eedi ipaa hedi báyéki t'owa ovâyhúutu'an. ¹⁷ Nahäwikhâymuu ihaydi iví t'ôe'i' itü'an, 'In t'owa ovâytu'âamí, Bíkã've, hääwí t'ähki nakhâymuu.' ¹⁸ Hedi t'ähkidíbo wí'inbo di'owóje dá'póe. Wí wêe natú, 'Naa wí nava donts'ankumä hediho omän donmúunídi. Nâatu'âamí dín'owóje-ídi i' shánkí'eedipiye wídnpuhkodipídi.' ¹⁹ Wíyá wêe-á natú, 'P'ánú pu'wa'in wéyu donts'ankumä hedi omän dovâyjâyyé-ídi, hediho nâatu'âamí dín'owóje-í i' shánkí'eedipiye wídnpuhkodipídi.' ²⁰ Hedá wíyá wêe-á natú, 'Naa dáys'tankhó'yâ', hediho wídnkodipí omú-ídi.' ²¹ I' t'ôe'i nawáymäadi iví p'ó'dédí' itü'an háa ditü'in, hedi i' p'ó'dédí' nat'ayjaapóedí i' t'ôe'i' óetu'an, 'Ówänáki' i' bú'wi p'óegé eeje i' p'ôe'ây eejá ópün, in sehkanäwó diwówáji'indá in dikhóhaymuu'indá ditsi't'aamuu'indá hedá in ditsi'dee'ipi'indá ovâyamá'í.' ²² Hediho i' t'ôe'i namäa, hedi nawáy'äadi óetu'an, 'Naví tsondi', háa untú waa naa dáy'an, hewänbo wa' wây-á t'owagí' najâaná.' ²³ Hediho iví t'ôe'i' itü'an, 'Ópün oe p'óegé he'endi-á hí'indi-á oe bú' já'wé eeje, hedi kay'indi in t'owa ovâytu'âamí naví tewhá eepiye di'ää-í hedânho dit'owabá'yaynídi. ²⁴ Wítumáa, in páadédi ovâyhúutu'annin diwedí tóebo naví shánkí'eedi koegi' há'to ik'o'í.' "

Jesus-di ovâytu'an nabâapu'wan ta'gendi iví khäge'nin dipúuwídi

²⁵ Hedi Jesus iwedi namäadi wây-á báyéki t'owadi óeyuho', hedi ibeedí ovâytu'an, ²⁶ "Wí to'wí naví'piye na'äädáho naví khäge'di dínmúunídi, hewänbo naaho shánkí wídísígipídi iví tádá-á jíyá-á inbí'wedi, háa iví kwee-á áyyä-á pá'dây'indá tí'úuwíndá inbí'wedi, hedá iví wówátsiví'wedi wänbo-á, há'to ta'gendi naví khäge'di napúuwí. ²⁷ Wí to'wí iví phé'win ihonpídi hedá naa díyuhonpídi, há'to naví khäge'di napúuwí. *

²⁸ "Wí to'wí wí tewhá hay'i ik'úuwí'in nada'dá, häyú chä' ûntáy'in páadé imaapa'í hedânho ûnhanginnáanídi háa ihay chä' imáa'in iboewá-ídi háa joe. ²⁹ Hedi páadé imaapaapídi madi iví tepúda'mân iboewá-í, hedi i' tewhá-á há'to ûnkoedí-í iboewá-ídi, hedi in to'wên gin ûnpoe'odi dâymû'indáho ônp'áhká've-í, ³⁰ hedi ditúuní, 'Ná'i sendá wí tewhá its'anpáadékúya', hewänbo há'to iboewá-í.' ³¹ Hedá wí nangewi p'ó'dédí'-á wétä maapaasôn (20,000) sundado ûnkw'ó'di wíyá nangewi p'ó'dédí' óeyâ-ídi namäadá, hedi ná'i-á tã maapaasônda' bá (10,000) ûnkw'ó, wa'di dívíyâ'pídíbo' i' tã maapaasônda' ûnkw'ó'di-áho páadé i'ánshaa'amí hedi ipitsika'yâamí háa nat'anpúuwí'in háa joe. ³² Hedi nat'anpúuwípídáho' wa' in wé'gen kayi' deedi di'ädíbo' iví t'ôekhuwa'in isaaní i' wêe p'ó'dédí' óetsika'yamídi háa dän'amí'in hedânho dányâ-ípidí. ³³ Hediho un wá' hanbá híwó úví'ánshaa'amí. Unbí hääwí íjoekanda'pídáho há'to naví khäge'nin ípúuwí."

Jesus natú iví khäge'nindá qayä waaginbá dimuu

* **14:27** Ná'in natunda', dikhâymuúni dâyt'ôephaadé-ídi, Jesus in phé'win deedi it'ôephae waagibá.

³⁴ “Aayäá-á híwó’di namuu, hewänbo na’áhhándáho há’to wíyá áhsäá’i napúuwí. ³⁵ Nă’i aayäá na’áhhándá wínachă’muupí. Híwó wínamuupí óewóenídí nandádí háa nasátăbóedí’ăndi-ádí wänbo’, i-á dăywănpich’áade’. T’ăhki naví hí’ dit’oe’in dínkhăy’ă’ híwó dînt’ôeyaaní’in” gin Jesus-di ovăytu’an.

15

Jesus-di wí k’úwá napedeeji’iví’gedi ovăytu’an

¹ Báyekí tax phahsannindádí hedá wé’gen t’owa t’ôeyanpí’in gin ovăytumáa’indádí di’ăă’ă Jesus-ví hí’ ônt’ôeyaanídí. ² In Pharisees-ádí hedá in Hudíyoví kuu dăyhă’o’indádí háa napoe’o’in wí’ovăyhí’anpí, hedího ditú, “Nă’i sendá hă’in t’aywóhkannin ovăysígí’o hedá indádá ihúujo’.”

³ Hedího Jesus-di in Pharisees nă’i háhkangí’ hí’ ovăytu’an: ⁴ “Wí sen tăgintă (100) k’úwá ipamáadí, wí wêe ûnpedeedi hân i’ămí? Gá in whăgintă’đi whănu (99) ee p’ohtsaa búge diji’in ovăyjo’e’ankídí namú-ípí’an i’ wêe napedee’i’ óenuuwă-ídí ishăa píhay. ⁵ Hedí ishăa ihayđi hânho nahíhchănpoedí iví k’uuwoe eedi ik’úuwí, ⁶ hedí iví’piye iho’đi t’ăhki iví k’ema’indá iví ówínă’indá iví k’aygipiye ituhkănnamí, hedí ovăytu’amí, ‘Naa-ádí úvíhíhchannamí, gá năă-á naví k’úwá dînpede’e’i donshaadân.’ ” ⁷ Hedáhă’ Jesus natú, “Naadi wăytumáa, oe makówá wá’ ginbá namuu. Oe makówá dívíhíhchando wêe wänbo t’aywóhkandi namuu’i’ iví t’aywó’đi ijoe’an dihayđi, hewänbo whăgintă’đi whănu (99) t’owa dí’ănde’in inbí wówătsi ta’ge dăyhonninbí’gedá oe makówá wídívíhíhchandopí.”

Wí kwee wí chă’ wáy iho’iví’gedi Jesus-di ovăytu’an

⁸ “Hedí wí kwee tă ihay kwăk’u ts’ă’i chă’ ûnjíđi wêe wáy iho’đi, iko’amípí’an, hedá iví tewhá ee t’ămäpiye i’aa’amí i’ chă’ inuuwă-ídí ishăa píhay. ⁹ Hedí ishăa ihayđá iví k’ema’indádí hedá iví ówínă’indádí iví k’aygipiye ituhkănnamí hedí ovăytu’amí, ‘Naa-ádí úvíhíhchannamí, năă-á naví kwăk’u ts’ă’i donwăyho’i donshăa.’ ” ¹⁰ Hedáhă’ Jesus natú, “Naadi wăytumáa, hanbá oe makówá napoe’o. Wêe wänbo t’aywóhkandi’ iví t’aywó’đi ijoe’andá Jôesi Tăđáví makówáwin t’ôepă’ă’in dívíhíhchando’.”

Jesus-di wí e’nú napedeeji’iví’gedi ovăytu’an

¹¹ Ihayđáhă’ Jesus-di ovăytu’an, “Wí sen wíje e’nûn ûn’ăn. ¹² I’ tí’úugé’i’ e’nú iví tădá itu’an, ‘Tăa, năă naa dímăă uví hăăwí iwedi i’ dîn’ă’i’.’ Hedího i’ tădá i’ hăăwí ûnkw’ó’đi’ iví wíje e’nûn ovănwíje. ¹³ Wíyá hăyú thaa naphade ihayđi nă’i tí’úugé’i’ e’nú iví hăăwí iku’ch’ăakídí iví tăđáví k’aygíđi napee i’ chă’ wóegé, hedí wí nange kayí’ naná’ diwepiye namăă, hedí háa nawănpida’ waagi iví wówătsi ihondi iví chă’ t’ăhki iwănpihănú. ¹⁴ Iví chă’ t’ăhki ihănú ihayhăăbá i’ nange iwăygá hânho dihăapóe, hedího hăăwíđi iví wówătsi i’ămí’in wí’ûnkw’óhpi. ¹⁵ Hedího it’ôenuuwă-ídí namăă, hedí wí sendí óet’ôemăgíđi owáy iví nava iwăygepiye óesan iví pehtsude ovăyhúujôeníđí. ¹⁶ Hânho nada’ i’ hăăwí pehtsude dăyk’o’i wänbo ik’o’i’in nashu’múuníđí, khúnkhowa hăăwí namuu wänbo’, hebo to’wíđí wänbo koegí’ wänbo wí’óemăgípi. ¹⁷ Hedáhă’ wí thaa iví hangintan iwăykê’đi gin i’ánshăa’an: Naví tăđáví t’ôe’in wänbo hăyú dívíshiví wówătsi i’ămí’in wí’ú’ămí’in koegí’ dínkw’ó, hedá shánkí wänbo-á dínkw’ó, hedí năăwá naa-á ohăhchuwamăă’ăđá o’ăn. ¹⁸ Naví tăđáví’piye omú-í hedí dótú’ăamí, Tăa, naa dăyt’aywó’nan i’ makówá na’ăndiví’piye, hedá uví’piyá. ¹⁹ Naa ihay híwó’đi wó’muupí uví ay gin wíyá dítú’ăamíđí, hewänbo uví t’ôe’i waagibá dímă’ve-í’

20 “Hediho iví tádávi’piye namää, hewänbo wa’ kayi’di na’ädibo’ iví tádádí óemû’, hedi i’ tádá iví e’núvi’piye nasehkanäpóedí i’ e’núvi’piye i’ää hedi óeba’aa’andá óesígí’ohtsää. 21 Hedi i’ e’nú iví tádá itu’an, ‘Táa, naa dáyt’aywó’nan i’ makówa na’ändivi’piye hedá uvi’piyá. Naa ihay híwó’di wó’muupí uvi ay gin wíyá dítu’âamídí.’ 22 Hewänbo i’ tádá iví t’ôe’in itu’an, ‘Bíwänäsadi wên sa’wó’nin k’éwé’in to binmá’, hedi binto’, hedá iví mankhú eedá binmankhúto’an, hedá iví ân deedá bin’anto’an. 23 Hedá i’ wáasí’ay âytúu’o’i binmá’ âyháyjídí, hedi âyshánkí’eedipa’í. 24 Nă’i naví e’nú-á nachuu waagibá ûnpóe, hewänbo nă nawáywówápóe. Napedee waagibá, hewänbo nă-á donwáyshaa. Hediho dâyshánkí’eedipaa.

25 “Nă’i t’âhkí napuwamän dihaydi i’ páadé’i e’nú owáy nava iwáygé naji’, hedi iwedi na’ädi owáy tewhá tsowa wáy napowa’ä’ ihaydi dâykha’wodá dâypúwhä’odá hedá dívíjádéndedá nat’oe. 26 Hediho wí t’ôe’i óetuhkánandi óetsika’yan, ‘Hännan napoe’o?’ 27 I’ t’ôe’i’di óetu’an, ‘Uví tí’ûu-ân iwáyweekán, hediho unbí tádá natsónpóe i’ wáasí’ay âytúu’o’i dâyháyjí’in, gá iví e’nú bahpíbo ûnwáypówádân.’ 28 I’ páadé’i e’nú nă’i nat’oedi nat’ayjaapóe, hedi owáy tewhá ívepiye wínatsudehíjepí. Iví tádá ûnpeedi óedaa’an nats’ûunídí. 29 Hewänbo iví tádá itu’an, ‘Ot’óeyan tádá, naa báyéki paayo hânho ugí’ dáyt’óemáa, hăädi wänbo t’âhkí háa untsonpóe waagi dá’y’a’gindo’, hewänbo wí k’úwá’ay sí’jaa’i wänbo wídímägipí naví k’ema’indádí donshánkí’eedipa’í. 30 Hewänbo nă’i wêe e’nú uvi’ úmuu’i-á hăäwí t’âhkí nâamägi’i’ ipedee’an. Iví chă’dá t’âhká ihánú a’yûn t’aywóhkannin dimuu’indádí iwho’k’úwídí, hedi nă iweekándá i’ wáasí’ay âytúu’o’i-á i’gí’-á mânhay.’ 31 I’ tádádí óetu’an, ‘Naví ay, u hăädi wänbo t’âhkí naa-ádi un’ân, hedi hăäwí naa dínkw’ó’di-á uvi’ wá’ úmuu. 32 Hewänbo gínkhây’ä’ âyshánkí’eeepa’í’in hedá gihíhchă-í’in. Nă’i uvi tí’ûu úmuu’i nachuu waagibá, hewänbo nă-á nawáywówápóe, i-á napedeejiwän, hewänbo nă-á âywáyshaa.’ ”

16

Jesus-di chă’ i’gedi ovayhé’an

1 Jesus-di iví t’ôe’in gin wá’ ovâytu’an, “Wí kodit’owa sen wí t’ôe’i’ ûn’ân, hedi i’ sendi hăäwí ûnkw’ó’di t’âhkí i’ t’ôe’i’ óe’âyînjoe’an. Hedi wí to’wídí i’ sen óetu’an, ‘Hă’i t’ôe’i’ ú’ândidá uvi hăäwí wônwänpipedee’o’.’ 2 Hediho i’ kodit’owa sen iví t’ôe’i’ ituhkánandi óetu’an, ‘Háa bí’o’in naa dínhanginpóe. Náta’nan háyú chă’ in t’owavi’wedi nâahógi’in hedá háyú-á nâahánú’indá. Nă iwedi naví hăäwí dín’âyînmaa’i wíyá wú’ múunípí.’ 3 I’ t’ôe’i-á ginnân i’ánshaa’an: ‘Naví tsondidá nă naví t’ôe dínjâakankhâymaa. Hândá naa dá’y’amí? Naa ihay wó’kaypí nava t’ôe dá’y’amídí, hedá owôeda’ ohăäda’yêenídí. 4 Nă-á dínhanginná háa dá’y’amí’in, hedânho owáy nă’i t’ôe dó’o’i dínjâa’an dihaydi hă’in t’owadi inbí k’aygi eeje dísígí’amídí.’ 5 Hediho wí’in wí’ingin in t’owa iví tsondi ûnphaamuu’in ovâytuhkánan, hedi i’ páadé’i napówá’i’ óetsika’yan, ‘Háyú-an naví tsondi unphaamuu?’ 6 I’ sendi óetu’an, ‘Gá tăgintă (100) kwăăbay olive kă’p’oe-ân.’ I’ t’ôe’i’di óetu’an, ‘Nă uvi phahsan ta’nin. Ówănăki’, ósoge hedi ná’egó’an p’ánăntă (50) kwăăbay gin nat’ûunídí.’ 7 Wíyá wêe sen napówá’i-á óetu’an, ‘Heyâa u-á, háyú-á unphaamuu?’ I’ sen natú, ‘Wêe maapaasôn (1,000) múu táhtân.’ I’ t’ôe’i’di i’ sen óetu’an, ‘Nă uvi phahsan ta’nin. Ná’egó’an khávén tăgintă (800) gin nat’ûunídí.’ 8 I’ t’ôe’i’ tsondi natú nă’i hójo’i t’ôe’i híwó’nin nap’ônbaymmu, gá híwó ípi’âyîngi’andân. Ta’gendi wâytmáa, in to’wên Jôesi Tádá dâytaapí’in íwiwo dihă in wé’gen t’owa in waaginbá dimuu’indádí híwó dívíkanhúuwídí

hedânho híwó dívípi'áyîngi'ámídí, hebo Jôesi Tádávi ây ûnmuu'indá wáyjéđí ihay wídiháhpí.

⁹ “Hediho unho naadi wâytumáa, tobá wáy wên t'owa híwóhpí'di dâychä'hónde wânbo', undá únkhä'ä' t'owa bínkhä'ge'nandi unbí chä'dibo bínk'emahóení'in, hedânho owáy i' chä' wíyá wínachä'muupí ihaydá, wí wháagé nahánde'pí iwe oe makówá wovâysígíhóení. ¹⁰ Wí to'wí chääda' ònjoe'andi híwó i'áyîngikanhondi-á hääwí hehâyú'i wá' híwó i'áyîngikhây máa, hedi wí to'wí chääda' ònjoe'andi isäbo'i-á hääwí shánkí hehâyú'i wá' isä'mamí. ¹¹ Hediho ná'i chä' náä oepáa k'aydiwi nawânpimuu'i híwó wíwín'áyîngi'andí, há'to i' hääwí ta'gendi nachä'muu'i' unbí mange wovâyjoe'amí. ¹² Hedi híwó i' hääwí wíyá to'wíwí' ûnmuu'i bín'áyîngi'andí, há'to wovây máäní i' hääwí wovây päkhây máawän.

¹³ “Wí t'ôe'i-á wí'ûnkodípi wíje tsonningí' híwó it'ôemá've-ídí. I' wêe óet'ay-í hedá óejoegi'amí, i' wêe-á óesígí-í hedá óe'a'geení. Chä'gí'da' úvít'ôemáadáho' wí'ûnkodípi Jôesi Tádági'-á wá' úvít'ôe'amídí.”

Jesus-di wên Pharisee t'owa ovâyhá'an

¹⁴ In Pharisees ná'i hí' t'ähkí dit'oe'o, hedi indi Jesus t'ämäge óetumáa, gá indá dichä'hä't'aadân. ¹⁵ Hediho Jesus-di ovâytu'an, “Undá ída' t'owa dí'âanı'in unbí wówátsi ta'ge bínhonnin, hewânbo Jôesi Tádá-á ûnhanginná háa unbí pí'ná khó'jé bín máa'in. Wáy wí hääwí in t'owa dí'ánde shánkí híwó'di namuu, inbí ánskaa piháa dínmuudi, hebo Jôesi Tádági'-á ná'i hääwí-á wí'ûnchä'muupí.

¹⁶ “John i' p'ó'p'oekandi napówá píhay i' tsontun Moses ita'nandáđí hedá i' hääwí Jôesi Tádávi tukhe'min dâyta'nandáđí únk'w'ó wovâyhá'amídí. Hewânbo John napówá iwedi i' híwó'di tun makówá i'gedi t'owa ovây't'ôe'o', hedi hânho báyéki t'owa i'piye dívíkhäde'. ¹⁷ Shánkí wínabâapu'wanpí makówá-á ná'i oepáa k'aydá naháanıdí, in shánkí hínchä'in hí'ay Jôesi Tádávi ta'nin diwe nak'oe'in naháanıví'wedi. ¹⁸ Gá ginnân: Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-áđí ikhó'yâ'dá it'aywó'do', hedi wí sen wá' i' kwee óejoe'andi-áđí ikhó'yâ'dá it'aywó'do'.”

Jesus-di wí kodit'owa senbí'gedi wí sehkanäwó nawówáji'i senbí'gedá ovâytu'an

¹⁹ “Wí kodit'owa sen sa'wó i'awende' aa báyéki nachä'muu'i'di, hedá thamu waagá hânho híwó'dá ihújuo'. ²⁰⁻²¹ Iví tewháwin phóđi wáy wí sen sehkanäwó nawówáji'i nahaape'k'óe, i-á Lazarus gin nakháwä. Nada' i' koegi'tä i' kodit'owa senbí máasa iwedi najemu'i'di ihawówá'amí'in. Tú' t'ähkí naphéemuudi in tséđí i' phée ònhä't'aade'. ²² Ná'i sen sehkanäwó nawówáji'i-á nachuu hedi in makówáwin t'ôepa'aa'indi makówápiye óepiye, hedi Abraham-bí hângebá óesóge. I' kodit'owa sen wá' nachuu, hedi óekhä'k'ú'. ²³ I' kodit'owa sendá oe péyége na'ándí it'ôephadende', hedi ibeéđí kayí' diwe Abraham na'ándí óemú' hedá Lazarus-á wá' Abraham-bí hângebá na'án. ²⁴ Hedi kaygi natú, ‘Tádá Abraham, naví'piye ósehkanäpuwave. Lazarus natú'an imankhúp'ohógikídí naví'piye na'ää-í, hedi naví hân dînp'oe'amí dîn'oet'êepúuwídí. Naa náä phaa iwe hânho dont'ôephadende'.’ ²⁵ Hewânbo Abraham-di óetu'an, ‘Naví ay, ti wí'ú'ánshaapí'an wa' unwówáji' ihaydi hânho híwó'di hääwí úkw'ó'nin, hewânbo Lazarus-á híwóhpí'-á únk'w'ó. Hewânbo náä-á náwe híwó iphadende', hedi ụ-á mänt'ôephadende'. ²⁶ Hedá wá' wên he'yin kôndá hää pinudi nak'óe, in to'wên náwe dikw'ó'nin wídínkodípidí nänáđi hânäpiye diphaadé-ídí, tobá dida' wânbo', hedá wá' wínakodípi hânäđi nänäpiye diphaadé-ídí. ²⁷ I' kodit'owa sen natú, ‘Hedá

nää kay'indi wída'máa tádá Abraham, Lazarus nâasaaní naví tádáví tewhá iwepiye. ²⁸ P'ánú tí'úuwín naa dínkw'ó, hedi Lazarus-di ovâytu'âamí naa dáy'an waagi wídíví'amípí, hedânho nâwe naa dont'ôephadende' iwebá wídipóewípídí. ²⁹ Hewänbo Abraham-di óetu'an, 'Moses ita'nannindádí in Jôesi Táadáví tukhe'min dâyta'nannindádí dínkw'ó. Háa hä'in dâyta'nan waa uví tí'úuwín dínkhây'ä' dâya'a'ginnamí'in.' ³⁰ I' kodit'owa sen natú, 'Joe, Táadá Abraham, há'to han díví'amí. Hewänbo wí to'wí dichu'kw'ó' diwedi inbí'piye namäädáho', indá dívíwâyüdi inbí t'aywó'di dâyjoe'amí.' ³¹ Abraham-di óetu'an, 'Moses-ádí in Jôesi Táadáví tukhe'mindádí ovâyt'ôeyanpídá, há'to to'wídí wänbo ovâywâyukannamí, tobá chuwa iwedi nawâywówápóe wänbo?'

17

Jesus-di t'aywóhkan ni'gedi ovâyhé'e'an

¹ Jesus iví khäge'nin itu'an, "Ta'gendi tobá häädi nanân wänbo hääwídí wänbo-á in t'owa t'aywó' diwe ovâytoé'ó, hewänbo to'wí ná'i t'aywóhkan ovâykeejo'i' t'ôephade ûnpuwagí'o. ² Wí to'wí gin ovâykeejo'i'-á shánkí híwó ûnpúuwí wí k'uu kháa'i' iví k'áy eedi ônwhisógedi mâap'oe iwe óechäänú-ídí, wêe wänbo ná'in hí'innin diwedi óet'aywóhá'amí'wedi. ³ Úví'áyîngi'amí háa úví'o waagi. Unbí k'ema it'aywó'nandáho kaygindi bínkhâ'a'amí wíyá wí'it'aywó'namípídí. Hewänbo iví t'aywó'digí' na'owójéda'póedá bín'owóje-í. ⁴ Tobáháa uví'piye tségín wí thaa it'aywó'nan wänbo', tségín na'owójéda'äädí mân'owóje-í."

Jesus-di wäyu i'gedi ovâyhé'e'an

⁵ Jesus-ví t'ôekhuwa'indi óetu'an, "Díkhäge'nan hedânho wíyá shánkí uví'piye ívíwäyü-ídí." ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Unbí wäyu-á wí hânho hínchä'ä'i tân'ayví hay'ida' únmúuní wänbo', únkoedí-í ná'in tay hay'in nâwe nachá'nin bîntu'amídí, 'Púu iwedi ópúwhahke'di oe p'oekwíngé ókhähto', hedi háa ítu waagi i'amí."

Háa wí pant'ôe'i' ûnkhây'ä' waa i'amí'in

⁷ "Wí to'wí wí pant'ôe'i' ûn'ándí iwähädedi háa ônk'úwá'áyînmáadí, nava iwedi iweets'údedi, ti óetu'amí, 'Ósogedi wese óhúuyan' gin? Hedân joe. ⁸ Ha'wâa óetu'amí'wedi ginnân óetu'âamí: 'Dínhúukhây'an, hedá uví aa ó'egó'andá dí'áyîngi'an naa dáyhúubowa píhay, ihaydânho bits'anhúuyamí u'.' ⁹ Hedi i' pant'ôe'i' háa óejôn waa i'an dihaydi, ti óékú'daa'o? Hedân joe, i-á pandá' namuu. ¹⁰ Ungí' wá' hanwaagibá namuu. I' hääwí wovâyjôndi bínbowa ihaydá ítuuní, 'Wídíkú'daa'âamípí. Háa gínkhây'ä' waagida'mân ívítsiye'an.' "

Jesus-di tä ihay senä' diphéetaymuu'in inbí phée dínmuu'i ovâyjáa'an

¹¹ Jesus oe Jerusalem-piye namän, hedi Samaria-ádí Galilee-ádí inbí nantaa kíngé namän. ¹² Wí bú' tsowa napowamän dihaydi tä senä' diphéetaymuu'indi óemû', hedi iví'wedi kayi' diwebo dívíwóyí', ¹³ hedi Jesus kaygi óetu'an, "Jesus, háhkandi', na'inbí'piye óehkanäpuwawe." ¹⁴ Jesus-di ovâymu'di ovâytu'an, "Ja' bípûn i' méesate ipiye in owha'di wovâymuunídí íwówa'in." Hediho iwedi dimää, hedi wa' p'óegé dimändibo diwówa. ¹⁵ Hedi in senä' diwówa'in diwedi wêe iwâybun Jesus óékú'daa'amídí nawówadi, hedi kaygi ihí'máadí Jôesi Táadá-á kw'áayébo' óemáa. ¹⁶ Jesus-ví ân nú' idége'disógedi ip'ó't'äädí óékú'daa'an. Ná'i sendá Samaria-wi namuu. ¹⁷ Jesus-di óetsika'yan, "Ti tä ihay wí'íwówapí'an? Wáyho in wé'gen whänu? ¹⁸ Ná'i pí'wí nangewi

senda'mân ibun Jôesi Tádá óekú'daa'amídí." 19 Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ówínúdí ópûn, uví wäyü úmuudiho unwówa."

Jesus iví khäge'nin itu'an nawáy'ä' i'gedi

20 Wên Pharisees-di Jesus óetsika'yan, "Häädan Jôesi Táadí t'owa ovâytsonghâymaa?" Jesus-di ovâytu'an, "I' hääwí bînmunde'i'dida' há'to únhanginpúuwí Jôesi Tádádí t'owa ovaytsonghâymaa'in. 21 Hedi to'wí wänbo wí'únkhây'ähpí natúuní'in owedá' háa wiyá wáygedá' Jôesi Tádádí t'owa ovâytsonghâymaa'in, gá unbí jáa iwebo t'owa ovâytsonghâymaa'in."

22 Ihaydáhá' iví khäge'nin itu'an, "Owáy wí thaa na'ná' dihaydi un hânho ída'í dímuuní'in naa, t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i wí hây tähkí wänbo otsonjidi, hewänbo ihaydi há'to únkoedí-í. 23 T'owadi naví'gedi wovâytu'amí, 'Häwe hîn naji', háa 'Näwe hîn naji'. Hewänbo indádí wí'imú-ípi. 24 Owáy naví thaa owáy'ä-ídí dînpówá ihaydi, tsígówänú hää makówá năwedá onähay namuwäpoe'o waagibá naa opóewí. 25 Hewänbo owáypówápídíbo páadé báyékí dont'ôephadekhâymaa, hedá in t'owa nää diwówáji'indá díjoegikhâymaa.

26 "Hedi naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' owáy'ä ihaydibá t'owa díví'äamí háa hân'o'amí, 'Häwe hîn naji', háa 'Näwe hîn naji'. Hewänboe in t'owa díví'o waagibá Noah nawówáji' ihaydi. 27 I' thaa Noah i' kophé hay'i ipaa-ídí ikhây'an diwedi i' wêe thaa ibowadi itógi píhay, in t'owa húkandádí suwä-áadí dívíwänpi'o hedá dívíkhó'yände'. Ihayhääbá i' kwä'p'oe napówádí t'ähkí in wé'gen t'owa ovây'ot'ahanú. 28 Hedi hanwaagibá napóe Lot nawówáji' ihaydi. T'owa dívíwänpihúujo', dâysuwände', dâyhääwikumände' hedá dâyhääwíku'ch'áade', dâyko', hedá dâytewhák'óe'ó. 29 Hewänbo i' thaa Lot i' bú' Sodom diwedi napee ihaydá wí phaa makówádí najemu, hedá k'uu nakoje'di-á wá' kwan waagibá najemu, hedi t'ähkí t'owa ovâyhanú. 30 Ha'wäagibá dívíkanhúuwí owáy i' thaa naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' owáykeepóe ihaydi.

31 "Ihay thaa-á wí to'wí wha'k'aydi najidi nawândi wí'únkhây'ähpí iví tewhá ee nats'úuní'in iví hääwí ee únkw'ó'dí' ihóenídí. Hedi wí to'wí nava iwe naji'i-á wí'únkhây'ähpí iví tewhá iwepiye ibuunídí. 32 Wí'ún'ôede-ípi háa Lot-ví kwee únpo'e'in Sodom bú'piye iwáybuunídí ibée ihaydi. 33 Wí to'wí iví wówátsi i'gí'dá' nada'di, iví wówátsibá iwänpipede'e'amí. Hewänbo wí to'wí iví wówátsi in wé'gengi' imägi'i-á iví wówátsibá i'aywonde'. 34 Wâytu'amí, owáy i' thaa naa owáy'ä-ídí napówá ihaydá wíje senä' wí íve dajó'k'óe'in diwedi Jôesi Tádádí wêe óekekghâymaa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankghâymaa. 35 Wíje kwiyä' dân'o't'a'in diwedi wêe óekekghâymaa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankghâymaa. 36 Wíje senä'dá nava iwá daji'in diwedi wêe óekekghâymaa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankghâymaa" gin Jesus-di ovâytu'an.

37 Iví khäge'nindi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, wáygan nă'i napuwagí'o?" Jesus-di ovâytu'an, "Wáygé i' pení nak'óe iwânho in oekawä dívíwé'gekghâymaa."

18

Jesus-di jûusu i'gedi ovâyhá'o'

1 Jesus-di wên háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an ovâyhá'amídí dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähkí dívíjûusu'äamí'in hedi wídívíjûusuwóyí'nípi. 2 Ginnân ovâytu'an: "Wí sen tson diwe na'ändi' wí bú' iwe nathaa, hewänbo Jôesi Tádá wí'óe'a'ginmähpí, in t'owa wänbo-á wí'ovây'a'ginpi. 3 Iwáy bú' iwáygebá wí kwee iví sen únchuu'i nathaa, hedi ihaydá' nă'i tsondiví'piye nakhäge'da'mää'ädi óetu'o', 'Díkhäge'nan hedânho i' to'wí

naa díhääwíkweede?i wídít'aanípídí.' 4-5 Thamuwaagi i' tsondiví?wepiye nakhäge?da'mää?ä, hewänbo wí'ont'ôeyandepí. T'ôediwän i' sen natú, 'Tobáháa Jôesi Tádá dó'a?ginmähpi wänbo?, hedá t'owa wá? dovây'a?ginpi wänbo?, ná?i kwee dókhäge?namí, gá dókhäge?nanpídá ihaydá? na'ää?ädi naa báyéki díkayháanú-ídän.' "

6 Ihaydi Jesus-di ovâytu?an, "Ít'oe háa ná?i híwóhpi? tsondi natú?in. Tobá híwóhpi namuu wänbo i' kwee óekhäge?nan. 7 Hewänbo Jôesi Táadi shánki wänbo in to?wên únde?muu?in ovâykhäge?namí?an, khuu-á thaa-á pín ta?gedi iví?piye dívíjûusu?odi. Ti thaa t'ähki i?di ovâytsikhakannamí? Joe, há?to?. 8 Naadi wâytmáa, i?dá wesebo ovâykhäge?namí. Hewänbo owáy naa t'ähki t'owagi? o?aypuyä?i omuu?i náa oepáa k'aydipiye owáy?ä ihaydá, ti t'owa dovâyshaa-í wa? naví?piye dívíwâyunde?in?"

Jesus-di wí Pharisee-ví?gedi hedá wí tax phahsandiví?gedá ovâytu?an

9 Wên t'owa di?ände? inbí wówátsi ta?ge dâyhonnin hedího wé?gen t'owavi shánki híwó?nin dimuu. Hedího Jesus-di ná?in háhkangi?in ó?gedí ovâytu?an: 10 "Wíje senä? i' méesate hay?i ee dats'ú dänjûusu?amídí, wí wêe sen Pharisee namuu, hedá i' wêe-á tax phahsandi-á. 11 I' Pharisee wí?bo nawindi ginnân ijûusu?an: 'Jôesi Táa, naadi wíkú?daa?o? naa t'aywóhkandi? wó?muupídí wáy wên t'owa dimuu waagibá. Indá dihójo, hedá sänmindá dimuu, inbí wówátsi-á ta?ge?indá wídínmuupi, hedá pi?wênbí kwiyä?dá dá dívíwhohkwomáa. Hedá wíkú?daa?o wá? há?i tax phahsandi? owe nawindi waagi?bá wänbo wó?muupí?in. 12 Jáadi waa wáygin dáyhaädä?o?, hedá t'ähki tá háäwí dont'an diwedá wêe-á wímä?.' 13 Hewänbo i' tax phahsandi-á háy kayi? diwe wí?bo nawindi nawóeda? makówápiye ibée-ídí. Ipíhkhúmáhpúude nataachanpóedí it'aywó?nandi, hedí natú, 'Jôesi Táa, naví?piye ósehkanäpuwawe. Naa wí t'aywóhkandidá?mân omuu.' 14 Hedí wí?gin dänweeho?. Naadi wâytu?amí, Jôesi Tádádí ná?i tax phahsandiví t'aywó?di ón?owójé, i' Pharisee-ví?-á joe. To?wên t'ähki he?ennin dívípipa?indáho hí?innindá?bá ovâypa?í, hedá to?wên hí?innin dívípipa?indáho he?ennindá ovâypa?í."

Jesus-di in áyyä?ä ovâysiqíhógi

15 Wên t'owa inbí hí?innin áyyä?ä Jesus-ví?we dâykán i?di ovâyttägé-ídí. Iví khäge?nindi gin dâymú?di in t'owa-á ovâyte?yandi ovâytu?an ha?wâa wídíví?amípi. 16 Hebo Jesus-di in tádá?in jiyá?in ovâytu?an inbí áyyä?ä iví nú?piye dâymá?í, hedí iví khäge?nin itü?an, "In áyyä?ä naví?piye binkä?ä?ämää, wíwínkhâa?amípi. To?wên ná?in áyyä?ä waaginbá dimuu?indá Jôesi Tádáví?in únmuu. 17 Tá?gendi wâytmáa, to?wí Jôesi Tádáví? wínapúuwípi wí hínchä?i? ay waagibá iwâyupídí."

Wí sen kodit'owa namuu?i Jesus-ví?piye na?ä?ä

18 Wí kw'áyewi sen namuu?i?di Jesus óetsika?yan, "Híwó?di háhkandi?, hân dáy?amí hedânho in wówátsi nahándepí?in donkáyjídí?" 19 Jesus-di óetsika?yan, "Ti úhanginná háa untú?nin naa híwó?di gin dítu?odi? Jôesida?mân híwó?di namuu, wiyá to?wí-á joe. 20 Jôesi Tádáví tsonnun ho mântaa. I-á natú wiyá to?wíwí kwee-ádí háa sendádí wí?úvíwhohkwomá?ve-ípi, wíwínt'owat'aháanú-ípi, wí?úvísá?mamípi, t'owaví?gedi wí?úvíhójo?amípi, unbí tádá-á jiyá-á bín?a?ginmá?ve-í." 21 I' sendi Jesus óetu?an, "Ná?i tsonnun t'ähki dó?a?gin enúkáy omuudibo?." 22 Jesus ná?in nat'oe ihaydá i' sen óetu?an, "Wa?di wây-á háawên bí?amí?in útáy. Háyyú úkw'ó?di t'ähki mánku?ch'âaní, hedí i' chä? mánhógi?i? in t'owa sehkanäwó diwówáji?in ovâymääní, hedânho kodit'owa unmúuní oe makówá. Hedí nâaku?ch'áadá ovâymägidá naa-ádí ókã?ve."

23 Nă'in nat'oe ihaydi i' sen ivi pí'nă khó'jé báyékí nataachanpóe, gá báyékí hääwí ûnk'w'ôndân, hedi wínakuchada'pí. 24 Jesus-di i' sen háa nachaa waagi óemúndedi natú, "Báyékí kâ'ín namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ôn'aywoenídí. 25 Nabâapu'wan wí kamáyo wên agúusa tsiphó i'ge nats'úunídí, hewânbo shánkí nabâapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ôn'aywoenídí." 26 In to'wên nă'i hí' dit'oe'indá ditsikapóe, "Gin namuudá to-an ûnkodi ûn'aywondee-ídí?" 27 Hedi Jesus-di ovâytü'an, "Háa t'owa dínkodipí'indá Jôesi Tádá-áho ûnkodi."

28 Peter-di Jesus óetü'an, "Na'indá hääwí t'âhkí gínkw'ó'di' âyjo'e'an u-ádí gimú-ídí." 29 Jesus-di ovâytü'an, "Naadi ta'gendi wâytumáa, háa Jôesi Tádá natú waa ôn'a'ginnamídí wí to'wí ivi tewhá ijoe'andi, háa ivi kwee, háa ivi tí'úuwíndá pá'dây'indá, ivi jiyá-á tádá-á, háa ivi ây-á ijoe'andá, 30 i-á ta'gendi báyékí shánkí ma'kw'anukí ihóení wa' năä oepáa k'aydi naji' ihaydi, hedá ivi wówátsi năä oepáa k'aydi ûnbo'wan di'an, "Na'indá hääwí t'âhaydá in wówátsi nahánde'í'indá imá've-í."

Powingí' Jesus ivi khäge'nin itü'an nachuwagí'o'in

31 Jesus ivi tä'di wíje khäge'nin wéhánäpiye iho', hedi ovâytü'an, "Bít'ôeyan, năä-á Jerusalem-piye gimän, hedi eewá naa t'âhkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i dînpúuwí háa in Jôesi Tádáví tukhe'min naví'gedi dâyta'nan waa. 32 T'owadi in Hudíyo dimuupí'inbí mange díkáaní, hedá indá dînp'âhkaakhâymaa, hedá díjânákíkhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. 33 Púwhí'dí díwhädíkhâymaa, hedá díkke'khâymaa. Hewânbo iwedi i' powage'i thaa iwe owáywówápúuwí." 34 Hewânbo Jesus-ví khäge'nin nă'i natú'i hääbo wídika'pówápí. Háa ovâytü'andi-á wídínthaypóepí, hediho hääwí i'gedi ihí'máa'in wídika'pówápí.

Jesus-di wí sen natsí't'aamuu'i' ivi keetan óemägi

35 Jericho bú' tsowa Jesus napowamän dihayhää, wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'ôe hángé wáy nahääda'än. 36 I' sen in báyékí t'owa diphademännin nat'oe, hedi natsikapóe, "Hân napoe'o?" 37 Indi óetü'an, "Jesus Nazareth-wi-ân na'ä?" 38 Hedi i' sen ituwínú, "Jesus, u David-ví ây iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ósehkanäpuwawe." 39 In ton Jesus-ví páadé dimännindá i' sen óet'e'yandi óetü'an, "Hânda'dibo?" Hewânbo i' sendá shánkí kaygá ituwínú, "U David-ví ây iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ósehkanäpuwawe." 40 Jesus iwóyí', hedi ovâytü'an i' sen ivi'piye óemá'í'in, hedi Jesus-ví'we napówa ihaydi Jesus-di óetsika'yan, 41 "Hânnan wîn'amí'innan unda'?" I' sendi óetü'an, "Nanbí Sedó, naa oda' dînkeepúuwí'in." 42 Jesus-di óetü'an, "Uví keetan mänke? Uví wäyü úmuudân unwówa." 43 Wesebo i' sen ûnkeepóe, hedi Jesus-ádí namändi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa. Hedi t'âhkí in t'owa dâymû'in ditü' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.

19

Jesus oe Zaccheus-ví'piye na'ádâamää

1 Jesus oe Jericho bú'piye namää, hedi i'ge naphademän dihaydi 2 wí sen Zaccheus gin nakháwä'i' iwáygé na'än. I-á in tax phahsanninbí p'ó'dédí'ân namuu, hedá kodit'owa-á namuu. 3 Zaccheus-á ikhääde' Jesus óemúunídí ûnhanginpúuwídí to'wí namuu'in, hewânbo hínchää'idá' Zaccheus namuu hedá báyékí dit'owaji', hediho wí'ûnkeet'óepí. 4 Hediho in t'owaví páadé i'äädi wên sycamore tay ee nachá'nin kw'áye ituye, hedânho Jesus naphademändi

óemúunídí. ⁵ Jesus in tay iwe napówádí kw'áye ibéedí Zaccheus óetu'an, "Zaccheus, ówänäkidi ówhanbe, nää thaa uvi k'aygi dáywóyí'khâymaa." ⁶ Zaccheus tay kw'áye di iwänawáve, hedi híhchangidi Jesus ivi k'aygiyiye óeho'. ⁷ In t'owa ná'in dâymû' ihaydá t'aydi ditû', "Ná'i sendá wí t'aywóhkandivi tewhá iwepiye na'ádâamää." ⁸ Hewänbo Zaccheus iwínúdí Nanbí Sedó Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, i' hääwí naa dínkw'ó' diwedi píngé hay dówijekhâymaadáhá' in sehkanáwó diwówáji'in t'owa dovâypákhâymaa, hedi wí to'wí dósä'mandí-á jónän ma'kw'anukí dópákhâymaa." ⁹ Jesus natú, "Nää thaa nää k'aygiwi' ón'aywon. Ná'i sendá wá' Abraham-bí áy iwedi'i' bá namuu. ¹⁰ Naa t'áhkí t'owagí' o'aypuyá'i' omuu'i' o'ää in dipedeji'in dovâynuuwá-ídí hedá dovây'aywoenídí."

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ä' i' hääwí ovâymägi'i'di híwó díví'amí'in

¹¹ Nää-á Jerusalem tsowa dipowamändi in t'owa di'ánde wesebo natsondisogede-i'in, hediho Jesus-di wây-á háhkangí'in ó'gédí ovâytu'an ovâythayyamídí han wínapúuwípí'in. ¹² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen kw'áyewi namuu'i' ipikhây'owän wí nange kayi' wáhää iwepiye namú-ídí. Iwe i' tsondi shánkí p'ó'dédí'di ná'i sen óetsondipakhâymaa hedânho ivi nangepiyebá nawáymú-ídí natsonsogede-ídí. ¹³ Hewänbo wa' i' wêe nangepiyé namääpídíbo tä ihay ivi t'ôe'in ituhkännandi wí'inbo wí chä' ovây'an, hedi ovâytu'an, 'Ná'i chä'di wí hääwí bínkuumá-í, hedáhá' i-á bínku'ch'âani, hedânho wíyá shánkí chä' dînt'aanídí. Hedáhá' namää. ¹⁴ Hewänbo in t'owa ivi nange'indá ná'i sen óet'ay, hedi wên t'ôekhuwa'in i' namää iwepiye dâysan, i' tsondi p'ó'dédí' óetu'amídí, 'Ná'i sendá wígida'pí nanbí tsondi gínmúuní'in."

¹⁵ "Hewänbo óetsondisóge, hedáhá' ivi nangepiyebá nawáymää. Hedi ivi t'ôe'in ituhkännan, in ton ovâychä'annin, hedânho imúunídí háyú ónchá't'annin. ¹⁶ Wí napówádí óetu'an, 'Naví tsondi', naa tägin ma'kw'anukí chä' dót'an u'di dín'an diwedi.' ¹⁷ I' t'ôe'i óetu'an, 'Híwó bí'an, u-á híwó'di t'ôe'i unmuu. Naa dínhanginná u-á háa úkhây'ä' waa bí'an hínhää hääwídíbo'. Hediho nää-á tä bú' eeje ovâytsommä've-ídí wísôege-í.' ¹⁸ Wíyá wêe t'ôe'i nats'ú'di-á natú, 'Naví tsondi', i' chä' naa dín'an diwedi p'ánú ma'kw'anukí chä' dót'an.' ¹⁹ I' tsondidi óetu'an, 'U-á p'ánú bú' eeje wí tsondi wísôege-í.' ²⁰ Ihaydá wíyá t'ôe'i-á nats'ú, hedi natú, 'Naví tsondi', uvi chä' dín'andi-á wên aa iwe dót'annan. Námú'dí, náwe dómáa. ²¹ Wíkhunwóeda', jänákí' unmuudi. U-á hääwí uvi' úmuupí' nâahónde', hedi wáy pí'wên t'owa dâykoe iwe nâahääwé'ge'o'. ²² I' tsondidi óetu'an, 'U-á wí t'ôe'i háagí' wänbo unchá'muupí' unmuu. Nää-á háa naví'gedi untú waagi omúuní, hedi wítuhchänukhâymaa. Unchanpoe'o naa jänákí' sen omuu'in, hedân hääwí dínmuupí' dónónde'. ²³ Háadan handi há'i chä' wínaaho'pí wáhää dívíchä'píyémä' iwepiye? Ha'wâa bí'andáho indá naví chä' dínpiyémääniwän, hedi iwediho wíyá shánkí dînt'aaniwän, hediho owáy'ää ihaydá shánkí báyékí dínchá'kwóni'wän.' ²⁴ Hedáhá' i' tsondidi in iwáygé diwinnindá ovâytu'an, 'I' chä' bínkwee-í ná'i sen, hedi i' sen i' tägin ma'kw'anukí chä' it'andi bínmääni.' ²⁵ Hebo indi i' tsondi óetu'an, 'Nanbí tsondi', i-áho tä ihay chä' ho imáa.' ²⁶ I'dá ovâytu'an, 'Naadi wâytmáa, wí to'wí anbo to'wí báyékí imáapi'-á, i' hínhää imáa'i wänbo óekwee-í. ²⁷ Hedi nää náwe binmá' in t'owa naa dít'aydi inbí tsondi omúuní'in wídida'pí'in, hedi nää naví páadépiyebo bint'aháanú-í.' "

Jesus oe Jerusalem bú' nats'ú, hedi in t'owadi óesígí'an

²⁸ Jesus ihí'bowa ihaydi oe Jerusalem shánkí tsowapiye ihon. ²⁹ I' okú "Olive Okú" gin dâytú'o' iwe nú' wáy ná'in wíje bú'ây daná, Bethpage-ádí Bethany-ádí. Iwáy tsowa wáy napowamän dihayháa wíje ivi khäge'nin

ovãnsan dapáadémú-ídí. ³⁰ Ovãntu'an, "Jaho bápûn hä'i bú'ay nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedí dats'û' dihaydá wí búdu'ay ts'aabi namuu'i nawhiwindi dãnshaa-í, i-á wa' wáymûu wãnbo to'wí wãnbo wí'i'íhsógepí. Dãnwhihsuude náwe dãnma'í. ³¹ Hedí to'wídí wovãntsika'yandáho?, 'Háadan dãnwhihsuude?', ginnân dãntu'ãamí: 'Gá Nanbí Sedó i' ûntáyðân.' " ³² Hedího in wíje damãadi dãnshaa háa Jesus-di ovãntu'an waagibá. ³³ Hedí i' búdu'ay dãnwhihsuude' ihaydi in t'owa inbí búdu'ay dínmuu'indi ovãntsika'yan, "Heháadan dãnwhihsuude'?" ³⁴ Ovãytu'an, "Gá Nanbí Sedó i' ûntáyðân."

³⁵ Hedí i' búdu'ay Jesus ônhó?, hedáhá' inbí k'éwé'in to dãn'ãdidá i' búdu k'éwé ônpa'k'û', hedí Jesus óetege i'íhsóege-ídí. ³⁶ Hedí iwáy p'óege wáy óe'íhchon dihaydá in t'owa inbí k'éwé'i to dívípãdihondá oe te'p'óegá ônpa'kwohon. ³⁷ Jerusalem tsowa napowamãn dihaydi in p'ôe owáy Olive Okú áagé wáypiye' nawãnde' iwáyge báyéki in t'owa Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in diji?, hedí híhchandi dívítuwinúndedi ditû' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in, i' báyéki pínãn t'ôe ho dâymû'i namuudi. ³⁸ Jesus-ví'gedi kaygi ditû', "U-á tsondi hay'i' unmuu." "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wôesan hedího híwó wôe'ãamí." "Hã t'ãhki sa'wó namuu oe makówá, hedá oe kw'áyebá ditúuní Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in." ³⁹ Hewãnbo wên Pharisees in t'owa-ádi diji'indi Jesus óetu'an, "Hãhkandi?, uví khãge'nin ovãytu'an dituhãaní'in." ⁴⁰ Jesus-di ovãytu'an, "Naadi wãytumáa, hä'in hãnda'dibo dijídá, háa ditû' waa hä'i k'uu iwe nakw'ó'di wãnbo hanbá dívítuweenu-í."

Jesus Jerusalem imúndedi isíhtãä

⁴¹ Jesus oe Jerusalem bú' shãnkí tsowa namãn dihaydi, i' bú' imû'dibo isíhtãä, ⁴² hedí natú, "Jerusalem, nãaho háy uví t'owa wá' dínhanginnãndi híhchandi inbí wówãtsi dínmuuní'in, hewãnbo nãã-á há'to dínhanginpúuwí. ⁴³ Wáy wí thaa naná' dihaydi in wóehãnbo'indi uví tehpaã nuuge wônnanbóedíkwokhãymáa, dívítuuyé-ídí oe búgepiye dits'úunídí, hedá wóebúge'andá t'ãmãpha'gedá wóehãnkãymáa. ⁴⁴ Uví tewhá t'ãhki wônnyukhãymáa, hedá in t'owa uví'we dithaa'indá ovãykhãnkãymáa. Há'to wí k'uu wãnbo natehpaã'ãndí wônjoekankãymáa. Nã'i t'ãhki úpúuwí gá Jôesi uví'we napówãðân wôn'aywoenídí, hebo wí'úhanginnãhpí na'ãã'in."

Jesus i' méesate hay'i iwedi in dãyhããwíku'ch'áade'in ovaykhepiye

⁴⁵ Ihaydá Jesus oe méesate hay'i eepiye namãã, hedí in t'owa dãyhããwíku'ch'áade'in iwedi ovãykehepiye. ⁴⁶ Ovãytu'an, "Jôesi Tádáví ta'nin deewá nã'in háa natú'in nata'muu:

Naví tewhá-á jûusugi'-ãn namuu,

hewãnbo undá i' bîn'egó'an sãnmin dívíwé'ge'ãmígí' namúunídí."

⁴⁷ Thamuwaagi ee méesate hay'i iwe Jesus-di in t'owa ovãyhá'o'. In owhá' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví khuu dãyhá'o'indá, hedá wáy-á Hudíyo p'ó'dédí'indá dãytuwãmáa hádídí óehãyjí'in. ⁴⁸ Hewãnbo háa díví'ãmí'in wíðãyshaadepí, in t'owa háa natú'in t'ãhki hãnho dívít'ôeyandedí.

20

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'û' iví t'ôe i'ãmídí

¹ Wí thaa Jesus-di i' méesate hay'i ee in t'owa ovãyhá'o' hedá Jôesi Tádáví híwó'di tun ovãyt'ôe'o'. In owhá' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví khuu dãyhá'o'indá hedá wáy-á Hudíyo tsonnindá ûnpówá, ² hedí óetu'an, "Dítu'an, háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bi'o waa bi'ãmídí? To'dan nã'in ta'gen wônk'û'?" ³ Jesus-di ovãytu'an, "Nãã-á naadá wá' wí hããwí wãytsika'yãmí

un. ⁴ Dítu'âamí, to'dan John ônk'û' t'owa ovâyp'ó'p'oe'amídí, ti Jôesi Tádádí háa t'owadi?" ⁵ Hedi wí'ná táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ônk'û' gin gitúdáho?, Jesus-di dítsikagí'o, 'Hedi háadan handi wí'úvíwäyupí háa John natú'in?" ⁶ Hewänbo t'owadida? ônk'û' gin gitúdá, ná'in t'owa náwe diji'indá na'in dík'usäyü-í díháyjídí, gá John-dá Jôesi Tádáví tukhe'bi ünmuu'in dívíwäyundedân." ⁷ Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíghaginnáhpí to'widí ônk'û'in." ⁸ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho?, naadi wänbo wá' wíwâytu'amípi to'widí naa dínk'û'in dó'amídí ná'i hääwí dó'o'í?"

Jesus-di in yä'dâapi'in úuva áaphäa áyí'ninbí'gedi ovâytu'an

⁹ Ihaydá Jesus-dá ná'in háhkangi'in ó'gedí in t'owa ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhähsaa, hedáhá' i' úuva nava-á wên sená' úuva áaphäa áyí'nin dimuu'in ovâypíyémägi, hedáhá' wiyá pi'wí nangepiyá namää, hedi báyéki p'óe iwe iwóyí." ¹⁰ I' úuva nap'e'yin dihaydi wí t'ôe'í' óesan i' nava iwepiye hedânho in sená' dâynavapíyé'annindi i' úuva nayämu'i' óemäänídí. Hewänbo indi i' t'ôe'í' óewhädidáhá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹¹ Hedi i' sendá wiyá t'ôe'í-á óesan, hewänbo indi i' wá' óewhädi hedá jänäkí-á óe'an, hedi i' wá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹² Ihaydá i' powage'í t'ôe'í-á óesan. I' wá' óewá'an, hedá nava iwedá óechänu. ¹³ Hediho i' sen i' nava ünmuu'i' ginnân i'ánshaa'an: 'Hân hîn dáy'amí? Gá ginnân: Nää-á naví e'nú donsígí'i donsaaní. I-áho mađânho óe'a'geeni.' ¹⁴ Hewänbo in dâynavapíyé'annindi i' senbí e'nú ün'ädi óemú' ihaydá wé'ge dívíhée'andi ditú, 'Ná'i-ânkun namuu ná'i hääwí t'ähki ünjoepuwagí'o'í'. Jaho áyháyjí hedânho ná'i hääwí nayämu'i-á gínmuunídí.' ¹⁵ Hediho i' nava iwedi óep'égidi óehay."

Hedi Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân i' nava ünmuu'i'di in sená' dâynavapíyé'annin ovây'amí? ¹⁶ Gá namäädá i'dá ovâyháanú-í, ihaydá i' nava-á wây-á to'wëndá ovâypíyémääní." In t'owa ná'i dit'oe ihaydá ditú, "Ha'wâa wínakhây'ähpí napúuwí'in." ¹⁷ Jesus-di tsíhtáye ovâymundedi ovâytu'an, "Hedi hân handi ná'i Jôesi Tádáví ta'nin diwe únta'muu'i natunda?":

I' k'uu in tewhátehpaa'in dâjjoegi'andá

nää shánkí natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

¹⁸ Hä'i k'uu-á wí k'uu wí to'wí eedi i'ânchänudi nakaanú-í'i waagi'ba namuu, hedi ná'i to'wí nakanudi iví tú' ikhoejée-í hedá ipóe'amí. Hedi i' k'uubá iví'di ünke't'ândáho óet'ää-í."

¹⁹ In Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádí hedá in owhá' p'ó'dédí'indádí dínhanginná Jesus ná'i hí' inbí'gediho ihée'annin, hediho dida' wesebo Jesus óepankáyjí'in, hewänbo in t'owa dâykhunwôeda'máadí wí'óepankê'pí.

Tax wá'âa i'gedi Jesus óetsika'yan

²⁰ In Hudíyo tsonnindi áyîngidi Jesus óemündedi dida' óekáyjí'in híwó wí'ihí'máapídí, hedânho in Rome-'inbí tunjó óemangekäänídí, ná'i tunjó-á shánkí tsonkhuu imáadí. Hediho wên sená' kaadibo ovâywá'âa Jesus hääwí óetsika'yâamídí. Ná'in sená'dá hójo'indá' dimuu, hewänbo híwó'nin dimuu waa dívíkhây máa. ²¹ Hedi ná'in hójo'in sená'di Jesus óetu'an, "Háhkandi?, na'indá gínhanginná u-á ta'gedá' bihée'o hedá ovâyhá'o, u'dá t'ähki t'owa-á handá'ba ovây máa, hediho ta'gendá Jôesi Tádáví khuu i'gedá ovâyhá'o." ²² Dítu'an, hânnan nanbí tsonnun gíntú', ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar áy-tax-wá'âa-ídí háa joe?" ²³ Hewänbo Jesus-á wesebo ünhanginná háa inbí hójo'í ánshaa dínmuu'in, hediho ovâytu'an, ²⁴ "Wí denarius chá' dínkeeyan. Toví ts'ay hedá toví kháwä-á eedi ün'k'óe?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ²⁵ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho?, hääwí Caesar-ví' ünmuu'i

Caesar-bá binmää, hedí wá? hääwí Jôesi Tádáví? ûnmuu?i-á Jôesi Tádá-á binmää.”²⁶ Wídínkodipí wên piháawin hí? óetuhkannamídí in t'oa dit'oe-ídí, hedí iví hí?dí ovâyháa?andi wíyá háabo wí?óetu?anpí.

In Sadducees-di Jesus óetsika?yan in dichuu?in diwáywówápúuwí i?gedí

²⁷ Wên Sadducee t'owa Jesus-ví?piye di?ää hääwí óetsika?yamídí (In Sadducees-á dívíwâyunde? in t'owa dichuu?in há?to wíyá diwáywówápúuwí?in.) Indi óetu?an, ²⁸ “Háhkandi?, Moses ná?in tsonnun dînta?nan: Wí sen âypídíbo nachuudi iví kwee wa? ûnwówájidá, i senbí tí?úu ûnkây?ä? i? kwee-ádí ikhó?yâ-i?in hedânho dân?âykw'ôenídí, i? pá?dâyví khâwâ? ònhúuwídí. ²⁹ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí?úuwín senâ? diji?. I? shánkí páadé?i? ikhó?yâ?, hebo âypídíbo nachuu. ³⁰ I? eedí?i-á wá? i? kwee-ádí ikhó?yâ?, hedá ná?i sen wá? âypídíbo-áho nachuu. ³¹ Ihaydáhá? i? powage?i-á wá? hanbá ûnpóe. Hedí handá? t'ähkí in tsédí diji?in tí?úuwín dínpóe, t'ähkí wí?ínbo i? kwee-ádí dívíkhó?yâ?dí dichuu dâ?âykw'ódipídíbo?. ³² T'ä?gedá i? kwee-á wá? nachuu. ³³ Ná?in tsé ihay tí?úuwínho i-ádí dikhóhtsaakw'ônwân, hedího náä na?in dítu?an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydí, to?wíwí kwee-an ûnmúuní?”

³⁴ Jesus-di ovâytu?an, “Kwiyä?dádí senâ?dádí dívíkhó?yânde? wa? náä oepáa k'aydí diwówáji? ihaydíbo?. ³⁵ Hewänbo to?wên Jôesi Tádá natú makówápiye dimännindá, in chuwa iwedi ovâywáywówápkhâymaa hedího há?to wíyá dichuu-i, hedânho ihaydí senâ?dá kwiyä?dá wíyá wídívíkhóhtsaakhâymaapi, ³⁶ gá gindídi in makówáwin t'ôepa?aa?in waaginbá dimúunídân. Hedí Jôesi Tádáví ây dimuu gá i?dá wíyá ovâywáywówápkhâymaadân. ³⁷⁻³⁸ Jôesi Tádádí t'ähkí t'owa iví?in ûnmuu?in ovâyúmunde diwówáji?in dimuu waagibá. Moses wänbo ná?in híwó ithayyan i? wää?i phé?yâvi nakoje? ni?gedí ita?nan dihaydí. Iwe natú Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á Abraham-bí Jôesi namuu, hedá Isaac-ví?-á hedá Jacob-ví?-á, tobá ná?in ho dichuu wänbo?. Hedího dichuu wänbo ta?gendí diwówáji? gá Jôesi Tádá-á in diwówáji?inbí Jôesi-ân dínmuudân, in dichumu?inbí?-á joe.” ³⁹ Wên in Hudíyo-ví khuu dâyhá?o?indi óetu?an, “Háhkandi?, híwó bihéé?an.” ⁴⁰ Hedí diwôeda? wíyá hääwí óetsika?yamídí.

To-an namuu i? to?wí Jôesi Tádádí óesoge?i? t'owa ovây?aywoenídí?

⁴¹ Hedí Jesus-di ovâytsika?yan, “Heháadan t'owa dítu? i? to?wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa?i? t'owa ovây?aywoenídí David-ví ây iwedi?i?da? ûnmuu? ⁴²⁻⁴³ I? Psalms nata?muu iwe David-bo natú:

Naví tsondi hay?i Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu?an,

‘Naví ko?dínge?dí ósoge,

hedí uví hânmin dovây?taaní hedá uví mangá wínkáaní.’

⁴⁴ Ná?i to?wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa?i? t'owa ovây?aywoenídí David-dibo iví tsondi hay?i gin óetu?o?. Gin namuudá hádídanho David-ví ây iwedi?i?da? ûnmúuní?”

Jesus iví khäge?nin itu?an in Hudíyoví khuu dâyhá?o?in waaginbá wídímúunípí

⁴⁵ Wa?dí t'ähkí in t'owadi Jesus ônt'ôeyande? ihaydí iví khäge?nin itu?an, ⁴⁶ “Ná?in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá?o?in dimuu?inbí?wedi bí?âyíngi?an. To whaadi?indi dito?ondi diji? dâ?keeyamídí to?wên dimuu?in, hedá hânho-á ovâyhí?an t'owadi a?gindi ovâysengitu?âamí?in i? bú? pingé i?ge dijídi, hedá wá? in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánkí?eediná? dihaydá in tsonninbí soge eedí dívíkw'ôení?in dida?. ⁴⁷ Kwiyä? inbí senâ? dínchuu?inbí tewhá ovâykweede?, hedáhá? thaa t'ähkí dívíjûusu?odi híwó?nin dimuu waagi dívípida?o?. Gin díví?odi Jôesi Tádádí shankí ovây?tuhchânukhâymaa.”

21

Wí kwee iví sen ûnchuu?i-á iví chã? t'ãhkí imãgi

¹ Jesus ipuwãbéede' i' hay'i méesate iwe in t'owa diji' i'ge, hedi in kodit'owa dimuu'in inbí chã? dâykuudeđi i' chã? phébay iwe ovâymunde'. ² Hedá wí kwee iví sen ûnchuu?i' sehkanãwó nawówãji'i wá? wíje chã? p'í'in itógidi óemû?. ³ Hedi natú, "Ta'gendi wâytu'ãamí, ná?i kwee iví sen ûnchuu?i' sehkanãwó nawówãji'i-á shánkí itógi t'ãhkí in wé?gen dâykuu'inbí?wedi. ⁴ In wé?gendáho inbí chã? dínphade iwedi dívímãgi, hewãnbo ná?i kwee-á báyéki ûnkw'óhpi wãnbo t'ãhkí iví wówãtsi i'ãmígí? imáa?i' itógi."

Jesus iví khãge?nin itu'an i' méesate hay?i-á t'owa dâynayukhãymáa

⁵ Wáy wên iví khãge?nin i' méesate hay?i'gedi dívihí?máa, hedi ditû?, "Sa'wó naná sa'wó?di k'uudi napa'andi? namuudi hedá i' hããwí ee nakw'ó?di' in t'owadi Jôesi Tádá óemãgi?i namuudá." ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Nã-áho ná?i sa'wó?di hããwí bînmunde?, hewãnbo wáy wí thaa naná? dihayđi ná?i méesate-á t'owa dâynayukhãymáa, hedi wêe wãnbo wí k'uu hã?i tehpaawedi wíinate?deegí?opí."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na?ã'in

⁷ Indi óetsika?yan, "Hãhkandi?, hãnhay-an ná?i hããwí i'gedi dítu'andi? napuwagi'o? Háawin taa-an nakeepúuwí hedãnho gínhanginnãanídí hããđi nats'anpúuwí'in?" ⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'áyîngi'an to'wídí wãnbo pihãa wíwovâywãykannamípídí. Báyéki t'owa naví khãwã i'gedi dikã?ããgi'o, hedi wí'inbo dítuuní innãnho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge?i' t'owa ovây?aywoenídí. Hedá wá? dítuuní i' t'ã?ge thaa tsowa nanãnho?. Hewãnbo inbí'nãpiyá wí'ímú-ípi. ⁹ Hedi t'owa-á inbí tsonnindádí háa wíyá nangewin t'owa-ádí dívihãnbo? i'gedi ít'oedá, báyéki wí'úví'áyîngi?ãmípi. Nakhây?ã? ná?i hããwí napúuwí'in, hewãnbo owáy napóe ihayđá i' t'ã?ge thaa wesebo wína?ãhpi."

¹⁰ Hedáhá? ovâytu'an, "T'owa wêe nangewin dívihãnkãymáa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá? dívihãnkãymáa. ¹¹ Wáyjé t'ãhkí nanan?ã'yãpuwagi'o hedá báyéki dihaapuwađi'o, hedá báyéki t'owa-á ihayđidã?bá dihaypóedá dichuwagi'o, hedá t'owa-á dâypuwãkhãymáa wí taa he'endi oe makówa nakeepoe?odi báyéki ovâykhunwóeda?ãmí?i'. ¹² Hewãnbo gin napóepídíbo wovâypanhóeni, hedá unbí wãyu únmuudíbo jãnaká wovây?ãmí, hedá in Hudíyoví méesatewin p'ó?dédí'inbí mangá wovâyjoe?ãmí wovâytsondiwekãanídí, hedá wovâypankw'óeni, hedá in nangewin p'ó?dédí'inbí?piye hedá wé?gen tsonnínbí?piyá wovâyhúuwí. Ná?i t'ãhkí wovây?ãmí naví'in ímuudíbo?. ¹³ Hewãnbo ná?i hããwí únpuuwí?i namuudi únkoedí-í naví'gedi bînt'ôe?ãmídi. ¹⁴ Hediho wa? napóepídíbo bí'ãnsaamãá wí'úvíjãyye-ípi'in háa ítúuní'in úvípi?aywoenídí. ¹⁵ Naadi i' hí?-á i' hangintandá wãymãáni, hedãnho to'wên wãnbo wovây't'e'p'ídénde'in há?to dínkoedí-í dâykëeyãmídi háa ítú waa ta?gen wínamuupí'in, hedá wíyá hããwí wãnbo wíðãymá?ve-ípi dítuunídí. ¹⁶ Unbí hãnminbí mangepiye unbí jíyá?indi tádá?indi wãnbo wovâykãáni, háa unbí tí'úuwíndá pá?dây?indá han wovây?ãmí, háa unbí maatu?indi háa unbí k'ema?indi wãnbo?, hedi wáy wên un wovâyhãanú-í. ¹⁷ Hedi báyéki t'owadáho wovây't'aykhãymáa naví'in ímuudi. ¹⁸ Hewãnbo Jôesi Tádádí wovây?áyîngimá?ve-í, wí hây tãhkí wãnbo há?to i'đi wovâyjoe?ãmí. ¹⁹ Úvít'ôephadeyãã?andáho? in ta?gen wówãtsi ít'anpúuwí."

Jesus-di ovaytu'an Jerusalem bú?-á nanda? dâjjoekankãymáa'in

20 “Hewänbo báyéki sundaḡo Jerusalem bú? já?wé búu k'úwákí diji?in bînmû? ihayḡi, únhanginnáani hanwaapídibo? i? bú? nanda? dâjjoekankhâymaa?in. 21 Hedí ihayḡá in Judea nange dikw'ó?nin dínkhây?ä? oe okú eepiye dijáani?in, hedá in to?wên oe Jerusalem bú? iwe diji?indáho iwedáho dipee-í, hedá in oe nava eeje diji?indáho oe bú?piyá wídimú-ípí, 22 gá ihayhääbáho Jôesi Tádádí in t'owa Jerusalem-win ovâytuhchänukhâymaadân, hedí t'ähki háa Jôesi Tádávi ta?nin diwe nata?muu?in i? thaa i?gedi napúuwí. 23 Owáy i? thaa napówa ihayḡá, sehkanä in kwiya? disâamuu?in hedá in dâj?âytsää?o?indá, gá ingi?á nakâypúuwídan dijáaniḡí. T'owa dâjt'ôephadegí?o ná?i nange i?ge t'ähki, hedí Jôesi Tádádáho in t'owa ovâytuhchänugi?o, indáḡí nat'ayḡi. 24 Wáy wên tsijóphá?ḡí ovâyháanú-í, wây-á wëndá ovâypanhógidá báyéki wíyá pi?wáy nan deepiyá ovâyhúuwí. In Huḡíyo dimuupí?in t'owadá in t'owa Jerusalem-win ovâytsonmá?ve-í owáy inbí thaa gin dívi?amíḡí dínphade píhay.”

I? to?wí t'ähki t'owagí? na?aypuyä?i na?ä?

25 “Ná?i taa-áho oe makówa gin nakeet'ôeni: I? thandá p'óe-á agóyó-á piháa nakeepúuwí, hedá náa oepáa k'ayḡá t'ähki nangewin t'owa-á háa dívi?amí?in hedá háa dívi?ánshaa?amí?in há?to dínhanginnáani, i? mâap'oe hânho nasaatú?di hedá i? he?endi p'oet'úkhú namuudá. 26 T'owa-á hânho dikhunwôeda?puwagí?oḡi dinagokhangí?o, háa náa oepáa k'ayḡi t'ähki napuwagí?o i?gedi dívi?ánshaamáḡí. T'ähki oe makówa nasaa?i-á na?a?yâpúuwí. 27 Hedí ihayḡi in t'owadi naa t'ähki t'owagí? o?aypuyä?i? omuu?i dímuuni okhúwá jáa o?äḡi, pínnán kay wóegé hedá kohthay wóegá o?ä?. 28 Owáy ná?i hääwí nats'anpuwamân dihayḡá wíyá wí'úvíp'óhwháye?bé-ípí, kw'áyepiye úvíbé-í, gá tsowa wovây?aywoeniḡí napuwamändân.”

Jesus-di wên fig tay i?gedi ihé?an hääwí ovâyhá?amíḡí

29 Hedáhá? Jesus-di ginnân ovâytu?an wíyá ovâythayyamíḡí: “I? fig tay i?gedi hedá wé?ge?i tay i?gedá bí?ánshaa?an. 30 Nats'antsáwâpuwamân dihayḡi unbo bînmúndedi únhanginná nata?ánpowa?ä?inpi?an. 31 Hedí gindidibá owáy ná?i hääwí i?gedi naadi wâjt'ôe?an bînmû? ihayḡá únhanginnáani ho púnú? naná naa owáy?ä-í?in otsondisogedee-íḡí. 32 Ta?gendi wâjtumáa, t'ähki in náawin t'owa há?to diháani wa?di ná?i hääwí t'ähki páadé nats'anpoe?opídibo?. 33 Makówa-á hedá oepáa k'ayḡá t'ähki nakhangí?o, hewänbo naví tundá há?to dínháani.”

Jesus-di ovâytu?an dívi?áyîngi?amí?in

34 Úví?áyîngi?amí hääwí i?gedi úví?ánshaahondi?. Báyéki húukandá hedá háapuwa-á wí'úví?âamípi, hedí wâhphade wí'úví?ánshaamá?ve-ípí háa unbí wówátsigí? úví?amí?in. Wáy i? thaa nat'ôephadepúuwí?i? únpoewí wa?di únhanginpóepídibo?. 35 Ihayḡibá t'amäpiye in náa oepáa k'ayḡi dithaa?in wên phay iwe diwêegí?o waagibá dínpuuwí. 36 Hedího hääḡi wänbo t'ähki íkhâymuuni?in únkhây?ä?, hedá úvíjûusumá?ve-í hedânho ná?i hääwí t'ähki napuwagí?o?i-á úvíyää?amí, hedá owáy naa t'ähki t'owagí? o?aypuyä?ivi páadépiye íwin dihayḡi híwó únpuuwí” gin Jesus-di ovâytu?an.

37-38 Ihayhääbá thamuwaa hédéni hé?ḡibo t'owa dipóya? ee hay?i méesate iwe Jesus-ví hí? ônt'ôeyaaníḡí. Thaadá i?ḡi in t'owa iwe ovâyhá?o?, hedá nakin dihayḡá i? bú? iwedi napee?i oe Olive Okú gin dâjtu?o? iwebo? iwthonwóyí?níḡí khu?ḡéedí.

¹ I shánkí'eedi Passover gin dâytu'o'í púnú' naná, i' oewáaseepí' pává dâyk'o'í'. ² In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'í'indá hádídí Jesus óeháyí'in dâytuwámáa, hewänbo kaadibo díví'amí'in dida', gá in t'owa-á dâykunwóeda'dân.

³ Hedá Satan i' Penísendi-á Judas-ví pí'ná khó'jé-á ûnts'ú. Judas-á Iscariot gin wá' óetu'o', hedi Jesus-ví tä'di wíje khäge'nin diwedi'i'ba namuu. ⁴ Hedáhá' namää in owha' p'ó'dédí'indá hedá in sundado i' hay'i méesate dâ'yá'yí'do'inbí tsonnindá inbí'piye. Nada' ovâyhée'amí'in hádídí Jesus óeku'p'âyni i'gedi, hedânho inbí mange óekáanídí. ⁵ Indá dihíhchanpóedí Judas óetu'an chá' óewá'âa-i'in, ⁶ hedi i-á nahíjedího ituwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáaní'in in t'owa dínhanginnáhpídíbo'.

Jesus-ádi iví khäge'nindádi dimän i' Passover shánkí'eedi koegí' dâyk'o'í'dí

⁷ In Hudíyoví shánkí'eedi dínpówá i' oewáaseepí' pává dâyk'o'í', hedi ihay thaa-á naná in k'úwá'ây-á dâyhánúnde', Passover koegí' gin dâytu'o'í' dâyk'o'í'dí. ⁸ Hedi Jesus-di Peter-ádi John-dádi ovântu'an, "Jaho i' hääwí binkhây'an i' Passover koegí' âyk'o'í'dí." ⁹ Indí dá óetsika'yan, "Wähä-an unda' gamú-i'in änkhây'amí'dí?" ¹⁰ I'di ovântu'an, "Gá ginnân: Oe Jerusalem bú'piye bápûn, hedi iwe dats'ûndi wí sen wên p'onbay ihondi'di wovänjay-í. I-ádí bá damú-í hedá i' tewhá ee nats'ûndibá dats'ûn, ¹¹ hedi i' sen iví tewhá ûnmuu'i dântu'âamí, 'Nanbí háhkandi'di dítu'an wítsika'yâamí'dí, Wé'i íve eewan naví khäge'nindádi ná'i Passover koegí' âyk'o'í'?" ¹² Hedi i sendi wí wha'k'ay íve hay'i wovänkeeyamí, hää t'ähkí gíntáy'i nakw'ó'dí'. Ee-áho i' koegí'-á dänkhây'amí." ¹³ Hediho damäädi hääwí t'ähkí dänshaa Jesus natú waagibá, hediho i Passover koegí' dänkhây'an.

Jesus-ví t'ä'ge'in kindi'in húukan

¹⁴ Húukandi ihaydi napóe ihaydi Jesus-ádi iví khäge'nindádi i' máäsa iwe dívíhúukw'ó'di, ¹⁵ hedi ovâytu'an, "Hânho ná'i Passover koegí' undádi okoeda', wa' ochuupídíbo'. ¹⁶ Naadá wâytumáa, há'to Passover koegí' wíyá dók'o'í' i ta'gendi Passover shánkí'eedi napóe píhay, owáy otsondisogedee ihaydi." ¹⁷ Ihaydáhá' in k'édé méena nasaa'in iké'di ikú'daa'andi ovâytu'an, "Ná'in binke'di wí binsúwä wí'inbo'. ¹⁸ Naadi wâytumáa, náä-á wíyá wídóméenasuwwä-ípi hebo Jôesi Tádádí dítsondisóge ihaydáho wíyá méena waagibá dósuwäkhây'máa." ¹⁹ Hedáhá' wí pává-á iké'di Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá ovâymagi, hedi ovâytu'an, "Ná'i-á naví tú' dínmuu, hedi naví tú'-á ungi' dáypäkhây'máa. Ná'i pává-á bink'o'í' naví'gedi úví'ánshaamá've-í'dí." ²⁰ Hedi dívíkindihúubowadá in k'ede-á wíyá ovâyphade hedi ovâytu'an, "Ná'i-á naví ûnp'oe dínmuu. Ungi' naví ûnp'oe doncha'gí'o, hedi owáy gin dá'y'andiho Jôesi Tádáví ts'aabi tun imági'i ho ûnpúuwí. ²¹ Náä bít'ôeyan, i' to'wí naa díkuhpekhây'máa'i-á náä naví nú' na'än, hedi i' máäsa eedi namank'óe. ²² Naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i' ochuwagí'o, Jôesi Tádá hân'oe natú waagi, hewänbo ná'i to'wí díkuhpekhây'máa'i-á t'ôephade ûnpúuwí." ²³ Hedáhá' iví khäge'nin dívítsika'máa, "Wé'i-angú na'in diwedi ná'in natú'in ikhây'máa?"

Jesus-ví khäge'nin dívíthänbo wé'i-an in diwedi shánkí hay'i namuu i'gedi

²⁴ Ihaydáhá' in khäge'nin dívíthkando' wé'i-an in diwedi shánkí hay'i namuu i'gedi. ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in Hudíyo dimuupí'inbí tsonnindi ovâytsomáa, hedá dida' t'owa dítúuní'in inbí'gedi, 'I'dá híwó na'in dí'o'." ²⁶ Hewänbo hâ'mindá wí'ímúunípi. Ginnân únkhây'ä' ímúuní'in: I' shánkí

hay'i namuu'i-áho ûnkây'ä? hýä'ä'i-áho ipipa'i'in, hedi i' to'wí itsonmáa'i-áho khäge'dida'báho ipipa'i. ²⁷ Wé'i-an i' shankí hay'i namuu, ti i' máäsa iwe nahúu'ándi' háa i' t'ôe'i' ônkoegi'máyä'di'? I' máäsa nahúu'ándi-á i' shankí hay'i namuupi'an. Hewänbo naa undá'dí wa' oji' ihaydibo wí t'ôe'i waagi'ba omuu.

²⁸ “Undá naa-ádí úvíwóyí' tobáháa dont'ôephadende wänbo', ²⁹ hediho naadá wâyk'úuwí tsonnin ímúunídí, naví Tádádí naa otsonyêenídí dínk'ú' waagibá. ³⁰ Hediho owáy otsonji' ihaydi undáho naví máäsa iwe naa-ádí úvíhúuyamí, hedá tsonninbí púwédé eejá úvíkw'ôení, hedi in Israel'in tã'di wêege'in t'owa ovâytu'âamí háa híwó háa híwóhpi díví'annin” gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di Peter óetu'an, “U-á powin untúuní naa wídítaapi'in.”

³¹ Hedáhá' Jesus-di Simon Peter óetu'an, “Simon, ót'ôeyan: I' Penísendi Satan nada'póe un t'ähki wovâyhóenídídí hedânho wovâytyai'nídí, hedi wí to'wí itáhêejo waagibá wovâykhâymaa. ³² Hewänbo naadi wínjûusu'an, hedânho uví wâyü wí'úháanípídí. Hediho' owáy naví'piye biwáybun dihaydi ná'in uví tí'úuwín páadé'in úmuu'in ovâykhäge'namí hedânho inbí wâyü naví'piye shankí dínkaypúuwídí.” ³³ Peter-di Jesus óetu'an, “Nanbí Sedó, naa okhâymuu u-ádí dípansôege-ídí hedá diháyjídá.” ³⁴ Jesus-di óetu'an, “Peter, ná'in wítu'âamí: Ná'i khun wa' wí dee sen ikinpídíbo' u-á powin untúuní naa wídítaapi'in.”

Jesus iví khäge'nin itu'an tsijó phá' dâykuumä-ídí

³⁵ Ihaydi Jesus iví khäge'nin itu'an, “Hänhay wâysan dihaydi naví hí' in t'owa ovây't'ôe'amídí, chã'dá hedá wí múu unbí hääwí bínkuu-ígí'-á hedá wây-á anto-á wíwínho'pí. Ihaydi ti wí hääwí úntáywän?” Hedi óetu'an, “Joe, hääbo joe.” ³⁶ Hedáhá' ovâytu'an, “Nää-á to'wí ûnchã'kw'ó'di-áho iví chã' ihúuwí, hedá wí múu-á ihääwikuu-ígí' wá', hedi to'wí wên tsijó phá' ûnk'óepí'-á iví k'éwé'in to-á iku'p'âyní wên tsijó phá' ikuumä-ídí. ³⁷ Naadi wâytumáa nakhây'ä? ná'i tun Jôesi Tádáví ta'nin diwe naví'gedi nata'muu'i napúuwí'in: T'owa ditúuní i-á wá' wí jänäkíkandi-ân namuu gin. Hääwí t'ähki naví'gedi nata'muu'i-áho napuwagi'o-ákun.” ³⁸ Iví khäge'nindi óetu'an, “Nanbí Sedó, námú'dí, näwe wíje tsijó phá'.” I'di ovâytu'an, “Hähay.”

Jesus oe Olive Okú gin dâytu'o' iwe ijûusu'an

³⁹ Ihaydáhá' Jesus i' bú'dí napee hedi oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye namää hedá iví khäge'nindá ûnwóemää. Iwáho háyän wänbo najiwän. ⁴⁰ Iwe dipówá ihaydá ovâytu'an, “Úvíjûusu'amí hedânho wovâytyainde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amípídí.” ⁴¹ Hedi ovâyjoe'andi wí háy namää, wí k'uu bínsäyú-í iwehaybá, hedi idége'disógedi ginnân ijûusu'an: ⁴² “Tádá, unda'dáho in t'ôephade donkhâymaa'in naa dínjâ'amí. Hewänbo háa u-á unda' waa tobá napúuwí, naa oda' waagá joe.” ⁴³ Hedi wí makówáwi t'ôepa'aa'i-á iví'we ûnkwinudee hedi kay óemági. ⁴⁴ Hedi hânho it'ôephadendedi shankí kay'indi ijûusu'an, hedi hânho naseep'ojaadedi i' seep'o-á wí ûnp'óetã he'endi waagibá nange ûntände'. ⁴⁵ Hedáhá' wáy ijûusu'o' iwedí iwínúdí iví khäge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymää. Indá hânho dik'áykháadá dikaykhanmuu, hediho dijókhá. ⁴⁶ Hedi ovâyjósandi ovâytu'an, “Heháadan íjókhá? Bíshaadi úvíjûusu'amí hedânho wovâytyainde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amípí.”

Jesus óepanké'

47 Waʔdi ihíʔmáadíbo báyéki t'owa dipówá. Judas-di ovâypáadémáʔ, i-á wêe in táʔdi wíje khägeʔnin diwedíʔiʔbá namuu, hedi Jesus nawin diwepiye namää öep'ohtsäâ-ídi. 48 Hewänbo Jesus-di öetuʔan, “Judas, ti naa t'ähki t'owagiʔ oʔaypuyäʔi dip'ohtsäâ náʔin t'owavi mange díkáanídíʔ?” 49 Háa Jesus öekhâymáaʔin iví khägeʔnin i-ádi dijiʔin dâymûʔ, hedi öetsikaʔyan, “Nanbí Sedó, ti nanbí tsijó pháʔdí häʔin t'owa äyyâa-íʔ?” 50 Wí wêe iví khägeʔnin diwedí iví tsijó pháʔdí iʔ owhaʔ p'óʔdédíʔví t'öeʔi p'óʔde öewhädi, hedi iví koʔdíngeđiwin oje heʔyinboʔ önt'óʔtsâʔ. 51 Hewänbo Jesus-di ovâytuʔan, “Wíyá haʔwâa wíʔúvíʔamípi,” hedi iʔ senbí oje önwáykiđiđi ünwówa. 52 Náʔin diʔääʔin Jesus öekáyjídí in owhaʔ p'óʔdédíʔindá hedá iʔ hayʔi méesatewin sundađovi tsonnindá hedá wây-á Hudíyoví tsonnindá dimuu. Jesus-di ovâytsikaʔyan, “Heháadan unbí tsijó pháʔ wóegé unbí phé wóegá íʔää naa díyâa-ídi wí jänákíkanđiʔ omuu waagibáʔ?” 53 Thamuwaagi iʔ méesate hayʔi ee naa undáđi ojiʔ, hedi wídípankêʔpi. Hewänbo náa-á ihayđihoʔ un únna náʔin úvíʔamídi, hedá iʔ Penísendi-á ihayđiho ünna iví kay ikeeyamídi, i-á wáy t'owa dínkunnáʔ diwe natsonjiʔi-á namuu.”

Peter-di ovâytuʔan Jesus wíʔöetaapiʔin

54 Jesus öepankêʔdi iʔ owhaʔ shánki p'óʔdédíʔví tewhá eepiyeʔ öehoʔ, hedi öets'úde. Waʔ öehon dihaydi Peter-á tíʔúgá kayiʔdiđibo-á nawóemän. 55 Iʔ tewhávi tehpaá búge wáy ho naphahteʔen, hedi iʔge wên t'owa dívíkw'ódi. Peter-á inbí jáa isóge. 56 Iwe naʔándí phaadi öekonámáʔ hedi wí t'öeʔi aʔyúdi öedamúndedi natú, “Náʔi sennânkun Jesus-áđíba najiwän.” 57 Hewänbo Peter natú, “Joe, naadá wídótaapi.” 58 Háa napóe ihaydá wíyá toʔwída Peter-á öemûʔdá öetuʔan, “In Jesus-víʔin diwedí unmuu-áakun.” Hewänbo Peter-di öetuʔan, “Joe, naa-á joe.” 59 Hedi maʔ wí óda naphade ihaydá wíyá wêe-á kayʔindi natú, “Náʔi sendá Galilee-wíba namuudi taʔgendi Jesus-áđíba najiwän.” 60 Hewänbo Peter-di öetuʔan, “Naa wíđinhanginnáhpí háäwí iʔgedi bihiʔmáaʔin.” Waʔdi ihíʔmáa ihayđibo wí dee sen ikin. 61 Ihayđíba tewhá ívedi Nanbí Sedó Jesus íbéedí Peter öedamûʔ, hedi Peter ünʔánpówá háa Jesus-di öetuʔan waa: “Thaʔdi hédéndí waʔ iʔ dee sen ikinpídíboʔ, powin untúuní naa wídítaapiʔin” gin ho öetuʔan. 62 Hedi Peter iʔ tehpaá jáʔwépiye napeedi hânho isíhtää.

In sundađodi Jesus öejänákiʔan

63 In senäʔ Jesus öeʔáyinmáaʔindi t'ämäge öetumáa hedá öemahpúudeʔ. 64 Hedá öetsíwhiʔandi öetuʔan, “U-á úhanginná háa napuwagiʔoʔin waʔ napóepídíboʔ. Dítuʔan, toʔdan wóemahpúuʔ?” 65 Hedá wíyá shánkílee-wíba namuudi taʔgendi Je t'ämäge háa öetumáa.

In Hudíyo tunjowaʔdi Jesus ivíʔgedi öetsikaʔmáa

66 Waʔdédí nanân dihaydi in Hudíyo tsonnindá in owhaʔ p'óʔdédíʔindá hedá in Hudíyoví kuu dâyháʔoʔindá dívíwéʔgeʔan, indá in Hudíyoví tunjowaʔ dimuu, hedi Jesus in tunjowaʔ wháagépiye öehoʔ, 67 hedi öetsikaʔyan, “Ti taʔgendi u-ân unmuu iʔ toʔwí Jôesi Tádáđi öesógeʔiʔ t'owa ovâyʔaywoenídíʔ Dítuʔan.” Iʔdi ovâytuʔan, “Wâytuʔan wänbo háʔto dînwäyü-í, 68 hedi naadá undá háäwí wâytsikaʔyandá háʔto háäbo díʔöeʔamí. 69 Hewänbo náa iwedi páadépiye naa t'ähki t'owagiʔ oʔaypuyäʔi omuuʔi Jôesi Tádávi koʔdíngeđi ochangíʔo, i-á t'ähki kay imáaʔi namuu.” 70 Hedáháʔ t'ähkiđibo öetsikaʔyan, “Ti untundaʔ u-ân Jôesi Tádávi ay unmuuʔin?” Iʔdi ovâytuʔan, “Háa unbo ítú waa.” 71 Hedáháʔ dívítuʔan, “Wây-á toʔwên wígíntáypí ivíʔgedi dítuʔâamídi. Iví sópho iwediibo náʔi tun gip it'oe.”

23

Jesus oe Pilate-vi'piye óeho'

¹ Hedi in tunjowa' t'ähki dívíwínú, hedi indihó Jesus oe Pilate-vi'piye óeho'. ² Hedi Pilate-vi'we óekándí ònt'aywó'dichänundedi ditú, "Nä'i sendá nanbí t'owa ovâyte'ya'do', hedá i'di ovâytu'an Caesar wí'óe-tax-wá'âa-ípi, hedá wá' natú i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedânho natunda' wí tsondi hay'ibá namuu'in." ³ Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa u'bo untú waa." ⁴ Pilate-di in owha' p'ó'dédí'in hedá in báyéki t'owa iwe diwin-nindá ovâytu'an, "Nä'i sendá naadi wên t'aywó'nin wänbo wídônshaapí." ⁵ Hewänbo indá kay'indi Pilate óetumáa, "I'dá iví háhkan ünmuu'i'di nanbí t'owa ovâyte'ya'do'. Oe Galilee nange iwe páadé gin its'an'an, iwedá Judea nange i'gá t'ähká, hedá nä-á näwá napówá hanbá i'amídí."

Jesus oe Herod-vi'piye óeho'

⁶ Pilate nä'in nat'oedi ovâytsika'yan, "Ti nä'i sendá Galilee-wi namuu?" ⁷ Hedi "hoi" gin ditú ihaydi Pilate-di Jesus oe Herod-vi'piye óesan, gá Herod-dá oe Galilee p'ó'dédí' namuudân, hedi nä-á oe Jerusalem-dá na'an. ⁸ Herod nahíhchanpóe Jesus óemú'di. Gáhãädibo napuwáda', iví'gediho nat'oedi, hediho nada' Jesus-di wên pinnán òn'amídí imúuní'in. ⁹ Herod-di báyéki tsika óetsika'yan, hebo Jesus-dá háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá iwe diwindi kaygindi Jesus ònhíwóhpíchänunde'. ¹¹ Hedi Herod-dádí in sundado-ádí t'ämäge Jesus óe'o', hedáân, hedi jänäki-á i-ádá dimuu. Herod-dá ovâytu'an wên sa'wó'nin k'éwé'in to Jesus óe'aawé-í, hedáhá' Pilate-vi'piye óewáysan. ¹² Páadé ihaydibo Herod-ádí Pilate-ádí hánmindá damuuwän, hebo ihay thaabá híwó'nin k'ema'indá dapóe.

Jesus óekhe'khâymaa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

¹³ Pilate-di in owha' p'ó'dédí'indá hedá in wé'gen Hudíyoví p'ó'dédí'indádí wây-á t'owa-ádí ovâywé'getu'an, ¹⁴ hedi ovâytu'an, "Undá nä'i sen naví páadépiye dínmaa, hedi ditú'an t'owa ovâyte'ya'do'in. Unbí páadépiyebo naadi iví'gedi dótsika'yan, hebo háawin t'aywó'nin bínchänunde wänbo wídônshaapí. ¹⁵ Herod-di wänbo-á háawin wên t'aywó'nin wí'ônshaapí, hediho nanbí'piyebá óewáysan. Nä'i sendá hääwí híwóhpí wí'i'anpí óeháyjídí. ¹⁶ Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewhääni'in hedáhá' dóma'p'ädi-í."

¹⁷ Paayo p'óe waa i' Passover shánki'eedi naná' dihaydi Pilate-di wêe pan óema'p'ädiinde', hedânho gin natú. ¹⁸ Hewänbo t'ähki in t'owa dívítuwínú, "Nä'i sen náhe', hedi Barabbas-á na'ingí' nâama'p'ädi-í." ¹⁹ (Barabbas-á oe pan diwe óesóge gá in t'owa i' bú' iwe'in p'ó'dédí'indádí ovâytsakannandân, hedá i'dá ovâyte'owat'ahanú.) ²⁰ Hewänbo Pilate nada' Jesus óema'p'ädi-í'in, hediho in t'owa wíyá ovâyhée'an. ²¹ Hebo indá ihayda' dívítuwínúnde', "Wên phé'win deedi nát'óhtägek'u'!" ²² Pilate-di powingedi ovâytu'an, "Háadan gin dó'amí? Háawin yä'dâapí'innan i'an? Naadi háawin t'aywó'nin wänbo wídônshaapí óeháyjídí. Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewhääni'in hedá dóma'p'ädi-í." ²³ Hewänbo kaygindi ihe'jidida' ditú' Pilate-dá Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in, hedi hânho dívítuwínúndediho dit'anpóe. ²⁴ Pilate nahíje háa óedaa'an waa i'amídí, ²⁵ hediho Barabbas, i' sen in tsonnin ovâyâ'i' hedá ovâyte'owat'ahanú'i' namuu'i' óema'p'ädi, hewänbo natsónpóe Jesus óe'amí'in háa dida' waa.

Jesus oe Calvary-piye óeho'

26 Hedáhá? Jesus iwedi óeho?. Dimän dihaydá wí sen Cyrene nangewi namuu?i?, Simon gin nakháwá?i?, oe nava iwedi i? bú? eepiye na?ädi óejay, hedi in sundadodi in phé?win ivi?di ôn?i?k'ú?di Jesus-ví tí?úuge óepu?nan. 27 Báyéki t'owa wá? Jesus ûnwóemän, hedá wên kwiyä? dimännindá hânho ditaachanpóedá dívíphkhúmáhpúude?, hedá háa iphadende?in namuudi disééji?. 28 Jesus ibéedí ovâytu?an, “Un kwiyä? Jerusalem-win, naa omuudi wí?úvisihtä?ípi, hewänbo ungi?-á unbi áyyä?gi?-á úvisihtä?-í. 29 Wáy wí thaa naná? dihaydi t'owa ditúuni ‘Hihchan dâymá?ve-í in dínkodipi?in díví?áyyamídi, hedá in hânhay wänbo díví?ayyanpi?indá wí ay wänbo dâ?âytsä?anpi?indá wá? hihchan dâymá?ve-í. 30 Ihaydáho in Jerusalem-?in t'owa dida?i? p'in inbi?di nakaanú-í?in hedá i? okúdá ovâykhä?kw'ôeni?indá. 31 Naa wên tay wówá?in waagi?bá omuu?i híwóhpi dînpoe?o. Hewänbo indá tay t'aa?i waaginbá dimuudi shánki p'ändiki dînpuwagi?o.”

32 Hedá wáy-á wíje senä?dá Jesus-ádí?bá ovänhon ovänháyjídi. Ná?in senä?dá jänäkí?kanninnân damuu.

Jesus wên wíje sänminbí pinudi phé?win deedi óet'óhtägek'ú?

33 Hedi wên okú iwe dipówá, “In p'ókhkúbay” gin dâytu?o?, hedi Jesus phé?win deedi óet'óhtägek'ú?, hedá in wíje jänäkí?kannindá wá? hanbá ovän?an. Wêe Jesus-ví yä?mängedí óewínú hedá i? wêe-á ivi ko?dínge?dá. 34 Hedi Jesus natú, “Tá?dá, ovây?owóejé-í, háa díví?o?in wídínhanginnáhpídi.” In sundado-á díví?áyywan ivi aa dívíweejé-ídi. 35 In t'owa ivi nú? iwe diwindi óemúnde?, hedá in Hudíyo p'ó?dédí?indá t'ämägá óetumáa. Ditú?, “Pi?wëndá i?di ovây?aywon, hedi i-á i? to?wí Jôesi Tá?dádí t'owa ovây?aywoenídi óesóge?i? namuudá, wí?bo ipi?aywoeni?in ûnkhây?ä?.” 36 Hedi in sundadodi wá? t'ämäge háa óe?o?. Ivi?piye dimäädi wí méena ojohay?i-á ôn?pähtuye, 37 hedi óetu?an, “In Hudíyoví tsondi hay?i unmuudá wí?bo ópi?aywon.” 38 Wên phéphá?ay ivi phé?win kw'áye nat'i?k'óe eedi ginnân nata?muu: “Ná?i-á in Hudíyoví tsondi hay?i namuu.”

39 Wêe t'aywóhkandi? phé?win deedi nawhi?wondi?di óejänäkítumáadi, óetu?an, “Untúhpi?an u-ân unmuu i? to?wí Jôesi Tá?dádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídi. Hedáho wí?bo ópi?aywon, hedá na?indá wá? dîn?aywoeni.” 40 Hebo i? wêe natú, “Ha?wâa wívihé?ámípi. Ti Jôesi Tá?dá oe makówá na?ändi? wínâa?á?ginpi?an? Ná?i sen óetuhchänunde waagibá u wá? wóetuhchänunde?, 41 hedi u-ádi naa-ádi dítuhchänundedi híwó namuu, gá híwóhpi án?andi nanbí tuhchänu-á gän?ä?dân. Hebo ná?i sendá háabo híwóhpi? wí?i?anpi.” 42 Hedáhá? Jesus óetu?an, “Jesus, owáy un?p'ó?dédí?sogedeedi unwáy?ä? ihaydi naa wídi?ódé?nípi.” 43 Jesus-di óetu?an, “Ná?in wítu?â?ámí, náa thaa-á owáy t'ähki sa?wó naná? diwe naa-ádi unchaní.”

Jesus nachuu

44 Taagepiye iwáypiye naná, hebo i? than namuwähán, hedi i?ge t'ähki nakhunpóe thí?éedi poje puwahay. 45 Ihayhä?bá in aa nakhaaná?nin i? méesate hay?i khó?jé nawhi?wonnindá pínu-á nasivedee. 46 Hedáhá? Jesus kaygi natú, “Tá?dá, naa uví mange dáymá?, naví p'oweahâ?â? dínke?” Hedi gin natú ihaydiho t'ä?gedi ihâ?an. 47 I? sundado p'ó?dédí? iwe nawindi háa napóe?in imú?di Jôesi Tá?dá kw'áayébo? óemáa, hedi natú, “Ta?gendi ná?i sendá ivi wówátsi ta?ge ihon.” 48 In báyéki t'owa iwe dik'aapuwä?winnin háa napóe?in dâymú?di inbi?piye dívíweeho?, hedi inbi?píkhú dâymáhpúude ditaachanpóedí. 49 Hebo wáy wên kwiyä? Galilee nange iwedi Jesus-ádi di?ä?in, hedá wáy-á t'owa ivi k'ema?in ûnmuu?indá, kayi? diwebo diwin dâymúndedi.

Jesus óekhã'k'û?

⁵⁰⁻⁵¹ Wí sen Joseph gin nakhãwã'i wá' iwebá naji?, oe Judea nangewi bú'ay iwe'i-ân namuu, Arimathea gin dâytu'o'i?. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, hedí natsíkhaji? Jôesi Tádádí óesôege-ídí i' to'wí t'owa ovây'aywoení'i?. I-á wínachanpóepí híwó'nin namuu'in háa in Hudíyo tunjowa? díví'ánshaamãgi'indá hedá díví'annindá Jesus óeháyjí gin ditú ihaydi. ⁵² Hedího Jesus nachuu ihaydi Joseph oe Pilate-ví'piye namää óedaa'amídí i' pení óemäänídí óekhã'k'úuwídí. ⁵³ Hedí óemãgídí in phé'win diwedí óewáve, hedá wên híwó'nin aa iwá óe'ánk'û?, hedí wí khãhkugí? pho ee óek'û?, i' t'owáwi k'uu iwe dâyts'á'i?, iwá wa'dí tóebo wí'óekhã'k'ú'pí. ⁵⁴ I' thaa-á in Hudíyo dívíhãwíkhãyo' kaykhanwówá thaagí?, hedí i' kaykhanwówá thaa-á ho napowa'ã?. ⁵⁵ In kwiyã? Jesus-ádí oe Galilee nangedí di'ää'indá Joseph-á ûnwóemää, hedí háa Jesus oe t'owápho ee óek'û? waa dâymû?. ⁵⁶ Hedí inbí'piye diwáymää, hedí wí sa'wó nasundi woe-ádí ka'p'oe-ádí dâykhã'an i' pení óe'ãäyú-ídí. Hebo wíyá tháwãn i' kaykhanwówá thaa nanãndí wídívít'ôe'anpí in Hudíyoví khuu dínmuudi.

24

Jesus wówá'i napee

¹ Wíyá tháwãndá Dumíngu naná, hedí nathamupuwa'ã? ihaydi in kwiyã? i penípho iwepiye diwáymää i sa'wó nasundi woe dâykhã'andi wógeg. ² Iwe i' k'uu i' t'owápho iwedi ho nahângemuudi dâymû?, ³ hedího ee dits'ú, hebo Nanbí Sedó Jesus nat'ahãndí wídâyshaapí. ⁴ Iwe diwãnpiwíndí wídínhanginnãhpí háa díví'ánshaa'amí'in. Ihaydi tsíkhagípí wíje senã? waabá dãnchãã'in inbí nú? dakwínudee, hãnho ots'á'ida? da'a'wennin. ⁵ In kwiyã? hãnho dikhunwôeda'dí dívíwãnpip'ó't'áã, hedí in senã'dí ovâytu'an, "Hehãadan wí nawówãji'i? in pení ovâykhã'kw'óe'ó ee bîntuwãmãa? ⁶ Jesus-á nãwe wínak'óepí, i-á nawáywówápóe-á. Ti wí'ún'ánshaapí'an háa wovâytu'annin wa? oe Galilee naji? ihaydi? ⁷ Ginnãn natú: 'Naa t'ãhkí t'owagí? o'aypuyã'i-á in yã'dãapí'in t'owaví mange díkãaní. Hedá phé'win deedá díkhe'khãmãa, hewãnbo iwedi i' powage'i thaa iwe owáywówápuwagí'o.' "

⁸ Ihaydi in kwiyã? dín'ãnpówá háa Jesus-di ovâytu'annin, ⁹ hedí iwedi dimããdi in tã'dí wêe Jesus-ví khãge'nindá hedá wáy-á iví k'ema'indá háa napóe'in ovây't'ôe'an. ¹⁰ Nã'innãn dimuu in kwiyã?: Mary Magdalene-dá hedá Joanna-á, hedá wíyá Mary-á, James-ví jíyá ûnmuu'i?, hedá wáy-á kwiyã'dá wá? indádí diji?. ¹¹ Hewãnbo Jesus-ví khãge'nin di'ãn háa in kwiyã'dí ovâytu'an waa wáyupí? hí'dã'mãn namuu'in, hedího háa ditú'in wídívíwáyupí. ¹² Hewãnbo Peter-á napeedi i' penípho iwepiye i'ãã, hedí it'ããdí itsíhkídí, hedí wí aadã? Jesus na'ãnmú'de'i? imû?, hedí iví'piye nawáymããdi na'ãnde?, "Hãn hãn napóe?"

In wíje oe Emmaus bú'aypiye damãnninbí'piye Jesus ipikeeyan

¹³ I' thaabá-á wíje Jesus-ví k'ema'in wí bú'aypiye damãn, iwá Emmaus gin dâytu'o?, i-á madí tsé ihay míya-á Jerusalem-di naná. ¹⁴⁻¹⁵ In wíje nã'i háa napóe i'gedí wí'bo dãnhi'mãa, hedí dãntsika'mãa "Hããdãngú nã'i t'ãhkí gin napóe?" Jesus-di ovãnkãa, hedí indádí bá namää. ¹⁶ Hewãnbo indá wí'óetaapí, inbí tsée iwedi dãnkaapóedí. ¹⁷ Hedí Jesus-di ovãntsika'yan, "Hãã i'gedãn hãnho jashawó? dãnhi'mãa damãndi?" In wíje dãntsi'wóyí? hedí dabo'aats'aymuu, ¹⁸ hedí i' wêe Cleophas gin nakhãwã'i'dí óetu'an, "U'dã'mãn kavêe t'ãhkí in oe Jerusalem di'ãdãaji'in diwedí wí'úhanginnãhpí háa nã'i phãde thaa eeje napoe'o'in." ¹⁹ Jesus-di ovãntsika'yan, "Hãn handi

napoe'o?" Óetu'an, "Gá Jesus oe Nazareth-wi háa ûnpóe'innân. I-á Jôesi Tádávi tukhe'bi ûnmuu, hedi Jôesi Tádá-ádi hedá in t'owa-ádi dâymû' iví hí'-á iví tsiyekandá ûnkay'in. ²⁰ Nanbí owha' p'ó'dédí'indá hedá wây-á nanbí tsonnindá in Rome-winbí mange Jesus óekán hedânho indá óetuhchãnuđi óeháydí, hediho phé'win deedi óet'óhtâgek'ú'. ²¹ Hewânbo na'indá gi'ân i-ân i' namuu na'in Israel-'in dímahpâđikhâymáa'i'. Hedi náa thaa-á i' poje thaa-áho naná han napóe iwedi. ²² Hedá wá' wên kwiya' na'inbí'wedi dimuu'indi dítu'an wên háawên na'in díháa'annin. Hédéndi hé'dibo ee Jesus óekhá'k'ú' iwáyge dji', ²³ hewânbo wí'óeshaapí. Diwáy'ãđi dítu wên makówáwin t'ôepa'aa'in inbí'piye dakeepóedi ovâytu'an Jesus-á nawówáji'in. ²⁴ Wáy wên na'indáđi dji'in i' penípho iwepiye dimää, hedi háa in kwiya' dítu waa dâymû', hewânbo Jesus-á wídâymû'pi" gin in wíjedi Jesus óetu'an.

²⁵ Ihaydáhá' Jesus-di ovântu'an, "Undá ánshaapí'in damuu, hedá dawâyukâymuđi t'âhki háa in Jôesi Tádávi tukhe'min dítu waa wídânwâyundepí. ²⁶ Dítu'hpí'an i' to'wí Jôesi Tádáđi óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí ta'gendi ná'i háawí it'ôephadekhâymáa'in, hedáhá' ên na'in díháa'annin. Hédéshánki tsondi hay'i-á óepa'i'." ²⁷ Hedi Jesus-di háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedi natú'nin t'âhki ovânthayyan. Háa Moses natú'in páadé ovântu'an, iwedáhá' in Jôesi Tádávi tukhe'mindá in wé'gen ta'kannindá háa dítu'indá.

²⁸ I' bú'ay dimän diwe tsowa dipowamän, hedi Jesus-á wa'di wíyá wáypíye namän waagibá i'an. ²⁹ Hewânbo óepunmäáni'in wídada'pí, hediho' óetu'an, "Na'indáđi ówóyi'. Hãđdanho napuwamän, nathaaphademänho'." Hediho indáđi i' tewhá ee nats'ûndi iwóyi'. ³⁰ Indáđi nahúu'ân dihayđi i' pává ikê'di ikú'daa'an, hedá iháve, hedá ovänmägi. ³¹ Ihaydibá datsíwaadee waa dapóe, hediho to'wí namuu'in dântaa, hewânbo wesebo wíyá wínakeepóepí. ³² Hedi dântumáa, "Oe p'óegé gimän dihayđi, Jôesi Tádávi hí' i'gedá dínthayjodi, nanbí pín kaygi gän'a'yápóepí'an."

³³ Wesebo oe Jerusalem-piye dawáymää, hedi Jesus-ví tã'di wêe khãge'nindáđi hedá wây-á wên diwé'gekw'ôndáđi dänshaa. ³⁴ Ná'in diwé'gekw'ó'nindi ovântu'an, "Nanbí Sedó Jesus-á ta'gendi nawáywówápóe, hedi Simon Peter-bí'piye nakeepóe." ³⁵ Ihaydáhá' in wíjedi ovâytu'an háa napóe'in ee p'óegé damän dihayđi, hedá háđíđi Nanbí Sedó Jesus dântaa'indá i' pává iháve ihayđi.

Jesus iví khãge'ninbí'piye ipikeeyan

³⁶ Wa'di dänhi'máa ihaydibo Jesus-á inbí páadépiyá nakwinuđee, hedi ovâytu'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwoní." ³⁷ Hânho ovâypíhãđi di'ân wí p'oweahãhã-ân dínkeepóe'in. ³⁸ Hewânbo Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan íkhunwôeda'? Háadan í'ánde' mađi naa ta'gendi wó'muupí'in? ³⁹ Naví mandá naví ánda dínmu'dí. Naa-ânkun omuu. Dítãäge-í, hedânho únhanginnáani wí p'oweahãhã wó'muupí'in. Naa tûu-á phékhú-á omuu. Wí p'oweahãhã-á ha'wáa'i wínamuupí." ⁴⁰ Hedi ha'wáa natú ihaydá iví mandá iví ánda ovâykeeyan. ⁴¹ Hânho dihíhchan wânbo ovâyháa'an, hedá kây'indá dínpoe'o dívíwãäyú-íđi háa natú'in. I'di ovâytsika'yan, "Ti koegi' háawí náa únsaa?" ⁴²⁻⁴³ Hediho wí paa natseemuu'i' óemägi, hedi inbí páadépiyebo ik'oe.

⁴⁴ Ihaydáhá' ovâytu'an, "Undáđibo wa' oji' ihayđi naadi wâytu'an háawí Jôesi Tádávi ta'nin diwe natú'di-áho nakhây'ã' napúuwí'in, t'âhki háa Moses ita'nandi-á, Jôesi Tádávi tukhe'min dítu'i-á, hedá i' Psalms gin dâytu'o iwe nata'muu'i-á." ⁴⁵ Hedi ovâykhãge'nan híwó dika'póewíđi háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'in. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Ná'i tundáho nata'muu: I' to'wí

Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí it'ôephaadé-í nachuu píhay, hedi iwedá i? powage?i thaa iwá nawáywówápúuwí, ⁴⁷ hedi i-á natsonpúuwí páadé in Jerusalem-win hedá iwedá wéngé t'ähki?in t'owa-á ovâytu?â?ámí inbí t'aywó?di dâyjoe?ámí hedânho ovây?owóejé-ídí, gin nata?muu. ⁴⁸ Hedi undá nã?i hääwi bînmû?i?gedi t'owa bînt'ôe?ámí. ⁴⁹ Hedi nãä i? Yä?dâa?i P'oewaahâ? unbí?piye wâysaaní, i-á naví Tádádí wovâytu?an wovâymääni?in. Hewänbo nãä Jerusalem-bo úvíwóyi?ní unbí kay oe makówádí wovâymägi píhay.”

Jesus oe makówápiye napee

⁵⁰ Hedáhá? Jerusalem diwedi ovâypiyedi i? bú?ay Bethany gin dâytu?o? iwehay ovâyho?, hedi ikhóhtegedi Jôesi Tádá óedaa?an híwó ovây?ámí. ⁵¹ Wa? gin i?odibo? inbí?wedi iwijedi oe makówápiye napee. ⁵² Indá dívídege?dikw'ódi óe?a?ginmääní, hedáhá? oe Jerusalem-piyá hânho híhchandi diwáymää. ⁵³ Oe méesate hay?i eebo ihayda? dimää?ä hedá ditû? Jôesi Tádá-á hay?i namuu?in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi John Ita'nandi'

I to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i' nawówátsipäyi', i-á Jesus-ân namuu

¹ Hǎn'oe ts'anpáadé nanân diwe i to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i nayiho'. I-á Yôesi Tádá-ádí nayi', hedi i-á Yôesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáadé nanân diwe Yôesi Tádá-ádí nayi'. ³ Hǎäwí t'ǎhki ikhíyé, hedi i-á wí'ikhíyépidá hǎäbo wínakhí'yenpí. ⁴ I-á wí'bo wówátsi napäyi', hedi ná'in wówátsi-á ko nakeepo' t'owagi' waagi'ba namuu. ⁵ Ná'i ko nakhuuná' dee nakeepo', hedi hǎädi wänbo t'ǎhki nakeepo' tobáháa nakhuunân wänbo'.

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwǎ'i Yôesi Tádádí óesan ná'i ko i'gedi t'owa ovâytu'âamídí, hedânho John-bí hí' dit'oeđi to'wên t'ǎhki dívíwhäyü-ídí i to'wí i ko namuu'iví'piye'. ⁸ John-dá i ko-á wínamuupí, hewänbo i na'ää t'owa ovâytu'âamídí to'wí i ko namuu'in. ⁹ Ná'i to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i' i ta'gendi ko namuu, hedi náä oepáa k'aydipiye' na'äädi t'ǎhki t'owa ovâykohthayyo'.

¹⁰ Náä oepáa k'aydi i nayi', hebo tobáháa ná'i oepáa ho ikhíyé wänbo', in t'owa náädí diyí'indi wí'óetaapí. ¹¹ I hǎäwí ikhíyé'i iví' únmuu, hedi ipiye' na'ää, hewänbo iví t'owadi wänbo wí'óeséegí'anpí. ¹² Hewänbo wáy wëndidá óeséegí'andá iví'piye' dívíwhäyü, hedi ná'in t'ǎhki idi ovâymaği Yôesi Tádáví ây dipúwídí. ¹³ Hedi Yôesi Tádáví ây dipóe ihaydi wíyá di'âypuyä waa dínpóe, hewänbo t'owa di'âypuyä náä oepáa k'aydi waagibá wídi'âypuyäpí, hedi háa i tádá-ádí i yíyá-ádí dachanpóedíbo wänbo-á yoe, hedi háa wí sen nawänpitúdíbo wänbo-á yoe. Yôesi Tádádán ná'in wówátsi ovâymaği.

¹⁴ I to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i wí t'owa napaa, hedi wí háy tǎhki na'indádí nayi'. Báyéki háy'i namuu'in âymû', gá Yôesi Tádáví wí' ayda' ûn'ándi' namuudân. I-á báyéki séegísehkaná imáa, hedi háa i natú waa t'ǎhki ta'gen namuu.

¹⁵ To'wí i namuu'in John-di in t'owa ovâytu'an. Oe ahkon deedi John nayidi kaygi ovâytu'máa, "Naadi wâytu'an naví tí'úugéba wí to'wí napowagit'óe'in, hedi i-á naví shánki kw'áye namuu, gá naa o'âypuyäpidíbo' i-á hǎädi wänbo t'ǎhki nawówayidân. Ná'i-ânkun i namuu iví'gedi wâyhí'máa'i'."

¹⁶ Báyéki séegísehkaná imáadi, ihayda' híwó'di hǎäwí iví'wedi gín'á'. ¹⁷ Yôesi Tádádí Moses óetu'an iví tsontuu na'in dímaäni'in, hewänbo Jesus Christ-ân óesan séegísehkaná-á hedá in ta'gen namuu'indá dínkeeyamídí. ¹⁸ To'wídi wänbo hánhay wänbo Yôesi Tádá wí'óemû'pí. Hewänbo háawi i namuu'in iví wí'dá' ay únmuu'i' iví nú' na'ándidân na'in dínkeeyan.

Háa John i p'ó'p'oekandiđi in t'owa ovâytu'annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu'ú wǎhǎädi in Hudíyoví p'ó'déđi'indi wên owhá-á hedá wên méesate'in khäge'nindá ovâysan John i p'ó'p'oekandi' óetsikáyí'nídí, "To-an unmuu" gin, ²⁰ hedi kinnân idi ovâytu'an: "Naa i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí." Kaaginpidíbo thay'eedi kin ovâytu'an. ²¹ Hedi óetsikáyin, "Hedi to-an unmuu? Ti Elijah-ân unmuu?" Idi ovâytu'an, "Naa-á i wó'muupí." Hedáhá' óetsikáyin, "Ti Yôesi Tádáví tukhe'bi' i âytsíkha'máa'i-ân unmuu?" ²² Hedi ovâytu'an, "Yoe." Hedáhá' óetu'an, "Dítu'an to-an unmuu, hedânho in to'wên na'in dísannin âyt'óe'amídí háa untú'in. Uví'gedi dít'óe'an." ²³ John-di ovâyhée'an hedânho dín'ânpówá-ídí

háa Yôesi Tádáví tukhe?bi? Isaiah hăn?oebo natú?in, hedi nă?i-á Isaiah-ví hí? ûnmuu:

Wí to?wí oe ahkon deedi ûntuhkwíntúní,

‘In p’ôe binta?ge?an i shánkí natsonyi?igí?’

“Nă?i to?wí han natú?i waagi?bá naa omuu” gin John-di ovâytu?an.

²⁴ Wáy wên in ovâysannin John óetsikáyí?nídí Pharisees dimuu, ²⁵ hedi indi óetu?an, “I to?wí Yôesi Tádádí óesóge?i? t’owa ovây?aywoenídí wí?unmuupí, Elijah wänbo-á yoe, háa Yôesi Tádáví tukhe?bi? âytsíkha?máa?i wänbo-á yoe. Hedi háadan handi nă?in t’owa ovây?p’ó?p’oe?o?” ²⁶⁻²⁷ John-di ovâytu?an, “Naadá p’oedida? dovây?p’ó?p’oe?o?, hewänbo unbí yâadi wáydí wí to?wí bintaapî? nayi?, hedi tobá naví tí?úugé napówá wänbo?, naa ihay híwó?di wó?muupí iví anto wänbo dônma?p’ăđi-íđí.”

²⁸ T’ăhkí nă?i owáy Bethany búu?ú?ay wăhăă napóe, oe Jordan p’o? p’ănăđi John nayidi in t’owa ovây?p’ó?p’oe?o? iwe.

Jesus-á wí k’úwá?ay Yôesi Tádádí óesandi? waagi?bá namuu

²⁹ Wíyá tháwän John-di Jesus óemû? ee nayi? iwepiye? na?ăđi, hedi iví?gedi natú, “Binmú?dí i na?ă?i?. I-á Yôesi Tádádí óesan wí k’úwá?ay waagi?bá nachúu-íđí, t’ăhkí t’owaví t’aywó?di ovây?yâa?amídí. ³⁰ Nă?ibá i namuu iví?gedi wâyhée?an. Naa otú, ‘Naví tí?úugé?bá wí sen napówá-í, hedi i-á naví shánkí kw’áye namuu, gá naa o?appuyăpídíbo? i-á hăđđi wänbo t’ăhkí nawówayidân.’ ³¹ Tobá to?wí namúni?in naa wíđinhanginnăhpí wänbo?, naa o?ăă-á p’oedi wây?p’ó?p’oe?amídí, hedânho un Israel-?in t’owa i bintáa-íđí.”

³²⁻³³ John-di háa imû?in ovâytu?an. Natú, “Páadéđi naa wíđinhanginnăhpí to?wí Jesus namuu?in, hewänbo Yôesi Tádádí dísan p’oedi wây?p’ó?p’oe?amídí, hedá idá dítu?an, ‘I Yă?dâa?i P’oewaahăa nawhândi năapuwăkhây?máa, hedi wí to?wíwí?di isogekhây?máa. Hedi nă?i to?wíđân i Yă?dâa?i P’oewaahăa t’owa ovây?măäní wí p’ó?p’oekan waagibá? kin Yôesi Tádádí dítu?an. Hediho? i Yă?dâa?i P’oewaahăa makówáđi nawhândi wí k’o?wee waagibá dómû?-ákun, hedi Jesus-ví?đi isóge. ³⁴ Naa kin napóedí dómû?, hedânho naadi wây?tumáa Jesus-á Yôesi Tádáví ay ûnmuu.”

Jesus-ví páadé?in khăge?nin

³⁵⁻³⁶ Wíyá tháwän John-dáđi hedá wíye iví khăge?nindáđi Jesus naphademăndi óemû?, hedi Jesus-ví?gedi John natú, “Binmú?dí i Yôesi Tádádí óesandi? namuu?i?. Wí k’úwá?ay waagi?bá nachúu-í.”

³⁷ John-bí wíye khăge?nin háa John natú?in dat’oe, hedi Jesus-ví tí?úugé dawóemăa. ³⁸ Jesus ibéedí ûnwóe?ăđi ovănmû?, hedi ovăntsikáyin, “Hăă-an dada?” Óetsikáyin, “Rabbi, wăhăă-an unthaa?” (Rabbi-á “hăhkandí” gin natu?da?.) ³⁹ Idi ovăntu?an, “Naa-áđi bákă?ve, hedânho wänkeeyamídí.” Hediho? i-áđi damăăđi wáyge nathaa?in dănmû?. Dipówá ihayđáho thé?êedi yôenu iwepiye? naná, hediho? i-áđi dănwóyí?.

⁴⁰ Andrew-á Simon Peter-ví tí?úu ûnmuu, hedi i-á in wíye in John-bí hí? dat’oedi Jesus-áđi damăă?in diwedi?ibá namuu. ⁴¹ Wesebo Andrew iví pá?đây Simon ituwăho?, hedi óeshaa ihayđi óetu?an, “Na?indi i Messiah âyshaa.” (In hí? Messiah-á natu?da? “i to?wí Yôesi Tádádí óesóge?i? t’owa ovây?aywoenídí” gin.)

⁴² Hedi Andrew-di Simon Jesus-ví?piye? óeho?.

Jesus-di Simon óemû? ihayđi óetu?an, “U-á Simon unmuu, John-bí ay, hewänbo năa iwedi páadépiye? Cephas gin unkhăwă-í. (Nă?in khăwă Cephas-á Peter-ân namuu, hedi natu?da? “wí k’uu” gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-áđi ovăntu?an i-áđi damú-?in

⁴³ Wiyá tháwän Jesus i'ánshaamägi oe Galilee nangepiye' namú-ídi, hedi Philip óemû'di óetu'an, "Naa-ádi ókã've." ⁴⁴ Philip-á Bethsaida-wi namuu, i búu'ú'ay Andrew-ádi Peter-ádi dathá'de iwebá. ⁴⁵ Philip-di Nathanael óetu'wäho', hedi óeshaa ihaydi óetu'an, "I to'wí Yôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi áyshaa, i-á Jesus oe Nazareth-wi-ân namuu, Joseph-ví ay. Iví'gedân Moses ita'nan iví ta'nin diwe, hedá in Yôesi Tádávi tukhe'min wá' iví'gedi dâyta'nan." ⁴⁶ Nathanael-di Philip óetu'an, "Naa wó'ânpí hääwí wänbo Nazareth-wi-á híwó'di namuu'in." Philip-di Nathanael óetu'an, "Ókã've naa-ádi hediho wí'bo nâapimúni."

⁴⁷ Jesus-di Nathanael iví'piye' na'ädi óemû', hedi iví'gedi natú, "Häwebâa wí na'ä' in Israel-wi khuu ta'gendi ihondi', i-á wínahôeyóhâhpi." ⁴⁸ Nathanael-di óetsikáyin, "Hádídan naa dítaa?" Jesus-di óetu'an, "I fig tay ókhüu nú' un'ân dihaydi naadi wímû', Philip-di wóetukánnanpídíbo'." ⁴⁹ Nathanael-di óetu'an, "Háhkandi', nâbâa dînhanginná u-á Yôesi Tádávi ay-ân unmuu'in, u-á in Israel t'owavi tsondi hay'i unmuu." ⁵⁰ Jesus-di Nathanael óetu'an, "Nää navi'piye' biwhâyunde' gá wítu'andân in fig tay nú' naadi wímû'in, hewänbo hä'i wíts'antu'andivi shánki he'endi hääwí nâapuwâkhâymaa. ⁵¹ Ta'gendi wítumáa, makówa nakhuudeedi bînpuwägít'óe, hedá naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'ivi'we in Yôesi Tádávi t'ôepä'äq'in diwhádedá diwáypi'dá bînpuwâkhâymaa."

2

Oe Cana búu'ú'ay dínkhóhtsaqaná

¹ Wíye thaa naphade ihaydi owáy Galilee nange wâhää dínkhóhtsaqashánki'diná, i búu'ú'ay Cana gin dâytu'o' iwe. Jesus-ví yiyá páadebo namäadiho' iwe na'ân, ² hedá Jesus-á iví khäge'nindáda wá' ovâyhúutu'andiho dimää. ³ T'ähki i méena dínhan dihaydi Jesus-ví yiyádi óetu'an, "Wiyá wídméenasapí." ⁴ Jesus-di óetu'an, "Yiyá, háadan kin dítumáa? Wa'di ihaydi wídmínáhpí navi t'ôe don'amídi." ⁵ Iví yiyádi in húukhâysa'in ovâytu'an, "Háa idi wovâytu'an waa úvi'amí."

⁶ Iwe sí p'onbay k'uudi napa'andi nasaa, t'owa dipówa'in díví'owídi-ídi in Hudíyoví khuu dímmu waagi. Ná'i p'onbay eeye wétä háa powintä galôn dihay nasadi'. ⁷ Jesus-di in dâyhúukhâysaa'in ovâytu'an, "Ná'i p'onbay bînp'ide," hediho p'eedí taye dâyp'ide. ⁸ Hedáhá' ovâytu'an, "Häwedího wí binwhahó'gí, hedi unbí tsondivi'we bînhûu." Hediho háa ovâytu'an waa díví'an. ⁹ I p'oe dâyhó'i naméenapaa, hedi in húukhâysa'inbí tsondi idää, hebo wí'ûnhanginnáhpí wáyge dâyhógi'in. In wé'ge'in dâyhúukhâysande'indá'mân dînhanginná. Hediho' idi i soyingi óetukánnan, ¹⁰ hedi óetu'an, "Wây-á t'owa i shánki híwó'di méena páade dâykhâysande', hedi t'owa díví'ihay'an dihaydânho i shánki nak'âagipi' dâykhâysande'. Hewänbo u-á han wívi'anpí, u-á bitsíkha'an i shánki híwó'di tí'úuge ovâykhâysáa-ídi."

¹¹ Ná'in Jesus ee Cana búu'ú'ay Galilee nange wâhää i'annin in páade'in pínnán t'ôe ovâykeeyannin namuu, hedi indího in t'owa ikeeyan i-ân hay'i namuu'in, hedi iví khäge'nin shánki wänbo iví'piye' dívíwhâyü.

¹² T'ähki ná'i naphade ihaydi Jesus-á iví yiyá-á iví tí'úuwíndá hedá iví khäge'nindádi Capernaum búu'ú'aypiye' dimää, hedi iweho wí hâyü thaa dívíwóyí'.

Jesus-di in dâyhääwíku'ch'áade'in i méesate hay'i iwedi ovâykhêhpiye

¹³ In Hudíyoví shánki'di púnú' naná, Passover gin dâytu'o'i', hedi Jesus oe Jerusalem-piye' namää. ¹⁴ I méesate hay'i tehpaá búge in t'owa

dâyhääwênku'ch'áadedi ovâymu', wéyu-á k'úwá-á k'o'wee-á dâyku'ch'áade', hedá wá' in dâychä'egó'o'in inbí máäsa eeye dikw'ôndi ovâymu'. ¹⁵ Wên púwhí' whihkannindi ipaa, hedi t'ähki i méesate hay'i iwedi ovâykhèhpiye inbí k'úwá-á inbí wéyu-á wóegé, hedi in dâychä'egó'o'indá inbí chä' t'ämäpiye' ovâych'áa hedi inbí máäsa ovâyánú. ¹⁶ Hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'indá ovâytu'an, "Binyâa'an ná'i hääwí nâwedi. Ná'i méesate-á naví Tádávi wháagé ûnná. Wí kuhte'i waagibá wiyá wívînpáa-ípi." ¹⁷ Hediho' iví khäge'nin dín'ánpówá háa to'wí Yôesi Tádávi tã'nin diwe natú'in kin:

Hânho uví wháagédi dí'âyîngimädi wí phaadi naa díphakhanukhâymaa waag-
ibá ochanpo',

hedi dâymu' Jesus hanbá nachaa'in.

¹⁸ In Hudíyoví p'ó'dédi'in iwâyge diyí'indi Jesus óetsikáyin, "Háawin wên pínnán úkoedi dínkeeyamídi, hedânho gínhanginnánídi u úk'óe'in ná'in t'owa ovâykhèhpiyé-ídi?" ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Ná'i méesate bînnayudi poeye thaa iwebo naa wiyá dótege-í." ²⁰ Indi óetu'an, "Yónántã'di sí (46) paayo ovâyho' ná'i méesate dâytege-ídi, hedi hádídán poeye thaa iwebo wiyá nâtege-í?"

²¹ Hewänbo Jesus-á iví túu'ú i'gedân ovâyhi'máa, i méesate hay'i i'gedá yoe. ²² Hediho chuwa iwedi nawáywówápóe ihaydi, iví khäge'nin ná'in natú'in dín'ánpówá, hedi Yôesi Tádávi tã'nin diwe háa nata'muu'in hedá ná'i tuu' Jesus ihée'andi-á dívíwhäyu.

Jesus ûnhanginná t'ähki t'owa háawin dimuu'in

²³ Wa'di Jesus oe Jerusalem búu'ú nayí' ihaydi, in Hudíyoví shánkí'di thaa Passover gin dâytu'o naná' dihaydi, báyéki t'owa i pínnán ovâykeeyandi dâymu'di iví'piye' dívíwhäyu. ²⁴⁻²⁵ Hewänbo Jesus wí'ipimägipi inbí mange. I-á wí'üntáypí wí to'wídi t'owaví'gedi óetu'âamídi, i-áho ûnhanginná háawin t'owa dimuu'in hedá háa inbí pí'ná khó'yé di'ánshaamuu'indá.

3

Nicodemus Jesus-ví'piye' namää

¹⁻² Wí sen Nicodemus gin nakháwã'i Jesus-ví'piye' khu'déedi namää. I-á Pharisee t'owa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedi'ibá namuu. Idi Jesus óetu'an, "Háhkandi', gínhanginná Yôesi Tádádi wóesan na'in díhá'amídi. Wí to'wí Yôesi Tádádi óekhäge'máa'idã'mân únkoedi ikeeyamídi i pínnán udi dínkeeyo waagibá."

³ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên wiyídi."

⁴ Nicodemus-di óetsikáyin, "Hádídán wí to'wí nasówébo'wandi' wiyá nawáy'aypuyã-í? Wí'únkoedipi iví yíyávi aymúu iwe nawáyts'únídi wiyá na'aypuyã-ídi."

⁵ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên p'oe iwedi hedá i Yã'dâa'i P'oewaahãavi'wedá di'aypuyã'indã'mân dínkoedi makówápiye' dimú-ídi. ⁶ To'wên t'owaví'wedi di'aypuyã'in t'owada'mân dimuu, hewänbndi wítumáa, in to'wên wiyó to'wên i Yã'dâa'i P'oewaahãavi'wedi di'aypuyã'indá i Yã'dâa'i P'oewaahãa dâymáa. ⁷ Wíwóeháa'amípi naadi wítu'andi, wiyá i'aypuyã-í'in únkây'ã'. ⁸ Oepiyá nääpiyá iwaa'o', hedi i waa it'o', hewänbo wí'ûnhanginnáhpí wãhãaphã'gedi na'ã'in háa wáypiye' namännin. Hedi hanbá wí'íka'póyã'pí hádídí wí to'wí i Yã'dâa'i P'oewaahãavi'wedi na'aypuyã'in."

⁹ Nicodemus-di óetsikáyin, "Ti nakoedi-í ná'i hääwí untú'di? napúwídi? Hândídan napúwí?"

10 Jesus-di óetu'an, "U-á wí Israel-²inbí háhkandi unmuu, hedi háadan ná'i háäwí i'gedi wí'unka'póya'pí? 11 Ta'gendi wítumáa, ná'i dínhanginnân ni'gedi ívíhéé'o', hedá i háäwí áymû' i'gedá wâytu'o', hewänbo undá háa gitû'nin wídînséegí'opí. 12 Ná'i oepáa k'aydiwi háäwí i'gedi naadi wâytu'an, hedi un wí'úvíwhâyundepí, hediho hádídan úvíwhâyú-í makówáwi háäwí i'gedi wâytu'andi? 13 Makówápiye' wíyá to'wí wänbo wínapeepí, i makówá iwedi nawhá'dida'mân, hedi naa-ân i omuu, t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i'.

14 Moses owáy ahkónu wáy i pääyü kwák'udi napa'andi' wên phé eedi iwihí'k'û'di itege waagibá, naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' wá' phé eedi dítege-í. Kin nakhây'ä' napúwí'in 15 hediho to'wên t'ähkí navi'piye' dívíwhâyunde'in wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. 16 Yôesi Tádádí t'ähkí t'owa hânho ovâyséegídí iví wí' ayda' ûn'ändi' imägi, hediho to'wên t'ähkí iví ayví'piye' dívíwhâyü'in há'to dipedée-í hewänbo wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. 17 Yôesi Tádá iví ay isan náä oepáa k'aydi'piye' in t'owa ovây'aywoenídí, dínkhây'ä' ovây'tuchänú-í'in ovây'tu'âamídá yoe.

18 To'wên t'ähkí Yôesi Tádávi ayví'piye' dívíwhâyunde'in há'to ovây'tu'amí ovây'tuchänú-í'in, hewänbo Yôesi Tádá ho natú in to'wên dívíwhâyüpí'indá ovây'tuchänukhâyímáa'in, gá iví wí' ayda' ûn'ändi'piye' wídívíwhâyüpídân. 19 Yôesi Tádávi ay náä oepáa k'aydi'piye' na'ää wí kohthay waagibá namúnídí hedânho t'owa dínkeepúwídí, hewänbo t'owa yä'dâapí dívítseyekanhondi khuu eeyebo diyêni'in shánkí ovâyhi'an i kohthay ipiye' dimú-íví'wedi. Hedânho Yôesi Tádádí ná'in t'owabá ovây'tuchänukhâyímáa. 20 To'wên t'ähkí yä'dâapí dívítseyekanhonnindá i kohthay dâyt'ay, hediho ipiye' wídímänpí, háa dívítseyekanhonnin dínkeepúwí'in wídida'pídí. 21 Hewänbo to'wên in ta'gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye' dimän, hedânho nakeepúwídí háäwí dívíkanhondi Yôesi Tádádí ovâykhäge'dodi díví'amídí."

John i p'ó'p'oekandi Jesus-ví'gedi ihí'máa

22 Hedáhá' Jesus-á iví khäge'nindádí oe Judea nangepiye' dimää, hedi iwáy wáhää diyí' ihaydi wên t'owa ovây'p'ó'p'oe'an. 23-24 In Hudíyo tsonnindi John i p'ó'p'oekandi wa' wí'óepansógepí, hedi idi wá' t'owa ovây'p'ó'p'oe'o'. Kin i'o' oe Aenon diwe, i-á Salim tso'wa naná, iwe báyéki p'oe nayidí, hedi t'owa iví'piye' dimä' ovây'p'ó'p'oe'amídí.

25 Ihaydá John-bí khäge'nin wí Hudíyo-ádí p'ó'p'oekan ni'gedi dívítuhänbo'. 26 Hediho John-bí'piye' dimäädi óetu'an, "Háhkandi', i to sen oe Jordan p'o' p'áná hánhay u-ádí nayí'i hedá iví'gedi in t'owa udi ovây'tu'andi', náä báyéki t'owa iví'piye' dimän idi ovây'p'ó'p'oe'amídí."

27 John-di ovây'tu'an, "Hääwí i to'wí oe makówá na'ändidi dímägi'ida'mân áyhónde'. 28 Häädankánbo naa otú i to Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí, hebo iví páadébo Yôesi Tádádí naa dísan, hedi undá háa otú waa ít'oe. 29 Häädi dínkhóhtsaaná' dihaydi i soyingi namuu'iví k'ema iví nú' nawin, hedi i soyingi ihí'máadi nat'oe'di ná'i k'ema báyéki nahíhchanpóe, hedi i sâa'i i soyingiví' ho namuu. Náä-á hanbá naa-á i soyingiví k'ema waagibá hânho ohíhchaa, gá in t'owa Jesus-ví'piye' bá dimändân iví'in ûnmúnídí. 30 Nakhây'ä' Jesus-á shánkí kw'áyepiye' ótege-í'in, hedá naa-á háäbo omuupí waa opúwí.

31 "Jesus-á oe makówádí na'ää, hediho t'ähkíví shánkí hay'i namuu. Naa náä oepáa k'aydiwi' omuu, hediho wí náädíwi waagibá dáyhée'o' náädí'ida' omuudi, hewänbo i-á makówádí na'äädi t'ähkíví shánkí hay'i namuu. 32 Hääwí imû' i'gedi hedá nat'oe i'gedá ihée'o', hewänbo wên háyúhaydida' t'owa háa natû'nin ônséegí'o'. 33 Hewänbo to'wên iví hí'

dâyséegí'odi handidi dâykeeyo' divíwhäyunde'in Yôesi Tádá ta'ge ihée'o'in. ³⁴ Yôesi Tádávi ay isandi-á Yôesi Tádávi hí' ihée'o', gá Yôesi Tádádá khâagipí i Yä'dâa'i P'oewaahâa ho óemägidân. ³⁵ Yôesi Tádá iví ay iséegídí t'ähkí tsonkhuu óemägi hääwí t'ähkí i'gedi natsonyêenídí. ³⁶ To'wên t'ähkí Yôesi Tádávi ayví'piye' divíwhäyunde'in wówátsi nahánde'pí'in dâymáa, hewänbo to'wên iví ay ónt'óyandepí'indá ná'in wówátsi wíðâyamá've-ípi, indá Yôesi Tádádí hânhay wänbo t'ähkí ovâytuchänu'bé-í."

4

Jesus-ádi wí Samaria-wi kwee-ádi dänhée'an

¹⁻³ In Pharisees dínhanginpóe shánkí báyéki t'owa Jesus-ví'piye' divíwhäyunde'in, hedá John i p'ó'p'oe'kandiví shánkí Jesus-di ovâyp'ó'p'oe'o'. (Hewänbo Jesus-ví khäge'nindíða' t'owa ovâyp'ó'p'oe'o', idá yoe.) Hedí ná'i hääwí i'gedi in Pharisees dit'oe'in Jesus ûnhanginpóe ihaydi, i-ádi iví khäge'nindádi Judea nangedi dipee hedí oe Galilee nangepiye' dimää. ⁴ Galilee-piye' namân dihaydi oe Samaria nange i'gedi ûnpuhpo'. ⁵⁻⁶ Taage púnú' naná' dihaydi wí Samaria-wi búu'ú'ay Sychar gin dâytü'o' iwe napówa. Sychar-á kayi' wínanáhpí wí nava iwedi hân'oebo Jacob-di iví ay Joseph óemägi'i'. Ee dâyp'oe'whahónde' iwe Jacob ishää'i naná, hedí Jesus kayi' wähhädi na'äädího nakaykhanmuudi ee hänge isóge ikaykhanwówa'amídi.

⁷ Wí Samaria-wi kwee ip'oe'whahónídí napówa, hedí Jesus-di óetu'an, "Wí p'oe dímäa donsüwä-ídi." ⁸ Jesus-ví khäge'nin i búu'ú'aypiye' ho dikoe'gi'kunmäa, hedího i-á wí'bo na'än. ⁹ Hudíyo-ádi Samaria-'indádi wídivíwóndepí, hedího i kweedi óetu'an, "U-á Hudíyo unmuu, hedí naa-á Samaria-wi-á omuu. Hedí háadan udi díp'oesüwägi'da'máa?" ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "Wí'ûhanginnáhpí hääwí Yôesi Tádá napäyi'in, hedá wá' to'wí naa i wíp'oe'da'máa'i' omuu'in wí'ûhanginnáhpí. Ûhanginnándáho' uda naa díp'oesüwädaa'amíwän, hedí naada p'oe nawówátsipäyi'i wímääniwän." ¹¹ I kweedi óetu'an, "Mä'mää, hääwí wänbo wínamáapí p'oe'whahongí'in, hedí näwe dâyp'oe'whahónde' iwá nawä'än. Hedí händidan ná'i p'oe nawówátsipäyi'i nâawhahóni? ¹² Na'inbí hehääwi thehtáy pahpâa Jacob-di náa dâyp'oe'whahónde' iwe na'in dînyoe'an. I-ádi iví e'nündádi hedá iví hääpan hääwëndádi i p'oe näwedi dâyp'oe'whahóngi' dâysüwände'. Ti un'ände' u-á Jacob-ví shánkí hay'i unmuu'in gáhân?" ¹³ Jesus-di óetu'an, "To'wên t'ähkí näwedi dâyp'oesüwände'in wíyá dip'oesá'aapúwí, ¹⁴ hewänbo ná'i p'oe naadi t'owa dovâymä'i'-á dâysüwädá, há'to wíyá dip'oesá'aapúwí. I p'oe naadi dovâymä'i-á wí p'ohpee inbí pí'ná waagibá napúwí, hedí iwediho in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyi." ¹⁵ I kweedi óetu'an, "Mä'mää, ná'i p'oe i'gedi bihí'máa'i dímäa, wíyá wí'op'oesá'aapúwípídi, hedänho ihayda' näwe wí'op'ohkhonnä'be-ípidí."

¹⁶ Jesus-di óetu'an, "Ya' ópûn, uví sedó mänkéyi hedá nääpiye' nâamá'i." "Wíðinsennänpí" gin i kweedi óetu'an. ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi untü wí'úsennänpí'in. ¹⁸ P'ánän khóhtsaq'i unmuu, hedí ná'i sen náa unthaa'i-ádi uví sedó ta'gendi wí'úmuupí."

¹⁹ I kweedi óetu'an, "Mä'mää, náa naa dínkeeyan wí Yôesi Tádávi tukhe'bi' unmuu'in. ²⁰ Na'in Samaria-'in t'owa gimuu'inbí páadé kä'ää'indi Yôesi Tádá ná'i p'in kw'áye óe'a'ginmä', hewänbo un Hudíyo-á ítü' oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhây'ä' Yôesi Tádá óe'a'ginmäáni'in." ²¹ Jesus-di i kwee óetu'an, "Biwhäyú-í ná'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owa'pí Yôesi Tádá óe'a'ginmäáni ná'i p'in diwedä'ba' yoe háa oe Jerusalem diwedä'ba' yoe."

22 Un Samaria-in ta'gendi wí'úhanginnáhpí to'wí bîn'a'ginmä'in, hewänbo na'in Hudíyo-á gínhanginná to'wí ây'a'ginmä'in, gá Yôesi Tádádí na'in Hudíyo díde'mandân hediho i to'wí t'owa ovây'aywonkhâymaa'i-á Hudíyo-ân namuu. 23 Hedi náä iwedi páadépiye' in to'wên Yôesi Tádá dâya'ginmä'indi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginpâkhâymaa. Kí'min t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginmääní'in. 24 Yôesi Tádá-á p'oweaqahâada' namuu, hedi in óe'a'ginmä'in dínkhây'ä' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginmääní'in."

25 I kweedi óetu'an, "Naa dínhanginná i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ä', Christ gin óetu'o'i'. Napówa ihaydi háäwí t'ähkí dínthaykankhâymaa na'in." 26 Jesus-di óetu'an, "Naadi wihí'máa'i-ân i omuu."

27 Ihaydibá Jesus-ví khäge'nin diwáypówa, hedi hânho ovâyháa'an wí kwee-ádí ihí'máadi, hewänbo to'wídí wänbo i kwee wí'óetsikáyinpi, "Häa-an unda'?" hedi Jesus wänbo wá' wí'óetsikáyinpi, "Háadan i kwee-ádí bihi'máa'?"

28-29 Ihaydiho' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namää, hedi in t'owa ovâytu'an, "Bikä've bînmúnídí wí sen t'ähkí háa naa dáy'annin ditú'andi'. Tigúbá i-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí." 30 Hediho' in t'owa i búu'ú'ay iwedi dipeedi iwáy Jesus nayi' iwepiye' dimää.

31 Wa'di in t'owa búu'údí di'ädibá Jesus-ví khäge'nindi óetumáa, "Háhkandi', shánkí yänbedi náäbo bihúuyamí." 32 Idi ovâytu'an, "Naa piháawi koegi' dómáa, un i'gedi wí'úhanginnáhpí." 33 Ivi khäge'nin wí'ná táye dívítsika'máa, "Ti wí to'wídí ónkoegi'kán, gáhân?" 34 Jesus-di ovâytu'an, "Háa i to'wí naa dísandi' nada' waagibo naa dáy'o', hedi in t'oe idi naa díkanyônnin dóbowakhâymaa. Ná'i háäwí dó'o'i' naví koegi' waagi'ba dínmuu.

35-36 Kin t'owa ditú'pí'an: Dâko'yiko' iwedi dâyhäawíwé'ge'o pu'wahay yôenu p'oe naná. Hewänbo naadi wâytumáa, híwó'gí bînmú'dí in t'owa háä nava i'ge di'ä'in. Hä'in t'owa-á dikhâymuu ovâywé'ge'amídí háäwí napaa'i waagibá, hedi undá háäwí wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi há'in t'owa-á bînwé'ge'amí Yôesi Tádáví'piye' bînhûuwídí. Hedi kin úví'an dihaydá Yôesi Tádádí wovâywá'áa-í, hedi in t'owa-á in wówátsi nahándepí'in dâykéyí. Wây-á wéndá ho Yôesi Tádáví hí' ovâykoe inbí pí'ná khó'yé, wí to'wí iko'yiko' waagibá, hedi in wé'ge'indádí undádí úvihíhchannamí há'in t'owa bînwé'ge'an dihaydi. 37 T'owa ditú'pí'an: Wí to'wí iko', wíyá to'wí-á ihäawé'ge'o'. Hedi háa ditú' waa náä ta'gendi napúwí. 38 Wáy úvít'ôe'anpí'yepiye' naadi wâysangít'oe in t'owa Yôesi Tádágí' bînwé'ge'amídí. Unbí páadébo wây-á to'wên dívít'ôe'an, hedi in t'oe dívít'annin namuudi undáho in t'owa bînwé'gekhâymaa."

39 Oe Sychar búu'ú báyékí t'owa Jesus-ví'piye' ho dívíwhäyü gá i kweedi ovâytu'andân, "Jesus-di háa dáy'annin t'ähkí naa ditú'an." 40 Hediho ná'in t'owa Jesus-ví'we dipówa ihaydi óedaa'an indádí nacha'nídí, hediho wíye thaa iwe iwóyí'.

41 Tí'úugédí wây-á shánkí báyékí t'owa iwe'in Jesus-ví hí' dit'oedi iví'piye' dívíwhäyü, 42 hedi ná'in t'owadi i kwee óetu'an, "Nábáha' iví'piye' na'in ívíwhäyü, hewänbo u untúdída'ba yoe, na'in wí'bo iví hí' git'oe, hedá gínhanginná ta'gendi ná'i-ân t'ähkí t'owagi' i aywondi namuu'in."

Jesus-di wí sen hay'iví e'nú ónehkháa'an

43 In wíye thaa daphade ihaydi Jesus iwáygedí iyâa'odi oe Galilee nangepiye' namää. 44 I-á wí'bo ho natú, "Wí Yôesi Tádáví tuki'we dipówa ihaydi óedaa'anhe'bi' iví nangebo wíday'a'ginpi," 45 hewänbo oe Galilee

nange Jesus napówá ihaydi in Galilee-windi óeséegikê?, gá oe Jerusalem dínshánkí?diná? dihaydi in wá? iwebá diyidân, hedi t'ähki i'andi? óemû?.

⁴⁶ Ee Galilee nange iwebá, i búu'ú'ay Cana gin dâytü'o iwepiye? Jesus nawáymää. Iwânkun naná hândídi p'oedi ho iméenapaa. Ee Cana wí sen hay'i nayi?, hedi iví e'nú oe Capernaum búu'ú'ay iwe ûnhayk'óe. ⁴⁷ Nã'i sendá ûnhanginpóe Jesus oe Judea nangedi na'äädi Galilee nange napówá'in, hediho Jesus na'ân diwepiye? namäädi óetsikáyin, "Ti naví'piye? unmu-í naví ay dínhekháamäänídi? I-á chuwa k'áygé nak'óe." ⁴⁸ Jesus-di óetu'an, "Un t'owa t'ámägi? pinnán t'oe bînmúndepídá há'to naví'piye? úvíwhäyü-í." ⁴⁹ I sendi Jesus óetu'an, "Na'ínbí Sedó, naa-ádi ókã've naví ay hekháa dînmäänídi wídînchúu-ípídi." ⁵⁰ Jesus-di óetu'an, "Uví'piye? ópûn, uví ay úwówaho?." I sen háa Jesus-di óetu'an waa iwhäyü, hediho? iwedi namää. ⁵¹ Wa'di namän dihaydibo? iví t'oe'indi óeyaydi óetu'an iví ay ûnwówa'in. ⁵² Idi ovâtsikáyin, "Häyü ihaydan naná ûnhekháapóe ihaydi?" Óetu'an, "Tsá'di thé'êedi wí? iwe i tsáwäp'íde ûnhán." ⁵³ I tádá ûn'ánpówá wí? ihaydibá naná'nin Jesus-di óetu'an dihaydi, "Uví ay úwówa," hediho? i-ádi iví k'aygi'indádi Jesus-ví'piye? dívíwhäyü.

⁵⁴ Jesus Judea-di namäädi oe Galilee wa? nayi? ihaydi, nã'inho in wáygingi'in pinnán ovâykeeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p'obú'ay iwe óehekhámägi

¹ Wíyá häädi naná? diwe in Hudíyo dínshánkí?diná, hedi Jesus oe Jerusalem-piye? nawáymää. ² Oe Jerusalem wí p'obú'ay nak'óe, i-á Hebrew tųđi "Bethesda" gin dâytü'o?. P'o kíngé p'áanú pohtâ'ây nawhaadikw'ó, hedi iwe nú? wên phódi nachá i búu'ú'in tehpaawé, "K'úwági'in Phódi" gin dâytü'o?. ³⁻⁵ Nã'i pohtâa phoe'o eeye báyéki t'owa dihaywhaakw'ó. Wáy wên ditsí't'aamuu, wáy wëndá pówhá'nin dimuu, hedá wáy-á wídín'a'yákankoedipi. Iwe wí sen powintä'di khâave paayo nahay'i? nak'óe. ⁶ Jesus-di nã'i sen iwe nak'óedi óemû?, hedi ûnhanginná báyéki paayo nahay'in, hediho? óetsikáyin, "Ti úhekháapúwí'in unda?" ⁷ I nahay'idi Jesus óetu'an, "Mă'mää, naa to'wí wänbo wídîn'ánpí díp'osóge-ídi nap'o'a'yäpo? ihaydi. Wa'di ots'únídi dáysó'dinde? ihaydibo?, wíyá to'wí-á naví páadébo-á nats'úya?." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Ówínú, uví whõhpa'ay mänke'di óyíyé." ⁹ Wesebo i sen nawówadi iwínú, hedi iví whõhpa'ay iké'di natsiyedee.

I thaa nã'in napóe ihaydi Hudíyoví kaykhanwówá thaa-á naná. ¹⁰ In p'ó'dédi'in Hudíyodi i sen óetu'an, "Nää thaa kaykhanwówá thaa naná. Nakhâak'óe uví whõhpa'ay wóegé unyêenídi." ¹¹ Idi ovâytu'an, "I sen dínhekháa'andidân dítu'an, 'Uví whõhpa'ay mänke'di óyíyé.' " ¹²⁻¹³ Indi óetsikáyin, "To-an i sen namuu ha'wâa wóetu'andi?" Hewänbo i sen nawówa'i? wí'ûnhanginnáhpí to'wí namuu'in, gá báyéki t'owa iwe diyidân, hedi Jesus-á óemû'pídi iwe di iyâ'an.

¹⁴ Hây napóe ihaydi Jesus-di i sen i méesate hay'i iwe óeyay, hedi óetu'an, "Ót'óyan, úhekháapóe, hediho nää-á wíyá wívit'aywó'nâamípi, hääwí shánkí p'ándikí? wí'úpúwípídi." ¹⁵ I sen iwáygedí namäädi in Hudíyoví p'ó'dédi'in ovâytu'an Jesus-dânho hekháa óemägi'in.

¹⁶ Hediho nã'indi Jesus óeyanäkímáa, gá kî'bi hääwí ikanhondân kaykhanwówá thaa eeye wänbo?. ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Naví Tádá häädi wänbo t'ähki it'ôemáa, hedi naa-á hanbá, hedânho nã'i hääwí dókanhon." ¹⁸ Nã'in natú ihaydi in Hudíyoví p'ó'dédi'in shánkí wänbo dida? óedahéyi'in, i kaykhanwówá thaa i'a'ginhánúndedída?bá yoe, hewänbo wá? natúdan Yöesi

Tádá-á iví tádá ûnmuu, hedi kindidiho? hääwí i-ádí Yôesi Tádá-ádí handa? damuu waagibá i'o'.

Yôesi Tádádí Jesus tsonkhuu óemägi

¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Háa i Tádá i'o'in naa dómunde?, hedi inbá naa dáy'o'. Naa i ay omuu'i wíðinkoedipí hääwí wí'bo dáy'amídí. Hääwí i Tádá i'o'i naa hanbá dáy'o'. ²⁰ I Tádádí naa díseegi, hediho hääwí t'ähkí i'o'i dínkeeyo?, hedi idá hääwí shánkí he'endi-á dó'amí'i'in naa dínkeekankhâymáa, hedânho un wovâyháa'amídí. ²¹ I Tádádí t'owa dichuu'in ovâywáywówápa?, hedi handidibá naa i ay omuu'idi in to'wên naa oda'in wówátsi dovâymaßáni. ²²⁻²³ I Tádá wânbo wínatúnípi t'owaví'gedi háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. Idi naa i ay omuu'i dínk'û' han dó'amídí, hedânho t'ähkí t'owadi naa dí'a'geenídí, i Tádá óe'a'gin waabá. To'wêndi naa i ay omuu'i' wídí'a'ginpídí i Tádá naa dísandí' wânbo-á wíðây'a'ginpí.

²⁴ "Ta'gendi wâytumáa, to'wên naví hí' dînt'óyandedi hedá i naa dísandí'piye? dívíwhâyundedá wówátsi nahándepe'in dâymáa, hedi wí'ovâyutuchänú-ípi. Chu'in waagi'inbá nää wíðimupí, gá wówátsi dâykê'dân. ²⁵ Ta'gendi wâytumáa, nää iwedi páadépiye? in chu'in waagi'inbá dimuu'in naví tuu dit'óe-í, naa Yôesi Tádáví ay omuu'i', hedi in dívít'óyande'indá wówátsi dâykéyí. ²⁶ I Tádá in wówátsi napäyi?, hedi handidibá naa i ay omuu'i dínk'û' t'owa dovâywówátsimäänidí. ²⁷ Hedá idá naa dínk'û' t'owa dovâykeekw'ôenídí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, gá naa wá' t'owabá opóedân. ²⁸ Nã'in naví hí' wâytumáa'indi wíwovâyháa'amípi. Owáy wí thaa naná? diwe in penípho eeye dikw'ó'nin naví tuu dit'óe-í, ²⁹ hedi ee dikhä'kw'ó' deeyedi dipeegít'óe. In to'wên híwó' dívít'siye'annin chuwa iwedi ovâypiyegít'óe wówátsi dâykéyídí, hedi in to'wên yä'dâapi dívít'siye'annindá chuwa iwedi wá' ovâypiyekhâymáa inbí tuchänu dâykéyídí.

³⁰ "Naa wí'bo háabo wíðinkoedipí dáy'amídí, hewânbo naa t'owaví'gedi otû? háawin dimuu'in Yôesi Tádádí ditü'an waabá, hedânho háa otû? waa inbí'gedi ta'gen namuu, gá dáy'odân háa i Tádá naa dísandí' nada? waagi, háa naa owänpida? waagá yoe."

Hádídan gínhanginná to'wí Jesus namuu'in?

³¹ "Naa wí'bo naví'gedi dáy'hí'máadí ma'dân un ítúní naví hí' ta'gen wíðinmuupí'in. ³² Hewânbo wíyá to'wí naví'gedi ihée'o'i nayí?, hedi naa dínhanginná háa naví'gedi ihée'o'in ta'gen namuu'in. ³³ Undá John i p'ó'p'oekandiví'piye? t'owa bînsan óehée'amídí, hedi i-á in ta'gen naví'gedi natú. ³⁴ Háa t'owa naví'gedi ditú? waa naa-á wíðintáypí, hewânbo John-bí hí' i'gedi wâytumáa hedânho háa natú'in úvíwhâyú-ídí hedá wovây'aywoenídí. ³⁵ John-dá wên phakó nakomuudi nakohkeepäyi'in waagibá namú'de, hedi wí háy tãhkí ho iví kohthaydi wovâyhíhchannan. ³⁶ Hewânbo wí hääwí shánkí hay'i namuu John-bí hí'víwedi, hedi nã'i hääwídá wovâykeeyo? to'wí omuu'in. Kinnân namuu: Háa i Tádádí díyôn waa dáykanhon, hedi nã'i hääwí dáykanhondi? bînmú'di wovâykeeyo? i Tádádí naa dísanin. ³⁷ Hedá i Tádá dísandí' wá' naví'gedi ihée'an. Hewânbo undá hãnhay wânbo iví tuu wí'ít'oepí, hedi háawi i namuu'in wíwînmú'pí, ³⁸ hedi iví hí' unbí pí'nã khó'yé wíwînmáapí, gá naví'piye? wí'úvíwhâyundepídan, tobá idi dísan wânbo? ³⁹ Yôesi Tádáví ta'nin áyîngidi bîntuu'o', gá í'andedân iwe únhanginpúwí'in hádídí wówátsi nahándepe'in bînkéyí'in, hedi nã'in ta'nin diwebá naví'gedi natú? ⁴⁰ Hewânbo naví'piyá wí'íkã'äada'pí nã'in wówátsi bînkéyídí.

⁴¹ "T'owa naví'gedi híwó' dívíhée'amí'in naa wó'wänpit'oeda'pí. ⁴² Háawin un ímuu'in naa dínhanginná. Unbí pí'nã khó'yé Yôesi Tádá wíwînséegípi.

43 Naví Tádádí dísandibo o'ää hedi undi wídíséegíkê'pí. Hewänbo wíyá to'wí wí'bo nawänpi'äädá, i-á ma' bînséegíkéyí. 44 Háa i wí'da' Yôesi na'ändi' unbí'gedi natû'nin áyîngi wíwovâympí, háa híwó'gí natû' háa yoe, hewänbo in t'owa híwó' unbí'gedi dívíhée'odá inbí tuu híhchandi bînhónde'. Hedânho wí'únkoedipí naví'piye' úvíwhäyú-ídí. 45 Hewänbo wí'í'äänípi naadân unbí t'aywó'di i'gedi i Tádá dót'ehpidekhâymaa'in. Í'ánde' ná'i hí' Moses ita'nandidi wovây'aywonkhâymaa'in, hewänbo iví hí'dí'ábá unbí t'aywó'di únkeepúwí, hediho idân wovây't'ehpidekhâymaa. 46 Moses naví'gedi ita'nan, hediho iví hí' ta'gendi bînhwâyudáho naví'piye' wá' úvíwhäyú-íwän. 47 Hewänbo háa ita'nannin wíwînwhäyundepí, hedânho hádídan naví hí' dînwhäyú-í?" kin Jesus-di ovâytu'an.

6

Jesus-di in p'äänú maapaasôn sená'dá in wé'ge'in t'owa-á ovâyhúuyôn

1 Wíyá háädi Jesus oe Galilee p'oekwí' p'änäpiye' namää. (Ná'i p'oekwínda Tiberias wá' gin dâytu'o'.) 2 Báyéki t'owadi iví pínán ovâykeeyandi in dihay'in ovâyhekkháamädi dâymû'di óeyuhon. 3-4 In Hudíyoví shánkí'di Passover gin dâytu'o'i púnú' naná. Jesus-á iví khäge'nindádi oe p'in kw'áye'piye' dipee hedi iwe dívíkw'ódi. 5 Jesus ibéedi báyéki t'owa iví'piye' dí'ädi ovây'ímú', hediho Philip óetsikáyin, "Wähää-an ihay koegi' áykumá-í t'ähki ná'in t'owa dâyk'óe-ígí'?" 6 Jesus-á wí'bo ûnhanginná háa ikhâymaa'in, hewänbo ná'in Philip óetsikáyin óetayi'nídí hânangúbá natúní'in. 7 Philip-di óetu'an, "Wáygin tãgintã (200) thaa t'óe díví'andi wá'áa ihay wa' wínapípi ovâykoegi'kumá-ídí, tobá t'ähkí'íbo hí'índa' diyämu wänbo'."

8-9 Wíyá khäge'di Andrew gin nakháwã'i, i-á Simon Peter-ví tí'úu ûnmuu'ídi Jesus óetu'an, "Náwe wí enúkáy nayi', i-á p'äänú táhtá phó'i pává'ây hedá wíye paa-á imáa, hewänbo há'i-á ihay wínapípi t'ähki ná'in t'owa ovâyhúuyôenídí." 10 Iwáyge báyéki natáasaa, hediho Jesus iví khäge'nin itu'an in t'owa nangebo' ovâykwoyôení, hedi han díví'an. In sená'dá'dibo p'äänú maapaasôn (5,000) ihay diyí'. 11 Jesus i pává ihógidi Yôesi Tádá óékú'daa'an, hedi iví khäge'nin ovây'andi ovâytu'an in t'owa iwáyge dikw'ó'nin wí'ínbo' ovây'äänídi, hedi hanbá in paa-á ovây'ägi. Häyú in t'owa dida' ihay dâyk'oe, 12 hedi dívíshu'an dihaydi Jesus iví khäge'nin itu'an, "Binwé'ge'an há'i dínphade'i, hedânho háäwí wänbo wínapedé-ípidí." 13 Hediho t'ähki dâywé'ge'an dihaydi, tã'di wíye t'ún dâyp'íde i naphade'i pává iwedi, in t'owa i p'äänú pává'ây dâyk'oe ihaydi.

14 In t'owa ná'in pínán ovâykeeyannin dâymû'di ditú, "Ta'gendi ná'i-ân i Yôesi Tádávi tukhë'bi' namuu, iví'gedi nata'muu náä oepáa k'aydipiye' na'ä'." 15 Jesus ûnhanginná dida' óekaygikhâymaa'in inbí tsondi hay'i' óesóge-ídí, hediho' iwáygedí wíyá oe p'in kw'áye'piye' bá wí'bo namää.

Jesus p'oe kw'áayé nayi'

16 Kindi napuwamän dihaydi Jesus-ví khäge'nin oe p'oekwíngépiye' di-whá. 17 Wí kophênbay iwe dívítógi, p'oekwí' p'änäpiye' oe Capernaumpiye' diwáymu-ídí. Wa' dimän dihaydibo' nakhuúpóe, hedi Jesus inbí'we wa'di wínapówápí. 18 Ihaydi kaygi iwáa'an hedi hânho nap'oet'úkhúpóe. 19 I kophênbay i dâ'yosande'i phédí dâysayde', hedi ma'di poeye háa yôenu míya dimää ihaydi Jesus p'oe kw'áayé nayídi i kophênbay tso'wapiye' na'ädi óemû', hedi dikhuwôeda'póe. 20 Hebo idá ovâytu'an, "Naa Jesus-ân omuu, wí'íkhuwôeda'ípi." 21 Hediho híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedi p'o kí'ge dimänninnäpiye' wesebo dipówá.

In t'owadi Jesus óetuwámáa

²² In báyéki t'owa wa'di oe p'o' p'ánäbo diyi'indi Jesus-ví khäge'nin ho ovâymu' i kophênbay iwe wí'bo dívítógidi iwe di dimú-ídi, hediho dínhanginná Jesus indádi wínamäpí'in. Wí'da' wí kophênbay iwe na'ánwän, hediho di'ân Jesus-á wa'di iwebo na'ännin. ²³ Wíyá tháwändá wây-á kophênbay hí'innin oe Tiberias búu'údi di'ää, hedi iwáy Jesus i pávagi' ikú'daamägidi in t'owa dâyk'oe iwe tso'wa diwhi'kw'ó. ²⁴ Hedi Jesus-á iví khäge'nindá iwe wídiyipi'in in t'owa dâymú' ihaydi, in kophênbay eeye dívítógikídi oe Capernaum búu'ú'aypiye' dimää óenuwä-ídi.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyi'i namuu'in

²⁵ In t'owadi Jesus oe p'o' p'ánä óeshaadi óetsikáyin, “Háhkandi', háädan unpówa náwe?” ²⁶ Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi wâytu máa, i pínán naadi wâykeyandibo nakeepo' naa Yôesi Tádávi'wedi o'ää'in, hewänbo hä'i bínmu'di naa ví khäge'nindá iwe wídiyiwídituwämäpí, i pává bínk'oedi ishuhpóedíbo dítuwámáa. ²⁷ I koegi' wówátsi nahándeipi'in napäyi'ipiye' úvíkhä-í, i koegi' nahá'dänpo'ipiye'da'ba yoe. Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'idi kí'bi koegi' wâymäni, gá Yôesi Tádádi kee'eedi dínk'ú'dân kin dáy'amídi” kin ovâytu'an. ²⁸ Hediho óetsikáyin, “Hännan ívi'amí Yôesi Tádá áyhíhchanmäni?” ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, “Gá kinnân: Naa i Yôesi Tádádi dísandivi'piye' úvíwhäyú-í. Ná'innân Yôesi Tádá nada' úvi'amí'in.” ³⁰ Indi óetsikáyin, “Háawin pínánan údi dínkeyamí hedânho wínwhäyú-ídi? Hännan bikhây máa? ³¹ Na'inbí heháwin thetáy pahpá'in gínmuu'in owáy ahkónu iwéngé diyi' ihaydi ná'i koegi' manna gin dáytu'o'i dâyk'oe. Yôesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muu: Pává makówádi ovâymägi dâyk'oe-ídi.

³² Ti háäwi ihayba úkoedi?” Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi wâytu máa, Moses-á hä'i pává wí'imägi, naví Tádá-ân imägi. Hedi hä'i pává-á kodi'di makówáwi pává wínamuupí, hewänbo ná-á naví Tádáda ta'gendi makówáwi pává wovâymä”. ³³ Hedi ná'i pává Yôesi Tádá napäyi'i-á makówádi na'ää'i namuu, hedi t'ähki t'owa wówátsi ovâymä’.”

³⁴ Indi óetu'an, “Na'inbí Sedó, háädi wänbo t'ähki kí'bi pává dímä've-í.” ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, “Naa-ân pává waagi'ba omuu, t'owa wówátsi napäyi'i'. To'wí naví'piye' na'ää'i-á há'to naháhsení, hedi to'wí naví'piye' iwähäyú'i-á há'to nap'oesá'aapúwi.

³⁶ “Hewänbo ho wâytu'an waa, tobáháa dímu' wänbo', naa wídnwhäyundepí. ³⁷ To'wên naví Tádádi naa dímä'in naví'piye' di'ää-í, hedi to'wí wänbo naví'piye' na'ää'i-á naadi há'to dóyoe'gi'amí. ³⁸ Naa oe makówádi owhá dáy'amídi háa idi dísandí' nada' waagi, háa naa oda' waagá yoe. ³⁹ I dísandí' nada' in t'owa naa dímägi'in naadi dovây'áyíngi'amí'in hedânho wí' wänbo in diwedi wínapedé-ípi, hewänbo i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadi in t'ähki wíyá dovâywáywówápaa-í. ⁴⁰ Kinho naví Tádá nada' dáy'amí'in, gá nada'dân t'ähki in dínhanginná'nin naa iví ay omuu'in, hedá naví'piye' dívíwhäyunde'in wówátsi nahándeipi'in dâymá've-í'in. Hedi i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadá wíyá dovâywáywówápaa-í” kin Jesus-di ovâytu'an.

⁴¹ In Hudíyoví p'ó'dedí'in iví'gedi dívít'ayhí'máa, gá natúdan, “Naa-á i pává makówádi owhá'di-ân omuu.” ⁴² Kinnân ditú': “Ná'i-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupí'an. Iví tádá-á iví yíyá-á áytaa. Hedi háadan ná-á natú' makówádi nawhân gin?” ⁴³ Jesus-di ovâytu'an, “Ha'wáagi wí'úvít'ayhí'má've-ípi. ⁴⁴ To'wí wänbo wí'únkoedipi naví'piye' na'ää-ídi, naví Tádá i dísandídi naví'piye' óemaadida'mânho'. Hedi in naví'piye' di'ää'indá

dovâywáywówápaa-í i t'ä'gi thaa naná' dihaydi. ⁴⁵ Wí Yôesi Tádávi tukhe'bi' hân'oe kinnân ita'nan:

Yôesi Tádádân t'ähki t'owa ovâyhá'amí.

Hediho nää to'wên naví Tádá ònt'óyannindi iví'wedi diháhpóe'in naví'piye' di'ää-í. ⁴⁶ Naa wó'tú'pí to'wídí i Tádá óemú'in. Naadida'mân Yôesi Tádá dómù', gá ee na'ân diwedi o'äädân.

⁴⁷ “Ta'gendi wâytumáa, to'wí wänbo naví'piye' iwhâyunde'i wówátsi nahánde'pí'in imáa. ⁴⁸ Naa pává in t'owa nawówátsipäyí'i waagi'ba omuu. ⁴⁹ Tobá unbí hehääwin thehtáy pahpá'in oe ahkónu wéngé diyí' ihaydi i koegi' manna kin dâytü'o'idi ovâykhóekhúumägi wänbo', tí'úugédí dit'ahán. ⁵⁰ Hewänbo nää naadá pává makówádí nawhân ni'gedi wâytumáa, hedi wí to'wí ná'idi óekhóekhúumägi'i há'to naháani. ⁵¹ Naa-ân i pává makówádí na'äädí wówátsi napäyí'i waagi'ba omuu. To'wên ná'i pávadí ovâykhóekhúumägi'in hánhay wänbo t'ähki dâywówátsimá've-í. Ná'i pává naví túu'ú dinnuu t'ähki t'owa dovâypägit'óe'i dâywówátsikéyídi” kin Jesus-di ovâytu'an.

⁵² Ihaydiho in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítuhkannan. Wáy wên ditsikapóe, “Händidan ná'i sendi iví túu'ú dípägit'óe díkhóekhúumäänídi?” ⁵³ Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi wâytumáa, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'iví túu ûnp'oedi wíwovâykhóekhúumägipídáho', wówátsi wänbo wíwîn máapi. ⁵⁴ To'wên t'ähki naví túu ûnp'oedi ovâykhóekhúumägi'indá wówátsi nahánde'pí'in dâymáa, hedá naadá i t'ä'gi thaa naná' dihaydi dovâywáywówápaa-í. ⁵⁵ Naví túu'ú ta'gendi koegi' waagi'ba namuu, hedá naví ûnp'oe-á ta'gendi sūwägi' waagi'ba-á. ⁵⁶ To'wí naví túu ûnp'oedi óekhóekhúumägi'i-á naa-ádi namuu hedá naa-á i-áda. ⁵⁷ Naví Tádádi naa dísandí-á i häädi wänbo t'ähki nawówayí'i namuu, hedi i-á nawówayídi naa-á owówayí'. Handidibá to'wí naadi dókhóekhúumägi'i naví'wedi íwówátsikéyí. ⁵⁸ Hediho naa-ân i pává makówádí na'ää'i' omuu, i pává unbí hehääwin thehtáy pahpá'in dâyk'oe'i' waagi'ba wí'omuupí. Hä'i pává dâyk'oe wänbo tí'úugédí dit'ahán. Hewänbo to'wên i pává naa omuu'i' dâyk'oe'indá hánhay wänbo t'ähki dâywówátsimá've-í.”

⁵⁹ Jesus ná'in natú oe Capernaum búu'ú'ay, i Hudíyoví méesate'ay iwe in t'owa ovâyhá'o' ihaydi.

Wáy wên t'owadi Jesus óeyoe'an

⁶⁰ Báyéki i-ádi dimä'nin dit'oedi ditú, “Ná'i hí'-á nakâymuu áyhónídi. To-an iséegi'amí?” ⁶¹ Hewänbo to'wídí wänbo óetu'andídi Jesus ûnhanginná ná'i ovâytu'an ni'gedi dívít'ayhí'máa'in, hediho' ovâytsikáyin, “Ti ná'i naadi wâytu'andi' wíwovâyhí'andídi naa-ádi wíyá wí'ípunda'pí? ⁶² Hân í'áani undi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i dímu'di kw'áyepiye owáypeedi páadé o'ân diwepiye'ba? ⁶³ I Yä'dâa'i P'oweahâa nawówátsipäyí, t'owa-á wí'bo wídínkoedipí. I hí' naadi wâytumáa'i' i Yä'dâa'i P'oweahâa'wí'wedi na'ä' hedi ná'i hí'-áho nawówátsipäyí. ⁶⁴ Hewänbo wáy wên un wí'úvíwhâyunde'pí.” Jesus-di ha'wâa ovâytu'an gá páadédíbo ho ûnhanginnândân to'wên iví'piye' wídíwíwhâyukhâyamáapi'in dimuu'in, hedá ûnhanginnân wá' to'wídí óekhúpegít'óe'i namuu'in. ⁶⁵ Hedá wá' ovâytu'an, “Kindidânkun wâytu'an, to'wí wänbo naví'piye' wí'ûnkä'ääkoedipí naví Tádádi óemägídidá'mân.”

⁶⁶ Iví hí' ûnmuudi báyéki in óeyuhonnin i-ádi wíyá wídípunda'pí, hediho óeyoe'an. ⁶⁷ Hedi Jesus iví tä'dí wíye khäge'nin itü'an, “Heyâa un, ti undi wá' díyoe'amí'in ída?” ⁶⁸ Simon Peter-di óetu'an, “Na'inbí Sedó, tovi'piyanho gimú-i? Udidá'mân dítumáa hádídi ná'in wówátsi nahánde'pí'in áykéyí'in. ⁶⁹ Na'in ívíwhâyumägiho hedá gínhanginnânho ü i shánki yä'dâa'i unmuu'in,

i Yôesi Tádádí wóesandi?.” 70 Jesus-di ovâytu’an, “Naadi wí’bo un tã’đi wíye wâyde’manpí’an, hewänbo wí’ unbí’wedi Penísendi waagi’bá namuu.” 71 Simon Iscariot-ví avví’gedi ihí’máa, i-á Judas gin nakháwã, hedi Penísendi waagi’bá namuu gin Jesus-di óetu’an gá tobá in tã’đi wíye khãge’ninbí’wedi namuu wänbo Jesus óekuhpekhâymáadân.

7

Jesus-áđi ivi tí’úuwindáđi

1 Nã’i hääwí naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange i’ge t’ähki nayi’. Judea nangepiye’ wínamäapí, in Hudíyoví p’ó’đedí’in hádídída’mân dítumáa hádídí óehéyí’in dâytuwämáadi. 2 In Hudíyoví shánkí’đi púnú’ naná, dáy’óhkhute’âykw’óe’ó’i shánkí’đi gin dâytu’o’. 3 Hediho Jesus-ví tí’úuwindi óetu’an, “Nãwedi ópün hedi oe Judea nangepiye’ unmu-í, hedânho in t’owa uvi’piye’ dívíwhâyunde’in iwe diyí’indi i pínán t’ôe bí’o’in wóemúníđi. 4 To’wí in t’owadi kee’eedi óetaa-í’in nada’đi kaadibo háawên wí’i’opí. Hedânho kí’bi hääwí bikanhondi, úkhây’ã’ to’wên t’ähkíví páadépiye’ bí’âamí’in.” 5 Ha’wãa óetu’an, gá tobá ivi tí’úuwín dimuu wänbo’ ivi’piye’ wídívíwhâyundepídân. 6 Jesus-di ovâytu’an, “Naagi’ ihaydi wa’ wídínnáhpí, hewänbo ungi’-á häädi wänbo t’ähki híwó’ dihaydi únná. 7 In t’owa Yôesi Tádá dâytaapí’in dimuu’in há’to wovâyt’áy-í, hewänbo naa-ân dít’ay, gá dovâytumáadân inbí yã’đâapí tsiyekan ni’gedi. 8 Unnân wáy dínshánkí’điná’ diwepiye’ bípün. Naa-á wa’đi wó’mänpí híwó’ dihaydi naagi’ wínanáhpíđi” kin ovâytu’an. 9 Hediho’ oe Galilee nange iwebo iwóyí’.

Jesus Jerusalem búu’úpiye’ namää

10 Ivi tí’úuwín oe dínshánkí’điná’ diwepiye’ dimää ihaydi tí’úugedí i wá’ namää, hewänbo kaadibo-ân namää, keedibo-á yoe. 11 In Hudíyoví p’ó’đedí’indi ee dínshánkí’điná’ diwe óetuwämáa, hedi dívítsika’máa, “Wâyho i to’?” 12 In báyéki t’owa iwe diyí’in báyéki dívíkaahí’máa iví’gedi. Wên dítú’, “Híwó’đi sen namuu” gin. Wây-á dítú’, “Yoe, handá yoe. Idi báyéki t’owa in ta’gen namuu iwedi ovâyyyãa’o’.” 13 Hewänbo t’ähki in t’owa in Hudíyoví p’ó’đedí’in dâykhuwôeda’máadi kaadibo iví’gedi dívíhí’máa.

14 I shánkí’đi píngé haydi naphade ihaydi Jesus i méesate hay’i ee nats’ú hedi in t’owa ovâyhá’o’. 15 In Hudíyoví p’ó’đedí’in ovâyháa’andi dítú’, “Hândidángú nã’i sen hânho ûhanginná, to’wídí óehá’anpí wänbo’?” 16 Jesus-di ovâytu’an, “Naví háhkan naví’inda’ wídínmuupí, hewänbo i dísandiví’in wá’ únmuu. 17 In to’wên háa Yôesi Tádá natú waa dikanda’indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni’gedi, háa Yôesi Tádá natú waa dikanda’indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni’gedi, háa Yôesi Tádáví’wedi dín’ãã’in hediháa naví ánshaa i’gedibo dáypihí’máa’in. 18 In to’wên inbí ánshaa dínmuu’ida’ dívíhée’o’indá dívípítegé-í’in dida’. Hewänbo to’wên i ovâysandi’ kw’áye óetegé-í’in dida’indá in ta’gen dívíhée’o’, hedá inbí pí’nã khó’yé-á hõeyó wänbo wídâymáapí. 19 Moses-di Yôesi Tádáví tsonţu wovâyta’nanpí’an, hewänbo wená wí wänbo un ivi ta’kan wíwín’a’gindopí. Háadan naa dít’ay’í’in ída’?” 20 To’wídí in t’owa yãadi óetu’an, “Háadan untú, to’wí nada’ wóehéyí’in? U-á wí yã’đâapí’ p’oewaahãadi wóemáa, hedânho ha’wãa untú.” 21 Jesus-di ovâytu’an, “Wên pínán t’ôe kaykhanwówá thaa iwe dáy’andibo un t’ähki wovâyháa’an, 22 hewänbo undá unbí e’nún áyyãã in Hudíyoví k’ewe’ taadi bîntaa’o’ inbí thaa dínná’ dihaydi tobá kaykhanwówá thaa nanân wänbo’, gá hân’oe Moses-di han wovâyyyôndân. (Moses-á i páadé’i wínamuupí nã’in khuu i’andi’, hewänbo in shánkí hân’oe’indáho hanho díví’an.) 23 Nãa wí enúkáy nã’in k’ewe’

taadi óetaa'o' kaykhanwówá thaa nanân wänbo', hedânho Moses-ví tsontuü wíwîn'a'ginhánú-ípídí. Hedí háadan handi naa-áadí ít'ay wí sen túu'ú t'ähkíbo dônhekháa'andi kaykhanwówá thaa nanân wänbo'? 24 Wí häawi háa puwädi nakeet'óe'in bínwänpimû'dibo' wesebo wí'ítúnípi, 'Kinnân namuu,' hewänbo páadé áyíngidi bínnuwä'í-á háa namuu'in, hedânho únkoedí-í ítúnídí ta'gendi háa namuu'in."

T'owa ditsikapo', "Ti Jesus-ân i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí?"

25 Wên t'owa ee Jerusalem diwe'in ditú, "Ti ná'i sen i to'wí na'inbí tsonnindi óehéyí'in dida'i wínamuupí'an? 26 Binmú'dí, hä'in t'owa t'ähkívi páadépiye' ihí'máa, hedí to'wí wänbo háabo wínatû'pí óewóyí'nídí. Tigú in tsonnin dívíwhäyunde ná'i-ân namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí. 27 Hewänbo kavêe i-á wínamuupí. I to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ää ihaydá, to'wí wänbo wí'ünhanginnánípi wähäawi namuu'in, hewänbo t'ähkídibo gínhanginná wähäawi ná'i sen namuu'in."

28 Jesus-di i méesate hay'i iwe ovâyhá'o' ihaydi kaygi ovâytu'an, "Ítû' ünhanginná to'wí omuu'in hedá wähäawi omuu'indá. Naa wí'bo opichanpóedíbo wó'ääpi. I to'wí naa dísandí' ta'gendi nawówáyí', hedí undi wíwíntaapí, 29 hewänbo naadá dótaa, gá iví'wedi o'äädân, hedá idá dísan." 30 Jesus-ví hí' ünmuudi óepankéyí'in dida', hewänbo óekéyí ihaydi wa' wí'ünnáhpídí to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí. 31 Hewänbo báyéki t'owa iwe diyí'in iví'piye' dívíwhäyü. Kin ditú': "I-ânkun i namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wíyá to'wí-á há'to na'ää-í shánki báyéki pínán ikeeyamídí ná'i senbí'wedi."

Jesus óepankéyí'in dida'

32 In Pharisees dit'oe in t'owa ná'i häawi Jesus-ví'gedi dívíkaahí'máadi, hedího indádí hedá in owhá' p'ó'dédí'indádí wên sundado i méesate hay'i dáy'áyí'do'in ovâysan óepankéyídí. 33 Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Hây tãhkída' undádí dáywóyí'ní, hedáhá' owáymän i dísandí'wepiye'. 34 Hedáhá' undá dínuwä-í, hewänbo há'to díshaa-í. Wáy naa omän diwepiye' wí'ünpuhkoedí-ípi." 35 In Hudíyo tsonnin dívítu'an, "Wáypíyan ná'i sen namän? Natû' há'to áysháa-í gin. Ti namän gáhân wáy in Hudíyo diwadekw'ó' deeyepiye', in Hudíyo dimuupí'in t'owaví yâa natháa-ídí, hä'in Hudíyo dimuupí'in ovâyhá'amídí? 36 Idi ditú'an, 'Undi dínuwä-í hewänbo há'to díshaa-í. Wáy ochangít'óe iwepiye' wí'ünpuhkoedí-ípi. Hännangú iví hí' ûntu'da'?"

P'oe nawówátsipäyí' i'gedi Jesus-di ovâytumáa

37 I t'ä'gi shánki'dí thaa-á shánki hay'i thaa namuu, hedí Jesus iwe nawindi kaygi ovâytu'an, "To'wí nap'oesá'aadi naví'piye' na'ää-í isuwä-ídí. 38 Yôesi Tádáví ta'nin diwe kinnân nata'muu: To'wên naví'piye' dívíwhäyunde'inbí pí'ná khó'yé wí p'o'k'ay waagibá dáymaa, hedí i p'oe-á nawówátsipäyí'i namuu." 39 I p'oe i'gedi ihée'andi-á i Yä'dâa'i P'oewäahâa-ân namuu, hedí to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'in i Yä'dâa'i P'oewäahâa dáykéyí. Hewänbo ná'i Yä'dâa'i P'oewäahâa-á wa'di wí'ovâymägipí, Jesus wa'di makówápiye' wínapeepídí.

In t'owa wêege'in dipóe

40 In t'owa ná'in ovâytumáa'in dit'oe ihaydi wáy wên ditú, "Ta'gendi ná'i-á Yôesi Tádáví tukhë'bi' áytsíkha'máa'i namuu." 41 Hewänbo wây-á ditú, "I-á

namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." Hedá wá' wây-á ditú, "Hewänbo i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí Galilee-wi wínamúní. ⁴² Ti Yôesi Tádáví ta'nin diwe wínatúhpi'an, i to'wí idi óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedi'ibá namúní, hedá oe Bethlehem-dá na'aypuyägít'óe, i búu'ú'ay David na'aypuyä iwebá." ⁴³ Hediho in t'owa Jesus-ví'gedi handa' wídíví'ánshaamáapídí wêege'in dipóe. ⁴⁴ Wáy wêndi óepankéyi'in dida', hewänbo to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí.

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídívíwhäyundepí

⁴⁵ In méesate'in sundaðo diwáymää in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Pharisees-á dikw'ó' diwepiye', hedi in sundaðo ovâytsikáyin, "Hedi háadan i sen wíwínmaapí?" ⁴⁶ Indi in Pharisees ovâytu'an, "Hänhay wänbo wí to'wí wí'ihée'anpí hä'i sen ihée'o waagibá." ⁴⁷ In Pharisees-di ovâytsikáyin, "Ti un wá' in ta'gen namuu iwedi idi wovâyýâ'an? ⁴⁸ Ti wí'úhanginnáhpí'an wí' wänbo na'in tsonnindá hedá na'in Pharisees-á iví'piye' wí'ívíwhäyundepí'in? ⁴⁹ Yôesi Tádádí ná'in t'owa iví'piye' dívíwhäyunde'in ovâytyuchänukhâymáa, indá i tsontu Moses ita'nandi wídâytaapí." ⁵⁰ Wí sen in diwedi Nicodemus gin nakháwä'idi ovâyhée'an, i-á hänhaybo Jesus-ví'piye' namää'i' namuu. ⁵¹ Kinnân ovâytu'an: "Wígínkoedipí gitúnídí háa wí to'wí híwó' háa híwó'pí i'annin páadé iví tuu git'oepídíbo', hedá háawên i'annindá gínhanginpóepídíbo'. Na'inbí tsontu ki'min gínmuupí'an." ⁵² Indi óetu'an, "Háadan igí' bikhäge'hée'o? Ti u wá' Galilee iwe'ibá unmuu gáhân? Áyngidi Yôesi Tádáví ta'nin mântu'amí, hedân úhanginpúwí wí' wänbo wí Yôesi Tádáví tukhe'bi' Galilee-wi wínamuupí'in."

I kwee wíyá kweeví sendádí it'aywó'nandi'

⁵³ T'ähkídíbo inbí'piye' dívíweho'.

8

¹ Hewänbo Jesus-á oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye' namää. ² Wíyá tháwän hé'díbo' i' méesate hay'i eepiye' nawáymää. Báyéki t'owa ûnpówádí indádí isóge hedi ovâyhá'an. ³ Hedi in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádí in Pharisees-ádí wí kwee Jesus na'án diwepiye' óeho'. Ná'i kwee-á wíyá kweeví sendádí dânt'aywó'dodí óekê'. In t'owaví páadépiye' óekwínu'an, ⁴ hedi indi Jesus óetu'an, "Hähkandi', ná'i kwee-á wíyá kweeví sendádí dânt'aywó'dodíbo' óekê'. ⁵ I tsontu Moses ita'nan diwe kinnân díyôn: Wí kwee kin i'o'i' âyk'usäyuhéyi'in gínkhây'ä'. Heyâa u, hân úchanpo'?" ⁶ Ná'in Jesus óetu'an óetayi'nídí wên háawên híwó'pí'in natuhpée-ídi hedânho ónt'aywó'dichänú-ídi. Jesus it'äädí oe nange iví mankhúdí häawí ita'nan. ⁷ Hewänbo ihayda' óetsikáyinde', hediho' idaygi'andi ovâytu'an, "Wená wí unbí'wedi wí'it'aywó'nanpí'di, idân i kwee páadé óek'usäyú-í." ⁸⁻⁹ Hedi wíyá it'äädí oe nange iwáyta'nan. In senä' i kwee óets'úde'in ná'in dit'oedi wí'ingin t'ähkí iwedi dipee, in shánkí saydôe páadé, hedi Jesus-ádí i kwee-ádí wí'bo iwe dawindi oványoe'an. ¹⁰ Jesus wíyá idaygi'andi i kwee óetsikáyin, "Wáyo in ton? Ti wí' wänbo wínatúhpi'an wóetuchänú-í'in úkhây'ä'?" ¹¹ I kweedi óetu'an, "Má'mää, to'wí wänbo háabo wínatúhpi." Jesus-di óetu'an, "Naa wänbo-á yoe. Hediho ópûn, náa iwedi páadépiye' wíyá wívit'aywó'namípí."

Jesus natú wí kohthay waagi'ba namuu'in

¹² Jesus wíyá ihée'andi in t'owa ovâytu'an, "Naa wí kohthay waagi'ba omuu t'owa t'ähkígí'. To'wí naa-ádí nayi'í há'to khuu i'ge nayêeni, hewänbo i kohthay nawówátsipäyi'í imá've-í." ¹³ In Pharisees-di óetu'an, "U-á wí'bo uví'gedi bipihí'máa, hedânho háa untú'nin to'wí wänbo wí'úkhây'ä'hpí

iwhäyú-í'in." 14 Jesus-di ovâytu'an, "Tobá wí'bo naví'gedi wâytu'an wänbo?, háa naadi wâytu'an waa ta'gen namuu, gá naa dínhanginnândân wăhăädi o'ää'in hedá wăhăäpiye? omännindá. Hewänbo undá wăhăädi o'ää'in háa wăhăäpiye? omännin wí'úhanginnáhpí. 15 Undi t'owa bínwänpimúndedibo bînt'aywó'dichänunde?. Naadá to'wí wänbo wídônchänundepí. 16 Hewänbo wí to'wí dônchänudáho?, híwó? dáy'amí, gá wí'bo wídáy'opídân, hewänbo i dísandi-ádí naa-ádí handa? gatú?. 17 Unbí tsonutu ta'nin diwe wänbo kinnân nata'muu: Wí to'wí óetsondiwekán dihaydi wên wíyedi handa? iví'gedi datú'dáho?, únkây'ä? úvíwhäyú-í'in háa datú waa ta'gen namuu'in. 18 Naa i wí' omuu naví'gedi dáypihée'o'i?, hedá naví Tádá dísandi? wá? naví'gedi ihée'o?." 19 Indi óetsikáyin, "Wáyho? uvi tádá?" Jesus-di ovâytu'an, "Undidá naa wídítaapí, naví Tádá wänbo-á wídîntaapí. Naa dítaadáho?, naví Tádá wá? dîntáa-íwän."

20 T'ähki ná'in Jesus natú i méesate hay'i ee ovâyhá'o ihaydi, i chá? nate'kw'ó'di íve nú? naná? diwe. Hedi to'wídí wänbo wí'óepankê'pí, ihaydi wa'di wí'únpóepídí óekéyídí.

Jesus natú wáy namän dipiye? in t'owa wídínkoedí-ípi dimú-í'in

21 Jesus wíyá ovâyhée'andi ovâytu'an, "Naa năwedi omän, hedi undi dítuwăkhâymaa, hewänbo unbí t'aywó'di wa'di bínmáadíbo? íchuwagít'óe. Wáy omän diwepiye?bá wí'útkoedí-ípi ímu-í'in." 22 Hediho in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítu'an, "Í natú wáy i namän deepiye?bá wígínkoedí-ípi gimú-í'in. Háadan kin natú? Ti wí'bo ikhe'khâymaa gáhân?" 23 Idi ovâytu'an, "Undá năä áagéwin ímuu, naa-á oe kw'áyewi-á. Undá năä oepáa k'aydiwinda? ímuu, naa-á yoe. 24 Hedánkun naadi wâytu'an, unbí t'aywó'di bínmáadíbo? íchuwagít'óe, hedi to'wí naa omuu'in úvíwhâyundepídáho ta'gendi unbí t'aywó'di bínmáadíbo? íchuwagít'óe'in únpúwí. 25 Hedi óetsikáyin, "To-an unmuu?" Jesus-di ovâytu'an, "Naadi páadédíbo wâytumáa to'wí omuu'in. 26 Wíyá báyéki háäwí unbí'gedi otúní'i naa dómáa, hedá báyéki híwó'pí? úví'andi namuudi naa dínkoedí wâyte'p'íde-ídí. Hewänbo háa i dísandiví'wedi ot'oe'inda? t'ähki t'owa dovâytu'o?, hedi i-á in ta'genda? ihée'o?."

27 Hewänbo ná'in Hudíyoví p'ó'dédí'in wídika?pówápí i óesandi-á Yôesi Tádá namuu'in. 28 Hediho Jesus-di ovâytu'an, "Owáy naa t'ähki t'owagí? o'aypuyä'i? undi dít'óhtägetege ihaydáho? úhanginnání to'wí naa omuu'in, hedá úhanginpúwí naa wí'bo háawên wídáy'opí'in, hewänbo háa naví Tádádí díchá'andida? dáyhée'o?. 29 I dísandi? naa-ádí nayí? Wí'bo wídíyoe'anpí, gá naa-á háädi wänbo t'ähki i óehíhchando?ida? dáy'odân." 30 Hedi kin ovâyhí'máa ihaydi báyéki t'owa iví'piye? dívíwhäyú.

To'innan ta'gendi Abraham-bí äy dimuu?

31-32 Jesus-di ná'in Hudíyo iví'piye? dívíts'anwhäyú'in ovâytu'an, "Naví hí? háädi waa dín'a'ginhondáho?, ta'gendi naví'wedi íháhpúwí'in ímuu, hedá úhanginnání háäwí in ta'gen namuu'in, hedi pan waagi'inbá wíyá wí'ímúnípi." 33 Hedi óetu'an, "Na'indá Abraham-bí äy iwedi'innân gimuu. Na'indá hánhay wänbo to'wênbi pan wígimupí. Hedi háadan untú pan waagi'inbá wíyá wígimúnípi gin?"

34 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, to'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá, t'aywó'didi ovâyamádi pant'óe'in waagi'in dimuu. 35 Wí to'wí pant'óe'i namuu'i-á iví tsondiví k'aygi iwe háädi wänbo t'ähki wínachá'nípi, hewänbo i tsondiví ay únmuu'i-áho hánhay wänbo t'ähki k'aygiwi-ân namuu. 36 Hedi naa Yôesi Tádáví ay omuu'idi unbí t'aywó'di iwedi wâywhima?p'ädídáho?, ihaydibâa ta'gendi íwhima?p'äní. 37 Naa

dînhanginná un Abraham-bí ây iwedi'in ímuu'in, hewänbo undá ída' dîhéyí'in, gá naví hí' unbí pí'ná khó'yé wíwînmaapídân. ³⁸ Háa naví Tádádí dînceeyannin naadi wâytu'an, hewänbo undá háa unbí tádáví'wedi ít'oe waagibá úvíkanhon" kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Hediho indi óetu'an, "Abraham-dá na'inbí hân'oe'i' tádá gínmuu." Jesus-dá ovâytu'an, "Abraham-bí ây ta'gendi ímuudáho', háa Abraham i'an waabá úví'âamíwän. ⁴⁰ Hewänbo náa undidá dîhéyí'in ída', tobáháa in ta'gen naví Tádáví'wedi ot'oe'inda' wâytu'an wänbo'. Abraham-dá ha'wâa wí'i'anpí. ⁴¹ Undá háa unbí tádá i'o waabá úví'o'." Hedi óetu'an, "Tádápí'in ây wí'gimuupí. Wí'da' wí tádá gín'ân, i-á Yôesi Tádá namuu." ⁴² Jesus-di ovâytu'an, "Yôesi Tádá ta'gendi unbí tádá únmuudáho', naa díseégí-íwän, gá iví'wedi o'äädân, hedânho náa-á náwe oyi'. Naa opichanpóedíbo wó'äápí, idân naa dísan. ⁴³ Háadan wí'íka'póya'pí háa wâytu'máa'in? Gá naví hí' wí'ít'óyanda'pídân. ⁴⁴ Penísendi-ân unbí tádá únmuu, hedi undá íkanda' háa unbí tádá nada' waa. Páadédí waabo náa iwehay Penísendi-á t'owa t'akhanu'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in iví pí'ná wí'ihonpídí iwedi ihänge'o'. Häädi wên hôeyó natú ihaydá háawi namuu'in ipikeeyo', gá wí hôeyó'i namuudân, hedá in dihôeyó'inbí tádá-á dínmuu. ⁴⁵ Hewänbo naadá in ta'gen wâytu'o', hedânho wídînwhäyundepí. ⁴⁶ Wéná wí-an un ta'gendi ítúní naa dáyt'aywó'nannin? Tóebo yoe. Hewänbo naadi in ta'genda' wâytu'máa, hediho háadan wídînwhäyundepí? ⁴⁷ Wí to'wí Yôesi Tádáví' únmuu'idá iví hí' ónt'óyande'. Hewänbo undá Yôesi Tádáví'in ímuupídânkun wíwînt'óyandepí" kin Jesus-di ovâytu'an.

Hän'oe Abraham-di Jesus óemû'

⁴⁸ In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an, "In ta'gen gitúhpi'an, ʘ-á Samaria-wi waagi'ba unmuu, na'inbí khuu wínâa'a'ginpídí, hedá wí yä'dâapí' p'oewaahâadi wóemáa." ⁴⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Naa wí yä'dâapí' p'oewaahâadi wídímáapí. Naa naví Tádáví'gedi híwó'da' dáyhée'o', hewänbo undá naví'gedi híwó'pí úvíhí'máa. ⁵⁰ Wí'bo wó'da'pí otúní'in naa hay'i omuu'in. Yôesi Tádá-ânho namuu i nada'i kin natúní'in, i-áho natú' háa undá in ta'gen bînmáa'in hediháa naa-á. ⁵¹ Naadi ta'gendi wâytu'máa, wí to'wí naví hí' dîn'a'gindo'i-á chuwa iwe há'to napówa-í." ⁵² In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an, "Nábáha' gínhanginná wí yä'dâapí' p'oewaahâadi wóemáa'in. Abraham nachuu, hedá t'ähkí in Yôesi Tádáví hân'oe'in tukhe'mindá wá' dit'ahán. Hebo ʘ-á untú' wí to'wí uví hí' i'a'gindo'i há'to hânhay wänbo chuwa iwe napówa-í. ⁵³ Ti na'inbí hehääwi thehtáy pahpâa Abraham-bí shánkí hay'i unmuu gáhân? I-á hedá Yôesi Tádáví tukhe'mindá dit'ahán. To-an ʘ' unmuu gân un'ánde'?" ⁵⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Naa wí'bo hay'i dáypipaadáho' háagi' wänbo wínachä'muupí. Hewänbo naví Tádádân naa hay'i dípaa, hedi ítú' i-ân unbí Yôesi únmuu. ⁵⁵ Undidá hânhay wänbo wíwîntaapí, hewänbo naadá i dótaa. Wídótaapí gin otúdáho' naa wí hôeyó'i' omúní, un waagibá. Hewänbo naadá ta'gendi dótaa, hedi iví hí' dôn'a'gindo'. ⁵⁶ Unbí thehtáy pahpâa Abraham nahíhchaa gá i thaa o'ää'i' ipuwäkhâymaadân, hedi imû' ihaydiho nahíhchanpóe." ⁵⁷ In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an, "P'ánántä paayo'i wänbo wa'di wú'muupí. Hândidan Abraham nâamû'?" ⁵⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu'máa, wa' Abraham na'aypuyäpídíbo naa oyihó'." ⁵⁹ Hediho dâyk'uuwóehógi óek'usäyuhéyídí, hewänbo i meesate ívedi kaadibo napee.

9

Jesus-di wí sen tsít'aa'i na'aypuyä'iví keetan óemägi

¹ Jesus oe p'óegé wáy namändi wí sen óemû?, i-á tsít't'aa'ibo na'aypuyä.
² Jesus-ví khäge'nindi óetsikáyin, “Hähkandi?, ti ná'i sen wên t'aywó'nin i'andân, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi tsít't'aa'i na'aypuyä?” ³ Jesus-di ovâytu'an, “Wên t'aywó'nin i'annin namuudi kin wí'ûnpóepí, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi wänbo-á yoe. Ná'indá ûnpóe hedânho Yôesi Tádádí wên háawên ôn'amídí, hedí kindidi nakeepúwídí Yôesi Tádá-á nakay'in. ⁴ Thaadi t'owa dívít'ôe'amígí' naná, khu'déedá yoe. Hedí hanbá nää-ân naná i naa dísandiví t'ôe iví'amídí wa'di gínkoedíibo?, gá owáy wí thaa naná? diwe na'in wíyá há'to gínkoedí-í ivít'ôe'amídí. * ⁵ Wa? nää oepáa k'aydi oyidibo naa wí kohthay t'ähkí t'owagí' waagi'ba omuu.” ⁶ Kin natú ihaydi ee nange isóp'ohén, hedí iví só'p'oeđi wí nap'o'ay ipaadi i sen natsít't'aamuu'i tsée eedi óe'äyü. ⁷ Hedáhá' óetu'an, “Ya' ópûn oe p'obú'ay iwepiye?, Siloam kin dâytü'o'i?, hedí uví tsée män'owídi-í. (Ná'in kháwä Siloam-dá natü'da? “óesandí” gin.) Hedího i sen namäädi i'owewä, hedí iwáybun dihaydiho' iví keetan imáa.

⁸ In to'wên i senbí tso'wa dithaa'in hedá in to'wên ihääda'sógéndedi óemû'in dívítsika'máa, “Ti ná'i i to sen ihääda'sógénde'i wínamuupí'an?” ⁹ Wên ditú, “I-ânkun namuu.” Wây-á wëndá ditú, “Yoe” gin, “i waagibá ûnwänpichäa.” Hewänbo i sendá natú, “Naa-ânkun i omuu.” ¹⁰ Hedího óetsikáyin, “Hândídan handi uví keetan mänkê?” ¹¹ Idi ovâytu'an, “Wí sen Jesus gin nakháwä'i wí nap'o'ay ipaa, hedí naví tsée eedi dí'äyü, hedí dítü'an oe p'obú'ay Siloam gin dâytü'o' iwe dáy'owídi-í. Hedího' omäädi dáy'owewä, hedí naví keetan donkê?” ¹² Óetsikáyin, “Wáyho i'?” “Gáwáy” gin ovâytu'an.

In Pharisees-di i sen natsít't'aamú'de'i' óehí'máa

¹³⁻¹⁴ I thaa Jesus i nap'o ipaadi i sen natsít't'aamú'de'iví keetan óemägi ihaydá Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná. Hedího to'wëndi in Pharisees-ví'piye? i sen óeho? indi óehé'e'amídí. ¹⁵ In Pharisees-di wá' óetsikáyin hádídan iví keetan ikê'in. Idá ovâytu'an, “Wí sendi nää tsée eedi dínap'o'äyü, hedá dáy'owewä, hedí nää dínkeepóe.” ¹⁶ Wáy wên in Pharisees ditú, “I sen kin i'andi-á Yôesi Tádádí wí'ônk'ú'pí, gá ná'i kaykhanwówá thaa wí'i'a'gínpidân.” Hewänbo wây-á wëndá ditú, “Wí to'wí t'aywó'to'i namuu'i kí'bi pínán há'to ikeyyamí.” Hedího wêege'in dipóe.

¹⁷ Hedí wíyá in Pharisees-di i sen natsít't'aamú'de'i' óetsikáyin, “Heyáa ü, hân iví'gedí úchanpo?? Ü-ân unmuu uví keetan mänkê'i'.” I sendi ovâytu'an, “I-á Yôesi Tádáví tukhe'bi namuu.” ¹⁸ Hewänbo in Hudíyoví p'ó'déđí'in wídíwíwhäyupí ná'i sen ta'gendi natsít't'aamuuwän hebo nää ûnkeepóe, hedího' iví tádá'in ovântukánnan iví'gedí oväntsikáyí'nídí. ¹⁹ Hedí oväntsikáyin, “Ti unbí ay ná'i dänmuu? Ti tsít't'aa'i na'aypuyä'in datúní? Hádídan handi nää ûnkeená?” ²⁰ I senbí tádá'indi ovâytu'an, “Gänhanginnândákun na'inbí ay gänmuu'in hedá tsít't'aa'i na'aypuyä'indá. ²¹ Hewänbo háadí nää ûnkeená'nin wígänhanginnáhpí, hedá wá' wígänhanginnáhpí to'wídí óekeetanmägi'in. Bintsikáyí'be i'. Senho namuu. Igí' wí'bo ipihé'e'amí.” ²² I senbí tádá'in in Hudíyoví p'ó'déđí'in dänkhuwóeda'máa, gá dâywéhpê'andân i méesate ee ovâytsudekhä'e'amídí to'wên ditü'nin Jesus-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa

* **9:4** Kin natú ihaydi Jesus natü'da?, wáyyéđi t'óegí' naná, wáyyéđá wígínkoedípi ivít'ôe'amídí, hedí wa'di naná i-á it'ôe'amídí, gá óehéyi ihaydi wa'di wínanáhpídan.

ovây'aywoenídí. ²³ Handidânkunho datú, "Senho namuu, hedího bintsikáyi'be i'."

²⁴ Hedího wáygingí' i sen natsí't'aamú'de'i' óets'údedi óetu'an, "Yôesi Tádáví páadépiye' uví tuu bimãáni in ta'gen untúnídí. Gínhanginná nã'i sen iví'gedi bihée'andi-ân t'aywó'to'i namuu'in." ²⁵ Idi ovâytu'an, "Naa wídnhanginnáhpí háa t'aywó'to'i namuu'in háa yoe, hewänbo nã'in ta'gendi dínhanginná: Tobáháa händídí otsí't'aamú'de wänbo', nää-á dínkeená." ²⁶ Hedího óetsikáyin, "Hânnan wóe'an? Hândidan wóekeetanmägi?" ²⁷ Hedí ovâytu'an, "Wâytu'anho', hewänbo wí'úvit'óyanpí. Háadan wíyá ít'oe-i'in ída'? Ti ída' gáhân un wá' idi wovâyhá'ámí'in hedânho iví'piye' úvíwhäyú-ídí?" ²⁸ Indi i sen hääwí nachä'muupí waagi óehée'andi óetu'an, "U-ân hä'i sendi wóehá'o'i' unmuu. Na'indá Moses-ví hí'dí díhá'anninnân gimuu. ²⁹ Yôesi Tádádí Moses óehée'annin gínhanginná. Hewänbo hä'i sendá, wígnhanginnáhpí to'wídí óesannin." ³⁰ I sendi ovâytu'an, "Whäyupiwó'nin namuu. Tobáháa naví keetan idi dímägi wänbo' un wí'únhanginnáhpí to'wídí óesannin. ³¹ Gínhanginná Yôesi Tádádí in t'aywó'to'in wí'ovâykhäge'dopí'in híwó' díví'amídí, hewänbo in to'wên óe'a'gindo'indá hedá to'wên háa natú waa díví'o'indá, innânho idi ovâykhäge'do'. ³² I nan oepáa nakhí'yen dihaydi waagibo nää pu'wahaydi to'wí wänbo wí'únkoedipí wí tsí't'aa'i na'aypuyä'iví keetan óemäänídí. ³³ Hä'i sen Yôesi Tádádí óesanpídáho há'to únkoedí-í háawên wänbo i'amídí." ³⁴ Indi óetu'an, "U-á t'aywó'to'ida' un'aypuyä. Ti un'ánde gáhân u'únkoedí'in na'in díhá'amídí?" Hedí iwáygedí óekhehpiyedi óekhâ'an i méesate ee wíyá nats'únídí.

In to'wên tsí't'aa'in waagi'inbá dimuu'inbí'gedi Jesus ihée'an

³⁵ Jesus ûnhanginpóe i sen óekhehpiye'in, hedí óenuwädi óeshaa, hedí óetsikáyin, "Ti i to'wí t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'iví'piye' biwhäyunde'?" ³⁶ I sendi Jesus óetsikáyin, "Má'mää, to-an nã'i to'wí namuu, t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'i'?" Dítu'an to'wí namuu'in, hedânho naa dínkoedí-í iví'piye' dáywhäyú-ídí." ³⁷ Jesus-di óetu'an, "Udi nâamû'ho'. Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu." ³⁸ I sendi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naa uví'piye' dáywhäyunde'," hedí Jesus-ví páadépiye' idé'gendisóge.

³⁹ Jesus natú, "Naa nää oepáa k'aydipiye' o'ää hedânho nakeepúwídí to'wên híwó' dívíkanhonnin dimuu'in hedá to'wên híwó'pí dívíkanhonnin dimuu'indá. Naa o'ää in to'wên wídnãmúndepí'in dínhanginná'nin dínkeepúwídí, hedá in to'wên dínkeet'óe gin dí'ánde'indá ditsí't'aamuu waagibá dipúwí."

⁴⁰ Wên Pharisees iwe tso'wa diwinnindi óetsikáyin, "Ti un'ánde gáhân na'in wá' gitsí't'aamuu'in waagi'inbá gimuu?" ⁴¹ Jesus-di ovâytu'an, "Ítsí't'aamuu gin ûnhanginnândáho', t'aywó'di wíwînmá've-ípí. Hewänbo nää ítû' únkeet'óe gin, hedího wa'di unbí t'aywó'di wíwovâyâyâ'anpí."

10

I k'úwá áyí'di-ádí iví k'úwá-ádí inbí'gedi Jesus-di ovâytu'an

¹ "Naadi ta'gendi wâytumáa, wí to'wí kw'áayédí oe k'úwá phékhkaa búge nats'û'di i phékhkaa phódi i'gedi nats'úníví'wedí, i-á wí sänbida' namuu. ² Hewänbo i to'wí khaa phódi i'gedi nats'úyá'di-á i k'úwá áyí'di namuu. ³ I to'wí in khaa phódi i'áyînmáa'ídi i k'úwá áyí'digí' ônhuude', hedí i k'úwá áyí'dídi in k'úwá ovâykháyá'dedi iví tuu dit'oedi in khaa phódi i'gedá ovâyphapiyende'. ⁴ T'ähkí iví k'úwá i khaa búgedi ovâypiye ihaydi inbí páadépiye' namä', hedí indá iví tuu óntaadi ûnwóemä'. ⁵ Indá wíyá to'wí

dâytaapî'vî'di há'to diwóemu-í, hewänbo ivi'wedî dishání, gá wíyá pi'wíví tuu wí'ôntaapídân."

⁶ Kin Jesus-di k'úwávi'gedî in Pharisees ovâyhée'an hääwí ovâyhá'ámídi, hewänbo wídika'póya'pí háa natu'da'in.

Jesus-á i híwó'di k'úwá áyi'di namuu

⁷ Hedîho wíyá ovâyhée'andi kinnân ovâythayyan: "Ta'gendi wâytu máa, wên phékhkaa phódi waagi omuu in k'úwági'. ⁸ Báyéki in naví páadé di'ää'in sänmin waagi'inbá dimuu, hewänbo in t'owa naví k'úwá waagi'inbá dimuu'indi wí'ovây't'óyanpí. ⁹ Naa wên khaa phódi waagi'inbá omuu, hedá in naví'piye' dívíwhâyunde'in wên k'úwá in phékhkaa búge dits'ú'nin waagi'inbá-á dimuu. Hedî k'úwá dipi' inbí koegi' dâysháa-ídi hedá wíyá dits'úya' waagibá, in naví'piye' dívíwhâyunde'in ovây'aywoení hedá hääwí dítáy'i-á dâymá've-í. ¹⁰ Wí sänbi'-á na'ä' in k'úwá ovâysänhónídi hedá ovây't'ahánú-ídi, hedá ovâyhá'dännamídi. Hewänbo naa-á o'ää' t'owa dovâywówátsimäänídi, hedî ná'in wówátsi dovâymä'i-á shánkí híwó'nin namuu.

¹¹ "Naa-á híwó'di k'úwá áyi'di waagi'ba omuu. Wí híwó'di k'úwá áyi'di-á nakhâymuu iví wówátsi iví k'úwági'in imäänídi. ¹²⁻¹³ Wí to'wí ik'úwá'áyi'namídi óewá'ánde'i-á i kodí'di k'úwá áyi'di wínamuupí, hedî in k'úwá-á iví'indá wí'ünmuupí. Hedîho wí khuyó na'ädi imúndedi nashánde', gá wá'áadi' it'ôe'odân, hedîho in k'úwádi ta'gendi wâhphade wí'oe'âyngimâhpí. Hedîho i khuyó na'ädi in k'úwá ovâykhugihónde hedá ovâywadeyíyende'. ¹⁴⁻¹⁵ Naa i híwó'di k'úwá áyi'di waagi'ba omuu. Naví Tádádi naa dítaa, hedá naadá i-á dótaa, hedî hanbá in naví'in dínmuu'in dontaa, hedá indídi naa-á dítaa, hedî in dimuudi naví wówátsi wänbo dáymääní. ¹⁶ Wây-á t'owa nâwewin dimuupí'in diyí', indá wá' naví k'úwá waagi'inbá dimuu, hedî naa dínkhây'ä' in wá' dovâywé'ge'amí'in. Indá naví tuu dín't'óyaaní, hedî in wé'ge'indádi wí'da' dipúwí, hedá wí'da' wí áyi'di dínchá'ní.

¹⁷ "Naví wówátsi dáymääní hedá donwáykéyí. Handidânkun naví Tádádi naa díséegí. ¹⁸ To'wídi wänbo naví wówátsi wídíkwee-ípi. Naví wówátsi-á wí'bo dáypâkhây máa. Naa dínk'óe naví wówátsi dáymäänídi hedá donwáykéyídi, gá naví Tádádi díyôndân kin dá'y'amídi."

¹⁹ Jesus kin natú ihaydi in Hudíyo inbí ánshaa iwe wêege'in dipóe. ²⁰ Báyéki kin ditú, "Wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa hedá bondoe'i-á namuu. Heháadan bînt'óyande'?" ²¹ Hewänbo wây-á wëndá ditú, "Wí to'wí wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa'i há'to ihée'amí ná'i sen ihée'o waagi. Hedá wá' ti wí yä'dâapí' p'oewaahâa ûnkoedi wí natsí't'aamuu'iví keetan óewáymäänídi? Hedân yoe."

In Hudíyodi Jesus óeyoegi'an

²² Te'núdi naná' dihaydi oe Jerusalem búu'ú dínshánkí'dipóe, háa i méesate hay'i hân'oe dâwáytege waa dín'ánshaa-ídi. ²³ Jesus ná'i méesate iwe nayí', ee Solomon-bí pohtáa gin dâytú'o' i'ge. ²⁴ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óebûuké'di óetu'an, "Häädi pu'wahay-an na'in dítíkhakankhây máa dítú'âamídi to'wí unmuu'in? I to'wí Yôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi unmuudáho', náabo thay'eedi dítu'an." ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wâytu'anho', hewänbo wí'úvíwhâyundepí. T'âhkí pínán t'ôe dókanhondi-á naa dáyo' gá naví Tádádi dínk'ú'dân, hedîho háa naa dáyo'indibo wovâykeeyo' to'wí omuu'in. ²⁶ Hewänbo naví k'úwá waagi'inbá wí'imuupídiho wí'úvíwhâyundepí. ²⁷ In to'wên naví k'úwá waagi'inbá dimuu'indi naví tuu dín't'óyande', hedî naadá in dovâytaa, hedî naa díyümá', ²⁸ hedî wówátsi nahánde'pí'in dovâymä',

hedí há'to hãnhay wãnbo dihãaní, hedá há'to-á to'wídí wãnbo naví mangedí ovâyhóní. ²⁹ Naví Tádádí in dímãgi, hedí i-á t'ãhkíví shánkí hay'i-ân namuu, hedí to'wí wãnbo wí'ũnkoedípí naví Tádáví mangedí ovâyhónídí. ³⁰ Naa-ádí naví Tádá-ádí wí'da' gamuu."

³¹ Wiyá in Hudíyoví p'ó'dédí'in dâyk'uuwóehógi óek'usâyuhéyídí. ³² Jesus-di ovâytu'an, "Báyékí híwó'di hãäwí bĩnmúnígí' naa dó'an, naví Tádádí dítu'an waagi. Hedí wé'in hãäwên dáy'annin namuudan nãä naa dik'usâyukhãymãa?" ³³ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, "Na'indá wên háawên híwó'nin bi'annin namuudi wíwík'usâyukhãymãapí, hewãnbo a'ginhãhpíwó'di Yôesiví'gedí bihí'mãadãnho wík'usâyukhãymãa. U-á t'owada'mãn unmuu, hewãnboãnbo untú Yôesi unmuu gin." ³⁴⁻³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "In ta'nin ungi' wovâyta'nannin diwe natú'pí'an, Yôesidi in tsonnin ovâytu'an i waagi'inbã dimuu. Hã'in t'owa Yôesidi hã'oe iví tuu ovâymgí'in han ovâytu'an, hedí iví hí' hãnhay wãnbo t'ãhkí ta'gen ùnmuu, ³⁶ hedí háadan handi nãä ítú' naadi Yôesi Tádá dó'a'ginhãnúnde'in iví ay omuu'in otúdí? Naa-ãnkun naví Tádádí díde'man iví t'ôe dôn'amídí, hedá nãä oepãa k'aydípíyã dísan. ³⁷ Naa naví Tádáví t'ôe dáy'opídãho', wíðinwhãyú-ípí. ³⁸ Hewãnbo naa iví t'ôe dáy'o-ãkun, hedího in dáy'o'in namuudi ùnkhã'ã' naví'piye úvíwhãyú-í'in, tobãháa in otú'nin bĩnwhãyundepí wãnbo'. Handidãnho ta'gendi ùnhanginpúwí naví Tádá naa-ádí namuu'in hedá naa-á naví Tádá-ádá omuu'indã" kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Ihaydi wiyá óepankéyí'in dida', hewãnbo inbí'wedi namap'ã.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'o'p'ãnäpiye' nawáymãä, John-di páadédí in t'owa ovâyp'ó'p'oe'an diwepiye'bã, hedí iwebo iwóyí'. ⁴¹ Báyékí t'owa iví'piye' dímãä. Dítú, "John hãäwí wãnbo pĩnnãn wí'ikeeyanpí, hewãnbo hãäwí t'ãhkí nã'i senbí'gedí natú'ti ta'gen namuu." ⁴² Hedí iwáygé báyékí t'owa iví'piye' dívíwhãyú.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakhãwã'i nahaypóe. I-ádí Mary-ádí hedá Martha-ádí dítí'úuwĩnmuu, hedí Bethany búu'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ãnkunho i kã'p'o sawó' nasuu'i Jesus-ví ãn deedi óekãyukhãymãa'i hedáhã' iví phódã óepidikhãymãa'i namuu. ³ Mary-ádí Martha-ádí Jesus ònt'ôesandi óetu'an, "Na'inbí Sedó, ót'óyan, i nãaséegí'i nahay." ⁴ Jesus nã'in nat'oe ihaydi natú, "Tobãháa nahay wãnbo nawówáyêení, hedího háa ùnpúwí'in namuudi in t'owa dâymú'dí Yôesi Tádá kw'áayébo' óemã've-í, hedá naa iví ay omuu'i wã' kw'áayébo dímã've-í."

⁵ Tobã Jesus-di Martha-á Mary-á hedá Lazarus-á ovãyséegí wãnbo', ⁶ Lazarus nahay'in ùnhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'dí iwáygébo' itsíkha'andi wí'ùnpuwãmãäpí. ⁷ Ihaydãho' iví khãge'nin itu'an, "Yaho' oe Judeapiye' giwáymú-í." ⁸ Iví khãge'nindi óetu'an, "Hãhkandi', hãnhaybo' in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wóek'usâyuhéyí'in dida'pí'an. Hedí háadan eepiye' unwáypunda'?" ⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Thaadi nanã' dihaydi tã'dí wíye óda nakeenãhpí'an. Wí to'wí thaadi iyíyènde'i wĩnakanundepí, gã i ko nãä oepãa k'aydigí' namuu'idí nakeenãndãn hedího wáy namãn ní'ge imúnde'." ¹⁰ Hewãnbo wí to'wí khuudi iyíyènde'i-á nakanunde wí'ũnkothaynãhpídi."

¹¹ Ihaydãhá' Jesus-di ovâytu'an, "Na'inbí k'ema Lazarus nayókhã, hedí naa omãn dóyóhsaanídí." ¹² Iví khãge'nindi óetu'an, "Hãhkandi', Lazarus nayókhãndãho handídi nahewówa-í." ¹³ Indã di'ãnde Jesus natú'da'in Lazarus ta'gendi nayókhãwãk'óe'in, hewãnbo ho nachuu'in natú'da'-á. ¹⁴ Hedího

thay'eedi ovâytü'an, "Lazarus-á ho nachuu. ¹⁵ Hedi ungî' shánkí híwó' namuu naa iwe wó'yipídí i nachuu ihaydi, gá bînpuwâkhây máadân háa dônkây máa'in, hedi handidi shánkí navi'piye' úvíwâyümääní. Nää yaho' iví'piye' gimú-í." ¹⁶ Thomas i kwâati gin dâykâyä'de'idi in wé'ge'in khâge'nin ovâytü'an, "Yaho gimú-í, hedi Jesus óhaydáho' i-ádfíba gichúu-í."

Jesus natú i-ân t'owa ovâywáywówápa'i hedá wówátsi nahándept'in ovâymä'i-á namuu

¹⁷ Jesus oe Bethany búu'ú'ay tso'wa napowa'ä' ihaydi óetu'an Lazarus óekhâ'k'ú' iwedi yôenu thaahonaphade'in. ¹⁸ Bethany-á Jerusalem diwedi kayi' wínanáhpí, wíye míya ihayhâyú, ¹⁹ hedi Mary-á Martha-á inbí'we báyéki Hudíyo dipówa ovânsíwówá'amídí, inbí tí'úu dânmäädi.

²⁰ Jesus na'ä'in Martha ûnhanginpóe ihaydi na'ayyaypee, hewânbo Mary-á oe k'aygibo iwóyí'. ²¹ Martha-di óeyaydi óetu'an, "Na'inbí Sedó, navi' tí'úu nahay ihaydi háy nâwe unyidi há'to naháaniwân. ²² Hebo naa dînhanginná nääbo háäwí Yôesi Tádá náadaa'andi' idi wóemääní." ²³ Jesus-di óetu'an, "Uví tí'úu úwáywówápúwí." ²⁴ Martha-di óetu'an, "Naa dînhanginná i t'ä'gi thaa naná' diwe t'ähki t'owa ovâywáywówápa' ihaydi nawáywówápuwagít'óe'in." ²⁵ Jesus-di óetu'an, "Naa-ân i omuu t'owa dovâywáywówápa'i, naadi dovâywówátsimä'. To'wí navi'piye' iwhâyü'i' iwówátsimá've-í tobá nachuu wânbo'. ²⁶ Hedi wí to'wí wa'di nawówayi' navi'piye' iwhâyüdi há'to nachúu-í. Ti biwhâyunde ná'in?" ²⁷ Martha-di óetu'an, "Hedân háä, Na'inbí Sedó, naa dáywhâyunde' u-ân unmuu i Yôesi Tádádí wóesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, Yôesi Tádávi ay-ân unmuu. Ívítíkhá'máawân nää oepáa k'aydipiye' un'ää-ídi."

Jesus isíhtää

²⁸ Kin natú ihaydiho Martha iweeho', hedi iví tí'úu Mary itü'an i'äähänge'amídí hedi óesântü'an, "I háhkandi ho napówa hedi u-ádfí nahí'da'." ²⁹ Mary ná'in nat'oe ihaydi wesebo' iwínú hedi ee Jesus nayi' iwepiye' namää. ³⁰ Jesus i búu'ú'ay iwe wa' wínapówápí, hewânbo wa'di Martha-di óeyay iwáygebo nayi'. ³¹ In Hudíyo ee tewhá íve dikw'ó'nin Mary óesíwówá'o'indi óemú' wese iwínúdí yá'wépiye' napeedi, hedi di'ân Lazarus nakhâ'k'óe iwepiye' namännin isíhtää-ídi, hediho ûnwóemää.

³² Mary oe Jesus nayi' iwe napówa, hedi óemú' ihaydi iví páadépiye' idé'gendisógedi óetu'an, "Na'inbí Sedó, navi' tí'úu nahay ihaydi háy nâwe unyidi há'to naháaniwân." ³³ Mary-á in Hudíyo ûnwóe'ää'indá dívísíhtüwínúndedi Jesus-di ovâyümü' ihaydi, iví pí'ná khó'yé hânho nataachanpóe hedi nathathapóe, ³⁴ hedi ovâytsikáyin, "Wáygan Lazarus óekhâ'k'ú'?" Óetu'an, "Na'inbí Sedó, hêe na'indádí ókâ'vedi nâamúnídí." ³⁵ Jesus isíhtää. ³⁶ Hediho in Hudíyo ditú, "Binmú'dí, ta'gendi Lazarus óeséegí." ³⁷ Hewânbo wáy wên ditú, "Í to sen natsí't'aamuu'iví keetan óemági. Ti wá' wí'ûnkoedipi'an Lazarus ônhékháa'amídí wa' nachuupídíbo hedânho wínachúu-ípídí?"

Lazarus óewáywówápa

³⁸ Jesus wíyá iví pí'ná khó'yé hânho nataachanpóe, hedi wí t'ovápho nachá' diwe i pení nak'óe iwe napówa. Wí k'uu pháagí' nakhaawin t'ovápho ee. ³⁹ Jesus-di ovâytü'an, "Hä'i k'uu wéhánäpiye' binhänge'an." I nachuu'iví pá'dây Martha-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, nää-áho nasuhkay, nää-á yôenu thaa nahán diwedi ûnná." ⁴⁰ Jesus-di óetu'an, "Naadi wítü'anpí'an, biwhâyundedáho nâamúní Yôesi Tádá hânho nakay'in." ⁴¹ Hedi i k'uu wéhánäpiye' dâyhänge'an, hedi Jesus oe makówápiye' ibéedí natú, "Tádá, naadi

wíkú'daa'o naví yûusu dînt'óyandi. ⁴² Hedá dînhanginná hãädi wänbo t'ähki dînt'óyande'in, hewänbo naa nä'i tuu otú nä'in t'owa näwe diyí'in dit'óe-ídí udi naa dísannin dívíwhäyümäänídi." ⁴³ Ihaydáhá' kaygi natú, "Lazarus, ópive." ⁴⁴ Hedi i sen nachu'k'óe'i napee. Wa'di aa saygi'didi na'anmuu, ivi ánda mandá wänbo', hedá ivi ts'ay-á wá' aadi ún'anmuu. Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Bin'ánsuu hedânho ivi'piye' namú-ídí."

In Hudíyoví p'ó'dédí'in dida' Jesus óhéyí'in

⁴⁵ Báyéki in Hudíyo Mary-ví'piye' di'ádâpóya'nin háa Jesus i'annin dâymû', hedi ivi'piye' dívíwhäyü. ⁴⁶ Hewänbo wây-á in Pharisees-ví'piye' dimää ovâytu'âamídi háa Jesus i'annin. ⁴⁷ Hediho in owha' p'ó'dédí'indádi hedá in Pharisees-ádi in Hudíyoví tuyowa' ovâywé'ge'an, hedi ovâytsikáyin, "Hânnan ivi'amí? Nä'i sendá báyéki ipínnánt'óe'o". ⁴⁸ Kin ikanhondi âymâgidáho', to'wên t'ähki ivi'piye' dívíwhäyü-í, hedá in Rome-win sundado di'ää-í hedi na'inbí méesate hay'i dînnayü-í hedá na'inbí t'owa-á dînwáde-í."

⁴⁹ Wí sen in diwedi ihay paayo na'owha'p'ó'dédí'ân, i-á Caiaphas kin nakháwä, hedi idá ovâytu'an, "Undá hãäwi wänbo wí'únhanginnáhpí. ⁵⁰ Ti wí'únhanginnáhpí'an shánki yänbedi híwó' namúni'in ungí' wí'da' wí to'wí t'ähki na'inbí t'owagi' ivi wówátsi imäänídi, hedi handidi na'inbí t'owa t'ähki wí'ovâyhánú-ípi." ⁵¹ I-á ivi ánshaa iwedibo nä'i hí' wínatúhpí, hewänbo wí Yôesi Tádávi tukhe'bi namuu waagibá ihée'andânho háa napuwagít'óe'in natú, gá i paayo owha' p'ó'dédí' namuudân. Hedânkunho natú Jesus-á t'ähki in Israel t'owagi' nachuwagít'óe'in. ⁵² Hewänbo ingí'da' wínachuwagít'óepí, in to'wên Yôesi Tádávi ây únmuu'in wéngé t'ähki diwadekw'ó'ningí'-ân wá' nachuwagít'óe, hedânho ovâywé'ge'amídi, hedá wí'da' dipúwí.

⁵³ I thaa iwedi páadépiye' in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívíhí'máa hádídí óhéyí i'gedi. ⁵⁴ Hediho Jesus wíyá kee'eedi wí'iyíyéndepí, in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wí'óemúnípidí, hewänbo iwedi iyáatäädi oe ahkónu nú' naná' diwepiye' namää, wí búu'ú'ay Ephraim gin dâytu'o' iwepiye', hedi iwáyge' ivi khäge'nindádi iwóyí'.

⁵⁵ Ihayhãäbá in Hudíyoví shánki'di púnú' naná, Passover gin dâytu'o'í. Wa' i shánki'di thaa napówápídi'bo báyéki t'owa Jerusalem búu'údi yá'wé dithaa'in iwepiye' dimää dívípikhây'amídi in Hudíyoví kuu dínmuu waa. ⁵⁶ Jesus óetuwámáa, hedi iwáyge' méesate hay'i íve diyidi dívítumáa, "Tigúba i nashánki'di'ää-í?" ⁵⁷ In owha' p'ó'dédí'indádi hedá in Pharisees-ádi in t'owa ovâyôn Jesus wáyge' nayi'in dînhanginpóedí ovây't'óe'amí, hedânho óepankéyídi.

12

Wí kweedi Jesus-ví ân deedi wí ka'p'oe sa'wó' nasu'u'í' ón'ewe

¹ Wa'di sí thaa natáy nä'in Hudíyoví shánki'di Passover gin dâytu'o'í dînnánídi, hedi Jesus oe Bethany búu'ú'ay iwepiye' nawáymää. Iwânkun Lazarus na'ân, i-á i sen Jesus-di óewáywówápaa'ibá namuu. ² Iweho Jesus ónkindhúukhây'an. Martha-di ovâyssäsandé', hedi Lazarus wá' in wé'ge'indádi nahúu'ân. ³ Hedi Mary wí ka'p'oe sa'wó' nasu'u'í' nard kin dâytu'o'í' imaa. I ka'p'oe-á wí' taa nakháa hedá hânho nachä'muu. Hedáhá' Jesus-ví ân deedi ón'ewe, hedá ivi phóda' Jesus-ví ân deedi óepídi. I ka'p'oe'di ee íve i'ge t'ähki sa'wó' nasu'p'íde. ⁴⁻⁶ Hewänbo wí' ivi khäge'ninbí'wedi natsikapóe, "Háadan nä'i ka'p'oe sa'wó' nasu'u'í' wí'iku'ch'áapí poewin tãgintä (300) thaa t'óe díví'andi wá'âadi, i chä' in sehkanäwó' diwówáyí'in ovâymmäänídi?" Nä'i sen kin natú'i-á nakháwä Judas Iscariot gin, i-á Jesus

óekuhpekhâymáa'i-ân namuu, hedi ná'in natú sänbi' namuudi, in sehkanäwó' diwówáyí'indi óe'áyîngimädá yoe. Idá in khäge'ninbí chä' ovây'áyînmáa, hedi iwedibo' isänhónde'. ⁷ Hewänbo Jesus-di Judas óetu'an, "I kwee ánpí ná'an. Tobá hä'i ka'p'oe imá've-í. I thaa díkhä'k'úwígí' namuu. ⁸ Häädi wänbo t'ähki in sehkanäwó' diwówáyí'in t'owa undádi diyëení bínhääwímäänídí, hewänbo näwe naa-á hánhay wänbo t'ähki há'to undádi ochá'ní."

In owha' p'ó'dédí'in dida' Lazarus óhéyí'in

⁹ Báyéki Hudíyo dínhanginpóe Jesus oe Bethany nayí'in, hediho iwepiye' dimää Jesus nayidida'ba yoe, hewänbo Lazarus i sen Jesus-di óewáywówápaai' óemúnídí wá'. ¹⁰⁻¹¹ Jesus-di Lazarus óewáywówápaai haydi báyéki Hudíyodi inbí p'ó'dédí'in ovâyyoekanhondi Jesus-ví'piyeda' dívíwhäyuhon, hediho in owha' p'ó'dédí'in dáywéhpe'an Lazarus wá' óhéyídí.

Jesus wí búndu iwe na'í'ändí oe Jerusalem búu'ú nats'ú

¹² Wíyá tháwän in báyéki t'owa in Passover shánkí'dipiye' dipówá'in dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-piye' na'ä'in, ¹³ hedi palm taykhóe dáyts'á'di ún'ayyaymää, hedi kinnän dívítuhkwínuhon: "Wíséegíkéndé'." "Na'inbí Sedó Yôesi Tádádí wóesan, hediho híwó' wóe'âamí." "U-á Israel-ví tsondi hay'i unmuu." ¹⁴⁻¹⁵ Jesus wí búndu'ay ho ónké'di iwe na'í'än, hediho Yôesi Tádáví ta'nin diwe háa úntú' waagibá napóe. Kinnän natá'muu: Un t'owa Zion-win wíyá wí'íkhuwóeda'ípi.

Binmú'dí, unbí tsondi hay'i wí búndu'ay k'éwédí ún'ä'. *

¹⁶ (Ihaydiho Jesus-ví khäge'nin ná'i hääwí napo'i' wídika'póya'pí, hewänbo tí'úugédí Jesus wíyá oe makówápiye' nawáypee ihaydänho ná'in iví'gedi natá'muu'in dín'ánpówá, hedá dínhanginná háa natá'muu waabá óe'annin.)

¹⁷ Häädankánbo báyéki t'owa Jesus-ádi diyí' i thaa idi Lazarus óewáywówápaadi penípho iwedi napée-í kin óetu'an, hedi náa ná'in t'owadibá in wé'ge'in t'owa ovâytumáa háa iwe i'annin. ¹⁸ Hediho ná'in wé'ge'in t'owa dínhanginpóe Jesus-á ná'in pínán t'óe i'annin, hedánkunho ún'ayyaymää. ¹⁹ In Pharisees wí'ná táye dívíchänu'odi ditú', "Ti wíwínmúndepí'an háa ída' waagi wí'únpuwamänpí'in. Binmú'dí, báyéki t'owa i-ádidá' dimän."

Wên Greek t'owa Jesus-ádi dihi'da'

²⁰ Wên Greeks dimuu'in in wé'ge'in t'owa-ádi diyí', in oe Jerusalem dínshánkí'diná' diwepiye' di'ää'in Yôesi Tádá óe'a'ginmäänídí. ²¹ Indá Philip-ví'piye' dimää (i-á Bethsaida búu'ú'ay oe Galilee nangewi namuu), hedi óetu'an, "K'ema, Jesus-ádi gihí'da'." ²² Philip namää Andrew óetu'âamídí, hedáhá' Philip-á Andrew-áda' Jesus-ví'piye' damää óetu'âamídí háa ditú'in. ²³ Jesus natú, "Ihaydi púnú' nanänho nakeepúwídí hay'i omuu'in, naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i'. ²⁴ Hebo ta'gendi wâytumáa, wí tántá ko'yi óekoedi iví wówátsi imä' waagibá únpo' hedänho shánkí báyéki iwedi natáhpaa-ídí, hedi iví wówátsi imähpidá iwedi hääbo wínapa'pí, iwebo wí'bo nawänpik'óe. † ²⁵ To'wên inbí wówátsi náa oepáa k'aydi ingí'da' dínmuu'indá inbí wówátsi dipedée-í, hewänbo to'wên inbí wówátsi náa oepáa k'aydi ingí'da' wídínmuupí'indá, inbí wówátsi hánhay wänbo t'ähki dáyamá've-í. ²⁶ To'wên naagi dívít'óe'amí'in dida'di naa díyuumá've-í'in dínkhây'ä', hediho' iwáyge

* **12:14-15** Zion-dá Jerusalem búu'ú namuu. † **12:24** Jesus näwe wí'bo' iví'gedi ihí'máa. Natú'da', i ko'yi iví wówátsi imä' hääwí iwedi napaa-ídi waagibá, i-á wá' únkháy'ä' iví wówátsi imääní'in hedänho t'owa in wówátsi nahändepí'in dáykéyídí.

naa oyi? iwe, naví t'ôe?in iwáygebá diyêeni. To?wên naagi? dívít'ôe?o?in naví Tádádí ovâytu?âami híwó? dívítsiye?annin.”

Jesus iví chuwa i?gedi ihée?an

²⁷ “Näaho naví pí?ná khó?yé dínkháapóe. Ti naví Tádá dondaa?ami ná?in dínpuwagít'ôe?in diwedi dín?aywoenídí? Hedân yoe, ná?in dínpuwagít'ôe?in namuudânkun náa oepáa k'aydipiye? o?ää. ²⁸ Hedânho ná?in wída?máa naví Tádá, ovâykeeyami u-á hay?i unmuu?in” kin Jesus natú. Ihaydi ná?i tuu makówádí nat'oet'ôe: “Han dáy?anho?, hedá wa? wiyá hanbá dáykhâymaa.”

²⁹ In t'owa iwáygé diwinnin i tuu dit'oe, hedi wáy wên ditú, “Ikwahta?an” gin, hedá wáy-á ditú, “Wí makówáwi t'ôepa?aa?idi óehée?an.” ³⁰ Jesus-di ovâytu?an, “Ná?i tuu-á naagi?da? wínamuupí, hewânbo ungi? wá? namuu. ³¹ Ihaydi púnú? naná Yôesi Tádádí in óetaapi?in ovâykeekw'ôenídí híwó?pi dívít'annin, hedá Penísendi inbí tsondi dínmuu?i-á óet'aanídá. ³² Hewânbo naa náa nangedi dít'óhtágek'úwídí dítege ihaydi naadi t'ähki t'owa dovâytukánnami naví?piye? di?ää-ídi.” ³³ Ná?in natú ovâythayyamídí háawin chuwa ûpuwagít'ôe?in. ³⁴ Ee t'owa yâagedi to?wídí óetu?an, “Yôesi Tádáví ta?nin diwe nata?muu i to?wí idi óesogekhâymaa?i? t'owa ovây?aywoenídí hânhay wânbo tähki nawówayêeni?in. Heháadan untú? i to t'ähki t'owagi? na?aypuyä?i? óetegé-í óet'óhtágek'úwídí? To-an namuu ná?i to?wí t'ähki t'owagi? na?aypuyä?i? Ti i-á namuu i to?wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa?i t'owa ovây?aywoenídí?” ³⁵ Jesus-di ovâytu?an, “Wí kohthay waagi?bá omuu, hewânbo undádí wí háy tähkída? ochangít'ôe. Naa oyi? iwe nakeená, hediho wa?di náa undádí oyidibo? unbí wówátsi naa-ádí binhûu, hedânho nakhuuná? ni?ge wí?iyêenípídí. To?wí khuu i?ge namändi-á wáy namän ni?ge wí?ünhanginnáhpí. ³⁶ Naa i kohthay omuu?iví?piye? bíwhâyú wa? undádí oyidibo?, hedânho t'owa i kohthay iwe íthaa?in ípúwídí.”

In Hudíyoví p'ó?dédí?in Jesus-ví?piye? wídívíwhâyundepí

Ná?in Jesus natú ihaydiho? iwáygedí namäadi ikaayan wí?óeshaa-ípídí. ³⁷ Hewânbo tobá báyéki pinnán inbí páadépiye? ikeeyan wânbo?, wa?di iví?piye? wídívíwhâyundepí. ³⁸ Hediho háa Yôesi Tádáví tukhe?bi? Isaiah ita?nan waagi napóe. I-á hân?oe natú, Na?inbí Sedó, i hí? gitú?i? wídívíwhâyupí.

Hedi unkay?in wídínhanginnáhpí.

³⁹⁻⁴⁰ Hediho wídínkoedipí dívíwhâyú-ídi, gá dínpoedân háa wiyá wáygé Isaiah ita?nan waa:

Yôesi Tádádí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho wídínkeepo?pi waagibá dínpuwídí, hedá inbí hangintandá ovâyya?an,

hedânho wídika?pówa-ípídí,

hedi naví?piye? wídí?ä?pi dovây?owóyé-ídi.

⁴¹ Isaiah ná?in ita?nan gá Jesus-á hay?i napuwagít'ôe?in ho ûnkeepóedân, hedânkun iví?gedi ihée?an.

⁴² Hebo tobá Jesus-ví?piye? wáy wên wídívíwhâyupí wânbo?, báyéki in Hudíyo p'ó?dédí?in wânbo iví?piye? dívíwhâyumägi, hewânbo kee?eedi wídítúhpí dívíwhâyú?in gá in Pharisees-di i méesate eepiye? ovâytsudekhâa?amidí dikhuwôeda?dân, ⁴³ hedi ná?in Hudíyo p'ó?dédí?in shánki dida? t'owa híwó? inbí?gedi dívíhée?ami?in Yôesi Tádá híwó? inbí?gedi dívíhée?amiví?wedi.

Jesus-ví hí? ovâytu?annin dâyyoegi?an, hedânho ovâytechänukhâymaa

⁴⁴ Hedi Jesus-di kaygi ovâytu?an, “To?wí naví?piye? iwâyunde?i-á naví?piyedá? wí?iwâyundepí, hewânbo i naa disandiví?piyân wá?

iwhäyunde⁴⁵. Hedi to⁴⁵ wídí naa dímun⁴⁵dedi i naa dísandí⁴⁵ wá⁴⁵ óemunde⁴⁵. ⁴⁶ Naa náa oepáa k'aydipiye⁴⁶ o⁴⁶äá wí kohthay waagi⁴⁶ bá omúní⁴⁶dí, hedânho to⁴⁶ wên navi⁴⁶ piye⁴⁶ dívíwhäyunde⁴⁶ in khuu i⁴⁶ ge wídiyêenípí⁴⁶dí. ⁴⁷ Naa wó⁴⁷ tû⁴⁷ pí in to⁴⁷ wên navi⁴⁷ hí⁴⁷ dit'oedi hewänbo wí⁴⁷ dâ⁴⁷ y⁴⁷ a⁴⁷ gindopí⁴⁷ dí⁴⁷ nk⁴⁷ hâ⁴⁷ y⁴⁷ ä⁴⁷ ovâytuchänú⁴⁷-í⁴⁷ in. Naa o⁴⁷ ää t'owa dovây⁴⁷ aywoení⁴⁷dí, dí⁴⁷ nk⁴⁷ hâ⁴⁷ y⁴⁷ ä⁴⁷ ovâytuchänú⁴⁷-í⁴⁷ in otúní⁴⁷dá yoe. ⁴⁸ I t'ä⁴⁸ gi thaa naná⁴⁸ diwe ná⁴⁸ i navi⁴⁸ hí⁴⁸ ho dovây⁴⁸ tû⁴⁸ andí⁴⁸ namuudâ⁴⁸ nkun in to⁴⁸ wên naa díyoegi⁴⁸ annin hedá⁴⁸ háa otú⁴⁸ waa wí⁴⁸ dînséegi⁴⁸ anpí⁴⁸ in ovâytuchänukhâymáa, ⁴⁹ gá naa háa navi⁴⁹ Tádádí dí⁴⁹ sandí⁴⁹ naa díyôn waagí⁴⁹ dá⁴⁹ y⁴⁹ hée⁴⁹ o⁴⁹, háa owänpida⁴⁹ waagá yoe. ⁵⁰ Hedi dî⁵⁰ hanginná i tsontu⁵⁰ navi⁵⁰ Tádá imägi⁵⁰ i wówátsi nahânde⁵⁰ pí⁵⁰ in napäyí⁵⁰ in. Hedânho háa navi⁵⁰ Tádádí dí⁵⁰ tû⁵⁰ anní⁵⁰ dá⁵⁰ naa otú⁵⁰ hedá⁵⁰ ha⁵⁰ wâa dá⁵⁰ y⁵⁰ hée⁵⁰ o⁵⁰.”

13

Jesus-di iví khäge¹ ninbí ân ovây¹ owí¹di

¹ Wí¹ thaa wa¹ natáy i Passover shánkí¹ di thaagi¹. Jesus û¹ hanginná i thaa napowa¹ ä¹ in náa oepáa k'aydi iwedi iví Tádáví¹ piye¹ namú¹-í¹dí. Häädi wänbo t'ähkí in iví¹ in û¹ muu¹ in ovâyséegi¹ wa¹ náädí navi¹ ihaydi, hedi náa ovâykeekankhâymáa hânho ovâyséegi¹ in.

² Wé² ge dívíkindihúuyo² ihaydi, Penísendí² Simon-bí ay Judas Iscariot i á² nshaa ho óemägi Jesus óeku² p'ây² ní²dí. ³ Jesus û³ hanginná iví Tádádí t'ähkí kay óemägi³ in, hedá û³ hanginná Yôesi Tádáví³ wedi na³ ää³ in hedi iví³ piye³ bá nawây³ männin, ⁴ hediho⁴ ee nahú⁴ ä⁴ n diwedi iwínú⁴ dí iví k'éwé⁴ in to ip'ä⁴ di, hedi wên p'oepí⁴ di in aadi iseeba⁴ ä⁴ an. ⁵ Hedáhá⁵ wên oewä⁵ ä⁵ bay iwe ip'oesaadi iví khäge⁵ nin i⁵ ân⁵ owí⁵ díhon hedá in p'oepí⁵ di in aa naseeba⁵ ä⁵ amuu⁵ indí⁵ dá ovây⁵ ä⁵ npí⁵ di. ⁶ Peter-ví⁶ we napó⁶ wá ihaydi Peter-di óetsikáyin, “Na⁶ inbí Sedó, ti u⁶ di naa dí⁶ ân⁶ owí⁶ díkhâymáa?” ⁷ Jesus-di óetu⁷ an, “Náa wí⁷ û⁷ hanginnáhpí háadí kin dá⁷ y⁷ o⁷ in, hewänbo wáy wí thaa û⁷ hanginpú⁷ wí.” ⁸ Peter-di óetu⁸ an, “Há⁸ to dí⁸ ân⁸ owí⁸ dí-í⁸ in wímää⁸ ní.” Jesus-di óetu⁸ an, “Naadi wí⁸ owí⁸ dípí⁸ dá naví⁸ wú⁸ muupí⁸ ho?” ⁹ Simon Peter-di óetu⁹ an, “Hedáho⁹, Na⁹ inbí Sedó, naví man dî⁹ n⁹ owí⁹ di hedá naví p'ôndá, naví ânda⁹ bá yoe.” ¹⁰ Jesus-di óetu¹⁰ an, “To¹⁰ wí i¹⁰ oe¹⁰ iví tú¹⁰ ú¹⁰ t'ähkí khäpí¹⁰ û¹⁰ muu, iví ânda¹⁰ û¹⁰ n¹⁰ owí¹⁰ dí¹⁰ táy. Hedi undá khäpí¹⁰ in ímuu, hewänbo un t'ähkí¹⁰ díbo-á yoe.” ¹¹ Jesus û¹¹ hanginná to¹¹ wí¹¹ dí óekuhpegít¹¹ óe¹¹ i namuu¹¹ in, hedânho natú, “T'ähkí¹¹ díbo khäpí¹¹ in wí¹¹ ímuupí¹¹” gin. *

¹² T'ähkí inbí ân ovây¹² owí¹² díbowa ihaydi iví k'éwé¹² in to iwáy¹² tógi, hedi indá¹² dí iwáysóge. Ihaydi ovâytsikáyin, “Ti û¹² hanginná háadí kin wáy¹² annin? ¹³ Undi naa dí¹² tû¹² o háhkandi-á¹² dí p'ó¹² dé¹² dí¹² -á¹² dí, hedi híwó¹² kin ítú¹², ha¹² bi-â¹² nkun omuudi. ¹⁴ Hediho¹⁴ undá ú¹⁴ nk¹⁴ hâ¹⁴ y¹⁴ ä¹⁴ wí¹⁴ ná táye bî¹⁴ n¹⁴ ân¹⁴ owí¹⁴ dí-í¹⁴ in, gá naa unbí háhkandi¹⁴ hedá p'ó¹⁴ dé¹⁴ dí¹⁴ omuu¹⁴ idí wáy¹⁴ ân¹⁴ owí¹⁴ dí¹⁴ dâ¹⁴ n. ¹⁵ Ná¹⁵ i háa dá¹⁵ y¹⁵ annin naadi wâykeeyan hedânho háa naadi wáy¹⁵ an waagibá un wá¹⁵ wí¹⁵ ná táye ú¹⁵ víkanhúuwí. ¹⁶ Ta¹⁶ gendi wáy¹⁶ tumáa, wí t'ôe¹⁶ i-á iví tsondiví shánkí hay¹⁶ i wínamuupí, hedá wí t'ôekhuwa¹⁶ i-á i óeyôndiví shánkí hay¹⁶ i wínamuupí. ¹⁷ Háa wáy¹⁶ tû¹⁶ an waa íka¹⁶ póya¹⁶ dáho¹⁶, naví hí¹⁶ bî¹⁶ n¹⁶ a¹⁶ ginnamí hediho íhí¹⁶ chää¹⁶ í.

¹⁸ “Hewänbo naa wó¹⁸ tû¹⁸ pí un t'ähkí¹⁸ díbo háa wáy¹⁸ tû¹⁸ an waa ú¹⁸ víkhâymáa¹⁸ in. Naa dî¹⁸ hanginná to¹⁸ wên in dovây¹⁸ de¹⁸ mannin dimuu¹⁸ in. Hewänbo ná¹⁸ in háa Yôesi Tádáví tã¹⁸ nin diwe natú¹⁸ waa û¹⁸ nk¹⁸ hâ¹⁸ y¹⁸ ä¹⁸ napú¹⁸ wí¹⁸ in: I to¹⁸ wí naa-á¹⁸ dí ihúy¹⁸ yandi wänbo híwó¹⁸ pí¹⁸ naa díkhâymáa.

* **13:11** Páadé ihaydi Jesus in hí¹¹ “khäq” kin natú¹¹ dí inbí tú¹¹ ú¹¹ i¹¹ ge¹¹ di ihí¹¹ máa, hewänbo tí¹¹ úge¹¹ ihaydá Judas-ví t'aywó¹¹ di i¹¹ gedân ihée¹¹ an.

19 Nää wâytumáa háa napuwagít'óe'in wa' napóepídíbo', hedânho napóe ihaydá úvíwhäyú-í naa i omuu hân'oedíbo' oyi'i'. 20 Ta'gendi wâytumáa, to'wêndi wí naadi dósandi' óeséegí'odi, indi naa wá' díséegí'o waagibá díví'o', hedi to'wêndi naa díséegí'odá, i naa dísandi' wá' óeséegí'o waagibá díví'o'."

Jesus natú wí to'wídí óekuhpekhâymaa'in

21 Jesus-di ná'in ovâytú'an dihaydiho' iví pí'ná ûnkháapóe, hedi thay'eedi ovâytú'an, "Ta'gendi wâytumáa, un diwedi wí'di naa díkuhpekhâymaa." 22 Iví khäge'nin dívíwânpipuwä'o', to'wíwí'gedi ihí'máa'in wídínhanginnáhpídí. 23 I khäge'di Jesus-di óeséegí'i' iví nú'bá na'ân. 24 Hediho Simon Peter iman-nan ná'i khäge'didi óemúnídí, hedi óetu'an, "Jesus nátsikáyin toví'gedan ihí'máa'in." 25 Hediho' i khäge'di Jesus-ví shánkí nú' ihádidi óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekhâymaa'i'?" 26 Jesus-di óetu'an, "Naa wí pává i sää iwe dóp'ohtôení, hedi wí to'wí dópägit'óe. Iví'gedân dáyhí'máa." Hedi wí pává ikê'di ip'ohtógidi Judas óemägi, i-á Simon Iscariot-ví ay namuu. 27 Judas i pává ikê' ihaydi wesebo' i Penísendi iví pí'ná ûnts'ú, hedi Jesus-di óetu'an, "Häawí háa bikhâymaa'i wesebo ná'an." 28 Hewänbo to'wí wänbo' in dihúukw'ó'nin diwedi wí'ûnhanginnáhpí háadí Jesus-di kin óetu'annin. 29 Judas-á i chä' múu imáa, hediho wên di'ân Jesus-di óetu'an häawí i shánkí'digí' dántáy'i' ikumä-í'in, hedá wây-á wëndá di'ân in sehkanäwó' diwówayi'in wí häawí ovâymaa'ní gân óetu'an. 30 Hediho Judas i pává ikê'di wesebo napee. Ihaydiho nakhuuná.

Jesus iví khäge'nin wên ts'aamin tsontuu imägi

31 Judas napee ihaydi Jesus natú, "Ihaydi nanânho t'owa dínhanginpúwídí naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' hay'i' omuu'in, hedá háa naa dínpuwagít'óe'in namuudi dínhanginpúwí Yôesi Tádá wá' hay'i' namuu'in. 32 Hediho Yôesi Tádádí hay'i' naa dípaa-í iví haybá omúnídí, hedá ná'in ikhâymaa wesebo'. 33 Naví äyyää, wí häyú thaada' undádí ochangít'óe, hedi náa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dovâytú'an waagibá un wá' wâytumáa, undi dítuwäkhâymaa, hewänbo wáy omän diwepiye' wí'únkoedí-ípi náa ímu-í'in. 34 Naadi wên ts'aamin tsontuu náa wâypäkhâymaa, hedi kinnân namuu: Wí'ná táye úviséegíhúuwí. Naadi wâyséegí waagibá, hanbá wí'ná táye úviséegíhúuwí. 35 Úviséegíhondáho to'wên t'ähki dínhanginná'ní naví khäge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á poewin untúní naa wídítaapí'in"

36 Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wépiyan unmän?" Jesus-di óetu'an, "Nää-á wí'úkoedípi wáy omän deepiye' díyuhúuwídí, hewänbo wáy wí thaa wáy omän diwepiye' bá unmú-í." 37 Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, háadan wídínkoedípi wíyuhúuwídí náa? Naa okhâymuu naví wówátsi ugí' dáymaa'nídí." 38 Jesus-di óetu'an, "Ti naa omuudi unkhâymuu uví wówátsi bimää'nídí? Ná'in ta'gendi wítu'âamí: Wí dee sen wa' ikinpídíbo' u-á poewin untúní wídítaapí'in."

14

Yôesi Tádáví'piye' gipunda'dá, iví ay Jesus-ví'piye' páadé gimú-í'in gínkhây'ä'

1 Hedáhá' Jesus t'ähki iví khäge'nin itu'an, "Ánshaa iwe wí'ikwo'nípi. Yôesi Tádáví'piye' úvíwhäyuhúuwí hedá naví'piyá. 2 Naví Tádáví' k'aygi únná' diwe báyéki ún'ívená. Ná'in ta'gen namuupídáho há'to wâytú'âamíwän ta'gen namuu'in. Hediho náa omän wí íve wí'ínbo wâykhây'ámídí. 3 Hedi wí íve wâykhây'ámídí omäädá wíyá owáy'ää-í un wâyhúuwídí naa-ádí, hedânho wáy o'ân diwebá un wá' ikwo'ní. 4 Un únhanginná wáypíye' omännin, hedá in p'ôe

naa omän deepiye? wá? úhanginná.” 5 Thomas-di óetu?an, “Na?inbí Sedó, wíghanginnáhpí wáypiye? unmännin wänbo?. Hedi hádídan in p'ôe unmän deepiye? gínhanginnání?” 6 Jesus-di óetu?an, “Naa-á in p'ôe omuu, hedá in ta?gendá, hedá in wówátsi-á. To?wí wänbo wúnkoedipí naví Tádávi?piye? namú-ídi, naví?piye? páadé na?äädida?mânho?. 7 To?wí naa omuu?in ta?gendi úhanginnándáho naví Tádá wá? dîntáa-íwän. Nää iwediho bîntaa hedá bînmû?”

8 Philip-di Jesus óetu?an, “Na?inbí Sedó, i Tádá na?in dînkeeyamí. Hähayda? gíntáy.” 9 Jesus-di óetu?an, “Philip, gáhänhay waabo? undádí oyihó?, hebo wa?di wí?úhanginnáhpí to?wí omuu?in. To?wên naa dímu?indá i Tádá wá? dâymû?. Hedi háadan dítumáa i Tádá wâykeeyamí gin? 10 Háadan wíwihâyundepí i Tádá-ádi omuu?in hedi i Tádá-á naa-ádá omuu?indá? Nă?i hí? wâytu?o?i naví?da? wíđînmuupí, hewänbo naa dáyhí?máa ihaydi naví Tádá naa-ádí namuu?i? iví t'ôe i?o?. 11 Nă?i naadi wâytumáa?i binwhâyú: Naa-á i Tádá-ádi omuu, hedá i Tádá-á naa-ádá namuu. Hewänbo naví hí? dînwhâyundepídáho?, i hääwí dáy?o?i namuudi bíwhâyú wé?ge gamuu?in. 12 Ta?gendi wâytumáa, to?wên naví?piye? dívíwhâyunde?indá, naa dáy?an waabá in wá? dívíkankhâyamá, hedá wa?di shánkí he?endi hääwí-á dívíkankhâyamá, gá naa naví Tádávi?piye? omändân. 13 Úvíwhâyundedáho naa dînk'ôe?in wây?amídí i ída?po?i?, naadi wây?amí-ákun, hedi hääwí naa Yôesi Tádávi ay omuu?i dó?o?idi t'owa dínhanginnání i Tádá hay?i namuu?in. 14 Hääwí namúni wänbo ída?po?di, naa dînk'ôe?in wây?amídí úvíwhâyundedá, naa dó?amí-ákun.”

Jesus-di i Yă?dâa?i P'oewaahâa iví khäge?ninbí?piye? óesankhâyamá

15 “Undi díseegídáho? i tsontuu wâymägi?i dîn?a?ginnamí. 16 Hedi naadi naví Tádá dódaa?amí wíyá to?wí wovâykhäge?namí?i wovâysaanídi, hedi han i Tádá i?amí. Nă?i wovâykhäge?khâyamá?i-á häädi wänbo t'ähkí undádí nayêeni, i-á i Yă?dâa?i P'oewaahâa namuu, hedi in ta?gen naháhkanyi?. 17 In to?wên Yôesi Tádá dâytaapí?indá nă?i Yă?dâa?i P'oewaahâa wí?óemúndepídi hedá wí?óetaapídi há?to daykéyí. Hewänbo undidân bîntaa, undádí nayídi, hedá unbí pí?ná khó?yé i bînmá?ve-í.

18 “Naadi wên tádapí?in yíyapí?in waagi?inbá wíwâyyoekankhâyamáapí, naa-á unbí?piye? owáy?ä?. 19 Hây napóe ihaydi in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí?indi naa wíyá wídímúnípi, hewänbo undáho dímuní, hedá íwówáyêeni gá naa owówáyidân. 20 Hedi i thaa napówá ihaydá úhanginnání naa naví Tádá-ádi omuu?in, hedá undádí naa-ádí wé?ge gimuu?indá wá? úhanginnání.

21 “To?wên naví tsontuu dînhógi?in hedá dîn?a?gindo?indá, indânho naa díseegi, hedi to?wên naa díseegi?indá naví Tádádi ovâyséegi, hedá naadi wá? dovâyséegi, hedi dovâykhäge?namí shánkí híwó? dítaa-ídi” kin Jesus natú. 22 Wí khäge?di? Judas gin nakháwá?i?, hebo Judas Iscariot-dá yoe, idân Jesus óetsikáyin, “Na?inbí Sedó, heháadan na?indá? díkhäge?khâyamá shánkí híwó? wítaa-ídi, hedi há?in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí?indá yoe?” 23 Jesus-di óetu?an, “To?wên naa díseegi?indá naví hí? dîn?a?gindo?, hedi naví Tádádáho ovâyséegímá?ve-í, hedi naví Tádá-ádi naa-ádí inbí pí?ná khó?yé anthayé-í. 24 To?wên naa díseegípi?indá naví hí? wíđîn?a?gindopí. Hedi i hí? naadi wâytu?andi-á naví?da? wíđînmuupí, naví Tádádi dísandiví hí?-ân únmuu.

25 “Nă?i hääwí naadi wâytumáa wa?di nää undádí oyidibo?. 26 Hewänbo i to?wí wovâykhäge?namí?idá t'ähkí úntáy?i wovâyhá?amí, hedá t'ähká naadi wâytu?andi-á wovây?ánshaakannamí. I-á i Yă?dâa?i P'oewaahâa-ân namuu, hedi naví Tádádi i wovâysaaní gá han dódaa?andân.

27 “Naadi wâykhäge?namí hedânho ánshaa iwe wí'íkwø'nípídí. Naada? dínkoedi han wây'ami'in, in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'indá wídínkoedipí. Unbí pí'ná khó'yé wí'í'áyîngi-ípí hedá wí'íkhuwôeda'ípí. 28 Naví Tádávi'piye? omän hedá unbí'piyá owáy'ä? gin wâytu'andi ít'oe. Naví Tádá-á naví shánkí hay'i namuu hedí ta'gendi undi naa díséegídáho? íhíhchaa-í iví'piye? omändi. 29 Nă'i t'ähkí năä wâytumáa wa'di napóepídíbo?, hedânho owáy napóe ihaydá undi naví hí? dínwhäyú-ídí. 30 Wíyá shánkí naadi wíwâytu'amípí, gá i Penísendi na'ädân, i-á in Yôesi Tádá dâytaapí'inbí tsondi dínmuu. Idá naa wídítsonmáapí. 31 Hewänbo năä naví Tádádí naa diyôn waa dáykhâymáa, t'ähkí t'owa dínhanginnánídí i-ân dóséegí'in.

“Bíwínú, yaho năwedi gimú-í.”

15

Jesus wên úuva áaphää waagi'ba namuu

1 “Naa wên híwó'nin úuva áaphää waagi'ba omuu, hedí naví Tádá-á i áaphää áyí'di waagi'ba-á namuu. 2 In t'owa naví'in dínmuu'in áaphää wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu. T'ähkí wa'yáy khóe na'úuvapaapí? naví Tádá its'ándedi iyâa'o?, hedá i wa'yáy khóe na'úuvapaa iwedá i hí'índi híwó'pí? namuu'i-á iyâa'o shánkí báyéki híwó? napáa-ídí. 3 Undá i híwó'pí? ho únyâamuu i hí? naadi wâytu'andi bînt'óyandi. 4 Hăädi wänbo t'ähkí naa-ádí ímúní'in únkhây'ä?, hedí naa-á hăädi wänbo t'ähká undádí omúní. Wên wa'yáy khóe wänbo wí'bo wínahääpa'pí, nă'in wa'yáy khóe in áaphää eedi nachândida'mân nahääpa?, hedí hanbá un naa-ádí hăädi wänbo t'ähkí ímuupídáho?, há'to únkoedí-í híwó'di hăäwí úví'amídí.

5 “To'wên hăädi wänbo t'ähkí naa-ádí dimuu'in hedá naa-á indádí omuudá, indá báyéki híwó? díví'amí. Naa-ádí ímuupídí hăäwí wänbo há'to bîn'amí. 6 In to'wên naa-ádí hăädi wänbo dimuupí'indá wa'yáy khóe t'owa dâyts'â'i? waagibá dínpuwí. Kí'bi wa'yáy khóe-á dâych'áadí nat'a?, hedí dâywé'ge?andi dâyphamáade?. 7 Naa-ádí hăädi wänbo t'ähkí íkw'ôndá naví hí'-á unbí pí'ná khó'yé bînmáadá, únkoedi hăäwí wänbo ída'i Yôesi Tádá bîndaa'amídí, hedí idá wovâymääní, 8 hedânho t'owa dínhanginnání naví Tádá hay'i namuu'in, hedího? undá báyéki híwó? úví'âamí, hedí kindídiho ta'gendi naví khäge?nin ímúní.

9 “Naví Tádádí naa díséegí waagibá naadi wâyséegí. Naví séegí wóegé hăädi wänbo t'ähkí ímúní. 10 Naa naví Tádávi' tsonതു don'a'gindodi iví séegí wóegé hăädi wänbo t'ähkí omuu. Hedá undá hanbá naví tsonതു dîn'a'ginhondáho?, naví séegí wóegé hăädi wänbo t'ähkí ímúní. 11 Nă'i t'ähkí wâytu'an hedânho? i híhchan dómáa waagibá un wá? unbí pí'ná khó'yé bînmá've-ídí, hedá t'ähkí híhchanda? bînmá've-í. 12 Nă'in tsonതു naadi wâytumáa: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí naadi wâyséegí waagibá. 13 In to'wên inbí wówátsi inbí k'ema'ingí? dívímági'indá shánkí hay'in séegí namúní'in dâymáa. 14 Hedí undá hăäwí naadi wâyýôn waagi bînkanhondáho naví k'ema'in ímuu. 15 Năä iwedi páadépiye? naví t'ôe'in ginda? naadi wíwâytukankhâymáapí, gá wí tsondi-á iví t'ôe'in háa íkhâymáa'in wí'itu'opídân, hewänbo naví k'ema'innân gin wâytu'âamí, gá hăäwí naví Tádádí dítu'andi? naadi wâyhangin'annandân.

16 Undi naa wídíde?manpí, naadá un wâyde?man, hedá wovâykw'ódi báyéki híwó? úví'amídí, hedí i híwó? úví'o'i-á nakâypúwí. Naví Tádádí naa dínk'ú? hăäwí ída'póe'i? wây'amídí, hedího? úvíwhâyundedáho? idi wovâymääní. 17 Kinnân naadi wâytsónmáa: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí.”

In Yôesi Tádá dâytaapí'indi Jesus-ví khäge?nin ovâyt'ây-í

18 “In t'owa Yôesi Tádá dâytaapi'indi wovâyt'aydáho wí'ún'óde-ípi unbi páadébo naa dít'ay'in. 19 In Yôesi Tádá dâytaapi'in t'owa waagi'inbá ímuudáho', indi wovâyséegí-í, inbí'in dínmuu'in dâyséegí waagibá. Hewänbo in waagi'inbá wí'ímuupí. Naadi wâyde'man Yôesi Tádá bîntáa-ídí, hedânkun indihó wovâyt'ay. 20 Wí'ún'óde-ípi háa wâytu'annin: Wí t'ôe'i-á iví tsondiví shánki hay'i wínamuupí. Hediho to'wên naa dít'ôephadekannannindi un wá' wovâyt'ôephadekannamí, hedi to'wên naví hí' dîn'a'ginnannindi unbí' wá' wovây'a'ginnamí. 21 Naví'in ímuudibo t'ähki ná'i híwó'pi' hääwí t'owadi wovây'amí. Háadi? Gá i naa dísandi' wídaytaapídân. 22 Naadi naví hí' dovâytu'âamídi o'äapídáho ná'i t'aywó'di wídnmuupiwän. Hewänbo o'äa-ákun, hedänho náä wí' wänbo wí'únkoedipi natúnídi, 'Naa wídnhanginnáhpí dáy'taywó'nannin.' 23 To'wên naa dít'ay'indá naví Tádá wá'ho dînt'ay. 24 Wa'di indádi oyi' ihaydi báyéki hääwí dáy'an wíyá to'wí wänbo hânhay wänbo i'anpí'. Kí'bi t'ôe dáy'anpídáho ná'i t'aywó'di wídnmuupiwän. Hewänbo háa naa dáy'annin dâymû'-ákun, hedi naa-ádi naví Tádá-ádi wí'gíndíbo dít'ay. 25 Hedi kin díví'andi naa háa inbí tã'kan naví'gedi nata'muu waa dînpóe, kinnân:

Wên híwó'pi'in wíday'anpí wänbo naa dít'ay.

26 “Owáy naví Tádávi'we opówá ihaydi i to'wí wovâykhäge'khâymaa'i-á naadi wâysangít'ôe. Ná'i naví Tádávi'wedi unbí'piye' nakä'äagít'ôe'i-á i Yä'dâa'i P'oweahâa namuu. Hedi napówá ihaydi naví'gedi ihée'amí. 27 Hedá undá wá' t'owa naví'gedi bîntu'âamí, gá páadé naví t'ôe donts'an'an diwedibo' un naa-ádi íyidân.

16

1 “Ná'i hääwí naadi wâytu'an hedänho unbi whäyü wí'únháanípídi. 2 In Hudíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhâa'amí, hedá wá' shánki wänbo únpúwí, wáy wí thaa naná' diwe wovâyt'ahánúdáho di'âaní Yôesi Tádági' dívít'ôemáa'in. 3 Háadan kin dívíkhâymaa? Gá Yôesi naví Tádá dínmuu'i wídnntaapídân, hedá naa wá' wänbo wídnitaapí. 4 Ná'i napuwagít'ôe'i wâytmáa wa' napóepídíbo', hedänho napóe ihaydá naadi wâytu'an ní'gedi ún'ánpowagít'ôe. Naadi ná'i hääwí wíwâytu'anpí páadé naví t'ôe donts'an'an dihaydi, gá wa'di undádi oyiidân.”

Háa i Yä'dâa'i P'oweahâa ikhâymaa'in

5 “Näa tobá i naa dísandivi'piye' omän wänbo', wénä wí wänbo undi wídnitsika'máapí wähääpiye' omännin. 6 Ná'i hääwí wâytu'andidiho' unbi pí'ná khó'yé náä báyéki únkháapo'. 7 Hewänbo in ta'gen wâytmáa: Ungí' shánki yänbedi híwó' namuu naa omú-ídí, gá naa omäapídáho' i to'wí wovâykhäge'khâymaa'i wína'ä-ípidân, hewänbo omäädáho' i dósaaní unbí'piye'. 8 Hedi owáy napówá ihaydá t'owa ovâythayyamí piháa di'ánshaamuudi wídnika'póya'pi'in inbí t'aywó'di i'gedi, hedá i híwó'di namuu i'gedá, hedá Yôesi Tádádi t'owa ovâythänukhâymaa i'gedá. 9 Idi ovâythayyamí dívít'aywó'nannin, naví'piye' wídníwhäyundepídi. 10 Naa híwó'di'omuu i'gedi ovâythayyamí, gá naa i híwó'di'omuu'i naví Tádávi'piye' omändân, hedi wíyá wídnímúnípi. 11 Yôesi Tádádi t'owa ovâythänukhâymaa i'gedi ovâythayyamí, gá ho natúdnan idi i Penísendi óetuchänukhâymaa, i-á in t'owa Yôesi Tádá dâytaapi'inbí tsondi dínmuu.

12 “Naa wa'di báyéki wâytu'âamí'in oda', hewänbo náä wí'únkoedipi ihay bînhónídi. 13 Hewänbo owáy i Yä'dâa'i P'oweahâa napówá ihaydi, i-á in ta'gen t'ähki naháhkanyi'i' namuu, idi wovâykhäge'khâymaa in ta'gen namuu'in naví'gedi ta'gendi únhanginpúwídi, gá iví ánshaa únmuu'ida'?

wí'ihí'khây máapídân, hewänbo háa Yôesi Tádádí óetu'an waagi natúní, hedá háa napuwagít'óe'in wovâytu'âamí. ¹⁴ Háa natúní'in naví'wedi ihóní hedi wovâytu'âamí. Handidi wovâyhangin'ânnamí naa hay'i omuu'in. ¹⁵ Naví Tádáví hâhkan ûnmuu'i-á naví' wá' dînmuu. Hedânho naa otú, i Yä'dâa'i P'oewaahâ háa wovâytu'âamí'in naví'wedi ihóní."

Jesus-ví khäge'nin inbí pí'nä khó'yé dikháapúwí, hewänbo wiyá dihíhchanpúwí

¹⁶ "Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hedá iwedá hanwaapídíbo-á undi naa wiyá díwáymúní." ¹⁷ Wên iví khäge'nin wí'nä táye dívítu'an, "Hânnan hêe nã'in dítu'annin natu'da'? Natú, 'Hanwaapídíbo wídímúnípi' gin, hedá 'Iwedá hanwaapídíbo-á wiyá naa díwáymúní' gân. Hedá wá' natú, 'Kin napúwí gá naví Tádáví'piye' omândân.' ¹⁸ Hedi hânnangú iví hí' 'hanwaapídíbo' ûntu'da'? Hääwí i'gedi ihí'máa'in wígínhanginnáhpí."

¹⁹ Jesus ûnhanginná ditsikapúwí'in dida', hediho' ovâytsikáyin, "Ti úvítika'máa háa otu'da'in wâytu'andi, 'Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hebo iwedá hanwaapídíbo-á wiyá díwáymúní'? ²⁰ Ta'gendi wâytumáa, undá íséeyêení hedá úvisíhtuwínú-í, hewänbo in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá dihíhchanpúwí. Hebo ík'áykháapóe wänbo nã'i-á únphadé-í hedi híhchan bînmá've-í. ²¹ Wí kwee na'eyekhâyyi'i hânho nachanpo', na'eyehaypúwí ihay nanândi. Hewänbo iví ay ûn'aypuyä ihaydá, iví hay i'gedi wiyá wí'ûn'ánpóya'pí, gá nahíhchanpóedân iví ay ûn'aypuyädi. ²² Hedi hanbá undá nää únpó'. Un ík'áykháapo' naa wáypiyé' omândi, hewänbo owáy naa wiyá o'ää ihaydá unbí pí'nä khó'yé íhíhchaa-í, hedi to'wí wänbo wí'ûnkoedí-ípi unbí híhchan únmuu'in wovâykwée-ídi.

²³ "Hedi ihaydi wí'úntâynípi hääwí wänbo ditsikáyí'nídi. Ta'gendi wâytumáa, hääwí naví Tádá bindaa'andi', naví'piye' úvíwhâyundedi, idi wovây mááni. ²⁴ Nää pu'wahay wa'di hääwí wänbo wí'ída'póepí naví'piye' úvíwhâyunde wänbo'. Nää bindaa'an, hedânho bînhóní, hedá báyéki híhchan bînmá've-í.

²⁵ Nã'i hääwí wâytu'andi wâyhá'amídi ûnthaykantáy, hewänbo owáy wí thaa naná' diwe kindidi wiyá wíwâyhée'amípi, thay'eedân naví Tádáví'gedi wâytu'âamí. ²⁶ Hedi ihaydi shánkí híwó' bîntaadi un íhääwída'púwí naví'piye' úvíwhâyundedi, hedi wiyá wínatâynípi naa naví Tádáví'piye' wáyyûusu'amídi, hewänbo idi wovâyséegídi unnânho iví'piye' úvíyûusu'amí. ²⁷ Hedi idi wovâyséegí gá undi naa díséegídân hedá úvíwhâyundedá naa iví'wedi o'ää'in. ²⁸ Nää oepáa k'aydipiye' naví Tádáví'wedân o'ää-ákun. Hedi nää-á nãwedi naví Tádáví'piyebá ováymän."

²⁹ Iví khäge'nindi óetu'an, "Nábáha' thay'eedi bihí'máa, nää-á uví hí'-á ûnthaykantáy'i' wí'úmuupí. ³⁰ Nää gínhanginpóe ʘ hääwí t'ähkí úhanginná'nin, hedá hääwí to'wídi wóetsikáyí'ní'in nada'i' ʘ úhanginnânho wa' wóetsikáyí'pídíbo'. Hedânho ívíwhâyunde Yôesi Tádáví'wedi un'ää'in."

³¹ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á ítû' naví'piye' úvíwhâyunde'in, ³² hewänbo nää iwedi un t'ähkí íwadedé-í, hedi wí'ínbo' unbí p'óegé bînkéyí hedi naa wí'bo díyoe'amí. Hewänbo naví Tádá naa-ádi nayidi ta'gendi wí'bo há'to oyêení. ³³ Naadi t'ähkí nã'i wâytu'an hedânho naa-ádi ímuudi ánshaa iwe wí'íkwo'nípidí. In Yôesi Tádá dâytaapí'inbí yáagé wa' íyi' ihaydibo bînt'ôephadékhây máa, hewänbo kay'indi úvíwínú-í, naa i yä'dâapí' nää oepáa k'aydiwi dót'an."

17

Jesus iví khäge'ningí' iyûusu'an

1 Jesus iví khäge'nin nä'i t'ähkí itu'an dihaydi makówápiye' ibéedí kinnân iyûusu'an: "Tádá, ihaydiho dînná. Nää ovâykeeyan naa uví ay omuu'i hay'i omuu'in, hedânho u-á hay'i unmuu'in naadi dovâykeeyamí. 2 Uđi dísóge t'ähkí t'owaví tsondi omúnídí, hedânho naadi t'ähkí in uđi dímägi'in in wówátsi nahándepe'in dovâymaa'nídí. 3 Uđa' i ta'gendi Yôesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i uđi dísandi' t'owa dovây'aywoenídí, hedí in to'wên u-áđí naa-áđí dítáa'indáho wówátsi nahándepe'in dâymáa. 4 Wa'di nää oepáa k'aydi oyi' ihaydi in t'owa dovâykeeyan u-á hay'i unmuu'in, gá in t'ôe uđi dîkanyônnin t'ähkí dóbowadân. 5 Tádá, naa hay'i omuu wa'di u-áđí oyi' ihaydibo', wa' hääwí wänbo nakhí'yenpí ihaydibo'. Nää uví'piye' owáymän, hedího ovâykeeyamí naa hay'i omuu'in, háa omú'de waagibá.

6 "In to'wên nää oepáa k'aydi uđi naa dímägi'in dovâykeeyan háawi unmuu'in. Indá páadébo' uví'in úmuu, hedá uđá indá dímägi, hedí uví hí' wôn'a'ginnan. 7 Nää in dínhanginpóe hääwí t'ähkí uđi dímägi'i ta'gendi uví'wedi na'ä'in, 8 gá hääwí uđi naa dítu'andi' naadi dovâytu'andân, hedí dâyséegí'an. In dínhanginná ta'gendi uví'wedi o'ä'ä'in, hedá dívíwhâyunde' uđi dísannin.

9 "Naadi ingí' dovâyüusu'o'. Nää t'ähkí t'owagi'in wídáyyüusu'opí, hewänbo in uđi dímägi'ingí'inda'mân dáyyüusu'o', indá uví'in úmuuđi. 10 T'ähkí naví'in dînmuu'in uví'in wá' úmuu, hedí uví'in úmuu'indá naví'inbá dînmuu. Hedí háa inbí wówátsi dâyhon waagidibo nakeepo' naa hay'i omuu'in. 11 Nää uví'piye' omän, hedí nää oepáa k'aydi wó'yêenípí, hewänbo ná'indá nääđibo wa'di diyí'. Naví Tádá, u shánkí yä'dâa'i unmuu'i', uví kay úmuu'íđi áyîngidibo' ovâyamá've-í, i kay uđi dímägi'íđibá, hedânho wí'da' waagibá dímúnídí, naa-áđí u-áđí wí'da' gamuu waagibá. 12 Wa'di indáđí oyi' ihaydi áyîngidí híwó' dovâymaa uví kay úmuu'íđi, i kay dímägi'íđibá, hedá dovây'âyîngimáadi wí'da'mân in diwedi napedee, i-á i hã'bi namuu napedeegít'óe'i', hedího háa uví ta'nin diwe iví'gedí nata'muu waa ûnpóe.

13 "Hedí nää uví'piye' omän, hedí dáyyüusu'odi ná'i t'ähkí otû' wa'di nää oepáa k'aydi oyidibo', hedânho inbí pí'ná khó'yé t'ähkí híhchan dâymá've-í, naa dómáa waagibá. 14 Naadi uví hí' dovâymägi, hedí in t'owa wóetaapí'indi ovâyt'ay, hã'in t'owa waagi'in wídimuupídí, naa wänbo wá' in waagi wó'muupí waagibá. 15 Naadi wíwída'máapí nää oepáa k'aydi iwedi ovâyâa'amídí, hewänbo wída'máa uđi áyîngidibo' ovâyamá've-íđân, hedânho i Penísendiđi wí'ovâyhónípídí. 16 In wóetaapí'in waagi'inbá wídimuupí, naa wänbo wá'-á yoe. 17 In ta'gen ovâyhá'amí hedânho ta'gendi uví'piye' dívímää'nídí. Uví hí'-á in ta'gen namuu. 18 Uđi naa nää oepáa k'aydi'piye' dísan waagibá, naadi ná'in naví'in dînmuu'in wá' t'ämäpiye' nää oepaa k'aydi dovâysankhâymaa. 19 In naví'in dînmuuđi naa uví'piye' dáymä' hedânho in wá' ta'gendi uví'piye' dívímää'nídí.

20 "Naadi ná'ingí'inda' wídáyyüusu'opí, hewänbo wé'ge'in t'owagi' wá' dáyyüusu'o', in to'wên ná'inbí hí' dînmuu'íđi naví'piye' dívíwhâyükhâymaa'in, hedího wí'da' waagibá dipúwídí. 21 Naví Tádá, u-á naa-áđí unmuu, hedá naa-á u-áđá omuu, hedí hanbá innân wá' na'indáđí dímúní'in naa oda'. Hedí kin naa dáyyüusu'o' hedânho t'ähkí t'owa dívíwhâyü-íđi uđi naa dísannin. 22 Naadi he'ennin dovâyppáa-í, uđi naa hay'i dípaa waagibá, hedânho wí'da' dipúwídí, u-áđí naa-áđí wí'da' gamuu waagibá. 23 Naa indáđí omuu, hedí u-á naa-áđá unmuu, hedího ta'gendi wí'da' dipúwí, hedí handíđi t'ähkí t'owa dínhanginnání uđi naa dísannin, hedá dínhanginnání wá' uđi ná'in naa-áđí dimuu'in ovâyséegí'in, uđi naa díséegí waagibá.

24 “Naví Tádá, naa oda’ in uḍi dímgá’ in naa-áḍi dikwo’ ní’ in wáy naa ochangít’ óe iwebá, hedânho uḍi naa hay’i dípaá’ in dâymúnídí. Uḍi naa hay’i dípaá’ gá ho wa’ḍi ná’i nan oepáa nâakhíyépídíbo naa díséegídân. 25 Tádá, u ta’gedá’ bi’o’i’ unmuu’i’, tobá báyéki t’owadi wíwóetaapi wânbo’, naadi wítaa, hedi ná’ in naví’ in dínmuu’ in dínhanginná uḍi naa dísanin. 26 Háawi unmuu’ in naadi dovâyhangin’ânna, hedá shánki híwó’ dovâyhangin’ânkhâymáa, hedânho uḍi naa díséegi waagibá ha’ bi séegibá inbí pí’ ná khó’yé dâymá’ ve-ídí, hedá naa-á indáḍá omúní.”

18

Jesus óepankê’

1 Jesus iyûsubowa ihayḍi iví khäge’ nindáḍi iwedi dimää, hedi owáy Kidron kó’ p’ânäpiye’ dimää. Iwáyge wí nava’ay na-olive-taysaa’i nak’óe, hedi Jesus-áḍi iví khäge’ nindáḍi i nava’ay iwe dits’ú. 2 Judas i Jesus óeku’ p’égi’i’ ûnhanginná wáyge iwe naná’ nin, háyân wânbo Jesus iví khäge’ nindáḍi iwepiye’ namäädi. 3 Hedího Judas-di wên Rome-win sundado-á wên sundado i méesate hay’i dâ’yáyi’ do’ indá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedi phakó-á kohséephé naphaamuu’i-á inbí k’uuphé-á dínmahkänmuu’i wóege iwe dipówa. 4 Jesus ûnhanginná hääwí t’ähki háa ûnpuwagít’ óe’ in, hediho i’ ahtuyedi inbí páadépiye’ iwínú, hedi ovâytsikáyin, “To-an bîntuwämáa?” 5 “Gá Jesus i Nazareth-wi-ân” kin óetu’an. Idá ovâytu’an, “Naa-ân i omuu.” Judas i óeku’ p’égi’i’ iwebá indáḍi nayi’.

6 “Naa-ân i omuu” gin ovâytu’an dihayḍi tí’ûupiye’ dívíhädidi dikanu. 7 Hedáhá’ wíyá ovâytsikáyin, “To-an bîntuwämáa?” Indi óetu’an, “Gá Jesus i Nazareth-wi-ân.” 8 Jesus-di ovâytu’an, “Wâytu’anho naa-ân i omuu. Hedího naada’ dítuwämáada, ná’ in wé’ge’ in bînpunmäa.” 9 Ha’wâagi ovâytu’an dihayḍi háa häädankánbo’ iyûusu’an waa napóe. Kinnânho iyûusu’an: “Wí’ wânbo in dímgá’ in diwedi wídînpedée-ípi.” 10 Simon Peter wí tsiyó phá’ imáa, hedi iwhahkê’ḍi i owha’ p’ó’ḍedí’ ví t’óe’i Malchus gin nakháwá’i’ óewhädidi iví ko’ḍingédí’ in oeyay he’yinbo ónt’ó’ ts’á’. 11 Jesus-di Peter óetu’an, “Uví tsiyó phá’ há’i súde iwebá mänwáyto’. Ná’ in t’óephade naví Tádáḍi naa dînsannindá dínkhây’ä’ donphadé-í’ in.”

Jesus oe Annas-ví’ piye’ óeho’

12 In sundado-áḍi inbí tsondi-áḍi in hay’i méesatewin áyi’ nindáḍi Jesus óepankê’ḍi óekhówhi’an. 13 Iwedi oe Annas-ví’ piye’ páadé óeho’. Ihay paayo-á Caiaphas na’owha’ p’ó’ḍedí’ân, hedi Annas-á Caiaphas-ví yahsédo-á ûnmuu. 14 Caiaphas-dá in Hudíyoví p’ó’ḍedí’ in häädankánbo ovâytumakhe’oḍi ovâytu’an, “Shánki yänbedi híwó’ namúní wí’ḍá’ wí to’wí t’ähki in t’owagí’ nachúu-ídí.”

Peter natú idá Jesus óetaapi’ in

15-16 Simon Peter-áḍi wíyá khäge’ḍi-áḍi Jesus-ví tí’úuge’ damän. I owha’ p’ó’ḍedí’ḍi ná’i khäge’ḍi’ óetaa, hediho i khäge’ḍi’ ûnkoedi nats’únídí i tewhá tehpaá búge i owha’ p’ó’ḍedí’ nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yá’wébo-á phódi nú’ óeyoe’an, hediho i khäge’ḍi nawáypee ná’i a’yú iphódi’ áyînmáa’i’ óehée’ amídí, hedi Peter oe tehpaá búgepiye’ óets’úde. 17 I a’yúḍi Peter óetu’an, “Hä’i sen óepankê’ iví khäge’ḍi dibá unmuupí’an.” Peter natú, “Naa-á yoe.”

18 Nat’êdiho in t’óe’ indá in hay’i méesatewin sundado-á phaa’uudi dâypha’ t’égi, hedi phaa nú’ disúwáwin. Peter wá’ iwebá iwínú.

I owha’ p’ó’ḍedí’ḍi Jesus óetsika’ máa iví háhkan ni’gedi

19 I tewhá íve i owha' p'ó'dédî'di Jesus óetsika'máa iví khäge'ninbí'gedi hedá iví hí' in t'owa ovâyhá'o' i'gedá. 20 Jesus-di óetu'an, "Naa t'owa t'ähkíví páadépiye' dáyhee'owän, hedí häädí wänbo t'ähkí dovâyhá'owän inbí méesate hí'índí' eeye hedá inbí méesate hay'i' ee-á, wáygé t'ähkí in Hudíyo dívíwé'ge'o' eeye. Hääwí wänbo kaadibo wó'túhpí. 21 Heháadan ná'i hääwí naa dítsika'máa? In to'wên dîntóyannin ovâytsikáyi' ní háa dovâytu'annin. Indá dínhanginná háa otú'in." 22 Jesus ná'in natú ihaydi, wí méesatewi sundado iwe nú' nawindidi Jesus óets'emapháve, hedí óetu'an, "Ha'wâagá i owha' p'ó'dédî' wínâahée'amípi." 23 Jesus-di óetu'an, "Wên háawên híwó'pí'in naa otúdáho', úkhây'ä' ovâytu'âamí'in hääwí namuu'in. Hewänbo háa otú waa in ta'gen namuu-ákun, hedänho wí'úk'óepí díts'emapháve-í'in."

24 Hedáhá' Annas natsonpóe Jesus nakhówhimuudi i owha' p'ó'dédî' Caiaphas-ví'piye' óesaanídí.

Peter wíyá natú Jesus óetaapí'in

25 Oe yá'wé Peter wa'di nasúwáwin, hedí in wé'ge'in iwe diwinnindi óetsikáyin, "Ti ụ wá' há'i senbí khäge'dibá wí'unmuupí'an?" "Yoe," kin natú, "naa-á yoe." 26 Wí sen i owha' p'ó'dédî'ví t'ôe'ibá namuu'i' iwe wá' nawin, i-á i sen Peter-di óe'oyets'â'iví maatu'i' ûnmuu, hedí idi Peter óetsikáyin, "Ti Jesus-ádi oe na-olive-taysaa iwe wíwímû'pí'an?" 27 Peter wíyá natú "yoe" gin, hedí wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-ví'piye' óeho'

28 Wa'déedíbo naná, hedí Jesus-á Caiaphas-ví'wedi óeho' i Rome-wi tųyônbi tewhá hay'i iwepiye'. In Hudíyo ná'i Rome-wi tųyônbi tewhá ee wídits'úhpí, gá inbí kuu dínmuudi dínkhâak'óedân dits'úní'in, hedího dits'úndáho' wídín'âhpí ná'i Passover shánkí'di koegi' dâyk'óe-í'in. *

29 Hedího Pilate oe yá'wépiye' napee, hedí in t'owa ovâytsikáyin, "Háawin t'ehpide-an ná'i senbí'gedi dînmá'?" 30 In Hudíyodi óetu'an, "Ná'i sen wên t'aywó'nin i'anpídá há'to uvi'piye' âymá'íwän." 31 Pilate-di ovâytu'an, "Un wí'bo binpihûu i', hedá bintuyó'nandi bin'an unbí tsonuú untú' waagibá." In Hudíyodá óetu'an, "Hewänbo un Rome-?indá na'in Hudíyo wídínk'úya'pí wí to'wí âyhéyí'in, yä'dâapí i'andi âysha wänbo'." 32 Ná'in ditú' dihaydi Jesus-ví hí' háa nachuwagít'óe i'gedi ta'gen napee. †

33 Pilate iví tųyôn tewhá ee nawáys'tú, hedí Jesus óetukánnandi óetsikáyin, "Ti ụ-á in Hudíyoví tsondi hay'i-ân unmuu?" 34 Jesus-di óetsikáyin, "Ti ụ-ân wí'bo unhangin'ânda', háa in Hudíyodi naví'gedi wóetu'andibo dítsika'máa?" 35 Pilate-di óetu'an, "Ti naa-ân Hudíyo omuu gin un'ânde gâhân? Uví t'owadibo hedá in owha' p'ó'dédî'indádí naví mange wóekán. Háawin t'aywó'ninnan bi'an?" 36 Jesus-di óetu'an, "Naa tsondi hay'i' omuu, hewänbo in náä oepáa k'aydiwin tsonnin waagá yoe. Hâ'bi tsondi omuudáho' in to'wên dovâytsionmáa'in dívíhânsaa-íwän naa in Hudíyoví mange wídíkâanípídí. Hewänbo otú waa, náädíwin tsonnin waagi wó'muupí." 37 Pilate-di óetsikáyin, "Hedáho', ti ta'gendi wí tsondi hay'i-ân unmuu?" Jesus-di óetu'an, "U'bo untú waa, hâ'bi' omuu. Hedí náä oepáa k'aydipiye' o'ää hedá o'aypuyä, in ta'gen namuu i'gedi dáyhee'amídí. To'wên in ta'gen ho dínhanginná'nindá naa dînt'óyande'." 38 Pilate-di óetsikáyin, "Hândidan to'wí ûnhanginnání hääwí in ta'gen namuu'in?"

* **18:28** I tųyôndá Hudíyo wínamuupí, hedí in Hudíyo-á dínkhâak'óe ná'in Hudíyo dimuupí'inbí hääwí dâytägé-ídí. † **18:32** Jesus ho natú wên phé'wan deedi nachuwagít'óe'in. Handídi in Rome-?indi in yanákíkanin ovâyhánunde', hewänbo in Hudíyodá ná'in yanákíkanin dimuu'in ovâyk'usâyunde' ovâyhánú-ídí.

Jesus óekhe[?]khâymáa, hewänbo Barabbas-á óema[?]p'ädi

Pilate nä'in natú ihaydi in Hudíyo ee diyi' iwepiye[?] nawáypeedi ovâytu'an, "Naadi wên t'aywó[?]nin ná'i sen i'annin wänbo wídonshaapí. ³⁹ Hewänbo paayo p'óe waagi ná'i Passover shánkí[?]di naná' dihaydi undi dídaa[?]o' wí pan wáyma[?]p'ädi-ídi. Ti náä ná'i Hudíyoví tsondi hay'i dóma[?]p'ädi-í'in ída[?]?" ⁴⁰ Dívítuwínú, "Hä[?]i-á yoe. Barabbas-än gida[?] nâama[?]p'ädi-í'in." Barabbas-á sänbi namuu.

19

¹ Hedího Pilate natsonpóe waa in sundado[?]di Jesus óepiye hedí púwhí[?]dí óewhähwhä[?]nan. ² In sundado wên wäakhän dâyo[?]ophidé[?]andi óep'óhtógi. Hedáhá[?] wên p'í tsáawä[?]in k'éwé[?]in to-á óetógi, tsondi hay'ívi aa waagi[?]inbá namuu[?]in, ³ hedí wí[?]in wí[?]ingin in sundado ívi páadépiye[?] diphademändi óeyanákítumáa, "Hännan un[?]än, u Hudíyoví tsondi hay'i[?] unmuu[?]i[?]," hedá óets'emapháve. ⁴ Pilate wíyá oe yá[?]wépiye[?] napeedi in t'owa ovâytu'an, "Bít'óyan, naadi i dópiyegít'óe undi bînmúní[?]dí, hedânho únhanginnání[?]dí naadi wên t'aywó[?]nin i'annin wänbo wídonshaapí[?]in." ⁵ Hedího Jesus oe yá[?]wépiye[?] óepiye. In wäakhän ón[?]ophidé[?]annin nap'óhto[?]on, hedá in p'í tsáawä[?]in k'éwé[?]in to-á nato[?]on. Hedí Pilate-di in t'owa ovâytu'an, "Binmú[?]dí, náwe i sen nawin." ⁶ In owhá[?] p'ó[?]dédí[?]indadí hedá in hay'i méesate[?]in sundado-ádi óemú[?] ihaydi háyan wänbo dívítuwínú, "Wên phé[?]wan deedi nát'óhtägek[?]u[?]." Pilate-di ovâytu'an, "Unnân bînhûu bînt'óhtägek[?]úwí[?]dí. Naadá wên háawên t'aywó[?]nin i'annin wänbo wídonshaapí[?]." ⁷ In Hudíyodi Pilate óetu'an, "I-á natú Yóesi Tádávi ay namuu[?]in, hedí wên tsontu[?] gínk'óe[?]in natú[?], wí to[?]wí kin ihée[?]o[?]i-á nachúu-í[?]in ûnkhyä[?]ä[?]."

⁸ Pilate ná'i hí[?] nat'oe ihaydi shánkí wänbo nakhuwóeda[?]póe, ⁹ hedího[?] ívi tuuyôn tewhá ívepiye[?] nawáyts'ú, hedí Jesus óetsikáyin, "Ta[?]gendi wähäwi-an unmuu[?]?" Hewänbo Jesus-di háabo wí[?]óetu'anpí. ¹⁰ Pilate-di oetsikáyin, "Ti wídíhée[?]amí[?]pí'an? Ti wí[?]úhanginnáhpí'an naada[?]mân dînk'óe háa wíma[?]p'ädi-í'in hedíháa u dovâymaa[?]ni[?]in phé[?]wan deedi wóet'óhtägek[?]úwí[?]dí?" ¹¹ Jesus-di óetu'an, "Yóesi Tádávi wíwôn[?]k'ú[?]pídáho há[?]to úku[?]níwän háa wänbo naa dí[?]amí[?]dí. Hedího i sen uví mange naa díkándi-áho uví shánkí it'aywó[?]nan."

¹² Pilate ná'in nat'oe ihaydi shánkí wänbo nada[?] Jesus óema[?]p'ädi-í'in, hewänbo in Hudíyo dívítuwínú, "Ná'i sen nâama[?]p'ädidá, u i tsondi Caesar-ví[?]näpiye[?] wí[?]unmuupí. Wí to[?]wí wí tsondi hay'i namuu gin natú[?]di-á Caesar-ví hánbi[?] namuu." ¹³ Háa ditú waa Pilate nat'oe ihaydi Jesus oe yá[?]wépiye[?] óepiye, hedí in t'owa ovâytu[?]yó[?]do[?] iwe Pilate isóge. Iwáho dâytu[?]o nak'uupháagíkw'ó[?] diwe gin, hedí Hebrew tuudáho "Gabbatha" gin dâytu[?]o[?].

¹⁴ Wa[?]di Passover shánkí[?]di yâadi naná. Ihay thaa-á dâyhäwíkhây[?]o wíyá tháwängí[?], kaykhanwówá thaa nanání[?]i[?]. Náä taage iwáypiye[?] naná. Pilate-di in Hudíyo ovâytu'an, "Binmú[?]dí, náwe unbí tsondi hay'i únwin." ¹⁵ Dívítuwínú, "Náwedí náyâa[?]an, phé[?]wan deedi nát'óhtägek[?]u[?]." Pilate-di ovâytsikáyin, "Ti unbí tsondi hay'i wâyt'óhtägek[?]úwí[?]?" In owhá[?] p'ó[?]dédí[?]indi óetu'an, "I-á na[?]inbí tsondi hay'i wíginmuupí. Na[?]indá wí[?]dá[?] tsondi hay'i gín[?]än, i-á Caesar-än namuu." ¹⁶ Hedího Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe[?]an phé[?]wan deedi óet'óhtägek[?]úwí[?]dí.

Jesus phé[?]wan deedi óet'óhtägek[?]ú

¹⁷ Hedáhá[?] Jesus óeho[?]di iwedí napee wên phé[?]wan igí[?]in ipi[?]íhondi, hedí in okú "P'óhkhúbay" gin dâytu[?]o[?] iwe dipówá, Hebrew tuudá ditú[?] "Golgotha" gin. ¹⁸ Iweho in sundado[?]di Jesus in phé[?]wan deedi óet'óhtägek[?]ú[?], hedá

wá' wáy-á wíye senä'dá Jesus-ví wí'ná kíngédí hanbá ovän'an, hedi Jesus-ví phé'wan pinudi ônkídi. ¹⁹ Pilate natsonpóe wên phéphá' eedi ná'i tuu dâyta'namí gin: "Ná'i-á Jesus oe Nazareth-wi namuu, Hudíyoví tsondi hay'i?" hedi kin dâyta'nandi in phéphá'-á ee phé'wá' kw'áye dâyt'óhtägek'ú'. ²⁰ Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú' iwe oe Jerusalem búu'ú tso'wa naná, hediho báyéki Hudíyo iwe diyí', hedi in phéphá' ee háa nata'muu'in dâytuu'an. Hebrew tuudá, Latin tuudá, hedá Greek tuudá nata'muu. ²¹ In Hudíyo owhá' p'ó'dédí'indi Pilate óetu'an, "Wí'úkhây'ähpí nâata'namí'in ná'i hí' 'Hudíyoví tsondi hay'i' gin, hewänbo kinnân nâata'namí: 'Ná'i sennân natú, Naa in Hudíyoví tsondi hay'i omuu.' " ²² Pilate-di ovâytu'an, "Háa otsonpóe waa dâyta'namí'in wídó'egókhâyamápi."

²³ In yôenu sundadodi Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú' ihaydi iví aa dívíwiye, hedi pi'dinbo wí'íngí dâyhógi. Hewänbo iví k'éwé'in to he'yinbo namuudi wáygé wänbo wí'ünpanye'enpi. ²⁴ Hediho ditú, "Hä'in k'éwé'in to-á wí'áysíve-ípi, hewänbo ív'áywámí áymúnídí to-angú in nat'anpúwí'in." Hedi han díví'andi ná'in Yôesi Tádáví tã'nin diwe ho nata'muu'in napóe:

Naví aa dívíwiye pi'dinbo wí'íngí dâyhógi,

hedá naví k'éwé'in togí'in díví'áyan.

²⁵ Jesus-ví phé'wan nú' ná'in yôenu kwiya' diwin: Jesus-ví yíyá-á, hedá Jesus-ví yíyáví tí'úu-á, hedá Clopas-ví kwiyo Mary-á, hedá Mary Magdalene-dá. ²⁶ Jesus iví yíyá iwe nawindi imû', hedá iví khäge'di' iséegí'í wá' imû', hediho iví yíyá itu'an, "Yíyá, náä iwedi hä'i sen uví ay waagi'ba úmúni." ²⁷ Hedáhá' iví khäge'di' itu'an, "Ná'i-á uví yíyá waagi'ba úmuu náä." Hediho i khäge'didi iví wháagépiye' Mary óeho' óe'áyíngí'amídí.

Jesus nachuu

²⁸ Jesus-áho ûnhanginná ná'i t'ähki iphade'in hedânho háa Yôesi Tádáví tã'nin diwe iví'gedi nata'muu waagibá napúwídí. Ihaydáhá' natú, "Naa op'oesá'aa." ²⁹ Iwe nú' wên sä'äwé whoegi'in naméena'oyohay'isaa'in nachá, hediho wên häawên nap'ohsaadee'in i méena iwe dâyp'ohtógi, hedi wên poesú hyssop kin dâytu'o' eedi dâyt'i'k'ú'di Jesus-ví sóe iwepiye' óntegedi, ³⁰ i méena ip'ohún. Ihaydáhá' natú, "Naví t'óe dínbo'wanho'," hedi ip'óhwhayedibo' ipichuwamági.

Jesus oe wa'määgé óeyún

³¹ I thaa in Hudíyo dâyhääwíkhây'o'i kaykhanwówá thaagi' naná, hedi ná'i kaykhanwówá thaa na'ä'i shánki hay'i thaa dínmuudi wídida'pí in chu'in ee phé'wan deedi ovâyyo'e'amí'in. Hediho Pilate óedaa'an natsonpúwídí in dit'óhtägekw'ó'nin ovâypothâani'in shánki a'yuu'gi dichúu-ídí, hedá phé'wan deeyedá ovâywháve-í. ³² Hediho' in sundado dimäädi in senä' Jesus-ádíba phé'wan deeyebá ovánt'óhtägek'ú'in wí'gíndíbo' ovänpótháa. ³³ Hewänbo Jesus-ví'we dipówádí óemû' ho nachuu'in, hediho' iví pó wí'ontháapi. ³⁴ Wí sundado iví yún phédí Jesus wa'määgé óeyún, hedi p'oe-ádi úndádí wónki ûnpee.

³⁵ (Kin napóe'in naa ná'in dóta'do'i dómú', hediho i'gediho dóta'do', hedânho un wá' ná'i häawí úvíwhâyú-ídí. Háa otú' waa ta'gen namuu, naa dínhanginná in ta'gen otú'in.)

³⁶ Ha'wáa Jesus óe'an dihaydi ná'i Yôesi Tádáví tã'nin diwe nata'muu waa napóe:

Wéhpêe wänbo iví phékhúu wí'onthâanípi.

³⁷ Hedá wá' wíyá wáygé Yôesi Tádáví tã'nin diwe kinnân nata'muu:

In t'owadi i to'wí óeyúndi' óemúni.

Jesus óekhã'k'û?

³⁸ Wí sen Joseph gin nakhãwã oe Arimathea búu'ú'aywi namuu, hedí Jesus-ví'piye' iwhãyunde', hewãnbo in Hudíyoví p'ó'dédí'in ovãkhuwôeda'dí nãahaydí wínada'pí t'owa dínhanginnáni'in iwhãyunde'in. Jesus nachuu ihaydí Joseph-di Pilate óedaa'an i pení óekhu'wamãánídí, hedího Pilate-di óemãgídí óeho'. ³⁹ Hedá Nicodemus wá' napówá wí woe sa'wó' nasuu'i tãgintã (100) taa nakhãa'i' ikándí, nã'i woe-á myrrh-ádí aloe-ádí nawóemuu. (Nicodemus-á hãnhay Jesus-ví'piye' khu'déedí namãa'i-ân namuu.) ⁴⁰ Joseph-ádí Nicodemus-ádí i pení óeho'dí híwó'dí aa ts'ã'i iwe óe'ánnan i sa'wó' nasuu'i woe wóegé. Kindidân in Hudíyodí wí pení óekhãhkukhãmãa'i' óekhã'o'. ⁴¹ Jesus phé'wan deedi óet'óhtãgek'û' iwáy tso'wa wáy wí nava'ay nataysaa'i' nak'óe, hedí iwe wí khãhkugi' t'ovãpho ts'aabi nachã, iwe to'wí wãnbo wa'dí wí'óekhã'k'û'pí. ⁴² Hedího tso'wabo nanãndí, hedá ihay thãwãndá in Hudíyoví kaykhanwówá thaa dínãndí dívíkhã'ãmí'in dínkhã'y'ãdí, Jesus iwe óekhã'k'û'.

20

Wáy Jesus óekhã'k'û' iwe wí'óeshaapí

¹ Dumíngu nanã' dihay thaa Mary Magdalene i t'ovãpho Jesus óekhã'k'û' iwepiye' namãa. Hé'déndí hé'dibo wa'dí nakhuunãndibo namãa. Napówádí i k'uu pháagí' dãyt'ídí'i wéhãnäpiye' nahãngewindi imû'. ² Hedího Mary iwedí i'ããdí Simon Peter-ádí i wí' khãge'dí Jesus-di óeséegí'i-ádí ovãnshaa, hedí ovãntu'an, "Na'inbí Sedó Jesus i t'ovãpho iwe óeyãa'an, hedí wáygé óewãyk'û' in wígínhanginnãhpí."

³ Hedího Peter-ádí i wí' khãge'dí-ádí Jerusalem búu'ú'dí dapeedi i t'ovãpho iwepiye' damãa dãnmunídí háa iwe nak'óe'in háa yoe. ⁴ Wí'gíndíbo dãn'ããhon, hewãnbo i wí' khãge'dí shãnkí nashãdí Peter-ví páadé i'ããhondi páadébo napówá. ⁵ It'ãã itsíhkëenídí, hedí i aa Jesus óe'ánnandi' oe íve nange nakw'õndí imû', hewãnbo' ee t'ovãpho ee wínats'úhpí. ⁶ Iví tí'úugé Simon Peter napówá, hedí i-á ee t'ovãpho ívepiye' nats'ú, ⁷ hedá i wá' i aa iwe nakw'õndí imû', hedá in aa Jesus nap'ó'ánmuu'indá wá' imû'. Nã'indá na'íhpa'andi oe wéhãnäpiye' wí'bo nak'óe, i wé'ge'i aa-áadá wínak'óepí. ⁸ Hedího' i wí' khãge'dí páadé napówá'i wá' t'ovãpho ee nats'ú, hedí nã'i aa nakw'õndího' imû'dí Jesus nawáywówápóe'in iwhãyu. ⁹ (Yôesi Tãdãví tã'nin diwe natû' Jesus nawáywówápuwagít'óe'in, hewãnbo Jesus-ví khãge'nin wa'dí nã'i hããwí i'gedí wídika'póyã'pí.) ¹⁰ In wíye khãge'nindá inbí'wepiye' dãnweeho'.

Jesus-á Mary Magdalene-ví'piye' ipikeeyan

¹¹ Mary-á oe t'ovãpho iwe napówádí yá'wébo naséewin, hedí wa'dí naséeyídí it'ããdí i t'ovãpho ívepiye' itsíhkídí. ¹² Hedí wíye makówáwin t'ôepã'aa'in da'aats'ã'imuu'in Jesus nak'óewã diwe da'ãndí ovãnmû', i wí' iví p'ôn ûnk'óewã diwe na'ãn, hedí i wí'-á iví ân ûnk'óewã diwá. ¹³ Indi Mary óetsikáyin, "Hãadan unséeyi'?" Ovãntu'an, "Gá naví tsondi dínpiyedãn, hedí wáygé óek'û' in wídínhanginnãhpí." ¹⁴ Kin natú ihaydíbã ibée, hedí Jesus iwe nawindi óemû', hewãnbo ta'gendi Jesus namuu'in wí'ûnhanginnãhpí. ¹⁵ Jesus-di Mary óetsikáyin, "Hãadan unséeyi'? To-an nãatuwãmãa?" Mary-á na'ãn Jesus-á i nava áyí'dí namuu'in hedího' óetu'an, "Mã'mãã, wáygépiye' nãaho'dáho', dítu'ããmí wáygé nãak'û' in hedãho' omú-í dókéyídí." ¹⁶ Ihaydí Jesus-di óekhã'yã', "Mary." Mary-á wíyã íbéedí Jesus-ví'dí itsãakídí hedí óetu'an, "Rabboni." (Rabboni-á Hebrew tuudí natu'da' "hãhkandi" gin.) ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Naví'dí wívitsãakëenípí, wa'dí i Tãdãví'piye' wó'peepídí.

Hewänbo ópûn, in to'wên naví tí'úuwín páadé'in waagi'inbá dînmuu'in ovâytü'an naví Tádáví'piye' omän, i-á unbí Tádábáho' únmuu, i-á naví Yôesi dînmuu hedá unbí Yôesibá únmuu." 18 Hediho Mary Magdalene iwedi namäädî in khäge'nin ovâytü'an, "Na'inbí Sedó Jesus dómû'," hedi ovâyt'ôe'an háa Jesus-di óetu'an waa.

Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

19 Wa'di Dumîngu naná, hedi nakin dihaydi Jesus-ví khäge'nin wí tewhá íve diwé'gekw'ó. In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâykhuwêda'di t'ähkí i phódi dínphéhti'din. Ihaydi Jesus inbí páadépiye' nakeepóedí ovâytü'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní." 20 Kin natú ihaydi iví mandá hedá iví wa'mäagé-á háa únmuu'in ovâykeeyan hedânho óetaa-ídí. Iví khäge'nin báyéki dihíhchanpóe Na'inbí Sedó Jesus óemû'di. 21 Hedáhá' wiyá ovâyhée'andi ovâytü'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní. Naadi naví t'ôe dîn'amídí wâysankhâymáa, naví Tádáví iví t'ôe dôn'amídí dísan waagibá." 22 Kin natú ihaydi iví hâadi ovâysiphaydi, hedi ovâytü'an, "I Yä'dâa'i P'oewahâa unbí pí'ná khó'yé únts'úni. 23 To'wênbí t'aywó'di dín'owó'yennin ítúdáho', ho dín'owó'yen. Hewänbo wídín'owó'yenpí gin ítúdáho', wa' wídín'owó'yenpí."

Jesus-di Thomas óehé'an

24 Hewänbo wí' in tä'di wíye iwedi in wé'ge'indádí wína'ánpíwän Jesus dínpówá ihaydi. Ná'i khäge'di-á Thomas gin nakháwá, hedi Kwâati wá' gin óetu'o'. 25 Hediho' in wé'ge'in khäge'nindi Thomas óetumáa, "Na'indá Na'inbí Sedó Jesus áymû'." Hewänbo Thomas natú, "Naadá i kwák'u ônkähkídi iwe dómû'pidá, hedi namanphohchân deedi naví mankhúdi dótägepidá, hedá oe wa'mäagé únphohchân diwe wá' naví mandí dótägepidá, há'to dáyhäyü-í nawówáyí'in."

26 Wí yâadi naphade ihaydi iví khäge'nin tewhá íve wiyá dikw'ó, hedi Thomas-á indádí náa na'än. T'ähkí i phódi naphéhti'din, hewänbo Jesus inbí páadépiye' nakwinudeedi ovâytü'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní." 27 Hedi Jesus-di Thomas óetu'an, "Náwe uví mankhúdi dítägé-í. Naví man dînmú'dí. Ómanki' naví wa'mäagé iwe. Whäyupí' wiyá wí'unmúnípi, hewänbo biwhäyü-í-á." 28 Thomas-di Jesus óetu'an, "U-ân naví tsondi dînmuu, naví Yôesi-á." 29 Jesus-di óetu'an, "Ti nábáha' biwhäyü dímû'di? Hewänbo in dívíwhäyunde'indá shánkí dihíhchaa tobá dímû'pí wänbo'."

Háadi ná'in tá'nin óeta'nannin

30 Jesus-ví khäge'nindi báyéki wiyá pinnán t'ôe i'andi' óemû', hewänbo ná'in tá'nin deedá t'ähkí i pinnán t'ôe i'an ní'gedi wínata'muupí. 31 Hewänbo ná'i hí'-á nata'muu hedânho úvíwhäyü-ídí Jesus-áho namuu i to'wí Yôesi Tádáví óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedá wá' úvíwhäyü-ídí Yôesi Tádáví ay-á namuu, hedânho han úvíwhäyundedi in wówátsi nahánde'pí'in imä'in bînmá've-í.

21

Jesus-á tsédí diyí'in khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

1 Wí häyü thaa naphade ihaydi, Jesus iví khäge'ninbí'piye' wiyá ipikeeyan oe Tiberias p'oekwíngé. Kinnân napóe: 2 Ná'inho wé'ge diyí': Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwâati gin óetu'o'), hedá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búu'ú'ay Cana gin dâytü'o iwe'i namuu), hedá Zebedee-ví e'núnda, hedá wây-á wíye Jesus-ví khäge'nindádí. 3 Simon Peter-di in wé'ge'in ovâytü'an, "Naa opaap'okumän," hedi óetu'an, "Na'in wá' u-ádí

gimän.” Hediho dimäädi wí kophênbay iwe dívítógi, hewänbo khuu t'ähkí wídiséegípóepí. ⁴ Nathay'ä' ihaydi Jesus oe p'oekwí' k'áygé nawin, hewänbo iví khäge'nindá wídnhanginnáhpí i namuu'in. ⁵ Hedi Jesus-di ovâysikáyin, “K'ema'in, ti hääbo wí'íséegípóepí'an?” Óetu'an “yoe” gin. ⁶ Idi ovâytu'an, “Unbí paap'oku'in hä'i kophênbay ko'dínäpiye' p'oe iwe bínchänú-í, hedi iwe bínhóní wên.” Hediho háa natú waa díví'an, hedi báyéki in ton paa dâyhahógidi wídnkoedipí in paap'oku'in dâytegé-ídi.

⁷ I khäge'di Jesus-di óeséegí'idi Peter óetu'an, “I-á Na'inbí Sedó Jesus namuu.” Simon Peter iví k'éwé'in to napä'din it'óe'amídí, hedi ná'in óetu'annin nat'oe ihaydi iwáytoágikídi ipip'ohke't'áve oe p'o' k'áygépiye ikohsáy-ídi. ⁸ I kophênbay p'o' k'áygédi kayi' diwe wína'ánpí, ma' hádi poewintä (30) kwi'óhpa taa iwéhaydida', hediho' in wé'ge'in khäge'nindá i kophênbay iwedi eepiye dimää, in paap'oku'in napaapi'dendi dâytäähondi.

⁹ P'o' k'áygé dipówá ihaydi i kophênbay iwedi dipee, hedi wí phaa'uu phaa iwe dipaakho'kw'óndi dâymú', hedá wí pává-á nakhâykw'ó. ¹⁰ Jesus-di ovâytu'an, “Binmá' wên paa hä'in bínwhahógi'in diwedi.” ¹¹ Simon Peter i kophênbay iwe itógidi in paap'oku'in oe p'o' k'áygé iwahaapiye. Tägintädáhá' p'ánántä'di poeye (153) paa gáhä'ánnin dito'on, hewänbo tobá báyéki dipaato'on wänbo' in paap'oku'indá wáydi wänbo wínasi'venpi. ¹² Jesus-di ovâytu'an, “Bíkä've, bíhé'déndíhúuyan.” T'ähkídi'bo diwóeda' óetsikáyí'nídi “To-an unmuu” gin, i-á Na'inbí Sedó Jesus namuu'in dínhanginnâdi. ¹³ Hedi Jesus i húugi' nasaa iwepiye' namäädi i pává ihógi hedi ovâymägi, hedá i paa wá' ovâymägi.

¹⁴ (Nää poewingí' Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan nawáywówápóe iwedi.)

Jesus-di Peter óehé'an

¹⁵ Dívíhúubowa ihaydi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti udi naa díseegi ná'in wé'ge'indiví shánki?” Peter-di óetu'an, “Hoi, Na'inbí Sedó, u-ân úhanginná naadi wíseegi'in.” Jesus-di óetu'an, “In t'owa naví k'úwá'ây waagi'inbá dínmuu'in ovâyhúuyóeni.” ¹⁶ Wáygingí' óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díseegi?” Peter-di óetu'an, “Hoi, Na'inbí Sedó, u-ân úhanginná wíseegi'in.” Jesus-di óetu'an, “In t'owa naví k'úwá waagi'inbá dínmuu'in ovây'áyingi'amí.” ¹⁷ Poewingí'we Jesus-di Peter óehé'andi óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díseegi?” Peter naháachanpóe nää poewingí' Jesus-di óetsikáyindi, “Ti naa díseegi” gin, hediho' óetu'an, “Na'inbí Sedó, hääwí t'ähkí úhanginná, naadi wíseegi'in úhanginná.” Jesus-di óetu'an, “In t'owa naví k'úwá waagi'inbá dínmuu'in ovâyhúuyóeni. ¹⁸ Ta'gendi wítumáa, shánki ts'aabi' unmuu ihaydi wí'bo bipi'awende' hedá biyíyende' wéngé unda' i'ge t'ähkí. Hewänbo owáy unsedópa ihaydá bikhóhtäakhâymaa hedi wíyá to'wídi wónwhi'amí hedá wóepahkekâymaa hedá wáy unpunda'pí'wepiye' wóehúuwí.” ¹⁹ Kin natúdiho Jesus-di ónthayk'ú' háawin chuwa únpuwagít'óe'in, hewänbo ná'in iví chuwa únmuu'indá t'owa dínhanginná Yóesi Tádá hay'i namuu'in. Hedá Peter óetu'an, “Naa-ádi óká've.”

²⁰ Peter ibéedi i khäge'di Jesus-di óeséegí'i dänwóe'ädi óemú'. Häädankánbo' i khuu dívíkindihúuyo' ihaydi ná'i-ánkun namuu i khäge'di Jesus-ví nú' ná'ándí óetsikáyin, “Na'inbí Sedó, wé'i-an namuu i wóekuhpegít'óe'i'?” ²¹ Hedi nää Peter-di i óemú'di Jesus óetsikáyin, “Heyâ ná'i sen, Na'inbí Sedó?” ²² Jesus-di Peter óetu'an, “Owáy naa owáy'ää píhay i nawówayéeni'in oda'dáho', naví áyngi-ân dínmuu, uví'-á yoe. U-ân naa-ádi

ókä've." ²³ Hedi in Jesus-ví khäge'nin ditû' nã'i khäge'di há'to nachúu-í'in. Hewänbo Jesus-á wínatúhpí i khäge'di wínachuwagít'óepí'in, hewänbo nawänpitú-á, "Owáy naa owáy'ää pihay i nawówayêeni'in oda'dáho', naví áyíngi-ân dínmuu, uví'-á yoe."

²⁴ Nã'i Jesus-ví khäge'di-ân namuu nã'i hääwí ita'nandi', hedi ibá natû' ta'gendi napóe'in. Hedi na'in gínhanginná háa i natú'in in ta'gen namuu'in.

²⁵ Jesus wíyá báyekí hääwí i'an nã'in ta'nin diwe nata'muupî', hedi hääwí t'ähkí i'gedi nata'muudáho', o'ánde t'ähkí nää oepáa k'aydi há'to nayâanání'in i ta'di dâyta'nami'igi'.

Háa Jesus-ví T'òekhuwa'in Díví'annin

¹⁻⁴ K'ema Theophilus, in páadé'in ta'nin wînta'nannin diwe wítu'anpí'an t'ähkí ná'i hääwí Jesus-di in t'owa ovâyhá'andi hedá i'andi-á páadé it'òe'an dihaydi waabo oe makówápiye napee píhay. Nachuudáhá' nawáywówápóe ihaydi, iví t'òekhuwa'in händídíbo ovâyde'manninbí'piye häyänbo ipikeeyan. Jónántä (40) thaa t'ähkí báyéki hääwí i'an ovâykeeyamídi ta'gendi wiyá nawáywówápóe'in, hedá Jòesi Tádávi khuu i'gedi ovâytumáa. Napeepídíbo', wa'di indádi najidíbo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa óekaymägidi ovâytu'an, "Nää Jerusalem-di wí'ípee-ípi. Naadi ho wâytu'an naví makówáwi Tádá iví tun imägi wí to'wí wovâysangí'o'in. Hedího nää úvitsíkha'amí ná'i na'ää píhay. ⁵ John i' p'ó'p'oekandidá ho wovây p'óp'p'oe'an p'oedida', hewänbo nää iwedi báyéki thaa naphadepídíbo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa bínkáyí wí p'ó'p'oekan bínkê' waagibá."

Jesus makówápiye napee

⁶ In Jesus-ví t'òekhuwa'in i-ádi diwé'geji'indi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti nää-ân ihaydi naná untsondisogedee-i'in hedânho na'in Israel'in t'owa díma'p'äädi-ídi in Rome-'inbí'wedi?" ⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Wíwovây mägipi ná'i hääwí i'gedi únhanginnáani'in. Naví Tádáda'mân ûnk'óe únhanginnáani'in häädi háa wé'i thaa-á ná'i hääwí napuwagí'o'in. ⁸ Hewänbo ginnân undá únpuwagí'o: I' Yä'dâa'i P'oewaahâa únwáani hedí ihaydá in kay bínkaykhâymáa, hedí t'owa t'ähkí naví'gedi bintu'âamí nää Jerusalem bú', hedá t'ähkí Judea nange i'ge Samaria nange i'gá, hedá t'âmápiye nää oepáa k'aydi i'ge t'ähká."

⁹ Jesus-di ovâyhí'bowa ihaydi, wa'di óemúndedíbo makówápiye Jòesi Tádádi óepiye, hedí okhúwá jáa nats'úndi wiyá wí'óemú'pí.

¹⁰ Hewänbo wa'di kw'áyepiye napeemändi óemúnde' ihaydibo', tsíkhagipi wíje sená' waagí'inbá dänchaa'in, ts'ä'i da'aamuu'in, inbí hänge dakwínudee. ¹¹ Ná'in wíjedi ovâytu'an, "Un Galilee'in sená', kw'áyepiye íbéesaadi wí'íweenípi. Tobá Jesus makówápiye napee wänbo', i'bo háa nää namää'in bínmú' waagibá nawáy'ä'."

Matthias óede'man Judas-ví t'òe òn'amídi

¹² Hedího Jesus-ví t'òekhuwa'in okú kw'áyedi diwândi oe Jerusalem bú'piye dimää. In okú-á "Olive okú" gin dâytu'o', hedí Jerusalem tsowa naná, mađi píngé míyada' iwedi. ¹³ Oe Jerusalem dipówá ihaydi i' tewhá ee dithaa iwe oe wha'k'ay ívepiye dípee. Ginnân dikháwä: Peter-á, John-dá, James-á, Andrew-á, Philip-á, Thomas-á, Bartholomew-á, Matthew-á, wiyá James-á (i-á Alpheus-ví ay únmuu), Simon-dá (i-á páadédi Zealot t'owa iwe nato'onwän*), hedá Judas-á (i-á wiyá wêe James ginbá nakháwä'iví ay únmuu). ¹⁴ Ná'in sená'dá hedá wên kwiyä'dá hedá Jesus-ví jíyá Mary-á hedá Jesus-ví tí'úwindádi häyänbo díwíwé'ge'o' dívíjûusu'amídi.

¹⁵ Wí thaa in Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in diwé'gekw'ó, mađi tægintädáhá' wétä (120) ihay diji', hedí Peter iwínú ovâyhée'amídi. ¹⁶ Ovâytu'an, "Tí'úwin páadé'in, hán'oebo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi David óetu'an háa Judas Iscariot únpuwagí'o'in, hedí David háa óetu'an waa ita'nan. Hedí ná'in David ita'nannindá ûnkháwä' napúuwí'in. Judas-dân in t'owa ovâykeeyan

* **1:13** In Zealot t'owa-á inbí nange hânho dâysígídi dida' in Rome'in t'owa ovâykhepeeyé-i'in, hedí dikhâymuu indáđi dívíhánmamídi.

wáygé Jesus naji'in, indi óepankáyjídí. ¹⁷ Judas-á nanbí'wedi'i'ábá namuu, gá óede'mandân na'in íví'o'inbá i'amídí" gin Peter-di ovâytu'an.

¹⁸ (Nă'i Judas-á in Hudíyo p'ó'dédí'indi óewá'âa yă'dâapí hăäwí i'amídí hedáhá' i' chă' ihógi'i'di wí nava ônkumă, hedi iwebá páadépiye nake't'ândi nange nawoe, hedi nasihpândi íví see t'ăhkí ûnpee. ¹⁹ T'ăhkí in t'owa Jerusalem dithaa'in dínhanginpóe nă'in ûnpóe'in, hediho inbí tundi i' nava dâytu'o' "Akeldama" gin. Akeldama-á natunda' "nava na'ûnp'oecha'dee iwe" gin.)

Hedi gin wá' Peter natú, ²⁰ "In ta'nin Psalms diwe Judas-ví'gedi gin nata'muu:

Iví wháagé ônjoe'amí,

hedi tóebo iwe há'to ithaayé-í.

Hedá nă'in wá' nata'muu:

Wíyá to'wídí íví t'ôe ôn'amí.

²¹⁻²² "Hedânkun gínkhây'ă' wíyá sen âysôege-í'in t'owa ovâytu'â'amídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe'in, na'indi âytumáa waagibá. Nakhây'ă' nă'i âyde'mamí'i-á namúuní'in wí to'wí na'indádí bá namăă'i' t'ăhkí i' thaa wa'di Jesus na'indádí naji' ihaydibo', John i' p'ó'p'oe'kandídi in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o' ihaydi waabo Jesus oe makówápiye napee píhay" gin Peter-di ovâytu'an.

²³ Hediho' in iwe dikw'ó'nindi wíje senă' ovănde'man. I' wêe Joseph Barsabbas gin nakháwă, Justus gin wá' óetu'o', hedá i' wêe-á Matthias-ân namuu. ²⁴⁻²⁵ Hedi ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, ũ-á úhanginná t'owa t'ăhkíví pí'nă khó'jé háa di'ánshaamuu'in. Judas uví t'ôekhuwa'i' úmuuwân, hewânbo íví t'ôe ijoe'andi in tuhchănu ûn'ă'in ûnpóe. Năa na'in dínkeeyamí wé'i-an nă'in wíje iwedi âysôege-ídí Judas-ví t'ôe ôn'amídí." ²⁶ Hedi wíje k'u'ây eedi in senă'bí kháwă ovănta'k'û', hedi wêe k'uu dâykê' Matthias-ví kháwă ûnk'óe'i'. Hediho Matthias-á wí Jesus-ví t'ôekhuwa'i-á napóedí in wé'gen t'ôekhuwa'indádí bá iwón.

2

I' Yă'dâa'i P'oe'wăhăq napówá

¹ In Hudíyoví shánkí'eedi thaa dínpówá, Pentecost gin dâytu'o', hedi t'ăhkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Jerusalem bú' diji'in i' tewhá ee diwé'gekw'o. ² Tsíkhagipí hăäwí dit'oe wí wăq hânho kaygi waagibá makówádí nawândi, hedi i' wăq íve t'ăhkí naji'. ³ Hedi báyékí pha'ây waagibá nakeet'óe'i dâymû', hân'ây waagibá namuu'i', hedi nă'i nawadédeedi wí'inbo ovâytăge. ⁴ Hedi i' Yă'dâa'i P'oe'wăhăq pín ta'gedi dâymáadí ovâykhăge'nan báyékí wíyá pí'wí tundi dínhí'koedí-ídí.

⁵ Oe Jerusalem báyékí Hudíyo t'owa dithaa, báyékí nange eejedi dipówá'in, indá Jôesi Tádá óe'a'ginmă'in dimuu. ⁶ Nă'in t'owa hăäwí wí wăq waagi'ábá namuu'i' dit'oe ihaydi, báyékí i' tewhá eepiye dimăă. Wídínhanginnáhpí háa napoe'o'in, gá t'ăhkí inbí tundi wí'inbo dipit'oeđân in Jesus-ví t'ôekhuwa'in dívíhí'máadí. ⁷ Hediho dit'oeđi hânho ovâyháa'an, hedi ditú, "Nă'in t'owa dívíhí'máa'indá, ti t'ăhkí Galilee nange'indá' wídimuupí'an? ⁸ Hedi háađan handi nanbí nange'i hí' dívíhí'máadí git'oe'o? ⁹⁻¹¹ Na'indá Parthia-windá gimuu, hedá Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, hedá Libya-windá oe Cyrene bú' tsowa, hedá wáy wên na'indá Rome bú'dá gi'ăđăapówá. Wáy wên na'in Hudíyo gimuu, hedá wáy wëndá Hudíyo gimuupí wânbo nă'in Hudíyoví

khuu âyhon. Hewänbo tobá wăhăäwin gimuu wänbo?, nă'in senä? nanbí tundi dívihí'máadı git'oe'o, hedi dítumáa i' báyékí he'endi Jôesi Tádá i'an ni'gedi."

¹² T'ăhkí in t'owa ovâyháa?andi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'ámí'in, hediho wí'nă táye dívítsika'máa, "Hännangú napoe'o năwe?"

¹³ Hewänbo wáy wēndi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywänpip'âamáadı dítú, "Nă'indá báyékí diméenamuu."

Peter-di in t'owa Jôesi Tádáví tun ovâyt'ôe'o?

¹⁴ In tă'di wíje (12) Jesus-ví t'ôekhuwa'in in t'owaví páadépiye dimää, hedi Peter-di kaygi ovâytu'an, "Un t'owa na'in waagin Hudíyobá ímuu'in, un kayí? wăhăädi í'ăä'in hedá năä Jerusalem íthaa'indá, nă'i hăäwi wáytuhkankhây máa'in naa oda'únhanginpúuwí'in, hediho áyíngidi bítôeyanbe.

¹⁵ Un í'ánde na'in giháapoe'o, hewänbo wígipoe'opí, hédéndí whănu iwe nats'annândi. ¹⁶ Nă'i hăäwi năä bînmúnde'i-á Jôesi Tádáví tukhe'bi Joel hăn'oe natú napuwagí'o'in. Ginnân ita'nan:

¹⁷ Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú,

t' t'ă'ge'i thaa púnú? napuwamän dihaydi gin naa dáykhây máa:

Naví Yă'dăa'i P'oewaahăa khăagipídíbo dovâymăäní t'ăhki nange'in t'owa.

Ihaydá unbí ây dívihée'ámí naví tukhe'min waagibá,

in e'núndá hăäwi dovâykeeyandi? dâymúuní waagibá dínpuuwí,

hedá in saydôe-á inbí ää iwebô-á dovâyhée'ámí.

¹⁸ Owáy i' thaa napówá ihaydi

t'ăhki in naagí'in dívít'ôemáa'in naví P'oewaahăa khăagipídíbo dovâymăäní,

kwiyä'dá senă'dá i' dovâymăäní,

hedânho in wá? naví tukhe'min waagibá dívihée'ámí.

¹⁹ Hedi makówá-á hedá năä oepáa k'aydá i'ge t'ăhki

wí taa wâykeeyámí wovâyhá'ámí'i':

Ûnp'oe hăäwi waagi'ba bînpuwăkhây máa,

hedá phaa-á, hedá eeyăă khunwi-á.

²⁰ I' than nakhunpúuwí,

hedá i' p'ôe-á p'í-á napúuwí ûnp'oe waagibá.

Nă'i t'ăhki napuwagí'o i' shánki hay'i thaa naa dóde'mandi? napówápídíbo?

²¹ Hebo to'wên t'ăhki naa díkháyă'dedi díkhăge'daa'annin dovây'aywoeni,' gin Jôesi Tádáví hí? ûnmuu Joel ita'nandi?"

²² Hedi Peter wa'di ihí'máadı natú, "Un t'owa Israel-win, bít'ôeyan háa wáytuhkankhây máa'in. Jesus Nazareth-wi t'ămäge'i pínán t'ôe i'an. Jôesi Tádáví Jesus in kay óemăgi nă'i hăäwi i'amídí hedi handidi wovâykeeyan ta'gendí óesannin. Unbo únhanginná háa napóe'in, hăäwi Jesus i'andi bînpimú'di. ²³ Hăn'oebo Jôesi Tádá i'ánshaamăgi hedá únhanginná háa ikhây máa'in, hediho Jesus-áho unbí mange wovâyjoe'an, hedi undá in to'wên in tsontun dáy'a'ginpí'inbí mangá bînkán wên phé'win deedi óet'óhtăăgé-ídí, hedânkun undi bînhay. ²⁴ Hewänbo nă'i t'ôephade iphade'i' nachuu ihaydi Jôesi Tádáví ónjăa'an, hedá óewáywówápaa, gá chuwa-á in kay wí'imáapídân i' óet'aanídí. ²⁵ Hăn'oebo Jesus-ví'gedi David ita'nandi gin natú:

Nanbí Sedó, naa dínhanginná u-á hănhay wänbo t'ăhki naa-ádí unji'in, naví páadépiyá naví ko'dínăpiyá naa-ádí unji', hedânho kay'indi dáywínúnde' ánshaaginpídíbo?

²⁶ Hediho naví pí'nă khó'jé ohíhchan,

hedi naví híhchan ni'gedi dáyhée'ámí.

Tobá naví tú' dínchuu wänbo?,

naa dînhanginná hedá dótsíkha'máa owáywówápúuwí'in.

27 Jôesi Tádá, naa uví yä'dâa'i t'ôe'i omuudi u'di há'to naví hâa dînjoe'amí in chu'indádí,

owáy ochuu ihaydi há'to naví tú' dînsijemääni.

28 U'dá naa dînkeeyan in p'ôe i'ge dáy'ahuyehûuwí'in wówátsi donkáyjídí, hedá naa-ádí unjidi u'di báyéki dîhíhchanmääni, gin David ita'nán Jesus-ví'gedí."

29 Hedí Peter wa'di ihí'máadí natú, "Tí'ûuwín páadé'in, náa thay'eedi wáyutuhkankhây máa nanbí hehääwi thehtáy pahpâa David-ví'gedí háa ûnpóe'in. I-á nachuu hedá ôekhá'k'û', hedí wa'di gínhanginná wáy nakhä'k'ôe iwe, nâwáy wáydi tsowa naná. 30 David-á Jôesi Tádáví tukhe'bi namuu, hedí David ûnhanginná Jôesi Tádá iví tun ta'gendi imägi'in iví thehtáy pahpá'ây iwedí wí wêe ôntsondisogekhây máa'in, David natsondi'ân waagibá. 31 Háa napuwagi'o'in David ho imû' waagibá napóe, hedí ûnhanginná i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí nawáywówápuwagi'o'in, hedího David ná'i to'wí'gedí ihée'andi natú, in chu'indádí wí'ôejojekankhây máapí, iví tú' wânbo wí'ûnsijegi'opí. 32 I to'wí Jôesi Tádádí óewáywówápaai-á Jesus-ân namuu, hedí na'in iví t'ôekhuwa'in gimuu'indiho âymû'di gínhanginná nawáywówápóe'in. 33 Jôesi Tádádí Jesus-á makówápiye óepiyedi iví ko'díngedí óesóge. Jôesi Tádá iví tun imägi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-á Jesus óemäänídí, hedí háa natú waa i'an. Hedího i' hääwí náa nâwe it'oe'o'i' hedá bînmúnde'i-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-ân i'o'. 34-35 David-á iví'gedí wí'bo wí'ihí'máapí makówápiye napee-i'in, hewânbo Jesus-ví'gedân ihí'máa. Ginnân David natú:

Naví tsondi hay'i' óetü'an Nanbí Sedó Jôesi Tádádí,

'Naví ko'díngedí ósoge,

hedí uví hânmindá dovây'taaní hedá uví mangá wînmá'i.

36 "Un Israel t'owa t'ähki únkhây'ä' ná'in ta'gendi ûnhanginnáani'in: Tobá Jôesi Tádá natú wânbo Jesus-ân namuu i' shánki natsonji'i-á hedá i' to'wí t'owa ovây'aywoenídí óesóge'i-á, undá ída'póe wên phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in" gin Peter-di ovây'tü'an.

37 In t'owa háa Peter-di ovây'tü'an waa dit'oe ihaydi pí'nä khó'jé di-taachanpóe, hedí indi Peter-á hedá in wé'gen Jesus-ví t'ôekhuwa'indá ovâytsika'yan, "Tí'ûuwín páadé'in, hânnan náa gínkhây'ä' iví'amí'in?"

38 Peter-di ovây'tü'an, "Un t'ähki unbí t'aywó'di binjoe'an hedá íp'ó'p'oepúuwí bînkeeyamidí Jesus Christ-ví'piye úvíwâyunde'in, hedího unbí t'aywó'di wovây'owóje-ídí, hedá Jôesi Tádádá ná'i wovây'pägí'o'i bînkáyjí, i-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa namuu, 39 gá Jôesi Tádá iví tun imägidân i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-á ovây'pähkhây máa'in to'wên t'ähki iví'piye ovây'tuhkánkhây máa'in — undádí, unbí tí'úugé kâ'ää'indádí, hedá wé'gen t'owa owáy kayi' ni'gedí dithaa'indádí."

40 Báyéki wíyá hâ'bibá Peter-di kay'indi ovây'tü'an, hedá háa díví'amí'in ovây'tumakhe'andi ovây'tü'an: "Úntáy wovây'aywoení'in hedânho wíwovây'tuhchä'ânú-ípídí ná'in híwóhpi'in t'owa náwe dithaa'in ovây'tuhchänukhây máa waagibá."

In Jesus-ví'piye dívíwâyü'in háa dithaa waa

41 Ná'in t'owa Peter-ví hí' dâysígikê'in ovây'p'ó'p'oe'an, hedí i' thaa mađi poje maapaasôn (3,000) wây-á t'owa in wé'gen ho dívíwâyü'indádí dívíwón. 42 Hedí ginnân dívíkanhon: In Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí hâhkan t'ähki dâyt'ôeyandedá dâysígíhónde', hedá in wé'gen dívíwâyü'indádí híhchandi

díwíwé'ge'o?, hedá wé'gá dívíhúujodá dívíjúusu'o?. 43 Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâykhäge'nan báyéki t'amäge'i pinnán t'ôe dâý'amídí, hediho in t'owa ná'i háäwí dâýmúndedi ovâyháa'an. 44 T'ähki in Jesus-ví'piye díwíwäyü'in wêe k'aygi'inda? waagi'inbá dimuu, hedá háäwí t'ähki dínkw'ó'di-á díwíwijende?. 45 Háädi inbí tewhá-á nava-á hedá wíyá háäwí dínkw'ó'di-á dâýkü'ch'áa ginhay-á, in dántáy'indádí i' chä' dâyhógi'i díwíwijende?. 46 Thamu waa i' méesate hay'i' iwe díwíwé'ge'o?, hedi wí thaa wí to'wíwí'we dívíhúujo?, wíyá thaa-á wíyá to'wíwí'wá. Hihchandá khâgipídíbo-á wé'ge dívíhúujo?. 47 Ihayda? ditû? Jôesi Tádá-á hânho híwó'di namuu, hedi t'ähki in wé'gen t'owa inbí'piye híwó dichaa.

Thamu waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wây-á shánki báyéki t'owa ovây'aywonde?, hedânho shánki dit'owasôemän.

3

Wí sen ûntsi'kodipi? ônehkháa'an

1 Wí thaa Peter-ádi John-dádí i' Hudíyoví méesate hay'i eepiye damää. Thamuwaa thí'êedi poje iwe in t'owa dívíjúusu'o?, hedi ihaydibá dapówa. 2 In méesate phódi, "Sa'wó'nin Phódi" gin dâytü'o? iwe wí sen na'án. Ná'i sendá iví wówátsi thaa t'ähki na'aypüyä ihaydi waabo wûntsi'kodipi, hedi iví k'ema'indi in méesate phódi eepiye thamuwaa óemáyä?, in t'owa dit-sudemännin ovâychä'daa'amídí. 3 Peter-á John-dá i' méesate eepiye dat-sudemändi i' sendi ovänmû?, hedi ovänchä'daa'an.

4 Indi ta'gebo óemúndedi Peter-di óetü'an, "Hîn na'in díwí'dí." 5 I' sen inbí'piye ibéedi itsíkha'an háäwí óemäänídí. 6 Hebo Peter-di óetü'an, "Chä' wänbo wídómáapí, hewänbo háäwí dómáa'i'á wípägi'o. Jesus Christ Nazareth-widi dínk'ú' wítü'â'amídí, ówínúdi ójýé." 7 Hedi Peter-di i' senbí ko'díngedí'in man ônyâ'di óekwínukhäge'nan. Wesebo iví ánda ánapênda ûnkaypóe. 8-9 Kw'áyepiye ichänudi iwínú, hedi wesebo natsi'dee, hedi in wíje-ádi i' méesate eepiye dits'ú. Ee íve oepiyá náäpiyá naji? hedá ichänumáa, hedi natû? Jôesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in. In t'owa t'ähki ee diji'indi i' óemû?, hedá háa natû'nindá dit'oe. 10 Hedi óemû'di óetaa to' namuu'in — ná'i-ânkun in sa'wó'nin méesate phódi iwe ichä'da'sógénde'i namuu. Hediho náä nawówadi hânho báyéki ovâyháa'an.

Háa Peter-di in t'owa i' méesate hay'i' ee ovâyü'an waa

11 I' sen Peter-ádi John-dádí inbí'di natsaachá owáy i' méesate pohtâa iwe diwin diwe. (Ná'i pohtâa-á "Solomon-bí pohtâa" gin dâytü'o?) In t'owa t'ähki hânho ovâyháa'andi in poje senábí'piye díwíwänäho?. 12 Háa díwí'o'in Peter imû? ihaydi ovâyü'an, "Un t'owa Israel-win, háadan wovâyháa'an ná'i sen nawówadi, hedi háadan na'in dídamúnde? Ti í'ánde? ná'i sen ônehkháa'annin na'innân kay änmáadi'bo?, hedi háa Jôesi Tádá änwänpi'a'gindibo??" Handá wínapóepí. 13 Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehäwin thehtáy pahpá'in gínmuu'indi Jôesi Tádá óe'a'gínmägi, hedi i-ânkun iví ay Jesus shánki kw'áye isóge. Ná'i Jesus-bá undi in tsonninbí mange bínkán, hedi Pilate-di óemahpädikhâyamáawän, hebo undá wí'íhíjepí. 14 Jesus-á yä'dâa'idä? namuu hedá iví wówátsi ta'ge ihon, hewänbo undi bínjoegi'andi Pilate bîndaa'an wí to'wí t'owa t'akhanu'i namuu'i? óema'p'äädi-ídí, hedá Jesus i' nawówátsipäji'i namuu'i-á bínhay. 15 Hewänbo Jôesi Tádádí i' óewáywówápaa, hedi na'indibo? i' wíyá nawówáji'di äypimû?. 16 Na'in Jesus-ví'piye änwâyunde?, hedi i'dânkun ná'i sen náwe bínmúnde? hedá bîntaa'i? óekaymägi. Jesus-di in wâyü díwí'gidi ná'i sen unbí páadépiye nahekháapóe.

17 “Hediho nää gin wâyṭuhkankhâymáa, tí'úuwín páadé'in: Naa dínhanginná undá hedá unbí tsonnindá úví'annín háa Jesus bín'an waa wí'únhanginnáhpídí ta'gendi to'wí namuu'in. 18 Hân'oebo Jôesi Tádá iví tukhe'mín itú'an ná'i hääwí háa napuwagí'o'in, hediho indá dâyta'nán i' to'wí i'dí óesogekhâymáa'i t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhâymáa'in. Háa Jôesi Tádá natú waa napóe. 19 Hediho nää unbí t'aywó'di binjoe'andi Jôesi Tádáví'piye bípimáa, ihaydá i'dí unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjâ'amí, hedânho shánkí híwó'di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedódí wovây'máani, 20 hedá wá' Jesus unbí'piye wovâywáysaaní, i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óede'mandí' t'owaví aywondí' óesôege-ídí. 21 Hewânbo Jesus-á oe makówá wáhãä nachangi'o owáy Jôesi Tádá hääwí t'ähkí ts'aabi' iwáypa'ídí nakhâymuupíhay. Hân'oebo Jôesi Tádádí iví yä'dâa'in tukhe'mínbí sóphogedi dítú'an gin ikhâymáa'in. 22 Hediho Moses-di nanbí hehãäwin thehtáy pahpá'in ginnân ovâyṭu'an:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'i'bo namuu'i wovâysangí'o,

naa dísan waagibá,

Undá t'ähkí i'dí wovâyṭuhkankhâymáa'i bín'a'ginnamí,

23 hedi wí to'wí iví hí' ônt'ôeyanpídí,

i-áho iví t'owa iwedi óeweje-í hedá óeháyjí.

24 “Samuel wá', hedá t'ähkí in wé'gen Jôesi Tádáví tukhe'mín Samuel-ví wówátsi thaa iwedi páadépiye diwówáji'indá, indi dít'ôe'an háa nää ná'i thaa eeje napuwagí'o'in. 25 Hewânbo háa in Jôesi Tádáví tukhe'mín dítú waa ungi'-ânkun dítú, hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé kã'ãä'indádí iwéhpêe'an waa, undádí wá' inbá iwéhpêe'an. Ginnân Abraham óetú'an:

Wí uví ây iwedi'i' namuu'i'dí

t'owa t'ähkí nää oepáa k'aydi dikw'ó'nin ovâyhíwó'namí.

26 Hediho Jôesi Tádádí Jesus-á óede'mán iví t'ôe'i namúunídí, hedi unbí'piye páadé óesan wovâyhíwó'namídí unbí t'aywó'di únmuu iwedi wovâyjâ'amídí.”

4

Peter-á John-dá ovântunjó'diwekán

1 Wa'dí Peter-ádí John-dádí in t'owa dānhí'máa ihaydi, wên Hudíyo owha'-á Sadducee t'owa-á hedá i' méesate áyí'di sundaḡo p'ó'dédí'-ádí in dawin diwepiye dimáa. 2 Háa in wíjedi in t'owa ovâyhá'o'in wí'ovâyhí'anpí, gá Jesus nawáywówápóe i'gedi ovâyṭumáadân, hedi ná'i natunda' wé'gen t'owa ho dichuu'in wá' diwáywówápuwagí'o. * 3 Hediho ovānpansóge, hedi kindi nanāndiho wíyá tháwān puwahaydi pan tewhá eebo' ovānjoe'an. 4 Hewānbo báyéki t'owa inbí hí' dít'oe'in Jesus-ví'piye dívíwäyü, hedi nää t'ähkí in t'owa dívíwäyü'in diwedibo hádée ma' p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji' in senā'dá'.

5 Wíyá tháwān in Hudíyo p'ó'dédí'indá in tsonnindá hedá in Hudíyoví khuu dāyhá'o'indá t'ähkídíbo ee Jerusalem dívíwé'ge'an. 6 Annas i' owha' p'ó'dédí' namuu'i' iwebá na'án, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwã'i-á, Alexander-á, hedá wáy-á Annas-ví maatu t'owa'indá dikw'ó. 7 Peter-á John-dá ovānts'úde in t'owaví páadépiye ovānwēenú-ídí, hedi ovāntsika'yan, “To'dan in kay wovānmāgi ná'i sen hekháa dānmānídí? To'dan wovānk'ú' han dān'āmídí?”

* 4:2 In Sadducee t'owa dívíwäyü in chu'indá há'to diwáywówápuwí'in.

8 Hedi Peter pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa imáadi ovâytu'an, "Un Hudíyo p'ó'dédí'indádí tsonnindádí, 9 náä thaa undi dítsika'máa wên háawin híwó'nin háa wí sen nahaywän ûnpóe i'gedi, hedá hádídí ûnehkháapóe'indá. 10 Hedânho un t'owa t'ähki hedá t'ähki in wé'gen Israel-'indá ûnkây'ä' ná'in ûnhanginpúuwí'in: Jesus Christ oe Nazareth-widi na'in dínk'û' ná'i sen unbí páadépiye nawindi' anhekháa'amídí. Hedi Jesus-bá phé'win deedi bînt'óhtägek'û', hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápa. 11 Jesus-ví'gedi ginnân nata'muu:

I-ânkun wí k'uu waagi'ba namuu

hedí undá tewhátehpaa'in waaginbá-á ímuu.

Hedi tobá bînjoegi'an wänbo'

i-á i' k'uu shánki natáy'i waagibá napóe tehpaa bé'dí.

12 I'da'mân ûnkoði t'owa ovây'aywoenídí. Náä oepáa k'aydi t'ähki wíyá to'wí wänbo wí'ônk'û'pí dîn'aywoenídí, ná'i Jesus gin nakháw'á'ida'mân" gin Peter-di ovâytu'an.

13 In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'an Peter-ádi John-dádí wôeda'ginpídíbo dänhéé'andi dit'oeði, dínhanginnândi ná'in wíjedá t'owa he'ennin háa ta'dihá'in wídamuupí'in. Hedi ihaydi dín'ánpówá Jesus-ádi dänjýénde'in damuu'in. 14 Hedi i' sen ûnehkháa'andi' iwebá nawindi dâymû'diho wíyá háa wänbo wídínk'óepí ovântu'â'amídí. 15 Hediho ovântu'an in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwedi já'wépiye dapee-í'in wí'bo dívíhéé'amídí. 16 Hedi wí'ná táye dívítsika'yan, "Hânnan ná'in senä'ây'amí? Báyéki in t'owa náä Jerusalem-'in dínhanginná ná'in pinnán t'ôe hay'in dän'annin, hediho na'indá wígnkodipí gitúunídí wíðän'anpí'in. 17 Náä ná'in wíje senä'âytu'â'amí Jesus-ví'gedi wíyá dänhéé'andáho âytuhchänukhây máa, hedânho wây-á shánki t'owa ná'i háäwí i'gedi wídit'oe-ípídí."

18 Hediho wíyá ovântsudejôndi ovântu'an wíyá wänbo Jesus-ví'gedi wíðänhéé'amípí hedá wíðänhá'amípí. 19 Hewänbo Peter-ádi John-dádí ovâytu'an, "Wé'innan ân'amí? Ti undi dítu'an waa háa Jôesi Tádádí dítu'an waa na'in ân'a'ginnamí? Undá ûnkây'ä' úví'ánshaa'amí'in wé'innan Jôesi Tádá natúuní'in shánki híwó'nin namuu'in. 20 Hebo na'indá wígnkodipí hânda'dibo gachanídí. Gänkhây'ä' t'owa äntu'â'amí'in háa änmû'indá gat'oe'indá."

21-22 Hedáhá' in Hudíyo p'ó'dédí'indi shánki kay'indi ovântu'an ovântuhchänukhây máa'in, hewänbo ovänma'p'ädi. Wên t'aywó'nin wänbo ovântuhchänú-í'in wí'ovänshaapí, hedí ovântuhchänudáho in t'owa há'to ovâyh'amí. In t'owadi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa, iví pinnándí ná'i sen ûnehkháapóedí. I' sendá jónäntä (40) paayo'iví shánki' namuu.

In Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dívíjûusu'o' shánki kay'in dimúunídí

23 Ovänma'p'ädi ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema'inbí'piye damáa, hedí ovâytu'an háa in Hudíyo owhá' p'ó'dédí'in hedá in tsonnin dítu'in t'ähki. 24 Inbí k'ema'in ná'in dit'oe ihaydi Jôesi Tádáví'piye t'ähkídíbo ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-ân háäwí t'ähki nâakhíjé. Makówá-á, náä oepáa k'aydi i'gá, mâap'oe-á, hedá háä t'ähki iwe nasaa'i-á nakw'ó'di-á diji'i-á nâakhíjé. 25-26 Hân'oebo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi na'in dívíhéé'an nanbí hehäwí thetáy pahpâa David-ví sóphogedi. I-á uví t'ôe'í úmuu, hedí ginnân ita'nan:

Háadan in Hudíyo dimuupí'in dívít'ayjaa'o'?

Háadan in Hudíyo dimuu'in háäwí nachä'muupí i'gedi díví'ánshaamáa?

In tsonnin t'ähki nangewin dívít'aywínú,

hedí dívíwé'ge'an dívíhânsa'ídí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví'piye

hedá i' to'wíwí'piyá i'di óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.
²⁷ Hediho ta'gendi han napóe. Ná'i bú' iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Hudíyo dimuupí'indá hedá in Hudíyo-ádí t'ähki dívíwé'ge'an uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus óehánmamídí, i-á u'di nâasóge t'owa ovây'aywoenídí. ²⁸ U-á báyékí hangintandá kay-á mänmáadí untú ná'i t'ähki ûnkây'ä' napúuwí'in, hedi t'ähki háa untú waa napóe. ²⁹ Nanbí Sedó Jôesi Táa, nää-á inbí hí' háa ditû'nin ót'ôeyanbe. Ditû' indi jänákí na'in díkhây máa'in, hewänbo na'in uví t'ôe'in gimuudi u'dá kay dímäáni uví hí' khunwôeda'ginpídíbo wínhée'amídí. ³⁰ Wida'máa t'owa ovâykeeyamí'in in kay úk'óe'in ovâyhehkháa'amídí, hedá ovâykeeyamí uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus-ví kaydi t'ämäge'i pínán t'ôe-á nakodi'in."

³¹ Dívíjûsubowa ihaydi ee diwé'gekw'o' diwe t'ähki na'a'yäpóe, pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâymáa, hedi khunwôeda'ginpídíbo Jôesi Tádávi tun t'owa ovây't'ôe'o'.

In Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in inbí hääwí wí'nä táye dívíyämünde'

³² T'ähki in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in handa' di'ánshaapóe, hedá wêeda' dimuu waa dichaa inbí pínä khó'jé. To'wí wänbo wínatúhpí, "Ná'i naa dómáa'i' naví'da' dínmuu," hewänbo t'ähkídíbo inbí hääwí t'ähki dívíyämünde'. ³³ Jôesi Tádávi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in báyékí ovâykaymägi in t'owa ovâytu'âamídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe i'gedi, hedá Jôesi Tádá-á t'ähki indádá hânho híwó'di-á namuu. ³⁴⁻³⁵ Hediho tóebo hääwí wänbo wí'üntáypí. To'wí wänbo wí nava háa wí tewhá ûnmuu'i' iku'p'égidá, i' chä' ihógi'i-á in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye ihúja' ovây'aanídí, hedá indá in shánkí dántáy'inbí'piye ovâywijende'.

³⁶⁻³⁷ Wí sen Joseph gin nakháwä'i ginbá i'an. Wí nava iví' ûnmuu'i' iku'p'égi, hedi i' chä' in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye iho'di ovây'an. Ná'i sendá wí Levi-ví ây iwedi'i'bá namuu, oe Cyprus na'aypuyä'i', hedi in t'ôekhuwa'indi óekháyä' "Barnabas" gin. (Ná'in kháwä-á Hudíyoví tundi natunda' "Wí to'wí t'owa ovâykhäge'do'i' kwee waa sen waa di'âanídí" gin.)

5

Ananias-ádí Sapphira-ádí háa dänpóe'in

¹ Wí sen Ananias gin nakháwä'i-á iví kwee Sapphira-ádí inbí nava dänku'p'égi, ² hedi i' chä' dänhógi iwedi wí háyú Ananias ikaakw'ódi ingí', hedi i' naphade'i chä' in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye iho' ovây'aanídí. Iví kwee ûnhanginná háa i'annin t'ähki. ³ Peter-di óetu'an, "Ananias, Satan i' Penísendi uví pínä khó'jépiye nâatsudemägipí'an. I'dá wóetu'an i' Yä'dâa'i P'oewaahâaví'piye bihójo'amí'in, hediho t'ähki i' chä' i' nava dänku'p'égi iwedi'i' wínâamaapí. ⁴ I' nava mänku'p'égipídíbo?, ti uví' wí'úmuupí'an? Hedá mänku'p'égi ihaydá, ti háa unda' waagi i' chä'di bi'amí'in wí'úkodipí'an? Hebo ná'in yä'dâapí'in ánshaadi wóekê'di Jôesi Tádávi'piye bihójo'an, t'owaví'piyeda' bá joe."

⁵ Ananias ná'in hí' nat'oe ihaydi nachuhkanu, hedi in t'owa háa napóe'in dínhanginpóe ihaydi báyékí dikhunwôeda'póe. ⁶ In e'nûn iwe diji'in i' pení wên aa iwe dâý'ánk'û', hedi iwedi óepiyedi óekhã'k'û'.

⁷ Madi poje óda naphade ihaydi Ananias-ví kwee ûnpówá, hewänbo wa'di wí'ûnhanginnáhpí háa iví sen ûnpóe'in. ⁸ Peter-di óetu'an, "Dítu'an, ti náhayda'mân i' chä' wovänwá'âa i' nava dänku'p'égi ihaydi?" I-á natú, "Hedi haä, háhayda'mänkun."

⁹ Peter-di óetsika'yan, "Háadan wí'gíndíbo dänwéhpê'an Nanbí Sedóvi P'oewaahâa dántayí'nídí dänshaa-ídí tigúba wovántuhchäänú-í iví'piye

dänhójo'andi? Ót'ôeyan, hää phódi já'wé in uví sen óets'ankhã'k'û'in dín'ahsaatû', hedi indibá chu'i wóepiyegí'o." 10 Wesebo i' kwee Peter-ví ân nú' nachuhkanu. In e'nûn dits'ûndi óechuhshaadá iwedi óepiye, hedi iví senbí nú' bá óekhã'k'û'. 11 T'ãhkí in méesate'in t'owa hedá t'ãhká in wé'gen t'owa ná'in háa napóe'in dínhanginpóedí khunwôeda'di ovâyhógi.

Jesus-ví t'ôekhuwa'in díví'pínnánt'ôe'o'

12 In Jesus-ví t'ôekhuwa'in báyéki t'ãmäge'i pínnán t'ôe dâyo' in t'owa dâymúunídí. T'ãhkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dívíwé'ge'o' i' méesate hay'iwi pohtâa iwe, "Solomon-bí pohtâa" gin dâytu'o'i'. 13 In wé'gen t'owa híwó dívíhée'an in Jesus-ví'in dimuu'inbí'gedi, tobá indádí dívíwé'ge'amídí dikhunwôeda' wänbo'. 14 Hewänbo shánkí wänbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyü, senä'dádí kwiyã'dádí, hedi in wé'gen ho dívíwâyü'indádí dívíwón. 15 Háa napoe'o'in in t'owa dâymû'di báyéki in dihay'in oe p'óegépiye ovâyho', hedi inbí whohpa' eeje ahkhây eejá ovâykw'ódi, hedânho madân Peter naphademändi iví ókhundi wänbo ovâynaaní, hedi handidi wáy wên ovâyhekháa'amí. 16 Hedá in t'owadá i bú'ây oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó' deejedá in dihay'in ovâymayã', hedá in to'wên in yã'dâapí'in p'oweahãdi ovây't'ôephadekando'in wá' ovâymayã', hedi t'ãhkí ovâyhekháa'an.

Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovây't'ôephadekando'

17 Hediho' i' Hudíyo owha' p'ó'dédí' hedá in i-ádí diji'indá, Sadducee t'owa dimuu'in, hânho dithúupóe. 18 Hediho in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye dikhennmäädí in yã'dâapí tsiyekannin dipankw'ó' diwebá ovâypankw'ódi. 19 Hewänbo i' khun Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepã'ã'i' óesan i' pan tewhá phódi ihuu-ídí, hedi i' makówáwi t'ôepã'ã'i'di ovâypiyedi ovâytu'an, 20 "Jaho bípûn oe méesate hay'i eepiye, hedi owe úvíwéenú-í, hedi in t'owa ná'in wówátsi ts'ãamin ni'gedi bînt'ôe'amí." Hediho háa ovâytu'an waa díví'an.

21 Nathay'ã' ihaydi i' méesate hay'i eepiye dits'ú, hedi in t'owa ovâyhãhkanhon. Wa' han díví'odibo' i' owha' p'ó'dédí' hedá in i-ádí diji'indá inbí'we dívíwé'ge'andi in se'daa in Israel tunjowa' dimuu'in ovâytu'kãnnan, hedi wên sundado oe pan tewhá eepiye dâysan in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâymay'ídí. 22 Hewänbo i' pan tewhá iwe dipówá ihaydi wí'ovâyshaapí, hediho dívíwâybundi inbí tsonnin ovây't'ôe'an i'gedi. 23 Ovâytu'an, "Na'in áymû' i' pan tewhá phódi téegít'aa nati'dinnin, hedá in pan áyí'nin ee phódi nú'-á diwinnindá. Hebo in phódi áyhuudi gits'ú' dihaydi wénä wí wänbo in senä' wí'âyshaapí." 24 I' méesate áyí'di p'ó'dédí' hedá in owha' p'ó'dédí'indá ná'in dit'oe ihaydi wí'dínhanginnáhpí háa díví'amí'in. Wí'ná táye dívíwãnpitsika'máa, "Hãnnangú dínpóe? Hãnnan wíyá napuwagí'o?"

25 Ihaydi wí to'wí nats'ûndi ovâytu'an, "Bít'ôeyan, in senä' bînpankw'ódi'in oe méesate hay'i' íve diwindi in t'owa ovâyhá'o'." 26 Hediho i' méesatewin sundadoví p'ó'dédí' iví khãge'nin wóegé i' méesate hay'i' iwepiye dimää, hedi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywáymaa, hewänbo wí'ovâywã'ãnpí, gá han díví'andá dikhunwôeda'dân in t'owadi ovâyk'uhšãäyú-í'in.

27 Hedi in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwepiye ná'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyts'údedi in tunjowa'ví páadépiye ovâywínú, hedi i' owha' p'ó'dédí'di ovây't'e'p'íde gin: 28 "Na'indi kay'indi ho wâytu'an in t'owa wíwínhá'ãamípi ná'i Jesus gin nakhãwã'iví'gedi, hebo nã-á undá nã Jerusalem i'ge t'ãhkí in t'owa shánkí wänbo bînhã'o', hedá wá' Jesus-ví chuwa ûnmuudi na'in dínchãänú-í'in ída'."

29 Peter-ádí in wé?gen Jesus-ví t'òekhuwa?indádí óetu?an, “Shánkí gínkhây?ä? Jôesi Tádá háa dítu?an waa ây?a?ginnâamí?in t'owaví tun ây?a?ginnamíví?wedi. 30 Undi Jesus phé?win deedi bînt'òhtägedi bînhay, hewänbo Jôesi Tádá, i? to?wí nanbí páadé kã?ää?indi óe?a?ginmä?i?dibá óewâywówápa. 31 Jesus-ân Jôesi Táadí iví ko?dîngédí óesóge, tsondi-á aywondi-á namúunídí, ná?in Israel t'owa ovâykhäge?namídí inbí t'aywó?di dâyjoe?amidí hedânho ovây?owóejé-ídí. 32 Na?in gínhanginná ná?i t'ähkí napóe?in, hedânho i?gedi wâytumáa, hedá i? Yä?dâa?i P'oewaahâadâ hanbá wovâytumáa, ná?i P'oewaahâa-á Jôesi Tádádí in to?wên óe?a?ginmä?in ovâymägi.”

33 In Hudíyo p'ó?dédí?in ná?i hí? dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedi in Jesus-ví t'òekhuwa?in ovâyt'aháanú-í?in dida?. 34 Hewänbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwä?i? iwínú in tunjowa? ovâyhée?amidí. I-á Hudíyoví kuu háhkandi namuu, hedi t'ähkí in t'owadi óe?a?gin. I?dá wên senä? ovâytu?an in Jesus-ví t'òekhuwa?in oe já?wépiye ovâypeeyé-í?in, iwe wí hây tähkí dívítsikha?amidí.

35 Hedi Gamaliel-di in tunjowa? ovâytu?an, “Naví t'owa Israel-wín, híwó bí?ánshaa?an wa?di ná?in senä? háawên bîn?anpídíbo?. 36 Ti wí?ún?ánshaapí?an wí sen Theudas gin nakháwä?i wí háyú paayo phade nängé naji?, hedi ná?i Theudas-á natú, ‘Naa-ân hay?i omuu,’ hedi mađi jónän tägintä (400) senä? i-ádí dívíwón. Hewänbo wên sundadodi óehay, hedáhá? in óeyumáa?in t'ämäpiye diwijedee, hedi háäwí t'ähkí dây?andi? háagi? wänbo wídínchä?póepí. 37 Hedáhá? wiyá háyú paayo naphade ihaydi, t'owa ovâykháwähónde?i paayo naná? dihaydi, Judas i? Galilee-wi sen na?ää, hedi báyéki t'owa ovâyhée?andi i-ádí dívíwón. Hedi háa Theudas ûnpóe waabá Judas wá? ûnpóe. I-á óehaydá t'ähkí in óeyumáa?in diwijedee.

38 “Hedânho náa wâytumáa, háa ná?in senä? bîn?o?in úvíwóyí?ní. Ánpí bin?an. Háa dikanda?in hedá inbí t'òe-á inbí ánshaada? dînpimuudáho?, háa Theudas-á Judas-á dânpóe waagibá dînpúuwí, hediho há?to háa díví?o waa dínkâypuuwí. 39 Hewänbo Jôesi Tádádânho inbí t'òe iwe ovâykhäge?máadáho?, ná?in senä?dá há?to bînt'aaní, hedá wá? mađi Jôesi Tádáví?piyeda? úvíwänpihánsa?í.”

40 Hediho in Hudíyo p'ó?dédí?indi Gamaliel-ví tumakhe ônt'òeyan. In Jesus-ví t'òekhuwa?in ovâywâytudejôn, hedi ditsonpóe in sundadodi púwhí?dí ovâywhääni?in, hedi Jesus-ví?gedi wiyá wídívíhée?amípí gin ovâytu?andiho ovâyma?p'ádi. 41 Hediho tunjówháagédí dipee. Hânho dihíhchanpóe, gá Jôesi Tádá indádí báyéki nahíhchandi i?di ovâymägidân ná?in wóeda? iwehay ovâykáanídí Jesus namuudi. 42 Hedi thamuwaagi i? méesate hay?i ee hedá tewhá i?ge t'ähká dívíjýendedá t'owa Jesus-ví?gedi ovâyt'òekanhon, hedi ovâyhá?o? Jesus-ân namuu i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí.

6

In tsédí diji?in méesate?in khäge?nin ovâyde?man

1 Ihayhääbá shánkí wänbo t'owa Jesus-ví?piye dívíwâyunde?, hedi in Israel nangedi já?wedí di?ää?in Hudíyo in kodi Israel-?inbí?piye? dit'ayyaapóe. Ditú? in kwiya? inbí senä? dînt'ahánnin thamuwaagi ovâykoegi?háawímá? dihaydi ná?in já?wedí di?ää?in kwiya? shánkí hí?índa? ovâykoegi?mä? in kodi Hudíyo kwiya?ví?wedi. 2 Hediho in tä?di wíje Jesus-ví t'òekhuwa?indi in wé?gen Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in t'ähkí ovâywé?ge?andi ovâytu?an, “Na?indá gínwó?ná Jôesi Tádáví hí? âyt'òe?odi, hediho híwó wínamúunípí nanbí t'òe âyjoe?amidí âywänpikoegi?phaadé-ídí. 3 Hedânho tí?úuwín páadé?in, tsédí wên senä? unbí?wedi binde?man âkw'òenídí ná?i koegi? ovâymäänídí. Ná?in senä? gi?min dimúuní?in dínkhây?ä?: T'owa ditú? híwó?nin senä? dimuu?in, hedá i?

Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi dâymâa'indá híwó'di hangintan dâymâa'indá dimúuní. ⁴ Hedi ná'in Jesus-ví t'òekhuwa'in gimuu'indáho ívíjûusu'amí hedá Jôesi Tádáví hí'âyhá'amí, hedi ná'indáho nanbí t'òe-á gínmúuní."

⁵ T'ähkí in méesate ee dikw'ó'nin háa in Jesus-ví t'òekhuwa'in ditú'in ovâyhí'an, hediho Stephen óede'man, i-á báyéki wäyü imáa'i' namuu, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáa'i-á. Ná'in wé'gen senä' wá' ovâyde'man: Philip-á, Prochorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupí wänbo in waagibá iwäyunde'i' namuu). ⁶ Hedi ná'in senä' ovâyde'mannin in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí'piye ovâykán, hedi inbí'di in t'òekhuwa'in dívímankw'ó'di ingí' ovâyjûusu'an.

⁷ Shánkí wänbo t'owa Jôesi Tádáví hí' dit'oe, hedi oe Jerusalem in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in disômän. Báyéki in Hudíyo owha' wänbo ná'i hí' dâya'gindi dívíwäyü.

Stephen óepankê'

⁸ Stephen báyéki Jôesi Tádáví sígísehkanä imáa, hedi Jôesi Tádádí kay óemägi, hediho t'ämäge'i pínán t'òe he'endi i'o' in t'owa dâymúunídí. ⁹ Hewänbo wên senä' Stephen-dá'dí dívítuhkando'. Indá ná'i Hudíyoví méesatewin dimuu, "Ovâyma'p'ä'di'in Pant'òe'inbí Méesate" gin dâytu'o', hedi Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dimuu. ¹⁰ Hewänbo i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi Stephen báyéki híwó'di hangintan óemägi ihée'amídí, hediho in senä' wí'dínkodipí óet'aanídí.

¹¹ Hediho indi wên senä' ovâywá'âa íví'gedi dívíhójo'amídí, hedi ná'in ditú, "Na'in git'oe a'gínpi waagi ihée'andi Moses-ví'gedi hedá Jôesi Tádáví'gedá."

¹² Gindidiho in t'owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá t'ähkí ovâyte'ya'nan, hediho Stephen-bí'piye dikhenmäadi óeyâ', hedi khóhkaydi in tunjowa'ví'piye óeho'. ¹³ Hedi wên senä' ovâyts'úde íví'gedi dívíhójo'amídí. Ginnân ditú: "Ná'i sendá háädi wänbo t'ähkí híwóhpí ihée'o ná'i Jôesi Tádáví méesate i'gedi hedá i' tsontun Moses ita'nan ni'gedá."

¹⁴ Hedi git'oe natúdí, ná'i sen Jesus oe Nazareth-wi ná'i méesate hay'i' inayukhâymâa'in hedá ná'i khuu Moses-di dímägi'i-á t'ähkí i'egókhâymâa'in."

¹⁵ T'ähkí in tunjowa'di tsíhtáye Stephen óemúnde', hedi íví ts'ay wí makówáwi t'òepa'aa'íví'in waagibá ünkeepóe'in dâymû'.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovâyhí'máa

¹ I' owha' p'ó'dé'dí'di Stephen óetsika'yan, "Ti ná'i ditú'di t'ähkí ta'gen namuu?"

² Stephen-di ovâytu'an, "Má'mää'indá tí'úuwín páadé'indá, naa dînt'òeyan. Jôesi Tádá i' sa'wó'di kohthay eedi nathaa'i nanbí páadé'i thehtáy pahpâa Abraham-bí'piye ipikeeyan, wa'di Abraham owáy Mesopotamia nange wâhâä nathaa ihaydibo', oe Haran bú'piye wa' namäapídibo', ³ hedi Jôesi Tádádí óetu'an,

'Uví maatu t'owa mänjoe'amí hedá uví nangá,

hedí unnú-í ná'i nange wínkeekankhâymâa iwepiye.'

⁴ Hediho in Chaldean-bí nangedi napeedi oe Haran wâhâäpiye ithayegiho'. Íví tádá ünchuu ihaydá Jôesi Tádádí óetu'an iwedá namú-i'in, hedi náa nange náa githaa iwe napówá. ⁵ Jôesi Tádádí Abraham háäwí wänbo ná'i nange iwe wí'óemägipí íví' ün múunídí, wí nan i'ähkêni'i wänbo joe. Hewänbo Jôesi Tádá íví tun imägi wáy wí thaa ná'i nan óepähkhâymâa'in íví' ün múunídí, hedá owáy nachuu ihaydá íví tí'úugé kâ'ää'indá inbí' dínpuwagi'o. Hedi ná'i t'ähkí Jôesi Tádádí Abraham óetu'an wa'di íví páadé'i ay ünpuypídibo'. ⁶ Óetu'an wá'

iví tí'úugé kã'ää'in wíyá nange inbî' dínmuupí'we dívíthayekhâymáa'in, hedi ee nange'in t'owadi jónän tägintä (400) paayo t'ähki ovâypankhonkhâymáada ovây't'ôephadekankhâymáa. ⁷ Hebo óetu'an wá', 'Naada in t'owa uví tí'úugé kã'ää'in ovâypanhógi'in dovây'tuhchänukhâymáa, hedá hä'in t'owaví nagedi uví tí'úugé kã'ää'in dipeegi'o, hedi ná'i nangepiye di'ää-i, hedi náwe naa dí'a'ginmäáni.' ⁸ Hediho Jôesi Tádá gin iwéhpê'andi Abraham óetu'an wên k'ewe taadi óetaa'amí'in, Abraham ikeeyamídi nahíje'in. Hedi Abraham wí e'nú ûnpuyä, i-á Isaac gin nakháwä, hedi kháve thaa naphade ihaydi ná'in k'ewe taadibá óetaa'an. Hedá Isaac wá' iví e'nú Jacob hanbá i'an, hedá Jacob-á iví tä'di wíje (12) e'nún hanbá-á, indá nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in gínmuu.

⁹ "Ná'indá inbí tí'úu Joseph-ví'piye dithúupóedí óeku'p'égi, hedi wây-á senä' oe Egypt-piye dimännindi óekumädi indádí óeho'. ¹⁰ Hewänbo Jôesi Tádá wá' i-ádi namää, hedi t'ähki iví t'ôephade iwedi óejáa'an. Jôesi Tádádí Joseph óekhäge'nandiho i' Egypt-wi tsondi p'ó'dédí' Pharaoh gin óetu'o'i'di báyéki óehí, hedá óemû' híwó'di hangintan imáa'in, hediho i'di Joseph óesóge in Egypt'inbí tunjó dínmuunídi hedá iví hääwí t'ähki ôn'áyíngi'amídá.

¹¹ "Ihayhääbá oe Egypt nange hedá Canaan nangá wéngé t'ähki dihaapóe, hediho báyéki t'owa dâyt'ôephadende'. Nanbí thehtáy pahpá'in wänbo wídaykoegi'shaadepí. ¹² Hedi oe Egypt dínkoegi'bá'yennin Jacob ûnhanginpóe, hediho iví e'nún nanbí thehtáy pahpá'in gínmuu'in iwepiye isan dâykoegi'kuumä-ídi. Ihaydá páadé iwepiye dits'anmäa. ¹³ Hedi wíyá dimää ihaydi Joseph-di ovâykeeyan i-á inbí tí'úu dínmuu'in, hedá Pharaoh-á ûnts'anhanginpóe to'wên Joseph-ví t'owa ûnmuu'in. ¹⁴ Hedi Joseph-di iví maatu t'owa-á hedá iví tádá Jacob-á ovây't'ôesan iví'piye oe Egypt di'ää-i'in. Indá tségingtä'di p'ánú (75) ihay diji'. ¹⁵ Hediho gindidi Jacob-ádi nanbí wé'gen thehtáy pahpá'indádí oe Egypt-piye dimää, hedi iwe dívíthaye dichuu píhay. ¹⁶ Tiúugédi i' pení phékhún Egypt-di oe Shechem-piye dâyho' hedi iwe wí t'owápho iwe wíyá dâywákhä'kw'ódi. Báyéki paayo phade ná'i hääwí napóepídiibo ná'i t'owápho-á Abraham wí chã'di ho ikumä Hamor-ví e'núnbí'wedi.

¹⁷ "Iwedi báyéki paayo naphade, hedi nanbí t'owa oe Egypt nange wähää báyéki di'ây't'owasôe, hedi i' thaa tsowa na'ä' Jôesi Tádá i'amídi háa i'di Abraham óetu'an waa óekhâymáa'in. ¹⁸ Hedi ihaydi wíyá tsondi p'ó'dédí' ts'aabi' Egypt nange nasogedee, i-á hääwí wänbo Joseph-ví'gedi ûnhanginnáhpí' namuu. ¹⁹ I-á wên háawên jänäki'in nanbí t'owaví'piye i'an, i'dá nanbí thehtáy pahpá'in ovâykaygi'an inbí äy hí'ínnin já'wébo dâyjoe'amídi dínchuu-ídi.

²⁰ "Ihaydibá Moses na'aypuyä, hedi hânho sa'wó'di-á na'aymuu. Iví jíyá-ádi iví tádá-ádi poje p'óe t'ähki inbí k'aygibo óe'áyíngi'an. ²¹ Ihaydáhá' oe já'wépiye óepiye óejoe'amídi, hebo Pharaoh-ví a'yú ûn'äädi óeshaadi iví'piye óeho', hedi iví' ûnmuu waabá óesówé. ²² Moses-á ná'in Egypt-winbí háhkan t'ähki naháhpóe, hedi iví hí'-á hedá t'ähki i'annindá ûnkay.

²³ "Moses-á jónántä (40) paayo'i napuwamän dihaydi i'ánshaamägi iví t'owa in Israel-'in napuwämú-ídi. ²⁴ Hedi namää ihaydi wí Egypt-wi sendi wí Israel-'i' sen óewa'ódi óemû', hediho Moses-di ná'i Israel-'i' ôn'aywoenídi namää, hedi háa i' Egypt-widi i' Israel-'i' óe'an waabá Moses-di i' Egypt-wi óe'an óedahay píhay. ²⁵ Moses na'ánde' iví t'owa dínhanginnáani'in Jôesi Tádádí óesóge'in inbí t'ôephade iwedi ovâyma'p'äädi-ídi, hewänbo indá wídnhanginnáhpí.

²⁶ "Wíyá tháwän nawáy'ää ihaydi wíje Israel-'in dányändedi ovänmû', hedi ovänk'emakannamídi ikhää. Ovántu'an, 'Bát'ôeyanbe un senä', undá tí'úuwin

waaginbá damuu, hedi háadan wí'ná táye dānwā'o'?' 27 Hewānbo i' sendi i' wēe sen óewa'o'i'di Moses óewānpichānudi óetu'an, 'To'dan wōnk'ū' na'in dítsonmá've-ídí háa dítu'āamídí híwóhpi ān'o'in? 28 Ti naa wá' díháyji'in unda', tsá'di i' Egypt-wi nāa'an waabá?' 29 Moses ná'in nat'oeđi Egypt-di nashavepee, hedi oe Midian nangepiye namāđi iwe wí já'wéđi'i waagibá ithaye. Iwáy wāhāāho wíje e'nūn ūnpuyā.

30 "Wíyá jónāntā (40) paayo naphade ihayđi wí thaa oe Sinai p'in nú' ahkónu wáy naji' ihayđi, wí makówáwi t'ōepā'āq'i wēn wāā'i phé'yāvi nakoje'nin jáage nawindi óemū'. 31 Moses ná'i imū'di óehāa'an, hedi shánkí nú'piye ihāđi híwó imúunídí, hedi Nanbí Sedó Jōesi Tāa ihée'andi nat'oe. Gin Moses óetu'an: 32 'Naa-á Jōesi Tádá omuu, uví thehtáy pahpá'in Abraham-dá Isaac-á heđá Jacob-á indi dí'a'ginmāgi'i.' Moses nakhunwōeda'pōeđi nathāthapóe, hedi wíyá imúuní'in wínada'pí. 33 Hebo Nanbí Sedó Jōesi Tāađi óetu'an, 'Ó'antop'āđi, hā'i nan unwin diwe báyékí na'a'ginmuu, naví' dīnmuuđi. 34 Ta'gendi naa dómū' háa in Egypt-windi naví t'owa ovāyt'ōephadekando'in, heđá inbí haytuhkwínda ot'oe, hediho dovāyma'p'āđi-ídí owá. Nāa-á ū-á bikhāy'āmí, oe Egypt-piye wíwāysankhāymāa ovāykhāge'namídí.

35 "Hediho Jōesi Tádáđi Moses óesan in Israel t'owaví tsondi dīnmúunídí heđá ovāyma'p'āđi-ídá, tobá hāndídí indi óejoegi'andi óetu'an wānbo', 'To'dan wōnk'ū' nanbí tsondi gīnmúunídí heđá dítu'āamídá háa híwó háa híwóhpi ív'o'in?' Hedi Moses in Israel t'owaví'piye namāa ihayđi i' makówáwi t'ōepā'āq'i in wāā'i phé'yāvi nakoje'nin jáage nawindi óehée'andi'ba i-áđi namāa óekhāge'namídí. 36 Nā'i Moses-á t'āmāge ipínnānt'ōe'an oe Egypt nange wāhāā, heđá i' p'í' māap'oe gin dāytū'o' iwe tsowa-á, heđá i' ahkónu iwá jónāntā (40) paayo diji' ihayđi. Handiđiho i'đi in Israel t'owa Egypt nangedi ovāypiye. 37 Nā'i Moses-dānkun in Israel t'owa ginnān ovāytū'an: 'Jōesi Tádáđi wí tukhe'bi' unbí t'owa iwéđi'ibo namuu'i wovāysangí'o, naa dísan waagibá.' 38 Nā'i Moses-á in Israel-'indáđi naji' oe ahkónu i'ge. Oe Sinai p'in nú' nanbí thehtáy pahpá'indáđi naji', i' makówáwi t'ōepā'āq'i'di wíyá óehée'an dihayđi, hedi i' t'ōepā'āq'i'di óehée'andi wí hí' nahāndepí' ihógi na'in dítu'āamídí.

39 "Hebo nanbí thehtáy pahpá'in wídida'pí Moses ōnt'ōeyaaní'in, hediho óewānpijoegi'an, heđá oe Egypt-piye diwāypunda'đi dibo'aakw'ó. Hediho Aaron dāytū'an, 40 'Wí hāāwí āy'a'ginmāānígí' heđá dīnpāadéhūuwígí'-á dīnpa'í. Nā'i sen Moses oe Egypt-di dípiye'i-á, wígínhanginnāhpi háa ūnpóe'in.' 41 Ihayhāđi wí hāāwí wí wāasí'ay waa ūnchāq'i dāypaa, i-á inbí jōesi dīnmuu waa dāychāq, heđá dāy'animāat'ahánú inbí a'gin dívímāānídí, hedi ná'i hāāwí inbí mandibo dāypaa'i'di báyékí ovāyhíhchanmāgi.

42 "Hediho Jōesi Tádáđi ovāyjoe'an heđānho i' thandá p'ōe-á heđá in agóyó oe makówá disaa'indá dāy'a'ginmāānídí. Hān'oebo wí Jōesi Tádáví tukhe'bi ita'nān háa Jōesi Tádá natú'in, ginnān:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónāntā (40) paayo íji' ihayđi,
bīn'animāat'ahánúndedi unbí a'gin bīnmāānídí,
ta'gendi naagi' wí'úví'anpí.

43 Naa dí'a'ginmāāníví'wéđi

wí híyāā'i te'aa'ay pho' Moloch bīnsóge bīnhūuwídí,
heđá wí hāāwí wí agóyó waabá ūnchāq'i' Rephan gin dāytū'o'i-á bīnhon.
Nā'in wíjedi mandibo bīnpaa'in bīn'a'ginmāgi.

Hedānho wēn t'owa dovāysankhāymāa wovāyhūuwídí kayi' wāhāāpiye oe Babylon-ví shánkí onāđi.

44 “Jôesi Tádádí Moses óhéé’an nanbí thehtáy pahpá’in ovâytu’amídí wí te’aa gáhâyú’i dâypa’í’in, hedí Moses ônkeeyan háa nakeet’ôení waa. Nă’i te’aa gáhâyú’i-á íve i’ k’uu pháagîn dak’óe Jôesi Tádáví tsontun eedi nata’muu’i’, hedí i’ te’aa dâykée’í oe ahkónu i’ge diji’ ihaydi. 45 Hedí nanbí thehtáy pahpá’indá i’ te’aa gáhâyú’i-á inbí ây ovâyjoe’an, hedáhá’ inbí ây-á i’ te’aa dâymaa Joshua-di năa nange ovâyts’úde ihaydi. Ihaydibá in t’owa nă’i nan diwewin dimú’de’in Jôesi Tádádí ovâykhehpiye. Hedí nă’i te’aa dínk’óe inbí tsondi hay’i David-ví thaa puwahay. 46 David-dá Jôesi Tádá óehíhchannan, hedí gin ijûusu’an: ‘Nanbí Sedó Jôesi Tăa, u Jacob-di hăn’oe wóe’a’ginmä’i’, wí wháagé ugí’ wínk’úuwí’in naa dí máä.’ 47 Hebo David-ví ay Solomon-dân Jôesi Tádági’ óntewhák’ú’, David-dá joe.

48 “Hewänbo Jôesi Tádá i’ shánkí kw’áyewi namuu’i’ i’ tewhá t’owa inbí mandi dâyk’w’ódi eejedá’bá wínathaapí, i-á t’ämäpiye nathaa. Hăn’oe wí iví tukhe’bi’ gin ita’nan:

49 Jôesi Tăa natú,

‘Makówá t’ăhkí naví sogé’i waagi’bá dînmuu,

hedá năa oepăa k’aydá wí ân kaykhanwówákandi waagibá-á naagi’ namuu.

Wí wháagé dítôenídí wänbo wí’únkodipí bínk’úuwídí,

hedí wáyge dáykaykhanwówá’amí’in wídíntáypí.

50 Ti naví mandibo hăä t’ăhkí wídókíjépi’an?’ gin Jôesi Tăa natú.

51 “Un t’owa p’óhkây’indá’ ímuu, hedí wâyupí’in ímuudi Jôesi Tádáví hí’ pí’nă khó’jé wí’únts’úya’pí hedá wí’ít’oe’opí. I’ Yă’dăa’i P’oewaahăa hăädi wänbo t’ăhkí bínjoegimăa. Háa unbí hehăäwin thehtáy pahpá’in díví’an waagibá úvíkanhon. 52 Indá Jôesi Tádáví tukhe’min t’ăhkí ovây’t’ôephadekannanpi’an. Ovây’t’ahánú in t’ôepa’aa’in hăn’oe ditú’in nă’i to’wí iví wówátsi ta’ge ihondi namuu’i nakă’ăägi’o’in. Hedí i’ napówá ihaydá undidá tunjówháagé bínmangekán, hedí handídi undibo bínhay. 53 Tobá Jôesi Tádádí in makówáwin t’ôepa’aa’in ovâysan wänbo iví tsontun wovâymăänídí, nă’i tsontundá wívín’a’ginnanpi.’”

Stephen óek’usăyü

54 Wa’di Stephen-di ovâyhí’máadí in Hudíyo p’ó’dedí’in hânho dit’ayyaapóedí óndawă’ts’inde’. 55 Hewänbo Stephen-dá i’ Yă’dăa’i P’oewaahăa pín ta’gedí imáadí oe kw’áyepiye ibée, hedí oe makówá Jôesi Tádáví sa’wó’di kohthay ónmú’, hedá Jesus-á Jôesi Tádáví ko’díngedí nawindi óemú’. 56 Hedí Stephen natú, “Bínmu’dí, makówá nakhuudeedi dómunde’, hedá i’ t’owa t’ăhkígi’ na’aypuyă’i-á Jôesi Tádáví ko’díngedá nawin.”

57 In iwe diwinnin díví’ojemankw’ódidí dívítuwínú, hedá t’ăhkídíbo wé’ge iví’piye dikhenmăa. 58 Hedí khóhkaydi oe bú’ já’wépiye óeho’, hedí in ónt’e’p’íde’in inbí k’éwé’i to dívíp’ădidí wí e’nú Saul gin nakhăwă’iví nú’ dâyjoe’an i’âyíngi’amídí, hedáhá’ Stephen óek’usăyü óeháyjídí. 59 Wa’di óek’usăyunde’ ihaydibo ijûusu’an gin: “Nanbí Sedó Jesus, naví hăa dínke’.”

60 Hedí idége’disógedí gin kaygi natú, “Nanbí Sedó Jôesi Tăa, in t’aywó’nin nă’in t’owa díví’o’in wí’ovâychăänú-ípí.” Gin natúdího’ iví wówátsi ibowa ijó’k’ú’ waagibá.

8

Saul-di in méesate’in t’owa ovây’t’ôephadekando’

1-2 Stephen óehaydi Saul-dá óehí’an. Hebo wây-á senă’ Jôesi Tádá óe’a’gindo’indidá báyéki dívísíhtăädi Stephen óekhă’k’ú’. I’ thaa iwedi páadépiye t’ăhkí in Jesus-ví’piye dívíwâyunde’in oe Jerusalem dikw’ó’nin

báyékí ovâyt'ôephadekando?, hedi in t'âhkí dijândi t'âmäpiye diwadeede oe Judea nange Samaria nangá i'ge t'âhkí. In Jesus-ví t'ôekhuwa'indá Jerusalem-bo dívíwóyí'.

³ Saul-di in méesate'in t'owa báyékí ovâyjänäkí'o'. Tewhá ee t'âhkí ijíyéndedi kwiya'dá sená'dá inbí'jedibo ovâywhaapiyende?, hedá ovâypankw'óe'ó.

Oe Samaria nange Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'ôe'o'

⁴ Hediho in t'âmäpiye dishavepee'in wéngé t'âhkí dívíjyéndedi Jôesi Tádávi hí' ônt'ôekanhon. ⁵ Philip wí Samaria-wi bú'piye namäädí Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'o'. Ovâytumáa Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Báyékí t'owa dívíwé'ge'an hedá háa Philip-di ovâytumáa'in áyîngidi dívít'ôeyande?, i' pinnán t'ôe i'andi dâymû'di. ⁷ Báyékí yâ'dâapí'in p'oweahhâa dívítuwínúndedi in t'owa ovâymaa'in diwedi dipee, hedá báyékí in dín'a'yâkankodipí'indá dipóhay'indá ovâyhekhâa'an. ⁸ Hedânho in bú'win hânho dihíchanpóe.

⁹⁻¹¹ Ee bú' wí sen Simon gin nakháwä'i wí'bo natû' i-á hay'i namuu'in, hedi ichuget'ôe'odi báyékí paayo in Samaria nange'in t'owa ovâyháa'o'. Hediho gin i'odi t'âhkí t'owa he'ennin dimuu'indá he'ennin dimuupí'indá ônt'ôeyande?, hedi ditû', "Ná'i sendá i' namuu Jôesi Tádávi óepinnânkaymägi'i'." ¹² Hebo Philip-á i' híwó'di tun Jôesi Tádávi khuu i'gedi ovâyt'ôe'o' hedá ovâytumáa Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi in t'owa dívíwäyüdi ovây'p'ó'p'oe'an, kwiya'dá sená'dá. ¹³ Simon wânbo wá' iwäyu, hedi óep'ó'p'oe'an dihaydi Philip-ádi wé'ge dänjyénde?, hedi hânho óeháa'o' t'âmäge'i' pinnán t'ôe Philip i'o'i' imû'di.

¹⁴ Oe Jerusalem in Jesus-ví t'ôekhuwa'in dit'oe in Samaria-'in t'owa Jôesi Tádávi tun ônkê'in, hediho Peter-á John-dá inbí'piye ovânsan. ¹⁵⁻¹⁶ Ná'in wije dapówa ihaydi in dívít's'anwäyu'ingí' ovâyjûusu'an i' Yä'dâa'i P'oweahhâa dâykáydí, gá i' Yä'dâa'i P'oweahhâa wa'di inbí'piye wídín'äpídân. Ovâywânpip'ó'p'oe'an Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyüdi. ¹⁷ Hedáhá' inbí'di wí'ingin dänmank'û'di i' Yä'dâa'i P'oweahhâa dâyké'.

¹⁸ Hedi ná'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in in t'owaví'di dänmank'û'di i' Yä'dâa'i P'oweahhâa dâykê'in Simon imû'di ovânchä'männí'in nada?, ¹⁹ hedi ovântu'an, "Naa wá' dínk'u' hedânho t'âhkí naa inbí'di dâymank'û'in i' Yä'dâa'i P'oweahhâa dâykáydí."

²⁰ Hebo Peter-di óetu'an, "Uví chä' wógebo péyégépiye unmu-í, gá un'ándedân i' hääwí Jôesi Tádá imä'i chä'di nâakuumä-í'in. ²¹ Jôesi Tádávi wóemunde pí'nä khó'jé ta'ge wí'unmuupí'in hediho ná'in t'ôe há'to úkoedí-í bí'amídí. ²² Nää-á ná'i yä'dâapíkan unkanda'i nájoe'an, hedi pín ta'gedi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi'piye bijûusu'amí hádeebá nakodidi ná'i gin un'ánshaamuu'i' wôn'owóejé-í. ²³ Naa-á dînhanginná hânho unthúut'óe'in, hedá uví t'aywó'didi wóewhimáa waagibá úpóe."

²⁴ Simon-di ovântu'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádávi'piye dînjúusu'amí hedânho ná'i dítu'andi naa wídînpúuwípidí."

²⁵ Hedi Peter-ádi John-dádi hääwí Jesus-ví'gedi dänhanginná'di' in t'owa ovâytu'an dihaydi, hedá Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun ovâyt'ôe'an dihaydi, Jerusalem-piye dawáymää. Dänweehon dihaydi báyékí Samaria nangewi bú'ây i'gedi daphade, hedi Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'ôekanhon.

Philip-ádi i' Ethiopia nangewi tsondi-ádi

²⁶ Ihayhädibá wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di Philip óetu'an, "Ókhây'andi ná'in aakonpiye'in p'ôe i'ge unmu-í, indá Jerusalem-di Gaza-piye namän."

(Iwe wí ahkónu naná.) ²⁷ Hedího ikhây'andi namää. P'óegé iwéngé namän dihaydi wí sen óemû?. Nã'i sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó'dédí? kweeví chã? t'ãhkí òn'áyînmáa'i namuu, i' kwee-á Candace gin nakháwã. Nã'i sen oe Jerusalem-dá najiwän Jôesi Tádá óe'a'ginmäänídí, ²⁸ hedí nää iví'piye iweehon dihaydi iví te phoge na'ándí in ta'nin Jôesi Tádáví tukhe'bi Isaiiah ita'nannin itundo?. ²⁹ I' Yã'dãa'i P'oewaahãadi Philip óetu'an, "Ja' unmu-í hã'i te nãakãanídí."

³⁰ Hedího Philip iwänäkídídi óekáa, hedí i' sen itundodi nat'oe, hedí óetsika'yan, "Ti unka'póya? hã'i nãatundo'i?" ³¹ Óetu'an Philip, "Hândidan oka'póewí wí to'wídí wídînthayyohpídí? Han unchanpóedí ti nää te phoge bitôení naa-ádi bisôege-ídí?"

³² Jôesi Tádáví ta'nin diwe itundo'i ginnân natû':

Wí k'úwá óekhe'gí'o'i dâyhúja' waagibá óeho?,

hedí wí k'úwá'ay óephó'k'owandedí sígînpídíbo hãnda'dibo nawãnpik'óe waagibá,

i'ba wã' háabo wínatúhpi.

³³ Óewôeda'iwekán, hedá híwó'dá wí'òntunjó'nanpí.

To'wí wãbo háabo wí'ûnkodipí natúunídí iví tí'úugé kã'ãã'inbí'gedí

gá iví wówátsi nää oepáa k'aydi ûnbowadeedân.

³⁴ Hedí i' Ethiopia-wi tsondidi Philip óetsika'yan, "Toví'gedan Isaiiah ihí'máa? Ti wí'bo iví'gedí háa wíyá to'wíví'gedí ita'nan? Ti u'di dítu'amí?"

³⁵ Hedího Philip-di ònthayyan nã'i hí' Isaiiah ita'nandi-á Jesus-ví'gedân namuu'in, hedáhá? i' híwó'di tun Jesus-ví'gedí shánká ònthayyan.

³⁶ Iwáy p'óegé wáy damãndi nap'o'k'óe iwe dapówá, hedí i' tsondidi Philip óetu'an, "Hín námú'dí, hãwe nap'o'k'óe. Ti wínakodipí'an díp'ó'p'oe'amídí?"

³⁷ Philip-di óetu'an, "Híwó namuu-ákun un'p'ó'p'oe'púuwídí, pín ta'gedí biwâyundedí." Hedí óetu'an Philip "Naa dáywâyunde-ákun Jesus Christ-á Jôesi Tádáví ay namuu'in."

³⁸ Hedího i' tsondidi i' sen isanhondi' óetu'an i' te iwóyí'ní gin, hedí Philip-ádi i' tsondi-ádi ee nap'o'k'óe iwe dawá, hedí Philip-di óep'ó'p'oe'an. ³⁹ P'oe iwedi dapee ihaydi Nanbí Sedó Jôesi Táaví P'oewaahãadi tsíkhagipí Philip iwedi óeho?, hedí i' tsondidi wíyá wí'óemû'pí, hebo iví'piye namän dihaydi báyéki nahíhchanpóe.

⁴⁰ Philip-á oe Azotus bú' óekán, hedí iwediho i' bú'ây i'ge t'ãhkí Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'òekanhon oe Caesarea bú' napówá píhay.

9

Jesus-ví'piye Saul ipimägi

¹ Ihayhããbá Saul ívíwo jãnakí in Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí'gedí ihí'máa. Natû' i'di ovây't'akhanukhâymaa'in. ² Hedího in Hudíyoví owhá? p'ó'dédí'ví'piye namää wí ta'di óedaa'amídí. Nã'i ta'di ihondiho in ta'ge óemägi i' Hudíyoví méesate oe Damascus bú' eejepiye namú-ídí, hedího wên t'owa, háa kwiya' háa senã' dimuu'in Jesus-ví p'ôe i'ge dimännin ovâyshaadá, oe Jerusalem-piye ovâypanmá'í ovâypankw'ôenídí.

³ In p'óegé Damascus-piye namän dihaydi, tsowa napowamãndi, tsíkhagipí wí ko makówádí nawá, hedí óe'ánkê?. ⁴ Hedí nange nakanu, hedí wí to'wídí óhéé'andi nat'oe. Óetsika'yan, "Saul, Saul, háadan u'di naa dít'òephadekando?" ⁵ Saul natsikapóe, "Nanbí Sedó, to-an unmuu?" Hedí óetu'an, "Naa Jesus-ân omuu, u'di naa dít'òephadekando'i?". ⁶ Ówínú, hedí i' bú'piye unmu-í. Iwãho wóetu'amí háa bi'amí'in."

7 In senä[?] i-áđí dimännin diwänpikwĩnuđeedi háabo wíđitundeepi. Diwänpit'oe hewänbo hääbo wíđâymu[?]pí. 8 Saul iwĩnú, hewänbo itsíwaa ihaydá hääbo wí'únkeet'óepí, hediho Damascus-piye óepaho[?]. 9 Poje thaa iví keetan wí'imáapí hedá wá' húukan wänbo sũwä wänbo wí'i'ohpí.

10 Nää'i bú[?] Damascus iwáho wí sen Jesus-ví[?]piye iwäyunde[?]i' Ananias gin nakháwä[?]i nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháyä[?]dedi waagibá ûnt'oepe, hedi Ananias natú, "Nanbí Sedó, hää-an unda[?]?"

11 Hedi Nanbí Sedó Jesus-di óetu[?]an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepiye unmu-í. Iví tewhá-á nää bú[?]win p'óe iwe na[?]än, Ta[?]ge[?]in P'óe gin dâytu[?]o[?]. Eedi wí sen Saul gin nakháwä[?]iví[?]gedi untsikapúuwí, Tarsus bú[?]wi-ân i[?] namuu.

12 Nääbo ijûusu[?]o[?], hedi i[?] tewhá ee na[?]än diwe untsudemändi wóemúnde waagibá nääho ûnts'anpuwamän, hedá wá' wóemúnde[?] uví mandá nâatägedá iví keetan wíyá ikáyjídí."

13 Hewänbo Ananias natú, "Nanbí Sedó, báyéki t'owadi nää'i senbí[?]gedi dít'óe[?]an. Dítú uví t'owa Jerusalem-windá i[?]di hânho ovâyjänäkí[?]an.

14 Hedá in Hudíyoví owha[?] p'ó[?]dédí[?]indi ónk'ú[?] nääwe wá' in t'owa t'ähki wóekháyä[?]de[?]in dívijûusu[?]odi ovâypankw'óenídí."

15 Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di óetu[?]an, "Ópûn, naadân wí[?]bo dóde[?]man naví t'óe dîn[?]amídí. I[?]dá in Israel t'owa-á hedá in wé[?]gen t'owa wá' inbí tsonnin wóegé ovây[?]t'óe[?]amí to[?]wí omuu[?]in naa. 16 Naadân wí[?]bo dônthayyamí báyéki it'óephadekhâymaa[?]in naví t'óe dîn[?]amídí."

17 Hediho Ananias i[?] tewhá óetu[?]an deepiye namää, hedi nats'ú. Hedi iví mandí Saul óetägedi óetu[?]an, "Tí[?]úu páadé[?]i Saul, hää'in p'óegé nää Damascus bú[?]piye un[?]ä[?] ihaydi Nanbí Sedó Jesus uví[?]piye ipikeeyan. Hedi i[?]dibá naa dísan wíyá úkeepúuwídí, hedá i[?] Yä[?]dâa[?]i P'oe[?]waahâa pín ta[?]gedi mänmä[?]ve-ídí." 18 Wesebo wí hääwí paa okhowa waagi[?]bá namuu[?]i[?] Saul-ví tsée iwedi ûnjâapóe, hedi wíyá ûnkeepóedí iwĩnú. 19 Ihaydiho óep'ó[?]p'oe[?]an, hedi ihúuyandi iví kay iwáyké[?].

Oe Damascus Saul-di Jesus-ví[?]gedi ovây[?]t'óe[?]o[?]

Saul wí hâyú thaa oe Damascus-bo iwóyí[?] in t'owa Jesus-ví[?]piye dívíwäyunde[?]indádí. 20 Hedi wesebo i[?] Hudíyoví méesate eeje namää, hedi ovâythayjo[?] Jesus-á Jôesi Táaví ay-ân ûnmuu[?]in. 21 In t'owa iví hí[?] dít'oe[?]in t'ähki ovâyháa[?]andi dívípitumáa, "Ti nää'i-ân wínamuupí[?]an i[?] to[?]wídí oe Jerusalem ovâyhánúnde[?]i[?] t'ähki in Jesus óekháyä[?]de[?]in dívijûusu[?]odi? Ti nääpiye wína[?]ääpí[?]an ha[?]min t'owa ovâywänpipanhóenídí, in Hudíyoví owha[?] p'ó[?]dédí[?]inbí[?]piye ovâyhúuwídí?"

22 Hebo Saul-ví hí[?]-á shánki wänbo ûnkaypuwamändi ovâythayyan Jesus-áho ta[?]gendi namuu i[?] to[?]wí Jôesi Táđáđí óesóge[?]i[?] t'owa ovây[?]aywoenídí, hediho in Damascus-[?]in Hudíyo hääbo wíđâyshaapí óetu[?]âamídí.

23 Báyéki thaa naphade ihaydi in Hudíyo dívíwé[?]ge[?]an háawin wên ánshaa dâyk'úuwídí hádíđí Saul óeháyjídí waagi. 24 Khu[?]-á thaa-á i[?] bú[?]tehpaa phóđi iwe óetsíkha[?]máa óeháyjídí. Hewänbo Saul ûnhanginpóe háa óekhâymaa[?]in, 25 hedi wí khun wên iví hí[?] iwe dívíwäyunde[?]indi i[?] bú[?]wi tehpaa iwepiye óeho[?], hedi naphohchá[?] diwe wên t'únbay hay[?]in diwedi óewáve.

Saul oe Jerusalem bú[?] naji[?]

26 Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namää, hedi in wé[?]gen Jesus-ví[?]piye dívíwäyunde[?]indádí iwóení[?]in nada[?]. Hewänbo t'ähkíđíbo i[?] dâykunwóeda[?], wíđí[?]ânpidí ta[?]gendi Jesus-ví[?]piye iwäyunde[?]in. 27 Hewänbo Barnabas-di in Jesus-ví t'óekhuwa[?]inbí[?]piye óeho[?] indi óetaa-ídí, hedi ovây[?]tu[?]an háa Saul ûnpóe[?]in in p'óegé oe Damascus-piye namändi. Háa Saul-di Nanbí Sedó

Jesus óemû? waagi hedá Jesus-dá óehéé'an waagá ovâytu'an. Ovâytu'an wá? háa Saul khunwôeda'ginpídíbo? in t'owa oe Damascus Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'annin. ²⁸ Hediho in Jesus-ví t'ôekhuwa'indi Saul óesígikê?, hedi i-á oe Jerusalem i'ge t'ähki indádi naji?. Iwe wá? khunwôeda'ginpídíbo? in t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'an. ²⁹ Wên t'owa iwe diji?, Hudíyobá dimuu hebo Israel nange já'wédí di'ää. Indádi wá? ihí'máadáhá? ituhkannan, hedi dit'aypóedí hádídí óeháyji'in dâytuwámáa. ³⁰ Hewänbo in tí'úuwín páadé'in háa óekhâymáa'in dínhanginpóe ihaydi, oe Caesarea bú'piye óeshaveho?, hedá iwedáhá? wíyá bú' Tarsus-piye óesan.

³¹ Nã'i naphade ihayhäa in méesate'in t'owa dívíwé'ge'o'in i? nange Judea-á Galilee-á Samaria-á to'wídi wänbo wí'ovâyjänäki'ohpi, hedi shánki dikaypóe. Hedi Nanbí Sedó Jôesi Táa báyéki dâya'ginmä? hedá i? Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhäge'máa, hedänkun shánki wänbo dit'owasôe.

Peter ipínnánt'ôe'o' in bú' Lydda-á Joppa-á eeje

³² Ihaydibá Peter t'ämäpiye namändi Jôesi Tádávi t'owa oe Lydda bú' dikw'ó'nin napuwäpówá. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwä'i? óejay. Nã'i sendá wí'un'a'yäkankodipídí kháve paayo wí'un'kodipí ishää-ídi. ³⁴ Peter-di óetu'an, "Aeneas, nã-á Jesus Christ-di wóehekhámáagi. Óshaa, mänpä'shâa." Hedi wesebo han i'an. ³⁵ In t'owa Lydda bú' dithaa'in t'ähki hedá o'ge oe Sharon nange dithaa'indá háa ûnpóe'in dâymû?, hedi báyéki in diwedi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dipóe.

³⁶ Ihaydibá wí kwee Tabitha gin nakháwä'i?, Jesus-ví'piye iwäyunde'i?, ee Joppa bú' nathaa. (Ivi kháwä-á Greek tundi "Dorcas" ûnmuu, hedi nã'in hí? Dorcas-á "Pää" gin natunda?) Nã'i kweedá häädi wänbo t'ähki t'owa híwó ovây'o?, hedá in sehkanäwó diwówáji'indá ovâykhäge'máa. ³⁷ I-á nahaypóedí nachuu, hedi i? pení óe'owídi inbí kuu dínmuu waagibá, hedi oe wha'k'ay íve óek'û?. ³⁸ Lydda iwedi Joppa-á kayi? wínanáhpí, hedi ee Joppa in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda naji'in, hedi wíje senä? iví'piye ovänsan óetu'âmídi, "Tí wesebo na'indádi wí'un'ää-ípi'an, hedi a'yuu gi giwáymú-í."

³⁹ Hediho Peter wesebo ikhây'andi indádi namää. I? tewhá ee dipówá ihaydi oe wha'k'ay ívepiye óepiye. T'ähki in kwiyä? dikw'ó'nin inbí senä? dín'tahánnin Peter-ví nú? diwindi diséjei?, hedi ônkeejo? i? báyéki to-á k'éwé'i aa-á Dorcas ipaa'i? wa? nawówáji? ihaydibo?. ⁴⁰ Peter-di t'ähki ovâypeejöndi idége?disóge ijúusu'amídi, hedi ibéedí i? pení óemúndedí natú, "Tabitha, óshaa." I? kwee itsíwaadi Peter óemú'di ishaasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyâ'di óekwínukhäge'nandá in kwiyä'dádí in wé'gen Jôesivi t'owa-ádi ovâytuhkánnan dits'úunídi, hedi i? kwee wíyá nawówápóe'in ovâykeeyan. ⁴² In Joppa-win t'owa dínhanginpóe háa napóe'in hedi báyéki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyu.

⁴³ Peter ee Joppa nã'i sen Simon gin nakháwä'iví'webo híwó hay thaa iwóyí?. Simon-dá púje tävikandi?-ân namuu.

10

Cornelius-di Peter óetuhkánnan iví'piye na'ää-i'in

¹ Oe Caesarea bú? wí sen Cornelius gin nakháwä'i nathaa. I-á tägintä (10) sundaḍoví tsondi namuu, hedi iví sundaḍo-á "Italy-win" gin ovâytu'o'in diwedi'in dimuu. ² I-ádi iví k'aygi'indádi häädi wänbo Jôesi Tádá óe'a'ginmä? tobá Hudíyo dimuupi wänbo?, hedi in sehkanäwó diwówáji'in Hudíyo t'owa

hăyú-anho ovâychă'mă' ovâykhăge'namídí, hedá hăădi waa Jôesi Tádáví'piye ijûusu'o'.

³ Wí thaa thí'êedi poje iwáypiye nanândi, wí makówáwi t'ôepa'aa'i' Cornelius ûnpówádí kee'eedi óemû' waagibá ûnpóe, hedí óekháyă'.

⁴ Cornelius hânho óepíhăă, hedí i' makówáwi t'ôepa'aa'i' óedamúndedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háadan un'ăă?"

Hedí i' t'ôepa'aa'i'di óetu'an, "Jôesi Tádá uví jûusu nat'oe, hedá wóemû' in sehkanăwó diwówáji'in t'owa ovâychă'măgi'in hedího háa bí'annin wí'ûn'ôede-ípi. ⁵ Năă-á wên senă' Joppa bú'piye u'di ovâysaaní, indá wí sen Simon gin nakhăwă'i' óenuuwă-í năwepiye óemă'ídí, i' sendá Peter gin wá' nakhăwă. ⁶ I-á iwóyinde' wí púje tăvikandi' Simon ginbá nakhăwă'ívi tewhá ee, nă'i tewhá-á mâap'oe nú' nak'óe." ⁷ I' makówáwi t'ôepa'aa'i'di Cornelius óehi'bowa ihaydi ijăa'an, hedí Cornelius-di wíje iví tewhá'in t'ôe'indá hedá wí sundado-á ovâytuhkannan, nă'i sundadodá hăădi waa Cornelius óekhăge'do hedá Jôesi Tádá óe'a'ginmă'. ⁸ Háa i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an waa Cornelius-di ovâythayyan, hedáhă' Joppa-piye ovâysan.

⁹ Wíyá tháwăn taagepiye wa'di in senă' p'óegé dimândi, i' bú' tsowa dipowamăn dihaydibo', Peter oe wha'k'aypiye napee ijûusu'amídí. ¹⁰⁻¹¹ Nahăshéhpóedí ihúuyamí'in nada', hebo wa' dăyhăăháa'odibo na'ăăk'óe waagibá ûnpóe, hedí makówá nakhuudee'in ûnkeepóe, hedí wí hăăwí nangepiye nawhave'ădi imû', i-á wên aa pháagi'in waagi'inbá namuu, hedí jónu wéegé eeje nawhimuu. ¹² In aa iwe t'âmăge'in animăa hăăwên dikw'ôn, hăăpandá p'oe kanu-á păăyu-á hedá tsídé-á. ¹³ Hedí to'wídí óehi'măadi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhánú hă'in hedá ovâyk'óe."

¹⁴ Hebo Peter natú, "Joe, há'to, Nanbí Sedó. Naa hănhay wânbo wídók'oe pí hăăwí nanbí khuu gínmuudi gínkhăăk'óe'i', gi'bi hăăwí khăă'i gin âytumăa'i'."

¹⁵ Hedá wíyá i' hí' nat'oe ginnân: "Wí'úkhăy'ăhpí untúuní'in nakhăăk'óe'in hăăwí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in." ¹⁶ Powin gin napóe, hedí ihaydi in aa pháagi'in wesebo makówápiye óetege.

¹⁷ Peter i'ánshaamáa hăă-angú i' hăăwí ûnkeepóe'i' namuu'in, hedí ihaydibá in senă' Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-ví tewhá ûnk'óe'in dăysha, hedí oe tehpaá phódi dipówá. ¹⁸ Hedí dituhkwínpóedí ditsikapóe, "Ti năwe Simon Peter iwóyí'?"

¹⁹ Wa'di Peter i' hăăwí ûnkeepóe i'gedí i'ánshaamáadi i' Yă'dăa'i P'oe waahăadi óetu'an, "Ót'ôeyanbe, poje senă'di wóetuwămăa. Năă-áho ówhanbe, hedí ánshaaginpidíbo' indádí ópûn. ²⁰ Naadân dovăytu'an năăpiye di'ăă-i'in." ²¹ Hedí Peter in senă' diji' iwepiye nawân hedí ovăytu'an, "Naa-an i' omuu undi dítuwămăa'i'. Háadan í'ăă?"

²² In senă'di óetu'an, "Cornelius-dáho na'in dísan, i-á sundádoví tsondi namuu. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, Jôesi Tádá óe'a'gin, hedí iví'gedí in Hudíyo t'ăhkí híwó dívíhée'o'. Wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an u wóetu'ăamídí iví tewhá eepiye unmú-ídí, hedânho wí hí' uví'wedí nat'oe-ídí." ²³ Hedího Peter-di ovăytu'an dits'úuní gin, iwebo dívíwho'kw'ôenídí i' khun.

Hedí i' tháwândá hé'dibo Peter ishaadi ipikhăy'an, hedí indádí namăa, hedá wên Joppa-win Jesus-ví'piye dívíwăyunde'indá wá' dimăa. ²⁴ Wíyá tháwândá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho iví'we natsíkha'ăn, iví ây-á maatu'indá k'ema'indá ovâywé'ge'annin wóegé. ²⁵ In Peter-'in t'ăhkí i' tewhá ee dipówá ihaydi Cornelius-di óesengitu'an, hedí Peter-ví páadépiye idége'disóge óe'a'geenídí. ²⁶ Hebo Peter-di óekwínukhăge'nan, hedí óetu'an, "Ówínú, u' waagibá naa wí t'owadă'mân omuu."

27 Hedí dānhí'hondi i' tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé'gekw'ó'nin ovâymû?, 28 hedí ovâytu'an, "Ti wí'úhanginnáhpí'an wí Hudíyo ũkhâak'óe'in iví khuu ũnmuudi pi'wên t'owa-ádi iwóení'in hedá inbí'piye na'ádāamú-í'indá? Hebo Jôesidi naa ná'in dihá'an: Naa wíđínkhây'āhpí otúuní'in wây-á t'owa híwó'nin wídimuupí'in háa naa dínkhâak'óe'in indádi dáywóenídí. 29 Hedānkun nāwepiye o'āā-ídí dídaa'andi naa 'joe' gin wó'túhpí. Hedí nāā-á dítu'āamí háadí u'dí dítuhkännannin."

30 Cornelius-di óetu'an, "Poje thaa phade poje iwe thí'ēedi, nāā waabá naná, hedí naví tewhá ee dáyjūusu'odi o'ān, hedí tsíkhagipí wí sen ots'á'i aa nato'ondi dínkeepóe, hedí naví hānge nakwinudee. 31 I'di naa dítu'an, 'Cornelius, Jôesi Tádá uví jūusu nat'oe, hedá i' hāāwí u'dí in sehkanāwó diwówáji'in ovâymāgi'i' imû?, hedí háa bi'o'in há'to ũn'ōede-í. 32 Nāā-á wí to'wí oe Joppa-piye násān, Simon óetu'āamídí uví'piye na'āā-ídí, i-á Peter gin wá' nakháwá. Wí púje tāvikandi'ví'we na'ān, i-á Simon ginbá nakháwá, hedí māap'oe nú' nathaa.' 33 Hedího wesebo wên senā' dovāysan wóetuhkännamídí, hedí u-á wesebo un'āādi híwó bi'an. Nāā-á nāwe t'āhkí gikw'ó, hedá Jôesi Tádá-á wá' nāwe na'indáđíba na'ān. Nāā gikw'ó ívít'ōeyaanídí hāāwí t'āhkí háa Nanbí Sedó Jôesi Tádáđí wóetu'an waa na'in dít'ōe'āmídí."

Peter-di in Cornelius-'in Jôesi Tádáví hí' ovâyt'ōe'o'

34 Hedí ginnān Peter natú: "Nāā naa dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádáđí t'owa t'āhkí handa' ovâymāa'in. 35 T'āhkí to'wên i' dāy'a'ginnin hedá híwó díví'o'indá i'dí ovâysígíhónde?, tobá wāhāāwin dimuu wānbo?. 36 I'dí iví tun in Israel t'owa ovâymāgi, hedí ovâytu'an dínkodí i-ádi dívíwóenídí Jesus Christ i'andi namuudi, i-á t'owa t'āhkígi' shánkí natsonji'i-ān namuu. 37 Un úhanginná háa tí'úugedí napóe'in oe Galilee nange hedá háyú Judea nange naná' t'āhká, John i' p'ó'p'oe'kandi'dí in t'owa dip'ó'p'oe'púuwí'in ovâytu'an dihaydi. 38 Úhanginná Jôesi Tádáđí iví Yā'dāa'i P'oe'wāāhāā ōnsannin Jesus Nazareth-wí', hedānho Jesus-āho óesóge'in ikeeyāmídí hedá in pinnándá óemāānídá, hedí Jôesi Tádá i-ádi najídi Jesus-di híwó in t'owa ovây'o' wáy namāā wānbo?, hedá háyú i' Penísendídi ovâyt'ōephadekannannin hehkhāa ovâymāgi.

39 "Hāāwí Jesus-ví'gedí gínhanginná'dí na'indi t'owa áyt'ōe'o', háa i'an waa ee Jerusalem bú' hedá i' wé'ge'i bú'āy in Hudíyoví nange t'āhká naná'dí?. I-á óet'óhtāgek'ú'dí óehay. 40 I-ānkun i' namuu Jôesi Tádáđí óewáywówāpaa'i', hedí dínkeeyan i' powage'i thaa nachuu iwedi wíyá nawówāpóe'in. 41 T'āhkí t'owadá wí'óemû'pí, hebo na'in iví'gedí ívíhēe'āmídí páadébo díde'mannindānho i' āymû?. Wíyá nawówāpóe ihaydi i-ádi ívíhúuyan. 42 Hedí i'dí na'in díjôn Jôesi Tádáví tun in t'owa áytunphaadé-ídí, hedá áytu'āamídá ta'gendi i-ānkun namuu Jôesi Tádáđí óesóge'i' t'āhkí t'owa ovâykeekw'ōenídí háa híwó háa híwóhpí díví'annin, wí'gíngí in ho díchuu'indá in wa' diwówáji'indá. 43 T'āhkí Jôesi Tádáví tukhe'mindi dítu'an, t'āhkí to'wên Jesus-ví'piye dívíwāyunde'inbí t'aywó'dí dín'owó'jen. Jesus-ānkun ōnk'ú' gin dín'āmídí."

In Hudíyo dimuupí'in i' Yā'dāa'i P'oe'wāāhāā dāyké'

44 Wa'dí Peter-di gin ovâytumáadí i' Yā'dāa'i P'oe'wāāhāā nawá t'āhkí in iví hí' ōnt'ōeyande'inbí'wepiye. 45 Hedí in Hudíyo Jesus-ví'piye dívíwāyunde'in Peter-ádi dí'āā'in hānho ovāyhāa'an, i' Yā'dāa'i P'oe'wāāhāā in Hudíyo dimuupí'in wá' báyéki'bo ovâymāgídi. 46 Dínhanginpóe ovâymāgi'in inbí hí' ho dít'oe'dí, gá pi'wí tundi dívíhēe'odān, hedá Jôesi Tádá ívíwo hay'i namuu gin dítú'dá.

47 Hedí Peter-di in i-ádí di'ä'ä'in ovâytu'an, "Nä'in t'owa-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykê', na'in i' âykê' waabá. Hedânkun tóebo wí'ûnk'óepí ovâykhâa'amídí p'oedi ovâyp'ó'p'oe'amí'in, hewä." 48 Hedího in Cornelius-in ovâytu'an dínkhây'ä' dip'ó'p'oepúuwí'in, dâykeeyamídí Jesus Christ-ví'in dimuu'in. Hedáhá' indi óedaa'an wí hâyú thaa indádí iwóyí'nídí.

11

Peter-di ovâytumáa in Jerusalem-in méesate'in háa napóe'in

1 In Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Judea t'âhkí dikw'ó'nindá dínhanginpóe in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' Jôesi Tádáví hí' iwe dívíwâyú'in. 2-3 Hebo wáy wên t'owa Jerusalem bú'win dichanpóe t'âhkí t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dínkhây'ä' in Hudíyoví khuu wá' dâyhúuwí'in. Hedího Peter Jerusalem-piye namää ihaydi indi óetu'an, "Hä'wí gínkhâak'óe'i bi'an. Heháadan in Hudíyoví k'ewe taa dâymáapí'in t'owaví'we unji', hedá indádá bihúuyan?" 4 Hedí Peter-di ovâythayyan t'âhkí háa páadé iwedibo napóe'in.

5 Ginnân natú: "Oe Joppa bú' o'ân dihaydi naa dáyjûusu'o', hedí o'ä'ä'k'óe waagibá dînpóedí wí hä'wí dînkeepóe. Wên aa pháagín waagínbá namuu'in makówádí nawândi dînkeepóe, jónu wéegé eeje nawhimuu'in, hedá naví nú' dînpówá. 6 Hedí híwó in aa phoge dómú', hedí t'âmäge'in hä'pandá p'oekanu-á páäyü-á tsídé-á dovâymú'. 7 Hedí to'wídí díhí'máadí ot'oe. Ginnân dítu'an: 'Peter, ówínúdí ovâyhánú hä'in hedá ovâyk'ôe.'

8 "Hebo naa-á otú, 'Joe, há'to Nanbí Sedó. Hânhay wänbo naví sóphoge wídótógipí wí hä'wí nanbí khuu gínmuudi gínkhâak'óe'i', gi'bi hä'wí khá'á'í gin âytumáa'i'.

9 "Hebo oe makówádí wíyá i' hí' ot'oe, gin: 'Wí'úkhây'âhpí untúuní'in nakhâak'óe'in hä'wí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in.' 10 Powin gin napóe, hedá hä' t'âhkí makówápiye óewáytege.

11 "Ihaydibáho poje senä' Caesarea bú' iwedí ovâysannin i' tewhá ee o'ân diwe dipówá. 12 Hedí i' Yä'dâa'i P'oewaahâa'adi dítu'an, 'Ánshaagínpidíbo' indádí ópûn.' Wên sí tí'úuwín páadé'indá wá' naa-ádí dimää, hedí i' sen dítuhkánndiví tewhá ee gits'ú. 13 I'dân na'in dítu'an wí makówáwi t'ôepa'ä'ä'i' iví tewhá íve nawíndi óemú', hedí i' t'ôepa'ä'ä'i'di ginnân óetu'an: 'Wên senä' oe Joppa-piye ovâysân ná'i Simon náwe óemá'ídí, i-á Peter gin wá' nakháwá. 14 I'dibá wovây't'ôekankhây'máa hádídí ü-á hedá hâyú uví k'aygi'indá wovây'aywoení'in.'

15 "Cornelius-di naa díhí'bowa ihaydáhá' naadá dovâyhée'an. Wa'di báyéki otúhpídíbo i' Yä'dâa'i P'oewaahâa' inbí'wepiye nawân, páadé na'in gínpóe waagibá. 16 Hedí dîn'ánpówá i' to hí' Nanbí Sedó Jesus hä'ädi wänbo natú'di', gin: 'John-di t'owa p'oedida' ovâyp'ó'p'oe'an, hebo undá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-á bínkáyjí wí p'ó'p'oekan waagibá.' 17 Jôesi Tádáví i' Yä'dâa'i P'oewaahâa' ovâymägi, hedá hanbá na'in dímägi, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye ívíwâyü ihaydi. Hedího hä'ä-an naa omuu, ti naa dínk'óe Jôesi Tádá dówóyí'nídí? Naa-á joe."

18 Hedího in t'owa háa Peter-di ovâytu'annin dit'oe ihaydi wíyá wídítúhpí híwóhpí i'annin. Dítú, "Jôesi Tádá hânho hay'i namuu. I'di in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovâykhäge'nán inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí, wówátsi nahándepí'in dâymá've-ídí."

Oe Antioch bú' Jôesi Tádáví tun dâywâyunde'

19 Stephen óehay ihaydi phaapiyedi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjänäki'o' hedího t'ämäpiye dishavemää. Wáy wên oe Phoenicia nangepiye dimää, wây-á oe Cyprus nangepiyá, hedá wây-á oe Antioch bú'piyá. Eeje indi in Hudíyo t'owada'mânho Jesus-ví'gedi ovâytu'an, in Hudíyo dimuupí'in t'owa-á joe. 20 Hewânbo wáy wên in dijá'nin sená'dáho oe Antioch bú'piyebá dimää'indá in Hudíyo dimuupí'in wá' Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi ovây't'ôe'o'. Nă'in sená'dá Cyprus-windá hedá Cyrene-windá dimuu. 21 Hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí nă'in sená' ívíwo ovâykaymăgidi híwóhay t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyudi iví'piyá dívímăgi.

22 Oe Jerusalem in méesate'in t'owa háa oe Antioch napóe'in dínhanginpóe, hedího iwepiye Barnabas óesan. 23-24 Barnabas-á híwó'di sen namuu, hedi pín ta'gedi i' Yă'dâa'i P'owəəhâa-á imáa, hedi ívíwo Jesus-ví'piye iwäyü. Hedi oe Antioch napówá ihaydi imú' hânho híwó'di Jôesi Tádádí ovây'o'in, hedího nahíhchanpóe, hedi ovây'tumakhe'an pín ta'gedi Nanbí Sedó Jesus-ádí dimúunídí. Báyéki t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíts'anwäyü.

25-26 Ihaydáhá' Barnabas-á Antioch iwedi oe Tarsus bú' naná' diwepiye namää Saul óenuuwă-ídí, hedi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óemaa. Iwânho indá hedá in wé'gen méesate'in t'owa-á wí paayo t'ăhki dívíwé'ge'o', hedi in wíjedi báyéki t'owa ovây'há'an. Ee Antioch in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in páadé ovâyts'ankhăyă' "Christian" gin.

27 Ihaydibá wên Jôesi Tádávi tukhe'min Jerusalem diwedi oe Antioch-piye dimää. 28 Wí wêe in diwedi Agabus gin nakhăwă'i' iwínú, hedi in méesate'in t'owa ovâytu'an, "I' Yă'dâa'i P'owəəhâa'di naa dínhangin'ânnan dihaapuwa'gí'o'in wăhăä t'ăhki." Háa Agabus natú waa ta'gendi napóe Claudius natsondimuu ihaydi. 29 Hedího in Antioch-win Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in t'ăhki dăywéhpê'an hăyú dínkodí ihay inbí chă' dăywé'ge'amí'in, in tí'úuwín páadé'in oe Judea dithaa'inbí'wepiye ovâysaanídí. 30 Hedího han díví'andi Barnabas-ádí Saul-ádí i' chă' ovăn'an, hedi indá in Jerusalem méesate'in tsonninbí'wepiye dănho'.

12

In Jesus-ví'piye' dívíwäyunde'in wíyá ovây't'ôephadəkannan

1 Ihayhăä han napoe'o iwáydi i' nangewi tsondi Herod wên méesate'in t'owa ovâyjänäki'amídí natsonpóe. 2 Hedá wá' natsonpóe James wí tsjó phá'dí óehájídi, i-á John-bí pá'dây ûnmuu. 3 Herod ûnhanginpóe háa i'annindi in Hudíyo ovâyhíhchannannin, hedího Peter wá' óepankăyjídi natsonpóe. Gin i'an nă'i Hudíyoví shánki'eedi dínná' dihaydi, "Oewáaseepí' pává koe shánki'eedi" gin dăytü'o'. 4 Peter óeyă'di óepansóge, hedi tă'dí sí (16) sundadodi óe'âyînmáa, jó'năngin díví'egó'o'. Iwedânho i' Hudíyoví shánki'eedi Passover gin dăytü'o' naphade ihaydi, Herod-di Peter óepiyekhăymáawän in t'owaví páadépiye ôntunjó'namídí. 5 Hebo wa'di Peter napannán dihaydi, in méesate'indi ihayda' ônjûusu'o' Jôesi Tádádí óekhăge'namídí.

Peter i' pan tewhá iwedi óema'p'ăûnwhihisuu.

6 Khu'déedi naná, hedi wíyá thăwän hédénpiye Herod-di Peter óepiyekhăymáawän. Perer-á nakadénawhimuu wíje sundadoví jáagé, hedi handídi najó'k'óe. In wây-á wíje sundado-á oe pan tewhá já'wé'in phódi iwe da'âyînwín. 7 Tsíkhagipí wí makówáwi t'ôepă'ăa'i' iwe nakwínudee, hedi pan tewhá íve nakohkeepóe. I' makówási t'ôepă'ă'i'di Peter k'uuwoe eedi óewádá'andi óekheshaa, hedi óetü'an, "Ówănäki', óshaa." Hedi i' kadéna khóe

eeje nawhimuu⁷i' ûnwhihisuu. ⁸ Hedi Peter óetu'an, "Uví siba'áa-ádí uví anto-ádí óto'." Hediho Peter han i'an. Hedáhá' óetu'an, "Nää-á uví k'éwé'in to-á wá' óto', hedi naví tí'úugé unwóe'ää-í."

⁹ Hediho Peter pan tewhá iwedi i-ádí napee, hebo wí'ûnhanginnáhpí háa i' makówáwi t'ôepa'aa'i i'o'in ta'gendi napoe'o'in háa hádéewáy iví ánshaa iwe waagi ná'i háäwí imúnde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'áyînwîn diwe daphade, hedá wiyá wêe-á, hedáhá' in kwák'u phódi iwe dapówá, i' bú' p'óegé iwe nachá'nin. In phódi wí'bo napikhuudee. Hedi dapee, hedi wéhpêe p'ôe daphade, ihaydáhá' i' makówáwi t'ôepa'aa'i wáypiye napóedí Peter wí'bo óejoe'an.

¹¹ Nää-á Peter ûnhanginpóe ná'i háäwí ta'gendi ûnpóe'in, ääda' wínamuupí, hedi ginnân i'ánshaa'an: "Nábâa dînhanginná ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví t'ôepa'aa'i isan naa Herod-ví mangedi hedá in Hudíyo t'owaví'wedá dîn'aywoenídí, hedânho háawên jänäkí'in dikanda'in wídí'amípídí."

¹² Ihaydáhá' John Mark-ví jíyá Mary-ví'piye namää. Ee-á háyü-anho t'owa dívíjûusu'odi dikw'ó. ¹³ Napówá ihaydi in já'wé'in tehpa phódi iwe ipópó'an, hedi wí tewhá t'ôe'i a'yú, Rhoda gin nakháwä'i namää imúunídí to-angú namuu. ¹⁴ Peter ihée'andi nat'oedi i' a'yú wese ûnhanginná to'wí namuu'in. Hânho nahíchanpóedí in phódi ihuu-íwí'wedi oe ívepiye i'ääts'úde in t'owa ovâyt'ôe'amídí, "Peter oe já'wé tehpa phódi iwe nawin." ¹⁵ Indi óetu'an, "U-ân unbondoemuu." Hebo i' a'yú-á ihe'jidida' natû', "Háa wâytu'an waa ta'gennânkun namuu." Indi óetu'an, "Hádéewáy wí makówáwi t'ôepa'aa'i namuu, Peter óe'áyînmáa'i'."

¹⁶ Wa'di dívíhí'maadíbo Peter-á ihe'jidida' ipópó'o', hedi in phódi dâyhuu ihaydi to'wí namuu'in dâymû'di ovâyháa'an. ¹⁷ Peter imannan dituháanídí, hedi ovâyt'ôe'an háa Nanbí Sedó Jôesi Táa iví makówáwi t'ôepa'aa'i' isan waa i' pan tewhá iwedi óepeeyé-ídí. Hedáhá' ovâytu'an, "James-á hedá in wé'gen tí'úuwîn páadé'indá bint'ôe'an háa dînpóe'in." Hedi iwedi wiyá wáypiye namää.

¹⁸ Nahé'dénpóe ihaydi in sundado hânho dîntû'. ¹⁹ "Wâyho Peter?" gin dívítsika'máa. Herod natsonpóe dâynnuwä-ídí, hebo wí'óeshaapí. Hediho Herod-di in áyí'nin ovâytsika'yan háa napóe'in, hedi in wídínhanginnáhpídí natsonpóe ovâyháanú-ídí.

Ihaydáhá' Herod-dá Judea nange iwedi oe Caesarea bú'piye namää, hedi wí háyü thaa iwe iwóyí'.

I' tsondi Herod nachuu

²⁰ Herod hânho nat'ay in t'owa Tyre-á Sidon-dá dithaa'inbí'piye. In t'owa ná'in wíje bú'win Herod-ví nange iwedi inbí húugí' dín'ää'ä, hedânho dívíwé'ge'an dívíhée'amídí, hedáhá' wên sená' iví'piye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee p'ó'dédí' t'ôe'i-ádí dívík'ema'an, i-á Blastus gin nakháwä, hedi i' óetu'an Herod óedaa'amídí wiyá indádí wínat'ay-ípídí.

²¹ Herod wí thaa ovâyhée'amídí ide'man. Iví tsondiwi aa i'awe, hedáhá' i' tsondi púwédé eedi isóge, hedi thaa t'ähkí in t'owa ovâyhée'an. ²² Ihí'máa ihaydi in t'owa ginnân dívítuwînúnde', "Jôesidân díví'máa waagibá nat'oet'óe, wí sendida'ba joe." ²³ Wesebo Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i' óesan Herod óehay'amídí, hedi pubádi iví see ônk'oediho nachuu. Han ûnpóe idi in t'owa wí'ovâytu'anpídí Jôesi Tádáda'mân hay'i namuu'in.

²⁴ Hewänbo báyéki t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun shánkí wänbo dit'oe'o, hedá báyéki ônsígihónde'.

²⁵ Ihayhãábá Barnabas-á Saul-ádí inbí t'ôe oe Jerusalem dãnbowa, i' chã' in méesate'in tsonnin ovâymãgidi, hedí iwedi oe Antioch-piye dawáymää. John wá' indádí dãnho', i-á Mark gin wá' nakháwã.

13

Barnabas-á Saul-á ovãnde'mandá ovãnsan Jôesi Tádávi hí' t'owa ovãyt'ôe'amídí

¹ Oe Antioch bú' iwe in wé'gen méesate'indádí wên Jôesi Tádávi tukhe'mindá hedá wên iví hí' ovâyhá'o'indá diji'. Ginnân dikháwã: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á "Phéndi Sen" gin óetu'o'), Lucius-á (i-á Cyrene nange'i namuu), Manaen-dá (i-ádí hedá i' tsondi Herod-ádí wé'ge dasôe). ² Wí thaa diwé'gekw'ó Nanbí Sedó Jôesi Tádá óe'a'ginmãänídí hedá dívíhaädá'amídá, hedí i' Yã'dâa'i P'oewaahãadi ovãytu'an, "Naadi Barnabas-á Saul-ádí dovãnde'man wí t'ôe hãäwí dîn'amídí. Nää-á undá in wíjebá bînsôege-í han dãn'amídí." ³ Hedího wíyá dívíhaädá'an, hedí in wíjeví'dí dívímankw'ódidí ovãnjúusu'an, hedí ovãnsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus daji'

⁴⁻⁵ Hedího Barnabas-á Saul-ádí damää, i' Yã'dâa'i P'oewaahãadi ovãntu'an waa. John Mark wá' indádí naji' ovãnkhäge'namídí. Oe Seleucia bú'piye dimää, iwedáhá' kophé iwedi wí p'ojãadi Cyprus gin dâytu'o' iwepiye dimää. Hedí Salamis bú'-á dipówá, hedí iwe Jôesi Tádávi tun in Hudíyoví méesate eeje ovãyt'ôe'o'.

⁶ In poje senã' nã'i p'ojãadi i'ge t'ähkí diji', ihaydáhá' oe Paphos bú' dipówá. Iwe wí Hudíyo sen óemû', Bar-Jesus gin nakháwã'i' (Greek tundi "Elymas" gin nakháwã). I-á pinnãndi namuu hedí natû' i-á Jôesi Tádávi tukhe'bi-ân namuu, hewãnbo ihójomáa. ⁷ Nã'i sendá i' nangewi tsondi Sergius Paulus-ví k'ema ûnmuu. Sergius Paulus-á hãnho há'i sen namuu, hedí Jôesi Tádávi hí' nat'ôeyanda'dí Barnabas-á Saul-á ovãntuhkãnnan. ⁸ Hebo nã'i pinnãndi nada' ovãnkhäa'amídí, hedãnho i' tsondi' óetumáa, "Wíwíwãyyú-ípi háa wóetumáa'in." ⁹ Hedí Saul (nää Paul gin wá' óekháyã'de') i' Yã'dâa'i P'oewaahãa pín ta'gedí imáa, hedí tsíhtáye Elymas óedamúnde', ¹⁰ hedí óetu'an, "Û-á Penísendiví ay-ân kavêe unmuu, u-á wí hójo'ida' unmuu, hãäwí bi'o'i-á yã'dãapí'da' namuu, hãäwí híwó'di namuu'i-á nãat'ay, u-á Jôesi Tádávi ta'ge'in p'ôe mânmäagi'amí'in unda'. ¹¹ Nää-á ót'ôeyanbe, Nanbí Sedó Jôesi Tádádá wóetuhchãnkühãmáa, hedãnho untsí't'aapúuwí, hedá ívíwo hay thaa i' than wãnbo wí híyãã wãnbo wínãmúunípi."

Paul ihí'bowa ihaydi wesebo Elymas-ví tsée iwe ûnkhaadeedi t'ähkí ûnkhunpóe, hedí oepiyá nãäpiyá najidí wí to'wí óetuwãmáa óepaamá've-ídí. ¹² Háa Elymas ûnpóe'in i' tsondidí óemû' ihaydi Jôesi Tádávi tun iwäyu. I' hãäwí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi'gedí nahãhpóe'i'dí óeháa'an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú' Pisidia nange naná' diwe daji'

¹³ Paul-ádí iví k'ema'indádí Paphos-di kophé iwedi dimää, hedí oe Pamphylia nange iwe Perga bú' dipówá. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovãnjoe'an hedáhá' i-á Jerusalem-piye nawáymää. ¹⁴ Perga iwedi in wíje damää, hedáhá' Antioch bú' oe Pisidia nange dapówá. Hedí kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate'ay ee dats'ú Jôesi dãn'a'ginmãänídí. ¹⁵ Wí to'wí wí háyú háa Moses ita'nãan diwedi itunnan, hedá wíyá to'wí-á háyú-á in Jôesi Tádávi hãn'oe'in tukhe'min dâyta'nãan diwedá itunnan. Dãntunkanbowa ihaydi in méesate p'ó'dédí'indi to'wí óetu'an Barnabas-á Saul-ádí ovãntu'amídí, "Tí'úuwín páadé'in, ti wên tumakhe wãnbo nã'in t'owa

ovâymääni? Dada'dáho náä ovâyhée'amí." 16 Hediho Paul iwínúdí imannan dívít'ôeyaanídí, hedi ginnân ovâytu'an:

"Un Israel t'owa, hedá un wé'gen t'owa Jôesi bîn'a'ginmä'indá, bít'ôeyanbe. 17 Na'in Israel t'owa Jôesi Tádáví'piye ívíwâyunde', hedi hân'oebo' i'dân nanbí thehtáy pahpá'in dінде'man, hedá oe Egypt nange dithaa ihaydi ovâykhäge'nan díví'âyt'owasôewé-ídí, tobá iwewin wídimuupí wänbo', hedáhá' íví kaydi hä'i nange iwedi ovâypiye. 18 Hedi jónäntä paayo ahkon ni'ge diji' ihaydi ovâ'yâyingi'an. 19 Hedi Jôesi Tádádí ovâykhäge'nan tsé ihay hääge'in t'owa ná'i nange Canaan gin dâytu'an diwe ovâyháanú-ídí, hedáhá' i'di in Israel t'owa Canaan ovâywiye. 20 Jónän tägintädáhá' p'ánäntä (450) paayo óeho' ná'i t'ähki napúuwídí.

"Iwedáho Jôesi Tádádí ovâytsonninkw'óe'ó, íví tukhe'bi Samuel óesóge puwahay. 21 Hedi in t'owadi Samuel óedaa'an wí kw'áye'i tsondi ovâysóege-ídí, i' wé'ge'i nange'in t'owa dín'an waagibá, hediho Jôesi Tádádí Saul ovâymági, i-á Kish-ví ay únmuu, hedi in Benjamin-bí ay iwedi'i'ábáho namuu. Saul-á jónäntä (40) paayo inbí kw'áye'i tsondi dínmuu. 22 Ihaydiho híwóhpí i'andi Jôesi Tádádí óejáa'an, hedi David óesóge inbí kw'áye'i tsondi dínmuunídí, i-á Jesse-ví ay únmuu. Jôesi Tádá natú, 'Naa dínhanginná David-ví ánshaa-á naví' waagibá únmuu'in, hedá i-á hääwí t'ähki háa naa otú waa ikanhúuwí. 23 Jôesi Tádá íví tun imági David-ví thehtáy pahpá'ây iwedi wí na'ä'in ná'in Israel-win t'owa ovây'aywoenídí, hedi i-áho náä napówá, i-á Jesus-ânho namuu.

24 "Hewänbo wa'di Jesus íví t'ôe its'an'ánpídíbo', John i' p'ó'p'oekandi'di in Israel-win t'owa t'ähki ovâytumáa, 'Unbí t'aywó'di binjoe'an, ihaydânho wâyp'ó'p'oe'amí.' 25 Hedi John íví t'ôe ibowakhây'o' ihaydi, ihayda' ovâytumáa, 'Ti naa-ân i' bîntsíkha'máa'i' omuu gin í'ánde'? Naa-á joe. Bít'ôeyanbe, naví shánkí tí'úugá wíyá to'wí napowagi'o, i-á naví shánkí itsonmáa'i' namuu. Naa ihay híwó'di wó'muupí íví anto wänbo dönpl'äädí-ídí, ginnânho John natú.

26 "Tí'úuwín páadé'in, un Abraham-bí ay iwedi'in ímuu'indá hedá un wé'gen t'owa Jôesi Tádá bîn'a'ginmä'indá, undádí na'indádí Jôesi Tádádí dítu'an hádídí in t'owa ovây'aywonde'in. 27 Hewänbo in t'owa Jerusalem dithaa'in hedá inbí tsonnindá ta'gendi wídíhanginnáhpí to' Jesus namuu'in, hedá i' hí' Jôesi Tádáví tukhe'min Jesus-ví'gedí dâyta'nandi wídika'póya'pí. Tobá inbí méesate eeje kaykhanwówá thaa waa ná'i hí' dâytundo wänbo', híwó wídika'póya'pí. Hedânho ditú Jesus óeháyjí'in únkhây'ä', hediho háa in Jôesi Tádáví hân'oe'in tukhe'min dâyta'nann waa ta'gendi napóe. 28-29 Hääwí t'ähki Jesus óe'andi Jôesi Tádáví ta'nin diwe ho nata'muu. Ná'in t'owadi Pilate óedaa'an natsonpúuwídí Jesus óeháyjídí, tobá wên t'aywó'nin wí'ónshaapí wänbo'. Hedi han óe'andá nachuudá in phé'win diwedi óewáve, hedá wí t'owápho ee óek'ú'.

30-31 "Hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. Häyän wänbo wên t'owaví'piye Jesus ipikeeyan, indá dimuu in to'wên óeyuuhonnin Galilee iwedi Jerusalem iwehay wa' nachuupídíbo'. Hedi ná'in t'owadá wé'gen t'owa ovâytumáa nawáywówápóe'in dâymû'.

32-33 "Hedi náä-á na'indá wá' ná'i' híwó'di tun wâyt'ôe'o': Jôesi Tádá nanbí hehääwi thehtáy pahpá'in íví tun imági Jesus óewáywówápakhâyamáa'in, hedi háa ovâytu'an waa ná'in inbí ay iwedi'in gimuu'ingí' i'an. In eedi'in Psalm diwebo háa Jôesi Tádádí Jesus óetu'an waa ginnân nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

34 Wíyá wáygé Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadi David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhâyamáa'in,

hedí un wá' hanbá wâykhâymáa.

Hedí ná'i hí'-á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'ûnseejé-ípi gá óewáywówápkhâymáadân, hedí há'to wíyá nachuu-í. ³⁵ Hedânho David-di wây-á wéhpée Psalm ita'nan diwe Jôesi Tádá gin óetu'an:

Uví yä'dâa'i ayví tú' wínâasijepäkhâymáapi.

³⁶ David-á wí'bo iví'gedí wí'ihí'máapi. Iví thaa wa' nawówáji' ihaydi háa Jôesi Tádádí óetu'an waa iví t'owagí' i'an, ihaydáhá' nachuu, hedí iví páadé kã'ää'in ovâykhã'kw'ódi iwebá óekhã'k'û', hedího iví tú'ho ûnsije. ³⁷ Hewänbo Jesus-ví tú'-á wí'ûnsijepí, i-á i' Jôesi Tádádí óewáywówápa'a'i namuu.

³⁸⁻³⁹ "Tí'ûuwin páadé'in, naa oda' íkapóewí'in ná'in náa wâyuhkankhâymáa'in: Háa Jesus i'annin namuudi unbí t'aywó'di wovây'owóje-í. Tobá i' tsontun Moses ita'nandi bîn'a'ginnamídí úvíkhãäde wänbo', há'to unbí t'aywó'di wovâyjãa'amí, hewänbo Jesus-ví'piye úvíwâyundedáho wovâyjãa'amí-ákun. ⁴⁰ Náa undá bí'áyíngi'an hedânho ná'in Jôesi Tádáví hí' iví tukhe'min dâyta'nannin wí'ûnpúuwípidí:

⁴¹ Un ítú'in naví hí' wídínchã'muupí'in bít'ôeyan.

Unbí thaa eeje wí hãäwí wâyupíwó'di namuu'i hânho hay'i namuudi naa dáykhâymáa,

hedí wí'úvíwâyukhâymáapi tobá wí to'wídí wovâythayjo wänbo'.

Hedího wovâyháa'amí, hewänbo wí'úvíwãäyú-ípi, hedânho íchuuwí."

⁴² Paul ihí'bowa, hedí i-ádí Barnabas-ádí i' Hudíyoví méesate iwedi dapeemän dihaydi in t'owa dida'ji' owáy wíyá kaykhanwówá thaa ná'i hãäwí dit'oe i'gedí bá shánkí ovâyhée'amí'in, ⁴³ hedí dínwé'gek'ewe' dihaydi, báyéki in t'owa Paul-ádí Barnabas-ádí dimää, hedí in wíjedi ovâytumakhe'an Jôesi Tádáví sígísehkanä iwe dívíwâyuhúuwídí. Wáy wên ná'in t'owa-á Hudíyo dimuu, wây-á wëndá Hudíyo dimuupí wänbo in Hudíyoví khuubá dâyhon.

⁴⁴ Wíyá jãadi i' kaykhanwówá thaa naná' diwe, t'ähki waa in bú'win t'owa dívíwé'ge'an ná'i Jôesi Tádáví tun Paul-ádí Barnabas-ádí dânt'ôe'odi dit'oe-ídí. ⁴⁵ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi ná'in báyéki t'owa in wíjeví'piye dimändi ovâyumú' ihaydi, ívíwo dithúupóe, hedí ovâytumáa Paul-ví hí'-á ta'gen wí'ûnmuupí, hedá iví'gedá híwóhpi dívíhée'an. ⁴⁶ Hebo Paul-ádí Barnabas-ádí khunwóeda'gínpidíbo' ovâyhée'an. Ginnân datú: "Nakhây'ã' Jôesi Tádáví hí' un Hudíyo páadé wây't'ôe'amí'in, hedího han än'an. Hebo bínjoegi'andi úvíkeejo' undá in wówátsi nahándepí'in bínkáyji'in wí'ímuupí'in, hedânho náa na'indi wâyjoekankhâymáa, hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piye gamän, ⁴⁷ gá Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví ta'nin diwe na'in ginnân dítu'andân:

Naadi u' wíde'man wí ko waagi'ba unmuunídí,

in Hudíyo dimuupí'inbí'piye unmu-ídí,

in t'owa t'ähki náa oepáa k'aydi hádídi ovây'aywoení'in ovâytu'ãamídí."

⁴⁸ In Hudíyo dimuupí'in iwebá diji'in ná'i hí' dit'oe'di hânho dihíhchanpóe, hedí dítú, "Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' híwó'di ûnmuu." Hedí t'ähki in to'wên Jôesi Tádádí ovâyde'mannin ná'in wówátsi nahándepí'in dâykáyjídí iví'piye dívíwâyú.

⁴⁹ Hedí shánkí wänbo t'owa i' nange t'ähki dikw'ó'nin Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun dit'oemän. ⁵⁰ Hewänbo in Hudíyodi in bú'win kwiyä' kodit'owa dimuu'in Jôesi Tádá óe'a'ginnin ovây't'e'ya'nán, hedá in sená' kw'áye'in dimuu'in wá', hedího ná'indá Paul-á Barnabas-á ovänjänäkí'an hedá inbí nan diwedi ovänkhepiye. ⁵¹ Hedího inbí anto iwedi dänna'jeepídi in t'owa ovâykeeyamídí kodi wídíví'anpí'in, hedáhá' ná'i wêe bú' Iconium eepiye damää. ⁵² Hedí in Antioch bú' dithaa'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in hânho dihíhchanpóe, hedá pín ta'gedá i' Yä'dâa'i P'owãhãhã-á dâymáa.

14

Paul-áđí Barnabas-áđí Jôesi Tádávi tun oe Iconium bú' ovâyt'ôe'o'

¹ Haa Paul-á Barnabas-á oe Antioch dânpóe waabá oe Iconium wá' dânpóe. I' Hudíyoví méesate'ay ee dats'ú, hedi hânho híwó ovâyhée'andi báyéki t'owa Hudíyo dimuu'indá Hudíyo dimuupí'indá Jesus-ví'piye dívíwäyu. ² Hewänbo wên Hudíyo inbí hí' dívíwäyunde'indá wây-á Hudíyo dimuupí'in ovâyt'e'ya'nan, hediho ná'in Hudíyo dimuupí'in in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'inbí'piye háa dichaa. ³ Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dänwóyí', hedi khunwôeda'ginpídíbo Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi dänhí'máa. Hedi i'dá ovänkaymägi pinnán t'ôe dän'amídí, hedânho in t'owa ovâykeeyamídí i' hí' iví sígísehkanä ûnmuu i'gedá ta'gen namuu'in. ⁴ Hebo in t'owa i' bú'windá dit'oedi handa' wídi'ánshaamuupí. Wëndá in Hudíyo-áđí dipóe, wëndá in wíje Jesus-ví t'ôekhuwa'indáđá.

⁵ Hediho wên Hudíyo-áđí wên Hudíyo dimuupí'indáđí in bú'win p'ó'déđí'in wóegé díví'ánshaamägi ovänwä'amídí hedá ovänk'usäyü-ídá. ⁶⁻⁷ Hebo háa ovänkhâymáa'in Paul-á Barnabas-á dänhanginpóe, hediho oe Lycaonia nangepiye dajân, hedi wíje bú' Lystra-á Derbe-á iwe hedá i'ge t'ähká Jôesi Tádávi híwó'di tun in t'owa ovâyt'ôekanhon.

Paul oe Lystra bú' óek'usäyu

⁸ Ná'i bú' Lystra iwe wí sen natsi'dee'ipí' na'än. Na'aypuyädibo ha'bi namuu, hediho wáymûu wänbo wí'ijiyépi. ⁹ Paul ihí'máadí ná'i sendá nat'ôeyannän. Paul-dá ta'gebo óemû'di ûnhanginná i' sen in wäyu ûnehkháapúuwídi imáa'in, ¹⁰ hediho kaygi óetu'an, "Óta'gewínú." Hedi i' sen ichänuwínúdi natsi'dee.

¹¹ In báyéki t'owa iwe diji'in háa Paul i'annin dâymû'di di'ánde wên wíje inbí jôesi damuu'in, hediho kaygi ditú inbí tundi, "Wên jôesi damuu'in makówáđí nanbí'wepiye dawân hedi na'in t'owa waaginbá dapaa." ¹² Ditú Barnabas-á Zeus-ân namuu, hedi Paul-á Hermes gân óekháyä', gá Paul shánki ihí'máadân. * ¹³ Wí méesate hay'i oe bú'dí já'wé nak'óe, iwe in t'owa Zeus dâya'ginmä'. I' méesatewi owha' wên tôedo-á hedá póvi ophidé'i-á i' bú' tehpaá phódi iwepiye imaa, hedi i-áđí in t'owa-áđí in tôedo dâyt'aháanú-í'in dida' ovän'a'ginmäänídi.

¹⁴ Hebo Paul-á Barnabas-á háa in t'owa dívíkhâymáa'in dänhanginpóe ihaydi inbí k'ewé'in to dänwhée'an ovâykeeyamídí háa díví'o waa wí'ovänhí'anpí'in, hedá in t'owaví jáa dän'äats'údedi dântuwínú, ¹⁵ "Háadan gin úví'o'? Na'indá t'owada' gamuu un waaginbá. Na'indá ga'ää Jôesi Tádávi híwó'di tun wâyt'ôe'amídí, hedânho ná'i háäwí nachä'muupí' úví'o'i bínjoe'amídí, hedá i' nawówáji'i Jôesiví'piye úvíwäyü-ídá. I-ân makówa-á nandá mâap'oe-á hedá háäwí t'ähki eeje nakw'ó'di-á ikhíjé. ¹⁶ Hedi tobá hân'oebo náa puwahay wáyjé t'ähki'in t'owa háa díví'amí'in dida' waa Jôesi Tádáđí ovâykanmägi wänbo', ¹⁷ thay'eedi ovâykeeyan háawi i' namuu'in hânho híwó ovây'andi. I'dân in kwan makówáđí wovâyjemu, i'dibá háäwí i' nan diwedi napaa'i wovâypaye. I'dân koegi' wovâymä' hedá wíyá háäwí unbí pí'ná wovâyhíhchannamígí-á," gin Paul-di ovâytu'an. ¹⁸ Hebo tobá t'ähki ná'i ovâytumáa wänbo', báyéki t'ôe dânpóe in t'owa ovâywóyí'nídi in tôedo wíđây't'aháanú-ípidí in ovän'a'ginmäänídi.

* **14:12** In Lycaonia-win t'owa-á in wé'gen Greek t'owa waaginbá dimuudi báyéki jôesi dínkw'ó. I' shánki p'ó'déđí-á "Zeus" gin óekháyände', hedá wí t'ôekhuwa'i-á "Hermes" gân nakhawä.

19 Ihaydibá wên Hudíyo Antioch bú'win hedá Iconium bú'windá dipówá, hedi Paul-á Barnabas-á ovântunsúumáadí in Lystra-win t'owa háa ná'in dipówá'in ditú waagida' dívíwäyu. Hediho Paul óek'usäyu hedi óehay gin dichanpóedí ee bú'dí já'wépiye óewhaapiye. 20 Hewänbo wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Paul-ví'wepiye dí'ää, hedi wa'di iví'ge dibúuwin dihaydi iwínú, hedá wíyá i' bú' iwebá nawáyts'ú. Wíyá tháwándá i-ádi Barnabas-ádi oe Derbe bú'piye damää.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú'piye dawáymää

21 Oe Derbe bú' Jôesi Tádáví híwó'di tun ovâyt'ôe'an, hedi báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyu. Ihaydiho oe Lystra-á Iconium-dá i'gepiye hedá Pisidia nangewi bú' Antioch-piyá dawáymää. 22 Ná'i bú' eeje in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'nann shánkí kay'indi dívíwäyü-ídí, hedá dântumakhe'an ta'gendi dívíwäyuhúuwí'in. Ovâytü'an, "T'ähki ná'in âyt'ôephaadé-í'in gínpúuwí oe makówá gipówápídíbo?" 23 Hedi t'ähki i' méesate eeje tsonnin ovâykw'ódi, hedáhá' dänjûusu'andá dänhaädä'andá t'ähki in dívíwäyü'in ovâytü'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wovâypahúuwí."

24 Nää-á Pisidia nange i'ge daphademää, hedá Pamphylia nange iwá dapówá. 25 Iwe in Perga bú'win t'owa Jôesi Tádáví tun ovâyt'ôe'an, hedá iwedá wíyá wêe bú' Attalia-piye damää. 26 Iwedáhá' kophé iwedá i' wêe Antioch bú' iwepiye dawáymää. Iwedânho hân páadédí wäypiye damää hedi damääpídíbo in méesate iwe'in t'owadi ovânjûusu'an Jôesi Tádáví sígísehkanádi ovân'âyíngi'amídí, iví t'ôe dän'amídí. Hedi nää-á inbí t'ôe-á dänbowadi dawáy'ää.

27 Oe Antioch dapówá ihaydi t'ähki in méesate'in t'owa ovâywé'ge'an, hedi ovâytü'an háa Jôesi Tádádí ovânkhäge'nannin i' t'ôe dän'andi t'ähki, hedá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí'in wá' Jôesi Tádádí ovâymägi'in dívíwäyü-ídí. 28 Báyéki thaa oe Antioch in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádi dänwóyí'.

15

Oe Jerusalem in méesate'in tsonnin dínwé'gepóe

1 Wên senä' oe Antioch dipówá Judea nange iwedi, hedi indi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyhá'o'. Gin ovâytü'an: "In Hudíyo waaginbá ík'ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há'to' oe makówápiye ímú-í." 2 Paul-á Barnabas-á ívíwo wí'ovânhi'anjí háa in senä' dipówá'in ditü'nin, hedi indádi báyéki dívítuhkannan. Hediho Paul-á Barnabas-á hedá wây-á wên Antioch-win senä'dá ovâyde'man Jerusalem-piye dimú-ídí, iwe ovâyhée'amídí in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindádi ná'i hääwí napóe i'gedí.

3 Hediho ná'in senä' Antioch iwedi ovâysandi ná'in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á i'ge diphade. Eeje in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâytü'an hääwí t'ähki háa in Hudíyo dimuupí'in dínpóe'in, inbi khuu dâyjoe'andi Jesus-ví'piye dívímägi. Hedi ná'i hí' dit'oedi hânho dihíhchanpóe. 4 Jerusalem bú' in senä' dipówá ihaydi, in méesate'in t'owa-ádi in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi hedá in méesate iwe'in tsonnindádi in ovâysígíhógi. Ihaydiho Paul-ádi Barnabas-ádi ovâytü'an t'ähki i' hääwí Jôesi Tádádí ovâykhäge'nandi díví'amídí i'gedí.

5 Hebo wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indá Pharisee t'owa-ân dimuu, hedi dívíwínúdí ginnân ditú, "In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dínkhây'ä' in Hudíyoví k'ewe taadi ovâytaa'amí'in, hedá wá' nakhây'ä' ovâytü'äämí'in t'ähki i' tsontun Moses ita'nandi' dâya'ginnamí." 6 Hediho indádi in Jesus-ví

t'òekhuwa'indádí in méesate iwe'in tsonnindádí dívíwé'ge'an ná'i hääwí i'gedí dívíhée'amídí.

7 Híwó hayho dívíhée'an, ihaydiho Peter iwínúdí ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, úhanginná háyú hay paayo phade Jôesi Tádádí naa díde'mannin in Hudíyo dimuupí'in dovâyhée'amídí iví híwó'di tun dit'oe-ídí hedá i'piye dívíwäyú-ídí. 8 Jôesi Tádá t'owa t'ähkíví ánsaa úhanginná, hedi na'in dínkeeyan i'dá in Hudíyo dimuupí'in wá' ovâysígíhógi'in i' Yä'daa'i P'oweaahaa ovâymägídi. Na'in dímägi waabá in ovâymägi. 9 Hedá ikeeyan t'ähkí indádí na'indádí handá' dímáa'in, gá indi iví hí' ónwäyüdi i'dá inbí t'aywó'di inbí pí'nádí ovâyjâa'andân. 10 Heháadanho náa un ída' Jôesi Tádá bînt'ayjaa'amí'in? Undá ítsonpoe'o in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwäyü'in wên hääwên kây'in díví'amí'in, hewänbo háa bîntsonmáa'indá na'in wígínkodipí iví'amídí, nanbí thehtáy pahpá'in wá' wänbo wídínkodipí. Wí hääwí kháa'i inbí t'ú'k'eegi bîn'í'k'úya' waagibá úví'o. Ha'wáa wí'úví'amípí. 11 Na'indá ívíwäyunde Nanbí Sedó Jesus-ví sígísekaná únmuudibo dín'aywoenídí, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' handidibá ovây'aywoení."

12 Ihaydáhá' Barnabas-ádí Paul-ádí ovâyhée'an. In t'owa t'ähkí diwé'gekw'ó'nin hânda' dikwodée ovânt'òeyandedi in wíjedi ovâytmáadí háa Jôesi Tádádí ovänkhäge'nannin t'ämäge'i pinnán t'òe dän'amídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa-ádí daji' ihaydi. 13 Dänhí'bowa, ihaydáhá' James-dá ginnân ihée'an: "Tí'úuwín páadé'in, náa-á naa-áhá' dînt'òeyan. 14 Simon Peter-di na'in dítu'an Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovây'áyíngimáa'in, hedi handidi dínkeeyan wên in diwedi ovâyhógi'in iví'in únmuunídí. 15 In Jôesi Tádáví tukhe'min hân'oebo hanbá dítú, hedi háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú'in ginnân dâyta'nan:

16-18 'I' tsondi David-ví äy iwedi'inbí tsonkhuu dínhandí wí tewhá nakanu'i waagi'inbá dipóe,

hewänbo wáy wí thaa naa owáy'ä' hedá inbí tsonkhuu dovâywáymääni.

Háa dimú'de waagibá dovâywákwohkhâymaa.

Naa han dáykhâymaa hedânho t'ähkí in wé'gen t'owa dida'ídí dítaa-í'in, háyú in Hudíyo dimuupí'in dovâyhógi'in naví'in dínmuunídí.

Ginho Nanbí Sedó Jôesi natú, i'dá hân'oe ná'i hääwí t'owa ovâyhangin'ánnan."

19 Hedá James gin wá' natú, "Ná'i hí' Jôesi Tádá natú'i namuudi, ginnân naa dínchanpoe'o: Wígínkhây'ähpí in Hudíyo dimuupí'in Jôesiví'piye dívíts'anwäyü'in äytü'âamí'in háawin kây'in dâ'y'amídí. 20 Han íví'amí'wíwedi, äyta'nami ginnân äytü'âamídí: Wídâyk'o'ípi i' koegí' nakoekhâak'óe'i gá in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägidân, * hedá wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádí wídíwíwho'kw'óenípí, hedá in animáa ovâyk'éléwhihánú'inbí píwí i' ún'p'oe napeepí'-á wídâyk'o'ípi, hedá i' ún'p'oe wänbo-á wídâyk'o'ípi. † 21 Gin naa otú' gá ná'i hääwí i'gedí Moses ita'nandân, hedi kaykhanwówá thaa waagi Hudíyoví méesate eeje báyéki paayo phade waabo ná'in Moses ita'nannin t'owa dâytundo', hedá iví hí'-á t'ähkí bú' naná' deeje ónt'òe'o?."

* 15:20 15:20 In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dâyhääwíkhíjé inbí jôesi dínmuunídí, hedi koegí'-ádí wíyá hääwí-ádí ná'i jôesiví'piye dâyhúja' dâya'áginmäänídídí, hedáhá' i' koegí' bá dâykü'ch'áade' in t'owa dâyk'o'ídi. In Hudíyo díchanchpoe'o ná'i koegí' dâyk'oe'dá, in wé'gen t'owaví jôesi dâya'áginmä' waagibá díví'amí. † 15:20 In Hudíyo dínkhâak'óe ná'i píwí na'ún'p'oepeepí' dâyk'o'ídi, hediho in Jesus-ví t'òekhuwa'in wídida'pí in Hudíyo dimuupí'in gí'bi píwí dâyk'o'í'in in Hudíyo dimuupí'in wí'ovâyháachannamípídi.

In Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in wên ta'nin ovâysan

²² Hedího in Jesus-ví t'òekhuwa'indá in méesate'in tsonnindá hedá t'ähkí in wé'gen méesate'indá ginnân ditú, "Wên senä' na'inbí'wedibá dimuu'in âyde'mamí, hedí Antioch-piye âysaaní Paul-á Barnabas-á indádí." Hedího Silas-á Judas-á ovänkê', ná'i Judas-áho Barsabbas gin wá' nakháwä. In méesate'in t'owadi ná'in senä' báyékí ovän'a'gin. ²³ Hedí wên ta'nin indádí dâyho' ginnân nata'muu'in:

"Un Hudíyo ímuupí'in hebo nanbí tí'úuwín páadé'in ímuu'in, un oe Antioch bú' hedá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa'in, na'in Jesus-ví t'òekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá unbí tí'úuwín páadé'in gimuu'indi wâysengitumáa. ²⁴ Na'in gínhanginpóe wên t'owa náwedi dimää'indi piháawi háäwí wovâytu'annin, hedího inbí hí' dínmuudi wí'únhanginnáhpí háa úví'amí'in, hedá t'ähkí únbéede. Hebo na'indá há'in t'owa wí'âytu'anpí ha'wâa díví'amí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedânho ívíwé'ge'an hedí âywéhpê'andi gitú híwó namúuní'in Paul-á Barnabas-á unbí'piye wâysaaní. Indá senä' âysígí'in damuu, hedá dakhâymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí' dânmääní. Hedá wá' gitú híwó namúuní'in wây-á wên senä' âyde'mamí' indádí damú-ídí, ²⁷ hedího Judas-á Silas-á âysan. Háa ná'in ta'nin diwe âyta'nan waa indibo hanbá wovâytu'khankhâymaa. ²⁸⁻²⁹ I' Yä'dâa'i P'oweahâa natú híwó wínamuupí'in wí háäwí kâyi wâytu'âamí'ídí úví'amí'ídí hedá na'in wá' hanbá gichaa. Hebo ná'i hí'-áho únkhây'ä' bín'a'ginnamí'in: Wíwînk'o'ípí i' koegí' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägi'i', hedá wíwînk'ünp'oek'o'ípí, hedá in animâa ovâyk'êwhihánú'inbí píví i' ün'p'oe napeepí' wíwînk'o'ípí, hedá wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádí wí'úvíwho'kw'ôenípí. Ná'i háäwí wí'úví'anpí'ídí híwó únpuuwí. Sndgidího'."

³⁰ Hedího Judas-á Silas-á Barnabas-á hada Paul-á Antioch-piye ovâysan. Dipówa ihaydi in méesate'in t'owa t'ähkí ovâywé'ge'an hedí in ta'nin ovâymägi. ³¹ In t'owa dâytunnan dihaydi hânho dihíhchanpóe in híwó'nin tumakhe dit'oedi.

³² Judas-ádí Silas-ádí Jôesi Tádávi tukhe'min damuudi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in báyékí ovâyhée'andi ovâytu'an kwee waa sen waa dí'âaní, hedí inbí hí'dí ovâykhäge'nan shánkí kay'indi dívíwäyú-ídí. ³³⁻³⁴ Ihay háyú thaa iwe da'ân, ihaydáhá' datú Jerusalem-piye dawáymú-í'in, iwedibáho páadé ovânpunjôn. In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Antioch-'in dimuu'indi ovântu'an, "Jôesi Tádávi wovän'âyîngihúuwí háä p'óegé damändi," hedí damää.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-ádí oe Antioch-bo dânwóyí'. Eewân indá hedá báyékí wây-á dikw'ó'nindádí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' in t'owa ovây't'òe'o'.

Paul-ádí Barnabas-ádí dânwije

³⁶ Wí háyú thaa naphade ihaydi Paul-di Barnabas óetu'an, "Jaho gawáymú-í t'ähkí bú' eeje, háä Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun äntunphade eeje, hedá há'in méesate'in tí'úuwín páadé'in änmúuní, gánhanginpúuwí'ídí tigú híwó'gí dimän." ³⁷ Barnabas-á nada' John Mark indádí bá dânhúuwí'in. ³⁸ Hebo Paul-á wínahíjepí. Ihe'jidida' natú' Mark-á indádí wí'dänhúuwí'pí, gá oe Pamphylia nange diji' ihaydi ovânjoe'andân, hedí iwe Mark wíyá wínada'pí indádí in t'òe i'amí'in. ³⁹ Hedí ívíwo dântuhkannandi dânwije. Barnabas-di Mark óekê' i-ádí damú-ídí, hedí kophé iwedi oe Cyprus-piye damää. Hewânbo Paul-dá Silas-á óede'man. ⁴⁰ In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'an Jôesi Tádávi ovânsígí'âyînhúuwí'in, hedí damää. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á i'ge damää, hedí in méesate'in t'owa ovâykhäge'nan shánkí kay'indi dívíwäyú-ídí.

16

Paul-ádi Silas-ádi Timothy namäa ovänkhäge'namídi

¹ Cilicia nange iwedi Paul-á Silas-á ná'i bú' Derbe-piye damäa, hedá wíyá bú' Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwä'i' nathaa, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i namuu. Iví jiyá Hudíyo-ân ûnmuu, hedi i' wá' Jesus-ví'piye iwäyu, hebo iví tádá-á Greek-ân ûnmuu. ² In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa'in ditú' Timothy-á híwó'di sen namuu'in. ³ Paul nada' Timothy-di oványuuhúwi'in, hewänbo páadé óeho' i' Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'amídi, gá ee dimän ni'ge báyéki Hudíyo dithaadân, hedi indá t'ähki dínhanginná Timothy-ví tádá Greek ûnmuu'in. ⁴ Iwáy bú' iwéngé dimän dihaydi in méesate'in t'owa ovâyhangin'ânnan háa in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá oe Jerusalem ditú'in, hedá ovâytu'an ná'i hí' dáy'a'ginnamí'in. ⁵ Hedi in méesate'in t'owa shánkí kay'indi dívíwäyu, hedá shánkí wänbo t'owa-á dívíwäyuhon.

Háa Paul oe Troas imû'in

⁶ Oe Asia i' Yä'däa'i P'oewaahâadi Jôesi Tádávi hí' i'gedi wí'ovâyhi'mägipi, hediho in nange Phrygia-á Galatia-á i'ge diphade. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówa ihaydi ná'i nange Bythinia ditsudeda', hewänbo i' Yä'däa'i P'oewaahâadi ovâykhâ'an. ⁸ Hediho Mysia nange i'ge wá' daphade, hedi Troas bú' iwá dapówa.

⁹ I' khun Paul wí hääwí ûnkeepóedí imû' waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay'indi óeda'máa, "Näa Macedonia-piye óká've na'in díkhäge'namídi." ¹⁰ Hedi Paul ná'i ûnkeepóe i'gedi ditú'an dihaydi wesebo na'in ívíkhây'an Macedonia-piye gimú-ídi, gínhanginnândi ta'gendi Jôesi Tádá nada' iví híwó'di tun in t'owa iwe'in âyt'ôe'amí'in. *

Oe Philippi bú' Lydia-á Jesus-ví'piye iwäyu

¹¹ Troas-di kophé iwedi gimäadi i' p'ojâadi Samothrace-piye gipówa, hedá wíyá tháwändá iwedáhá' ná'i bú' Neapolis-piyá gimäa. ¹² Iwe i' kophé iwedi giwá, hedi nangedibo oe Philippi-piye gimäa. Philippi-á hay'i bú' namuu Macedonia nange iwe, hedi báyéki Rome-'in t'owa iwe dithaa. Häyú thaa iwebo ívíwóyí'.

¹³ I' kaykhanwówa thaa-á i' bú' tehpa phódi já'wépiye gipee, ihaydáhá' p'o'k'áygépiyá gimäa, gá gichanpóedân in Hudíyo t'owa iwepiye dimäa'ä dívíjûusu'amídi. Iwá wên kwiyä' diwé'gekw'ó, hedi nange ívíkw'ódidí äyhée'an. ¹⁴ Wí kwee in diwedi nakháwä Lydia gin. I-á Thyatira bú'wi-ân namuu, hedi i' aa p'í tsáawä'i' ívíwo nachä'muu'i kuhcha'i namuu. I'dá Jôesi Tádá óe'a'ginmä', hedi Paul-ví hí' ônt'ôeyandedi Nanbí Sedó Jôesidi óekhäge'nán háa natú'in isígíkáyjídi. ¹⁵ Lydia-á hedá iví k'aygi'indá dívíwäyudi ovâypp'ó'p'oe'an. Ihaydiho i'di na'in ditú'an, "Näa-á únhanginpóe naa ta'gendi Nanbí Sedóví'piye dáywäyunde'in. Hedáho naví tewhá eepiye bíkã've, hedi iwebo úvíwóyí'ní." Hânho kay'indi ditumáadiho gimäa.

Paul-á Silas-á ovänpansóge

¹⁶ Wí thaa ee dívíjûusu'o' ipiye gimän dihaydi, wí a'yúdi díjay. Ná'i a'yú-á wên t'owadi óekumä, hedi wí yä'däapí' p'oewaahâadi óemäa. Ná'i p'oewaahâadi hää t'ähki hí' óetu'o' natúunídi háa t'owa dínpuwagi'o'in. Iví tsonnin háyú-anho dáychä'hónde' i' i'o'i'di. ¹⁷ Hedi Paul-á na'indá i' a'yú gínwójei'di ituwínunde' ginnân: "Ná'in sená'dá Jôesigi' dívít'ôemäa, i-á i' shánkí kw'áyewi namuu. Indá wovâytu'âqamí hádídi wovây'aywoeni'in."

* **16:10** Luke näa indádi naji', i' to ná'i hääwí ita'nandi'.

18 Hăyú thaa ginho i'ó' Paul nat'ayjaapóe píhay, hediho ibéedí i' yă'dâapí' p'oewaahâa óetu'an, "Jesus Christ-di naa dínk'ú' wíjôenídí, hă'i a'yúví'wedi ópeeve." Hedi i' p'oewaahâa wesebo ûnpee.

19 I' a'yúví tsonnin dínhanginná i' a'yúdí wíyá wí'ovâyçhă't'ankhâymáapí'in, hediho indi Paul-á Silas-á ovănyâ'di ovănkhoókay'an i' bú'win p'ó'déedí'in dikw'ó' diwepiye i' bú' pinge, 20 hedá ovâytu'an, "Nă'in Hudíyo senă'dá nanbí bú' iwe in t'owa ovâyte'ya'do". 21 Indá inbí khuu nanbí t'owa ovâyhá'o', hedi na'in gínkhâak'óe nă'in khuu âykáji'in háa ây'a'ginnamí'in, na'indá Rome t'owa gimuuđi."

22 Hediho in wé'gen t'owa iwe diji'indi Paul-á Silas-á ovănyâ', hedi in bú'win tsonnindi inbí aa ovănwhée'an, hedi ditsonpóe ovănwhăäni'in. 23 Báyékí ovănwhăđi ihayđáhá' ovănpansóge, hedi i' pan tewhá áyí'di óetu'an híwó ovăn'áyíngi'amí'in. 24 Gin óetu'an dihayđi i'dá pan tewhá pinge ovănsóge, hedi ovănpó't'ăäk'ú'.

25 Khun pinuđi hăđđi Paul-á Silas-á dănjúusu'o' hedá dănkha'wo' Jôesi Tádá óekú'daa'amídí. In wé'gen pan dikw'ó'nindi ovănt'ôeyande'. 26 Ihayđi tsíkhagipí i' nan hânho na'a'yăpóe, hedi i' pan tewhá tepú wănbo na'a'yăpóe. Wesebo i' pan tewhá phóđi nakhuudee, hedi i' kadéna in pan ovâywhi'kw'óđi'í dínwhisuudee. 27 I' pan tewhá áyí'di najósa'wo hedi i' pan tewhá phóđi nakhu'undi imú', hediho na'ân t'ăhkí in pan dishavepee'in, hediho iví tsijó phá' iwhahkê' hedi ipikhe'khâymáawän. 28 Hebo Paul ituwínú, "Wí'bo wíwiwă'amípí. Na'indá t'ăhkí wa'di năäbo gikw'ôn."

29 I' pan tewhá áyí'diđi wí to'wí óetu'an, "Wên phakó dînmă'," hedi ônmaadi i' pan tewhá ee iwănăts'úde. Hânho nathăthapoe'o nakhunwôeda'di, hedi wesebo Paul-áđi Silas-áđi inbí páadépiye idége'disóge. 30 Hedi iwínúđi oe já'wépiye ovănpiye hedi ovăntu'an, "Naví sedó'in, hânnan dáy'amí naa dîn'aywoenídí?" 31 Indi óetu'an, "Nanbí Sedó Jesus-ví'piye bíwăyú, ũ-áđi uví k'aygi'indáđi, handidânho wovây'aywoení."

32 Hedi Paul-áđi Silas-áđi Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' i' pan áyí'di-á hedá t'ăhkí iví k'aygi'indá ovâytu'an, 33 hedi wese i' khun i' pan áyí'diđi ovănho' ovăn'owêedi-íđi ee datsa'an deeje, hedá wesebo-á i-á hedá in wé'gen iví k'aygi'indá ovăyp'ó'p'oe'an. 34 Hedáhá' Paul-á Silas-áđi iví tewhá eepiye ovănpiye hedá ovănhúujôn. I-á iví k'aygi'indá t'ăhkí ívíwo dihíhchanpóe, năä-áho Jôesi Tádáví'piye dívíwăyudu.

35 Wíyá tháwän hédéndí in bú'win tsonnindi wên áyí'nin senă' ovâysan i' pan áyí'di óetu'ăamídí Paul-á Silas-á ovănma'p'ăđđi-í'in. 36 I' pan áyí'diđi Paul óetu'an, "In bú'win tsonnindi naa dítu'an wănma'p'ăđđi-í'in. Năä-áho damú-í. Jôesi Tádáho wovăn'áyíngihúuwí." 37 Hebo Paul-dá in áyí'nin senă' dipówá'in ovâytu'an, "Tobá wí t'aywó'di wíđínshaapí wănbo', hedá tobá oe Rome gănkhwăta'k'óe wănbo', in bú'win tsonnin ditsonpóe na'in díwhăäni'in in t'owa t'ăhkí dímúuní iwe, hedáhá' dípansóge. Hedá năä-á kaadibo wăypiye dísaani'in dida'. Hebo há'to han dí'amí. Ja' ovâytu'an năwe wí'bo di'ăä-í hedi indân dípeemăäni."

38 Hediho in áyí'nin senă'di in bú'win tsonnin ovâyte'ôe'an háa Paul natú'in. In wíje Rome-'in damuu'in in tsonnin dínhanginpóe ihayđi hânho dikhunwôeda'póe, 39 hediho i' pan tewhá eepiye dimăä hedi kay'indi ovăntu'an, "Dîn'owójé undi." Hedáhá' iwedi ovănpiye hedi ovăndaa'an i' bú'dí dapee-í'in. 40 Hediho pan tewhá eedi dapeedi Lydia-ví'piye damăä. Iwe in Jesus-ví'piye dívíwăyunde'in ovâykweewaasenwaatu'andi ee bú'dí dapee.

17

Oe Thessalonica bú' Paul-á iví k'ema'indá ovâyt'ôephadekannan

¹ Paul-á Silas-á nã'in wíje bú' Amphipolis-á Apollonia-á i'ge daphade, ihaydáhá' Thessalonica bú' dapówá. Iwe wí Hudíyoví méesate'ay dínk'óe. ² Heđi Paul i' Hudíyoví méesate eepiye namää, ihayda' i'o waabá wãhãã namää wãnbo'. Eewá poje jáadi kaykhanwówá thaa eeje Jôesi Tádáví ta'nin ovâytundo', heđi i-áđí indáđí dívíhée'an itunnan ni'gedi. ³ Háa Jôesi Tádáví ta'nin natunda'in ovâythayyan, heđá ovâykeeyan nã'in ta'nin ta'gendi natû'nin i' to'wí Jôesi Tádáđí óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđí it'ôephadekhâymáadáhá' nachuwagí'o, hebo wíyá nawáywówápuwagí'o. Heđá ovâytû'an wá', "Nã'i Jesus, iví'gedi naadi wâytumáa'i', i-ân i' namuu Jôesi Tádáđí óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđí." ⁴ Wên Hudíyo iwe diji'indá heđá báyéki Hudíyo dimuupí'in Jôesi Tádá dâya'ginmä'indá, heđá báyéki p'ó'đéđí'in kwiya' wá', indá dívíwäyü ta'gen namuu'in háa Paul natû'nin, heđi Paul-áđí Silas-áđí dívíwón.

⁵ Hewänbo in wé'gen Hudíyo-á dithúupóe báyéki t'owa dívíwäyüdi, heđiho wên senä' dichã'muupí'in hããdi waa ee bú' pinge dívíkwinumáa'in ovâyhógidáhá' báyéki wây-á t'owa ovâywé'ge'an, heđi ovâyt'e'ya'nandi ee bú' t'ãhkí dínwãnpitú. Ihaydáhá' in Hudíyo-áđí in senä'dáđí wí sen Jason gin nakháwã'iví tewhá eepiye dimää, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i namuu, heđi in phóđi ònthãní'in dívíkhããde'. Paul-á Silas-á ovântüwãmáa oe já'wé ovãnpeeyé-íđí in t'owaví páadépiye. ⁶ Hebo in wíje wí'ovãnsaapí, heđiho in senä'di ovâypiye Jason-dá heđá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indáđí. Khóhkayđi in bú' tsonninbí'piye ovâyho', heđi dívítüwinúndedi ditû', "Nã'in senä'di wãhãã dimää wãnbo t'owa ovâyt'e'ya'do', heđi nãä-á nãäwá dipówá. ⁷ Heđi nã'i Jason-dá ovâysígihógi. T'ãhkí nã'in t'owa i' tsondi Caesar-ví tsontun dâya'ginhãnúnde'. Ditû' wí to'wí Jesus gin nakháwã'i' i' kodi tsondi namuu." ⁸ Heđiho in t'owa t'ãhkí heđá in bú'win tsonnindá dit'oe ihayđi dit'ayyaapóe. ⁹ Ihayđiho in tsonnindi Jason-dá in i-áđí diji'indáđí ovâychã'wá'ãakannan ovâyma'p'ããdi-íđí.

Oe Berea bú' báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyü

¹⁰ Wesebo i' khun in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul-á Barnabas-á wíyá bú'piye ovãnsan, Berea gin dâytü'o'i'. Iwe dapówá ihayđi i' Hudíyoví méesate'ay eepiye damää. ¹¹ In t'owa iwe'indá in Thessalonica-winbí shãnkí dikhâymuu ovãnt'ôeyaaníđí. Háa datú'in dit'ôeyanda', heđi thamuwaagi Jôesi Tádáví ta'nin dâytundo' dínhanginpúuwíđí tigúba háa ovâytü'an waa ta'gen namuu'in. ¹² Báyéki t'owa inbí hí' ovãnwäyü, in diwedi wên p'ó'đéđí'in Greek senä'dá kwiya'dá diji'.

¹³ Hewänbo wên Thessalonica-win Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jôesi Tádáví hí' oe Berea wá' ovâyt'ôe'o', heđiho iwepiye dimäädi báyéki t'owa hãho ovâyt'e'ya'nã. ¹⁴ Wesebo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul oe mâap'oe k'áygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dãnwóyí'. ¹⁵ Wên t'owa-áđí Paul namää, heđi indi Athens bú'piye óeho'. Iwe i'di ovâytü'an oe Berea-piye diwáymú-i'in, Silas-á Timothy-áđí ovântü'ãamíđí hããdi dãnkodi ihayđi iví'piye da'ãã-i'in. Heđiho han díví'an.

Paul-di in Athens-'in t'owa ovâyhée'an

¹⁶ Wa'di Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens ovãntsíkha'máadíbo kodi wínachãnpóepí imúndedi báyéki hããwí dínkw'ó'di' in t'owa dâykhíjéđí inbí jôesi dínmuu waa dâychaa'i'. ¹⁷ Heđiho in Hudíyoví méesate'ay ee báyéki ovâyhée'an Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá, to'wên Jôesi Tádá dâya'ginmä'in. Heđá wá'

thamuwaa-á bú' pingé dâyhäawíku'ch'áade' iwe in to'wên diphademännindá ovâyhée'o'.

18 Hedá wëndá senä' wá' iwe diji', indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí háhkan dínmuu'in dívíhá'o'. * Nă'in senä' Paul-ádi dívítuhkandodi wên ditsikapóe, "Hânnan nă'i hăhsó'yó natunji'?" Hedá wëndá ditú, "Hádéewáy pí'wên t'owaví jôesiví'gedi ihí'máa." Gin ditú' gá Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'odân, hedi ovâytumáa nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá.

19 Hediho in tunjowa'ví'piye óeho', ee okú eedi Areopagus gin dâytu'o'i', hedi óetu'an, "Na'indá gihangin'ânda' nă'i ts'aabi' hăäwí i'gedi u'di t'owa ovâyhá'o'i'. Ti na'in dit'ôe'amí i'gedi? 20 Báyékí hăäwí náwe bihée'andi wémûu wânbo wígit'oepí, hedânho háa natunda'in gínhanginnáan'in gida'."

21 (In Athens-windádi hedá in já'wé'in t'owa iwe dithaa'indádi hăädi wânbo t'ăhki hăäwí wânbo ts'aabi' namuu i'gedida' dívíhí'máa hedá dit'oe'o'. Hedânkun han óetu'an Paul.)

22 Hediho Paul in tunjowa'ví páadépiye iwínú hedi ovâytu'an, "Un Athens'in t'owa, naadi wâymunde' un báyékí únhăäwíkw'ó'nin bîn'a'ginmä'in.

23 Unbí bú' i'ge ojidi wáyjé unbí jôesi bîn'a'ginmä'i dómû', hedá wá' wí antâa-á dómû', iwe bînăäwíkw'óe'ó i' bîn'a'ginmä'igí', hedi eedi gin nata'muu: Wí jôesigí' nă'i antâa âypaa, tobá i' âytaapí wânbo'. Nă'i mađi bîn'a'ginmä' tobá bîntaapí wânbo', hediho năa-á iví'gedá naadá wâyt'ôekankhâymáa. 24 "I-á Jôesi Tádá namuu, i-á nă'i nan oepáa-á hedá i' hăäwí t'ăhki iwe nakw'ó'di-á ikhíjé, hedi i-á oe makówá-á năa nangá shánkí natsonji'. Hedânkun i' méesate t'owa dâyk'w'ódi eejedá'mân wínathaapí. 25 Hediho t'owaví'wedi khăge' wânbo wí'úntáypí, gá hăäwí wânbo t'owa dâypa'i wí'úntáypídân. I'dânkun t'owa t'ăhki inbí wówátsi-á inbí hăa-á hedá hăäwí dîntáy'i t'ăhká ovâymá'.

26 Jôesi Tádádí wêe sen ikhíjé, hedi iwediho t'ăhki nange'in t'owa dipuyă năa oepáa k'aydi t'ăhki dívíthaayé-ídi. Hewânbo in dipuyăpídíbo' Jôesi Tádá i'ánshaa'an hăädi hedá wéngé dívíthaayé-i'in. 27 Jôesi Tádádí in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwă-ídi, hedi hádébá óeshaa-í óetu'wámáadi. Hewânbo ta'gendi na'in t'owaví'wedi kayi' wínajihpi, wêeví'wedi wânbo-á joe. 28 Jôesi Tádá namuudânkun na'in giwówáji', hedá iví'a'yänmáa, hedá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta'kannin wânbo ditú, 'Na'in wânbo iví ây gimuu.' 29 Hediho Jôesi Tádáví ây gimuuđi wíginkhây'ăhpi gi'ăaní'in i-á wí hăäwí waagi'ba namuu'in t'owa i'gedi diwânpí'ánshaapóedí inbí mandibo dâypaa'i' óedodi háa kwăk'u ts'ă'i'đi háa k'uudi. 30 Jôesiví'gedi t'owa híwó wídika'póya'pí ihaydi, i'đi wí'ovâytu'anpí ihaydiho naná ovâytuhchăänú-i'in, hewânbo năa t'owa t'ăhki wéngé t'ăhki diji'in ovâytumáa inbí t'aywó'di dâyjoe'amídi wí'ovâytuhchăänú-ípídi, 31 gá owáy wí thaa ide'mandi' naná' diwe ovâyta'gekeekw'ôení t'ăhki t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin, hedi wí senho óesóge gin ovâytu'amídi, hedi nă'i sen óewáywówápaadi thay'eedi dînkeeyan óesóge'in" gin Paul-di ovâytu'an.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

32 Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmăge Paul óetumáa, hewânbo wây-á wëndá ditú, "Owáy wíyá hăädi nă'i bihée'andi' wíyá git'oe-i'in gida'." 33 Hedi Paul iwediho namăa. 34 Wên senä' iví hí' ónwăyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhăwă, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwăyü, Damaris gin nakhăwă'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwăyü.

* 17:18 In Epicureans dívíwăyunde' i' shánkí híwó'di hăäwí in t'owagi' namuu dihíhchaanídí năa oepáa k'aydi. In Stoics-á diháhkanji' ta'gendi gihíhchaanídí wíginkhây'ăhpi hăäwí wânbo gida'i-in hedíháa wáydi wânbo wíghaytaachaanípí.

18

Paul-di Jôesi Tádáví híwó'di tun oe Corinth bú' ovâyt'ôe'an

¹ Nă'i naphade ihaydi Paul Athens-di namää, hedi Corinth bú' napówá. ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakháwă'i' óets'antaa, i-á oe Pontus nange na'aypuýä. Iví kwijó Priscilla-ádi Italy nange wăhăädi dats'anpówá, gá i' Rome-wi tsondi p'ó'dédí' Claudius-di t'ăhkí in Hudíyo oe Rome-di ovâykhehpiyedân. ³ Paul-á nă'in wije'inbí'piye namää hedi indádi iwóyí'. I-ádi indádi te'aapa'in dimuudi wé'ge dívít'ôe'an. ⁴ Kaykhanwówá thaa eeje Hudíyoví méesate'ay eepiye Paul namää'ä, hedi kay'indi ovâyhée'o'. Ikhăäde Hudíyo dimuu'in hedá Hudíyo dimuupí'indá iví hí' ônsígí'amídí.

⁵ Silas-ádi Timothy-ádi Macedonia-di dapówá ihaydiho Paul wíyá wí'ite'aapaapí, hebo thaa t'ăhkí Jôesi Tádáví hí' in t'owa ovâyt'ôe'o', hedi thay'eedi in Hudíyo ovâyhá'o' Jesus-áho namuu i' to'wí Jôesi Tádáví óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Hewänbo wí'ônsígí'anpídí iví'piye dit'ayjaapóe, hedá híwóhpí'dá' iví'gedí dívíhée'an. Hediho iví aa iwedi ina'jeepídí ovâykeeyamídí ovâyjoekankhâymáa'in. Ovâytu'an, "Jôesi Tádáví'wedi ípedeedá, unbí'innân únmuu, naa wíđinchăänú-ípí. Năa iwedi páadépiye in Hudíyo dimuupí'innân nă'i hí' dovâyt'ôekankhâymáa."

⁷ Hediho ovâyjoe'andi wí sen Justus gin nakháwă'iví'piye namää. Justus-á i Hudíyoví méesate'ay nú' nathaa, hedi Jôesi Tádá báyékí óe'a'gin. ⁸ I' Hudíyo méesate p'ó'dédí' nakháwă Crispus gin. I-ádi iví k'aygi'indádi t'ăhkí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyu, hedá báyékí wây-á nă'in Corinth-win t'owa wá' Jôesi Tádáví tun dit'oedi dívíwäyudáhá' ovâyp'ó'p'oe'an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemû' waagibá ûnpóe, hedi Paul óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípí ovâyt'ôe'âamídí naví'gedí, wíwíwóyí'nípí. ¹⁰ Naadi wí'âyîngimáa, hediho wí to'wídí wóeyâ'dá há'to wóewa'amí, gá năa bú' báyékí t'owa naví'in đinpúuwí'in dithaadân." ¹¹ Hediho Paul wí paayodá píngé ee bú' iwóyí' Jôesi Tádáví hí' ovâyhá'odi.

¹² Oe Achaia nange wăhăä Gallio óep'ó'dédí'sóge ihayhăädibá, in Hudíyo dívíwé'ge'andi Paul ûnkenmää, hedi oe tunjó wháagépiye óeho'di Gallio óetu'an, ¹³ "Nă'i sendá t'owa ovâyhá'o' Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmăänídí, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

¹⁴ Paul ihí'khâymáawân hebo Gallio-di in Hudíyo ovâytu'an, "Nă'i sen wên háawin t'aywó'nin hediháa wên háawin wăhphade yă'dâapí'in namuu'in i'andáho', ihayđânho híwó namúuní naa dáytsíkha'amí unbí t'ehpide tun iví'piye wâyt'ôeyaanídí. ¹⁵ Hewänbo năa úwíwănpituhânbo wáy wí tun namuu i'gedí, wáy wí kháwă namuu i'gedá, hedá unbí khuu i'gedá. Hedáho unnânho únpikhây'ă' nă'i hăäwí bínkodí'amí'in. Naa wó'da'pí otúuní'in gi'bi hăäwí háa híwó'di háa híwóhpí' namuu'in." ¹⁶ Gin Gallio-di ovâytu'an dihaydi i' tunjó wháagé iwedi ovâykehpiye. ¹⁷ Ihaydi in t'owadi nă'i Hudíyoví méesate p'ó'dédí' óeyâ', i-á Sosthenes gin nakháwă, hedi Gallio-ví páadépiyebo óewhă', hewänbo háa díví'o'indi Gallio wí'ôe'âyîngimăgipí.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymä

¹⁸ Paul oe Corinth bú'bo wíyá háyü thaa iwóyí', hedáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjoe'andi i-ádi Priscilla-ádi hedá Priscilla-ví sen Aquila-ádi oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeeyamídí i'annin háa Jôesi Tádáví'piye iví tun imăgi waa. * Iwedáhá' kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimän. ¹⁹ Hebo iwe dipówápídíbo' oe

* **18:18** Wáyjéđí in Hudíyo senă' inbí tun dívímă' Jôesigí' dívít'ôe'amídí, hedi inbí phó dâysôemă' inbí t'ôe dâybowa pîhay.

Ephesus bú'piye dimää, hedi Aquila-ádi Priscilla-ádi ee bú'bo dänwóyí'. Paul-dá ovänjoe'andi in Hudíyoví méesate'ay eepiyá namää, hedi iwe in Hudíyo-ádi báyéki ihée'an. ²⁰ Wèndi óedaa'an báyéki thaa indádi iwóyí'nídí, hewänbo Paul wínahíjepí. ²¹ Ovâysengitu'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá natúdáho naa wíyá unbí'piye owáy'äá-í." Hedi iwedi kophé iwedi namää.

²² Oe Caesarea bú' napówa, iwedáhá' oe Jerusalem-piye namää in iwe'in méesate'in t'owa ovâysengitu'ámídí. Iwedáhá' oe Antioch-piyá namää. ²³ Iwáy wáhäá báyéki thaa na'än, hedi iwedi oe Galatia nange i'ge t'ähki hedá Phrygia nange i'gá namää in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'namídí shánki kay'indi dívíwäyü-ídí.

Apollos-di Jôesi Tádávi híwó'di hí' oe Ephesus-á Corinth-á ovâyt'ôe'an

²⁴ Ihayhädibá wí Hudíyo sen Alexandria bú' iwe na'aypüyá'i' Apollos gin nakháwä'i' oe Ephesus-bá napówa. Nã'i sendá nahí'magan, hedá Jôesi Tádávi ta'nindá híwó'dá ôntaa. ²⁵ I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu i'gedi ûnhanginná, hediho pín ta'gedi wây-á t'owa i'gedi ovâyhí'máa, hedá áyîngidá Jesus-ví'gedi ovâyhá'o', tobá John i' p'ó'p'oekandiví háhkan ni'gedidá' ûnhanginnân wänbo'. ²⁶ Khunwôeda'ginpídíbo' in Hudíyoví méesate'ay ee Apollos-di ovâyhée'an. Priscilla-ádi Aquila-ádi dat'oe ihaydi inbí'piye óeho', hedi Jôesi Tádávi khuu shánki thay'eedi ônthayyan.

²⁷ Hedáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', hedi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-ídí, hediho indi in Achaia-win Jesus-ví'inbá ûnmuu'in ovâyta'nán Apollos óesígíkáyjí'in. Apollos-á oe Achaia napówa ihaydi báyéki ovâykhäge'nán in to'wên Jôesi Tádávi sígísehkaná ûnmuudi Jesus-ví'piye dívíwäyü'in. ²⁸ Iví tun ûnkay, hedi in t'owa t'ähkiví páadépiye in Hudíyo ovâytu'an piháa dívíwäyunde'in, hedi Jôesi Tádávi ta'nin ovâyfundodi ovâythayyan Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyhée'an

¹ Wa'di Apollos oe Corinth bú' wáy naji' ihaydi, Paul i' nange i'gedi na'ädi Ephesus bú' napówa, hedi wên t'owa John i' p'ó'p'oekandiví hí' ónwäyü'in ovâymu'. ² Paul-di ovâytsika'yan, "Ti ná'i Yä'dâa'i p'oewaahâa bînkê' úvíwäyü ihaydi?" Indi óetu'an, "Na'in wíginhanginnáhpí wí Yä'dâa'i P'oewaahâa wänbo naji'in." ³ Paul-di ovâytsika'yan, "Háadan handi wovâyp'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oekandiví háhkan áywäyüdan." ⁴ Paul-di ovâytu'an, "John-di in t'owa ovâyp'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dâyjoe'andân, hedi ovâytumáa, 'Naví tí'úugé wí napowagí'o'íví'piye úvíwäyü-í. Hedi há'i-á Jesus-ân namuu."

⁵ Paul-ví hí' dit'oe ihaydi ovâyp'ó'p'oe'an dâykeeyamídí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyü'in. ⁶ Hedi Paul iví'di imank'ú'di i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dínwân, hedi wíyá pí'wí tundi dívíhí'máa, hedá Jôesi Tádávi tukhe'min waabá dívíhée'an. ⁷ Mađi tä'di wíje sená' iwe diji'.

⁸ Poje p'óe t'ähki Paul in Hudíyoví méesate eepiye namää'ä, hedi khunwôeda'ginpídíbo' in t'owa ovâyhí'máa. Ovâythayjo' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi ikhädé' iví hí' ónsígí'amídí. ⁹ Hebo wáy wên dívíp'óhkây'andi wídívíwäyüpí, hedá Jesus-ví p'óe i'gedá híwóhpí-á in iwe dikw'ó'nin ovâyhée'an. Hedânho Paul-di ná'in ovâyjoe'andi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in i-ádi ovâyho', hedi wí tewhá eepiye dimää, wí sen Tyrannus gin nakháwä'i'di t'owa ovâyhá'o' iwe. Iwá

Paul-di thamuwaagi Jôesi Tádávi hí' ovâythayjo?. ¹⁰ Wíje paayo t'ähkí Paul gin i'an, hedí handidi in t'owa Asia iwéngé dithaa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedi dit'oe, Hudíyo dimuu'indádí Hudíyo dimuupí'indádí.

Sceva-ví e'nún dida' in yä'dâapí'in p'oewaahâa ovaykhepeeyé-i'in

¹¹⁻¹² Jôesi Tádádí Paul óekhäge'nan pinnán t'ôe i'amídí, gi'bi häawí in t'owa wémûu wänbo dâymû'pí', hedího aa'ây häawí dedantâa häawí itäge'i' in dihaykw'ó'ninbí'piye ovâyho', hedí dihehkháapóe, hedá yä'dâapí'in p'oewaahâa-á in t'owa ovâymâa'in dínpee.

¹³ Ihayhäábá wên Hudíyo wá' wéngé t'ähkí dívijíyénde ná'in yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedí ovâykhepeeyé-ídí. Nää-á indá dívikhâáde hanbá díví'amídí Jesus-ví kháwä' ònkháyä'dedi. Ginnân ovâytumâa in p'oewaahâa: "Nä'i Jesus-ví kháwä' dónkháyä'de', iví'gedí Paul-di in t'owa ovây't'ôe'o', hedího naadi wítsonmâa nääbo ópeeve ná'i t'owaví'wedí." ¹⁴ Wí Hudíyo owhá' p'ó'dédí' Sceva gin nakháwä'i tsé ihay e'nún gin díví'o'in ûnkw'ó. ¹⁵ Hewänbo han ditú ihaydi, i' yä'dâapí' p'oewaahâadi ovâytu'an, "Jesus dótaa, hedá to'wí Paul namuu'indá dínhanginná. Hebo undá – to'innan ímuu?" ¹⁶ Hedí i' sen i' yä'dâapí' p'oewaahâadi óemâa'i'dí ovâytsaçhänudi hânho ovâymahpúu ovây't'an píhay, hedí aawhée buugi'nin diwahkanmuu'in i' tewhá iwedi dishavepee.

¹⁷ In Ephesus bú' dithaa'in Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá dínhanginpóe háa dínpóe'in, hedího dikhunwôeda'póe, hedí ditú' Nanbí Sedó Jesus hânho hay'i namuu'in. ¹⁸ Hedí báyéki in Jesus-ví'piye dívíwäyu'in Paul-ví'we dipówá, hedí díví'aywó'dihäätsi'andá dâykeekw'ódi háa dívítsiyekanhonin. ¹⁹ Wáy wên dichugekanhá'indá inbí chuge háhkan ta'di dâykán, hedí dâypahánú in t'owa t'ähkí dâymúunídí. I' ta'di háyú nachä'muu'in dâymaapaa ihaydi p'ánántä maapaasôn (50,000) kwák'u ts'ä'i chä' napóe. ²⁰ Handidiho shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' dit'oe'o hedá i'piyá dívíwâyunde'.

Háa Paul nakanda' waa

²¹ Ná'i häawí napóe'i naphade ihaydi, Paul i'ánshaamägi namú-ídí oe Macedonia nangepiye hedá Achaia nangepiyá hedáhá' oe Jerusalem bú'piyá. Natú, "Owáy eepiye omää ihaydáhá' dínkhây'ä' oe Rome-piye wá' omú-í'in."

²² Oe Macedonia-piye wíje iví khäge'nin isan, Timothy-á Erastus-á damuu, hebo i-á shánki háy tähkí oe Asia nangebo iwóyí'.

Demetrius-di in t'owa ovây't'e'ya'nan hedânho híwóhpi díví'amídí

²³ Ihayhäádi oe Ephesus báyéki t'owa dit'ayyaapóe in Jesus-ví p'ôe i'ge dimänninbí'wepiye. ²⁴ Wí sen Demetrius gin nakháwä'i' iwe na'án, i-á kwák'u ts'ä'i'dí ihäawípa'i namuu, hedí méesate hí'índi ípa', ná'i méesate-á i' kwee Diana dâya'a'ginmä' iwe'i méesate hay'i waagibá nakeet'óe'i'. Demetrius-á hedá in wé'gen i-ádi dívít'ôemâa'indá híwó hay chä' dín'ts'úya' inbí t'ôe iwedi. ²⁵ Hedího Demetrius-di iví t'ôe'in hedá wây-á wéndá há'bi t'ôebá díví'o'indá ovâywé'ge'an, hedí ovâytu'an, "K'ema'in, únhanginná báyéki chä' nanbí t'ôe iwedi gín'ts'úya'nin. ²⁶ Unbo bînmû' hedá í't'oe háa ná'i sen Paul ikanhonin. I' natú' in jôesi t'owa dâypa'in dâya'a'ginmää'nídí ta'gennin jôesi wídimuupí, hedí wí'gíngí nää Ephesus-á hedá ná'i Asia nange t'ähká t'owa iví hí' ovâywâyukannan, hedá iví hí' ûnmuudi báyéki t'owa Diana-ví'wedí dívíjâa'an. ²⁷ Hádeé nanbí t'ôe i'gedí t'owa híwóhpi díví'ánshaa'amí'in napúuwí. Hedá iwedá mađi wá' napúuwí t'owa di'âani'in i' hay'i kwee Diana i' to'wí na'índi äy'a'ginmä'iví méesate wí'ûnchä'muupí'in. Hedá tobáháa t'ähkí t'owa nää Asia-windádí hedá in wé'gen háwéngé t'ähkí

dithaa'indáđí nää óe'a'ginmä' wänbo', mađi nää iwedi páadépiye di'âanı hay'i wínamuupí'in."

²⁸ In t'owa háa Demetrius natú'in dit'oe ihayđi hânho dit'ayyaapóe, hedi dívítuwínunde gin, "Diana nää Ephesus-wi namuu'i báyéki hay'i namuu."
²⁹ Hedi shánki báyéki t'owa diwé'gepóe, hedi dívít'ehtuwínunde', hedi wên wíje senä' oványâ'di ovänkhóhkay'an oe bú' pinge t'owa dívíwé'ge'o' iwepiye. In senä'dá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwă, indá Macedonia nangewin damuu, hedi Paul-áđi wéngé t'ähki dänjýénde'.
³⁰ Paul in t'owa dikw'ó' diwepiye natsudeda' ovâyhée'amíđi, hewänbo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óekhâ'an.
³¹ Hedá wên Asia-win p'ó'déđi'in senä' Paul-ví k'ema'in ûnmuu'indi Paul ônt'ôesan óetu'âamíđi in t'owavi páadépiye wí'ikeehúuwípi'in.

³² In t'owa t'ähki wé'ge shánki dínthkwíntû'. Wênho wên háawên dívítuwínunde', hedá wây-á shánki piháa wänbo-á. Wên háyúhayđida' t'owa dínhanginná háadí diwé'gepóe'in.
³³ Hedi in Hudíyodi wí sen Alexander gin nakháwă'i' oe páadépiye óewínúđi óetu'an háa natú'uni'in. Hediho Alexander imannan in t'owa dívít'ôeyaaníđi. Nada' in t'owa ovâytu'âamí'in in Hudíyo wí'ovâyhíwóhpíchâänú-ípíđi ná'i napuwamän ni'gedi.
³⁴ Hebo Alexander-á Hudíyo namuu'in in t'owa dínhanginpóe ihayđi t'ähkíđibo mađi wíje óeđa t'ähki shánki kaygi wänbo dívítuwínunde', "Nä'i Ephesus-winbí Diana hânho hay'i namuu" gin.

³⁵ T'ôediwän i' bú'wi ta'kandiđi hânda' ovâykannan in t'owa, hedi ovâytu'an, "Un Ephesus-win ímuu'in, t'ähki t'owa wéngé t'ähki dikw'ó'nin dínhanginnáhpí'an na'in Ephesus bú'win t'owa ná'i hay'i Diana-ví méesate ûnmuu'i' ây'âyîngimáa'in, hedá i' k'uu Diana waagibá ûncháa'i' oe makówáđi ûnke't'á'di-á wá' ây'a'gindo'.
³⁶ Tóebo wúnkodipí natú'uniđi ná'i háäwí ta'gen wínamuupí'in. Hedânho ánpí íkwo'ní, hedi wíyá háawên wí'úví'amípi híwó úví'ánshaapíđibo'.
³⁷ Undi ná'in wíje senä' náäpiye bínmaa tobá háäwí wänbo méesate iwedi wíđänsä'manpi wänbo', hediháa nanbí Diana ây'a'ginmä'iví'gedi háawin t'aywó'nin wídatúhpí wänbo'.
³⁸ Hediho Demetrius-áđi in i-áđi dívít'ôemáa'indáđi wí to'wí ônt'e'p'êede-í'in dida'dá, dínkhây'ă' óetsondiwekáani'in. In tsonnin dívíwé'gekw'óe'ó t'owa ovâytonjó'namíđi, hedi in t'owavi t'ehpide tun ovâytl'ôeyande'.
³⁹ Hebo wíyá háäwí i'gedi íhéeda'dá, hedân úntsíkhakanpoe'o in bú'win p'ó'déđi'indi in t'owa t'ähki ovâywé'ge'an píhay.
⁴⁰ Ná'i gin otú, gá mađi in Rome-win tsonnin ditú'uniđan un nâwewin t'owa unbí p'ó'déđi'indáđibo úvípíhánmáa'in. Háa nää thaa napóe waa wínakhây'âhpí napúuwí'in, hedi tóebo wí'únkodipí ovâytu'âamíđi háadí un t'owa úvít'aywé'ge'andi."

⁴¹ Hedi han natú ihayđi ovâytu'an t'ähkíđibo' inbí'piye dimú-í'in.

20

Paul-á iví k'ema'indáđi oe Macedonia-piye hedá Greece-piyá dimää

¹ T'ähki hânda' napóe ihayđi Paul-di in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâywé'ge'an, hedi ovâytu'an kwee waa sen waa di'á'be-íđi. Hedáhá' ovâysegitu'andi ovâyjoe'an oe Macedonia nangepiye namú-íđi.
² Ee Macedonia iwéngé t'ähki ijýéndeđi in dívíwäyunde'in iwe dikw'ó'nin wá' hanbá ovâyhée'an, hedáhá' oe Greece-piyá namää.
³ Iwáy wăhăä poje p'óe na'än. Ihayđáhá' ikhây'an oe Syria nangepiye kophé iwedi namú-íđi, hewänbo ûnhanginpóe in Hudíyo óeháyjí i'gedi dívíhí'máadí, hediho iví ánshaa i'egó'andi oe Macedonia nange i'ge nawáymää.

4 Nă'in senä' i-ádí dimää: Sopater oe Berea bú'wi', i-á Pyrrhus-ví e'nú únmuu; Aristarchus-á hedá Secundus-á oe Thessalonica bú'win damuu'indá; Gaius oe Derbe bú'wi-á; Tychicus-ádí Trophimus-ádí oe Asia nangewindá; hedá Timothy-á. 5-6 Nă'in senä' oe Troas bú'piye dipáadémää, hedí Paul-ádí naa-ádí oe Philippi bú'bo änwóyí', in Hudíyoví shánkí'eedí dínphade píhay, nă'i shánkí'eedí dâytú'o' "Owáaseepí' Pává Dâyk'o'i Thaa" gin. * Ihaydá iwedá kophé iwedi gamää, hedí p'ánú thaa naphade ihaydi oe Troas gapówá, in wé'gendi na'in dítsíkha'máa iwe, hedí wí jâadi iwe gikw'ó.

Oe Troas i' e'nú Eutychus nachuudi óewáywówápaa

7 Dumíngu iwe ívíwé'ge'an i' méesa buwá âyk'o'ídí, hedí Paul-di díhí'máa. Khunpinu puwahaydi ihée'an gá wíyá tháwán iwedi ijâakankhâymáadân. 8 T'âhkídíbo oe wha'k'ay íve giwé'gekw'ó, hedí báyéki naphakókohsaa. 9 Wí e'nú Eutychus gin nakháwă'i nawháphódikhuuchá' deedi na'ân, hedí hânho najóeda'puwamán Paul thaa t'âhki íhí'máadí. Téegîndi najókhândi, na'ân diwedi oe já'wépiye najóke't'á, hedí óedaygi'an dihaydi chu'i óeshaa. 10 Paul wha'k'aydi nawá, hedí idége'disógedí i' e'nú óeba'aaké', hedí ovâytú'an, "Ívíwo'gi wí'ítaachanpúuwípí. Nă'i-á năa nawówámuu." 11 Hedího wíyá oe wha'k'aypiye napee, hedí indádi ipáváhavedí ihúuyan, hedá shánkí ovâyhée'an nathay píhay. Ihaydá ovâyjoe'an. 12 I' e'nú íví'piye indi wówá'i óeho', hedí báyéki díhíhchan.

Paul oe Miletus bú'piye namää

13-14 Paul-di ho dítú'an kophé iwedi gipáadémú-í oe Assos bú'piye i' âytsíkha'amídí, hebo i-á nangedíbo namú-í hedí iwe i' wá' i' kophé itokhâymáa. Hedího han íví'an, hedáhá' Assos iwedá Mitylene bú'piyá gimää. 15 Iwedá wa'di kophé iwedi Chios-piye gimää, i-á p'ojâadi namuu, hedá wíyá tháwándá wíyá p'ojâadi Samos-á gipówá. Oe Trogyllium bú' ívíwóyí', hedá wíyá tháwándá oe Miletus bú' gipówá. 16 Paul i'ánshaamăgi oe Ephesus wí'iwóyí'nípídí, báyéki thaa oe Asia nange i'ge wínayêenípídí. I-á nawó'on oe Jerusalem napóewídí híwó' dihaydibo', in Hudíyoví shánkí'eedí thaa Pentecost gin dâytú'o dínâhpídíbo', hádéeho ûnkodídi.

Paul-di in Ephesus bú'in méesate'in p'ó'dédí'in ovâytumakhe'an

17 Wa'di Miletus wáy naji' ihaydibo', oe Ephesus bú'piye it'ôesan, in méesate'in tsonnin ovâytú'amídí íví'piye di'ää-ídí. 18 In dipówá ihaydi ovâytú'an, "Un t'âhki úhanginná háawi sen omuu'in i' páadé'i thaa Asia opówá ihaydi waabo năa puwahay. 19 Naa Nanbí Sedó Jesus-gí' dâyt'ôe'andi wídâypitegendepí. Hăyăn wänbo dáysíhtăä in t'owaví'gedí o'âyîngipóedí. Báyéki t'ôephade dínpówá in Hudíyodi dí'annin namuudi. 20 Un úhanginná naa wídáywóyí'pí'in hăäwí wänbo úntáy'i wâytú'odi wâykhăge'namídí, hedá íwé'gekw'ó' deejá unbí wháagé i'gá wâyhá'o'. 21 Kay'indi naadi wâytú'an wí'gín Hudíyo-á Hudíyo ímuupí'indá unbí t'aywó'di bínjoe'amí'in hedá Jôesi Tádáví'piye úvíbee-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úvíwăyü-í.

22 "Năa-á Jerusalem-piye omän, ginho i' Yă'dăa'i P'oweahăadi dítú'andi. Naa wídînhanginnáhpí háa owáy wăhăä dínpuwagí'o'in, hewänbo nă'indáho dínhanginná: 23 Năa bú' i'ge ots'ú eejé t'âhki, i' Yă'dăa'i P'oweahăadi dínthayyan ta'gendi dípansogekhâymáa'in hedá dont'ôephadekhâymáa'indá. 24 Hewänbo háa dínpóe wänbo hăäbo wídînmuupí, tobáháa díháyjí háa owówápee-í wänbo'. Naa owänpida' dóboewá-í'in in t'ôe Nanbí Sedó Jesus-di

* 20:5-6 Luke wíyá Paul-ádí naji'.

dítu'an dó'amí'in. Hedí ná'in t'ôe-á ginnân namuu: I' híwó'di tun Jôesi Tádávi sígísehkaná i'gedi pín ta'gedi in t'owa dovâyt'ôe'amí.

²⁵ “Undádi naa oji' Jôesi Tádávi khuu i'gedi wâyt'ôe'odi. Hewânbo náa dínhanginná wêedi wânbo un diwedi há'to wíyá dímúuní'in. ²⁶ Hedânho náa-á naadi ta'gendi wâytu'âamí ná'in: Wí to'wí Jôesi Tádávi'wedi napedeedáho', tóebo wí'únkodipí naa dínchâänú-ídí, ²⁷ gá wó'khunwôeda'pídân wâytu'âamídí háäwí t'âhki Jôesi Tádá ikhâymáa'in. ²⁸ Wí'bo bípi'âyîngi'an, hedá t'âhki há'in t'owa Jôesi Tádávi'in ûnmuu'indá bin'âyîngi'an, wí k'úwá áyí'di' iví k'úwá i'âyí'do waagibá. I' Yä'dâa'i P'oewaahâadi un wovâytsonninkw'ódi, wên k'úwá áyí'nin waaginbá ímúunídí. In t'owa Jôesi Tádávi méesate eeje'in dimuu'in iví'in ûnmuu, ingí' iví ay imägidi iví ûnp'oe ich'âanídí. ²⁹ Naa dínhanginná owáy naadi wâyjoe'an dihaydáho', wây-á wên t'owa unbí'ye dipowagí'o, wên t'ayjaa'in khunjó in k'úwá dâyhâänú-ídí di'ä'ä'ä waagibá, ³⁰ hedí wáy wên unbí jâa diji'indi wânbo in Jesus-ví'piye dívíwäyu'in ovâyhójo'amí, indádi dâypuhkannamídí. ³¹ Hedânho bí'âyîngi'an ha'min t'owadi, hedá wí'ún'ôede-ípí naadi poje paayo t'âhki khuu-á thaa-á wâyhá'annin, hedá un ímuudiho naví tsí'p'oe donch'áa.

³² “Náa wâytumáa, Jôesi Tádávi wovây'âyîngi'amí hedá wovâysígísehkaná'o'in wovâyhangin'ânnamí. I' ûnkodi wovâykhäge'namídí kay'in ípaa-ídí hedânho shánki iví'piye úvíwäyü-ídí, hedá wá' ûnkodi i' kä'ää únmuu'i wovâydenkw'ódi'i wovâymääní'in. Hedá to'wên t'âhki i'di ovâyde'mannin wá' ná'i híwó'di háäwí'ba diyämu-í. ³³ Wíyá to'wíwí chä'dá aa-á naagi' wó'da'pí. ³⁴ Naví mandi dâyt'ôe'andi i' dîntáy'i donhógi, hedá hanbá in to'wên naa-ádi diji'in dîntáy'i wá' ingí' dovâyhógi. Un t'âhki ná'in ûnhanginná. ³⁵ Naa háädi wânbo t'âhki ha'wâa dáy'an wâykeeyamídí háa únkây'ä'in úví'amí'in. Hânho úvíkhää-í to'wên dîntáy'in bínkhäge'namídí. Wí'ún'ôede-ípí ná'i tun Nanbí Sedó Jesus-ân wí'bo natú'in: ‘To'wí imä'i-á shánki nahíhchan to'wí ihónde'iví'wedi.’”

³⁶ Paul ihí'bowa ihaydi idége'disóge hedí t'âhki in wé'gendádi dívíjûusu'an. ³⁷ T'âhkídi'bo hânho dívísíhtädi Paul óeba'aaké' hedí hânho óesígísegitu'an. ³⁸ Dik'âykháapóe i'di ovâytu'andi, “Undi wíyá há'to dímúuní” gin. Hedáhá' t'âhkídi'bo na'indádi i' kophé iwepiye dimää dísegitu'âamídí.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa âyjoe'an dihaydi i' p'ojâadi Cos gin dâytu'o' iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá tháwän oe p'ojâadi Rhodes gin dâytu'o' iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia nangepiye namändi na'än, hedí ívítógidi iwedi gimää. ³ Cyprus p'ojâadi nanbí yä'mängedí nak'óe, hedí i' giphademändi âymú'. Iwedá oe Syria nangepiye gimää, hedí Tyre bú' gipówá. Wí hé iwepiye dâyhondi' dâydaykhâymáa. ⁴ Wa' gin díví'odi wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in âynuwä, hedí âyshaadi wí jâadi indádi ívíwóyí'. Indi Paul óetu'an Jerusalem-piye wínamú-ípí gin, gá i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâytu'andân háa ûnpuwagí'o'in. ⁵ Na'in kophépiye wíyá gimú-ídí napóe ihaydi, t'âhki in sená' inbí kwiya' hedá inbí áyyäá wóegé oe bú' já'wépiye dípaho', hedí mâap'oe kíngéwi okhá' deedi ívídege'dikw'ódidí ívíjûusu'an. ⁶ Ívisengituhkanbowa ihaydi na'in gimännin i' kophé iwe ívítógi, hedí in Tyre-windá dívíweeho'.

⁷ Tyre iwedi gimää hedí oe Ptolmais bú' gipówá. In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in iwe dithaa'in âysengitu'an, hedí wí thaa indádi ívíwóyí'. ⁸ Wíyá tháwän iwedi gipee, hedí oe Caesarea bú' gipówá. Wí sen Philip

gin nakháwǎ'ívi'piye gimää, i-á Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'ôe'o'i namuu, hedi i-ádí ívíwóyi'. I-á wêe namuu in tsédí diji'in senä' diwedi, in oe Jerusalem ovâyde'mannin in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâykhäge'namídí. ⁹ Philip-á jónu a'yûn khóhtsaapi'in ûnkw'ó, indá Jôesi Tádávi tukhe'minnân ûnmuu. ¹⁰ Háyú thaa iwe gikw'ôn dihaydi wí sen Agabus gin nakháwǎ'i' oe Judea nangedi napówá. I-á wá' Jôesi Tádávi tukhe'bibá namuu. ¹¹ I' sen nanbí'piye na'ää, hedi Paul-ví ba'áa ônkê'di wí'bo iví ândádí iví mandádí ipiwhi'an, hedi natú, "I' Yä'dâa'i P'oweahâa natú, ginbá in Jerusalem-win Hudíyodi óewhikhankhâymáa to'wí ná'in ba'áa iví'in ûnmuu'i', hedá in Hudíyo dimuupí'inbí mange óekánkhâymáa."

¹² Ná'in git'oe ihaydi in wé'gen t'owa-ádí kay'indi Paul âytumáa oe Jerusalem-piye wínamú-ípi gin. ¹³ Hebo Paul natú, "Hânnan úví'o'? Háadan íséjei'? Háadan dík'áykháa'o'? Naa okhâymuu t'owadi díwhi'amídída'ba' joe, okhâymuu wá' oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gí' ochuu-ídí." ¹⁴ Wígínkodipí âyhíjekannamídí, hediho giwânpitú, "Háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú waa napúuwí," hedi wíyá wí'âytu'anpí.

¹⁵ Wíyá háyú thaa naphade ihaydi nanbí háäwí âykhây'an hedi Jerusalem-piye gimää. ¹⁶ Wên Caesarea-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in na'indádí dimää. Oe Jerusalem gipówádí Mnason-bí tewhá eepiye dího' iwe gikwonídí. Ná'i sendá Cyprus-wi namuu, hedi wí in páadé'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí'wedi'i'ba' namuu.

Paul-di James-á in méesate'in tsonnindá ovâytu'an háa ûnpóe'in

¹⁷ In Jerusalem-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indi híhchandi dísigíhógi. ¹⁸ Wíyá tháwân Paul-ádí na'indádí James-ví'piye gipuwämää. T'ähki in méesate'in tsonnin wá' iwe dikw'ó. ¹⁹ Paul-di ovâysengitu'an, hedáhá' t'ähki háa napóe waabá ovâytu'an, háa Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupí'in ovây'an waa in t'oe Paul i'annin namuudi. ²⁰ Ovâyt'ôe'andi dit'oe ihaydi Jôesi Tádá kw'áayébo dâymáa.

Hedáhá' Paul-á óetu'an, "Tí'ûu páadé'i', úhanginná báyéki maapaasôn in Hudíyo wá' Jesus-ví'piye dívíwâyumági'in, hedi indá i' tsontun Moses ita'n nan deepiye hânho dívíkay'o'. ²¹ Ná'in Hudíyo uví'gedi ginnân ovâytu'an: U'di t'ähki Hudíyo in Hudíyo dimuupí'inbí nange eeje dithaa'in ovâyhá'o' Moses-ví hí' dâya'a'ginnamípi'in, hedá inbí áyyä in Hudíyoví k'ewe taadi wí'ovâytaa'amípi'in, hedá in Hudíyoví khuu-á wíðây'âyîngi'amípi'indá. ²² Ná'in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye dívíwâyü'in ta'gendi dínhanginpúuwí u nâwe unpówá'in. Hediho ívítsika'yan háa gínkhây'ä' íví'amí'in. ²³ Gá ginnân: U-á ná'in wítuhkankhâymáa'in ó'an. Nanbí jáa jónu senä' diji', inbí tun Jôesi Tádá dâymági'in háa igí' dívíkhâymáa'in. ²⁴ Indádí ópûn, hedi háa ditú waa dívíbowa'in dâykeeyan dihaydi, u-á háa díví'o waa hanbá bí'amí, hedá ingí' ovâywá'áa-í t'ähki ovâyk'owé-ídí. * Gin bí'andáho t'ähki t'owa dínhanginnáaní ná'i Moses-ví tsontun mân'a'gindo'in, hediho háäwí uví'gedi ditú'di-á ta'gen wínamuupí'in. ²⁵ Hewänbo in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in na'indi âyta'n nan âytü'â'amídí ná'in na'in âywéhpêe'annin: Wíðâyk'o'ípi i' koegí' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymági'i', † hedá wíðây'ûnp'oe'k'o'ípi, hedá in animáa ovâyk'léwhihánú'inbí píví i' ûnp'oe napeepí' wá' wíðâyk'o'ípi, hedá wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádí wíðívíwho'kw'ôenípi."

* **21:24** Wa' in senä' ovâyk'owapídíbo dínkhây'ä' wên animáa dâykumä-i'in dâyhâqanú-ídí Jôesi Tádá óemäänídí. † **21:25** Námú'qí 15:20.

²⁶ Hediho Paul-di in jónu senä' i-áđi ovâyho', hedi wíyá tháwän indáđi háa dínkhây'ä' waa díví'an inbí kuuu dâý'a'ginnamíđi, hedi i' méesate hay'i ee dits'ú in owha' ovâytu'âamíđi háyú thaa ovâyhúuwí'in ná'i t'ähki dâýboewá-íđi. Ihayđânho dâýk'úwákhānugí'o wí'íngí' Jôesi Táđá óemānđi.

Paul i' méesate hay'i' iwe óepankê'

²⁷ Hedi i' jáadi naphademän dihaydi wên Hudíyo Asia-windi Paul ee méesate hay'i' iwe óemû', hedi indi in t'owa iwáyge diji'in Paul-ví'piye ovây'tayjaa'andáhá' óeyâ'. ²⁸ Ginnân dívítuwínúnde': "Un t'owa Israel-win, díkhäge'nan. Ná'i-ân namuu i' sen wéngé t'ähki t'owa ovây'tumáa'i nanbí kuuu gínmuu'i hedá nanbí t'owa-á hedá ná'i méesate hay'i-á háagi' wänbo wíginchá'muupí'in, hedá wá' ná'in Hudíyo dimuupí'in wänbo ná'i méesate ee i'đi ovâyts'úde, hedânho ná'i tewhá Jôesi Táđáví' únmuu'i' ón'a'ginhánú." ²⁹ Gin ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemû'đân Paul-áđi oe bú' i'ge dajidi, hediho di'ân Paul-di i' méesate ee óets'úde'in.

³⁰ In t'owa ee bú' i'ge t'ähki dit'ayjaapóe, hedi wáy Paul nawin diwepiye dívíwänhö'đi óeyâ'đi i' méesate eedi já'wépiye khóhkaydi óeho', hedi in phóđi dâýt'íđi. ³¹ Paul óeháyjí'in dida', hediho to'wí i' Rome-win sundadoví p'ó'đéđi' tsondiví'piye namää óet'óe'míđi in Jerusalem-win t'owa t'ähki báýeki dit'ayjaapóe'in. ³² Wesebo i'đi wên sundado inbí tsonnin wóege ovâywé'ge'an, hedi indá owáy in t'owa diji' iwepiye díví'äähö'. Iví sundado wóege dipówáđi in t'owadi ovâymu' ihaydi wesebo Paul óewhāđidi dívíwóyí'. ³³ I' sundadoví p'ó'đéđi' Paul-ví'piye namāadi iví khóe ónyâ', hedi in sundado ovâytu'an kadénađi óewhi'amí gin, hedá in t'owa ovâytsika'yan, "To-an ná'i sen namuu? Hānnan i'an?" ³⁴ Wên t'owa wí hääwí dívítuwínúnde', wây-á wëndá hääwí piháa-á, hedânho hânho dínthkwíntú'đi wí'únkodipí ûhanginpúuwí'in ta'gendi háa napóe'in. Hediho in sundado ovâytu'an, "Nanbí sundado tewhá iwepiyebo bints'úude-í" gin. ³⁵ In sundadođi iwáy she'áy iwepiye óeho', hedi iwedáhá' óetegekê'đi kw'áye piye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyaa'odân, ³⁶ hedi Paul únwóemāndi dívítuwínúnde' "Ja' áyháyjí" gin.

Paul-di wí'bo iví'gedi in Hudíyo ovâyhée'an

³⁷ In sundadođi Paul inbí'piye óetsudehon dihaydi, Paul-di Greek tundi i' sundado p'ó'đéđi' óetu'an, "Ti wên háawên wítu'âamí?" I'đi Paul óetu'an, "Naa wíđinhanginnáhpíwän Greek tundi bihée'o'in." ³⁸ Hediho u-á wí'unmuupí i' to Egypt-wi', wên t'owa i' nangewin tsonnindađi ovâyhānkannandi', hedáhá' i'đi in jónu maapaasôn (4,000) senä' oe ahkónupiye ovâyho', t'owa t'akhānu'in gin ovâytu'o'in." ³⁹ "Joe" gin Paul natú, "Naa Hudíyo-ân omuu. Tarsus bú'wibá omuu, hā'i-á wí bú' hay'i' oe Cilicia nange iwe'i namuu, hedi iwe othá'de. Ti ná'in t'owa naa díhí'māān'í?" ⁴⁰ Hediho in t'owa ovâyhée'amíđi óemāgidi Paul she'áy kw'áye wáy iwínú, hedi imannan dívít'óeyaaníđi. Dituhán dihaydi inbí Hebrew tundi ovâyhée'an. Ginnân ovâytu'an:

22

¹ "Mā'mā'indá tí'úuwín páadé'indá, bít'óeyan. Naadi wâythkankhāymāa naa háawên wänbo híwóhpi'in wíđáy'anpí'in." ² Hebrew tundi ovâyhí'māadi dit'oe ihaydi shánkí wänbo hānda' dínpoe.

³ Hedáhá' ovâytu'an, "Naa Hudíyo-ân omuu. Oe Tarsus bú' Cilicia nange iwe o'aypuyä, hewänbo náä Jerusalem osôe. Gamaliel naví háhkandi dínmuu, hedi i'đi áyngidi nanbí thehtáy pahpá'inbí kuuu naa díhá'an. Háa Jôesi Táđá nada' waagi naa pín ta'gedi oda' dáy'amí'in, náä thaa un íkanda' waagibá,

4 hedânho naa osôedi o'ân híwó namúuní'in hã'in Jesus-ví p'óegé di'ahsaa'in báyéki t'ôephade iwe dovâykáanídí ovây't'ahãanú-ídí, hedi naa otsonpóedí kwiyã'dá senã'dá ovâywhi'ankídáhá' ovâypankw'ódi. 5 I' owha' p'ó'dédí'-ádí hedá in tunjowa'-ádí dínkodi wovâytu'ãamídí naadi in ta'gen wâytumáa'in. Indá wí ta'di naa dímagi nanbí Hudíyo t'owa oe Damascus bú' dovâymaa'nídí, hedi naa omää in t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in owáy wãhãã dikw'ó'nin dovâypanhóenídí hedá nãä Jerusalem-piye dovâywáymá'ídí ovây'tuhchããn-ídí."

Paul-di ovâytu'an hádídí Jesus-ví'piye iwäyu'in

6 "Naa p'óegé omãndi oe Damascus bú' opowamãn dihaydi taage púnú'dí naná. Tsíkhagipí wí ko makówádí nawá hedi dí'ánkê'. 7 Nangepiye okanu, hedi wí to'wídí naa díhí'máadí ot'oe. Ginnân natú: 'Saul, Saul, háadan u'di naa dí't'ôephadekando?'. 8 Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?'. I'dá dítu'an, 'Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u'di dí't'ôephadekando'i-ân omuu.' 9 In to'wên naa-ádí diji'in i' ko dâymû', hebo i' to'wídí díhí'máa'iví tun wídika'pówápí. 10 Naa otú, 'Nanbí Sedó, hãnnan dá'y'ámí?' I'di dítu'an, 'Ówínúdí oe Damascus-piye ópûn, hedi iwe wóetu'ámí háa úkhây'ã' bi'ámí'in.' 11 I' ko hãnho nakaydi naa otsí't'aapóe, hediho in naa-ádí diji'indi naa dípahtsaakê', hedi handídi oe Damascus opówá.

12 "Wí sen Ananias gin nakhãwã'i' iwe nathaa. Nã'i sendá ta'gendi Jôesi Tádá óe'a'gin, hedá in Hudíyoví khuu-á t'ãhkí ihon, hedi t'ãhkí in Hudíyo Damascus dithaa'in dítu' híwó'di sen namuu'in. 13 Naví'piye na'ããdi naví nú' iwínú, hedi dítu'an, 'Tí'ûu páadé'i Saul, uví keetan mánke?'. Wesebo naví keetan donkê'di i' dómû'. 14 I'di naa ginnân dítu'an: 'Jôesi Tádá nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'i'dân wóede'man háa nakanda'in úhanginnánídí, hedá Jesus i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i nãamúunídá, hedá i' tun wóetuhkankhãymáa'i' unt'oe-ídá. 15 Ta'gendân u' i'gí' bihée'ámí, hedi u'di t'owa t'ãhkí hããwí nãamú'i hedá unt'oe'i-á ovâytu'ãamí. 16 Hediho nãä wíyá shánkí wívitsíkha'ámípí. Ópûn, unp'ó'p'oe'púuwí, hedá Jesus nádaa'an uví t'aywó'di wônjãã'ámídí, gin Ananias-di dítu'an."

Paul-di ovâythayyan Jôesi Tádádí óetu'annin in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye namú-í'in

17 "Jerusalem-piye owáymää ihaydi i' méesate hay'i ee ots'ú'di o'ããji' waabá dînpóe. 18 I' ãã iwe Nanbí Sedó Jesus dómû', hedi dítu'an, 'Oe Jerusalem hããwí naví'gedi ovây'tuhkankhãymáa'i há'to wónsígí'ámí, hediho ówãnáki', iwedi ópeeve.' 19 Hedi naa otú, 'Hewãnbo Nanbí Sedó, indá díhanginnân naa wéngé t'ãhkí i' Hudíyoví méesate eeje dáyyíyéndewãn in uví'piye dívíwâyunde'in dovâypanhóenídí hedá dovâywhããnídá. 20 Hedi Stephen i' uví'gedi ovây't'ôe'andiví ûnp'oe ònch'áa ihaydi, naa wá' ok'aawin ee nú'. In to'wêndi óehéyi'ninbí k'éwé'i aa dovây'áyînmáa, hedi híwó díví'o' gin naa o'ân.' 21 Hewãnbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an, 'Ópûn, naadi kayí' wãhããpiye wísankhãymáa, in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye.' "

22 In t'owadi Paul ònt'ôeyande', hewãnbo nã'i hí' in Hudíyo dimuupí'inbí'gedi natú ihaydi dívít'ehtuwínú, "Binhe', wínachã'muupí nawówáyêenídí." 23 Wídítuhãndepídí shánkí dívítuwínúnde', hedi inbí k'éwé'i aa dâythãthã'o' hedá kw'áyepiye dâynahchãnunde dâykeeyamídí dit'ay'in. 24 I' Rome sundado p'ó'dédí'di in sundado ovâytu'an Paul inbí'piye óets'ûude-í'in óewhãhwhã'namídí hedânho ûnhanginpúuwídí háadí in t'owa Paul-ví'piye dívít'ehtuwínúnde'. 25 Hediho óewhiwínú púwhí'dí óewhããnídí, hebo Paul-di óetu'an in tãgintã (100) sundadoví tsondi iwe tsowa nawíndí', "Ti i' tsontun

natú? úk'óe?in naa díwhãñídí? Naa-á oe Rome dínkháwãta?k'óe, hedi wa?di wíwínkeek'ú?pí háa naa híwóhpí dáy?annin háa joe.”

26 Nã?in nat'oe ihaydi in sundadoví shánkí p'ó?dédí?ví?piye namää hedi óetu?an, “Ti úhanginná háa bitsiyekhây'o?in? Nã?i sendá oe Rome únkhwãta?k'óe.” 27 I? sundadoví shánkí p'ó?dédí? Paul-ví?piye namäädi óetu?an, “Dítu?an, ti oe Rome úkháwãta?k'óe?” “Hedân hoi” gin Paul natú. 28 Óetu?an Paul, “Naa oe Rome dínkháwãta?k'úwídí báyéki chà? dáywá?âa.” Paul-di óetu?an, “Naví tádá?in Rome-win t'owa damuudího naa wá? Rome-wibá omuu.” 29 Wesebo in to?wên Paul óetsikakhây máa?in ivi?wedi dívíjãatã. I? sundado tsondi p'ó?dédí? wãbo nakhunwôeda?póe ûnhanginpóedí Paul-á Rome-wi t'owabá namuu?in, gá i?bãho natsonpóedân kadénađi Paul óewhi?amí?in.

Paul-di in Hudíyo tunjowa' ovâyhi?máa

30 I? sundado tsondi p'ó?dédí? nahangin?ãnda? ta?gendi háawin híwóhpí?in in Hudíyodi Paul ônchãnunde?in, hediho wíyá tháwãn óewhihsuu hedi in Hudíyo owha? p'ó?dédí?in hedá in wé?gen Hudíyo p'ó?dédí?indá dívíwé?ge?amí?in ovâytu?an. Ihaydiho Paul óets'úde inbí páadépiye óewéñú-ídi.

23

1 Paul-di in tunjowa? ta?ge ovâymundeđi ovâytu?an, “Tí?úuwín páadé?in, Jôesi Táđávi páadépiye nã?in naadi wâytu?ãamí: Naví pí?ná khó?jé dínhanginná naví wówãtsi thaa t'ãhkí híwó?nin wówãtsi donhonnin.” 2 Nã?in nat'oeđi Ananias i? owha? p'ó?dédí? namuu?i?di in Paul-ví nú? diwinnin ovâytu?an sóe eedi óemaphãave-í?in. 3 Paul-di óetu?an, “U-ân Jôesi Táđáđi wóemaphavekhây máa. Wí paa ijánúmáa?i waagi?bá unmuu. Úkhây?ã? úhanginpúuwí?in háa wên t'aywó?nin dáy?annin háa joe, nã?i tontun namuu?i natú? waagi, hewãbo u wí?bo hã?i tontunbá wínãa?a?ginpí, nã?in t'owa dísomaphãave-í?in ovâytu?andi.” 4 In iwe diwinnindi Paul óetu?an, “Háađan Jôesi Táđávi owha? p'ó?dédí? uví hí?đi mân?a?ginhãnúnde?” 5 Paul-di ovâytu?an, “Tí?úuwín páadé?in, naa wíđínhanginnãhpí owha? p'ó?dédí? namuu?in. Dínhanginnãndãho há?to han otúuníwãn, gá Jôesi Táđávi ta?nin diwe ginnãn nata?muudãn: Wígínkhây?ãhpí wên háawên t'aywó?nin nanbí t'owaví tsonninbí?gedi gitúuní?in.”

6 Hedi Paul-di ovâymu? wáy wên in iwe diji?in Sadducee t'owa dimuu?in hedá wëndá Pharisee t'owa-á. Hediho kaygi in tunjowa? ovâytu?an, “Tí?úuwín páadé?in, naa Pharisee t'owa-ãn omuu, naví táđá Pharisee-bá dínmuu. Nãwe dísondiwekãn gá in dichuu?in diwáywówápúuwí?in dáywâyundedãn.” 7 Han ovâytu?an dihaydi in Pharisees-áđi in Sadducees-áđi dívítuhkannan, hedi diwijedeedi wége?in dipóe. 8 Gin díví?an gá in Sadducee t'owa wíđívíwâyundepídãn in dichuu?in wíyá diwáywówápúuwí?in, hedá p'owããhãa-á makówáwin t'ôepã?ãa?indá diji?in wíđívíwâyundepí; hewãbo in Pharisee t'owa-á dívíwâyunde diji-ákun. 9 In t'owa t'ãhkí shánkí kaygi dívítuwínunde?, hedi wên Hudíyoví khuu dâyhá?o?in, Pharisee t'owabá dimuu?in, dívíwínúđi kay?indi ditú, “Nã?i sendá wên háawin t'aywó?nin i?annin wãbo wí?âyshaadepí. Mađi hádeewáy wí p'owããhãađi háa wí makówáwi t'ôepã?ãa?i?di ta?gendi óehé?an.”

10 Hãho dívítuhkandodi dívítuãkhây?o?, hediho i? sundado tsondi p'ó?dédí? nakhunwôeda?póe. Na?ãnde Paul hãho óewã?amí?in, hediho in sundado ovâyjôn, “Ja? bípûn, Paul bínkê?di hã?in Hudíyoví?wedi bínjãa?amí, hedi unbí?piyebo bints'ude.”

11 I' khun Paul-ví hânge Nanbí Sedó Jesus nakwinudeedi óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípi. U' oe Jerusalem navi'gedi ho bihée'an, hedá oe Rome hanbá bikhâymáa."

Paul óeháyji'in dida'

12-13 Wíyá tháwán hédéndí wên Hudíyo dívíwé'ge'an dívíhée'amídí wên ánskaa dâyk'úuwídí. Ditú, "Ívíhaadâkhâymáa, hedí wí'ívíhúukankhâymáapí Paul áyhay píhay. Han íví'angepídá, tobá Jôesi Tádádí dítuhchäänú-í." Nă'in gin ditú'in jónântă'diví (40) shánkí dijí. 14 Hedí dimää in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyo tsonnindá inbí'wepiye, hedí háa dâywéhpêe'annin ovâytu'an. Háa dikanda' i'gedi ovâythayyan dihaydiho ovâytu'an, 15 "Năa undádí hedá in tunjowa'dádá i' sundadoví tsondi p'ó'dédí' bint'ôesân. Bintu'an Paul năa unbí'piye óemá'í'in. Bintu'an shánkí íhangin'ânda' háa Paul i'annin. Na'indáho gikhâymúuní áyháyjídí năa tsowa napówápí'dibo'."

16 Hebo Paul-ví määmä'ay nat'oe dívíkhakwogí'o'in óeháyjídí, hedího in sundadoví'piye nats'ûndi i'gedi Paul óetu'an. 17 Paul-di wí tãgintă (100) sundadoví tsondi óetuhkännandi óetu'an, "Nă'i e'nú i' sundado tsondi p'ó'dédí'ví'piye náhûu. I' e'núdí wên háawên óetu'amí'in nada'." 18 Hedího i' e'nú i' sundadoví tsondi p'ó'dédí'ví'piye óeho', hedí óetu'an, "Paul i' to gínpannândí'di naa dítuhkännandi dítu'an nă'i e'nú uví'piye dómá'í gin, wên háawên wóetu'âamí'in nada'di."

19 I' sundadoví tsondi p'ó'dédí'di i' e'nú oe hângepiye óepahtsaakê' wí'bo dayêenídí, hedí óetsika'yan, "Hăä-an naa dít'ôe'amí'in unda'?" 20 I' e'núdí óetu'an, "In Hudíyo dâywéhpêe'an wóedaa'amídí tha'di Paul tunjówháagépiye óehúuwídí, háa i'annin shánkí dihangin'ânda' waagibá. 21 Hebo wíwóewäyukannamípi. Jónântă'diví (40) shánkí senă' dívíkhakw'ó óeháyjídí. Jôesi Tádáví páadépiye dívítunmägi wídívíhúuyamípi'in wídây'p'oesu'wă-ípi'in Paul óehay píhay. Năa dikhâymuu hedí ditsíkha u' untúunídí i' nâasaaní'in." 22 Óetu'an i' e'nú, "To'wí wânbo wínâatu'âamípi nă'i dít'ôe'andi'." Hedí iwáygedí óesan.

Paul i' tunjó Felix-ví'piye óeho'

23 Hedí i' sundadoví tsondi p'ó'dédí'di wây-á wíje senă' ovântuhkännan, indá tãgintă (100) sundado dântsonmáa'in damuu, hedí ovântu'an, "Wíje tãgintă (200) sundado nangedí'indá, hedá tségintă (70) kwăäjêe k'éwédí'in sundado-á, hedá wây-á wíje tãgintă (200) júnphé wóegé'in sundado-á ovâytu'an dívíkhây'amí'in, năa khun wñanu iwáypiye oe Caesarea-piye dimú-ídí. 24 Hedá wíje wên kwăäjêe Paul i'íhsôege-ígi' bínputesoge, hedí oe Felix i' tunjóví'wepiye bin'âyínhûu." 25 Hedí wên ta'nin ita'nandi gin natú:

26 "Naví tunjó Felix hânho wí'a'gindi', naa Claudius Lysias-di wísengitü'an. 27 Wên Hudíyodi wí sen Paul gin nakháwă'i' óeyâ'di óekhe'khâymáawân, hewânbo naa dínhanginpóe i-á oe Rome ûnkháwăta'k'oe'in, hedího in sundado-ádí omää inbí mangedí dójâa'amídí. 28 Háawin híwóhpí'in ônchânunde'in naa ohangin'ânda', hedího inbí tunjówháagépiye naadi dóho'. 29 Naa dínhanginpóe in híwóhpí'in ônt'e'p'íqénde'indá wên háawin kây'in wânbo óepansôege-ídí háa óeháyjídí wínamupí'in. In Hudíyo wên háawên inbí khuu i'gedída' dívíwânpihí'máa. 30 Ihaydáhá' to'wídí naa dít'ôe'an dâywéhpêe'annin nă'i sen óekhegi'o'in, hedího wesebo uví'piye i' dósan, hedí in to'wên in híwóhpí'in ônt'e'p'íqénde'in dovâytu'an uví'piyân dimú-í'in wóetu'âamídí háadi iví'piye dit'ay'in" gin ita'nan.

31 Hedího in sundado háa ovâyjôn waagi díví'an. Khu'déedí oe Antipatris bú'piye Paul óeho'. 32 Wíyá tháwán in sundado kwăäjêe k'éwédí'indída' Paul

óehon, hedí in wé'gen sundado inbí'wepiye dívíweeho?. ³³ Oe Caesarea bú' in Paul-'in dipówá ihaydi i' tunjó in ta'nin ón'an hedí Paul iwebo óejoe'an. ³⁴ In ta'nin i' tunjó itunkanbowa ihaydi Paul óetsika'yan, "Wé'i nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-ân" gin Paul-di óetu'an. ³⁵ I' tunjó ná'in nat'oeđi Paul óetu'an, "Owáy in to'wên wónt'e'p'ídénde'in dipówá ihaydânho naadi wíntunjó'namí." Ihaydá in áyí'nin ovâyjôn Paul híwó óe'áyíngi'amí'in i' tewhá hay'i Herod ik'ú' iwe.

24

In Hudíyodi Paul ónt'e'p'ídénde'

¹ P'ánú thaa naphade ihaydi, Ananias i' owha' p'ó'dédí' namuu'i-á hedá wên Hudíyo tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakháwá'i' hânho nahí'há'i namuu'i' indádi dáykán, hedí i' tunjóví'piye dimää i' tunjó óetu'âamídi háa Paul i'annin. ²⁻³ Paul óets'úde, hedí Tertullus-di i' tunjó óehé'e'an Paul ónt'e'p'êede-ídi. Ginnân natú:

"Nanbí tunjó Felix, u' báyékí wí'a'gindi', báyékí gikú'daapóe t'ähki na'ingí' wéngé t'ähki bí'andi namuudi. U' unmuudânkunho hânpídíbo báyékí paayo githaa, hedá uví hangintandi báyékí híwóhpí' nanbí nan diwedi dínjâa'an. ⁴ Nää naa wó'da'pí hânho wíjâap'íde'amí'in, hedího unsehkanát'óedí wí háy t'ähkiwân dînt'ôeyaaní, han unchanpóedí. ⁵ Ginnân hîn napóe: Na'indi ná'i sen ovâyt'owat'e'ya'dodi âymû'. Ná'in Hudíyo wéngé t'ähki ovây pitsaakando', hedá i-á p'ó'dédí' namuu in to'wên i' Nazareth-wi senbí hâhkan deepiye dívíwâyunde'ingí'. ⁶⁻⁸ Nanbí méesate hay'i wânbo i'a'ginhánú, hedânkun âypanké'. Gida'wân âytunjó'namí'in âynuuwá-ídi háa ta'gendi nanbí khuu i'a'ginnanpídi háa joe. Hebo Lysias i' sundadóvi tsondi p'ó'dédí' napówá, hedí kay'indi nanbí man diwedi óejâa'an, hedáhá' ovâyjôn in to'wên ónt'e'p'íde'in uví páadépiye di'ää-ídi. U'di wí'bo híwó ná'i sen nâatsika'yandáho úhanginpúuwí t'ähki ná'i iví'gedi wít'e'p'ídénde'i ta'gen namuu'in" gin ovâytu'an.

⁹ T'ähki ná'i Tertullus Paul-ví'gedi natú'di' in Hudíyo hanbá ditú, hedá ditú i' t'ehpide tun Tertullus ihí'máa'i ta'gen namuu'in.

Paul wí'bo iví'gedi ihí'máadi i' tunjó Felix óetu'an híwóhpí wí'i'anpí'in

¹⁰ I' tunjó imannan Paul óehí'määnídi, hedího ginnân Paul-di óetu'an: "Naa dínhanginná báyékí paayo ná'in t'owagí'in tunjówháagé un'ännin, hedânho báyékí ohíhchan dáyhée'amídi wí'bo dáy'aywoenídi. ¹¹ Mađi tá'di wíje (12) thaa phade ihaydi naa Jerusalem-piye omää Jôesi Tádá dó'a'ginmäänídi. ¹² T'ôepídíbo úhanginpúuwí ná'i ta'gendi namuu'in. Naa to'wí-ádi wídaytuhânbopí, hedá wído'vâyt'owat'e'ya'nanpí i' Hudíyo méesate hay'i' iwe, háa inbí méesate hí'indi eeje wânbo joe, hedíháa i' bú' i'ge wânbo joe. ¹³ Indá wíđínkeekankodipí ná'i naví'gedi dînt'e'p'ídénde'i ta'gen namuu'in.

¹⁴ "Hebo ná'innân naa otúuní: In p'óegé iwe naa dáy'ahtuyende'indá ná'in t'owa ditú' pí'wên p'óegé namuu'in, hewânbo i'ge dáy'ahtuyendedi Jôesi Tádágí' dáy't'ôemáa, i-á nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmá'. T'ähki ná'i khuu Moses ita'nandi' hedá in Jôesi Tádávi tukhe'min dáyta'nandi-á naa dáywâyunde'. ¹⁵ Háa ná'in t'owa dívíwâyunde'in napuwagí'o'iná naa wá' dáywâyunde', hedí ginnân namuu: Jôesi Tádádi t'ähki in dichuu'in ovâywówápakhâymáa, híwó'nindá híwóhpí'indá. ¹⁶ Hedí gin dáywâyundedi, háadi wânbo t'ähki dáykhäde Jôesi Tádávi páadépiye hedá t'owaví páadépiyá híwó dáytsiye'amídi, hedânho naví pí'ná k'ó'jé dínhanginnáanídi híwó dáykanhonnin.

17 “Báyékí paayo Jerusalem bú’ iwe wó’ánpíwän, hedáhá’ dáywáybun wí chä’ in naví t’owa dikäkw’ó’nin dovâymäänídí, hedá wí naví hääwí dînmúuní’i-á Jôesi Tádá-á dómäänídá. 18 I’ méesate hay’i ee gin dáy’o’ ihaydi in t’owadi naa dímu’? Naa dáykhây’anho’ Jôesi Tádá dó’a’ginmäänídí, nanbí kuuu gínmuu waabá. Báyékí t’owa iwe wídijihpí, hedi t’ähkí hânda’ naná. 19 Wên Asia-win Hudíyo wá’ iwe diji’. Indáho dínkhây’ä’ wóetu’âamí’in háawin wên t’aywó’nin naa dáy’annin, naví’gedi wóet’e’p’êede-í’in dida’dí. 20 Hewänbo nää näwe wídijihpídí, tobá ná’in diji’indân wóetu’âamí háawin t’aywó’nin dáy’annin dínhanginpóe’in in Hudíyoví tunjówháagèpiye dikan dihaydi. 21 Ná’in wéhpêeda’mân dáy’an iwe owin dihaydi: Dáytuwínúdí dovâytu’an, ‘Naa dítsondiwekán gá in dichuu’in diwáywówápúuwí’in dáywâyundedân’ ” gin Paul-di óetu’an.

22 Felix Jesus-ví p’ôe i’gedi híwó ûnhanginná, hediho in iwe diji’in ovâytu’an, “Nää-á wíyá wí’ívíhéé’amípí. Owáy Lysias i’ sundadóví tsondi p’ó’dédí’ napówá ihaydânho naadi wâytu’âamí háa unbí hí’ i’gedi o’ánde’in.” 23 Hediho wí sundadóví tsondi gin óetu’an, “Ná’i sen ná’áyíngi’an, hewänbo napannän waagidá joe. Iví k’ema’in i’ ovâypuwämääní, i’ hääwí ûntáy’i’ ônkáanídí.”

Felix-ádí Drusilla-ádí Paul ônt’ôeyan

24 Wí háyú thaa naphade ihaydi Felix nawáy’ää iví kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-ân namuu. Paul óets’údedí dânt’ôeyansóge, hedi Paul-di ovánthayk’û’ hádídí to’wí Christ Jesus-ví’piye iwäyú-í’in. 25 I’dí ovánhí’máa hádídí inbí wówátsi ta’ge dänhúuwí i’gedi, hedá háa dawänpida’ waa dänkanhúuwí’in wídänkhây’ähpi i’gedá, hedá i’ thaa Jôesidi t’owa ovâykeekw’ôení háa híwó háa híwóhpí diví’an ni’gedá. Han ihí’máadí Felix nakhunwôeda’póedí óetu’an, “Náwedi ópeeve wíyá wítuhkánnan píhay, häädi naa dînpóe ihaydi.” 26 Hebo Felix natsíkha Paul-di óechä’määnídí, hedânho óewá’áadá óema’p’äädi-í, hediho ihayda’ óetuhkándó’ i-ádí ihée’amídí.

27 Wíje paayo daphade ihaydi Felix óetunjóâ’an hedi Porcius Festus natunjósogedee. Felix-di Paul oe pan diwebo óejoe’an, in Hudíyo-ádí nak’emamúuní’in nada’dí.

25

Paul nada’ Caesar-di ôntsonnamí’in

1 Festus i’ tunjó ts’aaabi namuu’i’ oe Caesarea bú’ napówá, hedi poje thaa naphade ihaydá iwedá oe Jerusalem bú’piyá namää. 2-3 Oe Jerusalem napówá ihaydi in owhá’ p’ó’dédí’indádí hedá in wé’gen Hudíyo sená’ he’ennindádí Paul wíyá ônt’e’p’íde, hedi kay’indi Festus dida’póe wên hääwên ovây’amídí. Dida’ Paul oe Jerusalem-piye óemá’í’in, gá dínwéhpêemuudân dívíkhakw’ôení’in óeháyjídí wa’ p’óegé namändibo’. 4-5 Felix-di ovâytu’an, “Paul-á oe Caesarea napannän. Naa wí háyú thaa iwe oepiye owáymän. Hedáho wên unbí sená’ he’ennin bîntu’âamí naa-ádí dimú-í, hedi wên híwóhpí’in Paul i’andáho’, indi óetunjó’diwekáaní.”

6 Festus mađi wíyá kháve háa tä thaa iwebo iwóyí’, hedáhá’ Caesarea-piye nawáymää. Wíyá tháwän ovâytsónnamídí isóge, hedi in sundadó ovâytu’an Paul dikenmú-í’in. 7 Paul óekán, hedi nats’ú’ dihaydi in Hudíyo oe Jerusalem-di di’ää’in iví nú’ iwéngé diwindi ônt’e’p’ídedédi ditú’ báyékí kây’i hääwí híwóhpí’ i’andi, hewänbo wídínkodipí ta’gendi dáythayyamídí ná’i ditú’di ta’gen namuu’in. 8 Paul wí’bo i’aywoenídí ihée’andi gin natú: “Naadi in Hudíyoví kuuu wídovây’a’gínhanúpí, hedá ná’i Hudíyoví méesate hay’i ee a’gínkhanugi’ wó’ts’úhpí, hedá wên háawin t’aywó’nin wänbo in Rome-’inbí tsondi Caesar-ví’piye wídáy’anpí.”

⁹ Hebo Festus in Hudíyo ovâyhíwó?namí?in nada?, hedího Paul óetsika?yan, “Ti oe Jerusalem-piye unpunda? iwe naví páadépiye wíntsonnamídí ná?i wônt'e?p'ídénde? i?gedi?”

¹⁰ Paul-di óetu?an, “Joe, náwebânkun dîntsonnamí?in oda?. Nää uví páadépiye owindi i? tsondi Caesar-ví páadépiye owin dîntsonnamídí waagibá namuu. Hedá wá? u-á wí?bo híwó úhanginná wên háawên t'aywó?nin wânbo in Hudíyoví?piye wídáy?anpí?in. ¹¹ Wáy wên háawên t'aywó?nin dáy?andáho?, hedí ná?in t'aywó?nin namuudi ochuu-í?in dínkhây?ädáho?, há?to otúuní wídíháyjí?in. Hebo nää háäwí ná?in t'owadi dînt'e?p'ídénde?i ta?gen namuupídá, to?wí wânbo wí?ûnk'óepí inbí mangepiye díkáaní?in. Hedího oe Rome diwe Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó?namí?in oda?” gin Paul-di óetu?an.

¹² Festus-di in óetumakhemáa?in ovâyhée?an, ihaydáhá? Paul-ví?piyá ibéedí óetu?an, “Caesar-ví tunjówháagé iwe wôntunjó?namí?in unda?dího iví?piye wísaaní.”

Paul-di Agrippa-ádi Bernice-ádi ovânhée?an

¹³ Háýú thaa naphade ihaydi i? tsondi Agrippa iví kwee Bernice-ádi oe Caesarea dapówá Festus óesengitu?amídí. ¹⁴ Wí háýú thaa da?án dihaydi Festus-di Paul-ví?gedi Agrippa óet'óe?an. Ginnân óetu?an:

“Nää pan diwe wí sen ná?an Felix i? tunjó phade?i?di óejoe?andi?. ¹⁵ Naa oe Jerusalem oji? ihaydi in Hudíyo owaha? p'ó?dédí?indi hedá in tsonnindá há?iví?gedi dít'e?p'íde, hedí in dida? otúuní?in há?i t'ehpide tun ta?gen namuu?in. ¹⁶ Hewânbo dovâytu?an, ‘In Rome-windi hânhay wânbo wí to?wí wí?óekádepí in to?wên ónt'e?p'ídénde?inbí mange. Páadé nakhây?ä? in to?wên ónt'e?p'ídénde?inbí páadépiye iwéenu-í?in, hedân wí?bo i?aywoenídí ihée?amí ná?i háäwí ónt'e?p'ídénde? i?gedi.’

¹⁷ “Hedího náwe diwé?gepóe ihaydi wídáytsíkha?anpí. Wíyá tháwânho dovâytsonnamídí dáysóge, hedí in sundado dovâytu?an i? sen óets'úude-í?in. ¹⁸ Iví?gedi dít'e?p'íede-ídí dívíwínú ihaydi, naa o?ân wên háawin kây?in i?annin dítuhkankhây?máa?in, hebo han wídíví?anpí. ¹⁹ Ná?i sen Paul gin nakháwä?i-ádi dívíwânpituhkando? inbí wäyü dínmuu i?gedi hedá wí sen Jesus gin nakháwä?iví?gedá, i-á nachuu wânbo Paul natú nawówáji? gin. ²⁰ Naa wídînhanginnáhpí hádídí dóshaa-í?in ná?i háäwí háawin namuu?in, hedího dótsika?yan, ‘Ti oe Jerusalem-piye unpunda?, iwe ná?i háäwí wônt'e?p'ídénde? i?gedi wíntunjó?namídí?’ ²¹ Hebo Paul nada?póe nää pan diwebo nachaní?in hedá iwedá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-í Caesar-di óntunjó?namídí. Hedího in sundado dovâytu?an óe?áyí?namí?in Caesar-ví?piye dósan píhay” gin Festus-di Agrippa óetu?an. ²² Hedí Agrippa natú, “Naa wá? ná?i sen háa natú?nin ot'oe-í?in oda?.” Festus-di óetu?an, “Tha?dibo unt'oe-í-áhay.”

²³ Wíyá tháwân Agrippa-ádi Bernice-ádi ná?i íve hay?i dats'ú, wên sundado tsonnin he?ennin wóegé hedá wây-á bú?win tsonnin wóegá. Sa?wó da?aamuu, hedá háäwí t'ähkí hânho sa?wó nakeet'óe. Festus natsonpóe Paul óets'úude-í?in. ²⁴ Hedí Festus-di ovâytu?an, “Tsondi Agrippa hedá un t'owa náwe íji?in t'ähkí, binmú?dí ná?i sen. Iví?gedi t'ähkí in Hudíyodi oe Jerusalem-windádí hedá náwe diji?indádí naa díhée?an. Dívítuwínúndedi naa dítu?an ná?i sen óeháyjí?in ûnkhây?ä?. ²⁵ Naadi wên háawin wânbo wídônshaapí óeháyjídí. Hebo i-á wí?bo nada?póe Caesar-di óntunjó?namí?in, hedího naa dáy?ánshaamági Caesar-ví?piye dósaaní?in. ²⁶ Hebo háäwí wânbo wídînhanginnáhpí ná?i senbí?gedi naví tsondi p'ó?dédí? Caesar dôn'ta?namí?in. Hedânho un t'ähkíví páadépiye dómaa bînhée?amídí, hedí shánkídí uví páadépiye, naví tsondi Agrippa. Hedí bîntsikabowa ihaydi shánkí dînhanginpúuwí háäwí i?gedi Caesar

dônta?namí'in. ²⁷ Han dáy'an, gá dînchanpóedân bondoe?i namúuní'in wí pan dósaañídí páadé wíдовâythayyanpídí háä i'gedi ônt'e'p'idénde'in."

26

Paul wí'bo i'aywoenídí ihí'máadí Agrippa óetu'an híwóhpí wí'i'anpí'in

¹ Agrippa-di Paul óetu'an, "Naadi wínk'úya? uvi'gedi bipihée'amídí." Hedi Paul imannandi ihée'an wí'bo i'aywoenídí. Gin natú:

² "Tsondi Agrippa, náä naadi wítuhkankhâymaa naví'gedi hedá ná'i háäwí ná'in Hudíyodi naa dînt'e'p'idénde? i'gedá, hedi naa ohíhchan u-ân i' unmuu'in uvi páadépiye owindi. ³ Hedi shánkídí ohíhchan u-á ta'gendi ná'i Hudíyovi khuu dínmuu i'gedi úhanginnândi, hedá úhanginná wáygehã handa? wídíví'ánshaa'opí'in. Hediho pín ta'gedi wída'máa dînt'óeyaani'in.

⁴ "T'ähki in Hudíyo dínhanginná háa naví wówátsi donphade'in o'e'núji? ihaydi waagibo?, wí'gín oe naví nangá hedá oe Jerusalem bú? iwá. ⁵ Hedi in dida'dáho wóetu'ãamí ná'in: Báyéki paayo dínhanginná naa páadédíbo Pharisee omuu'in, hedi ná'in Pharisee t'owa-á nanbí khuu shánkí kay'in dâyhúja? ná'in wé'gen Hudíyo t'owaví'wedi. ⁶ Náä naa dítunjó'diwekán gá dáywâyundédân Jôesi Tádá i'amí'in iví tun nanbí thehtáy pahpá'in ovâymagi'in. ⁷ T'ähki in tá'di wíje Israel-ví e'nûnbí ây iwedi'in wá? ná'in in Jôesi Tádá natú'in ikhâymaa'inbá dívíwâyunde?, hediho khuu-á thaa-á i' óe'a'ginmä?. Hedi náä, naví tsondi unmuu'i?, naa wá? hanbá dáywâyundédibo? in Hudíyodi naa dînt'e'p'idénde?. ⁸ Heháadan un Hudíyo wí'úñkodípí úvíwâyú-ídí Jôesi Tádádí in dichuu'in ovâywâywówápa'in?

⁹ "Naa-ân o'ânwân báyéki dînjänäkíkanpoe'o'in ná'i Jesus oe Nazareth-wi gin nakháwá'iví'piye. ¹⁰ Hediho oe Jerusalem han dáy'an. In owha? p'ó'dédí'indi naa dînk'ú? báyéki t'owa Jesus-ví'in ûnmuu'in dovâypankw'óení'in, hedá ovây't'akhanukhâymaa ihaydi naví tun wá? eepiyebá dáymagi. ¹¹ Häyänbo naa omää in Hudíyovi méesate eejepiye otsonpúuwídí ovâywhähwhä?namídí, hedá dáykhäa dovâykaygi'amídí dítúnídí Jesus-ví'piye wídívíwâyundepí'in. Naa hânho inbí'piye ot'ayyaapóedí Hudíyo namuupí'wi bú? i'ge dáykhenjýénde dovâyhóenídí."

Paul-di Agrippa óetu'an háa ûnpóe'in hediho Jesus-ví'piye iwâyunde'in

¹² "Hediho han dáy'amídí naa oe Damascus bú'piye omänwân. In owha? p'ó'dédí'indi wên ta'nin ho dîn'an dóhûuwídí dînk'úuwídí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dovâypanhóenídí. ¹³ Naví tsondi unmuu'i?, taagedi oe p'óégé omän dihaydi wí ko oe makówádí nawândi dómû?, i' thanbí shánkí nakohkay'i namuu, hedi ná'i kodi na'in gimännin t'ähki dí'ánhógi. ¹⁴ T'ähkídíbo nange gikanu. Ihaydi wí to'wídí Hebrew tundi díhée?andi ot'oe. Dítu'an, 'Saul, Saul, háadan naa dít'óephadekando'? U wí'bo biwänpiwá'o?, wí búdu in phék'e'indi óesanhonnin i'a'ts'ádíndedi ipiwá'o? waagibá. ¹⁵ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?' I'di dítu'an, 'Jesus-ân omuu, u'di dít'óephadekando'i?. ¹⁶ Náä ówínú. Naa uvi'piye dáykeeyan gá wíde'mandân naví t'óe dîn'amídí, hedi u'di t'owa ovây't'óekankhâymaa náä thaa dímû'in, hewänbo ná'ida?bá joe, owây wíyá uvi'piye dáykeeyandi háäwí wítuhkangí'o'i wá? ovây't'óekankhâymaa. ¹⁷ Naadi wísankhâymaa wí'gín in Hudíyo dimuu'inbí'piye hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piyá, hedi inbí'wedi naadi wín'aywoení. ¹⁸ Dínkhunná waagibá dikw'ó, hewänbo u'di ovâykhäge?khâymaa dínkeepúuwídí hedá Jôesi Tádáví ko i'ge dívíhûuwídí. Hedá Satan i' Penísendiví mangedi ovâyjâa?andi Jôesi Tádáví mange ovâykwokhâymaa. Hediho naví'piye dívíwâyundedi inbí

t'aywó'di ovây'owóejé-í, hedá in wé'gen navi'piye dívíwäyundedi navi'in dînmuu'indádí dívíwóení' gin Jesus-di dítu'an."

Paul-di Agrippa óetu'an ivi t'ôe i'gedi

¹⁹ "Hediho tsondi Agrippa, háa Jesus-di dítu'an waa makówádí dînkeepóedí díhéé'andi naa dáy'a'ginnan. ²⁰ Páadé in Damascus bú'win dovâyhée'an, iwedá in Jerusalem-indá, hedá oe Judea nange i'ge'in t'ähká, hedá in Hudíyo dimuupí'in wänbo-á. Dovâytu'an inbí t'aywó'di dáyjoe'andi Jôesi Tádáví'piye dívíhâadi-í, hedá híwó dívítsiye'amí dáykeeyamídí ta'gendi inbí t'aywó'di dáyjoe'annin. ²¹ Gin dáy'odiho wên Hudíyodi i' méesate hay'i khó'jé díyâ' hedi díháyjí'in dívíkhäädé'. ²² Hewänbo Jôesi Tádádí häädí wänbo t'ähki naa díkhäge'do', hediho nää näwe owindi in ta'gen namuu'in t'ähki t'owa dovâytumáa, tobáháa he'ennin dimuu háa he'ennin dimuupí wänbo'. Hääwí t'ähki ná'in t'owa dovâytumáa'i-á, Moses-ádí in Jôesi Tádáví tukhe'mindádí dítu'in napuwagí'o'inbá namuu, hedi wíyá hääwí wänbo wó'tú'pí. ²³ Indá dítu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhâymaa'in nachuu píhay, hedi i-á i' páadé'i namúuní chuwa iwedi nawáywówápúuwídí, hedânho i'di wí'gín Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá Jôesi Tádáví p'óegé ovâykeekankhâymaa."

²⁴ Wa'di Paul ná'i hääwí ithaykw'óe'ó ihaydi Festus tsíkhagipí ituwínú, "Paul, u-á bondoe'i-ân unmuu. Báyéki bihá'an, hedânkun unbondoepuwamân."

²⁵ Hebo Paul-di óetu'an, "A'gindi Festus, naa bondoe'i wó'muupí. Naa híwó donhangintanmáadí in ta'gen namuu'inda' dáyhi'máa. ²⁶ I' tsondi Agrippa näwe na'ándi' ûnhanginná ná'i hääwí t'ähki i'gedi. Hedânkun ivi páadépiye dáyhi'máadí hääwí wänbo wídókaayohpí. Naa híwó dînhanginná t'ähki ná'i hääwí napóe i'gedi Agrippa-á nat'oe'in, gá kaadi wínapóepídân. ²⁷ Tsondi Agrippa, ti biwäyunde' háa in Jôesi Tádáví tukhe'min dítu'in? Dînhanginnân biwäyunde'in" gin Paul natú. ²⁸ Agrippa-di Paul óetu'an, "Ti un'ân gáhân u'di wesebo wí Christian dípa'i'in?" ²⁹ Paul-di óetu'an, "Hádéeba wesebo háa wíyá shánki díhúuwí. Hebo naa Jôesi Tádáví'piye dáyjûusu'o' u-ádí hedá t'ähki ná'in nää thaa dit'ôeyankw'ó'nindádí naa waagibá ípúuwí'in. Hewänbo naa wó'da'pí kadénaði íwhimúuní'in, naa owhimuu waagibá."

³⁰⁻³¹ Paul ihí'bowa ihaydi i' tsondi Agrippa hedá i' tunjó Festus-á, Bernice-á, hedá in wé'gen iwe dikw'ó'nindá dívíwínú, hedi oe já'wépiye dipeedi dívíhéé'an. Dítu, "Ná'i sendá háawin wên wänbo wí'i'anpí óeháyjídí háa napanchanídí wänbo'." ³² Hedi Agrippa-di Festus óetu'an, "Ná'i sen dóma'p'äädí-i'in dînkodiwän, hewänbo nää wídînkodipí, gá Caesar-di ôntunjó'namí'in nada'póedân."

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-ídí

¹ Hediho in tsonnin dí'ánshaapóe na'in kophé iwedi oe Italy-piye dísaanídí, * hediho Paul hedá wây-á pandádí ovâyjoe'an wí tágintä (100) sundado ovâytsónmáa'iví mange. Ná'i sendá Julius gin nakháwä, hedi in sundado i' Rome-wi tsondi p'ó'dédí'ví'in gin ovâykháyä'de'in diwedi'i-ân namuu. ² Wí sen Aristarchus gin nakháwä'i wá' na'indádí naji', i-á Macedonia nangewi bú' Thessalonica iwedi'i namuu. Hedi wí kophé Adramyttium bú' iwedi'i' ívítógi. Ná'i kophé-á nakhâymuu i' bú'ây eeje oe Asia nange p'o kíngé i'gepiye namú-ídí.

* 27:1 Luke wíyá Paul-ádí naji'.

³ Wíyá tháwän oe Sidon bú' iwe ívíwóyí'. Julius-di Paul híwó óe'andi iví k'ema'in óepuwämägi, indi hääwí ûntáy'í' óemäänídí. ⁴ Iwedá i' kophé iwedi gimää, hewänbo i' wäqdi tí'ûupiye díchänuhúja', hediho oe Cyprus p'ojâadi shánkí nawaakaypí i'gedi gimää. ⁵ Oe p'o' p'änäpiye giphade, hedi Cilicia nange hedá Pamphylia nangá p'o kíngé i'ge gimää, hedáhá' oe Lycia nange wí bú' Myra gin dâytü'o' iwe gipówá. ⁶ Iwe i' sundadoví tsondi wíyá pí'wí kophé Alexandria-wi namuu'i' ishaa. Nã'i kophé-á Italy-piye namän, hediho ditü'an iwe ívítôení'in.

⁷ I' wäq hânho nakaydi jóngída' wí háyü thaa gipundee, hedá báyéká ívít'ôe'andi Cnidus bú' tsowa gipówá. I' wäq kay'i namuudi ee gimän diwepiye wíyá wíngínpuhkodipí, hediho Crete k'áygé i'gedi giphade, Salmone gin dâytü'o' iwe, hedá nawaakaypí'we i'gedá gimän. ⁸ Jóngída' p'o kíngé i'ge gipundee, hedi wí bú' Lasea gin dâytü'o' i' tsowa gipówá. Nãwe naná' diwá dâytü'o' "Híwó naná i' kophé dívíwóyí'nígí'" gin.

⁹ Iwebá híwó hay thaa gikw'ó. Ihaydi nate'núpuwamändi híwó wínamuupi wíyá shánkí gimú-ídí, hedânho Paul-di ginnân ovâytumakhe'an: ¹⁰ "K'ema'in, naa ochanpoe'o wíyá shánkí nãwedi gimäädá âyt'ôephadekhâymaa. Nã'i kophé-á hé wógebo gipedée-í, hedá wáy wên wá' dívíp'ot'aháanú-í." ¹¹ Hebo i' sundadoví tsondi Paul-ví hí' ônt'ôeyaaní'wedi i' sen i' kophé iví' ûnmuu'i' hedá i' sen isanhondi-á inbí hí'-á shánkí ovânt'ôeyan. ¹² Nã'i kophé nawhi'ân diwe wähpade híwó' diwe wínanáhpí dâyte'núphaadé-ídí, hediho t'ähkí waa díví'ánshaamägi i' kophé iwedi wíyá bú'ay Phoenix gin dâytü'o' i' oe Crete nangebá naná' diwepiye dimú-ídí, iwe dâyte'núphaadé-ídí. Oe Phoenix dâykophéwhikw'óe'ó, hedi aakonpiye thanpiye jáadi hedá p'inpiye thanpiye jáadá óewäq'ahkhánde'.

Hânho iwäq'andá ikwä'nän

¹³ Hediho aakonpha'gedi híyää iwäq'an dihaydi di'ân háa ditü waagi díví'amí'in, hediho iwedi gimäädi nã'i Crete p'ojâadi tsowa p'o kíngé i'gedi gimän. ¹⁴ Hebo háy napóe ihaydi wí wäq hânho kay'i nã'i Crete nange i'ge iwäq'an, i' wäq-á p'inpiye thanpiye jáadi'í wäq gin dâytü'o'. ¹⁵ I' wäq hânho nakaydi i' kophé óenándí wíyá páadépiye wí'ûnpuhkodipí, hediho i' kophé dâybée, hedi wáy i' wäqdi díhon diwepiyeda' gimää. ¹⁶ Wí p'ojâadi'ay Cauda gin dâytü'o' i' tsowa giphade, i' wäq wähpade wínakaypí iwe, hedi báyéki ívít'ôe'an i' kophé'ay âywhimáa'i nã'i kophé gáhâyü'i' iwe kw'áye âytaygé-ídí. ¹⁷ I' kophé'ay dâywhisóge ihaydá i' kophé gáhâyü'i' whihkannin kay'indi dâywhibuugi'an wínaná'dee-ípidí. Hedá i' te'aa i' wäqdi i' kophé óechänunde'i-á dâywáve, gá dikhunwôeda'dân oe Syrtis gin dâytü'o' iwe dikhâkwodee-í'in, i' p'oe iwe wähpade wínaná'ânpidí. Hediho iwedi díwânpi'omáa.

¹⁸ Wíyá tháwän wá' i' wäq hânho nakay, hediho in kophé'in senä' wí hé i' kophé iwe naku'undi p'oe iwepiye dâychänu, i' kophé wähpade wínakháa-ípidí. ¹⁹ Hedá wíyá tháwändá inbo i' kophé'i hääwí wá' p'oe iwe dâychänu. ²⁰ Báyéki thaa agóyó wänbo than wänbo wí'âyümü'pí, hedi i' wäq nahánpídí kay'i iwäq'o'. Hediho gi'ân há'to wówá'in gipee-í'in.

²¹ Báyéki thaa wí'ívíhúuyanpí. Hedi Paul inbí páadépiye nawindi ovâytü'an, "K'ema'in, shánkí híwó namúuníwän naví tun dînt'ôeyaanídí Crete diwedi wígipee-ípi'in otú waa. Háy úvít'ôeyandáho há'to nã'i kây iwe gipóewíwän hedá i' hääwí há'to gipedée-íwän. ²² Hebo nãä wí'úví'âyîngimäänípi. Tobáháa nã'i kophé natha'dee wänbo há'to to'wí wänbo óep'oháyjí. ²³ Naa Jôesi Tádáví' omuu, hedá iví t'ôe-á dôn'o', hedi khu'di wêe iví makówáwi t'ôepa'äq'i

dînpówá, ²⁴ i-á navi nú' nawindi ginnân dítu'an: 'Paul, wí'unkhunwôeda'ípi. U' ta'gendi Caesar-ví páadépiye bikwinugi'o, hedi u' unmuudi ná'in u-ádi diji'in há'to wêe wänbo nachuu-í.' ²⁵ Hedânho k'ema'in, wí'ikhunwôeda'ípi. Naa dáywäyunde ná'in Jôesi Tádá natú'inbo napuwagi'o'in. ²⁶ Hewänbo wí p'ojâadi eedi gikhähkwodee-í."

²⁷ Wíje jáadi daphade, hedi wa'di i' waadi i' mâap'oe Adriatic gin dâytu'o' i'ge díchänuhon. Khun pinudi häädi naná' dihaydi in kophé'in sená' dítu' nan tsowa nú' gipowamännin. ²⁸ Dâywä'äntaayan, hedi wétä'di jónu (24) kwi'óhpa taa nawä'än gin dâyshaa. Wíyá shánki háy dimäädá wíyá dâywä'äntaayan dihaydá tä'di kháve (18) kwi'óhpa taa-á nawä'än. ²⁹ Dikhunwôeda' i' kophé k'uu eedi óechänukhâymáa'in, hediho i' kophé tí'ûuphä'gedi jónu kháa'i kwä'k'u maayäã'i dâywaje whihkannin eeje, hedá diwówayêenídí nathay píhay dívíjûusu'an.

³⁰ Ná'in kophé'in t'ôe'in i' kophé iwedí diwhaveda' dijáanídí, hediho i' kophé'ay p'oe iwe dâywáve. Hedáhá' i' kophé gáhâyú'i páadépiyedi wíyá maayäã'i dâywajekhâymáa waagibá díví'o'. ³¹ Hebo Paul-di in sundado hedá inbí tsondi-á ovâytu'an, "Ná'in kophé'in t'ôe'in ná'i kophé iwe dívíwóyí'pídá, undá há'to wówá'in ípee-í." ³² Hediho in sundado i kophé'ay nawhi'ändiví whihkannin dâyts'á', hedi i kophé'ay nama'p'á.

³³ Nathaypuwamän dihaydi Paul-di ovâytu'an dívíhúuyamí gin. Ovâytu'an, "Wíje jáadi t'ähki hânho úví'ánshaamáadi húukanpí'inbo íji'. ³⁴ Hediho náa naadi kay'indi wâytumáa, háawin wên híwóhpi'in wänbo wí'ünpuwagi'opi, hedânho bíhúuyan, wí koegi' úntáy íchuu-ípídí." ³⁵ Ihí'bowa ihaydi wí pává iké'di Jôesi Tää ikú'daa'an, hedi wí ihavedí ik'oe. ³⁶ Indi gin i'annin óemú'di shánki híwó dichanpóedi in wá' dívíhúuyan. ³⁷ Wégín tágintädáhá' tségintä'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on. ³⁸ T'ähki dívíshu'an dihaydi, i' táhtân p'oe iwe dâychänu, i' kophé ihay wínakhaa-ípídí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihaydi, in kophé'in t'ôe'in i' nan dâymú'i' wídâytaapi. Hewänbo na'okhânná hedá nap'oehánginá' diwe dâymú', hediho díví'ánshaamägi dínkodidáho i' kophé dâypuhkannamídí iwepiye, hedânho i' okhân deedi dâywóyí'nídí. ⁴⁰ I' kwä'k'u maayäã'i nawhi'wa'jendiví whihkannin dâyts'á', hedi i' p'oe iwebo dâyjoe'an. Hedi ihaydibá i' kophé óebéede'i phéphá' nawhimuu'i whihkannin dâywhihsuu. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' waadi i' kophé ee na'okhânná' diwepiye óechänuts'úude-ídí. ⁴¹ Hebo wí'náphä'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhânboedi'än, hedi iwe i' kophé páadépiye ichänudi nakhähsogedeedi wínajâapóepí. Ihaydá i' kophé tí'ûupiye'i' i' p'oe oepiyá náäpiyá kaygindi na'q'yäpoe'odi óewhéekanhon.

⁴² In sundado díví'ánshaamáa in pan ovâyháanú-ídí, hedânho nan diwepiye wídívíkohsáy-ípídí dijáanídí. ⁴³ Hewänbo Paul-ví wówátsi ón'aywoeni'in i' sundadoví tsondi nada'di to'wí wänbo wí'ovâykhe'mägipi. In to'wên dikohsayhá'in ovâyjôn p'oe iwe dívíjaymú-í nan diwepiye dívíkohsáy-ídí. ⁴⁴ Ihaydáhá' in wé'gendá ovâytu'an i' phéphá' háa i' kophéwi phéwhée óep'omáa'i'di dívítsahsaa-í'in. Handidânho t'ähkidíbo nan diwe wówá'in gipówá.

1 T'ähkídíbo nan deedi wówá'in gipówá ihaydi, ná'i p'ojâadi Malta gin dâytu'o'in gínhanginpóe. 2 In t'owa iwe'indi híwó dísígí'an. Ikwa'dodi nat'ée, hediho dâypa't'égi, hedi dítu'an i' phaa nú'piye ívîhâadi-ídí ívísúwá'amídí. 3 Paul iphé'âywé'ge'an ipha'kw'ôenídí, hedi ipha'kw'óe'ó ihaydi wí p'äyü phaadi óesúwánandi phé jáadi napee, hedi Paul-ví man deedi ikhuugee-whi'k'ú'. 4 In t'owa i' nange'indi i' p'äyü Paul-ví man deedi nawhi'k'óe'in óemû', hedi dívítu'an, "Ná'i sendá mađi ta'gendi t'owa t'akhanu'i' namuu, hedi tobá óep'ohaypí wänbo', nanbí jôesi 'Ovâyt'owatuhchänunde'i" gin gínkháwä'i'di há'to óewówápeemääni." 5 Hewänbo Paul iví man iwádâa'andi i' p'äyü i' phaa iwe nake't'á, hedi háabo Paul wí'ûnpóepí. 6 In t'owa di'ánde' i' p'äyüdi óekhuugee ee ûntee-i'in, háa mađi wesebo nachuhkaanú-í. Hewänbo thaa t'ähkí dívítsíkha'andi Paul háabo wí'ûnpóepí, hediho inbí ánshaa dâye'egó'andi dívítu'an, "Ta'gendi ná'i sendá Jôesi waagi'ba namuu."

7 I' sen ná'i p'ojâadi ee natsonnândi' Publius gin nakháwä. Ívísúwá'o' iwe tsowa ûnnavakw'ó, hedi sígídí na'in dîhógidi iví tewhá ûnná' diwe poje thaa díwóyí'mägi hedá híwó'dá dí'âyíngi'an. 8 Publius-ví tádá whohte eedi ûnhayk'óe. Natsáwâp'íde' hedá nasihaydi óe'äädé'. Ee nahayk'óe eepiye Paul nats'ú, hedi iví mandí óetâgedi ónjûusu'andi hekháa óemägi. 9 Ná'in napóe ihaydi báyéki in wé'gen nangewin dihay'in Paul-ví'piye dí'ää, hedi in wá' hekháa ovâymägi. 10 Indi báyéki díhääwímägi na'in, hedi poje p'óe naphade ihaydi iwedí gimän dihaydi i' gíntáy'i' t'ähkí dímägi.

11 Wí kophé Alexandria-wi namuu'i' i' p'ojâadi iwebá ite'núphade'i' iwe ívítógi. I' kophé-á Castor-ádi Pollux-ádi gin dâytu'o'. * 12-13 Oe Syracuse bú' gipówá, hedi poje thaa iwe ívívóyí'. Iwedí p'o kíngé i'geda' gimää, hedi Rhegium bú' iwe gipówá. Wíyá tháwän aakonpha'gedi iwaa'an, hediho wíyá tháwändá Puteoli bú' gipówá. 14-15 Iwe wên Jesus-ví'piye dívívâyunde'in âyshaa, hedi indi kay'indi dítu'an indádí wêe jáadi ívívóyí'ní'in. Iwedí wíyá gimändi oe Rome-piye wây-á tí'ûuwín páadé'in Rome-win dimuu'in nanbí'gedi dínhanginpóe, hediho gín'ayjay'ää. Dâyhääwíku'kw'óe'ó iwe Ap-pius gin dâytu'o' iwehay wáy wên dí'ää, wây-á wëndá wâhphade kayi' wídi'âhpídí oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dâytu'o' iwe díjay. Paul-di ovâymu' ihaydi Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá iví pí'ná khó'jé-á shánkí nakaypóe. Han âyphade, ihaydáhá' wí háyü thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannän diwe in Hudíyo ovâyhi'máa

16 Oe Rome gipówá ihaydi Paul wí'bo óethayemägi, hewänbo wí sundadodi óe'âyíngimáa.

17 Poje thaa naphade ihaydi Paul-di in Hudíyo p'ó'dédí'in oe Rome dithaa'in iví'we ovâywé'getu'an. Dipówá ihaydi ovâytu'an, "Tí'ûuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu a'ginkhanu naa wídáy'anpí wänbo', hedá nanbí t'owaví'piye wên yä'dâapí'in wänbo wídáy'anpí, in Jerusalem-win p'ó'dédí'indi dípanké', hedi ná'in Rome-winbí mange díkán. 18 In Rome-windi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dínnuwä, hewänbo indá dínhanginpóe háawin díháji'in wänbo wídáy'anpídí, hediho díma'p'äädi-i'in dida'wän. 19 Hewänbo in Hudíyo wídida'pí in Rome-windi díma'p'äädi-i'in, hediho shánkí híwó dín-póe otúunídí Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'namí'in. Naa gin dáy'an tobá wên t'ehpide tun wídómáapí wänbo naví t'owa in Hudíyo dimuu'in dovây't'e'p'êede-ídí. 20 Hedânkun naadi wâytuhkánnan ná'i háäwí i'gedi

* 28:11 Ná'i kophé páadépiye wíje p'ônbay waagi dakeet'óe'in dachá, indá in Alexandria t'owaví jôesi dímmuu, Castor-ádi Pollux-ádi gin dakháwä.

wâyhée'amídí. I' to'wí in Israel-win t'owadi óetsíkha'máa'ivi'piyebá naa dáywâyundedânho ná'i kadénadi owhimuu."

²¹ Indi Paul óetu'an, "Na'in wên ta'nin wânbo uvi'gedi natû'nin oe Judea-di wí'âyké'pí, háa wí Hudíyo tí'úu páadé'i owedí na'ää'i wânbo wên híwóhpi'in nat'oe'in uvi'gedi wínatúhpi. ²² Hebo na'in ginhanginná to'wên t'ähkí híwóhpi dívíhí'máa'in ná'in ts'aamin háhkan ni'gedi. Hedânho gida' u'di dítu'âamí'in háawi uvi'wâyü úmuu'in."

²³ Hediho in Hudíyo wí thaa dâyde'man wíyá di'ää-ígí', hedi i' thaa napówá ihaydi báyéki di'ää. Hédéndí hé'dibo iwedi nakin diwehay báyéki háäwí Paul-di ovâyhée'an. Háa Jôesi Tádádí t'ähkí t'owa ovâysígíhóení'in nada' waa ovâythayyan, hedi Moses-ví tun ni'gedi hedá Jôesi Tádáví tukhe'minbí tun ni'gedá ovây't'ôe'andi ikhääde Jesus-ví'piye ovâywâyükannamídí. ²⁴ Paul-ví hí' dâysígí'andi dívíwâyü wáy wên, wáy wëndá joe. ²⁵ Hedi in Hudíyo handa' wídín'ánshaamuupídí iwedi dívíjâa'an, hewânbo wa' dipeepídíbo Paul-di ná'i t'ä'ge hí' ovâytu'an: "I' Yä'dâa'i P'oweahâadi hân'oe Isaiiah óetu'an unbí thehtáy pahpá'inbí'piye namú-ídí ná'i Jôesi Tádáví hí' ovâytu'âamídí:

²⁶ Ihayda' ít'ó've-í, hewânbo há'to íka'póewí,
ihayda' bînmú'be-í, hewânbo há'to únkeepúuwí.

²⁷ Íp'óhkâymuudi wí'íka'póya'pí.

Úvi'ojemankw'ódidáhá' úvítíkhämu.

Gin úví'anpídá unbí tséedí bînmúuní

hedá unbí ojedá ít'oe-í

hedá ta'gendi íka'póewí,

hedá naví'piye í'ää-í yä'dâa'in wâypa'ídí, gin Jôesi Tádá natú.

Ná'i hí' natú'i-á ta'gen namuu. ²⁸ Hedânho náa ná'in únkhây'ä' úhanginnáani'in: Jôesi Tádáví hí' in Hudíyo dimuupí'in ovâysan ovây'aywoenídí. Innânkun dívít'ôeyaaní." ²⁹ Paul ihí'bowa ihaydi in Hudíyo dívítuhânbodi dipee.

³⁰ Paul wíje paayo iwe na'än, hedi iwá'âa i' tewhá ee nachanídí. To'wên ûnpuwápówá'in t'ähkí ovâysígíhógi. ³¹ I'di Jôesi Tádáví khuu i'gedi ovây't'ôe'an, hedá Jesus Christ i' shánkí natsonji'ivi'gedá ovâyhá'an. Khunwôeda'ginpídíbo ihée'an, hedi to'wídí wânbo wí'óekhâ'anpí.

In Ta'nin Paul-di In Rome Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i, Jesus Christ-gi' dáy't'ôe'o'idi ná'in ta'nin wâysande' un Rome búu'ú iwe íthaa'in. Yôesi Tádádí naa díde'man hedá dísaanígi' dísoge iví híwó'di tuu t'owa dovây't'ôe'amídí. ² Hân'oebo Yôesi natú ná'i híwó'di tuu na'in dímaáni'in, hedí iví tukhe'min iví ta'nin diwe i dâyta'nan. ³⁻⁴ Iví ay Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'iví'gedi dâyta'nan. Na'aypuyä ihaydi nat'owasenpaa, hedí iví thehtáy pahpaa David i hân'oe'i tsondi namuu'iví tí'úuge kã'ää'inbí'wedího na'aypuyä. Hedí Jesus nachuudi nawáywówápoe ihaydi i Yã'dâa'i P'oewaahâadi dínkeeyan ta'gendi Yôesi Tádáví ay wá' ûnmuu'in. ⁵ Haa Jesus i'an waa namuudi Yôesi Tádá navi'piye' híwó'di namuu, hedího in Hudíyo dimuupí'in t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí'piyeho naa dísan dovâykhäge'namídí iví tuu ipiye' dívíwhäyü-ídi hedá ön'a'ginnamídá. Kin dáy'o' hedânho t'owadi óetegé-ídi. ⁶ Hedá un wá' Yôesi Tádádí wovây'tukánnan Jesus Christ-ví'in ímúnídí.

⁷ Hedího un t'ähki oe Rome íkw'ó'nin wâysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyséegi hedá wovâyde'man iví t'owa ímúnídí. Idá hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dídá séegísehkanä wovây'määni hedá wovâykhäge'namí ánsahaaginpidíbo' íkw'ónídí.

Paul oe Rome-piye' napunda'

⁸ Hedí náä-á häädi Jesus Christ dóhée'an ginhay-á Yôesi navi Tádá dókú'daa'o' un t'ähki ímuudi, gá wéngé t'ähki t'owa dívíhí'maadân unbí whäyü i'gedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho ûnhanginná ná'i naa otú'di ta'gen namuu'in. Igí' pín ta'ge haydi dáy't'ôemáa t'owa dovâytu'odi i híwó'di tuu iví ay Jesus-ví'gedi, hedí häädi wänbo t'ähki wâyüusu'o'. Yôesi dóda'máa i-á natúdáho hanwaapídíbo unbí'piye' dípunmääni, ¹¹ gá hânho o'ádâapunda'dân. Naa oda' hääwi i Yã'dâa'i P'oewaahâadi naa díhá'andi' wâyphadé-í'in, hedânho unbí whäyü shánkiho únkay-ídi. ¹² Kinnân otu'da': Undádí naa-ádi wé'ge ívíkhäge'namí kwee waa sen waa gi'âanídí, handa' ívíwhäyundedí.

¹³ Tí'úuwín páadé'in, oda' ûnhanginnáni'in háyän wänbo dáy'ánshaamáa omú-ídi unbí'piye', hewänbo häädi waa hääwídi dí'ahkhánde'. Hânho oda' báyékidí unbí búu'úwín Jesus-ví'piye' dovâywhäyü'amí'in, in wé'ge'in Hudíyo dimuupí'in t'owa dovâywhäyü'an waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa t'ähki t'owa hääwi ophaamuu waagibá ochaa, tobá háawín dimúni wänbo', in Greek tuudi dívíhée'o'indá in pí'wí tuudi dívíhée'o'indá, in hânho díhá'indá in díháhpí'indá, gá Yôesidi naa dísogedân iví híwó'di tuu t'ähki t'owa dovây't'ôe'amídí. Hedânho shánki oda' un oe Rome diwe íkw'ó'nin wá' wáy't'ôe'amí'in.

Yôesi Tádáví híwó'di tuu-á únkay

¹⁶ Yôesi Tádáví híwó'di tuudi naa wídíwôeda'mähpi. Ná'i tuu-ân nakay, hedí i'gedi Yôesidi t'ähki t'owa in ipiye' dívíwhäyunde'in ovây'aywonde', páadé in Hudíyo dimuu'indá, hedá in Hudíyo dimuupí'indá wá'. ¹⁷ Ná'i híwó'di tuudi díhá'andi gínhanginná háa Yôesi Tádádí t'owa ovâychaamáa'in t'aywó'di dâymáapi waagi. Hewänbo inbí whäyü dínmuu'idída' kin i'o', hääwi híwó'di díví'o'i namuudá yoe, iví ta'nin diwe ûnta'muu waagi:

Wí to'wí Yôesiví'piye' ta'gendi iwähäyundedáho', iví whäyü ûnmuudíbo Yôesidi óechaamáa t'aywó'di imáapi waagi,

hedí wówátsi óemãäni.

Yôesi Táďáđí wên t'owa ovâytuchänukhâymaa

18 Yôesi Táďá oe makówa na'ändidi dínkeeyo' ovâytuchänukhâymaa'in in to'wên óe'a'ginpí'indá hedá in yä'dâapî' díví'o'indá, háa díví'o'in namuudi nat'aydi. Hedí híwó'pí díví'odibo Yôesiví ta'gen ûnmuu'in ônkaayo hedânho wé'ge'in t'owa wíďâytaa-ípídí. 19 Dínkoedi híwó' dínhanginnánídí Yôesiví'gedí, gá idi ovâyhangin'annandân. 20 Yôesi Táďá pínán kay imáa hânhay wânbo nahánde'pí'in, hedí ida' Yôesi namuu hânhay nanân wânbo'. Tobá tséedí Yôesi âymúnde'pí wânbo', ná'i nan oepáa ikhíyé ihaydi waabo' thay'eedí ná'i hääwí gínhanginná iví'gedí i hääwí ipaa'idi. Hedânkun t'owa wíďínkoedipí ditúnídí wíďínhanginnáhpí'in.

21 Hewânbo tobá Yôesiví'gedí t'owa dínhanginnân wânbo', óe'a'ginnamíví'wedi hediháa óekú'daa'amíví'wedi dínkhây'ä' waagi, inbí ánskaa wíďínchä'muupí hedá inbí hangintandá dâymáapídí khuu i'gebo diyi'. 22 Báyéki dihá kin di'ánde', hewânbo hanginta'hpí'inda' dimuu. 23 Tobá Yôesi-á t'âhkíví kw'áye namuu wânbo', hedá iví wówátsi-á hânhay wânbo wí'ûnhánde'pí, ná'in t'owadáho wíyá wí'óe'a'ginmähpi; hedí tobá Yôesi nachu'pí wânbo hedá t'owa-á dit'ahánde wânbo', báyéki hääwí t'owa waabá dínchaa'in dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí, hedá báyéki wíyá hääwí-á dâypaa, tsídé-á p'oekanu-á hääpandá pâyü-á waagá dínchaa'i', hedí ná'i hääwí dâypaa'i wá' dâya'ginmä'.

24 Hedího Yôesidi ovâyoye'o' díví'amídí ná'i yä'dâapî' inbí pí'ná khó'yéđí dikanda'i', hedí wôeda'ginpídí yä'dâapî' hääwí wí'ná táyedi inbí túu'úđí dívítsiye'o'. 25 Wíyá wíďívít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yôesiví'gedí, hedí i hôeyó namuu'ida' dívíwhâyunde'. I hääwí Yôesi ikhíyé'ida' dâya'ginmä' hedá ipiye' dívíyûusu'o', Yôesiví'piyá yoe, i-á ná'i hääwí ikhíyé'i namuu. Ida'mân hay'i namuu kin t'owa dínkhây'ä' hääđi wânbo t'âhki ditúní'in. Hamân.

26 Hedí in t'owa ná'i yä'dâapíkan díví'o'indá Yôesidi ovâyoye'o' i wôeda'wó'gí hääwí hânho dikanda'i wíyá díví'âamídí. In kwiya' wânbo háa inbí wówátsi thaa dínmúní waagi wíďithaapí, hedá wây-á kwiya'dáđí inbí túu'úđí dívít'aywó'kanmáa. 27 Hedí in sená' wá' han waagibá dívíkanhon. Inbí kweeyôe-áđí dívítháye'bé-íví'wedi dínkhây'ä' waagi, shánkídí dida' wây-á sená'dáđí inbí túu'úđí dívít'aywó'kanmá've-í'in. Hedí ná'in sená' wôeda'wó'gí wí'ná táyedi dívítsiye'odi i tuchânu dín'ä'i ovâyma', hedí inbí t'aywó'di dínmuudi inbí túu'ú dâypede'o'.

28 Dichanpo' wínachä'muupí'in Yôesiví'gedí ta'ge díví'ánskaa'âamídí, hedího Yôesidi ovâyoye'o' inbí yä'dâapî' ánskaa-áđí, i hääwí dínkankhây'ä'hpí' díví'amídí. 29 Yä'dâapí'-áđí híwó'pí'-áđída' inbí pí'ná khó'yé dinto'on; hânho diha't'aa; wây-á to'wëndáđá háa'wânbo-á dimuu; hânho dithúut'óe; hääđi wânbo t'âhki dit'owat'akhanuda'; hânho dívít'aymáa; hääđi wânbo t'âhki dívíhóeyómáa; wây-á t'owaví'gedí yanáki díví'ánshaamáa hedá dívíhí'máa; 30 t'owa dâytuusúu'o'; Yôesi dâyt'ay; t'owa t'âmägi' dâytumáa; dívíyengi; dívípihuude'; wíyá shánki t'aywó'di ts'aabi i'gedí díví'ánshaamáa díví'amídí; inbí táđá-á yíyá-á wíďây't'óyandepí; 31 inbí ánskaa-á wíďínchä'muupí; háa dívítu'u'an waa wíďíví'opí; inbí maatu'indá wíďây'séegípí; wây-á to'wênbí'piye' wíđi'iyapo'pí. 32 Yôesi natsonpóe in to'wên ha'wâa díví'o'indá dínkhây'ä' diháani'in, hewânbo ná'i dínhanginnân wânbo handa' dívíkanhon, hedá hää'ida'ba' yoe, ovâyhí'an wây-á to'wên hanbá díví'amídí.

2

Na'indá wígin'óepí gitúnídí t'owaví'gedi háa dín'ä'in

¹ Hediho wí to'wídí wây-á t'owa ovâytuusúu'odi natû' t'aywó'to'in dimuu'in, i-á há'to ûnkoedí-í natúní'in wí'bo wí'it'aywó'nanpí'in, tobá to'wí namúní wänbo'. In wé'ge'inbí'gedi kin waagi ihée'odi, wí'bo iví t'aywó'di ipikeekw'óe'ó, gá in waagibá it'aywó'dodân. ² Hedi gínhanginná Yôesi híwó'í'o'in in t'owa kin díví'o'in ovâytechänudi, gá i-á ûnhanginnândân ta'gendi háawin dimuu'in. ³ Nă'i to'wídí wây-á to'wên ovâytuusúu'odi hewänbo in waagibá it'aywó'dodi ma'di na'ánde Yôesidi há'to óetuchänú-í'in. ⁴ Hedá wá' tobá Yôesi na'inbí'piye' híwó'di namuu wänbo hedá hânho nabo'atá wänbo-á, ma'di nă'i to'wí na'ánde hăäbo wínamuupí'in. Ti wí'ûnhanginnáhpí'an Yôesi i-ádí híwó'di namuu'in, gá Yôesi nada'dân nă'i to'wí iví t'aywó'di iyoe'amí'in?

⁵ Hewanbo t'óyanpí'da' namuudi hedá iví t'aywó'di iyoe'anpídí, iví tuchänu shánkí pín'aywó'nin ûnmúní owáy Yôesidi t'owa ovâytechänu ihaydi, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi. Ihaydá Yôesi in t'owa ovâyta'gekeekw'óení háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. ⁶ Wëndá híwó' íví'o', hedá wëndá híwó'pí íví'o', hedi Yôesidi na'in wí'inbo dímääní hăäwí gín'ä'i'. ⁷ Wáy wên t'owa-á hăädi wänbo t'ähkí híwó' dívíkanhon, hedi dida' Yôesidi ovâytege-í'in hedá híwó' ovâyamá've-í'in, hedá dida' hânhay wänbo t'ähkí diwówáyêeni'in. Nă'in t'owa-á Yôesidi wówátsi nahánde'pí'in ovâymääní. ⁸ Wây-á t'owa-á dihăäkhăädá ingí'da' hăäwí t'ähkí dikanda', hedi Yôesiví ta'gen ûnmuu'in wí'ôn'a'ginpí, hewänbo shánkídi in yä'dâapi'in namuu'in dívíkanhon. Kí'min t'owa-áho Yôesidi ovâytechänukhâymaa, indádi nat'aydi. ⁹ To'wên t'ähkí dívíyä'dâapítsiye'annindá wí'inbo báyéki t'ôephade dínpuwí, páade in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Hewänbo in t'owa híwó' díví'annindá Yôesidi ovâytege-í hedá híwó' ovâyamá've-í, hedá híhchan ánskaa-á ovâymääní, páade in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá, ¹¹ gá Yôesidá t'ähkí t'owa handa' ovâyamáadân.

Yôesi Tádádá'mân ûnk'óe natúnídí t'owaví'gedi háa dín'ä'in

¹² In Hudíyo dimuupí'in wídytaapí i tsontu Moses ita'nandi', hewänbo dívít'aywó'dodibo' ovâytechänú-í tobá i tsontu dâymáapí wänbo'. Hedá in Hudíyo-á nă'i tsontu-á dâytaa wänbo', dívít'aywó'dodibo i tsontuudá inbí t'aywó'di dínmuu'i ovâykeekw'óení. ¹³ In to'wên Yôesiví tsontu dâya'a'ginnannindáho Yôesidi ovâychâamáa t'aywó'di wídyymáapí waagi, in to'wên diwänpit'o'indá'ba' yoe. ¹⁴ Tobá in Hudíyo dimuupí'in Moses-ví tsontu dâymáapí wänbo', háa nă'i tsontu natû' waagi wí'bo díví'odá, kindídi nakeepo' ho dínhanginná'nin háa híwó'di namuu'in hedá háa híwó'di namuupí'indá, ¹⁵ hediho háa díví'o'in namuudi nakeepo' i tsontu Moses ita'nandibá inbí ánskaa iwebo dâymáa'in, hedi inbí pí'ná kó'yé wá' di-taachanpo' háa híwó' díví'o'in háa yoe. ¹⁶ Hediho i thaa napówá-í Yôesi Tádádí t'ähkí t'owa ovâykeekw'óenídi háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, tobá kaadi díví'an wänbo'. Hedi Christ Jesus-áho i namuu óesóge'i kin ovaytu'amídi. Kindá ihayda' t'owa dovâytu'o', Yôesiví híwó'di tuu dovây't'ôe'odi.

In Hudíyo-ádi Yôesiví tsontu ûnmuu'i-ádi

¹⁷ Ma'di wí to'wí wí'bo iví'gedi ihí'máadi natû' wí kodí'di Hudíyo namuu'in, hedi na'ánde Moses-ví tsontu itaadibo' ón'aywoení'in, hedi iyêngihée'odi natû' Yôesi óe'a'ginnmä'in. ¹⁸ I-á ûnhanginná háa Yôesi nada'in í'amí'in, hedá ûnhanginná wá' wé'i wí yä'dâa'i namuu'in wé'i wí yä'dâapí' namuu'indá gá Yôesiví tsontu iwedi naháhpóedân, ¹⁹ hediho na'ánde' ovâypahúuwí'in in to'wên tsí't'aa'in waagi'inbá dimuu'in, Yôesiví'gedi

wídínhanginnáhpídí, hedá in to'wên phakkhuy ee dikw'ó'ningí'-á wí kohthay waagibá namuu gin na'ánde? ²⁰ Hedá wá' nada' in to'wên Yôesiví'gedi háäbo wídínhanginnáhpí'in ovâyhäawíthayyamí'in, hedá in to'wên áyyäá waagi'inbá dimuu'in ovâyhá'amí, gá ná'i tsontuú imáa'in diwedi ûnhanginnândân t'ähkí in ta'gen namuu'in. ²¹ Idi pí'wên t'owa ovâyhá'o', hedi háadan i-á wí'bo wí'ipihá'opí? Idi ovâytumakhe'o wídívísä'mamípídí, hedi háadan i isä'bo'? ²² Wây-á t'owa ovâytu'o wiyá to'wívi sedó-ádí háa kwiyo-ádí wídívíwhokwomá've-ípí gin, hedi háadan i-á wí'bo kinbá it'aywó'do'? I natú' it'ay'in i háäwí t'owa dâykhiyé'i' inbí yôesi dínmuu waa dâychaa'i', hedi háadan i-á ná'i háäwí'ba isä'bo' i tewhá wáyyé nakw'ó' deeye? ²³ Iphuudedi natú' Yôesiví tsontuú itaa'in, hedi háadan ná'i tsontuú i'a'gindopídí Yôesi wôeda' iwe óesógénde'? ²⁴ Háa Yôesiví ta'nin diwe nata'muu waa napo', kinnân natú'di:

Háa un Hudíyo ímuu'in úví'o'in namuudi ná'in Hudíyo dimuupí'in Yôesiví'gedi yanákí dívíhée'o'.

In Hudíyoví k'ewe' taadibo há'to in ovây'aywoeni

²⁵ Wí Hudíyo Yôesiví tsontuú i'a'gindodáho', in Hudíyoví k'ewe' taa imáa'indá ûnchá'muu; hewänbo ná'i tsontuú i'a'gindopídá, tobá nataamu wänbo' iví taa wí'ûnchá'muupí. ²⁶ Hedi wí Hudíyo namuupí' Yôesiví tsontuú i'a'gindodi tobá in Hudíyoví k'ewe' taa imáapí wänbo', Yôesidi óechaa nataamu waagibá. ²⁷ Wí to'wí iví túu'ú ûnk'ewe'taamuupídí hewänbo i tsontuú i'a'gindodá un Hudíyo ímuu'in wovâykeekw'óe'ó híwó' wí'úví'opídí, gá i tsontuú wívin'a'gindopídân, tobá ná'i tsontuú-á únta'muu wänbo hedá tobá ík'ewe'taamu wänbo'.

²⁸⁻²⁹ To'wí wänbo wí Hudíyo waa nawänpi'aypuyädibo ta'gendi Hudíyo wínamuupí. Hedi wí to'wí in ta'gennin k'ewe' taa wí'imáapí wên k'ewe' taadi iví túu'ú eedi óewänpitaa'andibo'. Hewänbo nakhây'ä' wí to'wí iví pí'ná khó'yé-áho kodi'di Hudíyo namúní'in hedânho ta'gendi ha'bi namúnídí, hedá in ta'gennin k'ewe' taa-á pí'ná khó'yé'ba imá've-i'indá ûnkhây'ä'. Hedi kin waagi ûnpo' i tsontuú iwänpi'a'gindodida'ba yoe, hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâadi óetaa'an waagibá nakhây'ä'. Wí to'wí ha'biví'gedi Yôesi-ân híwó' ihée'o', t'owada'ba yoe.

3

¹ Ma'di to'wí na'âaní, "Häa-an in Hudíyo dâymáa in wé'ge'in t'owa dâymáapí'? Hedi háagí'innan nachä'muu hä'in Hudíyoví k'ewe' taa?" ² Gá báyéki'í'innân. Páadé iweho Yôesidi in Hudíyo iví tsontuú ovâymägi dâ'yâyíngi'amídí. ³ Hedi tobá wáy wên in háa dínkhây'ä' waagi wídíví'opí wänbo', ti Yôesi wá' ûn'óde-i i'amídí háa ituu'an waagi? ⁴ Yoe, há'to ûn'óde-i. Gínkhây'ä' gitúní'in Yôesi-á wí'ihôeyó'opí'in tobá t'ähkí t'owa dihôeyó wänbo'. Yôesiví ta'nin diwe iví'gedi ûntú' waa:

Ihée'andá t'owa dínhanginnání ta'ge ihí'máa'in.

Hedi t'owadi ónt'e'p'idénde wänbo dínhanginpúwí hânhay wänbo híwó'pí wí'opí'in.

⁵ Hewänbo ma'di wí to'wí t'owada' namuudibo kin na'ánde': "Naa dâyhíwó'pí'andá, Yôesi-á shánkí híwó'dá i'o'in nakeepo'; hedânkun híwó' wínamuupí Yôesidi dítuchänú-i'in." ⁶ Hewänbo wígínkhây'ähpí kin waagi ívíhée'amí'in. Yôesi wí'bo híwó' i'opídá, hândidan i-á ûnkoedí-i ta'ge natúní'in in t'owa dívít'aywó'nannin? ⁷⁻⁸ Hedi ma'di to'wí kinnân natúní: "Naa dâyhôeyó'andáho', iwedi nakeepo' Yôesi-á shánkí hay'i namuu'in, gá i-á wínahôeyópídân. Hediho kin napo'di Yôesi wí'ûnk'óepí

dítu'âamídí t'aywó'to'i omuu'in." Hewänbo to'wí kin ihée'andiví hí' ûntu'da' gínkhây'ä' ívít'aywó'nâamí'in, hedânho na'inbí t'aywó'di iwedi hääwí híwó'di napúwí. Wên t'owa yanákí navi'gedi dívíhâyóhí'máadí ditû' kin waagi naa oháhkanyi'in. Hə'min t'owa-áho i tuchänu dín'ä'i' dâyhóní-áhe'.

T'ähkídíbo dívít'aywó'nän

⁹ Nää otsikapúwí, ti na'in Hudíyo shánkí híwó'nin gimuu in wé'ge'in t'owaví'wedi? Hedân yoe. Naadi ho wâykeekw'ódi t'ähkídíbo t'aywó'to'indá' gimuu'in, na'in Hudíyo-á hedá in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Yôesiví ta'nin diwe kinnân ûnta'muu:

To'wí wänbo iví wówátsi ta'ge wí'ihonpí, wí' wänbo yoe.

¹¹ To'wí wänbo wínaka'póya'pí háa in yä'dâa'in namuu'in, to'wí wänbo wínada'pí Yôesi óetaa-í'in.

¹² T'ähkídíbo Yôesiví'wedi dívíhânge'an, inbí wówátsi-á hääbo wídínchä'muupí, wí' wänbo wína'änpí híwó' i'o'í'.

¹³ Wí penípho óehuudi nasuü waagibá inbí hí'-á tay'i dínmuu, hâyóda' inbí hân diwe dínkw'ó, háa ditû' waa whänpûuví só'p'oe waagi'ba dínmuu,

¹⁴ hedí inbí sóphogedi t'aywó'di hí'-á hedá hí' nawhahkant'óe'i-á báyékího dínpi'.

¹⁵ Häädi wänbo t'ähkí dikhâymuu dâyt'owat'ahánú-ídí,

¹⁶ wäähä dimää wänbo hääwí dâypedee'o', hedá t'owa-á ovâydaháachando'.

¹⁷ Háa inbí wówátsi tsaaginpidíbo dâyhûuwí'in wídínkoedihanginnáhpí,

¹⁸ hedí Yôesi-á hây wänbo-á wídây'a'ginpí.

Yôesidi in t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wídâyamáapí waa inbí whäyu dínmuudíbo', háa díví'o'in namuudá yoe

¹⁹ Gínhanginná t'ähkí Yôesiví tsontuü natû'di-á in to'wên dâya'a'ginnamídí dívísó'dêe'ingí'in namuu'in, hedânho wídítúnípidí wídívít'aywó'nänpí'in, hedího t'ähkí t'owa dínhanginnání Yôesiví'piye' dívít'aywó'nannin.

²⁰ Yôesi há'to natúní wí to'wí t'aywó'di imáapí' waagi namuu iví tsontuü ön'a'ginnamídí iwänpisó'díndedíbo', gá ná'i tsontuudá in t'owa ovâykeekw'óe'ódân dívít'aywó'do'in. ²¹⁻²² Hedího nää-áho ná'in nathaypóe háa t'ähkí Yôesiví ta'nin diwe ûntû' waa: Yôesidi in t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wídâyamáapí waagibá inbí whäyu Jesus Christ-ví'piye' dínmuudi,

i tsontuü dâya'a'ginnamídí dívísó'díndedída'ba yoe. Ná'i tuu-á t'ähkí t'owagí' namuu, t'ähkí t'owa hâ'mindá' gimuudi, ²³ gá t'ähkídíbo ívít'aywó'nândân, hedího to'wí wänbo yä'dâa'ída' wínamuupí Yôesi t'ähkí yä'dâa'i namuu waagibá. ²⁴ Gínt'anmuupí wänbo Christ Jesus iví ûnp'oedi iwá'âa na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ädi-ídí, hedí ná'i namuudiho Yôesi Tádádí iví séegisehkanä ûnmuudi díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagibá.

²⁵⁻²⁶ Hânwänbo Yôesi Tádá i'ánshaamägi Jesus óesaanídí, iví ûnp'oe ich'âanídí, hedânho iví'piye' ívíwhâyundedáho na'inbí t'aywó'di dînyâ'amí. Hânhay waabo t'owa dívít'aywó'nän wänbo Yôesi Tádá nabo'atädí itsíkha'andi wesebo wí'ovâyutuchänupí dín'ä waagi. I-á wí'bo t'aywó'di wí'imáapí kin i'an wänbo', gá Jesus-dáho in t'owaví t'aywó'di ovâyâyâakankhâyamáadân. Hedího nää-á híwó'da' i'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâyçhaamáadi t'aywó'di wídâyamáapí waagibá.

²⁷ Hedího Yôesi Tádádí ha'wâa na'ingí' i'andi, ti gínk'óe ívíyêngihée'amídí? Hedân yoe. Háadí? Gá Yôesi Tádádí díçhaamáadân t'aywó'di wí'âyamáapí

waagi hääwí híwó?di iví?andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví?piye? ívíwänpiwhäyundedän. ²⁸ Hedänho gínhanginná Yôesi Tádádí t'owa ovâyçhaãmáa t'aywó?di wíðây máapí waagi inbí whäyü dínmuudíbo?, i tsontuü dây? a?ginnamídí dívíkhäädédídá?bá yoe.

²⁹ Hedi ti gi?ãanı Yôesi-á in Hudíyoví?dâ? namuu?in, in Hudíyo dimuupí?inbí?á yoe? Hedän yoe. Yôesi-á in Hudíyo dimuupí?inbí? wá? namuu, ³⁰ gá wí?dâ? wí Yôesi na?ándän, hedi idáho ovâyçhaãmáa in Hudíyo dimuu?in Jesus-ví?piye? dívíwhäyunde?in t'aywó?di wíðây máapí waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí?in wá? hanbá. ³¹ Hedänho na?inbí whäyü gínmuudíbo ti ná?i tsontuü-á äyoyegi?o? Hedän yoe. Nää-á shánkí gínkoedi äy? a?ginnamídí háa natû? waa.

4

Abraham-bí whäyü háawin ünmuu?in

¹ Nää wäyhí?khây máa Abraham-bí?gedí háa ünpoé?in, i-á na?in Hudíyo gimuu?inbí páadé?i thehtáy pahpâa gínmuu. ² Yôesi natúdáho idá Abraham-dá óeçhaãmáa?in t'aywó?di imáapí waagi híwó? i?odíbo?, hedänho Abraham ünkoedi-íwän iví híwó?di tsiyekan ni?gedí iyêngihée?amídí. Hewänbo Yôesi wínatúhpí Abraham-dá ünkoedi iyêngihée?amí?in. ³ Yôesiví tã?nin diwe kinnân nata?muupí?an:

Abraham Yôesiví?piye? iwhäyüðänkun Yôesidi óeçhaãmáa t'aywó?di wí?imáapí waagi.

⁴ Kin waagi namuupí?an: To?wí it?ôe?andi-á óewá?ánde?, hedi iví wá?âa ûnt'anmuu häyü it?ôe?an waagidi, wí?óewänpidamähpí. ⁵ Hewänbo to?wí wänbo híwó?di hääwí i?andi nawänpimuudíbo há?to ünkoedi-í natúnídí t'aywó?di wí?imáapí waagi?bá namuu. Yôesidâ?mân ün?ôe wí to?wí óeçhaãmá?ve-ídí t'aywó?di wí?imáapí waagi, ná?i to?wí t'aywó?to?i namuu wänbo?, hedi kin óeçhaãmáa iví whäyü ünmuudíbo?, híwó? i?amídí iwänpikhäädédídá yoe. ⁶ Hedänkun David hân?oe natú in to?wên Yôesidi ovâyçhaãmáa?in t'aywó?di wíðây máapí waagi dihíhçaa-í, hewänbo híwó? díví?amídí dívíkhäädé?in namuudá yoe. ⁷ Kinnân itã?nan:

In to?wên inbí yã?dâapí tsiyekan ovây?owóyé?indádí

in to?wên inbí t'aywó?di ovây?yâa?annindádí dihíhçaa.

⁸ I to?wí Yôesidi wíyá wí?óetu?opí t'aywó?kandi gin nahíhçaa.

⁹ Hedi to?gí?-an ná?i híhchan namúní? Ti in Hudíyogí?dâ?? Yoe, in Hudíyo dimuupí?ingí? wá? namuupí?an. Gínhanginnáhpí?an Yôesi natú?in idi Abraham óeçhaãmáa t'aywó?di wí?imáapí waagi iví whäyü ünmuudi. ¹⁰ Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewe? taadi ho nataamuu ihaydän kin Yôesi iví?gedí natú? Yoe, wa?di óetaa?anpídíbo-ân. ¹¹ Tí?úugédän Yôesi natú Abraham in taa ikéyí?in nathaypúwídí Yôesidi ho óeçhaãmáa?in t'aywó?di wí?imáapí waagi. Hewänbo kin Yôesi ho i?an Abraham-bí whäyü ünmuudíbo wa? in taa imáapí?díbo?. Hedänkun Abraham-dá t'ähkí in to?wên ta?gendi Yôesiví?piye? dívíwhäyunde?inbí tádá waagi?bá dínmúní, tobá ná?in Hudíyoví k'ewe? taa dâymáapí wänbo?, hedi in wá? Yôesidi ovâyçhaãmáa t'aywó?di wíðây máapí waagi. ¹² Hedá in to?wên kin ditaamuu?indá wá? Abraham-dá inbí tádá waagi?bá dínmuu, hewänbo in t'ähkí?á yoe. Abraham-bí äy waagi?in ta?gendi dimúnídí, indá dínáy iví ahtaa eeye díví?ahtuyé-ídí, i waagibá whäyü dâymá?ve-ídí, in taada?bá yoe, gá ná?i whäyü-áho Abraham imáadän wa? in taa iké?pídíbo?.

13 Yôesidi iví tuu Abraham óemägi idi Abraham-dádí iví ây iwedi'indádí ovâymääni'in hääwí t'ähki nää oepáa k'aydiwi', hewänbo kin natú gá Abraham óechaamáadân t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi, i tsontuu i'a'ginnamídi ikhäädedidá yoe. 14 Yôesidi i hääwí ipäkhâymaa'i' in to'wên i tsontuu dâya'a'ginnamídi dívísó'dinde'in ovâymäänidáho', in whäyü iví'piye' wínatâynípi, hedi i tuu Yôesi imägi'i-á hääbo wí'ûnmúnípi. 15 Hewänbo wí to'wí i tsontuu i'a'ginhánúdá Yôesidi óetuchänunde'. Tsontuu wänbo nayipídá há'to nakoedí-í wí to'wí i'a'ginhánú-ídi, hewänbo nayi-ákun nää'i tsontuu.

16 Hedânkun hääwí híwó'di iví'anpídíbo Yôesi iví tuu imägi t'ähki in Abraham-bí ây iwedi'in dimuu'in dínkoedi iví séegísehkanä dâykéyi'in inbí whäyü dínmuudi. Hedi kin Yôesidi ovây'âamí in to'wên i tsontuu dâymáa'indá'ba yoe, hewänbo t'ähki in to'wên dívíwhâyunde'in Abraham iwhäyü waagibá. Abraham-dá tádá waagi'ba gínmuu t'ähki na'in ta'gendi Yôesiví'piye' ívíwhâyunde'ingí'. 17 Yôesiví tã'nin diwe ûnkw'ó háa Yôesi natú waagi:

Abraham, wí tádá waagi wísóge báyéki t'owagí' wéngé dithaa wänbo'.

Abraham-dá Yôesivípiye' iwhâyunde', hediho Yôesidi i-á ho óecha hã'in t'owaví tádá dínmuu waagi. Yôesi-á ûnkoedi chu'in wänbo ovâywówápaaidí, hedá tobáháa hääwí wa' wínapóepí wänbo', napúwí gin Yôesi natúdáho', napúwí-ákun.

Háa Abraham Yôesiví'piye' iwhäyü waa na'in wá' gínkhây'ã' ívíwhâyü-í'in

18 Hediho tobá whäyüpiwó' waa namuu wänbo' Abraham-dá iwhäyü báyéki t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí tádá dínpuwagít'óe'in, gá Yôesidi óetu'andân báyéki tí'úuge kã'ää'in ûnkwó'git'óe'in, hedi han ûnpóe. 19 Iví túu'ú i'gedi i'ánshaamáadi, há'to i'âykw'óeni waa nachaa, ma'di tãgintã (100) paayo'i ho namuudi, hedá iví kwiyó Sarah-á wãhphade kwiyó nää ûnmuudiho', há'to nasáhpúwí i'gedi wá' i'ánshaa'an. Hewänbo tobá kin namuu wänbo iví whäyü wa'di ûnkay. 20 Yôesiví tuu óemägi'in ônwhäyü, hedi iví whäyü ûnháániví'wedi shánkí ûnkaypóe, hediho Yôesi-áho kw'áayébo' óemáa. 21 Iví pí'nã khó'yého' ûnhanginná Yôesi ûnkoedi'in hääwí t'ähki natú'i' i'amídi. 22 Hedânkun Yôesi natú idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. 23 Hewänbo nää'i hí' Abraham-bí'gedi Yôesi natú'i' Abraham-gí'dã' wínatã'muupí, 24 hewänbo na'ingí'-ân wá' nata'muu, gá Yôesi-á natúdân na'in wá' díchaã t'aywó'di wí'âyamáapí waagi iví'piye' ívíwhâyundedi, idá Jesus na'inbí tsondi shánkí hay'i gínmuu'i' óewâywówápa. 25 Yôesi Tádádí Jesus óemägi na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachúu-ídi, hedá óewâywówápa nakeepúwídi díchaãmáa'in t'aywó'di wí'âyamáapí waagi.

Jesus-ví'piye' ívíwhâyundedáho Yôesi Tádádí díchaãmáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi.

5

1 Hediho nää Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'indádí Yôesi Tádá-ádi díwón, gá Yôesi Tádádá díchaãmáadân t'aywó'di wí'âyamáapí waagi na'inbí whäyü gínmuudi. 2 Hedi na'inbí whäyü gínmuudibá Jesus-di Yôesi Tádáví'piye' díkán, iví séegísehkanä áytáa-ídi, hedi häädi wänbo t'ähki nää'i séegísehkanä-á âymá've-í. Hedi hânho ívíhíhchando', gá gínhanginnândân wáy wí thaa-á Yôesiví sa'wó'di kohthay iwe i-ádi gikwo'git'óe'in. 3 Hewänbo hãhaydi'dã'ba wíghíhchanpí. Gíhíhchan wá' âyt'óephadende wänbo', gá tobáháa gínpóe wänbo nää'i t'óephade namuu'idi gíhãhpo'dân ívíyãã'amídi. 4 Hedá ívíyãã'andá shánkí gikweesenpa', hedi gikweesenpaa iwedáho shánkí gínhanginná ho napúwí'in háa Yôesi natú waa dípãgít'óe'in. 5 Hedi kin ívíwhâyundedá há'to

gichanpúwí híwó'pí'piye' ívíwhäyunde'in, gá i Yä'dâa'i P'oewaahâa Yôesidi dímägi'i na'inbí pí'ná khó'yé âymáadân, hedi idá dínthayyo Yôesi Tádádí hânho na'in díséegi'in. ⁶ Wa'di wí'bo ívípikhäge'namídí yä'dâa'in gimúnídí gínkoedípídíbo', híwó' naná' dihaydân Christ nachuu na'in gimuuđi, in Yôesi ây'a'ginpí'in gimuu wänbo'. ⁷ Nabâapu'wan óeshaa-ídí wí to'wí nahíye-í'i wíyá to'wígí' nachúu-ídí, tobáháa i wíyá to'wí i tsontuü i'a'gindo wänbo'. Ma'dân wí to'wí nahíye-í wíyá to'wí íví wówátsi ta'ge ihondi namuu'igí' nachúu-ídí. ⁸ Hewänbo wa'di na'inbí wówátsi thaa t'aywó'diwe gikw'ó' dihaydibo Christ na'ingí' nachuu. Kindidân Yôesi Tádádí dínkeeyan na'in hânho díséegi'in.

⁹ Hedânkun ta'gendi gínhanginná Jesus-di dín'aywoení'in Yôesi Tádádí wídítuchänú-ípídí, gá na'ingí' ho nachuudi íví ûnp'oe ich'áadân, hedânho Yôesi Tádádí díchaamá've-ídí t'aywó'di wí'âyamáapí waagi. ¹⁰ Yôesi Tádáví hânmin gimú'dewän, hewänbo nää-á i-ádí ívíwón íví ay na'ingí' nachuudi. Hediho nää Yôesi Tádá-ádí ívíwóndí gínhanginná ta'gendi dín'aywoení'in gá íví ay wíyá ûnwówápóedân. ¹¹ Hewänbo hähayda'ba wínamuupí, nää-á gihíhchan wá' gá Jesus Christ, i shánkí natsonyi'i namuu'i hedá i Yôesi Tádá-ádí díwónđi-á, idiho dínkeeyan háawi Yôesi Tádá namuu'in.

Háa Adam i'annin namuudi in chuwa na'in dínkán, hewänbo háa Christ i'annin namuudá wówátsi âymáa

¹² Wí wí' to'wí Adam gin nakháwä'i' it'aywó'nán, hedi i-á it'aywó'nandi t'ähkí t'owa t'aywó'di giyámu. Adam-dá it'aywó'nandi nachuu, hedi na'in wá' ívit'aywó'nandibo t'ähkídíbo git'aháani. ¹³ Wí tsontuü wänbo nayipídáho Yôesi há'to natúní t'owa wídâytsontuü'a'ginmáapí'in hediho wínatúnípi dívít'aywó'nannin. Hewänbo nää oepáa k'aydi in t'owa-á dívít'aywó'doho wa'di Moses i tsontuü ita'nanpídíbo'. ¹⁴ Ná'in gínhanginná gá Adam-bí thaa iwedi Moses-ví thaa iwehay chuwa-á t'ähkí t'owa dínpówádân, tobá inbí t'aywó'di dínmuu'i Adam-bí t'aywó'di waagi wídínmuupí wänbo'. ¹⁵ Háa Adam ûnpóe'indi díhá'o Jesus-ví'gedi, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydi wa' nää oepáa k'aydi wínapówápí. Hewänbo háa Adam i'annindá hedá háa Jesus i'annindá handa' wídánmuupí. Hääwí Yôesidi khäagipí dímä'i-á Adam-bí t'aywó'diví shánkí nakay. Wí' wí sen Adam namuu'i Yôesiví p'óegedí ihänge'andibo t'ähkí t'owa dit'ahán. Hewänbo Yôesiví séegísehkanä-á hedá hääwí dímä'i-á shánkí gähäyú'i ûnmuu Adam-bí t'aywó'di ûnmuu'iví'wedi, hedi t'ähkí t'owa dínkoedi ná'i Yôesi imä'i dâyhónídí, wí' wí sen Jesus Christ namuu'iví séegísehkanä ûnmuudi. ¹⁶ Hedi háa napóe'in i Yôesi Tádádí dímä' iwedi hedá háa napóe'in Adam-bí t'aywó'di iwedá handa' wídánmuupí. Ná'in wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudá Yôesi Tádá natú tuchänu-á na'ää-í, hewänbo tobá báyékí wây-á t'owa báyékí t'aywó' díví'o wänbo', Yôesidi wí híwó'di hääwí wá'âapídíbo na'in dímä' waagibá idi díchaamáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi. ¹⁷ Hedânkun wí wí' sen it'aywó'nandibo chuwađi na'in t'ähkí díhógi. Hewänbo háa ná'i wíyá wí sen Jesus Christ namuu'i' i'annindá shánkí hay'in namuu. Idá hânho báyékí séegísehkanä-á dímä', hedi kinnân dítumáa: Tobá gínt'anmuupí wänbo', i-á natú' idi díchaamáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi, hedi wówátsi nahándepe'in âymá've-í, hedá iwe tsonnin waagi'inbá githáa-í.

¹⁸ Hediho ha'wâagi napóe. Wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudiho tuchänu napówá t'ähkí t'owagí', hedá han waagibá wí wí' ta'geda' hääwí Jesus i'annin namuudi nakoedi t'ähkí t'owa ovâytu'amídí t'aywó'di dâymáapí'in waagi'in dimuu, hedá wówátsi nahándepe'indá ovâymaßäní. ¹⁹ Wí wí' to'wí Adam namuu'i háa Yôesi Tádádí óetu'an waa wí'i'a'ginpídího t'ähkí t'owa dit'aywó'to'inpaá. Hanbá i wíyá wí' to'wí Jesus namuu'i'

i'a'ginnandibo t'ähkí t'owa díńkoed dipúwí'in in Yôesidi ovâyçhaãmáa'in t'aywó'di wídâymaápí waagi. ²⁰ Yôesi iví tsontuú imägi t'owa ovâythayyamídí hâyú hânho dívít'aywó'nannin. Hewänbo i t'aywó'di gínkeepóe ihaydá Yôesiví séegísehkanä-á shánkí wänbo-á ünkeepóe. ²¹ Hedího i t'aywó'di kay'i namuudíbo t'owa ovây'tandânho chuwahe díńk'óe, hewänbo Yôesi Tádáví séegísehkanä-á t'aywó'diví shánkí ûnkay, hedího na'in díçhaãmáa t'aywó'di wí'âymaápí waagi hedânho wówátsi nahándepe'in âykéyídí, háa Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'i na'ingí' i'annin namuudi.

6

Háa Christ i'annin namuudiho ta'gendi giwówayêeni

¹ Báyéki t'aywó'di dîn'owóyéndedího Yôesiví séegísehkanä shánkí ünkeepóe. Hedího hân gínkhây'ä' íví'amí'in? Ti in ta'gen gínk'óe ívít'aywó'kanhúuwídí wíyá shánkí iví séegísehkanä ünkeepúwídíbo? ² Hedân yoe. T'owa chu'in dimuu'indá wídívít'aywó'dopí, hedího t'owa chu'in waagi'inbá gínkhây'ä' gimúní'in hedânho t'aywó'di eeye wí'ívíhúuwípidí. ³ Na'in díp'ó'p'oe'an âykeeyamídí Christ Jesus-ádi wí'da' gimuu'in. Ti wí'úhanginnáhpí'an díp'ó'p'oe'an dihaydi i-ádi gichuu waagibá âykeeyan. ⁴ Hedânkun díp'ó'p'oe'an dihaydi, i-ádi gichuudáhá' díkhä'kw'ódi waagibá napoé, hedânho Yôesi Tádáví pínnán kaydi Christ nawáywówápóe waagibá, na'indá wá' wówátsi ts'aamin âymá've-í.

⁵ I-ádi gichuu waagibá gipóe, hedího kindidi i-ádi wí'da' waagibá gipóe. Hedânkun i nawáywówápóe waagibá na'in wá' díwáywówápaa-í. ⁶ Gínhanginná ná'in: T'aywó'to'in t'owa gimuuwän, hewänbo Jesus-ádi phé'wan deedi gichuu waagibá ginpóe hedânho háa gimú'de waagi'in wíyá wígmúnípidí, hedá iwedá i t'aywó'di iwedi díma'p'ádi-í, ⁷ gá to'wên dichuu'indá t'aywó'di iwedi díma'pândân. ⁸ Ná'in ívíwhâyunde': Christ-ádi gichuudá i-ádíba giwówayêeni, ⁹ hedí gínhanginná Christ nawáywówápóedí hânhay wänbo wíyá wínachúu-ípi. Chuwadi há'to wíyá óet'aaní. ¹⁰ Christ nachuudiho t'aywó'didi há'to wíyá óekéyí, hedí náa wíyá nawáywówápóedá hânhay wänbo t'ähkí nawówayêeni i Tádá óehíhchanmäänídí. ¹¹ Hedí un wá' chu'in ímuu waagi kin únkhây'ä' i'âani'in hedânho wí'úvít'aywó'kanhúuwípidí. Náa-á Jesus Christ-ádi ímuudi unbí wówátsi bîn'amí Yôesi Tádá bínhíhchannamídí.

¹² Hedânkun wí'úvímäänípi i t'aywó'didi wovây'taanídí, hedí unbí túu'ú iwe háa íwänpichäa waagi wí'úvíkanhúuwípi, ná'i túu'ú-á wáy wí thaa únkhangít'óe. ¹³ Wáy wí wänbo' unbí túu'údí t'aywó'kan wänbo yä'dâapíkan wänbo wíwínkanmäänípi. Shánkídí kinnân úví'amí: Unbí wówátsi-á Yôesi Tádá bínmääní gá idân chuwa iwedi wovâywhahógídi wówátsi ts'aamin wovâymagídan, hedá unbí túu'ú t'ähkídá híwó'dida' Yôesi Tádági' bîn'amí. ¹⁴ Náa iwedi t'aywó'didi wíyá wíwovây'tankhâymaápí gá wí'úvívänpíso'díndepídan híwó'nin ípúwídí i tsontuú bín'a'gindodíbo', hewänbo Yôesiví séegísehkanädân wovâykhäge'do híwó' úvíkanhúuwídí.

Gínkhây'ä' híwó'di ívíkanhúuwí'in

¹⁵ Hedího kin napo'di hânnan náa íví'amí? Ti gínk'óe i tsontuú ây'a'ginhánú-ídi hedí kin ívít'aywó'nâamí? Hedân yoe. ¹⁶ Únpíhanginnáhpí'an wí to'wíví'piye' úvímágidá igí'da' úvít'óe'amídí hedá ida' bín'a'ginnamídá, hedân ná'i to'wíví pant'óe'in waagi'inbá ímuu. Hedího hanbá úvívänpít'aywó'kanhondá kindidi t'aywó'diví panho ímuu, hedá íchúu-í. Hewänbo Yôesiví'piye' úvímágidá bín'a'ginnamídí, iví pant'óe'in waagi'in ímuu, hedí idá wovâyçhaãmáa t'aywó'di wíwínmaápí waagi. ¹⁷ Naadi Yôesi

dókú'daa'o', gá tobá úvít'aywó'dodi ná'i t'aywó'diví pant'ôe'in waagi'in ímú'de wänbo', nää-á pín ta'ge haydi in ta'gen háhkan wovây mági'in bîn'a'gindodân. ¹⁸ Nää-áho t'aywó'di iwedi íma'p'ä, hedi unbí wówátsi thaa úvímági híwó'dida' úví'âamídí. ¹⁹ Yä'dâakan ni'gedá t'ôedi íka'póya', hedânho ná'in pant'ôe'inbígedi naadi wáyhí'máa wáythayyamídí shánkí íka'pówa-ídí. Wáymûu-áho úvít'aywó'dodi wên pant'ôe'in waagi'inbá ímuuwän, hediho unbí túu'ú t'áhkídí úvít'aywó'dowän, hedá háädi wänbo t'áhkí híwó'pí' úví'owän. Hewänbo nää-á Yôesiví'piye' úvípimääní iví pant'ôe'in waagi'in ímúnídí, unbí wówátsi ta'ge bîn'húuwídí, hedânho yä'dâa'inda' ímúnídí háa Yôesi nada' waagi.

²⁰ T'aywó'diví pant'ôe'in ímuu ihaydi wí'ída'píwän unbí wówátsi ta'ge bîn'húuwídí. ²¹ I t'aywó'di háäwí úví'andídi nää wovâywôeda'mä', hedi hândidan ná'i t'aywó'dídi wovâykhäge'nan? Wéngédí wänbo yoe. I t'aywó'di úví'o'i namuudi chuwa iwe ípowagit'óewän. ²² Hewänbo t'aywó'di iwedi íma'p'ändí nää-á Yôesiví pant'ôe'in waagi'in ímuu, hedi idi wovâykhäge'do' yä'dâa'in ípúwídí. Hedi Yôesiví'piye' úvímágidího wówátsi nahánde'p'in bínkéyí. ²³ T'aywó'dígí' ívít'ôe'andá chuwa-ân na'inbí wá'âa-á gínmúní. Hewänbo Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i-ví'in gimuudá, in wówátsi nahánde'p'in Yôesi Tádádí dímä'.

7

Paul khóhtsaq i'gedi ita'do' hedânho wíyá háäwí giháhpúwídí

¹ Tí'úuwín páadé'in, tsontuü i'gedi únhanginná'nin ímuu, hediho wáyhí'khây máa kinnân: Únhanginnáhpí'an únkây'ä' ná'i tsontuü bîn'a'ginnamí'in háyú wówátsi úntä'ân diwe pu'wahayda'. ² Gá kinnân: Wí kwee nakhóhtsaq'ändí-á únkây'ä' íví sedó-ádída' natháa-í'in háyú wówátsi thaa iví sedó úntä'ân diwehay. Hewänbo iví sedó únchuu ihaydáho iví sedó-ádí wíyá wínawhí'ánpí. Hannânho natû' in khóhtsaq tsontuü. ³ Hedi wíyá pí'wí sendádí ithayedá wa'di iví sedó únwówayidibo', iví sedóví'piye' it'aywó'do'. Hewänbo iví sedó únchuudáho in khóhtsaq tsontuü iwedi nawhima'p'ä, hediho wíyá pí'wí sendádí íkhó'yä'dáho t'aywó'to'i wínamúnípi.

⁴ Un wá' kin waagibá únpo', naví tí'úuwín páadé'in. Christ-ví túu'ú únchuu ihaydá un wá' íchuu waagibá únpo'e hedi kindídi ná'i tsontuü Moses ita'nan diwedi wovâywiye. * Hediho nää-á únkoedi wíyá to'wíwí' ímúní'in, i to'wí nawáywówápóe'i-ân i namuu. Hediho nää-á iví' gimuudi gínkoedi híwó'di háäwí Yôesi Tádágí' íví'âamí'in. ⁵ Háa giwänpida' waagi ívít'aywó'dodi na'inbí wówátsi áyhonwänho', hedi ihaydá wíyá shánkí ívít'aywó'nami'in gida'po' ná'i tsontuü git'o'di, hedi chuwa iwe gipóya'wän ná'i t'aywó'dídi na'inbí túu'ú dîntsonmáadibo'. ⁶ Hewänbo nää-á i tsontuü iwedi gima'p'ä. Nää-á Christ-ádí gichuu waagibá gínpo'di i tsontuudi wídítsonmáapí. Nää-á wíyá ts'aabi giháhpóe Yôesi áy'a'ginnmäänídí i Yä'dâa'i P'oewäqahâadi díhá'o waagi, háa íví'owän waagá yoe i tsontuü nata'muu'i' áy'a'ginnamídí ívísó'dínde ihaydi.

Wáyyedí shánkí i tsontuü gínhanginnândi shánká ívít'aywó'do'

⁷ Hedi ti gitúní ná'i tsontuü-á t'aywó'di namuu gin? Hedân yoe. I tsontuüdidá'mânho dínkeeyan háäwí ta'gendi t'aywó'di namuu'in. Gá kinnân: I tsontuü-á natû', Háäwí wíyá to'wí únk'w'ó'di' wí'ída'ípi.

* **7:4** Ná'i hí' wínatú'da'pí wígínkhây'áhpí i tsontuü áy'a'ginnamí'in, hewänbo natú'da'-á, wígíntáypí i áy'a'ginnamí'in hedânho Yôesidi dícháqamá've-ídí t'aywó'di wí'ây máapí waagi, gá Jesus-ví'piye' ívíwhâyundéda han dícháqamáadân.

Han natúnípidá há'to naa dînhanginnáníwän wíyá to'wíwí hääwí odada'di dáyt'aywó'do'in. ⁸ Hewänbo hä'in tsontuü i'gedi oháhpóe ihaydá shánkí dáyt'aywó'nami'indá oda'póe, hediho wíyá i hääwí naví' namuupí' shánkí owänpida'. Hewänbo i tsontuü nak'óepidá há'to ta'gendi dînhanginnáníwän dáyt'aywó'nannin. ⁹⁻¹⁰ Naa o'ân owówámuu'in wa' Yôesiví tsontuü oka'pówápí ihaydibo'. Hewänbo ná'in tsontuü natú'in wídkhây'áhpí wíyá to'wíwí hääwí oda'í'in ta'gendi oka'pówá ihaydá, shánká dáyt'aywó'nami'indá oda', hedi ochuu waagibá dînhanginpóe. Hediho tobá ná'in wówátsi áykéyídí Yôesidí iví tsontuü dímagi wänbo', naa-á in chuwaḍá' dînkán. ¹¹ I tsontuü i'gedi oháhpóe ihaydá, i t'aywó'didá in ta'gen ná'i tsontuü i'gedi namuú'in dînkaayan, hedi ná'i t'aywó'didibá díhay waagibá dînpóe.

¹² I tsontuü Moses ita'nandi-á Yôesiví'wedí na'ää, hedi t'áhkí i hí' iwe nata'muu'í yä'dâa'i-á ta'gendi-á híwó'di-á namuu. ¹³ Tí ná'i híwó'di tsontuüdi wí'bo in chuwa dînkán? Hedân yoe. Naví t'aywó'didân in chuwa dînkán. Hewänbo tobá ná'i tsontuü-á híwó'di namuu wänbo', naa dáyt'aywó'nandânho i tsontuü natú chuwa iwe díkání'in. Hediho dînhanginpóe ta'gendi háawi i t'aywó'di namuú'in. I tsontuüdân dînthayyan t'aywó'di-á hânho yä'dâapí' namuú'in.

Hääwídi na'inbí pí'nä khó'yé dîhänbo waagibá gínpo'

¹⁴ Gínhanginná Yôesiví P'oewaahâadi ná'i tsontuü dímagi'in. Hewänbo naa-á wí to'wí háa okanda' waagi dáywänpi'o'í omuu, gá t'aywó'diví pant'ôe'í waagibá omuudân. ¹⁵ Naa wídkhânginnáhpí háadi kin waagi dáyo'in. Tobá híwó' okanda' wänbo', híwó' wíday'opí, hewänbo i híwó'pí' dót'ay'i-á ihaydá' dáyo'. ¹⁶ Hedi híwó'pí' ta'gendi wó'kanda'pí wänbo dáyo'odá, iwedi na-keepo' naa ochanpo'in i tsontuü-á híwó'di-ânkun namuú'in. ¹⁷ Hediho nää-á naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wâagi dáyo'í', hewänbo i t'aywó'di naví pí'nä dînk'ôndidân kin waagi díkando'. ¹⁸ T'owa-ân omuüdi hääbo híwó'di naví pí'nä khó'yé wídkw'ôhpí. Ná'i-á dînhanginná gá tobá híwó' okanda' wänbo wídkoedipídân. ¹⁹ Wíyá otúní: I híwó'di okanda'i-á wíday'opí, hewänbo i híwó'pí'-áho dáyo', oda'pí wänbo'. ²⁰ Hedi i okanda'pí'-á dáyo'andáho', naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wâagi dáyo'í', hewänbo i t'aywó'di naví pí'nä dînk'ôndidân kin waagi díkando'.

²¹ Hedânkun kin waagi häädi wänbo t'áhkí dînpó' naa: Híwó' okanda' wänbo', shánkí wídkhâapu'wanpí dáyt'aywó'namidí. ²² Naví pí'nä khó'yé-á ochanpo' Yôesiví tsontuü-á híwó'dida' namuú'in. ²³ Hewänbo dînhanginná häädi wänbo t'áhkí naví túu'ú t'áhkí iwe wíyá pí'wí hääwí nayí, i-á naví híwó'di ánshaa-ádí ihänbo waagibá, hedi naví túu'ú iwedi owänpit'aywó'dikanda'di wí pant'ôe'í waagi opo'. ²⁴⁻²⁵ Hedi kindidiho naví pí'nä khó'yé-á ta'gendi Yôesigí'da' ot'ôeda'. Hewänbo naa t'owada' omuüdi dáyt'aywó'do'. Áhkhi'yowän, to'dan díkhäge'namí naa, hedânho ná'i túu'údi chuwa iwe wídkáanípídí? Naadi Yôesi Tádá dókú'daa'o' gá Jesus Christ i shánkí natsonyí'í namuú'idáho díkhäge'dodân.

8

I Yä'dâa'í P'oewaahâadi na'in díkhä'ge'máa na'inbí wówátsi yä'dâa'í áyhüuwídi

¹ Hediho nää-á in to'wên Christ Jesus-ádí dimuu'indá Yôesi Tádádí wí'ovâyutchanú-ípi, ² gá Christ Jesus-ádí wí'da' waagibá gimuüdi i Yä'dâa'í P'oewaahâa i wówátsi napäyi'í' ûnkoedidân díma'p'âdi-ídí t'aywó'diwedi hedá chuwa iwedá. ³ Na'indá t'owada' gimuüdi wígikaypí, hediho Yôesiví tsontuü

ihay wí'ây'a'gindopí hedânho t'aywó'di wedi dîn'aywoenídí. Hewänbo Yôesi Tádá-ânho ûnkoedi dîn'aywoenídí. Kin i'amídí iví ay dînsan wí t'owa napáa-ídí, na'in kaypi'in t'aywó'to'in t'owa waagibá napóe, hedi tobá t'aywó'di wí'i'anpí wänbo na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachuu. Handidiho ná'i t'aywó'di-á óet'an, hedânho t'aywó'didi na'in wiyá wídít'aanípídí. ⁴ Hedi kin i'an hedânho Yôesiví tsontuu natú waa na'inbí wówátsi ta'ge âyhúuwí. Hedi náa-á háa giwänpida' waagida' wí'ívikanhonpí, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natú iví'amí waagân.

⁵ In to'wên háa diwänpida' waagi díví'o'indá häädi wänbo t'ähki díví'ánshaa'o hääwí dikanda' i'gedida', hewänbo in to'wên háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa nada' waagi díví'o'indá häädi wänbo t'ähki díví'ánshaa'o' i hääwí i Yä'dâa'i P'oewaahâa nada'póe'i'. ⁶ Hedi háa giwänpida' waagi iví'amí'in ní'gedida' iví'ánshaamáadá chuwa iwe gipówa-í, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâadi dítu'an waagi i'gedi iví'ánshaamáadá ta'gennin wówátsi-á híhchan ánskaa-á gín'ää-í. ⁷ Hedänkun wí to'wí háa nawänpida' waagi i'amí'inda' i'ánshaa'odi Yôesiví hänbí' waagi'ba namuu, gá Yôesiví tsontuu wí'i'a'gindopídân, hedi wí'ûnkoedipí ón'a'ginnamídí. ⁸ Hedi kí'min t'owadá há'to Yôesi óehíhchannamí.

⁹ Hewänbo Yôesiví P'oewaahâa ta'gendi unbí pí'ná khó'yé únthaadá háa i natú' waagi úvikanhúuwí, háa iwänpida' waagida'ba yoe. Wí to'wí iví pí'ná khó'yé i Yä'dâa'i P'oewaahâa Christ-di ónsandi' imáapídá Christ-ví' wínamuupí.

¹⁰ Hewänbo tobá unbí t'aywó'di únmuudi unbí túu'ú únchúwí wänbo', Christ unbí pí'ná khó'yébo bînmáadá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wówátsi nahándepí'in wovâymä', gá Yôesi Tádádí wovâychaamáadân t'aywó'di wíwînmapí waagibá. ¹¹ Yôesi Tádádí Jesus óewâywówapaa, hedi iví Yä'dâa'i P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé únthaadá, i Tádádíba undá wiyá wovâywówapaa-í, Christ Jesus óewâywówapaa waagibá. Tobá unbí túu'ú únchuu wänbo', Yôesiví P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâymäáni.

¹² Hediho tí'úuwín páadé'in, náa-á hääwí giphaamuu waagibá hääwí híwó'di gínkhây'ä' iví'amí'in, háa giwänpida' waagida'ba yoe. ¹³ Háa iwänpida' waagida' unbí wówátsi bînhondá íchuu-í. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâa úvímägidáho wovâykhäge'namídí i t'aywó'di unbí túu'údí úví'o'i bînyâa'amídí, kindidânho in ta'gennin wówátsi bînkéyí.

¹⁴ T'ähki in to'wên Yôesiví P'oewaahâadi ovâypahonnindá Yôesiví ây dimuu. ¹⁵ Yôesiví P'oewaahâa bînkê' ihaydá pant'ôe'in dikhuwôeda'in waagi'in wí'ímuupí, páadédí íchaa waagibá. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâyséegíhógi Yôesi Tádáví ây ímúnídí, hedânho Yôesiví'piye' úvíyúusu'o' ihaydá wí'inbo bînkháy'ä'ní "Naví Tádá" gin. ¹⁶ I Yä'dâa'i P'oewaahâadânho na'inbí pí'ná khó'yé díhangin'ândo' Yôesi Tádáví ây gimuu gin. ¹⁷ Hedi iví âyho gimuudi i hääwí iví âygi' iwiyekw'ódi'i' âyhóní. Christ-ádi wé'ge ná'i hääwí âyhóní. Christ-ví'in gimuudibo âyt'ôephadende' i it'ôephade waagibá, hediho i-ádíba Yôesi Tádádí he'ennin dípaa-í.

Tobá náa t'ôephade iwe gikw'ón wänbo', wáy wí thaa-á hää t'ähki híwó' gínpuwí

¹⁸ Ná'i sa'wó'di hääwí Yôesidi dínkhâymaa i'gedi dáy'ánshaamáadí, naa ochanpo' náa oepáa k'aydiwi t'ôephade-á hääbo wínamuupí waagibá. ¹⁹ Hää t'ähki nakhí'yendi-á nawó'onpo'di natsíkha Yôesi Tádá ikeekw'ôenídí na'in ta'gendi iví ây gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Taa i'ánshaamági hääwí t'ähki nakhí'yendi' nachä'muupí waagibá napúwí'in. Ná'i hääwí wí'bo kin waagi wínapuwagít'óepí, hebo Yôesi-ân natú kin napúwí'in. Hewänbo wá' natú ná'i hääwí nakhí'yendibá wiyá híwó'di napúwí hedânho wínakhanmú-ípídí.

Kindidi owáy Yôesi Tádáví ây chuwa iwedi dima'p'ãndi hää t'ähki sa'wó' ingi' dínpoedi, ná'i hääwí nakhí'yendi-á wá' hanbá napúwí.

²² Ná'i gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi ûnhaytû' waagibá, ná'i hääwí t'ähki nakhí'yendi-á wá' han waagibá napo', wa'di wiyá ts'aabi wínakhí'yenpidí. ²³ Hedi kin waagi wí'ûnpo'pí ná'i hääwí nakhí'yendida'. Na'in wänbo gínhaytû' waagibá gínpo', giwó'onpo'di gitsíkhakw'õndi Yôesi Tádá ikeeyamidí na'in iví ây gipúwidí díseegíhógi'in, hedá na'inbí túu'ú ts'aabi dínpáa-ídi wá' gitsíkhakw'ó. Hedi dínkeeyamidí han dínkhâymáa'in, idi i Yä'dâa'i P'oewaahâa na'in dímagi. ²⁴ Yôesidi dín'aywon dihaydi waabo ná'i napúwidí ívitsíkhahon. Wí to'wí wí hääwí itsíkha'máa'i ho iké'dáho', hedáho wa'di wínatsíkhapí. Háadan wí to'wí wiyá itsíkha'amí wí hääwí ho iké'di? ²⁵ Hewänbo hääwí âyké'pí' wa'di âytsíkha'máadáho', nakhây'ä' gibo'atä-f'in tobá wó'ondi âytsíkha'máa wänbo'.

I Yä'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'máa

²⁶ Hedá wá' kay gíntáydi i Yä'dâa'i P'oewaahâadá díkhäge'do'. Kaypi'in gimuudi wáyyedí wígyiûsuháhpí, hedi i hí' wí'âyshaadepidí gínwänpihaytû'. Hewänbo kin gínpo'di, na'inbí haytuu iwedibo' i Yä'dâa'i P'oewaahâadá na'ingí' Yôesi Tádá óhéé'o'. ²⁷ Yôesi Tádá-á ûnhanginná hääwí na'inbí pí'ná khó'yé gínkw'ó'di', hediho ûnhanginná háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natu'da'in, gá Yôesi Tádá nada' waagi i Yä'dâa'i P'oewaahâa-á Yôesi Tádáví t'owagi' iyûusu'odân.

Yôesidi na'in díseegítho hääwidí wänbo há'to díwiyé-í iví'wedi

²⁸ Ná'i wá' gínhanginná: Tobáháa napo' wänbo', ná'i hääwí napo'idiho Yôesi-á híwó' íkhâymáa in to'wên i óeséegí'ingí', innânkun iví'in ûnmúnidí ovâytukánnan, i'ánshaamägi waagi. ²⁹ Hân'oebó ûnhanginná to'wên dimúní'in in iví'in ûnpuwagít'óe'in, hedi iwéhpê'an indá iví ay Jesus ûnmuu'i waagibá dipúwí'in. Kindidiho Jesus wí pá'dây waagibá namúní hedá na'indá báyéki tí'ûuwín waagi'inbá-á. ³⁰ In to'wên ha'mín dipúwí'in Yôesi Tádá iwéhpê'an dimuu'indá idi ovâytukánnan iví'in ûnmúnidí, hedi iví'in ûnmúnidí ovâytukánnandá natú t'aywó'di wíðây máapí'in waagi'in dimuu, hedi ná'in t'aywó'di wíðây máapí'in waagi'in dimuu'in ovâytu'annindá he'ennin ovâypáa-í, háa Jesus namuu waagibá.

³¹ Hedânkun, ná'i hääwí t'ähki j'gedi gínhanginnândi, náa-á ta'gendi ná'in gínkoedi gitúnidí: Yôesi Tádá-á na'inbí'näpiye' namuudiho to'widí wänbo há'to dí'taaní. ³² Yôesi Tádá-á wínakhâapóepidí iví ay Jesus imägi na'in t'owa t'ähkígí' nachúu-ídi. Hedi kin i'andânkun, nakhâapidí t'ähki wé'ge'i híwó'di hääwí wá' ta'gendi dí'määní. ³³ Yôesi Tádá-ân namuu i natú'di' in to'wên ovâyde'mannindá t'aywó'di wíðây máapí'in waagi'in dimuu, hedânho to'wí wänbo wí'ûnkoedipí ta'gendi dín'taywó'di wíðây máapí'in. ³⁴ Hediho to'wí wänbo wí'ûnk'óepí natúnidí na'inbí t'aywó'di gínmuudi gínkhây'ä' dí'tuchânú-f'in, gá Christ na'in gimuudi nachuudân, hedá wiyá shánká hääwí-á i'an, i-á nawáywówápóe-á, hedi náa-á Yôesi Tádáví ko'dínädá na'ân, hedi iwedi na'ingí' dín'yûusu'odiho Yôesi Tádá dinda'máa.

³⁵ Christ-di díseegidí to'widí wänbo há'to díwiyé-í iví'wedi, tobá âyt'ôephadende wänbo', háa sehkanäwó' na'inbí thaa gínmuu wänbo', háa na'inbí whâyü gínmuudi t'owadi díyanäkí'o wänbo', háa koegí'-á awegí'-á gíntáy wänbo', háa díwha'amí'indá dí'tahánú-f'indá t'owa dida' wänbo'.

³⁶ Kin gínpo' háa Yôesiví tã'nin diwe nata'muu waagi:

Na'inbí Sedó Yôesi, uví'in gimuudibo na'indá häädi wänbo t'ähki dí'takhânukhây'o'.

Wên k'úwá ovâyt'ahánú-í'in gimuu waagi t'owadi dí máa.
³⁷ Hewänbo tobáháa ná'i t'ähki gínpo' wänbo?, wéngedí wänbo wídít'aanípí, hewänbo na'indáho git'anpo', gá Christ i dí séegí'i namuudân, hedí díkhäge?do'. ³⁸⁻³⁹ Naa dáykoediwhâyunde häawídi wänbo há'to díwiyé-í Yôesi Tádáví séegí iwedi, ná'i séegí-á Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'idi dí mági. Tobá giwówayídi háa gichuu wänbo?, há'to iwedi giwiyedée-í. Makówáwin t'ôepa'aa'indi wänbo há'to iwedi díwiyé-í, háa p'oweahhâavi tsonnindi hediháa wáy wíyá to'wí tsonkhuu imáa'idi. Tobáháa napóe wänbo náa háa páadépiye? gimän diwe, háa häawí oepáa kw'áye hediháa nansoge núuge na'ändidi, háa wáy wíyá häawí nakhí'yendidi há'to iví séegí iwedi díwiyé-í.

9

Háa Yôesi Tádádí in Israel t'owagí' ovây'an waa

¹ Naa háa otugít'óe'indá ta'gen namuu, naa wídáyhôeyómáapí, gá Christ-ví' omuudân, hedá i Yä'dâa'i P'oweahhâadá naví pí'ná khó'yé donmáadí díhangin'ândo ta'ge dáyhí'máa'in. ²⁻³ Naa hânho ok'áykháa, hedá naví pí'ná khó'yé häädi wänbo t'ähki otaachanpo' dáy'ánshaamáadí naví t'owavi'gedi, indá náa oepáa k'aydi naví maatu'in dimuu. Híhchangídi Christ-ví'wedá owiyedée-í, kin naa dínpóe'indi ovâykhäge?namídáho?. ⁴ Indá Israel-ví ây iwedi'inbá dimuu, hedí Yôesi Tádádí ovâyhógi iví sówé'ây waagi'inbá dímunídí, hedá idá iví sa'wó'di kohthay iví'wedí ûn'ä'i' ovâykeeyan. Háa iwéhpêe'annin in Israel-'inbá ovâytu'an, hedá iví tsontu-á ovây mági. Ovâyýe haa óe'a'ginmäänídí, hedá háa ovâykhây máa'in ovâytu'an. ⁵ In hán'oe'in se'daa-á ná'in Israel-'inbí thehtáy pahpá'in dínmuu, hedí Christ nat'owapaa ihaydi inbí'wedí'ibá namuu. I-á Yôesi namuu, i-á t'ähki itsonmáa, hedí t'owa dínkây'ä' hânhay wänbo t'ähki óetége?bé-í'in. Hamân.

Háa Yôesi Tádá in Israel-'in t'owa ovâytu'an waaho i'an

⁶ Hewänbo naa ok'áykháa gá tobá ná'i t'ähki dâymáa wänbo?, Yôesi-ádi wídímuupídân. Naa wó'tü'pí Yôesi Tádá-á wí'i'a'ginpí'in iví tuu imági'in, hewänbo kinnân napo?: Báyéki in Israel-ví ây iwedi'indá kodí'nin Israel-'in wídímuupí, * ⁷ hedá wá' t'ähki in Hudíyo iwedi'indá Abraham-bí kodí'nin ây iwedi'in wídímuupí iví tûu ûnp'oe diwänpímuudíbo?, hewänbo kinnân Yôesi Tádádí óetu'an Abraham:

Uví ay Isaac úmuu'iví ây iwedi'indá'mânho ta'gendi uví tí'úuge kã'ää'in kin ovâytu'âamí.

⁸ Ná'i hí' kinnân natu'da?: T'ähki Abraham-bí tûu ûnp'oe-á Yôesi Tádáví ây wídímuupí, hewänbo in to'wên háa Yôesi Tádá iví tuu imági waa dí'áypuyä'in, inbí'gedída'mân gitúní ta'gendi Abraham-bí ây iwedi'in dimuu. ⁹ Kinnânho Yôesi Tádádí iví tuu Abraham óemági háa ônkhây máa'in:

Wí paayo náa iwedi uví'piye? owáy'ää-í, hedí ihaydá uví kwiyó Sarah wí enúkáy ho i'áypuyäkhây máa.

¹⁰⁻¹² Hebo Yôesi wíyá shánki natú. Rebecca-di wên kwâati ovän'ayyan, hedí in áyyä-á wí'da' tádá dánmuu, i-á na'inbí thehtáy pahpáa Isaac namuu, Abraham-bí e'nú. Hewänbo wa'di in áyyä da'áypuyäpídíbo?, wa'di háawên dán'anpídíbo?, háa híwó'di háa híwó'pí', Yôesídi Rebecca kinnân óetu'an: I páadé'i-á i tí'úuge'igí' it'ôe'amí.

* **9:6** Wí to'wí kodí'di Israel-'i namúnídí ûnkây'ä' ta'gendi Yôesiví'piye? iwâyü-í'in.

Hed̄i Yôesi-á kin i'an nahanginpúwídi i-ân namuu t'owa ovâyde'bo'i?, háawên díví'annin namuudida'ba yoe, hewänbo idânho to'wên napida'in ovâyde'bodân. ¹³ Yôesi Tádá-á iví tã'nin diwe kinnân natû?: Jacob-á dóde'man, hewänbo iví pá'dây Esau-á dóyoegi'an.

Wígínkhây'ähpí gitúní'in Yôesi-á híwó'pí i'o'in háa nada' waa i'odi

¹⁴⁻¹⁵ Hedân ti gitúní Yôesi Tádá-á ta'ge wí'i'opí wí to'wí óede'bodi hedá wíyá to'wí óeyoegi'odá? Hedân yoe. I-áho ûnkoedi kin i'amídi, hediho Moses óetu'an,

To'wíwí'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wíwí'piye' osehkanäkanda'i-áho dósehkanä'amí.

¹⁶ Hedânkun Yôesivi iya ûnmuudibo wí to'wí ide'bo', ná'i to'wí óede'mamí'in nawânpida'dibo-á yoe, háa isó'díndedibo-á yoe. ¹⁷ Yôesi Tádávi tã'nin diwá ûntã'muu háa idi i Egypt-wi tsondi hay'i óetu'an waa, kinnân:

Naadi wínk'û' untsonchã'nídi

hedânho háa wíkhâymaa'in namuudi naví kay dínmuu'in donkeeyamídi,

hedá nää oepáa k'aydi t'ähki t'owa háawi naa omuu'in dínhanginnáni.

¹⁸ Hedânkun Yôesi háa nada' waa i'odi wáy wênbi'piye' na'iyapo', hedá wây-á wëndá t'óyanpí'in dimúní gin ovâykannan.

¹⁹ Ma'di wí to'wídi dítsikáyi'ní naa, "Ha'wâagi Yôesi i'odá háadan idi in t'owa ovây't'e'p'idénde"? Tóebo wí'ûnkoedipí Yôesi óekhã'amídi i'amídi háa nada' waagi." ²⁰ Hewänbo naadã i kin natû'di kinnân dótu'amí: "To-an unmuu Yôesi nãatũwhãnnamídi, t'owa'ayda' unmuudi? Ti wí nat'údi ûnk'óe i nat'úpa'i' óetu'ã'amídi, 'Wí'úkhây'ähpí háa omuu waagi naa dípaa-í'in'? Hedân yoe. ²¹ I nat'úpa'i-á ûnk'óepí'an i pí'índi háäwí nada'i' ipáa-ídi. Ná'i pí'ín diwedibo' ûnkoedi wên nat'ú sa'wó'gí'inda' ipáa-ídi, hedá wây-á háäháakangí'indã."

²² Hedânho Yôesi Tádá wá' ûnk'óe kinnân i'amídi: Tobáhãa nada' wänbo ikeeyamí'in hânho nat'ay'in t'owavi t'aywó'di dínmuudi, hedá iví kay ûnmuu'in âytãa-í'in nada' wänbo-á, owáy oedi i-á nabo'atãdí itsíkha'o' ovây'tuchãnú-ídi in to'wên inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi, inbãho' ovây'hãnú-í'in dínkhây'ã'. ²³ Hedá wá' nada' in to'wên iví iya ônhógi'in ovâyhangin'ãnnamí'in háa hay'i i namuu'in, inbã páadédíbo' ovâyde'man báyéki híwó'di háäwí dâyhónídi. ²⁴ Hed̄i na'innân gimuu in Yôesi Tádádi dítukãnnannin iví iya âyhónídi. Wáy wëndá Hudíyo gimuu, hewänbo wây-á wígimupí. ²⁵ Kinnân Yôesi Tádá natú, hed̄i Hosea-á hãn'oe itã'nan:

In to'wên naví t'owa dínmuupí'indáho

naadi dovâytu'amí naví t'owa gin.

In to'wên naadi wído'vâyséegípíwän,

indã nää-á in to'wên dovâyséegi gin dovâytu'amí.

²⁶ Hed̄i wáy Yôesidi wáymûu ovâytu'an diwe, "Undã naví t'owa wí'ímuupí" gin, iwebãho nää-á ovâytu'ã'amí "Yôesi i nawówayi'iví ây" gin.

²⁷ Hedá hãn'oe Isaiah-á in Israel t'owaví'gedi kaygi'di natú:

Tobáhãa in Israel-win t'owa hânho báyéki diyi wänbo', háyú okhá i mâap'oe k'áyge i'ge nakw'ó' dihaybã,

wên háyúdída' ovây'aywoeni,

²⁸ gã Na'inbí Sedó Yôesi-á wínahayyêepúwípídi iví tuchãnu ibowá-ídi nää oepãa k'aydi, háa natú waagi.

²⁹ Isaiah wá' natú kinnân napúwí gin:

Na'inbí Sedó i háäwí t'ähki itsonmãa'i namuu'idi wên tí'úuge kã'ãã'in dín'oe'anpída,

giháaníwän in t'owa Sodom búu'úwindáđí Gomorrah-windáđí t'ähkí dihán waagibá.

In Hudíyo Yôesiví'wedi dipedee

³⁰ Hediho háa ots'antú waa kinnân natu'da?: In t'owa Hudíyo dimuupi'in dívíwhäyundedi dipóe in to'wên Yôesi Tádáđí ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wíđây máapí waagi, tobáháa háđídí kí'min dipúwí'in dâytuwämáapí wänbo?.

³¹ Hewänbo in Israel-'indá dâynuwanđe háđídí t'aywó'di wíđây máapí'in waagi'in dipúwí'in, hewänbo wíđâyshaadepí. ³²⁻³³ Hedi háadan wíđâyshaadepí? Gá dívíwänpiwhäyú-íví'wedi dívíkhäädédân híwó' díví'amídí hedânho Yôesidi ovâyçhaamá've-íđí t'aywó'di wíđây máapí waagi. Wí k'uu Yôesi Tádáví tạ'nin diwe í'gedi nata'muu'i' iwe dip'ídedi dikanu waagibá dínpóe. Kinnân natú': Bít'óyan, oe Zion búu'ú iwe wí dósóge.

I-á wí k'uu waagi'bánamuu, t'owa iwe dip'ídedi dikanunde', hewänbo to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhäyunde'in. †

10

¹ Tí'úuwin páadé'in, pín ta'ge hayđi Yôesi Tádá dóda'máa naví t'owa in Israel-'in dimuu'in ovây'aywoenídí. ² Ta'gendi wâytumáa, indá hânho dida' Yôesi óehíhchanmääní'in, hewänbo piháa dívísó'dinde díví'amídí. ³ Ho wíđínhanginnáhpí háa Yôesi i'o'in hedânho idi t'owa ovâyçhaamá've-íđí t'aywó'di wíđây máapí waagi, hediho indá dâytuwämáa háđídí há'min wí'bo dívípipáa-íđí, hediho háa Yôesidi kin ovây'amí'in wíđâyhóndepí. ⁴ Nääho t'ähkí in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhäyunde'indá wíyá ho wíđíntáypí dívísó'dêe-íđí i tsontuú dâya'ginnamídí hedânho dipúwíđí in to'wên Yôesi Tádáđí ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wíđây máapí waagi.

⁵ In t'owa dívísó'dinde'in Yôesiví tsontuú dâya'ginnamídí hedânho Yôesidi ovâyçhaamá've-íđí t'aywó'di wíđây máapí waagi, inbí'gedi Moses kinnân ita'nan:

Wí to'wí t'ähkí Yôesiví tsontuú i'a'gindo'i-á wówátsi imá've-í.

⁶ Hewänbo kinnân nata'muu in to'wên inbí'gedi inbí whäyü dínmuuđi Yôesidi ovâyçhaa'in t'aywó'di wíđây máapí waagi:

Wí'ítúní, "To'wí ûnkhat'ä' makówápiye' napée-í'in."

(Ná'indá natu'da', Christ óedaa'amídí makówáđí nawhawe'ä-íđí.) Hedá wá' nata'muu:

⁷ Wí'ítúní, "To'wí ûnkhat'ä' in chu'in dikw'ó' diwepiye' nawhání'in."

(Ná'indá natu'da', in chuwa'inbí'wedi Christ óetegé-íđí óewówápaa-íđí.)

⁸ Hewänbo kinnân nata'muu:

Yôesiví tuu-á undáđiho nayí',

unbí sóedí ítúní hedi unbí pí'ná khot'yé-á bînmáa.

Hedi ná'i tuu whäyü í'gedi namuu'i-á t'owa âyt'ôe'o'. ⁹ Hedânkun t'owavi páadépiye' ítúđí Jesus-á i shánkí natsonyi'i namuu'in, hedá Yôesi Tádáđí wíyá óewâywówápaa'indá unbí pí'ná khot'yé-á úvíwhäyundedi, wovây'aywoení,

¹⁰ gá na'inbí pí'ná khot'yé Jesus-ví'piye' ívíwhäyundedá Yôesi Tádáđí díçhaamáa t'aywó'di wí'ây máapí waagi, hedi iví'piye' ívíwhäyunde'in gitúđá, dín'aywoení. ¹¹ Yôesiví tạ'nin diwá ûntú',

In to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhäyunde'in.

† 9:32-33 Christ-á i k'uu namuu, hedi iví'piye' wíđívíwhäyundepíđí dikanunde waagibá dínpóe.

12 T'ähkí t'owagí? handa? napo?, in Hudíyogí'indá, in Hudíyo dimuupi'ingí'indá wá?, gá t'ähkí t'owagí? wí'da? wí shánkí natsonyi'i na'ándân, hedí idá báyéki híwó?di ovâymä? in to'wên iví'piye? dívíyûusu?annin ovâykhäge?namídi. ¹³ Yôesiví ta'nin diwá ûntû? waagi:

To'wên i shánkí natsonyi'iví'piye? dívíyûusu?andi di'aywonda?póedí idá ovây?aywoeni-ákun.

14 Hewänbo hádídan iví'piye? kin dívíyûusu'amí iví'piye? wídivíwhäyundepídi, hedá hádídan dívíwhäyü-í iví'gedí wídivíhanginnáhpídi, hedá hádídan dínhanginpúwí to'wídi iví tuu wí'ovây't'ôe?anpídi, ¹⁵ hedá hádídan wí to'wídi ovây't'ôe?amí Yôesidi wí'ôesanpídi? Kinnân Yôesiví ta'nin diwe nata'muu:

In to'wên wí híwó?di tuu dâymáyä'inbí ahtaa-á sa'wó? dínkeet'ôe.

¹⁶ Hewänbo Isaiah natú waagibá, t'ähkí in Hudíyo Yôesiví híwó?di tuu wídivíwâséegí'anpí. Kinnân ita'nan:

Na'inbí Sedó Yôesi, wên háyühaydida? t'owa i háäwí naví'wedí dit'oe'i? dívíwhäyü.

¹⁷ Hedânkun Yôesiví'piye? ívívíwhäyü-ídi, gíntáy iví tuu git'ôe-ídi, hedá ná'i tuu-á git'o? wí to'wídi Christ-ví'gedí dí't'ôe?odi.

¹⁸ Héyâa in Israel-'in, ti Yôesiví tuu wídiví't'oe'pí'an? Dit'oe-ákun, Yôesiví ta'nin diwe ûntû? waa:

Yôesiví tuu-á náä oepáa k'aydi t'ähkí ûntuümää,

hedího t'owa t'ähkí wáyyé t'ähkí dikw'ó'nin ná'i tuu dínpówá.

¹⁹ Hedânkun in Israel-'in dínhanginnândákun háa Yôesi ikhâymaa'in. Kin Moses páadé ita'nan háa Yôesidi ovây'tu'an waa:

Wây-á pí'wên t'owa dimuu'in naadi dovây'aywondibo wâythúukannamí,

Háa há?in t'owa hangintan dâymáapí'ingí? dovâykhâymaa'in namuudi wây't'e'ya'namí.

²⁰ Hedá Isaiah-á shánkí kay'indá ihí'máadi ná'i Yôesiví hí? ûntú:

In to'wên naa wídivítu'wämáapí'indi naa díshaa.

Inbí'piye? dáykeeyan, naví'gedí ditsikayipí wänbo?.

²¹ Hewänbo in Israel t'owaví'gedí Yôesi kinnân ihí'máa:

Häädí wänbo t'ähkí okhóewaa'ân ná'in t'owa dovây'séegí'amídi,

tobá wídi'a?ginmáapí wänbo?

hedá naví tuu dînyoegi'o wänbo-á.

11

Yôesidi in Israel-'in ovây'séegí'sehkaná'andiho wáy wên in ovâyde?man

¹ Hedího ti gí'âani Yôesi Tádá iví Israel-'in t'owa iyoegi'annin? Hedân yoe. Naa wá? Israel-wibá omuu, naa-á Abraham-bí ây iwedi'ibá omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedi'ibá omuu. ² Hedího Yôesi-á iví t'owa wí'iyogi'anpí, indá hân'oebo ûnhanginná iví'in ûnmúni'in. Ta'gendi un ûnhanginnáhpí'an háa iví ta'nin diwe Elijah-ví'gedí ûntû'nin. Elijah-di in Israel-'inbí'gedí Yôesi óhí'máadi kinnân ovây't'e'p'íde:

³ Na'inbí Sedó, t'ähkí in wé'ge'in uví tukhe'min wônt'ahánú,

hedá t'ähkí uví antâa-á wônnyu.

Naada'mân ote'dee, hedí t'owa hádídi naa díhéyi'in dituwäyi?.

⁴ Hedí kinnân Yôesidi óetu'anpí'an:

Tsé maapaasôn (7,000) ihay senä? dovây'áyîngimáa hedí wa'di naví'näpiyebo dimuu,

indá Baal-ví páadépiye' wídívidé'gendikw'ódipí óe'a'ginmäánidí. *

5 Nää wa'di hanbo napo'. Yôesi-á naséegísehkanät'óedí wa'di wên háyú haydi Israel-'in Yôesidi ovâyde'mannin dikw'ôn. 6 Hewänbo iví séegísehkanä ûnwänpimuudibo Yôesidi ovâyde'man, hääwí híwó'di díví'andidida'ba yoe. Hedi hääwí híwó'di indá díví'andidibo idi ovâyde'mandáho', há'to iví séegísehkanä ûnmuu'idida' ovâyde'mamíwän.

7 Hediho kinnân napóe: T'ähkí in Israel-win t'owa wídínhanginpóepí hádídí dipúwí'in in to'wên Yôesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di wídâymaapí waagi, hewänbo in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'mannindáho dínhanginpóe, hedi in wé'ge'indá t'óyanpí'indá' dipóe. 8 Yôesi Tádáví ta'nin diwá ná'in wé'ge'in t'owaví'gedi kinnân nata'muu:

Yôesidi inbí hangintan ovâypedee'an,

hedi tsée nakeet'óepí'-á, oeyay nat'o'pí'-á ovâymägi,
hedi nää thaa pu'wahay kinbo dínpo'.

9 David wá' hán'oe inbí'gedibá natú,

Báyékí hääwí dínkw'ó'dibo di'ánde híwó' dínpo'in, hewänbo Yôesi dóda'máa ná'i hääwí dínkw'ó'dibá wên phay iwe diwhêe'in waagibá dínpuwídí,
háa hääwí iwe dip'idedi waagibá dínpuwí iwe dikanú-ídí,
hedá iwebo inbí tuchänu dín'ä'i-á dâyhóní.

10 Ditsíkhämugí't'óe waagibá dínpuwí hedânho wídínkeet'óenípídí,

hedá häädi wänbo t'ähká inbí túu'ú-á dínbé'gayní dínhékháadí waagibá.

11 Hediho hânnan natu'da' ná'i otú'i'? Ti natu'da' ná'in Israel-'in t'owa dikanu'in wíyá há'to dikwinudée-í waagibá dínpoe? Hedân yoe. In Israel t'owaví t'aywó'di dínmuudiho Yôesidi in Israel-'in dimuupí'in t'owa-áho ovây'aywon, hedi iwediho' in Israel-'in t'owa wá' hânho didá'í hanbá dínpuwí'in. 12 In Israel-'in t'owa pedee iwe dipówádí Yôesiví'wedi dívíhänge'an, hebo iwedi t'ähkí in wé'ge'in t'owa Israel-'in dimuupí'in Yôesiví tuu dâyhógi, hedi handidân dikodit'owapaa waagi'iná dipóe. Hediho owáy in Israel-win dívíwhäyunde'in shánkí báyékí dipóe ihaydá, in wé'ge'in t'owa-á wá' wíyá shánká híwó' dínpuwí.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in ovây'aywoeni

13 Un Hudíyo ímuupí'in, nää-á undá wâyhí'khâymaa: Yôesi Tádádí naa unbí'piye' dísan, hediho naa ochanpo' naví t'óe-á báyékí dín'a'ginmuu'in.

14 Hääwên naadi wây'o'in namuudí, ma'di in to'wên naa waagibá Israel-'in dimuu'in wá' hânho didá'í i tuu un wâymä'i dâyhónidí, hedi kindidí wáy wên in wá' ovây'aywoeni. 15 Yôesi Tádádí in Hudíyo ovâyyoegi'an dihaydi idi in wé'ge'in t'owa t'ämäpiye' nää oepáa k'aydi dithaa'in ovâyk'emahógi. Hedânkun owáy idi in Hudíyo ovâywáyséegi'an dihaydá, shánkí wänbo híwó' namúní, ihaydá indá chu'in diwáywówápóe'in waagi'iná dimúní.

16 I páadé'i pává dâywahkê'i Yôesi óemägidá, t'ähkí i wé'ge'i pává wá' iví'da' ûnmuu. Hedá i taypúu Yôesi óemägidá, i wa'yáy khóe wá' iví'ba' ûnmuu. †

17 In Hudíyo wên olive tay óekhähkídí'in waagi'iná dimuu, hewänbo wáy wên in diwedi wa'yáy khóe dâys'tâ'i waagi'iná dimuu, hedi un Hudíyo ímuupí'indá wên olive tay nawänpisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'iná-á ímuu, ná'i wa'yáy dâys'tâ'i-á i wé'ge'i wa'yáy-ádí dâywänpit'ihśaa, hediho i taypúu iwediwi tayp'óedi i wa'yáy khóe dâys'tâ'i híwó' nasôemän waagibá, nää-á hanbá hääwí in Hudíyo iwedi na'ää'idi híwó' undá wá' únpo'. 18 Hediho nää-á

* 11:4 Baal-á wí hääwí wí sen waagibá ûnchaa'i namuu, i-á in wé'ge'in t'owa dâykhiyé inbí yôesi dínmúnidí. † 11:16 I páadé'i pává-á in taypúu-á in Hudíyoví páadé kã'ää'in t'owa Yôesidi ovâyde'mannin waagi'ba' namuu, hedi i wé'ge'i pává-á wa'yáy khóe-á in shánkí t'úugé kã'ää'in Hudíyo waagi'ba'-á namuu.

wí'í'âanípí i wé'ge'i wa'yáyví shánkí híwó'nin ímuu'in. Wí'úvíyêngihée'amípí, undá wa'yáy khóe waagi'inda' ímuudi, hediho ná'i tayp'oe wíwîn máhpi i taypúu nawówámúnídí, i taypúudân un unbí wówátsi khóekhúu-á wovâymä'.

¹⁹ Hewänbo ma'di wí Hudíyo namuupí'-á kin natúní, "I wé'ge'i wa'yáy khóe-á óets'á' hedânho ná'in dít'ihśáa-ídí." ²⁰ Ná'indá ta'gen namuu. In Hudíyo ovâyts'á' gá Christ-ví'piye' wídívíwhäyupídân, hedi undá unbí whäyü únmuudi wovây't'ihśaa. Hewänbo úvíyêngihí'má've-íví'wedi únkhây'ä' hânho úví'áyîngi'amí'in. ²¹ Yôesidi in Hudíyo ovây'tuchänu, tobá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu wänbo', hediho háa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovây'tuchänú-í.

²² Hediho iwedi nakeepo' Yôesi-á t'owaví'piye' hânho híwó'di namuu'in, hewänbo wáy wênbí'piyá kháa'i namuu. In to'wên iví'wedi dívíhânge'annindá ovây'tuchänunde', hewänbo unbí'piyá híwó'di namuu, hedi ná'i híwó'di wovây'o'i bînséegíkéndedá kin waagibá wa'di ikanhúuwí. Hewänbo bînséegíhógipídá un wá' wí wa'yáy khóe waagibá wovâyts'áa-í. ²³ Hedi in Hudíyo ovâyts'á'in díví'egó'andáhá' wíyá dívíwhäyudá, Yôesi Tádádí ovâywáy't'ihśáa-í, gá i-á únkoedidân han i'amídí. ²⁴ Hedânkun un t'owa Hudíyo ímuupí'in wên olive tay napsíoe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá ímuu, hedi iwedi wovâyts'á'di wây-á olive tay óekoe'in deedi wovây't'ihśaa, tobá páadédí iwedi'in ímuupí wänbo'. Hediho shánkí wínabâapu'wanpí in Hudíyo in tay eedibá ovâywáy't'ihśáa-ídí, gá indá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá-á dimuudân.

Yôesi-á t'ähki t'owaví'piye' nasehkanäpo'

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, naa oda' un Hudíyo ímuupí'in wên ta'gen ní'gedí íka'pówá-í'in, hedânho únhanginnândi wí'úvícháa'â'amípí. Năwehaydi ná'in ta'gen wa'di wínaka'powamuupí, hedi kinnân in namuu: Tähki in Israel-wín t'owa há'to häädí wänbo t'ähki yoegikannin dimúní, hewänbo báyékí in Hudíyo dimuupí'in t'owa Yôesiví'piye' dívíwhäyü iwēhayda'mân ha'min dimúní. ²⁶ Hedi owáy ná'in wé'ge'in t'owa Yôesiví'piye' di'äa ihaydânho t'ähki in Israel-'in wá' ovây'aywoeni. Yôesi Tádáví tã'nin diwe ûntã'muu háa i natú'in:

I aywondi-á Zion diwedi nakä'äägít'óe,

hedi in Israel-'inbí yä'dâapíkan ovây'yâa'amí.

²⁷ Hedi owáy inbí t'aywó'di dovây'owóyé ihaydáho

háa ingí' dovây'amídí dówéhpê'an waa napúwí.

²⁸ Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dâyyoegi'andi náa-á Yôesiví hânmin dipóe. Hewänbo háa díví'annin namuu'indi un Hudíyo ímuupí'in wovâykhäge'nan Yôesi bîntáa-ídí. Hewänbo Yôesidi ná'in Hudíyo t'owa ovây'séegí gá iví hehäwín thehtáy pahpá'in ovâyde'mandân. ²⁹ Yôesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovây'oegi'opí, hedá i hääwí híwó'di ovây'mági'i wí'ovây'kweedepí. ³⁰ Wáymûu un Hudíyo ímuupí'indá Yôesi Tádá wíwîn'a'ginmáapí, hewänbo náa in Hudíyodi óe'a'gindopídího' unbí'piye' na'iyapo'. ³¹ Hanwaagibá in Hudíyodi náa Yôesi wí'óe'a'gindopí, hewänbo unbí'piye' na'iyapo'di inbí'piye' wá' na'iyapúwí. ³² Yôesi-á natú t'ähki t'owadi wí'óe'a'gindopídí inbí t'aywó'di dínmuu'idiho pan waagi'inbá dipaa, hedi kindidi t'ähki t'owa handa' ovây'máadí t'ähkíví'piye' na'iyapúwí.

Gínkhây'ä' Yôesi Tádá äytegé-í'in

³³ Yôesi-á hânho hay'i namuu. Iví hangintandá há'i-á hânho báyékí únmuudi há'to äytaayamí, hedi há'to gínhanginnání háadí háa hândidi i'o' háa ikanhon-nin. ³⁴⁻³⁵ Iví tã'nin diwe ûntã'muu waa:

To'wí wänbo wí'ûnhanginnáhpí háa Yôesi Tádá na'ánshaamuu'in,
to'wí wänbo wí'ûnkoedipí óetumakhemäänídí.

To'wí wänbo wí'ûnkoedipí natúnídí, "Naadi háäwí Yôesi dómägi,
hedânho i-á ûnkây'ä' díwáywá'âa-í'in."

³⁶ Yôesi-áho háäwí t'ähkí ikhíyé. Háä t'ähkí wa'di namän Yôesiví mänge
imáadí, hedá háä t'ähká iví'-á ûnmuu. Hedího hánhay wänbo t'ähkí kw'áayébo'
âyamá've-í. Hamân.

12

Yôesiví'piye' pín ta'ge haydi ívímääní

¹ Tí'ûuwín páadé'in, Yôesidi iví séegísehkanä wovâykeekw'ódi, hedího ná'in
namuudi kaygi'di kinnân wâytumáa: T'owađi in animáa dâyt'ahánú'in Yôesi
óemä', hedí han waagibá unho unbí túu'ú úvímääní, hewänbo wówá'innân,
hedá wá'yä'dâa'inda' ímúni hedânho bínhíhchanmäänídí. Kindidân unbí pí'nä
khó'yé Yôesi bín'a'ginmääní. ² Háa in t'owa Yôesi dâytaapí'in díví'o waagibá
wí'úvíkanhúuwípi, hewänbo binmää Yôesidi ánshaa ts'aabi wovâyamäänídí, hedí
handidího unbí wówátsi wovây'egó'amídí. Kindidânho únhanginpúwí háa
Yôesi nada'in úví'amí'indá híwó'nindá' namuu'in, hedá óehíhchando'indá,
hedá t'ähkí ta'gennindá.

³ Hedí Yôesidi naa dínk'û' un wí'inbo ná'in wâytumakhe'amídí:
Wí'í'âanípí he'ennin ímuu'in ha'min ímuupídí, hewänbo ta'gendi unbí'gedí
úví'ánshaa'amí, hedânho únhanginnánídí háa únkoedi úví'amídí i whâyü
Yôesidi wovâymägi'idi. ⁴⁻⁵ Na'inbí túu'ú-á háyúdíbo gínpa'an, hewänbo
nä'i háäwí-á handá' wí'it'ôe'opí. Hanwaagi'inbá na'in gimuu. Tobáháa
báyékídí giyi wänbo wí'da' waagibá gimuu, gá Christ-áđi wí'da' gimuudân,
hedá giwhí'kw'ó wéhpêe túu'ú gimúnídí waagibá. ⁶ Yôesidi pí'dinbo magan
dímägi, hewänbo t'ähkí ha'bidá' wígínmuupí. Wí to'wí ûnkoedidi wí Yôesiví
tukhe'bi waagibá ihée'amídí, i-á ûnkây'ä' kin i'amí'in háyü iví whâyü ûnmuu
ihay iwedi. ⁷ To'wí méesatewi khäge'di' namúní'in ûnkoedi'-á ûnkây'ä'
híwó i'amí'in. To'wí Yôesiví tuj ovâyhá'amí'i namuu'i-á ûnkây'ä' híwó'
ovâyhá'amí'in. ⁸ To'wí natumakhehá'-á ûnkây'ä' iví tumakhe imääní'in.
To'wí iví háäwí ûnkw'ó'di iwiyendedi wé'ge'indáđi, i-á pín ta'ge haydi
ovâyamääní. To'wí óetsondisóge'i namuu'i-á ûnkây'ä' hânho it'ôe'amí'in.
To'wí in sehkanäwó' diwówáy'i'in ovâykhäge'do'-á ûnkây'ä' híhchangidi kin
i'amí'in.

⁹ Un Únkây'ä' ta'gendi bint'owaséegíhúuwí'in, wänpidida'ba yoe. I
háäwí t'aywó'di namuu'i-á binyoe'amí hedá háäwí yä'dâa'i namuu eedá
téegí t'aagá úvítsaasáa-í. ¹⁰ Wí'nä táye úvíséegíhúuwí tí'ûuwín páadé'in
dínkhây'ä' waagi, hedá úví'a'ginmá've-í háäđi wänbo t'ähkí. ¹¹ Wí'íbâa-
ípí, hewänbo pín ta'ge haydi Na'inbí Sedó Yôesigí' úvít'ôe'amí. ¹² Yôesiví
híwó'di háäwí wovâypägit'ôe'i bintsíkha'maadíbo' íhíhchaa-í. Bint'ôephadende
wänbo bíyää'an. Háäđi wänbo t'ähkí úvíyúusu'â'amí. ¹³ Yôesiví t'owa háäwí
dintáy'indáđi i háäwí ûnkw'ó'di bínwiyé-í, hedá unbí k'aygipiyá bínséegí'amí.

¹⁴ Yôesi bîndaa'amí idi híwó'da' ovây'â'amídí in to'wên
wovây't'ôephadekando'in. Híwó' gin otú, híwó'pí-á yoe. ¹⁵ Wí to'wí
nahíhchaa'-í-áđíba íhíhchaa-í. Wí to'wí naséeyidá i-áđíba úvísíhtää-í. ¹⁶ T'ähkíđi
handá' úvímá've-í. Wí'úvíyêngi'ánshaamá've-ípí, hewänbo in wäphade
kw'áye'in dimuupí'indáđi úvíwóení. Wí'í'âanípí háä t'ähkí íhá'in.

¹⁷ Wí to'wíđi yanákí wovây'odá yanákíđíba wíwínwá'âa-ípí. I háäwí t'owa
t'ähkí dínhanginná'di híwó'di namuu'indá bín'â'amí. ¹⁸ Unnânho únk'óe
úvíkhää-íđi hedânho nakoeđidáho t'ähkí t'owa-áđi tsaaginpidíbo unbí wówátsi

bínhûuwí. ¹⁹ Un wâyséegí'in, nă'in wâytu'amí. In t'owa un wovâywhă'o'in wíwînwhă'amípí, hewänbo Yôesiví'we binyoe'an nă'i tuchănu, gá Yôesiví tă'nin diwe kinnân ûntă'muudân:

“Naa-ân dînk'ôe t'owa dovây tuchănú-ídí,
naa-ân dînk'ôe dovây määnídí hăăwí dín'ă'i'’,”
kin Na'inbí Sedó Yôesi natú.

²⁰ Kin wá' nata'muu:

Uví hănbí nahăhsêndi nákoegí'măă,
hedí nap'oesá'aadă nap'oemăă.

Kin úví'odă i-á hânho nawôeda'póedí iví wôeda'di óephahănúnde waagibá nachanpúwí.

²¹ Wíwîn määnípí hăăwí yă'dăapí' namuu'ídi wovây t'aanídí, hewänbo híwó' úví'odibo yă'dăapí' hăăwí namuu'i' bînt'aaní.

13

Gínkhây'ă' in tsonnin ây'a'geení'in

¹ Na'in t'ăhki gínkhây'ă' in to'wên dítsonmăa'inbí khómapho' ívíkw'ôení'in, gá Yôesi natúdího gíntsonninkw'ôndân, hedího Yôesidânho inbí tsonkhuu ovây măă. ² Hedănkun to'wídí in to'wên dăytsonkhuumăa'in ovây'a'gindopídí, hăăwí Yôesi ik'ú'i wänbo wí'i'a'ginpí, hedí wí to'wí kin i'o'i-áho óetuchănú-í. ³ In to'wên híwó' díví'o'indă in tsonnin wídâykhuwôeda'ípí, hewänbo in yanăkí díví'o'indăho dikhuwôeda'í. Hedího i to'wí natsonnăndi' wíwínkhuwôeda'ípí'in ida'dăho', híwó'dă' úvíkanhûuwí, hedí unbí'gedí híwó'dă' ihée'amí. ⁴ I-á Yôesiví t'ôe'i waagi'bá namuu, i-á unbí híwó'gí'dă' i'o'. Hewänbo úvíyă'dăapí'odă, íkhuwôeda'í, nă'i tsondi-á wên ta'gen ûnk'óedí wovây tuchănú-ídí, gá Yôesiví t'ôe'i waagi'bá namuudího tuchănu imáyă'dân in to'wên dívíyă'dăapí'o'ingí'. ⁵ Hedího un únkhây'ă' in tsonnin dimuu'in bîn'a'ginnamí'in, hewänbo i tuchănu bínkhuwôeda'dída'bá yoe. Shánkídí bîn'a'ginnamí gá unbí pí'nă khó'yé un únhanginnândân nă'indă in ta'ge'in namuu'in.

⁶ Hedího i tax chă' in tsonnindi wovâyphahsande'i-á úvíwá'ánde', gá indă inbí t'ôe dăy'odibo Yôesigí' waagibá dívít'ôemăadân. ⁷ Hedího in t'ăhki bînmăání hăăwí dín'ă'i'. Hăăwí in tsonnindi wovâyphahsande'i t'ăhki úvíwá'ăa-í, hedă in to'wên in tsonkhuu dăymăa'indă hânho-á bînpí'a'geení.

T'owa âyséegíhûuwí hedă híwó'dă íví'amí

⁸ Únkhây'ă' unbí séegí wí'nă táye hăădi wänbo t'ăhki íphaamúní'in, hewänbo wíyá hăăwí wänbo-á yoe. Wí to'wídí t'owa ovây séegíhondăho', kindídí t'ăhki Yôesiví tsontu'ôn'a'gindo'. ⁹ I tsontu' kinnân namuu:

Wíyá to'wíwí sedó-ădí háa kwiyó-ădí wí'úvíwhqkwomă've-ípí,
wíwînt'owat'ăhănú-ípí,
wí'úvísă'măamípí,

thúudí wíyá to'wíwí hăăwí wí'ída'ípí,

hedă wíyá hă'bi tsontu' wá' nakw'ó. Hewänbo t'ăhki nă'i tsontu' wé'ge wên wéhpêedă' tsontu' waagi'bá namuu, kinnân:

Háa un wí'bo úvípíséegí waagibá, wé'ge'in t'owa wá' bînséegíhûuwí.

¹⁰ Wí to'wí t'owa t'ăhki iséegí'i-á há'to wíyá to'wí yanăkí óe'amí. Hedího ta'gendí bînt'owaséegídă, kindídí t'ăhki i tsontu' bîn'a'gindo'.

¹¹ Nă'i wâytu'andi-á úví'ăamí, gá únhanginnândân hăădi naná'nin. Năă-á shánkí tso'wa naná Jesus nawăypowá-ídí dîn'aywoenídí páadé iví'piye' ívít'sanwhăy' ihaydiví'wedí, hedího năă-á ihaydího nanân íyósa'wó-ídí

waagibá namuu. ¹² Nää-á wa' nawáypówápídíbo gínkhũná waagibá gínpuwamän, hewänbo i khũ naphademän hedi nathay'ä' kin waagibá napo', hediho i t'aywó'di in t'owa nakhũná' dihaydi díví'o'i' äyyoe'amí, hedi sundado inbí kwák'u hán aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúní, nathayná' diwe ívíiyé-ídí. ¹³ Nää-á t'owa thaadi dínkhây'ä' waagibá, híwó' na'inbí wówátsi äyhũwí. Wáy dínshánkí'dipo'di dívít'aywó'do' eeye wí'ívímá've-ípí, wígisuwátsit'ôenípí, tsé waagi'inbá wígiyêenípí, wí'ívít'aymá've-ípí, hedá wí'ívít'húumá've-ípí. ¹⁴ Hewänbo wí kwák'u hán aadi wovây'áyîngi'o waagibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dân wí'bo wovây'áyîngi'amí, hedi i t'aywó'di kaygi'di íkanda' i'gedi wí'úví'ánshaamá've-ípí.

14

Wí'nä táye wí'ívítũsúumá've-ípí

¹ Wí to'wí íví whäyũ kay'in wí'ünmuupí wänbo binséegike', hewänbo hääwí híwó' naka'póya'pí i'gedida' i-ádi úvítuhänmâamídá yoe. ² Gá kinnân: Ma'di wí to'wí iwhäyunde' hääwí koegi' namuu wänbo ik'oedi wí'it'aywó'dopí'in, hewänbo wíyá to'wí íví whäyũ kaypí'in ünmuu'i-á wí'ípívík'ohpí. * ³ I to'wí koegi' t'ähkí ik'o'i-á wí'ünkhây'ähpí na'âaní'in i to'wí ípívík'ohpí'ví hânho shánkí híwó'di namuu'in, hedi i to'wí ípívík'ohpí' wá' wínatúní ípívík'o'i-á yä'dâapí i'o'in, gá Yôesidi i wá' óeséegimáadân. ⁴ U-á wí'úk'óepí wíyá to'wíwí t'ôe'i mântũsúu'amídí. I t'ôe'íví tsondida'mân ûnk'ôe óetu'amídí háa híwó' háa híwó'pí' i'o'in. Hedi ta'gendi Na'inbí Sedóví t'ôe'i híwó' i'amí, gá Na'inbí Sedó ûnkoedidân óekhäge'namídí.

⁵ Hedá wá' ma'di wí to'wí nachanpo' wí thaa shánkí na'a'ginmuu wé'ge'i thaaví'wedi, hewänbo wíyá to'wí-á nachanpo' t'ähkí thaa ha'bi thaada' naná'nin. Gínkhây'ä' wí'inbo ívípi'ánshaamääní'in nã'in ni'gedi. ⁶ I to'wí wí thaa wíyá thaaví shánkí i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamídan i'o'. Hedi i to'wí t'ämägi' koegi' ik'o'i-á wá' Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', gá i koegi' óemägidí Yôesi óekú'daa'odân, hedi i to'wí wí hääwí ik'ohpí'-á Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', i wá' nakú'daapóedí kinbá i'o'. ⁷⁻⁸ Tobá giwówayídi háa gichuu wänbo', wí' wänbo na'ingí'da'mân kin wí'íví'opí, gá giwówayídá Na'inbí Sedógi'-ân giwówayí', hedi gichuudá Na'inbí Sedógi' bá gichu'. Hediho tobá giwówayídi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóví'inda' gimuu. ⁹ Christ nachuu hedá nawáywówápóe hedânho t'owa t'ähkígi' i shánkí p'ó'dédi' namúnídí, in ho dichuu'ingí'-á hedá in wa'di diwówayí'ingí'-ádi. ¹⁰ Hediho wí' wänbo wí'únk'óepí unbí tí'úuwín páadé'in bîntũsúu'amí'in, hedi wí'únk'óepí íchanpúwí'in undá inbí shánkí híwó'nin ímuu'in. Wáy wí thaa wänbo na'in t'ähkí Yôesiví páadépiye' gikwínudée-í, hedi ihaydi i-ânho natúní ta'gendi háawin gimuu'in. ¹¹ Kinnân Yôesiví ta'nin diwe nata'muu:

“Ta'gendi naa owówayí?” kin natú Na'inbí Sedó,

“hedi ta'gendibá t'ähkí t'owa naví páadépiye' dívíde'gendikwokhây máa,

hedá t'ähkídíbo-á ditugít'óe naa-ânkun ta'gendi Yôesi omuu'in.”

¹² Hedi ná'i hí' natũ'da' na'in t'ähkí gínkhây'ä' Yôesi äytũ'amí'in háa íví'annin hedá háadi íví'annindá.

¹³ Hedânkun wíyá ívítũsúu'âamíwí'wedi, íví'ánshaamääní hääwí wänbo wí'íví'amí'pí'in na'inbí tí'úu páadé'i' óet'aywó'kannamí'i'. ¹⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ádi omuudiho naa dînta'gendihanginná hääbo wí'bo wí'gínkhâak'óepí'in, hewänbo wí to'wí wí hääwí igí' ûnkhâak'óe'in nachanpóedáho', hedân ta'gendi hä'i hääwí-áho ûnkhâak'óe-ákun. ¹⁵ Gá

* **14:2** Nã'i píví i'gedi ihí'máa'i-á t'owa inbí yôesi dâymägi.

kinnân: Hääwí bînk'oe'i namuudi unbí tí'ûu páadé'i bînháachanmáadiho?, háa úví'o'indáho nakeepuwagít'óe ta'gendi wíwînséegíhonpí'in. I hääwí bînk'o'idân wíyá to'wíwí wówátsi wíwînpedee'amípí, igí' Christ nachuudi. ¹⁶ Tobáháa híwó'gí úví'o kin íchanpo' wânbo?, hääwí úví'o'i yanákí namuu gin t'owa ditúdáho?, wíyá wí'úví'âamípí. ¹⁷ Yôesigí' na'inbí wówátsi âyhondáho hääwí koegí'-á suwägi'-á namuu i'gedida' wí'íwí'ânshaamáapí, hewânbo ná'i' i'gedân: I Yä'dâa'i P'oweahâadi na'in díkhäge'máa in ta'ge'in p'óegé i'ge gimú-ídí, hedá tsäaginpídibo-á na'inbí wówátsi-á âyhon, hedá híhchandá âymáa. ¹⁸ To'wí kí'bi namuu'i Christ-gí' it'óe'o'idá Yôesi óehíhchanmä' hedí t'owa-á wá' ditúní híwó' i'o'in.

¹⁹ Hedânkun náa-á ívísó'dêe-í íví'amídí i hääwí díkhäge'do'i na'inbí wówátsi wé'ge sa'wó'gí âyhúuwídí, ná'i hääwídíba díkhäge'namí wí'ná táye na'inbí whäyü ívíkay'amídí. ²⁰ Hääwí íwânpikoeda'dibo wíwînpedee'amípí háa Yôesi wí to'wígí' i'annin. Hääwí koegí' wânbo wínakhâak'óepí óek'oe-ídí, hewânbo híwó' wínamuupí wí hääwí to'wí ik'óe-ídí, han i'odá wíyá to'wí-á in ta'ge'in p'óegédí óehänge'odi. ²¹ Shánkí híwó' namúni wíwînpívík'oe-ípí háa wíwînméenasuwá-ípí háa wíyá hääwí unbí tí'ûu páadé'i' in ta'ge'in p'óegé iwedi óehänge'o'i wí'úví'amípí.

²² Tobáháa háa ná'i hääwí i'gedí wí to'wí nachaa wânbo?, i-ádí Yôesi-ádida' dânkây'ä' dânhanginnání'in. Wí to'wí híwó' i'o gin ûnchanpo'dí, hedá tí'úugédá híwó'pí i'annin wínachanpóepídí, i-á nahíhchaa. ²³ Hewânbo wí to'wí wí hääwí ik'oeadáho?, hewânbo wí'ûnkoedihanginnâhpí híwó' namuu'in ik'oe-ídí, Yôesi-á natúní híwó'pí i'annin, gá ná'i to'wí-á ta'gendi wí'ûnhanginnâhpídân háa híwó' i'annin háa yoe, hedí wí hääwí íví'odá hewânbo ta'gendi wígichanpo'pí híwó' namuu'in kin íví'amídí, hã'indá t'aywó'nin namuu na'ingí'.

15

Wé'ge'in t'owa bînhíhchanmäáni, unda'ba yoe

¹ Na'inbí whäyü kay'in gínmuudá gínkhây'ä' in to'wên inbí whäyü kay'in dínmuupí'in âykhäge'nâami'in, wí to'wídí wíyá to'wíwí hé ôntegende waagibá, hedí háa giwânpida' waagida' wí'íwí'âamípí. ² Gínkhây'ä' na'inbí tí'ûuwîn páadé'inbí'gedí íví'ânshaa'âamí'in hedá ingí' híwó'dá íví'âamí hedânho inbí whäyü dínke'ennídí, ³ gá Christ wânbo-á wí'bo íví'gedida' wí'í'ânshaa'anpídân. Yôesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muupí'an háa Christ-di óetu'annin Yôesi Tádá:

I yanákí hí' uví'gedí dívíhéé'andi-á
naví'webá dînpówá.

⁴ Hedí ná'i hääwí Yôesi Tádávi ta'nin diwe hân'oe dâyta'nandi-á nata'muu hedânho na'in díhá'amídí âytsíkha'amídí i hääwí híwó'dí Yôesidi na'ingí' dínkhây'máa'i', gá i hääwí iwe nata'muu'idá na'in díkweeaaßenwaatûmáadân hedá díkhäge'do' íví'ää'amídí.

⁵⁻⁶ Yôesidânho díkweeaaßenwaatûmáa, hedí tobá háa gínpo' wânbo díkhäge'do' íví'ää'amídí, hedí idá wovâykhäge'namí wá' wí'da' waagi unbí pí'ná khó'yé ímúnídí. Kindídiho úví'âamí háa Christ i'an waagibá, hedânho t'âhkídibo wé'ge Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in wá' Yôesi Tádávi tuu dit'óe-í

⁷ Wí'ná táye bíséegíhó'gí. Christ-di un wovâyséegíhógi waagibá, un wá' wí'ná táye úvíséegíhúuwí, hedânho t'owa Yôesi Tádá dâytegé-ídí.

8 Wí'ún'óde-ípí nǎ'in: Christ wí khäge'di waagi in Hudíyoví'we napówa, t'owa ovâykeekw'ôenídí Yôesi Tádá-á ta'gendi i'o'in háa na'inbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa ikhâymáa'in, 9 hedá wá' Christ wí khäge'di waagi napóe hedânho in Hudíyo dimuupí'inbí'piye' na'iyapo'di indá Yôesi Tádá kw'áayébo' äymá've-ídí. Kinnân Yôesiví ta'nin diwe ûntá'muu:

In Hudíyo dimuupí'indádí oyidi naadi wítegé-í,
hedá iwebá dókha'wodi uví kháwǎ wínkháyǎ'ní.

10 Wíyá wáygá kinnân nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'in Yôesiví t'owa-ádi bíhíhchanpuwave.

11 Hedá wíyá wáygá wá' nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'indi Na'inbí Sedó bintégé,
un t'owa t'ämäpiye' ówînge'indi báyéki bintégé.

12 Isaiah wá' kinnân ita'nan:

Wí Jesse-ví äy iwedi'i na'aypuyä'i-á
in Hudíyo dimuupí'ingí' ôntsondisogekhâymáa,
hedi i-ân namuu i dâysíkha'máa'i' híwó' ingí' ovây'amídí.

13 Yôesi Tádádá na'in díhangin'ândo' híwó'di dínkhâymáa'in, hediho' iví'piye' úvíwhâyundedi idibá báyéki wovâyhíhchanmääni hedá wovâykhäge'namí ánskaa iwe wí'íkwo'nípídí, hedânho i Yä'dâa'i P'oewaahâadi kay wovâyääni hääwi Yôesi Tádádí na'in dínkhâymáa'i' häädi wänbo t'ähki ítsíkhakwo'nídí.

Paul-di ovâythayyo' háadi nǎ'i hääwi i'gedi idi ovâyta'do'

14 Naví tí'úuwín páadé'in, naa-á ta'gendi dáywhâyunde' undá hânho híwó'nin ímuu'in, undá Yôesiví kuu i'gedi báyéki únhanginná, undá únkoedi wí'nǎ táye úvítumakhe'amídí. 15-16 Hewänbo wáy wí hääwi i'gedi wó'yoegipídí wâyta'nan hedânho ún'ánpówa-ídí. Kin waagi wâyta'nan gá Yôesi Tádá naví'piye' híwó'dí namuudi wên t'ôe dímägidân dáy'amídí, hediho nää Christ Jesus-gí' dáy't'ôemáa un t'owa Hudíyo ímuupí'in wâykhäge'namídí. Wí owha' hääwi Yôesi Tádáví'piye' ihúya' waagibá, naada Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dimuupí'in dovây't'ôe'o' hedânho indá Yôesi Tádáví'piye' dovâyhúuwídí, hedi idá ovâyséegihónde gá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhäge'nandân iví'in dimúnídí.

17 Hediho Christ Jesus-ádi wé'ge gamuudi naa dínkoedi naví t'ôe Yôesigí' i'gedi híwó' dáyhée'amídí. 18-19 Hewänbo hääwi Christ-di díkhäge'nan dáy'amí i'gedida'mânho wôeda'ginpídíbo dáyhée'amí. Háa otú waagidá háa dáy'an waagidá, hedá i t'ämägi' pinnán t'ôe i Yä'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'nandi dó'amídí namuudá, in Hudíyo dimuupí'in t'owadi Yôesi óe'a'gindo'. Hediho Jerusalem búu'ú iwedi oe Illyricum nangepiye' t'ämäpiye' omändi nǎ'i híwó'di tuu Christ-ví'gedi dovây't'ôekanhon. 20 Häädi wänbo t'ähki wáy Christ-ví'gedi wídit'oe'pí eeyeda' naa dáysó'dinde nǎ'i Yôesiví híwó'di tuu t'owa dovây't'ôe'amídí. Wáy wíyá to'wí naví páadébo ipúupaa iwebá naa wó'da'pí wí hääwi dópaa-i'in, 21 hewänbo háa Yôesi Tádáví ta'nin diwe ûntá'muu waa oda' napúwí'in, kinnân:

To'wên wa'di to'wídí wänbo Yôesiví'gedi ovây't'ôe'anpí'indá dínthaypúwí,
in to'wên wa'di iví'gedi dit'oe'pí'indá dika'pówí.

Paul oe Rome-piye' napunda'

22 Hediho kin dáy'odi hânho dínwó'nândi wa'di wídkoedipí unbí'piye' omú-ídí. 23-24 Hewänbo nää-á naví t'ôe t'ähki nǎngé donbowa, hedi báyéki paayo wâymuní'in oda'di nää-á ma'di unbí'piye' omú-í. Oe Spain-piye' ophademändibo' oda' wâymuní'in, hedá wí háyú yâadi undádí o'ádâachǎ'ní hedi ihaydi naa oda' undi díkhäge'namí'in eepiye' omú-ídí.

25 Hewänbo nää-á oe Jerusalem-piye' omän wí hääwí in Yôesiví t'owa iwe'in dovâyhûuwídí, 26 gá in Macedonia-ádí Greece-ádíwin méesate'in t'owa wí chä' dâywé'ge'amídí díví'ánshaamägidân, in to'wên Yôesiví t'owa sehkanäwó' diwówayí'in oe Jerusalem dimuu'in ovâymaßänídí. 27 In Macedonia-windá in Greece-índádí wí'bo ditú híwó' namúni kin díví'amídí, hewänbo ta'gendi hääwí in Jerusalem-'in dínphaamuu'í' ovâywaywá'ánde waagibá díví'o', gá in Hudíyo dimuu'indi páadé in Hudíyo dimuupí'in ovâyymúđân i híwó'di hääwí Yôesi Tádádí inbí hâagí' ovâyymägi'í', hedi nää-á in Hudíyo dimuupí'indá dínkhây'ä' ovâyymú-í'in i hääwí in Hudíyo dimuu'in dínáy'í híwó' ovâykhóekhúumäänídídí. 28 Nă'í t'ôe dínbowadee ihayđi i chä' in Jerusalem-'inbí mange dovâykándí, iwedi oe Spain-piye' omän, hedi ihaydá dáywóyí'ní wâymunídí. 29 Naa dínhanginná owáy unbí'we opówá ihaydá báyékí híwó'di hääwí Christ-ví'wedi wâyoye'amí.

30 Tí'úuwín páadé'in, unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'piye' únmuudi hedá in séegi i Yă'dâa'í P'oewaahâadi na'in dímägi'in namuudá, kaygi'di naadi wâyda'máa Yôesi Tádáví'piye' pín ta'ge hayđi dínyúusu'amídí, naa wí'bo wâyúusu'o waagibá. 31 Úváyúusu'amí hedânho in Judea nangewin t'owa Yôesi óe'a'gindopí'indi bahpíbo naa díphademääní, hedá Yôesi Tádáví t'owa oe Jerusalem-windá in khäge' dovâyhonnin híhchandi dâyséegi'amí. 32 Hediho Yôesi Tádá natúđáho unbí'we híhchandibo opówá-í, hedá undádí o'án dihayđi dínkoedí-í dáykaykhanwówá'amídí. 33 Yôesi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsahaaginpidíbo gikwó'nídí, ibá un t'ähki-ádí nacha'ní. Hamân.

16

Paul-di in méesate'in t'owa ovâysengitumáa

1 Naa oda' na'inbí tí'úu páadé'í Phoebe bîntáa-í'in, I-á i Cenchrea búu'úwi méesate'í khäge'di namuu. 2 I-á Na'inbí Sedóví' únmuudi bînséegi'an, Yôesiví t'owa dínkhây'ä' waagibá, hedá hääwí i ûntáydá, hä'í únk'w'ó' diwedi bînyámú-í, gá idá báyékí t'owa ovâykhäge'nandân, hedá naa wá' díkhäge'nan.

3 Priscilla-ádí Aquila-ádí naví sengitü-á dovânsan, indá naa-ádí Christ Jesus-gí' ívít'ôe'an. 4 Indá dakhâymuu inbí wówátsi dänmäßänídí naa bahpíbo opúwídí. Hediho dovänkú'daa'o', hewänbo naadida'ba yoe, t'ähki in Hudíyo dimuupí'in méesate'indi wá' ovänkú'daa'o'. 5 Hedá in t'owa inbí tewhá ee dívíwé'ge'o'in Yôesi óe'a'ginmäßänídí, in wá' bînsengitü'âamí.

Hedá nă'in wé'ge'in t'owa wá' dînsengitü'âamí: Epanetus, naadi dóséegi'í', i-á oe Asia nange i páadé'í Christ-ví'piye' iwhäyü'í namuu, 6 hedá Mary-á, hânho ungi' it'ôe'o'í namuu, 7 hedá Andronicus-ádí Junius-ádí naví t'owa dînmuu'indá. Naa-ádí indádí wé'ge gipankw'ônwan, hedi Yôesiví t'ôekhuwa'indi híwó' ovântaa. Indá naví páadébo Christ-ví'piye' dänwhäyü.

8 Hedá Ampliatus-á wá' dînsengitü'âamí, i-á dóséegi hedi i wá' Na'inbí Sedóví'piye' iwhäyunde', 9 hedá Urbanus-á, i-á na'indádí Christ-gí' it'ôe'an, hedá Stachys-á, i-á dóséegi, 10 hedá Apelles-á, nakeepo' i-á ta'gendi Christ-ví' únmuu'in, hedá Aristobulus-ví k'aygi'indá, 11 hedá Herodion-dá, i-á naví t'owabá dînmuu, hedá in to'wên Narcissus-ví k'aygi'in diwedi Na'inbí Sedóví'piye' dívíwhäyunde'indá.

12 Hedá wá' dînsengitü'âamí Tryphena-ádí Tryphosa-ádí, indá Na'inbí Sedógi' hânho dânt'ôe'o', hedá Persis-á, i-á dóséegi, hedá i wá' Na'inbí Sedógi' hânho it'ôe'an. 13 Rufus-á wá' dînsengitü'âamí, i-á Yôesidí óede'mandí' namuu, hedá iví yíyá-á, naví yíyá waagibá dóchaa. 14 Dînsengitü'âamí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á hedá in tí'úuwín páadé'in indádí

diyi'indá. ¹⁵ Hedá wá' dînsengitu'âamí Philologus-ádí Julia-ádí, hedá Nereus-ádí hedá i kwee iví tí'ûu ûnmuu'i-ádí, hedá Olympas-á, hedá t'âhki in wé'ge'in Yôesiví t'owa indádí diyi'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úviséegisengitu'âamí. T'âhki Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'âmâpiye' dikw'ó'nindi wovâysengitu'o'.

Paul-di ovâytumáa dívípi'âyîngi'amí'in

¹⁷ Tí'ûuwin páadé'in kaygi'di wâytumakhemáa, in to'wên wovâywiyé-í'in hedá in ta'ge'in p'ôe iwedi wovâyhânge'amí'in dida'inbí'gedi úví'âyîngi'amí, indáho háäwí ihâhpóe'iví'wedi wiyá piháawi wovâyhá'o'. Inbí'wedi úvíyâa'amí. ¹⁸ Kí'min t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gí' wídívít'ôe'opí, hewânbo ingí'dá' háa dida' waagi dívíwânpi'o'. T'owaví'gedi dívíhí'máadí inbí hí' sa'wó' dînt'oet'ôe, hewânbo kindidi in to'wên ihay ka'powa dâymáapi'in ovâyhôeyó'o'. ¹⁹ T'âhki t'owa dínhanginná undi Yôesi bîn'a'gindo'in, hedího naa ohíhçaa han úví'odi. Hewânbo naa oda' in hangintan bînmá've-í'in hedânho únhanginnánídí wé'i wí híwó'di namuu'in hedí iwediho t'aywó'kanhá'in ímúnípidí. ²⁰ Yôesi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídí, hedí idibáho háy napóe ihaydi Penísendiví kay ônhánú-í hedânho undi bînt'áanídí. Christ-ví séegísehkanä-á bînmá've-í.

²¹ Timothy naa-ádí Yôesigí' it'ôe'o'idi wovâysengitu'an, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á naví t'owa dînmuu'indi wá' wovâysengitu'an.

²² (Naa Tertius omuu'i' dóta'do háa Paul natú'in, hedá naadi wá' Na'inbí Sedóví' omuudi wâysengitumáa.)

²³ Gaius-di wá' wovâysengitu'an. Naa iví k'aygi o'än, iwebá t'âhki in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ná'i búu'úwin dimuu'in dívíwé'ge'o'. Hedá Erastus-á ná'i búu'úwi çhä'i'âyí'do'idi wá' wovâysengitu'an, hedá na'inbí tí'ûu páadé'i Quartus-di wá'.

²⁴ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä bînmá've-í t'âhkídíbo'. Hamân.

In Ta'nin Paul-di In Philippi Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-ádi Timothy-ádi Christ Jesus-gí' änt'ôemáa. Nă'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in p'ó'dédí'indádi in khăge'nindádi hăä Philippi búu'ú íthaa'in, hedá t'ăhká un wé'ge'in Yôesi Tádáví t'owa Christ Jesus-ádi ímuu'in wá' wâyta'do'.

² Yôesi Tádá na'inbí Tádá gínmuu'i-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkană wovâymaańi hedá wovâykhăge'namí ánshaaginpidibo' íkwô'nídí.

Paul-di in méesate'in t'owa oe Philippi búu'ú dikw'ó'nin ovâyûusu'o'

³ Hăädi unbí'gedi dáy'ánshaa'an ginhay naadi naví Yôesi donkú'daa'o' un ímuudi, ⁴ hedí hăädi wânbo un t'ăhkígí' dáyûusu'an ginhay-á híhchandi kin dáy'o', ⁵ gá i páadé'i thaa úvíwhăyü iwediibo năä pu'wahaydi na'in díkhăge'nandân i híwó'di tųu Jesus-ví'gedi t'owa âyt'ôe'amídí. Páadé úvít's'anhăyü ihaydi Yôesi Tádá unbí pí'nă khó'yé wí hăäwí híwó'di i'an, ⁶ hedí naa ta'gendi dínhanginná Yôesi Tádábá namuu nă'i ikhâymáa'i' năä iwedi páadépiye', hedí owáy i thaa Christ Jesus nawáypówá ihaydá nă'i híwó' wovây'o'i-á únbowadée-í.

⁷ Hedí híwó' namuu kin ochăa-ídí unbí'piye', hăädi wânbo t'ăhkí naví pí'nă khó'yé híhchandi unbí'gedi dáy'ánshaamáadi. Yôesi Tádá naví'piye' híwó' nachăadi wí t'ôe dímgí dôn'amídí, hedí undidá naa díkhăge'máa nă'i t'ôe dáy'amídí. Nă'in khăge' undi dímgí tobá opannăn wânbo háa hă'in tsonninbí páadépiye' owin wânbo Yôesi Tádáví híwó'di tųu dôn'âyínmá've-ídí hedá dovâythayyamídí ta'gen namuu'in. ⁸ Yôesi Tádá ûnhanginná in ta'gen naa otû'nin, unbí'piye' báyékí otaachanpo'. Háa Christ Jesus iví pí'nă khó'yé naséegímuu waagibá naa wá' hanbá unbí'piye' ochăa.

⁹ Hedího nă'in namuudi naadi wâyûusu'o' kin únpúwídí: Shánkí wânbo unbí séegí únsôe-í, hedí iwedá wíyá shánkí híwó'di hangintandá ka'powa-á wovâymaańi. ¹⁰ Kindidânho únhanginnání wé'i wí híwó'di namuu'in hedá wé'i wí híwó'pí' namuu'indá, hedânho i híwó'pí' namuu iwedi úvíyâa'amí, hedího owáy i thaa Christ nawáypówá ihaydi yă'dđaa'indá' ímúní hedá to'wídí wânbo-á há'to wovây't'e'p'íde-í. ¹¹ Jesus Christ-dânho wovâykhăge'namí báyékí híwó'di hăäwí úví'â'amídí, hedânho t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedá ditúní hay'i namuu'in.

Paul napannăn wânbo Yôesiví tųu t'owa ovây't'ôe'o'

¹² Tí'úuwín páadé'in, naa oda' nă'in únhanginnání'in: Háa naa dînpóe waagidi shánkí báyékí t'owa i híwó'di tųu Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹³ hedího t'ăhkí in áyí'nin sundado nă'i tsondiví tewhá iwe'in dímuu'indá hedá in wé'ge'in t'owa năwe dithaa'indá dínhanginpóe naa Christ-gí' dáywănpit'ôemáadiibo' opannănnin. ¹⁴ Hedá naa opannănnin dínhanginnândiho t'ăhkí waa in tí'úuwín páadé'in năä Rome dithaa'inbí whăyü Na'inbí Sedó Yôesiví'piye' shánkí dínkaymăn, hedá năä inbí khuwôeda' dínhandedi Yôesi Tádáví tųu in t'owa shánkí ovây't'ôe'o'.

¹⁵⁻¹⁷ Wáy wên inbí ánshaa híwó'di dínmuudiho Christ-ví'gedá t'owa ovây't'ôe'o', hedí indá naa díséegídí kin díví'o', dínhanginnândi Yôesi Tádádí naa dísóge'in i híwó'di tųu Jesus-ví'gedi dó'âyíngi'amídí. Hewânbo wây-á wëndá naa díwănpithúumáadi hedá dituhănt'óedá in t'owa Christ-ví'gedi ovây't'ôe'o',

hedihō pín ta'ge haydi wídiví'opí, indá ingí'da'mân diví'o'. Di'ánde naa wa' nää pan dee o'ándí shánkí wänbo t'ôephade iwe dítôení'in.

¹⁸ Hewänbo háa indi dí'o wänbo wídiví'áyîngimähpí. Háa híwó' háa híwó'pí diví'ánshaamáa wänbo', Christ-ví'gedi in t'owa ovâyt'ôe'odá híwó'di namuu, hedihō shánkí wänbo naa díhíhchando'.

¹⁹ Hedí wa'di híhchandibo' omúní. Un t'ähkídíbo naa dînyûusu'odi, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâa Jesus Christ-di dímä'ídi naa díkhäge'dodá, handidi dînhanginná t'ähkí híwó' naa dînpuwagít'ôe'in. ²⁰ Hânho wên häawên oda', hedí dáywähýunde nã'in oda'in dînpuwagít'ôe'in, hedí nã'innân in namuu: Há'to häawídí díwôeda'määní'i dáý'amí. Nää pu'wahay khuwôeda'ginpídíbo' oyi', hedí nää ha'bibo omúní'in oda', hedânho háa naví wówátsi donhon waagidi t'owa ditúnídí Christ hay'i namuu'in, tobáháa owówayí' háa díhay wänbo'. ²¹ Kinnân naagi' namuu: Christ-ân naví wówátsi waagi'ba dînmuu, hedí ochuudáho shánkí wänbo i-ádi ochá'ní. ²² Hewänbo wa'di nää oepáa k'aydibo naví wówátsi dîntä'ándáho', shánkí wänbo híwó'di häawí naví t'ôe iwedi dînpée-í, hedihō naa wídiví'hanginnáhpi wé'i wí dóde'mamí'in, háa owówayêení'in háa ochúu-í'in. ²³ Naa wêege'in ánskaa-á donmáa. Nää oepáa k'aydi'in wówátsi dóyoe'amí'in oda' Christ-ádi ochá'nídí, gá han dînpóedáho shánkí híwó' naagi' namúnídân. ²⁴ Hewänbo ungi'-áho shánkí natáy wa'di näädí dáywóyí'nídí. ²⁵ Naa dînhanginná nã'in wáytumáa'in ta'gen namuu'in, hedihō wá' dînhanginná näädíbo dáywóyí'ní'in undádi owówayêenídí, hedânho unbí whäyü únmuu'i shánkí únkay-ídí hedá iwedá shánká íhíhchaa-í, ²⁶ hedá owáy unbí'we wíyá opówá ihaydá Christ-di shánkí báyéki wovâyhíhchanmääni naa omuudi.

²⁷ Hewänbo tobáháa napóe wänbo híwó'nin wówátsi bînhûuwí, i híwó'di tuj Christ-ví'gedi natû' waabá íthaa-ídí. Kin únkhây'ä' úví'amí'in hedânho tobá unbí'piye' opuwämää wänbo háa omääpí wänbo', naa dînhanginnáni kay'indi íwinnin, hedá unbí ánskaa-á unbí taachandá wa'di wêeda' únmuu'indá, hedá i híwó'di tuj Jesus-ví'gedi t'owa díwíwhäyü-ídí un wé'ge úvísó'dinde'indá. ²⁸ To'wên unbí'piye' híwó' dicháapi'in háy wänbo wíwínkhuwôeda'ípi. Íkhuwôeda'pí'in wovây múndedi bînkeekw'ôení indá dipedeemuu'in, hewänbo undá Yôesi Tádádânho wovây'aywoeni'in. ²⁹ Yôesi Tádádí wovâymä' Christ namuudi bînt'ôephadé-ídí, iví'piye' úvíwhäyü-ídída'ba yoe. ³⁰ Undidá naa ho dímu' háa wí Yôesi Tádáví sundado waagibá dáyhänbo'in, hedá nää-á únhanginpóe wa'di hanbo dáyo'in. Hedá un wá' nää hanbá bînhphadende'.

2

Háa Christ í'an waabá na'in wá' gínkhây'ä' úví'amí'in

¹ Christ-ádi gimuudi gínkoedi wí'nã táye ívíkweewaasenwaatu'âamídí. Idi díséegídí gínkoedi wí'nã táye ívíbo'aawówá'amídí. I Yä'dâa'i P'oewaahâadi díwóndedi gínkoedi wí'da' gimuu waabá gicháa-ídí. Na'inbí pí'nã khó'yé gitaachanpo'di gínkoedi wí'nã táye ívísehkanähûuwídí.

² Hedihō únkhây'ä' wéhpêeda' í'ánshaamúní'in hedá wí'nã táye-á úvíséegíhûuwí'in hedá t'ähkí unbí hâa-á unbí taachandá handá' únmuú'indá. Handidihō shánkí wänbo naa díhíhchanmääni. ³ Wên háawên wänbo ungi'da', háa úvípítegé-ídída' wí'úví'âamípi, hewänbo áagé úvípíkw'ôení hedá in wé'ge'in t'owa-á unbí shánkí híwó'nin dimuu waagibá íchanpúwí. ⁴ Wây-á wé'ge'in t'owaví wówátsi bîn'áyîngimá've-í, unbí'da'ba yoe. ⁵ Háa Christ Jesus í'ánshaa'an waabá un wá' únkhây'ä' hanbá úví'ánshaa'amí'in. ⁶ Tobá háa Yôesi Tádá namuu waagi'ba Christ wá' häädi wänbo t'ähkí ha'bibá namuu wänbo', wínachanpóepí únkhây'ä'in wa'di ha'bibo namúní'in, ⁷ hedihō napida'di iví

hääwí t'ähkí iyoe'an wí pant'ôe'i waagibá napáa-ídí. Wí t'owa waagibá na'aypuyä hedá wí t'owa waagibá-á iví wówátsi iho'. ⁸ Hedáhá' Yôesi Tádá óe'a'ginnandi iví wówátsi imägidi wên phé'wan deedi nachuu.

⁹ Hedi han i'andi Yôesi Tádádí shánkí kw'áye óesóge, hedá natú i-á to'wên t'ähkíwí shánkí hay'i namuu'in, ¹⁰ hediho t'ähkíwíbo dívidé'gendikw'ôení Jesus óe'a'ginmäänídí, t'ähkí oe makówá dikw'ó'nindá, nää oepáa k'aydi i'ge diyi'indá, hedá nan soge núgé dikw'ó'nindádí, ¹¹ hedá t'ähkíwíbo-á ditúni Jesus Christ i shánkí p'ó'dédi' namuu'in, hedi kindidi nakeepúwí Yôesi Tádá hay'i namuu'in.

Gínkhây'ä' ívísó'dêe-i'in Yôesigí' githáa-ídí

¹² K'ema'in, undádí oyi' ihaydi häädi wänbo t'ähkí naví hí' dînt'óyande', hediho nää-á wá' tobá undádí wó'yipí wänbo shánkí dînt'óyaaní. Yôesi Tádádí wovây'aywon, hediho ihayda' úvísó'dí'be-í hääwí únkhây'ä'i' úvíkanhúuwídí, hedânho t'owa bínkeeyamídí in wovây'aywonnin ímuu'in. ¹³ Yôesi Tádá-ân unbí pí'nä khó'yé ún'ándí iwebá it'ôemáa, hedá idáho wovâykhäge'máa hedânho ída'ídí háa i natsónpóe waa úvíkanhúuwí'in, hedá wá' wovâykhäge'do' kin úví'âamídí.

¹⁴ Tut'ayginpídíbo tujhänpídíbo hääwí t'ähkí bín'amí. ¹⁵ Handidi t'owadi wíwovâytuusúu'amípí, hedi unbí pí'nä khó'yé-á yä'dâa'inda' ímúní, hedânho úvípikeekw'ôení Yôesi Tádáví ây ta'gendi ímuu'in, hedá yä'dâa'indá unbí wówátsi-á bínhúuwí tobá in híwó'pí'in t'owaví yâ íthaa wänbo', indá in ta'ge'in p'óegé namuupí i'geda' dimän. Oe makówá in agóyódi dínko'o' waagibá nakhây'ä' nää oepáa k'aydibo un wá' wí ko waagi'inbá ímúní'in, ¹⁶ i tuj nawówátsipäyi'i' in t'owa ovâyhondi. Kin úví'andá, owáy i thaa Christ nawáypówá ihaydi naa dínkoedí-í híhchandi otúnídí híwó' dáy'annin, hedá wí ää'i' íkhääde waagibá naa wá' ochanpúwí hânho dáykhää'in, hediho hääwí dáy'andi' wídinpedeepí. ¹⁷ T'owadi animáa dâyt'ahanú'in Yôesi Tádá óemä' waagibá, undá iví'piye' úvíwhâyundedi unbí wówátsi-á iví'piye' úvímägi hedá igí' úvít'ôemáa. Ma'di naví ûnp'oe donch'âaní hedânho unbí t'ôe Yôesigí' únbowadée-ídí, hebo tobá han dînpóe wänbo naa ohíhchanpo', hedá un wá' kí'min híhchan bínmá've-i'in oda'. ¹⁸ Naa ohíhchaa waagibá un wá' únkhây'ä' íhíhchaa-i'in, hediho unbí híhchan oyâmu-í.

Timothy-ví'gedi Epaphroditus-ví'gedá Paul ita'nan

¹⁹ Na'inbí Sedó Jesus natúdáho hanwaapídíbo Timothy unbí'piye' dósaaní hedânho háa íkw'ó'nin dínhanginpúwídí hedi kindidi naa obo'aawówápúwí. ²⁰ Wíyá to'wí wänbo i waagi naa-ádí wína'ánpí. Idá'mân na'áyîngidi ta'gendi unbí'gedi i'ánshaa'o'. ²¹ T'ähkí in wé'ge'in inbí wówátsi i'gedida' díví'ánshaamáa, Christ Jesus-ví t'ôe i'gedá yoe. ²² Unbo únpíhanginná Timothy-dá dínkeeyannin i-á ta'gendi báyéki nachä'po'in. Wí ay iví tádá íkhäge'do waagibá, idá naa báyéki díkhäge'nan i híwó'di tuj Jesus-ví'gedi änt'ôe'amídí. ²³ Hediho owáy háa naa dînpuwagít'ôe'in dínhanginpóe ihaydi, wesebo unbí'piye' i dósaaní, ²⁴ hedi naví pí'nä khó'yé ochaa Na'inbí Sedó Yôesidi hanwaapídíbo naa wá' unbí'piye' bá dípuhpägít'ôe'in.

²⁵ Hewänbo naa ochanpo' nakhây'ä'in Epaphroditus unbí'piye' wesebo dówáysaanídí. Dínkhäge'táy ihaydi undá naví'piye' i dînsan, hedi naagí' wí tí'úu waagi'ba' namuu, naa-ádá wé'gá änt'ôe'an, hedá wíye sundado wé'ge änhänbođi waagi'inbá gamuu. ²⁶ Nää hânho un napuwáda', hedá nat'oe un únhanginpóe'in i-á nahay'in, hedi hä'indá óe'áyîngimägi hediho unbí'piye' dówáysaaní. ²⁷ Ta'gendi hânho nahaywän, chuwa k'áygého na'ánwän. Hewänbo Yôesi Tádá ún'iyapóedí óehékhámägi. Hedi han i'andi naví'piye'

wá? na?iyapóe, hedânho wíyá shánkí wänbo wó?k'áyk'áapúwípídí. ²⁸ Hedího wíyá shánkí wó?tsíkhada?pí unbí?piye? dówáysaanídí, hedânho i bînmúnídí hedá íhíhchanpúwídí, hedi handidí naa-á ánskaa iwe wó?cha?nípí. ²⁹ I-á Na?inbí Sedó Jesus-ví? namuudi híwó? híhchandi bînséegíkéyí. I-ádí hedá to?wên i waagi?bá dimuu?indádí bîn?a?ginnamí, ³⁰ gá Christ-ví t'ôe ôn?odi chuwa k'áygéhay napówádân, hedá hääwí naagi? i?andi i-á nakhâymuu iví wówátsi imäänídí. Nã?i hääwí undá wí?únkoedípi dîn?amídí naví?wedí kayí? diwe íkw'ôndí.

3

Háa in ta?ge?in wówátsi ívíhúuwí?in.

¹ Tí?úuwín páadé?in, nää nã?i wâyta?âamí: Na?inbí Sedó Jesus-ví?in ímuudiho? úvíhíhchanmá?ve-í. Tobá nã?i hääwí i?gedí wâyta?nan wänbo?, kaykhan wídînpó?pí inho wâyta?nanninbá nää wíyá wâyta?namídí, hedi nã?i hí? wâyta?do?idá wovây?aywoení.

² Úví?áyîngí?âamí hä?in hôeyó?in háhkannin dimuu?inbí?wedí, indá yã?dâapí?da? díví?o?, indá in Hudíyoví k'ewe? taadi ovâytaa?an wänbo nã?in taa-á wên tsaa nachä?muupí?indá?mân inbí túu?ú dínmuu. ³ Na?innân in ta?gen k'ewe? taa waagi?inbá âymáa?in gimuu, gá Yôesiví P'oewaahâadi na?in díkhäge?dodân Yôesi Tádá ây?a?ginmäänídí, hedá na?indá híhchandi gitû? Christ Jesus-ví?in gimuu?in, hedá wí?ívíwhâyundepí hääwí wí?bo íví?o?idíbo na?in dîn?owóyé-í?in.

⁴ Ma?di wí to?wí nachanpo? híwó?di hääwí i?odíbo? ôn?owóyé-í?in, hewänbo kinho nachanpóedáho naa-á dínkoedí-í iví shánkí ochanpúwí?in i hääwí naa dáy?andíbo dîn?owóyé-í?in. ⁵ Naa-á khâave thaa ihay?i omuudi in Hudíyoví k'ewe? taadi dítaa?an; naví tádá-á yíyá-á Israel-?in dínmuu; wí Benjamin-bí ây iwedi?i-ân omuu, hedânho wí kodí?di Hebrew omuu, hedi Pharisee t'owabá omuudi in waagibá Moses-ví khuu t'âhkí dônhon; ⁶ hedi pín ta?ge haydi naví whâyü khuu donhondi in Jesus-ví?piye? dívíwhâyunde?in t'owa t'ôephade iwe dovâykw'ódi. I tsontüu Moses ita?nandi? t'âhkí dó?a?gindodi to?wí wänbo wí?únkoedípi dînt'e?p'íde-ídi.

⁷ Nã?i hääwí namuudi naa dáyyengi?owän, hewänbo nää Christ dóséegídí nã?i hääwí nachä?muupí waabá dínchanpo?. ⁸ Hedi nã?i hääwída?bá yoe, hääwí t'âhkân nachä?muupí waagibá dínchanpo?, gá nää-á Christ Jesus naví p'ó?dédí? dínmuu?i dontaadân, hedi i-á shánkí híwó?di namuu hääwí t'âhkíví?wedí. Hedi nää Jesus dótaadi nã?i wé?ge?i hääwí dînpedee waagibá dóchaa, hedi nã?i hääwí-á phé?yãvi whée óecha?gít'óe?idá? waagi?bá namuu gin otúní hedânho Christ shánkí híwó? dótaa-ídi. ⁹ Naa oda? Christ-ádí wí?da? gamúní?in hedânho Yôesi Tádádí díchaaamá?ve-ídi t'aywó?di wídómáapí waagi. Hewänbo há?to kin díchaa-í i tsontüu Moses ita?nandi? dó?a?ginnamídí dáyk'äädedíbo?, hewänbo Christ-ví?piye? dáywhâyundedân, gá Yôesi Tádá natû?dân in to?wên Christ-ví?piye? dívíwhâyunde?innân idi ovâychaaamá t'aywó?di wídâyamáapí waagi. ¹⁰ Naa oda? ta?gendi Christ dótaa-í?in. I-á nawáywówápóedí in kay imáa?in napäyi?, hedi naa oda? nã?in kaybá dímäáni?in dómá?ve-ídi. Hedá i-á it'ôephade waagibá naa wá? hanbá dont'ôephade-í?indá oda?, hedá háa i namuu waagibá nachuu ihaydi, naa wá? hanbá omúní?indá oda?, ¹¹ hedânho tobáháa napóe wänbo? owáy naa ochuu ihaydi owáywówápúwí.

Páadépiyedá? ívíkhäã-í

¹² Naa wó?tû?pí Christ ho dótaa?in háa dínkhây?ã? waa, hedi naa wó?tû?pí ho opóe?in háa dínkhây?ã? omúní waagi, hewänbo hä?bi opúwídí ihayda?

dáykhääde⁷ i dîntáy'i donhónídí, gá hangî²-ân Christ Jesus-dídá ho naa díkê²dân. ¹³ Tí²úuwîn páadé'in, wí²ochanpo²pí t'ähkí hä²i dîntáy'i ho donhógi'in, hewänbo ná²inda² dáyo²?: Háa ho dînpóe²indá dáyo²annindá i²gedi wídáy²ánshaa²opí, hewänbo shánkídí háa dáykhäymáa i²gedân dáyo²ánshaakanhon. ¹⁴ Wí ää²i² páadébo napówa-ídí ikhääde waabá naa wá² dáykhääde hedânho hääwí Yôesi Tádádí dímmáani'in ot'anpúwídí. Hedi kinnân idi dínkhây²máa: Christ Jesus naagi² i²annin namuudi Yôesi Tádádí makówápiye² dítukánkhây²máa.

¹⁵ T'ähkídíbo hangintan dâymáadi ta²gendi dikweesenpaa²indá dínkhây²ä² díví²ánshaamääni'in ná²i otú²i híwó²di namuu'in. Hedi wí to²wí háy piháa i²ánshaamáada, Yôesi Tádádí ná²in wänbo ônthayk'úwí. ¹⁶ Hediho in nahaydi giháhpóe²inbá ívíkanhondi, hanbá na²inbí wówátsi âyhúuwí. ¹⁷ Tí²úuwîn páadé'in, háa naa naví wówátsi donhon waabá un wá² t'ähkí hanbá unbí wówátsi bînhúuwí. In to²wên yä²dâa²in wówátsi dâyhonnin háa wâykeeyan waagibá híwó² bînmúni, hedi háa díví²o waa un wá² hanbá úví²âamí. ¹⁸ Häyän wänbo wâytu²an hedi náa-á sée²indidá wíyá wây²tumáa, báyéki t'owa háa inbí wówátsi dâyhon diwedi nakepo² dâyyoegimáa²in háa Christ-di na²ingí² dîn²an waa phé²wan deedi nachuu ihaydi. ¹⁹ Indáho péyégepiyeho dimän. Yôesi dâyo²a²ginmääni²wedi húukandá suwä-á i²gedi shánkí díví²ánshaa²o². Hääwí wôeda²wó²di díví²o² i²gedá dívíyêngihée²o². Indá i hääwí náa oepáa k'aydiwi i²gedida² díví²ánshaamáa. ²⁰ Hewänbo na²indáho makówa i²gedá íví²ánshaa²o², gá iwá na²inbí úwäná waagibá gínnândân, hediho pín ta²ge haydi âytsíkha²máa na²inbí aywondi gínmuu²i² iwedi gínwáy²ä-ídí, i-á Na²inbí Sedó Jesus Christ namuu, ²¹ hedi i-áho in kay imáadi na²inbí túu²ú kaypí² gínmuu²i² gínchuwagit²ôe wänbo dîn²egókhây²máadáhá² ts'âabi dînpakhây²máa, háa iví² ûnmuu waagibá nawówapóe waabo². I-áho hääwí t'ähkí i²gedi natsonyidi ûnkoedi kin i²amídi.

4

¹ Hediho naví tí²úuwîn páadé'in, Na²inbí Sedó Yôesiví²piye² kay²indi úvíwhäyuhúuwí. Naadá un báyéki wâyséegídí wây²múni²in oda². Undidá naa díhíhchando², hedi hääwí dáyo²andi ot'anpóe²i waagi²inbá ímuu gin wây²chaa.

² Euodia-ádi Syntyche-ádi kaygi²di dovântumáa dänwóeni hedi wí² dänpáa-í, indáho Na²inbí Sedó Jesus-ví²in wí²gín damuudi. ³ Hedá u ta²gendi naa-ádi bit²ôe²o²i² unmuudi, wída²máa ná²in kwiya² ovänkhäge²namídi wí² dapúwídí, indá dânt²ôe²o²i² híwó²di tuu Jesus-ví²gedi t'owa dânt²ôe²amídi. Hedá Clement-dádi wây-á wé²ge²indádí hanbá díví²ôe²o², inbí kháwä-áho in ta²nin diwe dînta²muu, iwe natú² to²wên dimuu in wówátsi nahánde²pí²in dâymáa²in.

⁴ Na²inbí Sedó Jesus-ví²in ímuudi häädi wänbo t'ähkí úvíhíhchanmá²ve-í, hedá wíyá hanbá wây²tu²âamí, úvíhíhchanmá²ve-í.

⁵ T'ähkí t'owa-ádi híwó²da² ímúni, Na²inbí Sedó Jesus-áho hanwaapídíbo na²adi. ⁶ Báyéki ánshaa iwe wí²íkwó²nípi, hewänbo hääwí t'ähkí i²gedi úvíyúusu²âamí-á, hedá Yôesi Tádá-á hääwí úntáy²i bîndaa²amí, hedi kin úví²odi bînkú²daa²âamí wá². ⁷ Yôesi Tádádí díkhäge²do² ánshaaginpídíbo gikwó²nídí, tobá na²in t'owada² gimuudi wí²gínhanginnáhpí wänbo háa kin dîn²o²in. Hedi kin wovây²odi t'ähkí unbí pí²ná khó²yé bînmáa²i-á unbí hangintandá wovây²âyínmá²ve-í, Christ Jesus wé²ge ímuudi.

⁸ Tí²úuwîn páadé'in, ná²i-á naví t'ä²gidi hí² unbí²piye dînmuu: Häädi wänbo t'ähkí ná²i hääwí i²gedi úví²ánshaa²âamí: hääwí ta²gen namuu²indá na²a²ginmuu²i-á, in ta²ge²in p'óege² i²ge wovâyhondi-á, i yä²dâa²i namuu²i-á, naséegímuu²i-á, t'owa t'ähkí ovâyhi²andi-á, i shánkí híwó²di namuu²i-á,

hedá i'gedi t'owa híwó' dívíhée'o'i-á. ⁹ Naví hí' ít'oe hedá naví tsiyekan dînmû', hedího t'ähkí naví'wedi íháhpóe'i-ádi i háhkan naví'wedi bînhógi'i-ádi ihayda' úvíkanhúuwí, hedí kin úví'odá Yôesi Tádá undádí nayêení, idá díkhäge'do' áns Haaginpídíbo gikwo'nídí.

¹⁰ Tobá híwó' hay thaa naphade wänbo nää undi wiyá naa dí'ánshaamáa díkhäge'namídí, hedí handidân Na'inbí Sedódi báyéki híhchan naa dímägi. Naa dînhanginná ta'gendi naví'gedi ho úví'ánshaa'o'in, hebo nää pu'wahaydi wí'únkoedipí háa íchaa'in dînkeeyamídí. ¹¹ Naa dînhäwítáy'in wó'tû'pí. Oháhpóe ohíhchaa-ídí tobá háyú dînk'w'ôn wänbo'. ¹² Naa dînhanginná naví wówátsi donhúuwí'in wí sehkanäwó' nawówayi'i waagibá háa wí kodit'owa namuu'i waagibá. Naa oháhpóe hádídi ohíhchanpúwí'in, tobá híwó' dáyhúuyo háa oháhsên wänbo', tobá báyéki dînk'w'ôn háa háäwí dîntáy wänbo'. ¹³ Christ-di in kay dímädiho ná'i háäwí t'ähkí dînkoedi dáy'amí'in.

¹⁴ Hewänbo tobá háäwí t'ähkí dîntáy'i dómáa waabá ochaa wänbo', undá naví'piye' híwó'nin ímuu díkhäge'nandi wa' náwe dont'öephadededíbo'. ¹⁵ Un Philippians, unbo ná'i únhanginná: Oe Macedonia nange iwedi opáadépee ihaydi i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa dovâyt'öe'amídí, undída'mân háäwí naa díyámú, wây-á méesate iwe'indída yoe, undída'mân dînhä'san. ¹⁶ Oe Thessalonica búu'ú wänbo o'ándí dînhäge'táy ihaydi undi wáymúuví shánkí háäwí dînsan. ¹⁷ Wí'í'âanípí nää wâyda'máa'in wiyá háäwí dímäánídí, hewänbo oda' unnânho báyéki híwó'di bînhóní'in Yôesiví'wedi, wí to'wí iví t'öe iwedi báyéki wá'âa ihónde waagibá. ¹⁸ Nää-á háäwí dîntáy'i-á hedá shánkí wänbo dîntáy'iví'wedi dómáa. Ná'i báyéki háäwí-á dómáa gá Epaphroditus-di háäwí undi dînsandi' dînkándân. T'owadi háäwí sa'wó' nasuu'i-ádi hedá animáa dáyhánú'indádí Yôesi Tádá ònhon óemäänídí, hedí i-á iséegihógidi nahíhchanpo'. Hedí hanbá ná'i háäwí undi naa dînsandída wá' Yôesi Tádá óehíhchando'. ¹⁹ Hedího Christ Jesus-ví'in ímuudi naví Yôesidiho háäwí un úntáy'i wovâymääní iví báyéki híwó'di háäwí ûnk'w'ó' diwedi. ²⁰ Hânhay wänbo t'ähkí na'inbí Yôesi kw'áayébo' âymá've-í, i-á na'inbí Tádá gínmuu. Hamân.

Paul-di ovâysengitü'an

²¹⁻²² Yôesi Tádáví t'owa t'ähkí ovâysengitü'âamí, indá Christ Jesus-ví'in dímuudi. In tí'úuwín páadé'in naa-ádi diyí'indá hedá t'ähkí in wé'ge'in Yôesi Tádáví t'owa nää dikw'ó'nindá wovâysengitü'an, i tsondi Caesar-ví tewhá ee dikw'ó'nindi shánkí wänbo'.

²³ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí'ná khó'yé bînmá've-í.

In PáadÉ'IN Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in wâyta'do', undá Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. Yôesiví séegísehkaná bînmá've-í, hedí idi wovâykhâge'namí ánsaaginpidíbo' íkwô'nídí.

Háa Yôesiví t'owa oe Thessalonica búu'ú dithaa'in dívíwhâyunde waa hedá háa inbí wówátsi dâyhon waa

² Hâädi waa ívíyûusu'o' ihaydi Yôesi Tádá áykú'daa'o' un ímuudi, ³ hedí Yôesi na'inbí Tádáví'piye' ívîhâdîndedi ívíyûusu'amídí hâädi wânbo t'âhkí íví'ánshaa'o' háa úví'o'in Jesus-ví'piye' úvíwhâyundedi, hedá háa báyékí úví'ôemáa'indá Jesus bînséegídí, hedá háa úvíyâä'o'indá Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'âä-ídí úvítsíkha'máadí.

⁴ Tí'ûuwîn páadé'in, un Yôesi Tádádí wovâyséegí'in, gínhanginná idi wovâyde'mannin íví'in ímúnídí. ⁵ Yôesi Tádáví híwó'di tûu na'indi wây mági'i tûudá' wínamuupí, hewânbo hâäwí kay'i namuu, hedí wây t'ôe'odi i Yâ'dâa'i P'oewaahâa na'indádí nayi', hedí gínhanginná ná'i tûu-á ta'gen namuu'in. Undá únhanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi' ihaydi, hedí t'âhkí íví'andi-á ungi'da' namuu. ⁶ Hedí ihaydi úvísó'dêe na'in waagi'inbá hedá Na'inbí Sedó Jesus waagi'ba-á ímúnídí, hedí tobáháa báyékí t'ôephade únpówa wânbo', i Yâ'dâa'i P'oewaahâadi híhchan wovây mági na'inbí tûu dínhógi ihaydi.

⁷ Hedího t'âhkí in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in oe Macedonia nange hedá Greece nangá dikw'ó'nin undá bînkeeyan háawin wówátsi in dínkhây'â' dâyhûuwí'in. ⁸ I tûu Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedi thay'eedi unbí'wedi napeedi oe Macedonia-piye' hedá Greece-piyá nawadedee, hewânbo iwepiyeda'ba' yoe, wéngé t'âhkí t'owa ho dit'oe háa Yôesiví'piye' úvíwhâyunde'in, hedího wínatáypí wiyá háawên unbí whâyü i'gedi âytü'âamídí. ⁹ Hâ'in t'owabo unbí'gedi ditü' háa undi na'in díséegí'annin, hedá háa hâäwí bínkhíyédí unbí yôesi waa bínchâa'i bînyoe'annin Yôesiví'piye' úvíwhâyü-ídí, hedá háa náä-á i kodí'di Yôesi bîn'a'ginmä'in, i-á i ta'gendi nawówayi'i namuu, ¹⁰ hedá wá' dit'oe háa náä íví ay únmuu'i bîntsíkha'máa makówádí nawáy'âä-ídí, i-á Jesus namuu, i Yôesi Tádádí óewáywówapaa'i', hedí idibá dîn'aywonkhây máa owáy ihay thaa Yôesi Tádádí t'owa ovây tuchânu iwe, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi.

2

Háa Paul oe Thessalonica búu'ú Yôesigí' it'ôe'an waa

¹ Tí'ûuwîn páadé'in, únhanginná unbí'we giyi' ihaydi háa íví'an waa wínapedeepí. ² Undá únhanginná unbí'we gipówápídíbo báyékí dít'ôephadekannannin hedá báyékí híwó'pí' na'in dîhéé'annindá oe Philippi búu'ú. Hewânbo tobáháa báyékí t'owadi dí'ahkhâa'amí'in dida' wânbo na'inbí Yôesidi khuwôeda' dînyâa'an íví híwó'di tûu wây tûu'âamídí. ³ Na'indi wâywhâyü'amídí ívísó'dinde' ihaydi, in ta'gen namuu iwedi wí'ívîhânge'anpí, hedá na'inbí ánsaa-á yâ'dâapí' wígínmuupí, hedí hâäwí wânbo unbí'wedi wí'âykaayanpí. ⁴ Yôesi Tádádí na'in dítayi', hedá dímû' ihay híwó'nin gimuu'in íví híwó'di tûu âyt'ôe'amídí. Hedího ívíhí'máadí wí'ívísó'díndepí

t'owa âywänpihíhchannamídí, hewänbo Yôesi Tádá-ân âyhíhchannamídân. I-áho hääwí t'ähkí na'inbí pí'ná khó'yé âymáa'i' imúnde'. ⁵ Un únhanginná sa'wó'gí unbí'gedi wí'íwíwänpihé'e'ánpí, hedá wá' wí'íwíhóeyó'ánpí undi hääwí dímmáanídí. Yôesi Tádá únhanginná ná'indá in ta'gen namuu'in. ⁶ Hedá undádí giyi' ihaydá wí'íwísó'díndepí t'owa na'inbí'gedi híwó' dívíhé'e'amídí, un wänbo-á háa wây-á to'wên wänbo-á yoe, tobáháa Christ-ví t'ôekhuwa'in gimuudi gínk'ôe wänbo he'ennin dípaa-ídí.

⁷ Hewänbo na'in undádí giyi' ihaydi, wí yíyá iví áyyäã itsäã'odi ovây'âyínmáa waagibá wâysehkaná'an. ⁸ Na'indi báyéki wâyda', hedí na'inbí séegí unbí'piye' gínmuudânkun gikhâymuu Yôesi Tádáví híwó'di tuu wâymmáanídídá'ba yoe, hewänbo na'inbí wówátsi wá'. ⁹ Tí'úuwín páadé'in, tí wí'ún'ánshaapí'an, undádí gikw'ó' dihaydi báyéki ívít'ôe'an. Yôesi Tádáví híwó'di tuu wâytuuphadende' ihaydíbá khuu-á thaa-á ívít'ôe'an wá' âychä't'aanídí, hedânho un wí'bo wí'úntâynípí hääwí gíntáy'i dímmáanídí.

¹⁰ Un Christ-ví'piye' úvíwhâyunde'indádí na'in gikw'ó' dihaydi, háa na'inbí wówátsi âyhon waagi yä'dâa'indá ta'ge'indá gínmuu, hedá to'wí wänbo-á wí'únkoedipí wên háawên wänbo na'inbí'piye' dînt'e'p'íde-ídí. Un únhanginná hedá Yôesi Tádá wá' únhanginná ná'in in ta'gen namuu'in. ¹¹⁻¹² Hedá wá' un únhanginná wí'inbo wâyhé'e'annin, hedí na'indi wâytumakhe'an wí tádá iví áyyäã ihé'e'o waagibá, hedá wâykweewaasenwaatu'an, hedá kaygi'dídá wâyhé'e'an unbí wówátsi híwó' bínhúuwídí hedânho Yôesi Tádá nahíhchaa-ídí. Idânho wówâytukánnan iví'piye' í'ää-ídí makówápiye' ímu-ídí hedá iwá he'ennin ípúwídí.

¹³ Hedí wíyá hääwí namuudi wá' Yôesi Tádá häädi wänbo t'ähkí âykú'daa'o'. Ná'i tuu wâytumáa'i' un ít'oeđi hedá bînséegí'andá Yôesiví'wedi na'ää'in úvíwhâyü, t'owaví'wedídá'ba yoe. Hedí ta'gendi Yôesiví tuu-ân únmuu, hedí ná'i tuubá un ipiye' úvíwhâyunde'inbí pí'ná khó'yé it'ôemáa.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, háa in Judea nangewin méesate'in t'owa Yôesi Tádá óe'a'ginmä'in hedá Christ Jesus-ví'piyá dívíwhâyunde'in dínpóe waagibá un hanbá únpo'e. Unbí ówíng'e'in t'owadibo wovây't'ôephadekannan in Hudíyodi inbí t'owa oe Judea ovây't'ôephadekannan waagibá. ¹⁵ In Hudíyodânkun hân'oe Yôesi Tádáví tukhe'min ovâyhánú, hedá indibá Na'inbí Sedó Jesus óehay, hedá na'indá wá' díkhehpiye. Indídá Yôesi Tádá háy wänbo wí'óehíhchandopí, hedá to'wên t'ähkí dâyyoegi'o'. ¹⁶ Dívísó'dêe dí'ahkhâa-ídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa hádídí ovây'aywoení'in wí'ây't'ôe'âamípídí, hedí handídí ná'in Hudíyoví t'aywó'di dínsôemän, hedího Yôesi Tádá inbí'piye' nat'aydi náa inbí tuchänu ho dínpówa.

Paul hânho nada' in Thessalonica-win méesate'in t'owa ovâyímúni'in

¹⁷⁻¹⁸ Tí'úuwín páadé'in, unbí'wedi wí háy tähkí giwiyedee, hewänbo tobá undádí wí'gikw'óhpí wänbo wa'di na'inbí pí'ná khó'yé unbí'gedi wây'ánshaamáa, hedího hânho wíyá wâyímúni'in gida', hedí unbí'piye' gimú-ídí ívísó'dínde'. Naa Paul háyänbo dáysó'dêe wâyímúnidí, hewänbo í Penísendiđi dí'ahkhánde'. ¹⁹ Oway Na'inbí Sedó Jesus nawáy'äädi iví páadépiye' giwin dihaydi, gitsíkha unnân iwebá wâyímúnidí, hedá un ímuudá gihíhchangít'ôe, hedá unbí'gedá ívíyêngihé'e'amí, wí hääwí git'anpóe'i' ímuu waagibá. ²⁰ Un ímuudânkun na'in hânho híwó' gichanpo' hedá ívíhíhchando'.

3

¹⁻³ Na'in hânho gihangin'ânda' háa un únpo'in, hedí báyéki gitaachanpóedí wígitsíkhakanda'pí gínhanginpúwí'in, hedânho gi'ân shánkí híwó' namúni kinnân íví'amí'in: Naa oe Athens o'ân dihaydi iwebo dáywóyí', hedí iwedí

na'inbí tí'úu páadé'i Timothy unbí'piye' âysan, i-á na'indádí it'ôe'o' t'owa ovâyt'ôe'amídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu Christ-ví'gedi. Hediho unbí'piye' i wâysan wovâykweewaasenwaatu'âamídí hedá wovâykhäge'namídí shánkí kay'indi Christ-ví'piye' úvíwhäyú-ídí, hedânho i t'ôephade únpóe'i' namuudi wí'úvíyâa'amípídí unbí whäyü iwedí. Unbo únpihanginná Yôesi Tádádí ná'i t'ôephade dînpúuwí'in imä'. ⁴ Wa'di undádí giyi' ihaydibo wa' napóepídíbo' ihayda' wâytü'o' âyt'ôephadegít'ôe'in, hedi únhanginná hanho napóe'in.

Timothy-di Paul óetu'an in Thessalonica-win méesate'in t'owa híwó' dimännin

⁵ Hedânkun báyéki otaachanpóedí wídîntsíkhakoedipí Timothy unbí'piye' dósanídí. Naa hânho ohangin'ânda' unbí whäyü i'gedí háa kay'in únmuu'in háa yoe. Áyîngi iwe o'ânwân gá o'ândân hádíwáy i Penísendiði wovâyt'annin, hedi wovâyt'andá hääwí t'âhkí ungi' ív'andi pedee'in gînpúwí. ⁶ Hewânbo náa-á Timothy na'inbí'we nawáypówá, hedi wí híwó'di tuu úvíkanhon ni'gedí dînkán. Idi dítu'an unbí whäyü wa'di únkay'in hedá séegí-á bînmáa'in, hedá häädi wânbo t'âhkí na'inbí'gedí híwó'da' úví'ánshaamáa'in, hedá ta'gendá ída'in wíyá díwáymúní'in, na'indi wâymúní'in gida' waagibá. ⁷ Hedânho tí'úuwín páadé'in, wa'di híwó'bo úvíwhäyunde'in gínhanginpóe ihaydi báyéki gihíhchanpóe, tobáháa báyéki kâyi t'ôephade iwe gikw'ôn wânbo'. ⁸ Náa gínhanginná unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus-ví'piye' kay'in únmuu'in, hediho hânho sa'wó' na'inbí wówátsi âyhon. ⁹ Na'indi Yôesiví'piye' wâyyûusu'odi hânho gihíhchanpo', hediho un ímuudi tobáháa häyü Yôesi Tádá áykú'daa'o wânbo', ihay kú'daa wânbo wa' wí'ây'ohpí. ¹⁰ Khuu-á thaa-á pín ta'ge haydi Yôesi Tádáví'piye' ívíyûusu'o' idi dípunmäänídí unbí'piye', hedânho wíyá wâyhá'amídí, hedi handidi wíyá hääwí úntáy'i' ihâhpúwí shánkí híwó' úvíwhäyú-ídí.

¹¹ Yôesi na'inbí Tádá hedá Jesus na'inbí tsondi hay'i-á âyda'máa unbí'piye' díhûuwídí. ¹² Gida'po' Na'inbí Sedó Jesus-di wovâykhäge'namídí hedânho shánkí wânbo wí'ná táye úvíséegíhûuwí, hedá wé'ge'in t'owa-á wá' hanbá bînséegíhûuwí. ¹³ Handidânho Na'inbí Sedó Jesus-di unbí pí'ná khó'yé shánkí wovâykaymääní, hediho owáy i nawáypówá ihaydi t'âhkí in wé'ge'in t'owa iví'in únmuu'in wóegé, undá yä'dâa'inbo Yôesi Tádáví páadépiye' úvíwínú-í, hedá wên háawin wên wânbo wovâyt'e'p'íde-í'in wíwínmá've-ípí unbí pí'ná khó'yé.

4

Gínkhây'ä' híwó' na'inbí wówátsi âyhûuwí'in Yôesi âyhíhchannamídí

¹ Tí'úuwín páadé'in, náa ná'i wâytü'âamí: Háa unbí wówátsi bînhûuwí'in Yôesi Tádá bînhíhchannamídí wâyhá'anho', hewânbo Na'inbí Sedó Jesus-di dînk'ú' wâydaa'amídí hedá wâytumakhe'amídí shánkí wânbo úvísó'dêe-í'in kin úví'âamídí. ² I tsontuu wâytü'andi' un únhanginnânho', hedi ná'i tsontuu-á Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedân na'ää.

³ Kinnân Yôesi Tádá nada' úvíkanhûuwí'in: Yä'dâa'inda' unbí wówátsi bînhûuwí, hediho to'wí unbí sedó háa kwiyó wí'únmuupí-ádí wí'úvíwhohkwomá've-ípí. ⁴⁻⁵ Yôesi Tádá nada' un únhanginnání'in háa unbí túu'ú bîntsonmá've-í'in, hedânho yä'dâa'in ímúní hedá t'owadá wovây'a'geení, hedi unbí túu'údí háa íwânpichaa' waagida' wí'úví'âamípí, hedânho in wé'ge'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'in dívíkanhon waagi wí'úví'âamípí. ⁶ To'wí wânbo wí'únkhây'âhpí wíyá to'wí Jesus-ví'piye' iwhäyunde'i' híwó'pí óemá've-í'in háa iví kwee háa sen óekwee-í'in. Thay'eedi hedá kay'indá ho wâytü'an, Na'inbí Sedó Yôesidi in to'wên han díví'o'indá

ovâytuchänukhâymaa. ⁷ Yôesi Tádádí na'in dítukánnan iví'in gimúnídí hedânho yá'dâa'inda' gipúwídí, tsé waagi'inbá giyêenidá yoe. ⁸ Hediho to'wên ná'i híwó'dí háhkan dâyyoegimáadáho wí hí' t'owaví'da' wí'ovâyoyogi'opí, hewänbo Yôesi Tádáví hí'-ân ônyoegi'o'. Yôesi Tádádânho iví P'oewaahâa dímági, hedi ná'i P'oewaahâa-á yá'dâa'i namuu.

⁹ Wínatáypí naadi wâyta'nami'in háa únkhây'ä' in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in bînséegíhûuwí'in. Yôesi Tádádí ho wovâyhá'an kin úvíkanhûuwí'in. ¹⁰ Hedi ta'gendi undi t'ähki in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in háä Macedonia nange dikw'ó'nin bînséegí, hewänbo kaygi'di wâytumáa wíyá shánkí wänbo bînséegíhûuwí.

¹¹ Úvísó'dí'be-í unbí wówátsi hanginpí híwó' bînhûuwídí, hedá ún'âyíngiwó'náhpí i'ge wí'úvítomá've-ípi, hedá unbí wówátsi únmuu'igí' úvít'oe'âamí bînpichä't'aanídí, háa na'indi wâytu'an waagibá. ¹² Kin úvíkanhondi t'owaví khäge' wí'úntâynípí, hedá háa unbí wówátsi bînhon waagidi t'owa Yôesiví'piye' dívíwhâyundepí'in dimuu'indá wovây'a'ginhûuwí.

Háa napuwagít'oe'in Jesus nawáy'ää ihaydi

¹³ Tí'úuwín páadé'in, gida' un únhanginnání'in háa in to'wên inbí wówátsi dâybowa'in dínpuwagít'oe'in. Wáy wên t'owa-á i'gedi wídínhanginnáhpí, hedânkun to'wí nachuu ihaydi dik'áykháapo'. Naa wó'da'pí íchanpúwí'in háa in dichâa waagibá. ¹⁴ Ívíwhâyunde Jesus nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá, hedânkun kin wá' ívíwhâyunde': To'wên Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in inbí wówátsi dâybowa wänbo', Yôesi Tádádí ovâywáywówápaa-í Jesus-ádí dikwo'nídí owáy nawáy'ää ihaydi.

¹⁵ Ná'in wâytukankhâymaa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví hí' únmuu: I nawáy'ää ihaydi in to'wên inbí wówátsi dâybowa'inbí páadébo na'in wa'di giwówáyí'in iví'piye' wígmänpí. ¹⁶ Kinnân napúwí: T'owa dit'oe-í wên tsontuú kaygi nakeetú'nin waagi'inbá, hedá i p'ó'dédí' makówáwi t'ôepa'aa'iví tuú waagibá-á, hedá Yôesi Tádáví tenphé waagibá-á. Ihaydáhá' Na'inbí Sedó Jesus-á makówádá nawhání. Ihaydibá in to'wên dihánnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyú'indá diwáywówápúwí, ¹⁷ hedáhá' na'in wa'di giwówáyí'indá wé'ge in dihánnindádí oe okhúwá nakw'ó' diwepiye' dípiyegít'oe, hedi iwe Na'inbí Sedó Jesus áyyáy-í, hediho i-ádí hánhay wänbo t'ähki gikwo'ni. ¹⁸ Hediho únkhây'ä' ná'i háäwí i'gedi wí'ná táye úvíhí'má've-í'in hedânho wí'ík'áykháa-ípidí.

5

Gínkhây'ä' gikhâymuní'in Jesus nawáy'ää-ídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, háädi háa wé'i thaa Jesus nawáy'ä' i'gedi wâyta'nami'in wínatáypí. ² Ünbo ta'gendi únpihanginná Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ä'in, hewänbo wínahanginnáhpí háädi i thaa nanání'in. Wí sänbi tsíkhagipí khu'déedí na'ää waagibá, Jesus wá' tsíkhagipí napowagít'oe. ³ T'owa ditú'be-í, "Häawí t'ähki áyngipídíbo híwó' gínmän, hediho há'to háäwí wänbo híwó'pí' gínpuwí." Hewänbo wa'di ha'wâa dívíhí'máadíbo t'ôephade dínpuwí, hedi há'to iwedi bahpíbo dipée-í. Tsíkhagipí ná'i dínpuwagít'oe, wí kwee nats'an'eyehaypo' waagibá.

⁴ Hewänbo tí'úuwín páadé'in, undá wên t'owa khuú ee dithaa'in waagi'in wí'ímuupí, undá híwó' únkeet'oe, hediho Jesus nawáy'ä'i thaadi áyngipídíbo wíwovâyhónípí, wí sänbidi wovâyhóní waagibá. ⁵ Undá t'owa háäwí t'ähki thaadida' úví'o'in hedá nakohtayná' ní'ge ímännin waagi'inbá ímuu, in

t'owa hääwí t'ähkí khuudi nakohkeet'óepí ee díví'o'in waagi'inbá wíginuupí. ⁶ Hedânho wíginhây'ähpí t'owa yó'in dimuu'in waagi'inbá gimúni'in, hewânbo giyósa'wo waagi gikwo'ní, hedá na'inbí tsiyekandá híwó'dá ây'âyíngihúuwí. ⁷ Khu'déedân t'owa diyókhâyä' hedá dívísuwäyíyénde'. ⁸ Hewânbo na'in thaadi'in gimuu, hediho na'inbí tsiyekan gínkhây'ä'ây'âyíngi'âamí'in. Yôesivípiye' ívíwhâyú-í hedá t'owa-á âyséegihúuwí, hedi kin íví'odá wên sundado dikhâywinnin waagi'inbá gimúni, inbí pîkhú iwe'í kwâk'u aa dívípitógidí inbí túu'ú dâ'y'âyíngi'âmídí. Hedá pín ta'gedí gitsíkha-í Yôesidi dîn'aywoenídí, hedi handidá in sundado inbí kwâk'u p'óhkhándá inbí p'ôn dâ'y'âyíngi'o'in waagi'inbá gimúni. ⁹ Na'inbí Sedó Jesus na'ingí'í'annin namuudi Yôesi Tádádí díde'man dîn'aywoenídí, t'aydi dítuchänú-í dá yoe. ¹⁰ Jesus na'ingí' nachuu, hedi owáy nawáy'ää ihaydi tobáháa na'inbí wówátsi âybowa wânbo háa wa' giwówayi wânbo' hânhay wânbo t'ähkí i-ádí gikwo'ní. ¹¹ Hediho wí'ná táye úvíkay'âamí hedá úvíkweewaaßenwaatu'âamí, háa nää úvíkanhon waagibá.

Báyékí hääwí i'gedí ovâytumakhe'an

¹² Tí'úuwín páadé'in, ná'in na'indi wâyda'máa: Bîn'a'ginnamí in to'wên unbí'ge diyí'in Na'inbí Sedó Yôesidi ovâykw'ódi'in wovâypahúuwídí hedá wovâyhá'âmídí. Indá kin dâ'y'âmídí báyékí dívít'óemáa. ¹³ Hediho ná'í hääwí wovây'o'í namuudi báyékí bîn'a'ginhúuwí hedá bînséegihúuwí. Hedi t'ähkí díbo tsaağinpídíbo wé'ge íthaa-í.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, ná'in tumakhe wá' wâymaßní: In dit'óeda'pí'in bîntu'âamí ha'min wídimúnípi. In dikhuwóeda'in dimuu'in ovâykhäge'namí wídkhuwóeda'ípídí. In kay'indi dívíwínúndepí'indá wá' ovâykhäge'namí. T'ähkí t'owa-ádí úvíbo'atá'amí. ¹⁵ Wí to'wídí wíyá to'wí híwó'pí óe'andáho', wíwinkanmaßnípi i wí'dí híwó'píba ónwaybuunídí, hewânbo undá únkhây'ä'häädi wânbo t'ähkí úvísó'dêe-í'in wí'ná táye híwó'da' úvíkanhúuwídí, hedá wé'ge'in t'owa t'ähká wá' hanbá bînhúuwí. ¹⁶ Häädi wânbo t'ähkí íhíhchaa-í. ¹⁷ Häädi wânbo t'ähkí íkhâymuní úvíyúusu'âmídí. ¹⁸ Íkú'daapúwí tobáháa háa napóe wânbo'. Kinnânkun Yôesi Tádá nada' úví'âamí'in, gá Christ Jesus-ví'in ímuudân.

¹⁹ Í Yä'dâa'í P'oweahâaví t'ôe wíwîn'ahkhâa-ípi. ²⁰ Yôesi Tádáví tukhe'min dimuu'inbí hí' hääwí dínchä'muupí waagibá wíwînchanhúuwípi. ²¹ Hewânbo hääwí t'ähkí híwó' bîntayí'ní, hedá i híwó'dí namuu'ida' bînkxonhúuwí. ²² T'ähkí yä'dâapí' namuu iwedí úvívâa'amí, tobáháa hääwí namúní wânbo'.

²³ Yôesi Tádádí díkhäge'do' ánshaaginpídíbo gikwo'nídí, hedi idânho wovâykhäge'namí wá' yä'dâa'inda' ímunídí, hedi idá unbí wówátsi thaa t'ähkí wovây'âyíngi'âmí, unbí p'oweahâa-á unbí hâa-á hedá unbí túu'ú-á, hedânho owáy Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää ihaydi hääwídí wânbo wíwovây't'e'p'íde-ípídí. ²⁴ Hedi Yôesi Tádádí ta'gendi wovây'âyíngikhâymaa. Idá wovâytukánnan íví'in ímunídí, hedi háa natú' waa ta'gendi i'o'.

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, dînyúusu'âamí.

²⁶ T'ähkí in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in iwe dikw'ó'nin bînséegisengitu'âamí.

²⁷ Naadi wáytonmáa, ná'in ta'nin t'ähkí in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in dit'óe-ídí bîntu'âmí, gá Na'inbí Sedó Jesus kin nada'dân.

²⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di íví séegísehkanä wovâymaßní.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in, Yôesi ná'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-vi'indá ímuu. ² Yôesi Tádá-ádí hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádí séegísehkanä wovâymääní hedá wovâykhäge'namí ánsahaaginpidíbo' íkwô'nídí.

Paul-di ovâyûusu'o' t'ôephade dínpóedí

³ Tí'ûuwin páadé'in, un ímuudi gínkhây'ä' häädi wänbo t'ähkí Yôesi Tádá äykú'daa'amí'in, hedá híwó'dá namuu han íví'amí'in, gá unbí whäyü Jesus-vi'piye' shánkí kay'in únpuwamändân, hedá shánkí wänbo-á wí'nä táye-á úviséegíkanhondá. ⁴ Hedânkun wâhää wänbo t'ähkí Yôesi óe'a'ginmä' eeye híhchandi unbí'gedí ívíhée'o', gá úvíyää'odân hedá úvíwhäyuhondá tobáháa unbí whäyü únmuudiho t'owadi wovâywhä'o hedá wovây't'ôephadekando wänbo'.

⁵ Yôesi Tádáví'in ímuudibo náäho un bînt'ôephadende', hediho i-ânho natúní un ihay híwó'nin ímuu'in makówápiye' ímu-ídí. Hedi handidi idi na'in dínkeeyo híwó'da' i'o'in, i híwó'di ún'ä'i' wovâymädi. ⁶ Gínhanginná Yôesi Tádá-á ta'ge i'o', hediho in to'wêndi wovây't'ôephadekando'inbá idá hanbá ovây't'ôephadekankhâymaa, ⁷ hewänbo un náä bînt'ôephadende'indá unbí t'ôephade iwedi wovâyâakankhâymaa, hedá na'indá wá' hanbá díkhâymaa. Ná'indáho napúwí owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáypówá ihaydi. Owáy makówádí nawáy'ädi nakeepuwagít'óe íví kay'in makówáwin t'ôepa'aa'in wóegé hedá wí phaa kop'l'áade'i nakeet'óe'i waagi'ba' wóegá. ⁸ Ihaydibá in to'wên i híwó'di tûu namuu'i' íví'gedí wídyá'a'ginhonpi'indádí hedá in Yôesi Tádá óetaa'i'in wídida'pí'indádí idi ovây'tuchänukhâymaa. ⁹ Hedi kinnân inbí tuchänu dínmúní: Hânhay wänbo t'ähkí dipedeeyêení, gá Na'inbí Sedó Jesus-vi'wedi ovâywiyekhâymaadân, hedá íví kay báyéki únmuu'indá há'to dâymúní. ¹⁰ Ná'i napuwagít'óe owáy i thaa Jesus nawáypówá ihaydi. Ihay thaa in to'wên íví'piye' dívímägi'in he'ennin ovây'páa-í, hedi ná'in íví'piye' dívíwhâyunde'indibá óetegekhâymaa. Hedá undá wá' na'inbí hí' wâyphade'andi' dínwhâyundedi indádíba' íkwô'ní.

¹¹ Hedi ná'i gínhanginnândiho', häädi wänbo t'ähkí wâyûusu'o'. Na'inbí Yôesidi wovây'tukánnan íví'in ímúnídí, hediho áyda'máa idi wovâykhäge'namídí híwó' unbí wówátsi bînhûuwídí hedânho i-á natúnídí ta'gendi íví'in ímuu waagi íthaa'in. Áyda'máa wá' in kay wovâymäänídí hedânho háa idá' waagibá híwó'nin ímúní, hedá íví kaydi wá' wovâykhäge'namí bînbowá-ídí hääwí t'ähkí úví'o'i Jesus-vi'piye' úvíwhâyundedi. ¹² Hedi owáy ná'i ívíyûusu'o'i napóe ihaydi unbí híwó'di wówátsi únmuudi t'owa ditúní Na'inbí Sedó Jesus hay'i namuu'in, hedá undá he'ennindá ípúwí íví'in ímuudi. Ná'i-á napuwagít'óe gá Yôesi Tádá-ádí hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádí inbí séegísehkanä wovâymägidân.

2

Háa napúwí'in Jesus nawáy'äpídíbo'

¹ Tí'ûuwin páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ä', hedi i na'än diwe dívé'gekhâymaa, hedi náä i'gedí wâyhí'khâymaa. ² Ma'di wí to'wídí

wovâytu'âamí Jesus-ví thaa ho ûnpówá hedího nawáy'ää gin. Hedá wá' ma'dí wovâytu'âamí ná'i hääwí i'gedí ûnhanginná'nin gá wí p'oewaahâadi óetu'andân, háa wí hí' i'gedí nat'oedá, háa wên ta'nin dõnta'nannin diwá kin nata'muudá. Hewänbo kin to'wídí wovâytu'andáho naadi kay'indi wâytumáa wesebo wí'iyashapúwípí háa báyéki áyíngi-á wíwovâymaa'nípi. ³ Wíwínmää'nípi to'wídí wänbo wovâyáa'amídí in ta'gen namuu iwedi, tobáháa dívíkhäädé wänbo'. Wa' Jesus nawáy'äapídíbo ná'i wâytukangít'óe'i napuwagít'óe: Báyéki t'owa Yôesi Tádáví'wedi dívíyâakankhâymaa hedá i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa'i nakeesogegít'óe, i-á ha'bi namuu napedeegít'óe'i'. ⁴ Ná'i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa'i-á hääwí wänbo t'ähki t'owa inbí yôesi dínmuu waa kin dâychaa'i hedá dâya'ginmä'i-á iyoeegikhâymaadáhá' i-áho ná'i hääwí t'ähkí shánki kw'áye ipitegekhâymaa, hedá Yôesi Tádáví méesate hay'i ûnmuu iwe wänbo wí'bo ipisogekhâymaa hedí natúní "Naa-áho Yôesi omuu."

⁵ Ti wí'ún'ánshaapí'an wa' undádí oyi' ihaydibo ná'i hääwí t'ähki i'gedí naadi wâytu'annin? ⁶ Owáy ná'i yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa namuu'iví thaa ûnpóe ihaydáho i-á nats'ankeepúwí, hewänbo náa hääwídí óe'ahkhánde', hedí unbo ûnhanginná hääwí namuu'in. ⁷ Náabo báyéki yä'dâapíkan kaadibo dâyanmáa, hewänbo wí to'wí náa ná'i yä'dâapíkan i'ahkhánde' hedí kin wa' ikanhúuwí óeyáa'an píhay. ⁸ Hedí owáy óeyáa'an dihaydânho i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa'i namuu'i nakeepúwí. Hewänbo owáy Na'inbí Sedó Jesus napówá ihaydi ná'i yä'dâapíkan diví wówátsi óekwee-í óewänpisiphaydeedibo', Jesus-ví kohthay ûnmuu'idibo óehéyi. ⁹ Hewänbo óehaypídíbo' i Penísendídi kay óemääni t'ämägí' pínán t'óe i'amídí t'owa ovâyhóeyówhäyu'amídí, ¹⁰ hedí t'ämägí' yä'dâapí' namuu'i wóegé wá' nayêeni in dipedeegít'óe'in dimuu'in ovâyhóeyó'amídí. Indá dipedeegít'óe gá in ta'gen namuu'in ovây'aywoeni'in wídâyséegikhâymaapídân. ¹¹ Hedího Yôesi Tádáví in ta'gen namuu'in diwedi dívíyâa'amídí ovâymaa'ní, hedího hóeyóda' dívíwhâyukhâymaa. ¹² Hedí ná'in namuudi to'wên t'ähki in ta'gen namuupí'in dívíwhâyundedi híhchandi dívíyä'dâapítsiye'o'indáho Yôesi Tádáví ovâyutuchänukhâymaa.

Nakhây'ä' inbí whäyu kay'in dínmúni'in

¹³ Tí'úuwín páadé'in, un Na'inbí Sedó Yôesidi wovâyséegí'in, un ímuudá häädi wänbo t'ähki Yôesi Tádá äykú'daa'o', gá hán'oe naná' dihaydibo idi wovâyde'mandân wovây'aywoenídí. Hedí i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâykhäge'maadí Yôesi Tádáví'in ípúwídí hedá in ta'gen namuu'in bínwhâyundedi idi wovây'aywon. ¹⁴ Yôesiví híwó'di tuu na'indi wây't'óe'andi' it'oe ihaydi idi wovâytukánnan iví'in ímúnídí, hedânho Na'inbí Sedó Jesus Christ hay'i namuu waagibá un wá' he'enninbá ímúnídí. ¹⁵ Hedího tí'úuwín páadé'in, to'wí wänbo wíwínmää'nípi wovây'egó'amídí háa úvíwhâyunde waagi, hedá in khuu na'indi na'inbí hí'dá hedá ta'nindá wâyhá'annin wíwínyoe'amípi.

¹⁶⁻¹⁷ Yôesi na'inbí Tádá gínmuu'idi dínkeeyan idi na'in díséegí'in, hedí iví séegísehkaná ûnmuudibo na'in díkhäge'nan häädi wänbo t'ähki kwee waa sen waa gi'á'be-ídí hedá ta'gendi gínhanginnánídí hääwí natú'i dímmääni'in áyhóni'in. Hedího Yôesi Tádá-á hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-á áyda'máa shánki wovâykhäge'namídí un wá' kwee waa sen waa í'äänídí, hedá áyda'máa in kay wovâymaa'nídí hedânho t'ähki híwó'di namuu'ida' úví'âamídí hedá híwó'di i'gedída' úvíhée'amídá.

3

Paul-di ovâyda'máa ônyûusu'amídi

¹ Tí'ûuwîn páadé'in, náa ná'i wâytu'âamí: Na'in dînyuusu'amí, hedânho háa unbí'ge napóe waagibá Na'inbí Sedó Jesus-ví tuu ûnmuu'i' wesebo t'âmäpiye' t'owa dínhanginpúwídi, hedá t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídi. ² Hewânbo to'wên t'âhki Jesus-ví'piye' wídívíwhâyundepí, hediho úvíyûusu'amí wá' Yôesi Tádádí há'in t'owa hânho yä'dâapí'in dimuu'in ovây'ahkhâa-ídi hedânho na'in wídíwóyí'nípídi.

³ Na'inbí Sedó Jesus háa iví tuu imägi waagi i'o', hedi idân in kay wovây'pâkhây máa hedá i yä'dâapí' namuu'iví'wedí wovây'âyîngikhây máa. ⁴ Hedá wá' Na'inbí Sedódi naa díkhäge'máa ná'i dáywhâyú-ídi: Undá t'âhki háa wâyýôn waa úvíkanhon, hedá hanbo-á úvíkankhu'wakhây máa.

⁵ Na'inbí Sedó Jesus-di wovây'pahûuwí hedânho Yôesi Tádávi séegi ûnmuu'in unbí pí'ná khó'yé bînmá've-ídi, hedá wá' háa Christ i'an waagibá un wá' hääwí t'âhki i'gedí úvíyää'amídi.

Dínkhây'ä' wí'inbo híwó' dívít'ôe'amídi

⁶ Tí'ûuwîn páadé'in, ná'in tsontuu Na'inbí Sedó Jesus Christ-di dínk'û' wây máänídi: Wí to'wí na'inbí tí'ûu páadé'ibá namuu'i báa'in wówátsi ihondáho hedá na'indi wâyhá'an waagi wínathaapídá, undá wí to'wí kí'bi namuu'iví'wedí úvíyâa'amí. ⁷ Unbo únpíhanginná háawin wówátsi âyhonnin undádí giyi' ihaydi, hediho háa na'in iví'o waagibá un wá' únkhây'ä' hanbá úví'amí'in. ⁸ Undádí giyi' ihaydi na'in wígibâakw'óhpi na'inbí wówátsi ây'amídi, hedá wá' wáymûu wânbo-á wá'âapídá wí'ívíhúuyánpí, hewânbo khuu-á thaa-á shánki ívít'ôe'an hedânho un wí'úntây'nípídi unbí chä' bînhánú-ídi hääwí dí máänídi. ⁹ Ha'wâa iví'an hedânho únkeepúwídi háa un wá' únkhây'ä' waa unbí wówátsi bînhúuwí'in, hedi kin iví'an tobá wâydaa'amí'in díhääwímáänídi gínk'ôe wânbo'. ¹⁰ Wa'di undádí giyi' ihaydibo ná'in tsontuu wây máagi: To'wí nat'ôeda'pí'-á wíwínhúuyôenípi.

¹¹ Kin wâyhí'máa gínhanginpóedí wây wên un diwedí úvíbâawhaakwomáa'in. Báyéki dínwó'nân waagibá díví'o', hewânbo dín'âyîngiwó'náhpí i'gedá'mân dívíwânpitomáa. ¹² Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'in dínk'û' kí'min t'owa ná'in tsontuu âymáänídi hedá kaygi'di âytú'âamídá: Hanginpi híwó' inbí wówátsi dáyhúuwí, hedá dívít'ôe'amí inbí wówátsigi' dáychä't'aanídi.

¹³ Hewânbo tí'ûuwîn páadé'in, undá ihayda' híwó'da' úvíkanhúuwí, wí'úvíwóyí'nípí. ¹⁴ Wí to'wí ná'i hí' ná'in ta'nin diwe wâyta'nannin i'a'ginnanpídi, to'wí namuu'in bîn'âyîngi'amí, hedá i-áda wí'íyêenípi hedânho nawôeda'púwídi. ¹⁵ Naa wó'tu'da'pí to'wí há'bi' namuu'i' unbí hânbi' ûnmuu waagibá bînchâamá've-i'in, hewânbo shánkídi unbí tí'ûu bîntumakhe'o waagibá ná'i to'wí bîntumakhe'amí hedânho i-á ûnhanginpúwídi híwó' wí'ikanhonpi'in.

I t'ä'gi hí' Paul-di ovâyta'nandi'

¹⁶ Na'inbí Sedó Jesus-dân díkhäge'do' ánsaaginpídiibo gikwó'nídi, hedi tobáháa napóe wânbo' idáho häädi wânbo t'âhki han wovây'khây máa, hedá ibá undádá namú-í.

¹⁷ Hedi náa naa Paul omuu'idi naví mandibo wây'sengituta'do', kinbá t'âhki ta'di dósan deeye dáy'o'. Kínhêe dóta'do hedânho únhanginnánídi ta'gendi naví'wedí na'ä'i namuu'in.

¹⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di un t'âhki'ídi iví séegi'sehkanä wovây máäní.

In Páadé'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do'. Naa Christ Jesus-ví t'ôekhuwa'i omuu, Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'idi hedá Christ Jesus i pín ta'ge haydi áytsíkha'máa'idá dítu'andi kí'bi t'ôe'i omúni'in. ² Naadi u Timothy ná'in wínta'do'. U-á naví kodi'di ay waagi'ba unmuu, naa waagiba Christ-ví'piye' biwhâyundedi. Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Christ Jesus-ádi séegísehkaná wóemáani hedá uvi'piye' da'iyapúwí hedá wóekhäge'namí ánsaaginpidíbo' uncha'nídí.

Paul-di ovâyumakhe'an díví'áyîngi'ámídí in hôeyó'in háhkanninbí'wedí.

³ Naa oe Macedonia nangepiye' omáapídíbo wítumakhe'an, hedí náá-á inbá wítumakhekhâymaa: Oe Ephesus búu'úbo biwóyí'ní, gá iwe wên t'owa piháa dâyhá'odân, hedí udi ovâyôeni ha'wâa wídíví'âamípi'in. ⁴ Ovâytu'âamí wídívíhí'má've-ípi ná'i háäwí pehtsiyeda' waagi'ba namuu i'gedi hedá inbí hehäwin thehtáy pahpá'inbí kháwä' háädíbo hânho báyéki dín'ta'muu i'gedá. * T'owa ná'i háäwí i'gedida' dívíhí'máadáho dívíwänpit'aymáa, hedího kin díví'odá inbí hí'dí há'to ovâykhäge'namí díví'ámídí háa Yôesi Tádá natsonpóe waa, hewänbo iví'piye' ívîwhâyundedá gínhanginná háa natsonpóe'in ívî'ámídí. ⁵ Hedího oda' udi kin ovâyôeni'in hedânho in séegí dâymá've-í'in. Hedí híwó'dida' inbí ánsaa dínmuudáho', hedá háäwí híwó'di namuu'in dínhanginná'dida' díví'odá, hedá Yôesi Tádáví'piyá pín ta'ge haydi dívíwhâyundedá, handidânho ná'in séegí dâymá've-í. ⁶ Hewänbo wên t'owa-áho han wídíví'opí, hewänbo háäwí nachä'muupí i'gedida' dívíhée'odi Yôesí ta'ge'in p'óegédí dívíhänge'an. ⁷ Dida' háhkannin dipimúni'in hedânho t'owa Yôesi Tádáví tsontu'u in t'owa ovâyhá'ámídí, hebo inbo wídika'póya'pí háa dítu'nin, hedí tobá dí'ánde' wänbo dínhanginná'nin háa dívíhí'máa i'gedí, ta'gendi wídínhanginnáhpí.

⁸ Gínhanginná Yôesi Tádáví tsontu'u-á híwó'dida' ûnmuu'in, hewänbo ta'ge ovâyhá'ámí'in nakhây'ä'. ⁹ Ná'i-áho gínkhây'ä' gínhanginnáni'in: Yôesi Tádá-á iví tsontu'u wí'imägípi in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonningí', hewänbo t'owa kinnân díví'o'ingí'-ân: Tsontu'u dâya'gínhánunde', t'óyanpí'indá dimuu, Yôesi Tádá-á wí'óe'a'gínmähpi, dívít'aywó'do', Yôesi Tádá-á dá wídikw'óhpí, Yôesi Tádáví háäwí-á ûnchá'muupí waagá dâyo', inbí yiyá-á tádá-á báyéki ovâywha'o', dâyt'owahánunde', ¹⁰ tsé waagi'inbá diyí', sená'dá wây-á sená'dádíbo dívíwhqhwomáa, t'owa-á ovâyhónde' ovâyku'ch'ânídí, hôeyó'indá dimuu, ovâytyó'dodá dívíwänpihóeyó'o', hedá wiyá háäwí ha'wâagi namuu'ida'ba dívíkanhondíbo in ta'gen háhkan namuu'in dâyyoegimáa. ¹¹ Yôesi Tádá i áytegende'idá naa dísóge t'owa dovây'tôe'ámídí háa iví hânho híwó'di tuu ûntú' waa ná'in háhkan ní'gedí.

Paul-di Yôesi Tádá óekú'daa'an

¹² Na'inbí Sedó Christ Jesus dókú'daa'o' gá nachanpóedân naa híwó' dó'ámí'in háa dítu'an waa, hedího naa dísóge iví t'ôe dôn'ámídí, hedá dókú'daa'o wá' in kay dímägídi kin dáykanhúuwídí. ¹³ Hedí idá kin naagí' dín'an tobá a'gínháhpí waagi iví'gedí dáyhi'máawän wänbo', hedá yanáká

* **1:4** In Hudíyo inbí hân'oe'in thehtáy pahpá'inbí kháwä' dâytá'kw'ódi inbí'gedí wídín'óde-ípidí, hewänbo wá' inbí'gedí dâyo'ógédípaadi dívítuhkando ná'i ógédí i'gedí háa ta'gen namuu'in háa yoe.

dó'an, hedá iví t'owa-á dovâywhá'an. Hewänbo Yôesi Tádá naví'piye' nasehkanápóe wíðnhanginnáhpídí ta'gendi háa dáy'o'in. Nă'i hăäwí dáykanmáa wa'di Christ-ví'piye' dáywhâyundepídíbo'. ¹⁴ Hewänbo Na'inbí Sedódá hânho báyéki séegisehkaná dímgí. Năa-áho Christ Jesus-ví'piye' dáywhâyunde hedá dóséegi wá'.

¹⁵ Nă'i tuu naadi wâytukankhâymáa'i-áho whâyuwó'di namuu, hedího t'owa dínhây'ă' t'ăhki dâyséegi'amí'in: Christ Jesus-á năa oepáa k'aydipiye' na'ăă na'in t'aywó'to'in gimuu'in dîn'owóyé-ídí. Hedí náaho i shánki p'ándíki' omuu. ¹⁶ Hewänbo Yôesi Tádá naví'piye' na'iyapóe, hedânho in to'wên dívíwhâyukhâymáadi in wówátsi nahánde'p'in dáykéyi'indáho naa i shánki p'ándíki' omuu'i dímuní háa dînpóe waa, hedího indá dínhanginpúwí Christ Jesus hânho nabo'atá'in. ¹⁷ Hăädi wänbo t'ăhki Yôesi Tádá ây'a'ginhûuwí, hedá kw'áayébo' âymá've-í. I-ân i tsondi shánki hay'i namuu, i-ân wínachu'pí, i-ân wínakee'ânpi, i-ân i wí'da' Yôesi namuu. Hamân.

Háa Timothy ûnkhây'ă' i'amí'in

¹⁸ Timothy, u naví ay waagi'ba unmuu'i', nă'i wítumáa'i-á oda' áyîngidi năa'amí'in, i-á háa in Yôesi Tádávi tukhe'mindi ho wóetu'an waa bi'amí'inbá namuu, hedí inbí hí'diho wóekhăge'namí Yôesi Tádávi t'ôe híwó' mân'amídí, wí híwó'di sundađo híwó' ihänbo waagi'ba unmunídí. ¹⁹ Biwhâyü'bé-í nă'in ta'gen hăhkan, hedá hăäwí ûhanginná'di híwó'di namuu'indá bikanhûuwí. Wây wên t'owa-áho nă'i híwó'di hăäwí dâyyoegi'an, hedího năa-á piháawi hăhkan dívíwhâyunde'. ²⁰ Hymenaeus-ádi Alexander-ádi ho ha'min damuu. Indáho Satan i Penísendiví mange naadi dovânyoe'an hedânho dahăhpúwídí Yôesi Tádávi'gedí wíðnyanăkíhi'má've-ípídí.

2

Háa in méesate'in t'owa dínhây'ă' díví'amí'in dívíwé'ge'o' ihaydi

¹ Páadé kaygi'di wítumáa, u-ádi hedá uví méesate'in t'owa-ádi úvíyûusu'amí t'owa t'ăhki'gi', hedá ingí'-á Yôesi Tádá-á bînhée'amí, hedá i-á bîndaa'amí hăäwí díntáy'i' ovâymăänídí, hedá bînkú'daa'ă'amí. ² Úvíyûusu'amí i nangewi tsondi hay'igí' hedá t'ăhki in wé'ge'in tsonningí'-á, hedânho khuwôeda'ginpídíbo githáa-í hedá t'owadá t'ămăgá wídí'ăamípí, hedá hăädi wänbo Yôesi Tádá-á hedá t'owa t'ăhka'ăy'a'géeni. ³ Híwó' namuu kin ívíyûusu'amídí, hedí kin íví'odi Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'i' âyhíhchando'. ⁴ Yôesi Tádá-á nada' t'ăhki t'owa ovây'aywoeni'in hedá háa in ta'gen hăhkan namuu'in dihăhpúwí'indá. Hedí i-á t'ăhki t'owagi' namuu, ⁵ gá wí'da' wí Yôesi na'ândân, hedí i-ádi hedá na'in t'owa-ádi na'inbí pinudi wí'da' wí to'wí gínwin díwóenídí, i-á Christ Jesus-ân namuu, hedí t'owabá napóe. ⁶ I-á ipimăgidi iví wówátsidi iwá'ăa hedânho t'ăhki t'owa wówátsi ovâymăänídí. Hedí Yôesi Tádá ide'man i thaa hăädi kin Jesus i'amí'in, na'in dínkeek'úwídí nada'in t'ăhki t'owa ovây'aywoeni'in. ⁷ Hedí Yôesidi naaho dísóge igí' dáyhée'amídí hedá iví t'ôekhuwa'i-á omúnídí, t'owa dovây't'ôe'amídí nă'i hăäwí i'gedí. In ta'gen wâytumáa, wídáyhōeyómáapi, naaho dísóge'i-ân omuu nă'in Hudíyo dimuupí'in t'owa dovâyhă'amídí háa dívíwhâyü-í'in hedá hăäwí ta'gen namuu'i-á.

⁸ Naa oda' t'ăhki i méesate eeye in senă' inbí man dáytege-ídí dívíyûusu'amídí, hewänbo wídínkhây'ăhpí nă'i mandibá dívít'aywó'nâamí'in, hedá wé'ge'in t'owa-ádi wídít'áy-ípí, hedá wídívítukannâamípí.

⁹ Hedá in kwiyă' wá' oda' ha'minbá dímuní'in. Indá dínhây'ă' híwó'da' díví'ăwé'bé-í'in, dívíyēngi'amígi'da'ba yoe, hewänbo dívípi'a'gindo

waa dínchaa-ídí díví'awé-í. Wídívíwänpiphóhkoedi'âamípi hedá wídívíwänpitôenípi báyéki óedo-á, sa'wó'di k'uu-á, aa hânho nachâ'muu'i-á, dívíwänpichaa'âamídi. ¹⁰ Han díví'âamívi'wedi in kwiyä' dínkhây'ä' sa'wó'nin dívípipáa-í'in hääwí híwó'di díví'o'ídi. Nă'i-ânho i hääwí híwó'di namuu in kwiyä'gí', in Yôesi Tádá dâya'a'gin gin ditû'nin. ¹¹ Kwiyä'dáho hânda'dibo-á a'gindi-á ee méesate dikwo'ní Yôesivi tuj dihâhpúwídi. ¹² Naa wó'da'pí kwiyä'di in senä' ovâyhá'amí'in háa ovâytsónmá've-í'in, hewânbo hânda'dibo dikwo'ní. ¹³ Háadan kin otû'? Gá i sen Adam páadé óekhíyédân, ihaydáhá' i kwee Eve-á óekhíyé, ¹⁴ hedá wá' i kwee Eve-á i Penísendidi iví hōeyó t'âhkí óedawhâyü'an, i sen Adam-dá yoe, hedího i kweedi Yôesi Tádávi tuj on'a'ginhánú. ¹⁵ Yôesi Tádádáho kwiyä' ovây'âyíngi'amí díví'ayyo' ihaydi iví'piye' dívíwhâyundedi, hedá t'owa-á dâyséegídá, hedá yä'dâa'in wówátsi-á dâyhondá hedá dívípi'a'gindodá.

3

In méesate'in tsonnin háawin dínkhây'ä' dimúní'in

¹ Nă'i tuj t'owa ditû'di-á ta'ge'ida' namuu: Wí sen méesatewi tsondi namúní'in nada'dáho', nă'i t'ôe i'amí'in nada'i-á híwó'di-ânkun namuu. ² Hedího wí méesate'i tsondi-áho kí'bi namúní'in ûnkhây'ä': Híwó' iví wówátsi ihûuwí hedânho to'wí wânbo há'to ûnkoedi-í iví'gedi natúnídi híwó' wí'i'opí'in, wí'da' kwiyó ûnchá'ní, háa i'o wânbo-á áyíngídá i'amí, híwó'nin nap'ônbaymúní, t'owa-á dá híwó'di-á namúní, iví k'aygi ee-á in t'owa-á ovâyhéegi'amí, t'owagi'-á híwó'di háhkandi namúní, ³ wí sūwăto'i-á tsaa'i-á wínamúnípi, hewânbo ûnp'oe khâapi' namúní, wí t'aytuwä'i wínamúnípi, hedí chá' ni'gedá wâhphadá wí'i'ânshaamá've-ípi, ⁴ iví k'aygidá híwó'di tsondi-á namúní hedá iví áyyä-á háa díví'o wânbo t'oyannindá a'ginhá'indá dimúní. ⁵ I-á ûnkhây'ä' kí'bi sen namúní'in iví tewhá ee, gá wí sen iví k'aygidi híwó'di tsondi namuupídá Yôesi Tádávi méesate'in t'owa wânbo-á há'to híwó' ovây'âyíngi'amí. ⁶ Hedí i-áho Jesus-ví'piye' its'anwhâyü'i wínamúnípi, gá kí'bi namuudáho ma'di iyêngi-í hedí kin i'andáho Yôesi Tádá iví'gedi natúní it'aywó'nan gin, háa Yôesi Tádá i Penísendivi'gedi natú waabá, iyêngimáadí it'aywó'nan. ⁷ Hedí nakhây'ä' wá' in t'owa méesate'in dimuupí'indi nă'i méesatewi tsondi óe'a'geeni'in, hedânho yä'dâapi iví'gedi wídívíhí'máve-ípi hedí Penísendidáho ônphayk'û' iwá wíawhêe-ípi.

In méesate'in khäge'nin háawin dínkhây'ä' dimúní'in

⁸ In senä' méesate'in khäge'nin dimuu'in wá' ha'minbá dimúní, hedânho ovây'a'ginhûuwídi, inbí hí' wídây'egó'âamípi, báyéki méena wídâysúwä'bé-ípi, chá' ha'taa'in wídimúnípi, ⁹ hewânbo pín ta'ge haydi in háhkan Yôesi Tádádi na'in dínthayyannin dívíwhâyü-í. ¹⁰ Wa' méesate khäge'gí'in ovâykw'ódipídiibo nakhây'ä' ovây'tayi'ní'in, hedí híwó'nin dipeedáho' ovâyde'mamí. ¹¹ Nakhây'ä' t'owadi nă'in méesate'in khäge'ninbí kwiyä' wá' ovây'a'geeni'in, hedá nă'in kwiyä'dá pi'wênbí'gedi yanáki wídívíhí'má've-ípi, hedá sūwăto'indá wídimúnípi, hedá häädi wânbo t'âhkí dívíkanhûuwí hääwí dínkankhây'ä'i'. ¹² Wí sen méesate khäge'di namuu'i-á ûnkhây'ä' wí'da' ûnkwechá'nídi, hedá híwó'di tsondi-á namúní iví k'aygidi iví áyyä-áadí hedá in wé'ge'in ûnkwo'q'nindá. ¹³ Méesate khäge'nindá híwó' inbí t'ôe dâya'odá t'owadi kw'áye ovâykw'ôení, hedí dínkoedi-í khuwôeda'ginpídiibo dívíhée'amídi Christ Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde' i'gedi.

I hääwí Jesus-ví'gedi ívíwhâyunde'i

14 Tobá o'ánde wänbo hanwaapídíbo uví'piye' omú-í'in ná'i hääwí-áho náäbo wíntá'do', 15 hediho ohayyêepóedáho' úhanginnání háa t'owa dínkhây'ä' dívíkanhúuwí'in in wé'ge'in Yôesi Tádávi k'aygi'indádí dívíwé'ge'an dihaydi. Ná'in t'owa-áho i nawówayi'í Yôesiví kodí'nin méesate'in dimuu, hedi in ta'ge'in háhkan dâykeeyo' hedá dây'âyínmáa. 16 Hedi t'ähkídíbo dínkhây'ä' ditúní'in i hääwí Yôesiví'gedi ívíwhâyunde'i-á ta'gendi he'endi namuu, ná'i hääwí wígínhanginnáhpí idi na'in dínthayyan píhay. Hedi kinnân namuu: I-á wí t'owabáho napaadi náä oepáa k'aydi napówa. Hedá iví wówátsi ta'ge ihonnin i Yä'dâa'i P'oewaahâadá dínkeeyan. In makówáwin t'ôepá'â'indídá óemû'. In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á iví'gedá ovâyt'ôe'an. T'owa-á iví'piyá dívíwhâyü wa' náä oepáa k'aydi nayi' ihaydibo'. Hedá oe kw'áye sa'wó' naná' deepiyá napee.

4

Wên hôeyó'in háhkannin dipowagít'óe

1 I Yä'dâa'i P'oewaahâaho thay'eedi natú i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi wên t'owa inbí whâyü Yôesiví'piye dâyyoegikankhây máa hedi kin díví'andiho ovâyt'óyankhây máa in t'owa in dihôeyó'in p'oewaahâadi ovây máa'in, hedá ná'in yä'dâapí'in p'oewaahâavi háhkanho dâyséegí'amí. 2 Ná'i háhkandá wên hôeyó'in t'owa paa waagi'inbá dívíyánúmáa'in dimuu'indi wé'ge'in t'owa ovâyhá'amí. Ná'in yä'dâapí'in háhkannindá wí to'wí iphahánúdí na'ôepóedí háabo nataachanpo'pí' waagi'inbá dimúní, indá yä'dâapí díví'o wänbo wíditaachanpúwípí. 3 Gá kinnân: T'owa ovâykhâakankhây máa dívíkhó'yâa-ídí, hedá ovâytu'â'amí wáy wí koegi'-á wídây'k'ôe-ípí. Hewänbo Yôesi Tádá-áho ná'i hääwí imägi hedânho in to'wên iví'piye' dívíwhâyunde'indáho in ta'gen dínhanginná'nindi ná'i hääwígí' óekú'daa'amí hedá dâyk'ôe-í. 4 Hääwí t'ähkí Yôesi Tádádí dímägi'i-áho híwó'di namuu, hedi äyyoegi'amíwí'wedí äyhóní, igí' Yôesi Tádá äykú'daa'andi. 5 Hedi ná'i hääwí-á híwó'di namuu gá Yôesi Tádá han natúdân, hedá äyhónde' ihaydi ívíüusu'o'.

Wí Jesus-ví híwó'di t'ôe'i háa unkhây'ä' i'amí'in

6 Ná'i hääwí udi in méesate'in t'owa ovâyhá'amí, hedi handidi Christ Jesus-gí' híwó' bit'ôe'amí, hedi ná'i Yôesi Tádávi hí' ívíwhâyunde'i-á hedá ná'i híwó'di háhkan náa'a'ginnandi-á koegi' waagi'ba namúní wóekaymäänídí. 7 Hewänbo ná'i hí' pehtsiye waagi'ba namuu'i-á wínâa'âyíngi'amípí, ná'i hí'dá t'owa-á Yôesi Tádávi'wedá ovâywänpiyâa'o'. U-á shánkídí úkhây'ä' bikhää-í'in uví wówátsi mánhúuwídí Yôesi Tádá nada' waabá. 8 Na'inbí túu'ú äykay'amídí ívíkhäädedáho', háyda' gínchä'púwí, hewänbo háa Yôesi Tádá natsonpóe waa na'inbí wówátsi äyhondáho hääwí t'ähkígí' gínchä'muu, hedi gínhanginná ta'gendi na'inbí wówátsi náä náä oepáa k'aydi hedá in wówátsi na'ä'indá wá' híwó' gínpúwí'in. 9 Ná'i tuu wítumáa'i-áho ta'gen namuu, hediho t'ähkí nâaséegí'amí. 10 Hedânkun hânho ívít'ôemáa hedá ívíkhääde', gínhanginnândi Yôesi nawówayi'i-áho íkhây máa'in háa natú waa. I-á i aywondi namuu t'ähkí t'owagí', hedi in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho' ovây'aywonde'. 11 Nakhây'ä' udi t'owa ná'i hääwí'gedi ovâyhá'amí'in, hedá ovayyôení kin dây'amídí.

12 Tobáháa ts'aabibo' unmuu wänbo híwó' uví wówátsi mánhúuwí hedânho t'owadi wíwóe'a'gínhánú-ípídí, hediho uví wówátsi híwó'di úmuudiho in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâykeeyamí háawin dínkhây'ä' dimúní'in.

Háa dívíhée'ámí waa ovâykeeyámí, hedá háa dívíkanhûuwí waagá, hedá háa t'owa ovâyséegíhûuwí'indá, háa Yôesi Tádávi'piye' dívíwhäyü'bé-í'indá, hedá háa yä'dâa'inda' dimúni'indá. ¹³ Hedi uvi'we opówá píhay nakhây'ä' in t'owa i méesate ee diwé'gekw'ó'nin Yôesi Tádávi ta'nin diwedi ovâytuu'âami'in, hedá ovâytumakhemá've-í'in, hedá ovâyhá'ámí'in. ¹⁴ In Yôesi Tádávi tukhe'mindi wóehée'andi in méesate'in tsonnindá uvi'di dívímankw'ódidí Yôesi Tádádí háawên híwó'nin wóemági hedânho iví t'ôe mân'ámídí, hediho náa-á ná'in wóemági'indá úkhây'ä' híwó' mân'áyîngi'âami'in. ¹⁵ Ná'i háäwí ipiye' bikhäa-í, hedá bipimääni kin nâa'ámídí, hedânho t'owadi wóemúnidí háa thamuwaa u shánki híwó' nâakanhondi. ¹⁶ Nakhây'ä' bi'áyîngi'ámí'in háa uvi wówátsi mánhon waa hedá háäwí ovâyhá'o'i-á. Kin bi'âami hedânho wí'bo bi'aywoenídí hedá in to'wên wônt'óyande'indá wá' ovây'aywoeni.

5

Háa Timothy-di in méesate'in t'owa ovâyamá've-í waa

¹ In senä' uvi shánki saydôe dimuu'in udi ovâytumakhemáada t'aygidí wí'ovâyhée'ámipí, hewänbo shánkidí ovâyhée'ámí uvi tádá mánhée'o waagibá. Hedá in shánki ts'aamin senä'dá uvi tí'úuwín mánhée'o waabá ovâyhée'ámí. ² Hedi kweeyôe ovâyhi'máada uvi yiyá mánhée'o waabá ovâyhée'ámí, hedi shánki ts'aamin kwiyä' unbí tí'úuwín mánhée'o waabá ovâyhée'ámí, hedi ovâyhi'máada yä'dâa'í' ánsaada' mánmá've-í.

³ In kwiyä' inbí senä' dínhännin wiyá tóebo wídín'ánpídí ovây'áyîngi'ámí. ⁴ Hebo wí kwee iví sen únhandí' ún'âykw'ôndi háa ún'sa'yâa'âykw'ôndi, ná'in ây-á dínkhây'ä' páadé inbí k'aygi dithaa'in ovây'áyîngi'ámí'in hedi handíiho dihâhpúwí Yôesi Tádá óe'a'ginhûuwídí. Kindíiho' inbí yiyá'indá sa'yâa'indá ovâywáywá'ánde waabá díví'âami, hedá wá' Yôesi Tádá-á óehíhchannamí. ⁵ Wí kwee iví sen únhandí', tóebo wí'ún'ánpídí óe'áyîngi'ámídí, hediho wí'bo namuu, i-áho pín ta'ge haydi natsíkha Yôesi Tádádí óekhäge'namídí hedi khuy-á thaa-á iyûusu'o Yôesi Tádá óekhäge'da'máadi. ⁶ Hewänbo i kwee iví sen únhandí-á igí'da' ipihíhchanmäänidí iví wówátsi ihondáho', i-á ho nachuu waagi'ba namuu tobá wa'di nawówayi wänbo'. ⁷ Ná'i háäwí díví'ámídí ovâyöeni hedânho to'wí wänbo há'to únkoedí-ídi natúnídí híwó' wídíví'opí'in. ⁸ T'áhkídíbo dínkhây'ä' inbí t'owa ovây'áyîngi'ámí'in, shánki wänbo inbí k'aygiwin. Wí to'wí kin i'opídá iví whäyü Christ-ví'piye' iyoe'gi'an waagibá i'o', hedá wí to'wí hánhay wänbo iwhäyundepí'ví shánki p'ándíki'-á namuu.

⁹ In kwiyä' inbí senä' dínhännin diwedi wáy wenda' inbí khäwä ovâyta'kw'ôeni hedânho khäge' dâyhónídí, indá kí'minnânho dimúni: Sígintä (60) pãayo iwedi diphademuu'in, hedá wa'di inbí senä' dínwówayi' ihaydibo' indádí híwó' dithá'de'in, ¹⁰ hedá inbí'gedá t'owa-á dínhanginná háäwí híwó'di díví'annin, kin waabá: Inbí áyyäa' híwó'gí dâysówé; inbí k'aygi ee-á t'owa-á híwó'dá dâyséegí'an; tobá háäwí namúni wänbo-á Yôesi Tádávi t'owagi'-á ovây'an; in t'ôephade iwe dikw'ó'nindá ovâykhäge'nan; hedá háädi wänbo dívísó'dêe t'ámägi' híwó'di wé'ge'i háäwí díví'ámídí.

¹¹⁻¹² Hewänbo in shánki ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá wí'ovâykhäwäta'kw'ôenipí, indá wáy kay'i taachan inbí túu'ú dínmuu iwe dâymá've-í hedi wiyá dikhóhtsaada'púuwí, hediho háa Christ-gí' páadé dívítu'an waa wídíví'opídí t'owa inbí'gedí ditúni híwó' wídíví'opí gin. ¹³ Háa ma'di wá' báa'in dipúwí, hedá oepiyá náäpiyá diwänpiyëeni. Hedá iwedá ma'di shánki p'ándíki'indá dipúwí, t'owavi'gedí t'ámägi dihí'yëeni, hedá wídín'áyîngiwó'náhpí i'gá dívítomá've-í hedá háäwí dínkhây'ähpi' ditú'be-í. ¹⁴ Hedânho otú' shánki híwó' namúni'in in shánki ts'aamin kwiyä' inbí

senä' dínchuu'indá dívíkhó'yâa-ídí hedá dâý'âykw'ôení, hedá inbí k'aygi dâý'âyîngi'amí, hedânho in to'wên na'inbí'piye' háa dichaa'in háabo yanáki tuu namuu'i wíðây má've-ípí na'inbí'gedi ditúnídí. ¹⁵ Wáy wên ná'in shánki ts'aamin kwiya' inbí senä' dínchuu'indá Yôesi Tádávi p'óegédí dívíyâa'an, hedího i Penísendi Satan-bí p'óegé i'gá dimän.

¹⁶ Hewänbo wí kwee Christ-ví'piye' iwhäyundedi hedá ûnmaatut'owakw'ôndá wí'bo diyoekandee'in, i-á ûnkây'ä' ovây'âyîngi'amí'in. Kindidi in wé'ge'in méesate'in t'owa báyéki t'ôe wíðín'púwípi ovâykhäge'namídí, hedá shánki dínkoedí-í ovâykhäge'namídí in wé'ge'in kwiya' inbí senä' dínchuu'in wíyá tóebo wíðín'ânpi'in ovây'âyîngi'amídí.

Háa in méesate'in t'owadi inbí tsonnin ovây má've-í waa

¹⁷ In méesate'in tsonnin dimuu'indá híwó' inbí t'ôe dívíkanmáadi híwó' ovâywá'âa-í'in nakhây'ä', hedí in hânho dívít'ôe'o'in Yôesivi hí' ônt'ôe'amídá ônhá'amídá shánká ovâywá'âa-í. ¹⁸ Yôesi Tádávi ta'nin diwe hanbá natû'. Kinnân nata'muu:

Wí wéyu itá'a'ts'ádinde'i-á wíwînsówhi'amípi hebo bînhúumääni.

Hedá wá' natû', nakhây'ä' wí to'wídí it'ôe'o'i-áho óewá'âa-í'in.

¹⁹ Wí'da' wí to'wídí wên háawên híwó'pí'in wí méesate'i tsondi ônchänundedi wínaat'óyaanípi. Hebo wên wíye háa poeye t'owa híwó'pí i'annin ditú'dída'mânho ovây't'óyaaní. ²⁰ Hewänbo ta'gendi wí méesate'i tsondi' it'aywó'kanhondáho', in méesate'in t'owa t'âhkívi páadépiyebo iví t'aywó'di náatu'âamí, hedânho in wé'ge'in méesate'in tsonnin dikhuwôeda'ídí dívít'aywó'namídí.

²¹ Yôesi Tádávi páadépiyebo', hedá Christ Jesus-ví páadépiyá, hedá in makówáwin t'ôepa'aa'in Yôesi Tádávi ovâyde'manninbí páadépiyá, kay'indi wítumáa, ná'i ho wítu'andi' nâa'a'ginnamí, hedí wí'bo wí'untúnípi wí to'wí'gedi háa híwó' háa híwó'pí i'annin úta'gendihanginnáhpídíbo', hedí wí'untúnípi wí to'wí híwó'di namuu'in nâawânpihídíbo'. ²² Wíwíwó'onnamípi wí to'wí'gedi bimank'úwídi méesate'i tsondigí' nâasóge-ídí. Kin bí'andi heyâa i-á t'aywó'to'i-ân namuudá, u-áho' iví t'aywó' iwebá bitóe'ó waagibá bí'o'. Bipi'âyîngi'amí hedânho yä'dâa'ibo unmúnídí.

²³ Hâyännanho unhaypóe, hedího nää p'oe'da' wínaasúwä'bé-ípí, hewänbo wí híyää méena'ây wá' nâawóení hedânho wí'unsihaypúya'bé-ípídí. *

²⁴ Wáy wên t'owa-áho kee'eedího dívít'aywó'do', hedího ná'i háäwí díví'o'i-á nahanginpo' wa'di ovây'tuyó'diwékánpídíbo'. Hewänbo wây-á wên t'owavi t'aywó'di-á tí'úgedânho nats'anhanginpo'. ²⁵ Hedí híwó'di háäwí t'owa díví'odá hanbá napo', wesebo nahanginpo', hewänbo tobá nää wesebo híwó' wínahanginnáhpí wänbo', wáy wí thaa-ânho nahanginpúwí.

6

Háa in pant'ôe'in dínkhây'ä' díví'amí'in

¹ In to'wên pant'ôe'in dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'indá háädi wänbo t'âhki dínkhây'ä' inbí tsonnin dâya'ginhúuwí'in, hedânho t'owa yanáki wídívihí'má've-ípídí Yôesi Tádávi'gedi hedá iví háhkan tuu ûnmuu i'gedá. ² Hedí inbí tsonnin Jesus-ví'piye' dívíwhäyundeda'ho', in pant'ôe'in wídínkhây'ähpi ovây'a'ginhánú-í'in tí'úuwín páadé'in diwänpimuudíbo', hewänbo dínkhây'ä' ingí' shánki híwó' wänbo dívít'ôe'amí'in, gá ná'in tsonnin

* **5:23** Inbí p'oe-á wáyýedí sūwägí' híwó'di wíðínmuupí, hedího' iwe dâyméenawónde woegí' namúnídí.

in panbí t'òe iwedi híwó'di dâyhónde'indá Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in wá' dimuudân, hedá Yôesidá ovâyséegí.

I chã' wãhphade wí'âyséegí-ípí

³ Nakhây'ã' ùdi in t'owa ovâyhá'amí'in hedá ovâyôeni'in ná'i hãäwí dívíkanhûuwídí. Ma'di wáy wíyá to'wídá piháa ovâyhá'o', hedá i ta'gen tuu Na'inbí Sedó Jesus Christ natú'i-á wí'ovâyhá'opí, hedá wá' wí'ovâyhá'opí háa Yôesi nada' waagi dívíkanhûuwídí. ⁴ Kí'min t'owa-á dívíwãnpíhuude', hedá hãäwí wãnbo-á wídínta'gendihanginnáhpí. Inbí ánskaa-á híwó'di wídínmuupídí t'ãmägí' hãäwí i'gedi ditsikayi' hedá tuu i'gedida' bá dituhãnyi'. Iwediho dithúupo' hedá t'ayda' dívímáa, hedá wí'nã táyeví'gedi yanákí dívíhí'máa, hedá di'ánde' in wé'ge'in t'owa-á yã'dãapí' ánskaada' dínmuu'in. ⁵ Inbí ánskaa dínpedeemuudi hedá in ta'gen namuu'in dínýáapóedí dívíwãnpit'aymáa. Indá di'ánskaapo' Yôesiví khuu ipiye' dívíwãnpíwhâyundedibo dikodit'owapáa-í.

⁶ Hewãnbo in to'wên Yôesiví khuu ipiye' dívíwhâyunde'indáho dihíhchaa i hãäwí dínkw'ó'didibo', hedího kodit'owa waagi'inbá ho dimuu. ⁷ Gi'áypuyã ihaydi hãäwí wãnbo wí'âymaapí náa oepáa k'aydipiye', hedí gichuu ihaydi wãnbo-á náa oepáa k'aydi iwedi hãäbo wí'âykhuwakhâymaapí. ⁸ Hedího koegí'-á awegí'-á gínkw'ó'dá gínkhây'ã' gichanpúwí'in híwó' hay gínkw'ó'nin. ⁹ Hewãnbo in to'wên dikodit'owapáa-í'in diwãnpida'in dimuu'indá yã'dãapída' dívíkanhûuwí'in dichanpo', i hãäwí dida'i dâyhónídí. Inbí t'aywó'di dínmúní'idi wên phay ovâyk'ú' waabá dínpóe, hedí iwe diwhêe. Indá díví'ánskaa'ánpídíbo' i hãäwí ovâywãnpíwhãhkangít'óe'i dida', hedí ná'i hãäwídá áagépiye' ovâywháve-í hedá pedee iwe ovâyôtôení. ¹⁰ T'owa-á dâychã'séegídí hãäwí t'ãhkí híwó'pí'da' dívítsiye'o'. Wáy wëndáho' hãnho dichã'da'dího' inbí whâyü Yôesiví'piye' dínmuu iwedi dívíhãnge'an, hedího wí'bo báyéki dívípiwhã'an.

Paul-di Timothy óetumakhe'an híwó' i'amídí

¹¹ Hewãnbo Timothy, ù-á Yôesi Tádáví' unmuu, hedího ná'i híwó'pí' hãäwí namuu iwedi biyâatãã-í. Shánkídí bikhãã-í uví wówátsi ta'ge mãnhûuwídí hedá háa Yôesi nada' waagá úvíkanhûuwí, hedá Yôesiví'piyá biwhâyuhûuwí, t'owa-á ovâyséegíhûuwí, biyãã'amí tobá úkháamãn wãnbo', hedá t'ayyaa'i-á wí'unmúní. ¹² Wí äã'i háa wí tsaã'i' ikhããde' waabá ù wá' kay'indi bikhãã-í híwó' uví wówátsi mãnhûuwídí. Yôesi Tádádí wóetukánnan in wówátsi nahãndepí'in mãnkéyídí, hedí báyéki t'owaví páadépiye'bo untú Jesus-ví'piye' biwhâyunde'in, hedího in wówátsi nahãndepí'in iweho bitsaakêení. ¹³ Náa hãäwí Yôesi Tádáví páadépiye'bo wíyôení, i-á hãäwí t'ãhkí nawówámuu'i' nawówátsipäyi', hedá Christ Jesus-ví páadépiye'bo-á, idá Pontius Pilate in ta'gen óetu'an Pilate-ví páadépiye' nawin dihaydi. Kinnãn úkhây'ã' bit-siye'amí'in: ¹⁴ I tsonതു wóetu'andi' nãa'a'ginnamí, hedãnho uví wówátsi híwó'ninda' úmúní hedá to'wídí wãnbo-á hãäwí i'gedá há'to wónchãnú-í. Kin bikanhûuwí Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ãã píhay. ¹⁵ Hãädi'i thaa ide'man dihaydiho Yôesi Tádádí Christ óekeesogekhâymaá. Yôesi Tádádáho namuu i na'indi áy'a'ginmããní'i', ibá t'ãhkíví shánkí kay-á imáa, ibá-á shánkí natsonyi' t'ãhkí wé'ge'in tsonnin dimuu'inbí'wedi, hedá ibá-á in kw'áye dimuu'inbí'wedá shánkí kw'áye'i-á namuu. ¹⁶ Ida'mãn hãnhay wãnbo há'to nachúu-í, ida' wí'bo nakohtayná' diwá na'ãn, ná'i ko-á hãnho nakaydi tóebo há'to ee nú' iwepiye' ihãdi-í. To'wídí wãnbo wáymûu wãnbo wí'óemû'pí, hedá to'wídí wãnbo-á hãnhay wãnbo-á há'to ûnkoedí-í óemúní'in. Yaho kw'áye áytegé-í hedá hãädi wãnbo-á na'inbí tsondi-á gínmúní. Hamãn.

In kodit'owa dimuu'in háa dínkhây'ä' díví'ámí'in

17 In to'wên kodit'owa dimuu'in báyékí nää oepáa k'aydiwi háäwí dínkw'ó'nin ovâytu'âamí wídívíyêngi'âamí'í'in, hedá wídí'âanípí inbí chä'dá háäwí t'ähkí i'gedá ovâykhäge'nâamí'in, gá inbí chä'dáho háädi nanân wänbo dínháanídân. Hewänbo shánkí dínkhây'ä' dívíwhâyü-í'in Yôesi Tádádânho ovâykhäge'námí'in. Idânho ná'i báyékí háäwí na'in t'owa dímä' díhíhchannamídí. 18 Ná'in kodit'owa dimuu'in ovâytu'âamí híwó'gí dívíkanhûuwí'in. Indá báyékí háäwí híwó'di dínkw'ó, hediho dínkhây'ä' báyékí híwó'di-á díví'âamí'in, hedá inbí háäwí iwedá wídihäähkha-í'í, hedá wé'ge'in t'owa-á dá dívíwiyé-í. 19 Kin dívíkanhondáho inbí híwó'di tsiyekan dínmuu'i-á wên kay'in tepú waagi'ba namúni inbí wówátsigí', hedi háäwí shánkí nachä'muu'i dâyte'kw'óe'ó waagibá díví'ámí, gá handidi in kodí'nin wówátsi namúni'in dâykéyídân.

I t'ä'gi hí' Paul-di Timothy ônta'nandi'

20-21 Timothy, há'in háhkan Yôesi Tádádí uvi mange wônyoe'annin nâa'âyíngi'ámí. In to'wên Yôesi óe'a'gínpí waa dívíhée'o'in wí'ovây't'óyaanípí. Inbí hí' dínmuu'i wídínchä'muupí. Hedá in to'wên háa dívíhée'o'in ihayda' dâye'gó'o'in wänbo-á wí'ovây't'óyaanípí. Indá di'ánde' háäwí dínhanginná'nin, hewänbo ta'gendi wídínhanginnáhpí. Wáy wên há'min t'owa-á in ta'gen whâyü namuu'in diwedi dívíyâa'an.

Yôesi Tádádí iví séegísehkanä-áho wovâymääni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul-á Jesus Christ-ví t'òekhuwa'i-ân omuu, Yôesi Tádá natsonpóedí kí'bi' omúní'in, hedânho t'owa dovâyt'ôe'âamídí Yôesi Tádá iví tuu imági'in to'wên Christ Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho in wówátsi nahánde'pí'in ovâymääní. ² Nă'in ta'nin naadi u Timothy wînta'do', u-á naví ay waagibá wíchaa hedí wíséegí. Yôesi na'inbí Tádá-ádí hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádí séegísehkaná wóemääní, hedá uví'piye' nasehkanápúwí, hedá wóekhäge'namí ánsahaaginpídíbo' uncha'nídí.

Timothy-ví'gedi Paul i'ánshaamáadi Yôesi Tádá óeku'daa'o'

³ Naa Yôesi Tádá dókú'daa'o', i-á namuu iví t'ôe dônkanmáa'i', hedí dîhanginná pín ta'ge haydi kin dáy'o'in, naví thehtáy pahpá'in díví'an waabá. I dókú'daa'o' u' unmuudi, khuu-á thaa-á ugi' dáyyúusu'odi. ⁴ Naa hânho oda' wíyá wímúní'in hedânho ohíchanpúwídí, uví'gedi báyéki ánsaha dînpóya'di háa bisíhtää'in änwiye ihaydi. ⁵ Hedí dáy'ánshaa'o' háa Jesus-ví'piye' ta'gendi biwhâyunde'in. Páadé uví sa'yâa Lois hedáhá' uví yíyá Eunice-á inbí pí'ná kó'yé-á dänwhâyü, hedá naa dîhanginná u-á wá' hanbá biwhâyunde'.

Paul-di Timothy óetu'an Yôesiví tuu t'owa híwó' ovâyt'ôe'amídí

⁶ Hedânkun u wí'ánshaakannamí, naa uví p'ó'dé dáymank'ú' ihaydi Yôesi Tádádí wí háawí wóeyôn mân'amídí. Năa wíyá bipimääní há'i t'ôe híwó' mân'âamídí, páadé ihaydi bitsiye'o waagibá. ⁷ Yôesi Tádádí na'in khuwôeda' wídímági'pí na'inbí pí'ná kó'yé, hewänbo kay-áho dímä', hedá díkhäge'do t'owa âyséegímá've-ídí, hedá hangintandá dímä' na'inbí wówátsi híwó' âyhúuwídí.

⁸ Hedího wí'unwôeda'ípí Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi t'owa ovâyt'ôe'amídí, hedá wídíwôeda'ípí tobá iví t'ôe dôn'odíbo dípansóge wänbo', hewänbo shánkídí naa t'ôephade iwe o'án waagibá un wá' unkhâymuní mânt'ôephadé-ídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu t'owa ovâyt'ôe'amídí, hedí Yôesi Tádádáho kay wóemääní kin bí'amídí. ⁹ Idânkunho na'in dîn'aywon hedá ív'indá' gimúnídí dítukánnan. Hedí kin i'an wên háawên ív'annin namuudida' bá yoe, hewänbo báyéki séegísehkaná imáadân. Hân'o'oebo wa' háawí nakhí'yenpídíbo wí'bo i'ánshaamági kin i'amídí, Christ Jesus-di dínkhâymaa'in namuudi. ¹⁰ Hedí năáho Yôesi Tádádí ná'i séegísehkaná na'in dínkeeyan Christ Jesus-á napówa ihaydi dîn'aywoenídí. Christ-dáho in chuwa namuu'in na'inbí'wedá dînyâ'an, hedá handidá dínkeek'odi hádídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu âywhâyundedi ná'in wówátsi nahánde'pí'in âykéyídí.

¹¹ Hedí Yôesi Tádádáho naa dísóge t'òekhuwa'i-á hedá háhkandi-á omúnídí, iví híwó'di tuu ûnmuu i'gedi t'owa dovâyt'ôe'âamídí. ¹² Hedí ná'i t'ôe dáy'o'i namuudi naa t'ôephade iwe năa o'án. Hewänbo tobáháa kin dînpó' wänbo wó'wôeda'pí, dîhanginnândi to'wívi'piye' naa dáyywhâyunde'in, hedá híwó'dá dîhanginná i-á ûnkoedi'in i háawí iví mange dôn'yo'e'andi' dîn'âyîngi'amídí i t'â'gi thaa napówa píhay. ¹³ Naadi wînthayyan háawin in ta'gen háhkan namuu'in, hedího u-á úkhây'ä' ná'in háhkan díwebá bitsaakêení'in. Hedí kin bí'odi in whâyü-á in séegí-á Christ Jesus napäyi'i nâahúuwí. ¹⁴ Nă'i híwó'di háawí Yôesi Tádádí uví mange wôn'yo'e'andi' mán'âyîngihúuwí. I Yä'dâa'i P'oe'waahâa na'inbí pí'ná kó'yé gínthaa'idáho wóekhäge'namí kin bí'amídí.

Wáy wêndi Paul óeyoe'an hewänbo Onesiphorus-dá yoe

15 Ûhanginná t'ähkí in Asia nangewin t'owadi naa díyoe'an, Phygelus-ádi Hermogenes-ádi indi wänbo díyoe'an. 16 Na'inbí Sedóví'piye' dáyyûusu'o' in Onesiphorus-ví k'aygi'inbí'piye' nasehkanäpúwí, idá naa häyännanho díbo'aawówá'an, hedá tobá nää pan tewhá ee owhi'än wänbo wídiwôeda'pí. 17 Nawôeda'íví'wedi nää Rome-piye' na'ää, hedi napówa ihaydá ihe'yidibo naa dítuwámáa díshaa píhay. 18 Naa dáyyûusu'o' owáy i t'ä'gi thaa napówa ihaydi Na'inbí Sedó iví'piye' nasehkanäpúwí. Ubo híwó' ûhanginná, oe Ephesus búu'ú iwe i-ádi naa-ádi gayi' ihaydi idi báyéki díkhäge'nannin.

2

Timothy ûnkây'ä' híwó' Yôesig' it'ôe'amí'in

1 Naví ay, Christ Jesus-di iví séegísehkanä ûnmuu'in dímägi, hedi nää'indibá wóekay'amí. 2 I hääwí naadi báyéki t'owa dovâyhá'andi' unt'oe, hedi nää nää'i unt'oe'ibá wây-á t'owa ovâyháhphadé-í, indá dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähkí háa dínwó'nân waa dívíkanhûuwí'indá dimúní'in, hedáhá' indá wá' dínkoedí-i wé'ge'in t'owa-á ovâyhá'amí. 3 U-á wí sundado Jesus Christ-ví' waagi'ba unmuu, hediho naa dont'ôephadende waagibá u wá' úkhây'ä' unkhây'múní'in igí' mänt'ôephadé-í. 4 Wí sundado namuu'i-á wa'di háa óeyôn waa i'odibo há'to iwedi iyâa'amí i'amí háa in sundado dimuupí'in díví'o waagibá, gá iví p'ó'dédí' ihíhchannamí'in nada'dân. 5 Hedá to'wí i'ádâamáa'i-á háa ûnkây'ä' waa i'ádâa'opídá há'to hääwí in dit'anpo'in ovâymä'i' óemääni. 6 Hedá wí to'wí nava iwe báyéki it'ôe'andi-á ûnkây'ä' i páadé'i namúní'in i hääwí napaa iwedi ihóní. 7 Híwó' bi'ánshaa'amí nää'i wítumáa i'gedi, hedânho Na'inbí Sedó híwó'di ka'powa wóemääni hääwí t'ähkí útáy'i' unka'pówa-í. 8 Jesus Christ-ví'gedi bi'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví ây iwedi'ibá namuu. Nää'i-ân namuu i híwó'di tuu iví'gedi t'owa dovâyt'ôe'o'. 9 Nää'i tuubá namuudi t'ôephade iwe o'än, hedi wí yanäkikandi waagibá nää pan tewhá iwe owhi'än, hewänbo Yôesi Tádávi tuu-á ûnkaydi wí'ûnwhimuupí. 10 Tobá háa naa dîmpo' wänbo dáyyä'ä'o' in Yôesi Tádádí ovâyde'mannin dimuu'in dovâykhäge'namí hedânho in wá' Christ Jesus-di ovây'aywoenídí, hediho hânhay wänbo t'ähkí sa'wó'da' naná' diwe ditháa-í. 11 Nää'i hí' nää otúní'i-á ta'gendá' namuu: Christ-ádi gichuudá i-ádíba wáy na'än diwebá giwówákwo'ni. 12 Ívít'ôephadeyää'andáho', i-ádi wé'ge gitsonyêeni. Hewänbo i wí'âytaapí gin gitúdáho', i wá' natúní na'in wänbo-á wídítaapí'in. 13 Tobáháa na'in háa gínkhây'ä' waa wí'íví'anpí wänbo', i-áho häädi wänbo t'ähkí háa ûnkây'ä' waa i'o', gá wí'ûnkoedipídân i'egó'amí iví hí' natú'in.

Timothy in ta'gen namuu'in ihûuwí'in ûnkây'ä', hedi in ta'gen namuupí'indá iyoe'amí

14 U-á úkhây'ä' in méesate'in t'owa nää'i hääwí wítu'an ni'gedi ovây'ánshaakannamí'in, hedá Yôesi Tádávi páadépiye' kay'indí dá ovâytu'âamí tuu i'gedida' wídívítuhänmá've-í. Han dívítuhkanmáadáho' wídínchä'muupí, hedi in to'wên dívít'óyande'inbí ánshaa-á ovâywänpipede'o'. 15 Häädi wänbo uví t'ôe áyíngidi män'âamí hedânho Yôesi Tádá natúní híwó' bi'annin, hedá háa bi'o'in namuudi wí'unwôeda'í, hedá Yôesi Tádávi ta'gen tuu ûnmuu'i t'owa ta'ge ovâyt'ôe'âamí. 16 In t'owa Yôesi dâya'a'ginpí waa dívíhé'e'o'inbí'wedi hedá to'wên inbí hí' dínchä'muupí'inbí'wedi biyâa'amí. Ha'wâa'i hí'dí t'owa Yôesiví'wedi shánki ovâyâyâ'o'. 17 Wí phée nawówa'pí' nawadedi'dá i khowa óehá'dândo waagibá, nää'in t'owaví hí'-áho t'ämäpiye'

dínwadedi?, hedi handidi t'owa ovâyhá'dãndo?. Hymenaeus-ádi Philetus-ádi wên wíye sená' damuu in ha'wâa dívíhée'o'in diwedi. ¹⁸ Indáho in ta'gen namuu'in diwedi dãnyâa'an. Kinnân datû?: Christ-ví'piye' ívíwhâyü ihaydiho giwáywówápóe waabá ho gínpóe, hediho owáy gichuu ihaydáho na'inbí túu'ú wígiwáywówápúwípí. Inbí tuudiho báyéki t'owa inbí whâyü iwedi ovâyâakanhon. ¹⁹ Hewänbo Yôesi Tádávi tuu ûnmuu'i-áho wên kay'in tepü na'ingî' dínk'û' waagi'inbá namuu, hedi iví ta'nin diwe kinnân ûntá'muu:

Na'inbí Sedó-áho ûnhanginná wé'in iví t'owa ûnmuu'in.

Hedá kindá wá' nata'muu:

To'wên t'ãhkí ditû'nin Na'inbí Sedóví'in dimuu'indáho dívít'aywó'kanwóyí'ni'in dínkhây'ã'.

²⁰ Wí kodit'owa namuu'iví tewhá ee wí sä'ãwé ûnsaa óedodi háa kwã' ts'ã'idi napa'andi?, hedi ná'i sä'ãwé-áho i hãäwí shánki híwó'di namuu'í' óesaa'igí' namuu. Hewänbo wá' wíyá sä'ãwé-áho phédá nap'odá napa'andi' nasaa, hedi i-áho i wãhphade híwó' namuupí' hãäwí óesaa-igí'-á namuu.

²¹ Hãäwí yã'dãapí' namuu'iví'wedi ívíyâa'andá, handidi i sä'ãwé hãäwí híwó'di óesandi waagi'bá gimúni, hedá Na'inbí Sedóví'indáho ta'gendá gipúwí, hedi idiho wí t'ôe dímäáni igí' íví'amídí, hangí' ívíkhây'odi, hedi ná'i t'ôe dímä'i-á híwó' íví'amí.

²² Ná'i híwó'pí' taachan wáy wên e'nûn dâymáa'iví'wedi óyâa'an. Shánkídi bikhãä-í uvi wówátsi ta'ge mánhûuwídí, hedá Yôesiví'piye' biwhâyü'bé-ídi, hedá t'owa-á ovâyseégíhûuwídí, hedá indáda tsaaginpidíbo-á untháa-ídi. Kin bi'andá in to'wên yã'dãa'in inbí pí'ná khó'yé dimuudi Yôesiví'piye' dívíyûusukanmáa'in waagi'inbá unmuní. ²³ T'owa ánsaapí'in dimuu'in hedá hãäwí wänbo wídínhanginnáhpí'in dimuu'indá dívítuhkandodi wí'ovây'tóyaanípí. Ha'wâa'i hí' dâypiyemáa'in dimuu'indá wí'ná táye dívíwãnpit'ayyaa'o'.

²⁴ Hebo to'wên Na'inbí Sedógi' dívít'ôe'o'indá wídínkhây'ãhpí' t'aytuhkannin dimúni'in, hewänbo shánkídi t'ãhkí t'owa-ádi híwó'nin dimúni, hedá híwó'nin háhkannindá bo'atã'indá dimúni.

²⁵ Dínkhây'ã' in to'wên Yôesiví hí' ónséegí'opí'in ovâythayyamí'in piháa díví'o'in, hewänbo kin ovâythayyodi t'ayginpidíbo' ovâyhée'ã'amí, hedi ma'dãnho Yôesi Tádádi ovâykhãge'namí inbí t'aywó'di dâyyoe'amídí, hedãnho in ta'gen namuu'in dihãhpúwídí, ²⁶ hedi kindidáho inbí hangintan dâwáykéyí, hedá Penísendiví'wedáho dívíyâa'amí. Idá wên phay ovâyk'û' waagibá i'andi iwe diwhêe, hediho iví pan waagi'inbá dipóedí háa natú waa ho díví'o'.

3

Háa napúwí'in i t'ã'gi thaa napowa'ã' ihaydi

¹ Naa oda' ná'in wítukankhâyemáa'in úhanginnáni'in: I t'ã'gi thaa napowa'ã' ihaydi báyéki kây'in napuwagít'ôe. ² T'owa-áho wí'bo dívípiséegíkhâyemáa hedá inbí chã' ní'gedida' díví'ánshaakhâyemáa. Indá dívíyêngíkhâyemáa, kw'áye-á dívípítegekhâyemáa, t'owa-á t'ãmãgi-á ovâytukankhâyemáa, inbí yíyá'indá tãdá'indá wí'ovây'a'geenípí, kú'daa-á wídívímãanípí, Yôesiví hãäwí-á wí'ôn'a'geenípí. ³ Inbí k'aygi'in wänbo wí'ovâyseégí-ípí, hãädi wänbo t'ãhkí dívíyã'be-í'in didá'í, pí'wên t'owaví'gedá yanáki-á dihí'yëení, háa diwãnpichãa waagá dívíkhâyemáa, háa'wänbo dimúni, hedá i híwó'di hãäwí namuu'i-á dâyt'áy-í, ⁴ inbí k'ema'indá inbí maatu t'owa'indá ná'inbí hãnmin dínmuu'inbí mangá ovâykáani, díví'ánshaa'anpidíbo hãäwí t'ãhkí dívíkhâyemáa, dívípiphúu-í, Yôesi Tádá dâyséegímá've-íví'wedi indá'ba dívípihíhchannamí'indá didá'í, ⁵ indáho

Yôesiví'näpiye' dimuu waabá dívíkanhûuwí, hewänbo háawin iví kay ûnmuu wänbo wídnhanginnánípí. Ha'wâa'in t'owaví'wedi biyâatää-í.

6 Wáy wên ha'wâa'in inbí hôeyó wóegé tewhá eeye dits'úya', wáy kwiyä' ánsaapí'in dimuu'in dithaa eeye, kwiyä' báyéki t'aywó'di dâymáa'in hedá t'âmägi' híwó'pí' taachandi ovâykaygimáa'in, hedi ná'in kí'min kwiyä' in dihôeyó'indá dívísó'dinde' inbí háhkan ovâywhäyü'amídí inbí'näpiye' ovâymá'idí. 7 Ná'in kwiyä'didá in hôeyó'in háhkannin ovây'tóyandedi háädi wänbo t'ähki wiyá shánki dida' diháhpúwí'in, hewänbo há'to in ta'gen namuu'in diháhpúwí. 8 Ha'min háhkannindá in ta'gen namuu'in dâyyoegi'o', hân'oe Jannes-ádí Jambres-ádí Moses-ví hí' dânyoegi'an waabá. Ná'in háhkanninbí ánsaa yä'dâapí'da' dínmuudi inbí whäyü Yôesiví'piyeho wídnchá'muupí. 9 Hewänbo háa dívíkanhon waa há'to híwó' dínpuwí. Iwebo nakeepúwí ánsaapí'in dimuu'in, in wíye senä' Jannes-ádí Jambres-ádí dânpóe waagibá.

Timothy in ta'gen namuu'in ûnhanginnândi híwó' ikanhûuwí

10 Hewänbo udá áyîngidi ho naa dímú' háa dáykanhon waa, hediho úhanginná háäwí in t'owa dovâyhá'o'i', hedá háa naví wówátsi donhon waagidá, hedá háäwí ipiye' dáykhääde'indá, hedá háa dáywhäyunde'indá, hedá háa dáybo'atä'o'indá, hedá háa t'owa dovâyséegi'indá, hedá háa dâyyää'o'indá. 11 Hedá dímú' háa t'owadi naví whäyü dínmuudi díyanäki'annindá, hedá háa indi dít'ôephadekannannindá. I búu'ú Antiochá Iconium-dá hedá Lystra-á eeye kin naa dînpóe. Hebo tobá díyanäki'an wänbo', Na'inbí Sedódí ná'i háäwí t'ähki iwedi dîn'aywon. 12 Hedá to'wên t'ähki dida'in inbí wówátsi dâyhûuwí'in Yôesi Tádá óehíhchanmäänidí, in wá' Christ Jesus-ví'in dimuudibo ovâyyanäkikankhâymaa. 13 Hedi ná'in yä'dâapí'in t'owa dimuu'indá hedá in t'owa dâyhôeyóhá'o'indáho shánki p'ändíki'inho dipuwagít'óe. Ná'indá wây-á t'owa-á in ta'gen namuu'in diwedá ovâyâyâakankhâymaa, hedá in wá' in ta'gen namuu iwedibá dívípiyâakankhâymaa.

14 Hewänbo u-á úhanginná to'wídí wóehá'annin. hediho téegi t'aagi háa unháhpóe'in diwe hedá háa biwhäyunde'in diwá bitsaakêeni. 15 Híyää'i unmuu ihaydi waabo ná'i ta'kan Yôesi Tádáví'wedi na'ää'i' úhanginná, hedi ná'i ta'kan namuu'idibá wóehá'o' háa Christ Jesus-ví'piye' biwhäyundedi wôn'aywoeni'in. 16 Háäwí t'ähki Yôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'i-á i Yä'dâa'i P'oweahâavi'wedi na'äädidá' namuu, hediho báyéki nachä'muu díkhäge'namídí in ta'gen namuu'in giháhpúwídí, hedá háa híwó'pí' íví'o'in dínthayyamídá, hedá in ta'ge'in p'ôe namúni'in dínkeeyamídá, hedá háa i'ge ívíhûuwí'in díhá'amídá. 17 Hediho ná'in háhkan gihádího na'in Yôesi Tádági' ívít'ôe'o'indáho háäwí t'ähki gíntáy'i' âymáa hedânho híwó' igí' ívít'ôe'amídí, hedi hangí' wiyá háäbo wígínte'dée-ípi.

4

1-2 Yôesi Tádáví páadépiye' hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví páadépiyá wítumáa kinnân bí'amídí: Yôesiví tuu t'owa ovâytuuphadé-í hedá háädi nanân wänbo unkhâymuní kin bí'amídí. Híwó'pí in t'owa díví'odá ovâythayyamí, hedi ovâytu'âamí ha'wâa wídíví'âamípí'in, hewänbo i híwó'di namuu'ida' dívíkanhûuwí. Háädi waa kin ovâyhá'odi indádí bibo'atä'âamí. Ná'i kin wâytumáa gá Na'inbí Sedó Jesus-di t'ähki t'owa ovâykeekw'ôenidân háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, in diwówayi'indá in ho dichuu'indádí, hedi kin ikhâymaa owáy nawáypówádí nap'ó'dédí'sogedee ihaydi. 3 Hediho náä úkhây'ä' Yôesi Tádáví tuu t'owa ovây'tôe'âamí'in,

gá wáy wí thaa naná? diwáho in t'owa in ta'gen háhkan namuu'in há'to dit'óyandá'í, hewänbo shánkídí báyéki hôeyó'in háhkannin ovâytuwâkhâymaa, hedi dívíwänpihíhchannamídí didá'í ná'in háhkannindi ovâytu'âamí'in háäwí dit'oeda'idá? 4 Hedá in ta'gen namuu'in wídit'óe-ípídí díví'oyephohtídkhâymaa, hewänbo i hí' ta'gen namuupí' pehtsiye waagi'bá namuu'i' dit'óe-ídí díví'oyepohkhaukhâymaa. 5 Hewänbo ɔ-á úkhây'ä? ta'gedá? bí'ánshaa'amí'in, hedá mänt'ôephadededá biyää'amí, hedá t'âmäpiye? unyêení Yôesiví híwó'di tuu in t'owa ovây't'ôe'âamídí, hedá in t'ôe Yôesidí wóeyônnin híwó'dá bikanhúuwí.

6 Nă'i háäwí wítu'an gá năaho Yôesigí? naví ûnp'oe donts'anchar'khâymaadân, naví wówátsi dáypâkhâymaa, ihaydiho naná năa oepáa k'aydidí dáyyâ'amídí. 7 Wí tsaá'i háa wí ää'i hânho isó'dinde waagibá naa wá? dáysó'dêe Yôesiví híwó'di t'ôe dôn'amídí, hedá háa díyôn waagá dônbowa, hedá i háäwí ívíwhâyunde'i-á dó'âyíngi'an. 8 Hediho in to'wên díví'äädedí páadé dipówá'in wí háäwí dit'anpo? waabá, naa wá? háäwí naagi? dinte'kw'ódi'i? donkekhâymaa, gá naví wówátsi ta'ge donhondân. Na'inbí Sedó Jesus-á namuu i to'wí t'owa ta'ge ovâytukankhâymaa'i háa híwó? háa híwó'pí díví'annin, hedi idáho ná'i dinte'kw'ódi'i naa dímmáni, hewänbo naadá'ba yoe, in wé'ge'in t'owa pín ta'ge haydi óetsíkha'máa'in nawáy'ää-ídí, innân wá? hanbá ovâymmáni.

Wên t'owaví'gedi Paul ita'nan

9 Bisó'dêe-í hanwaapídíbo naví'piye? un'ää-ídí. 10 Demas-didáho díyoe'an, i-á ná'i oepáa k'aydiwi háäwí shánki iséegídího?, hediho oe Thessalonica búu'úpiye? namáa. Crescens-á oe Galatia nangepiyá namáa, hedá Titus-á oe Dalmatia nangepiyá. 11 Năa-á Luke-dá'mân naa-ádí na'ân. Mark-á năamá'í, i-á ûnkoedi naví t'ôe iwe díkhäge?namí'in. 12 Tychicus-á oe Ephesus búu'úpiye? dósan. 13 Hedi un'âdi naví k'éwé'in aa oe Troas búu'ú Carpus-ví'we donyoe'annin dînmá'í, hedá naví ta'di-á wá? dînmá'í, hewänbo shánkídá i púye eedi nata'muu'i ta'di-á.

14 Alexander i kwâk'udi ihäawípa'idá naa báyéki díyanáki'an, hediho i híwó'pí dí'andi namuudi Na'inbí Sedódáho báyéki óetuchänukhâymaa. 15 ɔ-áho há'i senbí'wedi ó'âyíngi'an, i-á na'inbí hí' t'aygidi iyoegi'andi.

16 Páadé naa dítuýó'diwekándí naa wí'bo dá'y'aywoenídí dáyhée'an dihaydi tóebo wí'iwínúpi naa díkhäge?namídí. T'ähkídíbo díyoe'an. Naa oda? Yôesidí ovây'owóyé-í'in tobá han díví'an wänbo?. 17 Hewänbo Na'inbí Sedó-á naa-ádí nayidi idân díkhäge?nan, hedá in kay-á dímmági t'ähki iví tuu t'owa dovây't'ôe'amídí, hediho t'ähki in Hudíyo dimuupí'in iwe diyí'in dit'oe. Hedi Yôesidí naa dîn'aywon, wí to'wí wí khänbí wäá iwedi óewhakkê? waabá naa dí'an. 18 Hedi Na'inbí Sedódáho t'ähki i híwó'pí' t'owadi díkhâymaa'in dida? iwedi díwhakkéyí, hedá idá oe makówá wáy i natsonnân diwepiye? bahpíbo díhúuwí. Hânhay wänbo t'ähki t'owa díkhây'ä? kw'áayébo? óemá've-í'in. Hamân.

Wí sengituu namuu'i

19 Priscilla-á Aquila-á ovänsengitu'âamí, hedá in Onesiphorus-ví k'aygiwindá wá? 20 Erastus-á oe Corinth búu'úbo iwóyí?, hedi Trophimus-á nahaydi oe Miletus búu'ú iwá dóyoe'an. 21 Bisó'dêe-í wa'di nate'núpóepídíbo? unpówá-ídí. Eubulus-dá wóesengitu'an, hedá Pudens-dá Linus-dá, Claudia-dá, hedá t'ähki in wé'ge'in tí'úuwín páadé'indá inbí sengituu wónsan.

22 Na'inbí Sedó Jesus uví pí'nă khó'yé mánmá've-í, hedá iví séegísehkanä-á wóemáani.

In Ta'nin Paul-di Titus Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do?. Naa Yôesi Tádáví t'ôe'i hedá Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-á omuu. Naa dísan in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'manninbí'piye', hedânho dovâykhäge'namídí shánkí iví'piye' dívíwhâyú-ídí, hedá in ta'gendá dovâyhá'amídá, hedânho háa Yôesi nada' waagi inbí wówátsi dâyhûuwídí. ² In wówátsi nahánde'pí'in gín'ä'in âytsíkha'máa âykéyídí. Yôesi-á wí'ihôeyó'opí, hedí hán'oebo iví tuu imägi kí'min wówátsi dímma'nídí, ³ hedí híwó' naná' dihaydi i'gedí díhangin'annan. Yôesi ná'inbí aywondi naa díyôn hedá dísóge ná'i tuu t'owa dovâytuuphadé-ídí. ⁴ Naadi u Titus wínta'do?, u-á naví ta'gendi ay waagibá wícháa, naa dâyhâyunde'ibá u wá' biwhâyundedi. Yôesi i Tádá-ádí hedá Christ Jesus ná'inbí aywondi-ádí séegísehkaná wóemáani hedá wóekhäge'namí ánsahaaginpídíbo' unchá'nídí.

Háa Titus oe Crete p'oyâadi i'amí waa

⁵ Naadi oe Crete p'oyâadi iwe wíyoe'an hedânho hääwí iwe wa'di natáy'i bí'amídí, hedá méesate'in tsonnin t'ähkí búu'ú eeye ovâykw'ôenídá. Kinnân hêe wítu'an: ⁶ Wí méesate'i tsondi-á ûnkây'ä' wí sen to'wídí wänbo wí t'aywó'di wí'ônsháa-ípí' namúní'in. I-á ûnkây'ä' wí' kwee-ádída' nakhóhtsaacha'ní'in, hedá iví äy-á whâyü'inda' dimúní, hedá ná'in äyví'gedí t'owa wídítúní'pí háa diwänpida' waagi díví'o'in hediháa t'óyanpí'in dimuu'in. ⁷ Wí méesate'i tsondidá Yôesiví t'ôe ô'n'âyînmáa, hedânho otú waa ûnkây'ä' wí sen to'wídí wänbo wí t'aywó'di wänbo wí'ônsháa-ípí' namúní'in. I-á wína'âanípí ida'mân in ta'gen imáa'in, hedá wesebo wínat'ayyaapúya'be-ípí, hedá sùwäto'i' háa tsäto'i' háa nachä'ha't'aa'i' namúní'in wí'ûnkây'ä'hpí. ⁸ Shánkídí ûnkây'ä' iví k'aygidi nat'owaséegit'ôení'in, i yä'dâa'i namuu'i-á iséegí-í, hanginta'di-á namúní, iví wówátsi-á ta'ge ihûuwí, hääwí Yôesi natsonpóe'i-á häädi waa i'âamí, hedá äyîngidi iví wówátsi ihûuwí'in ûnkây'ä'. ⁹ Yôesiví hí' whâyüwó'di ûnmuu, hedího i méesate'i tsondi-á háa naháhpóe waa ná'i hí' ipiye' iwhâyuhûuwí, hedânho in wé'ge'in t'owa ovâykhäge'namídí ná'in ta'gen háhkan dipiye' shánkí dívíwhâyú-ídí, hedá in to'wên ná'in háhkan dâyséegí'anpí'indá piháa di'ánshaamuu kin ovâythayyamí.

¹⁰ Han i méesate'i tsondi ikanhûuwí gá báyéki t'owa-á t'óyanda'pí'indá' dimuudân, hedí inbí hí'-á wídínchä'muupí, hedí inbí hí'dí wây-á t'owa-á piháa ovây'ánshaakando?. In Hudíyo dimuu'in shánkí wänbo há'min dimuu. ¹¹ Nakhây'ä' ná'i kí'bi hí' äy'ahkhâa-í'in, gá hääwí dínkhây'ä'hpí' dâyhá'o'dân hôeyó'dí dâywänpichä't'aanídí, hedího báyéki tádá'indá yíyá'indá inbí äy wóegé ovâypedee'o?. ¹² Wí Crete-wi sen wänbo?, i-á inbí khuu i'gedí itumakhe'o'i' namuu'i natú, "In Crete-win häädi wänbo t'ähkí dihôeyó, khân t'ayyaa'in waagi'inbá dimuu, bâa'in de'de'in dimuu." ¹³ Ná'in inbí'gedí natú'indá ta'gen namuu. Hedího u-á úkhây'ä' kaygi'di ovâytumakhe'amí'in hedânho inbí whâyü Yôesiví'piye' ta'ge dínmúnídí, ¹⁴ hedá wídây't'óyaanípídí in Hudíyoví pehtsiye-ádí hedá i tsontuu in t'owa in ta'gen namuu iwedí dívíyâa'annin dâypipaa'i-ádí. ¹⁵ In to'wên yä'dâa'in dimuu'ingí' hääwí t'ähkí híwó'di namuu, hewänbo in yä'dâapí'in dimuu'in hedá wídívíwhâyundepí'ingí'-á hääbo híwó'di wídínmuupí. Ná'inbí ánsaa wänbo yä'dâapí' dínmuudi wídínhanginnáhpí wé'i wí híwó'di namuu, wé'i

wí híwó'pí' namuu'indá. ¹⁶ Yôesi dâytaa gin ditû', hewänbo háa dívíkanhon waagidi nakeepo' ta'gendi wíðâytaapí'in. Daháa díví'o', wídi'a'ginháhpí, hedá hääwí híwó'di namuu wänbo díví'amí'in wíðínkoedipi.

2

In ta'gen háhkan namuu'in

¹ Hewänbo uvi'wän úk'óe t'owa ovâyhá'amídi háa inbí wówátsi dâyhúuwí'in, in ta'gen namuu'in dívíwhâyumá' dihaydi. ² Saydôe ovâyhá'amí wídisuwät'ôenípídi, hedá híwó'dá inbí wówátsi-á dâyhúuwídi hedânho t'owadi ovây'a'geenídi. Ovâyhá'amí hanginta'nin dimúnídi, hedá in ta'gendi whâyü-ádi séegi-ádi dâymá've-ídi, hedá tobáháa napo' wänbo dívíyää'amídi. ³ Hedá kweeyôe-á wá' ovâyhá'amí háa inbí wówátsi dâyhon waagidi dâykeeyamídi Yôesi dâya'ginhonnin. Wây-á t'owaví'gedi yanákiwó' wídiví'má've-ípi, hedá suwäto'in wídimúnípi. Indá dínkhây'ä' hääwí híwó'di namuu'i dâyhá'amí'in, ⁴ hedânho in shánki ts'aamin kwiya' ovâyeyé-ídi inbí senä'dádi inbí ây-ádi dâyséegihúuwídi, ⁵ hedá hanginta'nindá dimúni, yä'dâa'in wówátsi-á dâyhúuwí, inbí k'aygi-á híwó'dá dâya'yingi'amí, diséegit'ôení, hedá inbí senä'dá dâya'ginnamí. Han díví'odi to'wí wänbo há'to únkoedí-í híwó'pí ihée'amídi Yôesivi tuu i'gedi.

⁶ Hanwaagibá in senä' shánki ts'aamin dimuu'in kaygi'di ovâyhá'amí hanginta'nin dimúnídi. ⁷ T'ähki u bi'o'i híwó'da' bi'âamí, hedi handidi ná'in shánki ts'aamin dimuu'indi wóemúndedi udi ovâykeeyamí háa indá dínkhây'ä' díví'âamí'in. Ovâyhá'odi in ta'genda'ba bihé'amí, hedá ovâykeeyamí pín ta'ge haydi biwhâyunde'in. ⁸ Uvi hí' ta'ge'ida' úmúni hedânho tóebo wí'únkoedí-ípidi wóetuusú'amídi. Handidi to'wí uvi'näpiye' namuupi' nawôeda'púwí, hääwí wänbo híwó'pí' wí'ishaadepídi na'inbí'gedi natúnídi.

⁹ In pant'ôe'in dimuu'in ovâytu'âamí inbí tsonninbí tuu dâyt'óyaaní, hedá i t'ôe dâyo'idi inbí tsonnin ovâyhihchannamí, hedá wá' wídivítuwhännâamípi, ¹⁰ hedá wídivísä'mâamípi. Shánkídi dâykeeyamí sähto'indá hôeyó'indá wídimuupi'in, hedânho háa inbí wówátsi dâyhon waagidi nakeepúwídi i hääwí Yôesi na'inbí aywondivi'gedi áyhá'andi' sa'wó'di namuu'in.

¹¹ Yôesi Tádádi iví séegísehkaná na'in dínkeeyan, hedi ná'i séegísehkaná-á únkoedi t'ähki t'owa ovây'aywoenídi. ¹² Hedi iví séegísehkaná iwedi giháhpóe ná'i a'ginháhpí hääwí Yôesivi'piye' iví'o'i' áyoye'amídi, hedá i híwó'pí hääwí in t'owa Yôesi dâytaapí'in kay'indi dikanda'i-á áyoyegi'amí, hedi náa oepaa k'aydi na'inbí wówátsi ta'gá hedá hanginta'dídi áyhúuwí, háa Yôesi nada' waa. ¹³ Hedi gitsíkha i hääwí híwó'di Yôesidi dípägít'óe'i', hedi kinnân namúni: Jesus Christ nakeepúwí iví sa'wó'di kohthay wóegé, i-á i hay'i Yôesi-á hedá i dín'aywondi-á namuu. ¹⁴ I-á na'ingí' ipimägi na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ädi-ídi hedá ná'i t'aywó'di dínyâ'amídi, hedânho ta'gendi iví t'owa gimúnídi, hedi pín ta'ge haydi gida'ídi híwó'da' ívíkanhúuwídi.

¹⁵ Ná'i hääwí i'gedi t'owa ovâyhée'amí. Kaygi'di ovâytu'âamí háa díví'âamí'in, hedá in to'wên híwó'pí dívíkanhonnin ovâyta'gep'óegésaaní. U-á úk'óe kin bi'amídi, hedânho to'wí wänbo wí'únkoedípidi wóe'a'ginhánú-ídi.

3

Háa Titus-di in Jesus-vi'piye' dívíwhâyunde'in ovâyhá'amí waa

¹ Ihayda' in t'owa ovây'ánshaakannâamí t'ähki in nange'in tsonkhuu dâymáa'inbí khómapho' dívíkw'ôení. Dínkhây'ä' di'a'gint'ôení'in, hedá dikhây'múni hääwí t'ähki híwó'di namuu'i' díví'âamídi. ² Ovâytu'âamí

wây-á to'wênbí'gedi yanäki wídívihí'má've-ípi, hedá wídívítuhkanmá've-ípi. Shánkídí ûnp'oe kháapi'in dimúni hedá t'ähki t'owa-ádi a'gindibo dívihûuwí. ³ Gínkhây'ä' kin waagi íví'âami'in, gá wáymûu na'in wá' hangintahpí'in gimú'dedân, hedá t'óyanpí'indá gimuuwän, in ta'gen namuu iwedi gihângepöewän, háa na'inbí túu'ú iwe gichaa waagida' íví'odi wí'bo ívípihíhchanmädi ná'i híwó'pí' häawídi na'in dípanhógi waa gínpóe, na'inbí wówátsi-á t'ähki yä'dâapída' íví'owän, githúut'óewän, wây-á t'owadá dí'taywän hedi na'indi wá' indá âyt'aywän. ⁴ Hewänbo Yôesi na'inbí aywondidá dínkeeyan i-á t'owa-ádi híwó'di namuu'in hedá inbí'piye' séegi-á imáa'indá, ⁵ hediho dín'aywon, hewänbo na'in híwó'di häawí íví'annin namuudá yoe, iví sehkanä ûnmuudân dín'aywon. Dí'owídidí waagibá wówátsi ts'aamin dímägi, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâadä ts'aamin waagi'inbá dípa. ⁶ Jesus Christ na'inbí aywondi na'ingí' i'annin namuudi, Yôesi Tádádí i Yä'dâa'i P'oewaahâa báyéki dímägi. ⁷ Hediho Yôesi Tádá íví séegísehkanä ûnmuudi díchâamâa t'aywó'di wí'âymaapi waagi, hediho in wówátsi nahândepí'in gitsíkha'in âykéyi. ⁸ Ná'i otú'i-á ta'gen namuu, hedi oda' udi in t'owa ihayda' i'gedi ovâyhí'má've-í'in, hedânho in Yôesivi'piye' ho dívíwhâyunde'in häädi wänbo t'ähki híwó'da' díví'âami.

Ná'i otú'i-á híwó'dida' namuu, hedá in t'owa t'ähká ovâykhäge'do'. ⁹ Hewänbo in to'wên hangintahpí tsika dívítsika'máa'in wí'ovâyt'óyaanípi, hedá to'wên inbí thehtáy pahpá'inbí kháwä i'gedi ihayda' dívíhée'o'indá, * hedá to'wên Moses-ví tsontu i'gedi dívíwänpituhkando'indá. Kí'bi hí'dá tóebo wí'óekhäge'dopí hedi wínachä'muupí. ¹⁰ Wí to'wí piháa iwhâyundedi nat'owawiyet'óe'i namuu'i' undádí nayidá nâatu'amí han wí'i'amípi, hedi natáyda wíyá hanbá nâatu'amí, hedi it'óyanpída nâayoegi'amí. ¹¹ Úhanginná wí to'wí kí'bi namuu'i-á t'aywó'to'ida' namuu'in hedá in ta'ge'in p'óe i'gá wínamänpi. I-á wí'bo ûnpihanginná híwó'pí ikanhonnin.

I t'ä'gi hí' Paul-di Titus ôntä'nandi'

¹² Háa Artemis háa Tychicus uvi'piye' dósankhâyamáa, hedi owáy wé'i wí napówa ihaydá, bisó'dêe-í oe Nicopolis búu'ú díyay-ídí. Naa dáy'ánshaamägi náa te'nú iwebo dáywóyi'nídí. ¹³ Zenas i sen i tsontu itaa'i namuu'i-á hedá Apollos-á wáypiye' damän. Bisó'dêe-í ovänkhäge'namídí hedânho häawí wänbo wídántâynípídí. ¹⁴ Na'inbí t'owa dínkhây'ä' diháhpúwí'in híwó'da' häädi wänbo t'ähki dívíkanhûuwídí, hedânho in to'wên häawí dín'táy'in ovâykhäge'namídí. Han díví'opída inbí wówátsi wídínchä'púwípi.

¹⁵ In náwe naa-ádi dikw'ó'nindi inbí sengitu wónsan. Udá in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhâyundedi na'in díséegi'in ovâysengitu'âami. Yôesi Tádáví séegísehkanä t'ähkídíbo bînmá've-í.

* 3:9 Námú'dí i thaykangí' hí' 1 Timothy 1:4 iwe natä'muu'i'.

In Ta'nin Paul-di Philemon Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu⁷i? opannän Christ Jesus-gi⁷ dáy⁷t'ôe⁷odi. Naa-ádi hedá na⁷inbí tí⁷úu páadé⁷i Timothy-ádi ɔ Philemon wínta⁷do⁷, ɔ-á na⁷inbí tí⁷úu wíséegí⁷i hedá na⁷inbí t'ôe iwe díkhäge⁷do⁷i-á unmuu.

² Hedá in méesate⁷in t'owa uvi k'aygi díwíwé⁷ge⁷o⁷in wá⁷ änta⁷do⁷, hedá na⁷inbí tí⁷úu Apphia-á, hedá Archippus-á, i-á wí sundado na⁷inbí hänge nawindi díkhäge⁷namí⁷dí waagi⁷bá namuu.

³ Yôesi na⁷inbí Tádádá hedá Na⁷inbí Sedó Jesus Christ-dá inbí séegísehkanä wovây⁷määni hedá wovâykhäge⁷namí ánsaaginpidíbo⁷ íkwô⁷nídí.

Philemon-bí séegí ünmuu i'gedi ônta⁷do⁷

⁴ Philemon, häädi wänbo wínyúusu⁷an ginhay Yôesi igi⁷ dáy⁷t'ôemáa⁷i dókú⁷daa⁷o⁷, ⁵ dínhanginpóedí uvi whäyü Na⁷inbí Sedó Jesus-ví⁷piye⁷ úmuu i'gedi, hedá wá⁷ dínhanginpóe Yôesi Tádávi t'owa t'ähkí udi ováyséegí⁷in. ⁶ U-ádi naa-ádi handa⁷ änhäyunde⁷, hedí naa dáyyúusu⁷o⁷ ná⁷in whäyü gänmuu⁷indi wóekhäge⁷namí⁷dí shánkí wänbo úhanginnánídí t'ähkí i híwó⁷dí hääwí änmáa⁷i? Christ wé⁷ge gamuudi. ⁷ Naví tí⁷úu páadé⁷i⁷, udi Yôesi Tádávi t'owa inbí pí⁷nä khó⁷yé ovâyhíhchannan, hedího uvi séegí mänmáa⁷idi naa wá⁷ díhíhchannan, hedá báyéki díkhäge⁷nan sen waa o⁷añanídí.

Paul-di Philemon óedaa⁷an Onesimus óeséegíkényídí

⁸⁻⁹ Hedího wí⁷ná táye änséegíhondi hääwí bí⁷amí⁷dí wída⁷khây⁷máa. Tobá Christ-di dínk'ú⁷ wänbo thay⁷eedí wíyôenídí háa úkhây⁷ä⁷ bí⁷amí⁷in, wên tsontu⁷ wímääníví⁷wedi naadi wíwänpida⁷khây⁷máa. Wí⁷ú⁷óde-ípí naa Paul sedó omuu⁷in, hedá Jesus Christ-ví⁷ omuudiho⁷ opannän. ¹⁰ Wí hääwí Onesimus-gí⁷ mân⁷amí⁷dí kaygi⁷di wída⁷máa. I-á naví e⁷nú waagi⁷bá dínmuu, naa wa⁷ náa opannän dihaydibo⁷ iví tádá waagi⁷bá opóedí. ¹¹ Tobá i-á páadédí ugí⁷ úchä⁷póepí wänbo⁷, náa-áho wí⁷gíndígí⁷ ugí⁷-ádi naagi⁷-ádi gänchä⁷póe. * ¹² Náa-á i uvi⁷piye⁷ dówáysankhây⁷máa, hedí báyéki dóseegídí naví pí⁷n wá⁷ i-á⁷íbá ihon waagibá ochanpo⁷. ¹³ Yôesi Tádávi híwó⁷di tu⁷ t'owa dovây⁷t'ôe⁷o⁷in namuudi náa wa⁷di opannándí naa oda⁷wän Onesimus náwe naa-ádi dówóyí⁷ní⁷in, hedânho idi uvi⁷gedi naa díkhäge⁷namí. ¹⁴ Hewänbo naa wó⁷da⁷pí uvi pápidíbo dówóyí⁷ní⁷in. Naa wó⁷da⁷pí wí⁷kaygi⁷amí⁷in hääwí híwó⁷di bí⁷amí⁷dí, shánkídí oda⁷ ɔ wí⁷bo kin bí⁷amí⁷in.

¹⁵ Ma⁷di Onesimus uvi⁷wedi wí háy tãhkí⁷dá⁷ nawiyedee hedânho uvi⁷piye⁷ nawáymu-ídí hedá ɔ-á⁷íbá häädi wänbo t'ähkí nacha⁷nídí. ¹⁶ Páadédí pan namuu, hewänbo náa-á pan wínamuupí, náa-á wí panbí shánkí hay⁷i namuu, náa-á na⁷inbí tí⁷úu páadé⁷i gänpóe änséegíhúuwígí⁷. Hedího naadi hânho dóséegí, hewänbo u⁷dá shánká náaséegíhúuwí, t'owa namuudi hedá náa-á Na⁷inbí Sedó Jesus-ví⁷ namuudá.

¹⁷ Hedí ɔ-á⁷dí naa-ádi wé⁷ge änt'ôe⁷o⁷ waagibá unchaa⁷dáho⁷, Onesimus náséegíke⁷ naa díséegíkényí waagibá. ¹⁸ Hedí uvi⁷piye⁷ it'aywó⁷nandáho⁷, háa uvi⁷piye⁷ hääwí naphaamuudáho⁷, naa díphahsaaní. ¹⁹ Nábâa naabo ná⁷i hí⁷ dótã⁷kankhây⁷máa: “Naa Paul omuu⁷idi wíwá⁷âa-í.” Hewänbo náa wó⁷da⁷pí wí⁷ánshaakannamí⁷in, ɔ-á uvi wówátsi-ân naa unphaamuu⁷in. ²⁰ Tí⁷úu páadé⁷i⁷, Na⁷inbí Sedó Jesus-ádi wé⁷ge gamuu, hedího oda⁷ u⁷dá ná⁷i híwó⁷di hääwí wídaa⁷andi⁷ naa dín⁷amí⁷in. Handídi Christ-ví⁷in gamuudi naví pí⁷nä khó⁷yé

* **1:11** In kháwã Onesimus-á natu⁷da⁷ “To⁷wí nachã⁷muu⁷i?” gin.

naa díhíhchannamí. ²¹ Nǎʹin tǎʹnin wîntǎʹdoʹ dînhanginnândi i hǎǎwí odaʹpóeʹi nâaʹaʹginkhâymáaʹin, hedi shánkí wǎnbo hǎǎwí wáʹ nâakhâymáa.

Wí sengituu namuuʹiʹ

²² Hedi nǎǎ waʹdi wíyá hǎǎwí wídaaʹámí: Ti wí íve dînhâyʹámí dáywhonwóyíʹnídí? Undi dînyûusuʹodiho naa ochǎǎ hanwaapídíbo Yôesi Tádádí díwáypunmǎǎníʹin unbíwepiyeʹ.

²³ Epaphras-di iví sengituu wônsan, i-á wáʹ Christ Jesus-gîʹ itʹôemáádíbo naa-ádíba napannǎn. ²⁴ Hedá Mark-á, Aristarchus-á, Demas-á, hedá Luke-á naa-ádí wéʹge dívítʹôemáaʹindi wáʹ wóesengituʹan.

²⁵ Naʹinbí Sedó Jesus Christ-ví séegisehkaná unbí píʹnǎ khóʹyé mǎnmáʹve-í.

In Ta'nin James Ita'nannin

¹ Naa James omuu, Yôesi Tádávi t'ôe'i hedá Jesus Christ i shánkí natsonyi'iví-á. Naadi un tä'di wêege'in Israel t'owa t'ämäpiye íwadekw'ó'nin wâysengituta'do'.

T'ôephade-ádi hedá whäyu-ádi i'gedi ita'do'

² Tí'ûuwin páadé'in, hânho bíhíhchanpuwawe tobáháa bînt'ôephadende wänbo',
³ gá ûnhanginnândân unbí whäyu wovâytaindedá shánkí íyââkanháhpúwí'in.
⁴ Hewänbo háädi wänbo t'âhkí úvíyää'âamí ta'gendi íkweesenpáa-ídí, hedânho wíyá háäwí wänbo wí'unte'dee-ípi kí'min ímúnídí.

⁵ Hedí wéná wí wänbo un diwedi ûnhanginnáhpídí háa kin i'amí'in, i-á ûnkhây'ä' Yôesiví'piye' iyûusu'amí'in, hedího in hangintan óemääní ûnhanginnánídí. Na'inbí Sedó Yôesi khâagipí t'owa t'âhkí báyéki háäwí napäyi', hedí wí'ovâyte'yopí dida'póedí. ⁶ Hewänbo bîndaa'andi, pín ta'ge haydi úvíwhäyú-í wovâymaäní'in. Wí'úví'âyîngimäänípí háa wovâymaäní'in háa wovâymaäní'pí'in. Wí to'wí pín ta'ge haydi iwhâyundepí'-á wí p'oe oepiyá náäpiyá waadi óechânumáa'i waagi'ba namuu. ⁷⁻⁸ Wí to'wí kí'bi namuu'iví ánskaa wí'ûnta'gemuupí, hedí tobá háäwí i'an wänbo híwó' wí'i'âhkée-ípi. Hedího i-á wí'ûnkhây'âhpí na'âaní'in háäwí nada'póe'i Na'inbí Sedó Yôesidí óemääní'in.

To-an ta'gendi kodit'owa namuu'?

⁹ Wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhâyunde'i namuu'i sehkanäwó'gí wówátsi thaa ihondá ûnkhây'ä' nahíhchanpúwí'in, gá Yôesi Tádádí kw'áye óesógedân.
¹⁰ Hedá wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhâyunde'i kodit'owa namuu'i-á wá' ûnkhây'ä' nahíhchanpúwí'in Yôesi Tádádí áagépiye' óesógedí, gá in kodit'owa dimuu'indá háä ahkónu i'gewi póvi'ây nasaa'i waagibá dihâanídân. ¹¹ I than napeedi natsáwápóe ihaydi, i táa t'âhkí óet'awende', hedá i póvi-á t'âhká nathanändedá wíyá sa'wó'di wínamuupí. Wí to'wí kodit'owa namuu'i-á wá' hanbá ûnpo'. Wa'di wíyá shánkí chä' it'andedibo nahâaní.

Híwó'di-á híwó'pí'-á, wâhââdan na'ä'?

¹² Wí to'wí óetayinde'i' it'ôephadeyää'andi-á nahíhchanpúwí, gá híwó' iví tayi' diwedi napee ihaydi wówátsi nahándepí'in ûntsaa'whihkedée-í, wí ää'i páadé napówá'i háäwí híwó'di ikénde waagibá. Yôesi Taa iví tų imägi kîn ovâykhâymaa'in in to'wénde óeséegí'ingí'in.

¹³ Hewänbo wí to'wí óetayinde' ihaydi wên t'aywó'nin nakanda'dá wí'ûnkhây'âhpí Yôesi Tádá ônchânú-í'in. Háäwí yä'dâapi' namuu'i há'to ûnkoedí-í Yôesi Tádá óekannamídí nat'aywó'kandá'-ídí, hedí Yôesi Tádádí wänbo-á to'wí wänbo wí'óet'aywó'dikanyómä'pí. ¹⁴ Hewänbo wí to'wí háäwí hânho nada'dibo t'aywó'diwe itóe'ó ikéyídí. ¹⁵ Hedí iví pí'ná khó'yé nat'aywó'kanda'di, iwedi t'aywó'diho napuyä, hedá shánkí wänbo wíyá it'aywó'dodi pedee iwe napóya'.

¹⁶ Hedânho naví tí'ûuwin páadé'in wâyséegí'in, piháa wí'úví'ánshaamá've-ípi ná'i háäwí i'gedi. Yôesidá wídítumáapí git'aywó'dikandá'-ídí. ¹⁷ Háäwí t'âhkí híwó'di namuu'i dímägi-i-ádi, hedá háäwí ta'gendi yä'dâa'ida' namuu'i dínmáyä'dádí, makówádí gínpóya'. Yôesi Tádá t'âhkí i kohthay oe makówá nasaa'i ikhíyé, hedí ná'i kohthay-á háa nakeet'óe waagi na'egópo' hedá dây'óhkhü'o', hewänbo Yôesi-á wína'egópo'pí. ¹⁸ I-ân napida'di wówátsi ts'âamin dímägi, iví ta'gen tų ûnmuu'i ívíwhäyu ihaydi. Kîn i'an hedânho

t'ähkí ts'aabi hääwí ipakhâymáa iwedi na'indá in páadé'in ts'aamin gimuu'in waagi'inbá gipúwídí.

Háa Yôesidi na'in ditumáa waa wígiwänpidat'óe-ípi, hewänbo iví'ami-á

¹⁹ Naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, ná'i hääwí wâytu'andi' únhanginnânho'. Hedânho häädi waa íkhâymúni Yôesiví tuu úvít'óyaanídí. Wí'úvívó'onnámípi úvívíhée'amídí, hedi hääwí hí'índidibo wí'ít'ayyaapúya'bé-ípi. ²⁰ Git'ayyaapóedá Yôesiví tuu wí'ây'a'gindopí, hediho i hääwí i natú' híwó'di namuu'in wí'ây'opí. ²¹ Hediho t'ähkí i híwó'pí' namuu'i' úvikanmáa'i binyoe'amí, hedá ná'i báyéki híwó'di namuupí' unbí pí'ná khó'yé únk'w'ó'di-á binyâa'amí. Yêngipídíbo Yôesiví tuu bínkéyí. Ná'i tuu-á unbí pí'ná khó'yé únsogedee wí ko'yi waabá, hedi nasóedi in kay imáa unbí hâ wovây'aywoenídí.

²² Hewänbo iví tuu bín'a'ginnamí, wí'íwänpit'óe-ípi. Yôesiví tuu ít'oedi hewänbo í'ándedi wí'únkhây'ähpi háa natú waa úvív'ami'in, unbí ánskaa-á piháa únmuu. ²³ Wí to'wí Yôesi Tádáví tuu nat'oedi hewänbo i'a'gindopídá, i-á wí to'wí waagi'bá namuu ip'oetsíwhayedí iví ts'ay háa únchaa waa imúnde'i', ²⁴ hewänbo tobá ipimú' wänbo', i p'oetsíwhaye namuu iwedi iyâa'an dihaydi, wesebo' ún'ódénde' háa únchaa waagi. ²⁵ Hewänbo wí to'wí Yôesi Tádáví tsontuu híwó' ónt'óyandedí, hedi wí'ún'óde'pí háa nat'oe'in, hewänbo háa Yôesidi óetu'o waagi i'odi, t'ähkí iví tsiyekan diwe nahíhchanpúwí. Ná'i tsontuu-á t'ähkí híwó'didá' namuu, hedi t'owa ovâyma'p'áđinde' inbí t'aywó'di iwedi.

²⁶ Wí to'wí na'ándedi Yôesi óe'a'ginmä'in, hewänbo hähsó'yó'i namuudá, wí'bo ipihóeyó'o', hedi iví tsiyekandá háagi' wänbo wí'únchä'muupí. ²⁷ Hewänbo wí to'wídí Yôesi na'inbí Tádá ta'gendi óe'a'ginmä'i-á kinnân íkhâymáa: In to'wên yiyápi'indá tádápi'indá dimuu'in hedá in kwiyá' inbí sená' dínchuu'in dimuu'indá idi ovâypuwäkhâymáa ovâykhäge'namídí inbí t'ôephade iwedi ovâyya'amídí, hedá wá' ipi'áyîngi'amí hedânho ná'i yä'dâapíkan in t'owa Yôesi Tádá dâytaapi'in díví'o'i namuu'idi wí'ópedee'amípidí.

2

Wíginkhây'ähpi git'owayoegit'ôeni'in

¹ Tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ i shánkí hay'iví'piye' úvív'hâyunde'. Hediho wáy wên t'owa shánkí híwó' wívínmá've-ípi in wé'ge'inbí'wedi. ² Ma'di kinbáho namúni: Wíye sená' unbí méesate ee dats'úndi, i wí' namantomuu óedodi napa'annin, sa'wó'dá na'aamuu, hedi i wí-á sehkanäwó'dá na'aamuu, ³ hedi ma'di i shánkí sa'wó'di na'aamuu'i bín'a'gindi bintumáa, "Hä'i shánkí híwó'di púwédé eedi ósoge," hewänbo i sen híwó' na'aamuupí'-á bintumáa, "Owáy hângedibo ówínú, háa naví ân nú'bo ósoge," ⁴ hedáho kin úvív'odá nakeepo' íchanpo'in wí sen shánkí híwó'di namuu'in i wí'ví'wedi, hedânho unbí ánskaa híwó'pí únmuudibo t'owaví'gedí úvív'ánshaamá' háawin dimuu'in.

⁵ Bít'óyanbe naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, Yôesi Tádádí in t'owa ovâyde'man in wé'ge'in t'owadi ovâytumáa'in sehkanäwó' diwówayi'in dimuu'in, hewänbo shánkí kodit'owa waagi'inbá dimuu pí'ná khó'yé inbí whâyú Jesus-ví'piye dínmuudi. Yôesi Tádá iví tuu imägi in to'wêndi óeséegí'in i-ádíba oe makówa dikwó'ni. ⁶ I sehkanäwó' nawówayi'i namuu'i-á bínháawaagimáa. Hewänbo ti wí'únhanginnáhpí'an in kodit'owa dimuu'indidânho wovây't'äámáa, hedá wovâytyú'ódiwekáyä'. ⁷ Christ-ví

kháwǎ ûn'a'ginmuu, hedi t'owadi in Christ-vi'in ímuu gin wovâykháyǎ'de?, hewänbo in kodit'owa dimuu'indidá iví kháwǎ-á ôn'a'ginhánúnde?.

⁸ Nǎ'in tsontuü Yôesiví tạ'nin diwe nak'óe'in in shánkí'in namuu:

Un úvípíséegí waabá, to'wên t'ǎhkí bînséegihûwí.

Hedi nǎ'in tsontuü bîn'a'gindodáho?, híwó' úvíkanhon. ⁹ Hewänbo wáy wên t'owada' in wé'ge'inbí shánkí híwó' bînmáadá, handidi úvít'aywó'do?, hedi Yôesi Táadí t'aywó'kannin wovâyshaa, gá iví tsontuü únmuu'in bîn'a'ginhánúndedân. ¹⁰ Wí to'wí wên wéhpí'indá? Yôesiví tsontuü únmuu'in i'a'ginnanpídá, tobá i wé'ge'i tsontuü i'a'gindo wänbo?, hanbá namuu t'ǎhkí tsontuü i'a'ginhánú waabá. ¹¹ Kinho namuu: Yôesi Táadá natú, Wíyá to'wíví kwiyó-ádi háa sedó-ádi wí'úvíwhohkwomá've-ípí.

Hedá Yôesi Táadá bá natú,

Wívînt'owat'ahánu'bé-ípí.

Hedânho tobá wíyá to'wíví kwiyó-ádi háa sedó-ádi wí'úvíwhohkwomáapí wänbo?, wí to'wí bînhaydi Yôesiví tsontuü t'ǎhkí bîn'a'ginhánú waagibá úví'an. ¹² Yôesi Táadá dítukankhây máa háa híwó' ây'a'ginnin háa ây'a'ginpí'in iví tsontuü, nǎ'i tsontuü-á ûnkoedi na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ǎdi-ídi. Hedânho úví'âyîngi'amí háa ítû'indá úví'o'indá. ¹³ Nǎ-á t'owaví'piye' na'in gisehkanápóepídí, owáy i thaa Yôesi Táadá t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, i-á wá' na'inbí'piye' wínasehkanápuwagít'óepí; hewänbo gisehkanápóedáho?, há'to dítechánú-í.

Na'inbí whäyü-ádi hedá na'inbí tsiyekandádi

¹⁴ Naví tí'úuwîn páadé'in, tobá wí to'wí natú' wänbo in whäyü Jesus-ví'piye' imáa'in, wây-á t'owa idi híwó' wí'ovây'ohpídáho?, ti nǎ'i to'wíví hí' ûnchá'muu? Ti Yôesi Táadá ôn'aywoení wí to'wí kí'min whäyü únmuudibo'? Yoe, há'to'. ¹⁵⁻¹⁶ Gá kinnân: Ma'di wí sen háa wí kwee Jesus-ví'piye' iwhâyunde'i koegî-á awegî'-á ûntáy, hedi bînwänpitumáa, "Sengidi ópûn, Na'inbí Sedó Yôesidânho wóekhäge'namí uví awegî'-ádi koegî'-ádi mǎnhónídí." Kin úví'odi hebo undi wí'bo i háäwí ûntáy'i wívînmähpídá, unbí tuü háagî' wänbo wí'únchá'muupí. ¹⁷ Hediho whäyüda' bînmáadí hewänbo wây-á t'owagî' híwó' wívîn'ohpídí, unbí whäyü-á wí'únchá'muupí.

¹⁸ Hewänbo ma'di wí to'wí natúní, "Wáy wên t'owa in whäyüda' dâymáa, híwó'di tsiyekandá yoe, hedá wây-á wëndá híwó'di tsiyekandá' dâymáa, whäyü-á yoe." Hewänbo to'wí kin natúdáho naadi dótu'âamí, "Wí'úkoedipí dînkeeyamí'in Jesus-ví'piye' biwhâyunde'in híwó'gí háäwí bikanhonpídí, hewänbo naadá wînkeeyamí naa dáywhâyunde'in i híwó'gí háäwí dáy'o'idibo'." ¹⁹ Untú' wí'da' Yôesi na'ân gin biwhâyunde'. Híwó' namuu ha'wâa biwhâyundedi, hewänbo in yä'dâapí'in p'oewâahâa wänbo wá' hanbá dívíwhâyunde', hebo híwó' díví'âamí'wedi diwänpithathapo' dikhuwôeda'di.

²⁰ U ánshaapí' unmuu'i', naadi wítu'anpí'an, tobáháa Christ-ví'piye' biwhâyunde wänbo?, híwó'gí háäwí bikanhonpídá uví whäyü-á wí'únchá'muupí. Ti wíyá wînthaykw'ôení'in unda'? ²¹ Ti wí'ú'ánshaapí'an, na'inbí heháawi thehtáy pahpâa Abraham nakhâymuuwän iví ay Isaac ipihéyídi i antâa k'éwé, háa Yôesi Táadá óeyôn waagi. Gá kin nakhâymuudânho?, Yôesi Táadá óechâa t'aywó'di wí'imáapí waagi. ²² Úhanginná háa ûnpóe'in. Yôesiví'piye' iwhâyü, hedá wá' háa Yôesi natsonpóe waa i'an. Hediho háa Yôesi natsonpóe waagi i'andibo' ikeeyan ta'gendi Yôesiví'piye' iwhâyunde'in, ²³ hediho iwedi nathaypóe háa Yôesiví tạ'nin diwe Abraham-bí'gedi natá'muu waa, kinnân:

Abraham-di Yôesi Tádávi hí' ònwhäyü,

hedí iví whäyü ûnmuudi Yôesi Tádádí óechaä t'aywó'di wí'imáapí waagi, hedá Yôesiví k'ema ûnmuu kin óetu'an. ²⁴ Hedího únhanginná Yôesi Tádádí wí to'wí óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví híwó'di tsiyekandi iwhäyukeeyodi, in whäyü imáa'in nawänpitúdída' bá yoe.

²⁵ Hedí hanbá ûnpóe ná'i kwee Rahab wänbo', i-á senä'bí'piye' iku'p'áy'é'i namuu. Hebo tobá ha'bi namuu wänbo', in wíye Hudíyo senä' kaadi dapówá'in i búu'ú dânmúnídí ovänkhäge'nan, hedí wây-á pí'wên p'óegé i'gedí dawáymu-í kin oväntu'an hedânho in búu'úwin t'owadi wí'ovänhéyípidí. Hedáho kin ovänkhäge'nandibo Yôesi Tádádí Rahab óechaä t'aywó'di wí'imáapí waagi.

²⁶ Wí to'wí iví túu'údí i p'oewaahâa ûnpeedá chu'i namuu. Hedí hanbá namuu wí to'wí iwhäyunde'i hewänbo híwó'gí hääwí wí'i'opídí. Iví whäyü-á chu'in waagi'inbá ûnmuu.

3

Na'inbí hân ni'gedí James ita'nan

¹ Tí'úuwin páadé'in, báyéki un diwedi wí'únkhây'ähpí ída'í'in háhkannin íkwodee-í'in Yôesiví tuu in t'owa ovâyhá'amídí, gá gínhanginnândân Yôesidi na'in háhkannin gimuu'in háa ív'í'o'in shánki áyîngidi dânmúní'in in wé'ge'in t'owa háa dív'í'o'inbí'wedi.

² T'ähkídíbo háyän wänbo piháa ív'í'o'. Wí to'wí piháa natuhipi'-á t'ähki yä'dâa'i namuu, i-á iví wówátsi t'ähki itsonmáa. ³ In kwäyêe äysówhi'opí'an, hedânho háa gida' waa dív'í'amídí. Handidi inbí túu'ú t'ähki äybéede'. ⁴ Bí'ánshaa'an wá' wí p'oe iwe nayi'i kophênbay i'gedí. Tobáháa gähäyü'i namuu wänbo', hedá wí waa kay'ídi óesayhúya' wänbo-á, i to'wí isanhondi' wên phéphá'ay híyää'inda' tí'úupiye' nachá'nin namuu'indidibo hanginpi' ibéede' háa nada' waa. ⁵ Hedí hanbá namuu na'inbí hân. Tobáháa na'inbí túu'ú eedi in hân híyää'inda' namuu wänbo', báyéki ívíyêngihée'o', hääwí t'ähki gihá waabá.

Wí te'k'ayâa iwe nakoye'di nakop'í'áa waabá napúwí, tobá páadé ihaydi i phaa híyää'í namuu wänbo'. ⁶ Hedí hanbá na'inbí hân gínmuu wí phaa waagibá. I phaa oe péyége nakw'ó'dída' na'inbí hân dânphaa'o' waagibá gínpo', hedí wí phaa waagibá na'inbí händibá na'inbí wówátsi t'ähki dânpedee'o'. Báyéki híwó'pí' na'inbí hân diwedi gínpi', hedí wíyá hääwídí wänbo na'inbí túu'ú iwe gínkw'ó'dídi yä'dâapí'in wídípa'pí in händi dí'o waagi. ⁷ T'owa ho dâysahánú hedá nää wa' dâysahánúnde' t'ämägi'in animâa dimúní'in, tsidé hääwëndá, pääyü hääwëndá, hedá mâap'oe iwe dívíkohsaymáa'in dimuu'indá. ⁸ Hewänbo to'wí wänbo wí'ünkoedipí iví hân isahánú-ídi. Na'inbí händá ná'i yä'dâapí' tuu wínahí'wóyí'di'pí, hedá whänpüví só'p'oe waagi'báda' napi'den. ⁹ Na'inbí händi na'inbí Tádá Yôesiví'gedí híwó'gí ívíhée'o', hewänbo na'inbí händibá t'owaví'gedá híwó'pí' namúní'i-á ívíhée'o', tobá Yôesidi in t'owa i namuu waagibá ovâykhíyé wänbo'. ¹⁰ Hedí kindidi ná'in sóphogedá wí'gíndí híwó'di-á híwó'pí'-á gíntuhipi' tobá wéhpí'inda' gísóphomuu wänbo'. Naví tí'úuwin páadé'in, kindá wígínkhây'ähpí ív'í'âamí'in. ¹¹ Tí wí p'ohpee iwedi wêege'i p'oe napée-í, suwägi' híwó'di-ádí híwó'pí'-ádí? Yoe, há'to. ¹² Naví tí'úuwin páadé'in, tí wên fig tay iwedi na-olive-páa-í, hedíháa wên úuva áaphäa iwedi na-fig-páa-í? Hedân yoe. Hedá wá' wí p'ohpee ähsää'í' iwedi híwó'di p'oe suwägi' namuu'i há'to napée-í.

In kodi'nin hangintan háawin namuu

13 Ti to'wí un diwedi báyéki ûnhanginná hedá ihangintanmáa? I-á ûnkhây'ä? yä'dâa'in wówátsi ihûuwí'in, hedá híwó'dá ikanhûuwí, hedi iyengi'anpídí ikeeyâami ta'gendi ihangintanmáa'in. 14 Hewänbo unbí pí'nä khó'yé wây-á t'owa bînkaygi'amí'in ída'di, hediháa shánkí kw'áye úvípitégé-í'in ída'di in wé'ge'inbí'wedi, wí'úvíyêngihée'amípi báyéki ihá waagi. Han úví'odáho' úvíwänpihóeyómáa. 15 Yôesidi ta'gennin hangintan dímgidá kí'min wígmúnípi, hewänbo in to'wên han dívíkanhonnindáho i háäwí nää oepáa k'aydi namuu i'gedida' díví'ánshaa'o', hedá háa inbí pí'nä khó'yé diwänpichaa waagida' díví'o', hedá háäwí i Penísendi na'ä'i-á dâyhon. 16 Hedi to'wêndi in wé'ge'in t'owa ovâykaygi'amí'in dida'di, háa shánkí dívípitégé-í'in dida'di in wé'ge'inbí'wedi, iwedi dínwänpit'aypa', hedá háäwí t'ähki híwó' namuupi' dívíkhây máa. 17 Hewänbo i to'wí oe kw'áye na'ändidi híwó'nin hangintan dímgidá, na'in pí'nä khó'yé híwó'dida' gínkw'ó, hedânho wí'ívíyá'be-ípi, hedá ûnp'oe kháapi'in gimúní, hedá wé'ge'inbí ánskaa-á äy'a'ginnamí, hedá in dâyt'ôephadehonninbí'piyá gisehkanápúwí hediho báyéki híwó'di ingí' äy'âami, hedá t'ähki t'owa handa' äymá've-í, hedá wí paa waagibá wí'ívíyánúmá've-ípi. 18 Hedi wên to'wên dívit'aymáadi na'indi äywóyí'dáho', kindidi na'in wá' wí'ívit'aymá've-ípi, hediho iwedi báyéki híwó'di napi', wí híwó'di ko'yi óekoe iwedi báyéki nahäpapedi' waabá.

4

Háadan i háäwí ída'i wí'ún'ähpi?

1 Háadan wáy wên un t'owa úvíyánde' hedá úvit'aymáa? Háäwídi unbí pí'nä khó'yé wovâyhänbo waa íchaa, gá háädi wänbo t'ähki únwänpihéeginání'índa' ída'dân. 2 Ihaykanpí'índa' ímuu, hewänbo háäwí ída'i wí'únkw'óhpí, hedânkun ídakhâymuu bînt'owat'ahánú-ídi inbí háäwí dínmuu'i bînhónídi. Thúuto'in ímuudi wé'ge'in t'owavi háäwí ída', hewänbo wíwînhóndepídí indádí úvíyánde hedá úvit'e'yo'. Hewänbo háäwí wí'únkw'óhpí gá Yôesi wíwîndaa'opídân. 3 Hedi bîndaa'odá wíwovây máhpí, híwó'di ánskaa únmuudibo wíwîndaa'opídí, wí'bo wovâywänpihíhchannamídi ná'i háäwí bînhóní'in ída'di.

4 Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí in t'owa Yôesi dâytaapí'inbí tsiyekan óehí'andá Yôesivi hânbi' waagi'bá napaa. Undá ha'wâa úvíkanmáa, hedi handidi ná'i háäwí Yôesivi shánkí bînséegídího', wên kwiyä' waagi'inbá ípaa inbí sená' dâyyoe'andi wây-á pí'wên sená'dádí dívíthayé-ídi. 5 Wí'í'ânípi piháa natû'nin ná'i hí' Yôesivi ta'nin diwe nata'muu'i', "I p'oweahâa Yôesidi dîntógi'i nathúupo'di hânho nahäwída'." 6 Hewänbo Yôesi-á báyéki na'inbí'piye' nakhäge'pä't'óe. Hedânkun iví ta'nin diwe ûntû': To'wên diyêngit'óe'in dímuu'in Yôesi Tádádí ovâyyoegi'o'.

Hewänbo to'wên diyêngit'óepí'in dímuu'índa' Yôesi Tádádí iví séegísehkanä ovây má'.

7 Hedáho Yôesi Táaví'piye bípimää hedânho i-á unbí tsondi únmuúndí, hedá bíkay'an Penísendi bînyoetu'amídi, hedânho i-á unbí'wedi nasháni. 8 Yôesivi nú'piye bíhadi, hedá i-á unbí nú'piyá shánká ihádi-í. Un t'aywó'kannin ímuu'in, bînyä'dâapítsiyekanwóyí'. Un to'wên unbí ánskaa wí'únta'gemuupí'in, binyâ'an há'i t'aywó'di unbí pí'nä khó'yé bînmáa'i'. 9 Unbí t'aywó'di únmuudi bítaachanpuwawe, hedá bík'áykháapuwawe, hedá bísíhtää. Íséeyêení'in únkhây'ä' íp'áayêeníví'wedi. Íhíhchaa-íví'wedi, bînkeeyami ík'áykháapóe'in. 10 Yôesivi páadépiye' áagé'in bípuwawe, hedi idáho shánkí kw'âyá wovâytegé-í.

Wây-á t'owavi'gedi híwó'pí wí'úvíhée'amípi

11 Tí'úuwín páadé'in, wí'ná táye wí'úvítuúsúumá've-ípi. Wí to'wídí in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ovâytuúsúu'odi háa inbí'gedi natû' híwó'pí'in dimuu'in, hanbá Yôesiví tsontuú ûnmuu'in ôn'o', gá Yôesidá dítumáadân na'inbí tí'úuwín páadé'in han wí'ây'amí'í'in. Hediho wí to'wí na'ándedi wí'úkhây'âhpi'ín i'âamí'in háa Yôesiví tsontuú ûntû' waa, i-á i'a'ginnâamiví'wedi iwânpikeeyo' nachanpo'in ná'i tsontuú-á híwó'di wínamuupí'in. 12 Yôesidá'mân tsontuupä'i namuu, hedi ida'ba ûnkoedi natúnidí háa ây'a'gindo' háa yoe. Ida'mân ûnkoedi na'inbí wówátsi dín'aywoenidí háa díkwee-ídí. Hedânho ti unbí'we únk'oe wí to'wí bînt'aywó'dichänú-ídí? Yoe, há'to'.

Wí'úvípíphúu-ípi

13 Bít'óyan un kin úvihée'o'in, "Nää thaa háa ma'di thá'di wí búu'ú gida' iwepiye' gimän, hedi i búu'ú iwebo wí paayo gikwo'ni, âyhääwíkumá-ídí âyku'ch'âanidá, báyéki wiyá chä' âyt'aanidí." 14 Wí'únhanginnáhpí háa unbí wówátsi thá'di únmu'ín. Unbí wówátsi-á wí okhí háy tãhkí nakeepo'i hedi wesebo nahánde'i waagibá únmuu. 15 Shánki híwó' namuu kinnân ítúnidí: "Yôesi natúdáho giwówáyêeni, hedi kindá kindá ívikhâymaa." 16 Hewänbo nää iyêngidi úvívânpíphuude' háa úvikhâymaa í'gedi. Hedi kin úvihí'máadi, t'ãhkí yä'dâapí'da' namuu.

17 To'wí únhanginnândi úkhây'ä'in híwó' i'amí'in hewänbo i'anpidá, i-á it'aywó'do'.

5

In dikodit'owamuu'inbí t'aywó'di

1 Nää bít'óyan un kodit'owa ímuu'in, unbí tsí'p'oe únmu'ín'i bínch'a' hedá bísítuwínú, gá báyéki t'ôephade ún'ädân. 2 I báyéki hääwí únk'w'ó'di únpedeeputwamän, hedá unbí aa hääwí únmu'ín'i-á kha'nindidá wovâykha'hon. 3 Unbí óedo-á kwä' ts'ä'i-á t'ãhkí únphênpeemän bînwânpite'kw'ódidi, hedi iwediho nakeepuwagit'oe íkhâ'in, hedi han úví'andibo bînt'ôephadekhâymaa, unbí túu'ú únmuu'i phaadi wovâyphakhanukhâymaa waagibá. Unbí hääwí báyéki únmuu'i bînte'kw'ó'di hewänbo i t'ä'gi thaa-áho napowa'ä'. 4 Bít'óyan, in táhtsaa'in unbí nava í'ge dívít'ôe'anninbíkä'ää wívínwá'âapí, hedi i chä' wí'ovâymagipí'-á Yôesi imunde hedi únhanginná in t'ôe'in bîn'âywannin. Hewänbo Yôesi oe makówa t'ãhkí itsonmáa'i nat'oe in dívít'ôe'annin diphahsanyidi dívítuwínunde'. 5 Nää oepáa k'aydi unbí wówátsi thaa sa'wó'gí bînpadende', hedi t'ãhkí úntáy'i hedá ida'i-á bînkumände' únwânpíhéegínánidí. Wên wáasi túu'in waagi'inbá ímuu, hewänbo kí'min wáasi ovâyhanunde waagibá i thaa napówa Yôesi Tádádí wovâytechänú-ídí. 6 Undi hä'in híwó'nin t'owa bînpankw'oe'ó hedá bînt'ahánunde', hedi indá wídínkoedipi wovây'ahkhâa-ídí.

Bo'atä'í'gedi James itá'nan

7 Hedáho tí'úuwín páadé'in, bo'atádi bít'síkhak'w'o' i shánki natsonyi'i namuu'i nawáy'ää pí'wehaydi. Un únhanginná háa wí to'wí iko'yiko'i namuu'i bo'atádi itsíkha'o'in iví híwó'di hääpaye iví nava iwe úkhâymuu pí'wehay. I-á úkhây'ä' itsíkha'amí'in i páadé'i kwandá i tí'úugé'i kwandádí napówa pí'wehay. 8 Un wá' hanbá bo'atádi úvít'síkha'âamí. Unbí pí'ná khó'yé bíkay'an, gá i shánki natsonyi'i namuu'i hanwaapí'da'dibo na'ädân.

9 Tí'úuwín páadé'in, bînt'ôephadededá wí'ná táye wí'úvíchänu'âamípi. Wí'ná táye úvíchänu'andá Yôesi natúní híwó'pí úví'annin. Christ-ân namuu

i toʷwí t'owa ovâykeekw'ôeníʹi háa híwóʹ háa híwóʹpí dívíʹannin, hedí i-á hanwaapídíbo naʹăă-í.

¹⁰ Tíʹúuwin páadéʹin, hádídí úvíyăăʹamíʹin únhanginnánídí, bíʹánshaaʹan in hănʹoeʹin Yôesiví tukhêʹminbíʹgedí, indá Naʹinbí Sedó Yôesigíʹ dívíhéeʹan, hedí t'ôephade iwe ovâykw'óđi wânbo dívíyăăʹan. ¹¹ In diyăăʹindá híhchannin dimuu gin âytuʹoʹ. Ít'oe háa hănʹoe Job iyăăʹannin it'ôephadende wânboʹ, hedá háa Naʹinbí Sedó Yôesidí äägéwân híwóʹđi igíʹ ônʹannindá. Kindidího gínhanginná Naʹinbí Sedó Yôesi hânho naséegísehkanät'ôeʹin.

Taʹgedaʹ ívîhéeʹamí

¹² Tíʹúuwin páadéʹin, háa năă wâytukankhâymaaʹindá báyékí nachăʹmuu. Unbí tuų úvímăđi wíʹítúnípi, “Taʹgendi năʹi oepáa k'ayđi háa makówá nanân waagibá, taʹgenbá naví híʹ dînmuu.” Năʹi tuų háa wíyá tuų kíʹbi wíʹítúnípi. * Hewânbo “hăă” gin ítúđáhoʹ, hăă in namúní, hedá “yoe” gin ítúđá, yoe indáho namúní, hedânho Yôesidí wíwovâytuʹăămípídí híwóʹpí úvîhéeʹannin.

Yûusu íʹgedí James itaʹnan

¹³ Wénă wên un bînt'ôephadendedí únkhâyʹăʹ úvíyûusuʹamíʹin; hedí íhíhchandidá bînkhaʹwamí Yôesi bîntegé-íđi. ¹⁴ Wí toʷwí nahayđá in méesatewin tsonnin ovâytukánnamí, hedí indá Naʹinbí Sedó Jesus-ví khăwă ônkhăyăʹdedí năʹi nahayʹiví núʹ diwindí ônyûusuʹamí, hedá wí olive kăʹp'loedá óeʹăyú-í. ¹⁵ Úvíyûusuʹodí Yôesivíʹpiye úvíwhăyundedá, i nahayʹi nawówa-í unbí yûusu únmuudí. Kindidí Yôesidí i nahayʹi hekhăa óemăáni, hedí it'aywóʹnandáhoʹ, iví t'aywóʹđi-á ônʹowóyé-í. ¹⁶ Hedânho wíʹnă táye úvít'aywóʹđihăätsiʹamí, hedá wíʹnă táyegíʹ-á úvíyûusuʹăămí, hedího handidí wovâyhekhăaʹamí. Wí toʷwí iví wówátsi taʹge ihondiví yûusu-á ûnkayđi báyékí ûnkankoedí. ¹⁷ Yôesiví tukhêʹbi ûnmuuʹiʹ, Elijah gin nakhăwăʹiʹ t'owadaʹbá namuu, i-á naʹin waagiʹbá namuu. Hewânbo kaygiʹđi iyûusuʹandi nadaʹpóe wíʹikwăʹnamípídí, hedí poyedá píʹge paayo ee nange kwan wânbo wídiyemupí. ¹⁸ Hedí wíyá iyûusuʹan dihayđá, Yôesidí báyékí kwan ovâyemmu, hedí wíyá dínhăăwípayedee inbí nan diwe.

¹⁹⁻²⁰ Naví tíʹúuwin páadéʹin, năʹin níʹgedí úvíʹánshaaʹamí: Wí toʷwí in taʹgeʹin p'óegé namuuʹin diwedí ihângeʹandi, hedí wíyá toʷwíđi óebundá, i toʷwíđi năʹi it'aywóʹnandiʹ óebundi óekhăgeʹnan iví hăă ûnmuuʹi páyégépiye wíʹûnmú-ípídí, hedá Yôesidá iví báyékí t'aywóʹđi ûnmuuʹiʹ ônyăaʹamí.

* **5:12** In Huđíyo wíđidaʹpí Yôesiví khăwă ditúníʹin, hewânbo Yôesi-á hăă t'ăhki ikhíyéʹi namuu, hedího makówá-á năʹi oepáa k'ayđá íʹgedí dívíhíʹmáadí taʹgendi Yôesivíʹgedí dívíhíʹmáaʹin nathayk'ôe.

In Páadé'in Ta'nin Peter Ita'nannin

¹ Naa Peter omuu, Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i?, hedi ná'in ta'nin wáyta'do' un t'owa Jôesi Tádádí wovâyde'mannin, un íthaa'in ná'i wé'ge'i nange eeje: Pontus-á, Galatia-á, Cappadocia-á, Asia-á, hedá Bythinia-á. Unbí ówíngedi t'owadi wovâykhhepiye, hedi náä ná'i nan deeye íwadekw'ó. ² Jôesi Tádá hân'oebo ho ûnhanginnândi undá iví'in ípúuwí'in wovâyde'man, hedi iví Yä'dâa'i P'oewaahâadâ wovâykhâge'do yä'dâa'in ípúuwídí. Wovâyde'man hedânho Jesus Christ bîn'a'ginnamídí hedá iví ûnp'oe ich'áa'i'dá wovây'owêedi-ídí. Jôesi Tádádá iví sígísehkanä báyékíbo wovây máäní hedá wovâykhâge'namí ánsaaginpídíbo' íkwonídí.

Gínhanginná háäwí hânho híwó'di namuu'i' dípâkhây máa'in

³ Gínkhây'ä' báyékíbo Jôesi Tádá âykú'daa'amí'in, i-á Nanbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu. Hânho na'inbí'piye nasehkanápóedí Jesus Christ óewáywówápaadi na'in wá' wówátsi ts'aamin dímägi. Hediho náä-á ná'in wówátsi âymáadi na'in giwó'onpoe'odi gitsíkha háa Jôesi Tádádí dín'amí waa. ⁴ Wí tádá iví ây wí háäwí ovâyjoe'an waagibá, oe makówa Jôesi Tádádí háäwí na'ingí' dîndenkw'ódi'i' dípâkhây máa, hedi ná'i-á hânhay wänbo wínakayjee-ípí, háa wínapedee-ípí, háa wínaháanípí. ⁵ Jôesiví'piye' úvíwâyundediho iví kay ûnmuu'i'di wovây'âyíngikhây máa owáy i' t'ä'ge'i thaa napówa píhay. Hedi i' thaa-á hádídi i'di wovây'aywonkhây máa'in nakeepúuwí. ⁶ Hediho náä úvíhíhchanmá've-í tobáháa t'âmäge háäwí únpoe'o wänbo wovây tayi'nídí, hedi iwediho wí háy tãhki bînt'ôephadende wänbo'.

⁷ T'owa wí óedo phaadi dâytayinde', dínhanginpúuwídí háa háäwí híwóhpí' i-ádí nawóemuu háa joe. Hedi hanbá ná'i háäwí kháa'i-á únpoe'o unbí wâyü wovây tayi'nídí, hedânho nakeepúuwídí háa ta'gendi úvíwâyunde'in háa joe. Hewänbo unbí wâyü-á ná'i óedoví shánki wänbo únchä'muu. Wáy wí thaa-áho óedo-á naháani. Hewänbo owáy Jesus Christ wíyá ipikeeyan dihaydáho unbí wâyü únmuu'i' únta'yindi i'di wovây tu'amí híwó' úví'annin, hedá he'ennindá wovây pa'i, hediho kw'áye wovây kw'ôeni. ⁸ Undi Jesus bînsígí tobá wáymûu wänbo bînmû'pí wänbo'. Hedi tobá náä bînmúndepí wänbo' iví'piye úvíwâyunde', hedá iwedi hânho-á íhíhchan. Unbí híhchandá báyékí únmuu hedá hânho sa'wó'di-á únmuudi ihay hí'-á wí'úkw'óhpí bînthayyamídí háawi únmuu'in. ⁹ Hedi unbí wâyü únmuudiho únhanginná wovây'aywoeni'in.

¹⁰ Hân'oe in Jôesi Tádá ví tukhe'min áyíngidi dívíhá'o shánki dínhanginnáanídí háa Jôesi Tádádí t'owa ovây'aywonde i'gedí, hedi i' háäwí híwó'di Jôesi Tádádí wovây pägí'o i'gedá dívíhé'e'o'. ¹¹ Christ-ví P'oewaahâa inbí pí'ná khó'jé dâymáa'i'diho ovây tu'an Christ-ví'gedí háa ûnpuwagí'o'in wa'di únpóepídíbo'. Ovây tu'an Christ it'ôephadekhây máa'in, hewänbo tí'úgedí báyékí hay'i napuwagí'o, hediho hânho dívísó'dinde dínhanginpúuwídí háädi hedá hádídi ná'i háäwí napuwagí'o'in. ¹² Hewänbo Jôesi Tádádí ovây thayyan ná'i háäwí i'gedí dâyta'nandi-á ingí' wídínmuupí'in, hewänbo ungi'-ân. Ná'i háäwí-á hânho he'endi namuudi in makówáwin t'ôepa'aa'in wänbo hânho dida' i'gedí shánki dínhanginpúuwí'in. Hedi náä ná'i thaa eeje i' Yä'dâa'i P'oewaahâa makówádí dînsandi'di wây-á to'wên wá' ovâykhâge'nan Jôesi Tádá ví híwó'di tun wovây t'ôe'amídí, hedi indá hanbá wovây tumáa háa Jôesiví hân'oe'in tukhe'min ditú waagibá.

Jôesidi ditumáa gínkhây'ä' yä'dâa'in wówátsi áyhúuwí'in

13 Hediho un únkhây'ä' ikhây'múuní'in ta'ge úví'ánshaa'amídí, unbí tsiyekandá bîn'áyîngi'amí, hedá pín ta'gedí ítsíkhakwoní i híwó'dí hääwí bînhóení'i' owáy Jesus Christ wíyá nawáy'äädí nakeepóe ihaydi. 14 Undá Jôesi Tádáví ây ímuu, hediho háa natsonpóe waagi úvíkanhúuwí. Wa' Jôesi Tádá bîntaapídíbo háa íwânpichaa waa úví'an, hebo nää-á ha'wâa unbí wówátsi wíwînhúuwípí. 15 Jôesi Tádá yä'dâa'ida' namuu, hedi i'dí wovây'tuhkânnan iví'in ímúunídí, hediho nää-á häädi wânbo t'ähkí yä'dâa'ida' úvíkanhúuwí. 16 Iví ta'nin diwe iví hí' ûnmuu'i ginnân ûnta'muu:

Naa yä'dâa'ida' omuudi un wá' únkhây'ä' yä'dâa'inda' ímúuní'in.

17 Jôesi Tádáví'piye úvíjûusu'odi bîntu'o "Nanbí Tádá" gin, hedi i-ân namuu i' ûnhanginná'dí' háa na'in t'owa wí'inbo iví'o'in, hediho handá' dímáadí wí'inbo ta'gendi dítu'o' háa híwó háa híwóhpí iví'annin. Hedânho wa'dí nää oepáa k'aydi íkw'ôndibo únkhây'ä' unbí wówátsi bînhúuwí'in i' bîn'a'ginmáadí. 18 Unbí hehääwin thehtáy pahpá'indá inbí wówátsi dâyhonnin wídínchä'muupí, hedi iwedibáho un íhâhpóe unbí wówátsi hanbá bînhúuwí'in. Hewânbo híwó ûnhanginná hääwídí nawá'âamuu'in unbí t'aywó'dí iwedi íma'p'ânídí hedânho gin waagi wíyá unbí wówátsi wíwînhúuwípídí. I' hääwí nawá'âamuu'i-á kwák'u ts'ä'i háa óedo wínamuupí. Ha'bi hääwí-áho hanwaapídíbo nahánde'. 19 Hewânbo Christ-á iví ûnp'oe ûnchä'muu'i' ich'áa'i'dí iwá'âa. I-á wí k'úwá'ay ts'ä'ida' nataamuupí' waagi'ba' namuu. * 20 Wa'dí Jôesi Tádá ná'i nan oepáa íkhíjépidíbo Christ óede'man nachuu-ídí, hewânbo nää i' t'ä'ge'i thaa napowa'ä' ihaydiho nää oepáa k'aydi napówa' gin ungi' i'amídí. 21 Hedi Christ i'annin namuudânho Jôesi Tádáví'piye úvíwâyunde'. I'dá Christ nachuu wânbo óewâywówapaa hedá hay'i namúunídí óesóge. Hediho nää-á Jôesi Tádáví'piye úvíwâyunde hedá ítsíkha háa i'dí ungi' wovâykhây'máa'in.

22 In ta'gen háhkan namuu'in ho bîn'a'ginnandi unbí t'aywó'dí únmuu'i' wovâyjâa'an, hediho nää-á únko'dí ta'gendi unbí tí'úuwînn páadé'in bînsígí-ídí. Hediho úvíkhää-i' pín ta'gedí bînsígíhúuwídí. 23 Wíyá í'âypu'yä' waagibá ípóe, hediho nää-á i' to'wí hânhay wânbo nachuu-í'pí'ví ây ípóe, wí to'wí nachuu'uví'indá joe. Ginho únpóe Jôesi Tádáví tun bînwâyundedíbo'. Ná'i tundá wówá'i-á hedá na'egópoe'opí'-á namuu, Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu waagi. Ginnân natû':

24 I' ahkónuwi táa nakhangí'o waagibá, t'ähkí t'owa-áho diháani,

hedá t'owaví sa'wó'dí hääwí-á wá' dínkhangí'o, i' póvi táa jáa nasô'i' naháani waagi'ba',

gá i' táa-á nat'a'dân, i' póvi-á nawânpithanände'.

25 Hewânbo Nanbí Sedó Jôesiví tundá há'to hânhay wânbo ûnháani.

Hedi iví hí'-á wovây't'ôe'andi-ânho namuu.

2

1 Hedânkun, t'ähkí yä'dâapíkan bînjoe'amí. Wí'úvíhójo'amípí, paa dívíjânúmaa'in waagibá wí'ímúunípí, wí'íthúut'ôenípí, hedá pí'wênbí'gedá wí'úvíjânákíhí'má've-ípí. 2 Wí hínchä'i ay nats'an'aypu'yä'i nawâap'oda' waagibá, un wá' únkhây'ä' hânho ída'i'in Jôesiví tun íhâhpúuwí'in. Iví tundá yä'dâa'ida' ûnmuu, hedá ná'i tundá unbí pí'ná khó'jé únk'w'ôndi wovâykhóekhúumä', hediho bînhógidá unbí wâyü-á únkaypúuwí, hedá wovây'aywoení. 3 Hääwí nak'âagi'i bîndäädi híwó'dí namuu'in ûnhanginpóe

* 1:19 Wên k'úwá'ây gi'min in Hudíyo t'owa dâyhánúnde Jôesi Tádá óemäänídí hedânho inbí t'aywó'dí dínmuu'i' ovây'owóje-ídí.

waagibá, únhanginpóe wá? háa Nanbí Sedó Jesus unbí?piye hânho híwó?di namuu?in.

Háawin Jôesi Tádávi t'owa dimuu i'gedi ithayyan

⁴ Jesus-á wí wówá?i k'uu waagi?bá namuu, hedi tobá t'owadi óejoegi?an wânbo Jôesi Tádádí óede?man, hedá Jôesi Tádágî-á báyékí nachä?muu. ⁵ Un wá? wówátsi wovâymägidihó wówá?i k'uu waaginbá ípóe. Hediho Jesus-ví?piye úvîhâadi-í, hedânho un diwedi Jôesi Tádá wí méesate waagibá ik'úuwídí i? Yä?dâa?i P'oewaahâa iwe ithaayé-ídí. Hedi iwe un Jôesi Tádávi?piye úvîpimägi?indá owhá? waaginbá ímuu, hedi in Hudíyo owhá? hääwí Jôesi Tádá óemä? waagibá, undá hääwí unbí pí'ná khó?jé bînmáa?i-á bînmä?, hedi Jesus Christ-di wovâykhäge?dodi ná?i bînmä?i'dá Jôesi Tádá óehíhchando?. ⁶ Jôesi Tádávi ta?nin diwe ná?i tun ûnta?muu háa i? Christ-ví?gedi natú waa: Bít'ôeyan, naadi wí to?wí dóde?man,

i-á oe Zion diwe dósogekhâymaa. *

I-á wí k'uu tehpaá bé?dí shánkí natáy?i? waagi?bá namuu.

To?wên iví?piye dívíwâyunde?indá há?to dichanpúuwí híwóhpí?piye dívíwâyunde?in.

⁷ Hediho un iví?piye úvîwâyunde?ingî? i-á báyékí nachä?muu, hewânbo in to?wên dívíwâyundepí?ingî?-á ná?in iví?gedi nata?muu:

I-á wí k'uu waagi?bá namuu,

hedi in t'owa-á tewhátehpaa?in waaginbá-á dimuu.

Hedi tobá ná?i k'uu dâyjoegi?an wânbo

i-á i? k'uu ee tehpaá bé?dí shánkí natáy?i waagibá napóe.

⁸ Hedá ná?in wá? Jesus-ví?gedi nata?muu:

I-á wí k'uu waagi?bá namuu,

t'owa iwe dip'íde?dedi dikanunde?.

Ha?wâa dínpoé?o Jôesi Tádávi tun ûnmuu?in wíðây?a?gindopídí, hediho i-áho natú nakhây?ä? gin dínpuuwí?in.

⁹ Hewânbo unnânkun in t'owa Jôesi Tádádí wovâyde?mannin ímuu. Undá owhá? i? tsondi hay?idi wovâykw'ódi?in waaginbá ímuu. Undá in to?wên Jôesi Tádádí in wé?gen t'owaví?wedi wovâywije?in ímuu. Undá in t'owa Jôesi Tádávi?indá? ímuu, hedânho i? shánkí he?endi hääwí i?an ni?gedi wé?gen t'owa bînhangin?ânnamídí. Jôesi Tádádânkun wovâytuhkânnan iví?in ímúunídí, hedi khun diwedi wovâywhahógidi iví sa?wó?di kohthay iwe wovâykw'ódi.

¹⁰ Wáymûu Jôesi Tádávi t'owa wí?ímuupíwân, hebo nää-áho iví?in ímuu. Wáymûu-á Jôesiví sehkanä wíwîntaapíwân, hewânbo nää-áho únhanginná iví sehkanä wovâymägi?in.

Unbí wówátsi Jôesigî?dâ? bînhûuwí

¹¹ Un naadi wâysigí?indá, nää oepáa k'aydi unbí k'aygi ta?gendi wí?únmuupí, náwe háy tähkíðá?mân ípíyéthaa. Hedânho kay?indi wâytumáa, ná?i yä?dâapíkan in wé?gen t'owa inbí tú? iwe dichaaadi hânho dikanda?i-áho wí?úví?âamípi. Gi?bi hääwí-á unbí hâa-ádí ihânbo?. ¹² Undá ná?in t'owa Jôesiví?piye dívíwâyundepí?inbí jáa íji?, hediho yä?dâa?i wówátsida? bînhûuwí?in únkhây?ä?. Gindidiho tobáháa híwóhpí úví?o?in ditú? wânbo?, in híwó?nin úvíkanhonnin dâymúuní, hediho owáy Jôesi dínpuwá ihaydáho indi kw'áayébo óemä?ve-í.

¹³ T'ähkí in nange?in tsonnin dimuu?inbí khómapho? íkwoní?in únkhây?ä?, hedi gindidi Nanbí Sedó Jesus bînhíhchannamí. Háa i? nangewi kw'áye?i tsondi namuu?i? natsonpoé?o waa úvíkanhûuwí, ¹⁴ hedá in wé?gen tsonnin

* 2:6 Zion-dá Jerusalem bú?-ân namuu.

wá' bînt'ôeyaaní, gá indáho ná'i kw'áyewi tsondidi ovâykw'ódidân in t'owa yä'dâapíkan díví'o'in ovâyutuhchäänú-ídí hedá in t'owa yä'dâa díví'o'inbí'gedá híwó dívíhée'amídá. ¹⁵ Jôesi nada' híwó úví'âamí'in hedânho t'owa ánsaapí'in dimuu'in hedá háa dívíhí'máa'in dínhanginnáhpí'in dimuu'in háabo híwóhpí' wí'dâyamá've-ípí unbí'gedi ditúunídí. ¹⁶ Undá pan wí'ímuupí, hediho pan dimuupí'in waagi'in unbí wówátsi bînhûuwí. Hewänbo íma'p'á'nin íwänpimuudibo wí'í'âanípí únkodí'in áyîngipídibo yä'dâapíkan úví'âamídí. Náa-á Jôesiví t'ôe'in ímuu, hediho i'gí'da' unbí wówátsi bînhûuwí. ¹⁷ T'ähkí t'owa bîn'a'ginhûuwí. In méesate'in tí'úuwín páadé'indá bînsígíhûuwí. Jôesi-á bîn'a'ginmääni. Hedá i nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i wá' bîn'a'geeni.

In pant'ôe'in Christ-ví t'ôephade iwedi diháhpúuwí

¹⁸ Un pant'ôe'in ímuu'in, unbí tsonninbí khómapho' úvípikw'ôení tobáháa wovâytsomáa wänbo'. In t'ähkí bîn'a'geeni, in híwó'nin dimuu'in hedá in ûnp'oe kháapí'in dimuu'indá'ba joe, hewänbo in t'ayjaa'in dimuu'in wá'. ¹⁹ Tobá wên háawên híwóhpí'in wí'úví'anpí wänbo wovây't'ôephadekannandáho', Jôesiví'gedi úví'ánsaamáadí ná'i wákan wovây'andi' úvíyää'andá, Jôesi-á undádí nahíhchanpúuwí. ²⁰ Yä'dâapíkan úví'odi wovâywhädidi úvíyää'andáho', i'gedi wí'úvíjêngihée'amípí. Hewänbo tobá híwó úví'o wänbo wovây't'ôephadekandodáho', hedá úvíyää'andá, Jôesi Tádá undádí nahíhchanpúuwí.

²¹ Jôesi Tádádí wovâyutuhkánnan iví'in ímúunídí hedânho bînt'ôephadende wänbo úvíyää'amí'in íhâhpúuwí, gá Christ wá' ungí' it'ôephadedân. Gindidi wovâyjéye háa únkhây'ä' úví'âamí'in, hedi iví ahtaa i'gebá ímú-í. ²² Christ wáymûu wänbo wí't'aywó'nanpí, hójo wänbo iví sóphogedi wí'ûnpeepí. ²³ Jänákí óhéé'andi óetunsúu'an dihaydá, in to'wên gin óe'annin wí'ovâyutunsúu'anpí. Óet'ôephadekannan dihaydá wínatúhpí t'ôephadedibá ovây'wáywá'áa-í'in, hewänbo Jôesi Tádáví mange wí'bo ijoe'an, gá Jôesi Tádáda'mânho ta'ge natú'dân háa híwó háa híwóhpí wí to'wí i'o'in. ²⁴ Christ-dá phé'win deedi óet'óhtägek'û'di iví tú'dí nanbí t'aywó'di dínho'. Nachuu ihaydá na'in wá' gichuu waagibá gipóe, nanbí t'aywó'di iwedi díweejé-ídí, hediho náa-á nanbí wówátsi ta'ge áyhûuwí'in gínkhây'ä'. Christ-ví wáhkandi undá íwówa waagibá ípóe. ²⁵ Wên k'úwá dipedeji'in waaginbá ímuuwän, hebo náa-á unbí áyí'diví'piyebá íwáypówá, i'dá unbí hâa wovây'áyí'do'.

3

Háa in dikhóhtsaakw'ó'nin dínkhây'ä' dithaaní'in

¹⁻² Un kwiyä' íkhóhtsaakw'ó'nindá wá' wáytú'amí, únkhây'ä' unbí senä'bí khómapho'di íkwoní'in. Mađi wá wên senä'dá Jôesi Tádáví tun wí'ônwâyundepí, hewänbo Jôesi bîn'a'gindodi yä'dâa'in ímuudá, unbí wówátsi wovây múuní, hedi gindidi tobá undá háabo Jôesiví'gedi ítúhpí wänbo in wá' mađi iví'näpiye dívíjäänú-í. ³ Wí'úvíkhää-ípí shánkí sa'wó'nin ímúunídí unbí phó hânho bînkodí'odibo', háa báyéki háäwí óedodi napa'andi úvítóe'ódibo', háa nachä'muu'i' aadi úví'awendedibo'. ⁴ Gin úví'âamíví'wedi unbí pí'ná khó'jé nakeet'óepí iwe yä'dâa'in ímúuní. Gindidân shánkí sa'wó'nin waaginbá ímúuní. Unbí wówátsi jêngiginpídibo hedá hanginpí híwó bînhondi, gindidá háädi waa sa'wó'nin ímúuní. Jôesi Tádá-á natú, gin úví'odá, ná'i-á shánkí igí' únchä'muu. ⁵ Gindidânkun in hân'oe'in kwiyä' Jôesiví'piye dívíwâyunde'in sa'wó'nin waaginbá dimuu, inbí senä'bí khómapho' dikw'ondi. ⁶ Sarah wá' ha'wâa ikanhon. Iví sedó Abraham ónt'ôeyande', hedi óetu'o' iví tsondi gin. Hedi náa undá yä'dâada' úvíkanhondáho hedá

khunwôeda'ginpídíbo jashaginpídíbo' íthaadá, undá Sarah-ví a'yûn ímuu waagibá napúuwi.

7 Un senä' íkhóhtsaakw'ó'nin wá' únkây'ä' híwó'di hangintandi unbi kwiyä'dádí íthaaní'in. Indá un waagi wídikaypí, hedá wá' in wówátsi nahánde'pí'in Jôesi imä'in indádí wé'ge bínkhonkhây máa, hedího únkây'ä' bín'a'geení'in. Híwó bín má've-í hedânho híwó únkoedí-ídí wé'ge indádí úvíjûusu'amídí.

Híwó íví'âamí tobáháa dí't'ôephadekando wänbo'

8 Hedá nää-á t'âhkídíbo-á wâythkankhây máa, únkây'ä' wéhpêe ánskaa'indá' ímúuní'in, wí'nä táyevi'piye ítaachanpúuwí, tí'úuwin páadé'in ímuu'in waagibá úvímá've-í, wí'nä táye úvísehkanähúuwí, hedá wí'íjêngit'ôenípí. 9 Wí to'wídí jänákí wovây'andi háa wovâytsunsúu'andi, híwóhpí'dí bá wívínwáywá'âa-ípi, hewänbo Jôesi bín daa'amí híwó ôn'amídí. Hannânkun Jôesídi wovâytu'an úví'âa'amídí, íví'in ímúunídí wovâythkánann dihaydi, hedânho un wá' híwó i'dí wovây'âamídí. 10 Iví ta'nin díwe ginnân ûnta'muu:

Wí to'wí íví wówátsi híhchandi ihúuwí'in nada'i'
hedá híwó'di thaa nada'dá,
wí'únkây'âhpí yä'dâapí tun íhé'e'amí'in
hedá wínahó'jot'ôenípí.

11 I' yä'dâapí' namuu iwedi íjâa'amí'in únkây'ä' hedá i' yä'dâa'i namuu'ida' í'âamí.

Pín ta'gedi íkhää-í háädi wänbo t'âhki tsaaginpídíbo íví wówátsi ihúuwídí,

12 gá Nanbí Sedó Jôesídi in to'wên in ta'ge'in p'ôe í'ge dimännin ovây'áyí'dodân,
hedá inbi jûusu-á háädi wänbo t'âhká ovây't'ôeyande',
hewänbo in yä'dâapí díví'o'indá t'aygi ovây'munde'.

13 Ta'gendi úvíkhäädedi híwó'dida' úví'amídí, ti to'wídí wovâywá'amí? Hedân joe. 14 Hewänbo tobá híwó'di namuu'ida' bín'o wänbo t'owadi wovây't'ôephadekandodáho', undáho híhchan bínshaa-í. Hedího há'min t'owa wívínkhunwôeda'ípi hedá wâhphade wí'úví'áyíngimäänípí. 15 Hewänbo unbí pí'nä khó'jébo Christ bín'a'ginmääní, hedânho i-á unbí tsondi únmuunídí. Hedí to'wídí wovâytsika'yandi háadan gin úvíwâyunde'in, únkây'ä' íkhây'múuní'in bínthayyamídí. Hewänbo t'ayginpídíbo-á a'gindíbo-á bínhé'e'amí. 16 Háädi wänbo t'âhki únkây'ä' unbí pí'nä khó'jé únhanginnáaní'in yä'dâada' úvíkanhonnin, hedânho wí to'wí jänákí unbí'gedi íhé'e'an wänbo nawôeda'púuwí íví hí' únmuudi, gá Christ-ví'piye úvíwâyundedi yä'dâa'in wówátsi bínhondân. 17 Tobá híwó úvíkanhon wänbo t'ôephade únpúuwí'in Jôesi natúdáho', ná'indá shánki híwó'nin namuu bín't'ôephaadé-íví'wedi yä'dâapí úví'o'in namuudi.

18 Wí'ún'ôede-ípi Christ wá' óet'ôephadekannannin. I-á híwó'dida' namuu, hewänbo in híwóhpí'in t'owa dimuu'ingí' nachuu. Wáymúuda' nachuu nanbí t'aywó'di gínmuudi hedânho Jôesi Tádáví'piye díkánídí. Hewänbo tobá íví tú' ônhay wänbo íví p'oweahâa-á wówá'i únmuu. 19 Iví p'oweahâa-á in wé'gen hân'oe dihánninbí p'oweahâavi'piyebá namää, indá dipankw'ôn waaginbá dimuu, hedí Jôesi Tádáví hí' ovâyhangin'ánnan. 20 Há'in t'owa-á Noah-ví wówátsi thaa íhaydiwinbá dimuu. Wa'di Noah i' kophé hay'i' ipa' íhaydi, Jôesi Tádá in t'owa-ádi báyéki iyää'odi ovâytsikha'máa íví'piye dívíwäyú-ídí, hewänbo wídívít'ôeyandepí. Hedânkun wên cháädida' t'owa i' kophé iwe dívíkuu. I' kophé óep'oe'ké' íhaydi kháve íhayda' dívíwówáwhahógi.

21 Hedí há'i p'oe-á i' p'oe wovây'p'óp'oe'andi' waagi'bá namuu. Nää-á

wovây'aywonde nă'i p'ó'p'oekandi unbí tú' kháapí wovây'owídíndedída' bá joe, hewänbo Jôesi Tăa bînda'máadân wovâykhăge'namídí únhanginnánídí unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjăa'annin, hedi Jesus Christ nawáywówápóedího wovây'aywonde'. ²² I-á nawáywówápóe ihaydá makówápiye napee, hedi năă-á Jôesi Tădáví ko'díngedí na'ân. Iwediho t'ăhki in makówáwin t'ôepa'aa'indá hedá in to'wên tsonkhuu dăymăa'indá t'ăhka ovâytsonmăa.

4

Gínkhây'ă' Jôesigî'da' nanbí wówátsi âyhûuwí'in

¹ Hediho Christ iví tú' iwe it'ôephadedi, háa na'ánshaamuu waa un wá' únkhây'ă' í'ánshaamúuní'in hedânho shánki íkay-ídí, hedá íkhây múuní bînt'ôepaadé-ídí. Wí to'wí Christ-ví'piye iwăyunde'i' iví tú' iwe it'ôephadedá wíyá wínada'pí it'aywó'namí'in. ² Hediho năă iwedi wa'di năă oepăa k'aydi unbí wówátsi bînhon dihaydi, i' t'aywó'di in wé'gen t'owa inbí tú'dí dikanda'i wí'únkhây'ăhpi úví'âamí'in, hewänbo háa Jôesi Tădá nada' waagân úvíkanhûuwí. ³ Híwóhay thaa unbí wówátsi phade iwá háa in wé'gen t'owa Jôesi dăytaapí'in díví'o waagibá úví'owän. Wên tsé waagibá íjiwän, hedáhá' háa unbí tú'dí íchanpóe waagida' úví'owän. Íháapoe'owän, hedá wé'gen t'owa-áda úvíwé'ge'owän bînwänpisu'wă-ídí hedá wíyá ha'wăagi'i t'aywó'di úví'âamídí. Hăăwí bînkhi'jé'i' unbí Jôesi únmuu waa bînchăa'i-á unbí a'gin bînmăwän, nă'i-á Jôesi Tădá nakhăapóe. ⁴ Hedi năă-á in t'owa Jôesi Tădá dăytaapí'indádí bá wíyá wí'úví't'aywó'dopídí, indá wídínhanginnăhpi háa díví'ánshaa'ami'in, hedânkunho jănăki t'ămăge unbí'gedi díví'hé'e'o'. ⁵ Hewänbo wáy wí thaa-áho Jôesi Tădáví páadépiye diwin dihaydi i'di ovâytsika'yăami háadi gin díví'o'in. Hây napóe ihaydi i-áho t'ăhki t'owa ovâykeekw'ôení háa híwó háa híwóhpi díví'o'in, in diwówăji'indá in ho dichuu'indádí. ⁶ Jôesi Tădáví híwó'di tundá in ho dichuu'in wänbo ovâyt'ôe'an, hediho tobá ovâytuhchănuđi inbí tú' dínchumuu wänbo', t'ăhki t'owa dínpo'e'waagibá, inbí p'owăahăa-áho dínwówăyêeni, Jôesi Tădá nawówăji' waagibá.

Gínkhây'ă' hăăwí Jôesi Tădádí dímă'i' ây'âyîngi'amí'in

⁷ Hanwaapídíbo nă'i nan oepăa nakhangí'o. Hedânkun t'ăhki háa úvíkanhonnin úví'âyîngi'amí, hedá íkhây múuní híwó úvíjûusu'âamídí. ⁸ Nă'indá shánki nachă'muu: Pín ta'gedi wí'nă táye úvísíghûuwí, gá t'owa bînsígída báyekí inbí t'aywó'di bîn'owójéndedân. ⁹ Híhchandi unbí k'aygi wí'nă táye úvísíghóeni. ¹⁰ Jôesi Tădádí t'ăhki'díbo wí'inbo magan wovăymăgi, hediho nă'i magandi wí'nă táye úvíkhăge'hûuwí. Gindídiho nă'i wovăymăgi'i'di híwó úvíkanhûuwí, tobá hăăwí namúuní wänbo'. ¹¹ Gá ginnân: Wí to'wí híwó nahí'hádi, Jôesi Tădáví tunnân t'owa ovâyt'ôe'amí. Wí to'wí nat'owakhăge'hă'i-á únkhây'ă' ovâykhăge'namí'in gá Jôesi Tădădân kay óemădân gin i'amídí. Gin úvíkanhûuwí t'ăhki t'owa dínhanginnánídí Jesus Christ namuudânkun gin úví'o'in, hediho Jôesi Tădá-á kw'ăayébo dăymă've-i. I-á ta'gendi hay'i namuu, hedá báyekí kay-á imăa, hedi iví tsonkhuu-á hănhay wänbo há'to únhăanı. Hamân.

In to'wên Christ-ví'in únmuu'in dăyt'ôephadekhăymăa

¹² Un naadi wăysígí'in, tobáhăa báyekí bînt'ôephadededi phaa i'ge ímân waagibá íchăa wänbo', wí'ítsikapúuwípi, "Háadan naa gin dínpo'e'o?" Wí'ítúunípi, "Naa o'ân nă'i dínpo'e'o'i-á há'to dínpuuwí'in." Nă'i-á wovăytayi'nídânho únpo'e'o. ¹³ Undá wí'inbo hí'íngin bînt'ôephadende Christ it'ôephade waagibá, hediho bîhíhchanpuwave gin únpo'e'odi. Hedânho wáy wí thaa hăyú hay'i i-á namuu'in nakeepóe ihaydiho shánki wänbo

ihhchanpúuwí. ¹⁴ Christ-ví'in ímuudibo t'owa jänákí unbí'gedi dívihí'máa wänbo bihhchanpuwave, gá Jôesiví P'oewaahâa i' shánki hay'i namuu'i-á undádíba häädi wänbo t'ähki najidân. ¹⁵ T'owat'akhänu'in, háa sänmin, háa yä'dâapikannin wí'ímúunípi, hedá wây-á t'owaví áyngi wí'únwó'náhpí eeje wí'úvítomá've-ípi, hedânho wíwovâyutuhchänut'ôephadekannamípidí. ¹⁶ Hewänbo Christ-ví'piye úvívâyundedibo wovây't'ôephadekandodá, wí'íwôeda'-ípi. Shánkidí Jôesi Tádá bínkú'daa'amí gá in wé'gen t'owadi Christ-ví t'owa ímuu gin wovâytu'andân.

¹⁷ Ihaydiho naná Jôesi Tádádí t'owa háawin dimuu'in ovâykeekw'ôenídí, hedí iví t'owa únmuu'in páadé gin ovâykhây máa, indá iví k'aygiwin waaginbá dimuu. Hedí in iví'in únmuu'in t'owa wänbo gin ovâykhây máadá, in to'wên iví híwó'di tun ônwâyundepí'in dimuu'in shánki báyéki kháa'in dínpuuwí. ¹⁸ Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûntû'?

To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon wänbo kháa'in dínpuuwí,

hedího to'wên Jôesi Tádá dâya'ginmähpi'in hedá t'aywóhkannin dimuu'indá shánki p'ändíki wänbo dâypaadé-í.

¹⁹ Hedänkun tobá Jôesi Tádá natú wänbo bînt'ôepaadé-í gin, häädi wänbo t'ähki híwó úvikanhúuwí, hedá iví mangá pín ta'gedá úvímääní. I-á i' wovâykhijé'i' namuu, hedí háa iví tun imági waa häädi wänbo t'ähki i'o'.

5

Peter-di ovây tumakhe'o' in méesate'in tsonnindádi in e'nündádi

¹ Nää-á un méesate'in tsonnindá wâyhée'amí. Naa wá' méesate'i tsondi'bá omuu. Naadá Christ nachuu ihaydi dómû' it'ôephadededi, hedí naa wá' i' sa'wó'di hääwí Christ-di dípâkhây máa'i' donkhonkhây máa. Hedânho pín ta'gedi ná'in wâytukankhây máa: ² Jôesi Tádávi t'owa unbí mange bînmáa'indá k'úwá waaginbá dimuu, hedá undá inbí áyí'nin waaginbá-á ímuu. Hedânho bînt'áyingihúuwí únwänpikhây'ädida'ba joe, hewänbo ída'dân. Wí'íchä'hat'aa-ípi, hewänbo híhchandi bínkhäge'namí. ³ In to'wên unbí mange wovây mági'in bînt'áyingi'amídí wíwíntsonchänumá've-ípi, hewänbo un wovây mündedi háa íthaa waagidi bînjâyye-í híwó inbí wówátsi dâyhúuwídí. ⁴ Christ-á i' k'úwá áyí'di p'ó'dédí' waagi'ba namuu. Hedí híwó igi' úvít'ôemáadá, owáy nawáypowá ihaydi i' unt'anmuu'i' bínhóení, há'i-á hânhay wänbo sa'wó'di namúuní hedá há'to naháani. ⁵ Hedí un wé'gen méesate'in shánki ts'aamin ímuu'indá, háa in méesate'in tsonnindi wovâytu'an waa bînt'ôeyaaní. T'ähkidíbo háa wí'ná táye úví'o'in jêngiginpidíbo bînt'amí, gá Jôesi Tádávi ta'nin diwá ginnân ûntû'dân: In dijêngit'ôe'indá Jôesi Tádádí ovâyjoegi'o',

hewänbo in dijêngit'ôepí'in dimuu'indá iví sígísehkanä-á ovây má'.

⁶ Hedänkun Jôesi Tádávi páadépiye áagé úvípikw'ôení, gá iví tsonkhuu-á báyéki hay'in únmuudân, hedí híwó' dihaydi únândiho i'dibo kw'áye wovâykw'ôení.

⁷ Báyéki áyngi bînmáadá wí hé un bînt'íhon waagi'ba namuu. Hewänbo ná'i áyngi-á Jôesi Tádávi mange bínjoe'amí, hedânho i'di wovâyjáa'amídí, gá i'dá wovây'áyingi'amí'in nada'dân.

⁸ Häädi waa áyngidi íyêení, yó'in waagin wí'ímúunípi, gá i' Penísendi-á unbí hânbi únmuudân hedí häädi wänbo t'ähki itsémáa wovâywá'amídí. Wí khän naháhsendi wí to'wí óek'o'idí natuwâyí'i waagi'ba namuu.

⁹ Wíwínmäänípi i'di wovây't'aanídí, hewänbo pín ta'gedi Jôesi Tádávi'piye úvívâyú'bé-í. Wí'ún'ôede-ípi náa oepáa k'aydi t'ähká wây-á tí'úuwín páadé'in únkw'ó'nin un waagibá t'ôephade dâypadende'in dimuu. ¹⁰ Wí háy t'ähkída'mân bînt'ôephadekhây máa, ihaydáhá' Jôesi Tádádíbo hääwí untáy'i t'ähki wovây máani, i'di wovây'téegikwínukhäge'namí, wovâykay'amí, hedá

wên tepú waagi'ba unbi wówátsigí' wovâymääni. Jôesi Tádá-áho t'ähki iví sigísehkanä na'in dímä'i namuu, hedi idá wovâytuhkánnan iví'in ímúunídí he'ennin wovâyppaa-ídí, i-á hãnhay wãbo t'ähki báyéki hay'i namuu waagibá. Christ-ádí wí'dá' ímuudiho ná'in únpo'e'o. ¹¹ Jôesi Tádá-á báyéki tsonkhuu imáa, hedi iví kay-á hãnhay wãbo wí'únhádepí. Hamân.

Peter-di ovâysengitu'an

¹² Silas-dá naa díkhäge'nan ná'in ta'nin'ay wâyta'namídí. Naa dîhanginná i-á nanbí tí'úu páadé'i gínmuu'in hãädi waa háa ûnkây'ä' waa ikanhondi'. Naadi wâyta'do wâykwewaasenwaatu'amídí, hedá hâyú naa dîhanginná'nin Jôesi Tádáví ta'gennin sigísehkanä i'gedi wâytu'âamídá, hediho téegi t'aagi iwe úvítssa'a'í.

¹³ In Babylon bú' iwe'in méesate'in t'owadi inbí sengitun wovâysan, indá un waagibá Jôesi Tádádi ovâyde'man. Mark-di wá' wovâysengitu'an, i-á naví ay dîmmu waagibá dóchaa. ¹⁴ Wí'ná táye úvísígísengitu'âamí. Un Christ-ví'in ímuu'indá ánsaaginpidíbo' íkwoní.

In Páadé'in Tə'nin John Itə'nannin

John itə'do' i to'wí In Tuu kin nakháwä'iví'gedi

¹ I to'wí hán'oe ts'anpáadébo nayi'iví'gedi naadi wáyta'do', i-á in Tuu kin nakháwä, hedá in wówátsi napäyi'i-ân namuu. Háa i natú'in git'oe, hedá na'inbí'piyá nakeepóedí na'inbí tséedíbo-á âypimû', hedá na'inbí mandidá âytäge. ² Nă'i nawówátsipäyi'i' nakeepóe ihaydi âymû', hedá háa iví'gedi na'in giháhpóe'i-á wé'ge'in t'owa âyt'ôe'o'. Nă'i in wówátsi nahándepí'in napäyi'iví'gedi wáytumáa, i-á Yôesi Tádá-ádi na'ân, hedá na'inbí'piyá ipi-keeyan. ³ Háa âymû'in hedá háa iví'wedí git'oe'indá un wá' wáytumáa, hedânho un wá' ûnhanginpúwídí, hedá undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge âyhûuwídí. Hedi ta'gendi Yôesi Tádá-ádi hedá iví ay Jesus Christ-ádi na'inbí wówátsi âyhon. ⁴ Hediho nă'i hăäwí i'gedi unbí'piye' wáyta'do' hedânho un wá' t'âhkí hihchan bînmá've-ídí.

Yôesi Tádá-ádi gimuuđá há'to ívít'aywó'kanhûuwí

⁵ Nă'i hí' năä wáytukankhâymaa'i-á Yôesi Tádáví ay Jesus Christ-ví'wedí git'oe'i namuu. Yôesi Tádá-á wí kohthay waagi'ba namuu, hedá wáyge wänbo wí'ûnkhunáhpí. ⁶ Yôesi Tádá-ádi na'inbí wówátsi âyhondi gitúđáho', hewänbo wa' t'aywó'di i'gebo gimándáho', ívîwänpihóeyó'o', hedi khuu eedi waagibá giyidi in ta'gen namuu'indá wí'âyhonpí. ⁷ Hewänbo nakohtayná' ni'ge Yôesi Tádá na'ân diwe giyidáho', undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge gínmuu, hedá iví ay Jesus-ví ûnp'oe ich'áa'idá dí'owídidi na'inbí t'aywó'di t'âhkí dînyâa'o'.

⁸ Na'in wên t'aywó'nin wänbo wí'âymaa'pí gin gitúđáho wí'bo ívîpihóeyó'o', hedá na'inbí pí'nă khó'yé-á in ta'gendá wí'âymaa'pí. ⁹ Hewänbo Yôesi Tádáví'piye' ívít'aywó'dihäätsi'andáho', idá na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dîn'owóyé-í, hedi i yă'dâapíkan íví'andi' dînyâa'amí, gá iví tuu imăgi waa i'odân, hedá i-á híwó'da'ba i'o'. ¹⁰ Yôesi Tádá ho natú na'in t'owa t'âhkí ívít'aywó'do', hediho wáymûu wänbo wí'ívít'aywó'nanpí gin gitúđáho', kindidá Yôesi Tádá ihóeyó'an waagibá gitû', hedá iví hí' na'inbí pí'nă khó'yé wí'âymaa'pí.

2

¹ Navi áyyää, nă'i hăäwí i'gedi wáyta'do' hedânho wí'úvít'aywó'nâamípídí. Hewänbo wí to'wí it'aywó'nandáho', wí to'wí ûn'ân Yôesi Tádáví páadépiye' igí' i'aywondaa'amídí, i-á Jesus Christ i t'âhkí híwó'di namuu. ² Hedi i-ân iví wówátsi imăgi na'inbí t'aywó'di dîn'owóyé-ídí, hewänbo na'inbí'da'ba yoe, t'âhkí t'owaví t'aywó'di dínmuudân.

Yôesi Tádá âytaadá iví tsontuu ây'a'ginnamí

³ Hândidan gínhanginnání ta'gendi Yôesi Tádá âytaa'in? Gá iví tsontuu ûnmuu'i' ây'a'gindodân. ⁴ Wí to'wí Yôesi Tádá óetaa gin natúdí hewänbo iví tsontuu wí'ôn'a'gindopídá, i-áho wí hôeyó'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in iví pí'nă khó'yé wí'imăapí. ⁵ Hewänbo to'wídí Yôesi Tádáví tuu ûnmuu'i' ôn'a'gindodá ta'gendi pín ta'ge haydi óeséegí, hedi kindidân gínhanginná i-ádi gimuu'in. ⁶ Hewänbo to'wên ditû'nin Yôesi Tádá-ádi dimuu'in, indá dínkhây'ă' inbí wówátsi dâyhûuwí'in Christ iví wówátsi iho' waagibá.

⁷ Un wâyséegí'in, nă'in tsontuu natû'nin ívíséegíhûuwí i'gedi wáyta'do'in ts'aamin wínamuupí, indá in páadédíbo bînmáa'in namuu, i hí' ho ít'oe'ibá

namuu. ⁸ Hewänbo nä'in tsontuü nää wíyá wâyta'dodi ts'aamin waagi'inbá namuu, gá ây'a'gindodáho i khuu nakhanmân waagibá gínpo'dân, hedá i kodi'di ko namuu'i-áho nakeepo'. Ta'gendi Christ nä'in tsontuü-á i'a'ginnan, hedá un wá' bîn'a'gindo'.

⁹ Wí to'wí nakohthayná' ni'ge iví wówátsi ihon gin natúdí, hewänbo iví tí'úu páadé'i it'aydá, i-á wa'di khuu i'gebo nayi'. ¹⁰ To'wên ná'in tí'úuwin páadé'in dâyséegí'in, indáho nakoná' ni'ge diyi', hediho inbí pí'ná khó'yé hääbo in ta'ge'in p'öe iwedí ovâyhänge'amí'i' wíðây máapí. ¹¹ Hewänbo wí to'wí iví tí'úu páadé'i' it'aydá khuu iwebo na'ân. I-á khuu i'ge nayidi wí'ûn hanginnáhpí wépiye' namännin, gá wí tsí't'aa'i waagibá ûnkhuunândân.

Háa in wé'ge'in t'owa Yôesi dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waa in t'owa i dâyséegí'in wíðínkhây'âhpí ovâyhi'amí'in

¹² Naví áyyäã, naadi wâyta'do gá Christ i'annin namuudi unbí t'aywó'di únmuu'i wovây'owóyédân. ¹³ Un tádá'indá, naadi wâyta'do' gá i to hân'oe ts'anpáadebo nayi'i' bîntaadân. Un e'nündá, wâyta'do' gá i Penísendi ho bînt'andân.

¹⁴ Un áyyäã ímuu'in, wâyta'nán gá Yôesi Tádá bîntaadân. Un tádá'indá, naadi wâyta'nán gá i to hân'oe ts'anpáadebo nayi'i' bîntaadân. Un e'nündá, wâyta'nán gá undá íkaydân, hedá unbí pí'ná khó'yé-á Yôesi Tádáví hí-á kay'indidá bînmáa, hedá handidá i Penísendi-á ho bînt'an.

¹⁵ Wíwovâyhi'amípi unbí wówátsi bînhûuwídí háa in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waagibá, hedá i yä'dâapí' hääwí indá ovâyhi'andi-á wíwovâyhi'amípi. Wí to'wí ná'i híwó'pí' namuu'i' óehí'andáho Yôesi Tádá pín ta'ge haydi wí'óeséegípi. ¹⁶ Kinnân in Yôesi Tádá dâytaapí'in díví'o': Háa inbí túu'ú iwe diwânpichaa waagi kaygi'di díví'amí'in dida', hedá hääwí t'âhki dâymû'i-á wá' kaygi'di-á dida', hedá inbí hääwí shánki híwó'di dínmuu waagi dichaaqi dívíyêngi'o'. In Yôesi Táda dâytaapí'innânho ha'wâa díví'o', hewänbo kí'bi tsiyekandá Yôesivi'wedí wína'âhpí. ¹⁷ Háa ná'in Yôesi Tádá dâytaapí'in díví'o' waa dínkhangít'óe, hedá t'âhki ná'i híwó'pí' hääwí kaygi'di dida'i-á wá' nakhangít'óe. Hewänbo to'wên háa Yôesi Tádá natsonpo' waa díví'o'indá hânhay wänbo t'âhki diwówayêeni.

Christ-ví hânbi ho na'ä'

¹⁸ Naví áyyäã, náäho i t'ä'gi thaa tso'wa na'ä'. Wovâytu'anho Christ-ví hânbi na'ä', hedi náäbo báyekí kí'min dikeepo'. Kin napo'di gínhanginná náäho i t'ä'gi thaa tso'wa naná'nin. ¹⁹ Ná'in t'owadá ta'gendi na'inbí'näpiye'in wíðimuuipídi na'in díyoe'an. Na'inbí'näpiye'in dimuudáho', na'indádiibo dívíwóyí'níwän. Hewänbo indá na'in díyoe'an dihaydi nakeepóe wí' wänbo in diwedí na'inbí'näpiye' wínamuupí'in.

²⁰ Hewänbo undá in waagi'in wí'ímuupí. I to'wí shánki híwó'di namuu'idi i Yä'dâa'i P'oewaahâa wovây mági, hediho un t'âhki in ta'gen namuu'in únhanginná. ²¹ Naadi ná'in ta'nin wâyta'do gá in ta'gen namuu'in únhanginnândân, únhanginnáhpídá yoe, hedá wá' únhanginná wí to'wí in ta'gen natú'di-á wí'ihôeyó'opí'in. ²² To-an wí hôeyó'i namuu? Gá wí to'wí natú'di-ân Jesus-á wínamuupí'in i to'wí Yôesi Tádadí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wí to'wí ha'wâagi'i namuu'idá wí'gíndíbo Yôesi i Táda-ádí hedá iví ay-ádí ovânyoegi'o', hediho Christ-ví hânbi' namuu. ²³ Wí to'wí natú'dí Jesus-á Yôesi Tádáví ay wí'ûnmuupí'in, i-á Yôesi Tádá wänbo iví pí'ná khó'yé wí'imáapí. Hewänbo wí to'wí natú'dí Jesus-á Yôesi Tádáví ay únmuu'indá Yôesi Tádá wá' iví pí'ná khó'yé imáa.

24 Hewänbo undá hääwí páadé úvít's'anhäyü ihaydibo' it'oe'i' únkhäy'ä' unbí pí'nä khó'yé bînmá've-i'in. Han úví'odáho Yôesi Tádá-ádí hedá iví ay-ádí wé'ge ímúní. 25 Hedí Yôesi Tádávi ay-á iví tuu imägi in wówátsi nahándeip'in ná'in dípägít'óe'in.

26 Wáy wên t'owa dida' in ta'gen namuu iwedi wovâyâyâ'amí'in, hedânkun ná'in ta'nin wâyta'do'. 27 Hewänbo Yôesi Tádádi i Yä'dâa'i P'oewaahâa wovâyâmägi, hedá unbí pí'nä khó'yébo bînmáa, hedího wí'úntáypí wíyá to'wídí Yôesiví'gedí wovâyhá'amídí, gá i Yä'dâa'i P'oewaahâadá hääwí t'ähkí wovâyhá'odân, hedí i hääwí wovâyhá'o'i-á ta'gen namuu, wên hôeyó wänbo wínamuupí. Hedího únkhäy'ä' Christ-ádí wé'ge ímúní'in, háa i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâyhá'an waabá.

28 Naví áyyää, háa otú waa Christ-ádí wé'ge únkhäy'ä' ímúní'in, hedânho owáy i wíyá nakeepóe ihaydi wí'ikhuwôeda'ípídí, hedá wôeda'di iví'wedi wí'úvikaakwomá've-ípi. 29 Únhanginná Christ-ân híwó'da' i'o'in, hedího únhanginná wá' t'ähkí to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnindá Yôesi Tádávi'wedi di'äpuyä'in.

In Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'indá Yôesi Tádávi äy dimuu

3

1 Bí'ánshaa'an Yôesi Tádádi ná'in báyéki díséegí'in, hedí báyéki díséegídânkun iví äy kin dítu'o'. Hedí ta'gendi iví äy-ânkun gimuu. Hedího in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá wídínhanginnáhpí háawin gimuu'in, háawi i namuu wänbo wídínhanginnáhpídí. 2 Un wâyséegí'in, tobá nää Yôesi Tádávi äy gimuu wänbo', wa'di wínahanginnáhpí háawin gipuwagít'óe'in. Hewänbo ná'indá gínhanginná: Christ nawáy'ää ihaydá i waagi'inbá gipúwí, gá ta'gendi háawi i namuu waagi äymúnidân. 3 To'wên t'ähkí ná'in napúwí'in pín ta'ge haydi dâytsíkha'máa'indá yä'dâapíkan t'ähkí iwedi dívíyâa'o', háa Christ iwedi iyâa'an waagibá.

To'wên Yôesi Tádávi äy únmuu'in wídívít'aywó'kanhonpi

4 To'wên t'ähkí dívít'aywó'kanhonnindá Yôesi Tádávi tsontuu dâyyoegi'o', hedí iví tsontuu ônyoegi'andáho t'aywó'ninho namuu. 5 Únhanginná Christ ho nää oepáa k'aydipiye' na'ää'in t'owa t'ähkíwí t'aywó'di ovâyâyâ'amídí, hedí i-á wên t'aywó'nin wänbo wí'imáapí. 6 To'wí wänbo Christ-ádí nayi'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, hewänbo wí to'wí it'aywó'kanhondi-á háawi Christ namuu'in ta'gendi wínaka'póya'pídá ta'gendi wí'óetaapí.

7 Naví áyyää, to'wên häädi waa in ta'ge'in p'oe i'ge dimännindá'mân inbí wówátsi ta'ge dínmuu, Christ-ví wówátsi únmuu waagibá. Hedího wí'úvímäänípi to'wídí wänbo in ta'gen namuu iwedi wovâyâyâ'amídí. 8 Penísendi páadé iwedibo' it'aywó'kanhon, hedího to'wên häädi waa dívít'aywó'kanhonnindá Penísendiví'in dimuu. Hedí Penísendiví tsiyekan ônhánú-ídí-ânkun Yôesi Tádávi ay nää oepáa k'aydipiye' na'ää. 9 Wí to'wí ta'gendi Yôesi Tádávi'wedi na'äpuyä'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, gá Yôesi Tádávi'wedi wówátsi ts'aamin ikê'dân, hedího Yôesi Tádávi'wedi na'äpuyädi wí'únkoedípi häädi waa it'aywó'dikanhúuwídí. 10 To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonpídí háa inbí tí'úuwín páadé'in dâyséegípidí Yôesi Tádávi'in wídímuupí. Hedí kindidânho nahanginná wé'in t'owa Penísendiví äy únmuu'in hedá wé'in Yôesi Tádávi äy únmuu'indá.

Yôesi Tádávi äy únmuu'in dívíséegímáa

11 Ná'innân namuu in hí' it'oe'in páadé iwedibo': Gínkhäy'ä' wí'nä táye ívíséegíhúuwí'in. 12 Wígínkhäy'ä'hpí Cain waagi'inbá gimúní'in. I-á i

Penísendiví? ûnmuu, hedânkun iví tí'ûu ihay. Hedi háadan Cain-di óhay? Gá iví tí'ûu-á iyä'dâakanhondân, hewânbo i-á híwó'pída' i'o'.

13 Hediho tí'ûuwín páadé'in, in Yôesi Tádá dâytaapí'indi wovâyt'aydáho', wí'ítsika'yêenípí, "Háadan hêe dít'ay?" 14 Na'inbí tí'ûuwín páadé'in âyséegídího gínhanginná chu'in waagi'inbá gimú'de wânbo nää-á in wówátsi ts'aamin âymáa'in. Wí to'wí iséegímáapí'-á wa' chu'i waagi'bá namuu. 15 To'wên inbí tí'ûuwín páadé'in dínmuu'in dâyt'ayhonnindá t'owa t'akhanu'in waagi'inbá dimuu, hedi un únhanginná wí to'wí nat'owat'akhanut'óe'i-á in wówátsi nahánde'pí'in wí'imáapí'in. 16 Christ iví wówátsi na'in gimuu'di imági, hedânkunho gínhanginná háawin in kodi'nin séegi namuu'in. Hediho na'in wá' gínkhây'ä' gikhây'múni'in na'inbí tí'ûuwín páadé'ingí'-á na'inbí wówátsi âymäänídí.

17 Wí to'wí híwó' hay hääwí iví wówátsi i'amígí' ûnkw'ôndá, hedi iví tí'ûu páadé'i hääwí ûntáydí imúndedi, hewânbo wa'di iví pí'ná khó'yé wínasehkanátaachanpo'pídí óekhäge'namídí, ti ná'i to'wí ta'gendi Yôesi Tádáví séegi iví pí'ná khó'yé imáa? Hedân yoe. 18 Naví áyyä, séegi i'gedi wí'íwíwânpidahí'má've-ípí, hewânbo híwó'di hääwí iví'odibo' âykeeyamí in ta'gennin séegi âymáa'in.

19-20 Hedi in séegi âymáadáho gínhanginná in ta'gen namuu'in wá' âymáa'in, hedá häädi wânbo Yôesi Tádáví'piye' ívibée ihaydá áyîngipídíbo na'inbí pí'ná khó'yé gicháa-i. Ma'di wáyýedí gicháa idi dítuhchânu'khây'máa waagi, hewânbo Yôesidá na'inbí shánki hay'i namuu'di na'inbí ánshaa únhanginná, hediho i-á únhanginná ná'in séegi âymáa'in, i-á hääwí t'âhki únhanginná.

21 K'ema'in, Yôesidi wídítuhchânu'khây'máapí'in na'inbí pí'ná khó'yé gicháadáho', iví'piye' ívibeedí há'to gikhuwôeda'í, 22 hedi hääwí namúni wânbo âydaa'andi-á âyhónde', gá iví tsontuú ây'a'gindodân hedá háa iví'o'indidá âyhíhchandodá. 23 Hedi ná'innân iví tsontuú ûnmuu: Gínkhây'ä' iví ay Jesus Christ-ví'piye' ívíwhâyú-i'in, hedá idá díyôn waagibá wí'ná táye-á ívíséegíhúuwí. 24 To'wên Yôesi Tádáví tsontuú ôn'a'ginhonnindá i-ádí wé'ge dimuu, hedá i-á indádí'ba namuu, hedi ná'in gínhanginná gá iví Yä'dâa'i P'oewaahâa dímägidân.

In to'wên ditû'nin i Yä'dâa'i P'oewaahâa dâymáa'indá bîntayí'ni

4

1 Un wâyséegí'in, t'âhki to'wên ditû'nin Yôesigí' dívíhée'o'in wí'úvíwhâyú-ípí. Páadé bîntayí'ni únhanginpúwídí tigú ta'gendi Yôesiví P'oewaahâa dâymáa'in, gá báýékí dihôeyó'in wáyýe t'âhki dikw'ôndân, indá Yôesi Tádáví tukhe'min dimuu gin ditû'. 2 Wâytukankhây'máa hádídí únhanginnání'in háa Yôesiví P'oewaahâa dâymáa'in háa yoe: To'wên t'âhki t'owaví páadépiye' ditû'nin Jesus Christ i nat'owapaa'iví'piye' dívíwhâyunde'indáho Yôesiví P'oewaahâa dâymáa. 3 Hewânbo to'wên t'âhki Jesus-ví'gedi han wídívihí'máapí'indá Yôesiví P'oewaahâa wídây'máapí. In to'wên kí'min dimuu'in Christ-ví hânmin waagi'inbá dimuu. Ho wovâyt'u'an ná'in kí'min dikä'äagít'óe'in, hedi nää wéngé t'âhki diyího'.

4 Naví áyyä, undá Yôesi Tádáví'in ímuu, hedi to'wên hôeyodí ditû'nin Yôesi Tádáví tukhe'min dimuu'indá bînt'anho', gá i Yä'dâa'i P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé bînmáadân hedi i-á shánki nakay i Penísendiví'wedí, ná'i Penísendi-á in Yôesi Tádá dâytaapí'inbí pí'ná khó'yé dâymáa. 5 Ná'in hôeyó'in dimuu'indá Yôesi Tádá dâytaapí'indá' dimuu, hedânho in wé'ge'in Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'in waagibá dívíhée'o', hedá in t'owa dâyt'óyande'indá Yôesi Tádá dâytaapí'in wá' dimuu. 6 Hewânbo na'indá Yôesi Tádáví'in gimuu, hediho in

to'wên i dâytaa'indi na'in dînt'óyande', hewänbo in to'wên iví'in dimuupí'indá wí'dînt'óyandepí. Handidân gínhanginná wé'in in ta'gen dívíhée'o'in dimuu'in hedá wé'in in hôeyóda' dívíhée'o'in dimuu'indá.

Yôesi Tádá iví ây ûnmuu'in iséegí, hedânho indá wá' dínkhây'ä' wí'nä táye dívíséegíhûuwí'in

⁷ Un wâyséegí'in, wí'nä táye ívíséegíhûuwí, gá in séegí Yôesi Tádáví'wedi na'ädân, hedí to'wên t'ähkí in séegí dâymáa'inda Yôesi Tádáví'wedi di'âypuyä, hedá Yôesi Tádá-á dâytaa. ⁸ Yôesi Tádá-á naséegít'óe'i namuu, hedího to'wên dâyséegíhonpí'indá Yôesi Tádá wí'dâytaapí. ⁹ Kinnân Yôesi Tádádí dínkeeyan díséegí'in: I-á iví wí' ayda' ûn'ändi' isan nää oepáa k'aydipiye' hedânho in kodí'nin wówátsi dímäänídí. ¹⁰ Kindidân gínhanginná háawin in séegí namuu'in: Tobá na'indi Yôesi Tádá wí'âyséegípí wänbo', idá na'in díséegídí iví ay nää oepáa k'aydipiye' isan iví wówátsi imäänidí na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dín'owóyé-ídí.

¹¹ Un wâyséegí'in, ha'wâagidi Yôesi Tádádí na'in díséegídânho na'in wá' gínkhây'ä' wí'nä táye ívíséegíhûuwí'in. ¹² To'wídí wänbo hânhay wänbo Yôesi Tádá wí'öemû'pí, hewänbo wí'nä táye ívíséegídá i-á na'indádí namuu, hedá iví séegí idi dímä'i-á na'inbí pí'nä khó'yé gínsöemä'.

¹³ Kindidân gínhanginná Yôesi Tádá-ádí wé'ge gimuu'in hedá i-á na'indádá: Idi iví Yä'dâa'i P'oewaahâa dímägi. ¹⁴ Hedá wá' âymû' iví ay isannin t'ähkí t'owaví aywondi dínmúnídí, hedího i'gedí t'owa t'ähkí âyt'óe'o'. ¹⁵ T'ähkí to'wên in t'owaví páadépiye' ditû'nin Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, Yôesi Tádá indádí namuu hedá indá i-ádá. ¹⁶ Hedího giháhpóe hedá ívíwhäyunde Yôesi Tádádí díséegí'in. I-ân naséegít'óe, hedí to'wên in séegí dâyhonnindá Yôesi Tádá-ádí dimuu hedá i-á indádá. ¹⁷ Hedí owáy ihay thaa t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, in séegí na'inbí pí'nä khó'yé ho gínsöedá wí'gikhuwôeda'ípí, gá wa' nää oepáa k'aydi giyidibo Christ waagi'ba gipóedân. ¹⁸ Yôesi Tádá âyséegídáho wí'âykhuwôeda'ípí, hedí ta'gendi pín ta'ge haydi i âyséegídí na'inbí khuwôeda' gínyâapo'. Hewänbo âykhuwôeda'dáho ta'gendi pín ta'ge haydi wí'âyséegípí, hedího tuchänu i'gedí iví'ánshaa'o'.

¹⁹ Yôesi Tádádí páadébo na'in díséegí, hedánkun in séegí âymáa. ²⁰ Wí to'wí natúdí, "Naadi Yôesi Tádá dóséegí," hewänbo iví tí'ûu páadé'i' it'aydáho', wí hôeyó'i namuu. Iví tí'ûu páadé'i' imúnde'i' iséegípídí, há'to Yôesi Tádá óemúndepí' wänbo-á óeséegí-í. ²¹ Hedí ná'in in tsontuu Christ-di dímägi'in namuu: To'wên Yôesi Tádá dâyséegí'indá dínkhây'ä' inbí tí'ûuwin páadé'in wá' dâyséegíhûuwí'in.

5

¹ Jesus-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. To'wên ná'in dívíwhäyunde'indá Yôesi Tádáví'wedi ho wiyá di'âypuyä, hedí to'wên i Tádá dâyséegí'indá, iví ây wá' dâyséegí. ² Yôesi Tádá âyséegídá hedá iví tsontuu ây'a'gindodá, handidânho gínhanginná iví ây wá' âyséegí'in. ³ Hedího iví tsontuu ây'a'ginhondi âykeeyo ta'gendi i âyséegí'in. Iví tsontuu-á wähpade wí'ûnkháapí ây'a'ginnamídí, ⁴ gá to'wên t'ähkí Yôesi Tádáví'wedi wiyá di'âypuyä'indá dínkoedidân i yä'dâapí' nää oepáa k'aydiwi namuu'i dâyt'aanídí. Hedí na'inbí whäyü gínmuu'idânho git'anpo'.

Yôesi Tádádí iví ay Jesus-ví'gedí dítu'an

⁵ To'wí iwähäyundedi Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, idá'mânho i nää oepáa k'aydiwi yä'dâapí' namuu'i' óet'ande'.

6-8 Jesus Christ-ân nää oepáa k'aydipiye' na'ää'i' namuu, hedi p'oedi óep'ó'p'oe'an hedá iví ûnp'oe-á ich'áa. Na'ää iví ûnp'oe ich'âanídí, p'oedi óep'ó'p'oe'amídída'ba yoe. I Yä'dâa'i P'oewahâadân dítu'o ná'in ta'gen namuu'in, i-á ta'ge natukanyiði. Hediho ná'in poeyedi wéhpêe tuuda' dâymáa: I Yä'dâa'i P'oewahâa-á i p'oe-á hedá i ûnp'oe-á. Hedi indidá Jesus Christ-ví'gedi na'in díhangin'ândo'. 9 Haa t'owadi dítu'o waa ívíwhâyunde', hewänbo haa Yôesi Tádádí dítu'o waa shánki gínkhây'ä' ívíwhâyú-í'in, iví hí' á shánki ûnchá'muudi, hedi idânho iví ay Jesus-ví'gedi dítu'o'. 10 To'wên Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhâyunde'indá inbí pí'ná khó'yé dínhanginná haa Yôesi Tádá natú waa ta'gen namuu'in. Hewänbo to'wên Yôesi Tádáví hí' wí'ônwhâyundepí'indá wí hôeyó'i waagibá óepa', haa idi iví ayví'gedi dítu'annin wídívíwhâyundepídí. 11 Hedi kinnân Yôesi Tádádí na'in dítumáa: In wówátsi nahánde'innânho dímgá, hedi iví ay áytaadiho kí'min wówátsi áymáa. 12 To'wên Yôesi Tádáví ay Jesus inbí pí'ná khó'yé dín'ännindáho kí'min wówátsi dâymáa. Hewänbo to'wên Yôesi Tádáví ay inbí pí'ná khó'yé wídín'änpi'indáho kí'min wówátsi-á wídâyamápi.

Yôesi Tádádí wówátsi nahánde'ín dímgá

13 Naadi un Yôesi Tádáví ayví'piye' úvíwhâyunde'in ná'i t'ähki wâyta'do' hedânho ta'gendi únhanginnánídí in wówátsi nahánde'ín ho bînmáa'in. 14 Hedi háädi Yôesi Tádáví'piye' ívíbéedi ívíyûusu'amídí, haa nada' waagi'i háäwí gida'po'di, ta'gendi gínhanginná Yôesi Tádádí dînt'óyande'in. 15 Hedi háäwí gida'po'di dînt'óyande'in gínhanginnândi, gínhanginnân wá' háäwí áydaa'andi' ho dímgá'in.

16 Wí to'wí iví méesatewi tí'ûu páadé'i' it'aywó'dodi imû'di, hewänbo in t'aywó'nin i'o'indá há'min wínamuupídí in wówátsi nahánde'ín diwedi óeyáa'amídí, ná'i to'wí kí'min t'aywó'nin i'andigi' Yôesiví'piye' ónyûusu'amí, hediho in wówátsi óemääní. Hewänbo wên t'aywó'nin nayi', indá in wówátsi nahánde'ín diwedi wovâyâyá'amí'in namuu, hedi naa wó'tú'pí wí to'wí há'min t'aywó'nin i'andi bînyûusu'amí'in. 17 T'ähki yä'dâapi' tsiyekan íví'o'i-á t'aywó'dida' namuu, hewänbo wên t'aywó'nin nayi' há'min wínamuupí in t'owa in wówátsi nahánde'ín diwedi ovâyâyá'amí'in.

18 Gínhanginná to'wên Yôesi Tádáví'wedi dí'âypu'yä'indá háädi wänbo wídívít'aywó'kanhonpí'in, gá Yôesi Tádáví ay Jesus-di ovây'âyînmáadân, hediho i Penísendi wí'ûnkoedipí ovâyhónídí. 19 Gínhanginná na'indá Yôesi Tádáví'in gimuu'in, hewänbo to'wên t'ähki in Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá i Penísendiði ovâytsónmáa. 20 Hedá wá' gínhanginná Yôesi Tádáví ay nää oepáa k'aydipiye' na'ää'in, hedi idi ka'powa dímgá hedânho i ta'gendi Yôesi namuu'i áytáa-ídí. Hediho ná'i ta'gendi Yôesi namuu'i-ádí wé'ge ívíhon, iví ay Jesus Christ-ádá wé'ge gimuudi. I-ân i ta'gendi Yôesi namuu, hedi ibá in wówátsi nahánde'ín napäyi'i namuu.

21 Naví áyyä, i háäwí in t'owa inbí yôesi dínmuu waa dâychaamáa'iví'wedá bí'âyîngi'an.

In Eedi'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di in to'wên ovâyta'nannin ovâysengitu'an

¹ Naa wí méesatewí p'ó'dé'dí' omuu'ídi wâyta'do' un, wí kwee Yôesi Tádádí wóde'mandi' hedá uví ây-á. * Ta'gendi naadi un t'âhki wâyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'âhki in to'wên in ta'gen namuu'in dâyta'indidá wá' wovâyséegí. ² Na'indi wâyséegí in ta'gen namuu'in na'inbí pí'ná khó'yé âymáadi, hedá hânhay wänbo t'âhka âymá've-í.

³ Yôesi Tádádá hedá Jesus Christ, i Tádáví ay ünmuu'idá ta'gendi díséegídi na'inbí'piye' gínsehkanápúwí, hedá séegísehkaná na'in dímäni, hedá díkhäge'namí anshaaginpidíbo gikwo'nídi.

In ta'gen âyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'âhki in to'wên inamuu'in bñhúuwí hedá wí'ná táye-á úvíséegíhúuwí

⁴ Naa hânho ohíhchanpóe dñhanginpóedí wáy wên unbí ây in ta'gen namuu'in dâyhonnin, Yôesi Tádá natsónpóe waagibá. ⁵ Hedí náä kó'ôe, naadi wên tsontuú namuu i'gedí wínta'do', indá páadé iwedíbo' âymá'in. Ná'in tsontuú-á ts'aamin wínamuupí, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye ívíséegíhúuwí. ⁶ Na'inbí wówátsi Yôesi Tádáví tsontuú ûntû' waagibá âyhondáho', kindidí âykeeyo' in séegí âymá'in. Hedí ná'in tsontuú páadé iwedíbo' í't'o': Iví séegí wóge' unbí wówátsi bñhúuwí.

⁷ Náä-á t'âmápiye' báyéki diyí', indá in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí ovâyâá'o', indá wídíwíwhâyundepí Jesus nat'owapaa'in hedá ibá i Yôesi Tádádí óesóge'i t'owa ovây'aywoenídí namuu'in. To'wên kí'min dimuu'in in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí dâyyâá'o'indá hedá Christ-ví hñmindá dimuu. ⁸ Hedího bipí'âyíngi'an hedánho hääwí úví'andi wí'únpedée-ípídí, hedá t'âhka Yôesídi wovâymäänídí wovâykhây'o'i bñhóní.

⁹ To'wên háa Christ-di díhá'annin namuu'in diwedí dívîhänge'annin hedá wídâyhonpí'in, indá Yôesi Tádá inbí pí'ná khó'yé wídâymäapí. Hewänbo to'wên háa Christ-di díhá'an waa dâyhonnindá, Yôesi Tádá-ádi hedá iví ay-ádi wí'gíndíbo inbí pí'ná khó'yé dín'án. ¹⁰ Wí to'wí unbí'we napówá'dí wovâyhá'amídí hewänbo Christ-ví háhkan ünmuu'in imáapídá, wíwíntsudemäänípí wovâyhá'amídí, hedí namän dihaydá wíwíntu'âamípí, "Yôesídi wóepahúuwí." ¹¹ To'wên kin óetu'annindá óekhäge'máa iví yä'dâapíkan i'amídí.

I t'ä'gi hí' John-di ovâyta'nandi'

¹² Wa'di báyéki wíyá hääwí wâytu'âamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dóta'namí'in. Naa ochanpo' unbí'piye' opuwämú-í'in, hedí ívímû' ihaydi wé'ge ívîhéé'amí, hedí handidí shánki gíhíhchanpúwí.

¹³ I kwee uví tí'úu úmuu'i Yôesi Tádádí óede'mandívi áy'di wóesengitu'an. †

* **1:1** Wáy wên t'owa dí'ände ná'i kwee-á ta'gendi wí kwee wínamuupí, hewänbo wí méesate-ân namuu, hedá iví ây-á in méesate'in t'owa-á dimuu. † **1:13** Iví tí'úu-á ma'di wíyá méesate-ân namuu, hedá in áy'ä'ä-á in méesate'in t'owa-á dimuu.

In Powage'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di i to'wí ònta'nandi' óesengitu'an

¹ Navi híwó'di k'ema Gaius, ta'gendi wíséegí'i' unmuu. Naa wí méesatewi tsondi omuu'idi ná'in ta'nin wínta'do'.

² U wíséegí'i', dáyyúusu'o háäwí t'ähki híwó' úpúwídí, hedá uví túu'údá híwó'dá uncháa-ídá uví pí'ná khó'yé híwó' uncháa waagibá. ³ Wên méesate'in tí'úuwín páadé'in naa dínpówádí dînt'òekán in ta'gen namuu'in nâamâa'in hedá nâahonnindá, hedi ná'idi hânho díhíhchannan. ⁴ In to'wên navi ây waagi'inbá dimuu'in in ta'gen namuu'in dâyhondi naa dînhanginpo'di, hânho ohíhchanpo', hedi wiyá háäwídí wânbo shánki wídíhíhchandopí.

Gaius híwó' i'an

⁵ U wíséegí'i', háädi wânbo t'ähki háa úkhây'ä' waa bikanhon in méesate'in tí'úuwín páadé'in híwó' ovây'áyîngi'odi, tobáháa ovâytaapi'in dimuu wânbo'. ⁶ Ná'in tí'úuwín páadé'indi in méesate iwe'in t'owa náwe dikw'ó'nin uví séegí úmuu i'gedi ho ovâyt'òe'an. Híwó' bikanhon inbí p'óegé dimân dipiye' ovâykhäge'dodi, hedi kin bikanhondi Yôesi Tádá nâahíhchando'. ⁷ Indá dimân t'owa Christ-ví'gedi ovâyhangin'ânnamídí, hedá háäbo-á in dívíwhâyundepi'inbí'wedi wídâyhóndepí. ⁸ Hediho na'indá gínkhây'ä' ná'in tí'úuwín páadé'in âykhäge'namí'in, hedi handidi wé'ge ívít'òe'amí in ta'gen namuu i'gedi t'owa âyhangin'ânnamídí.

Diotrephes híwó'pí i'an, hewänbo Demetrius-á híwó'di-á i'o'

⁹ Naadi wên háawên uví méesate'in t'owa dovâyta'nann, hewänbo navi hí' dînmuu'in Diotrephes-di wídînséegí'anpí. I-á inbí p'ó'dédí' namúní'in óehí'an. ¹⁰ Hediho owáy naa opówá ihaydi t'ähki háa i'an ní'gedi wây'ánshaakannamí. I-á na'inbí'gedi yanáki ihée'o', hewänbo iví hí' únmuu'í wí'únchá'muupí. Hewänbo kin i'o'in wa'di ihay wí'únmuupí, shánki wânbo p'ándíki' ikanhon, in méesate'in tí'úuwín páadé'in Yôesi Tádáví tuj wóegé dipóya'nin wí'ovâyséegíhóndepí, hedá in wé'ge'in méesate'in ná'in dipóya'nin ovâyséegí'amí'in dida'in wânbo-á idi ovâykhâ'o', hedá idá oe méesate iwedá ovâykhèpiyende'.

¹¹ U wíséegí'i', in to'wên híwó' dívítsiyekanhonnin waagi'ba unmúní, in híwó'pí' dívítsiyekanhonnin waagá yoe. To'wên híwó' dívítsiyekanhonnindá Yôesi Tádáví'in dimuu, hewänbo in to'wên híwó'pí' dívítsiyekanhonnindá wídínhanginnáhpí háawi i namuu'in.

¹² T'ähkídíbo Demetrius-ví'gedi híwó'da' dívíhée'o', hedi nakeepo' in ta'gen namuu'in imáa'in. Na'in wá' hanbá híwó' iví'gedi ívíhée'o', hedi u'úhanginná ná'i gitû'di-á in ta'genbá namuu'in.

I t'ä'gi hí' John-di ònta'nandi'

¹³ Wa'di báyéki wiyá háäwí wítu'âamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dótá'namí'in. ¹⁴ Hewänbo naa ochanpo' hanwaapídíbo wímúní'in hedi ihaydá wé'ge änhée'amí.

¹⁵ Ánshaaginpídíbo' íkwó'ní. Uví k'ema'in náwe diyí'indi wóesengitu'an. Udá navi k'ema'in owe diyí'indá wí'íngin ovâysengitu'âamí.